

- 0301: Pius X. Šíma Cyril Emil, 1936.
- 0302: Svatý František z Assisi – jeho sociální vliv. Procházka Jáchym Bohumil, 1936.
- 0303: František Xav. Paleček: obraz českého Vianneye. Felix Emil, 1936.
- 0304: Žofie Svečinová (Svečina, Sof'ja Petrovna). Vávrová Hedvika,, 1936.
- 0305: Svatý Jan Křtitel de la Salle. Hroch Karel Boromejský, 1936.
- 0306: Jindřich Zdík. Ondráček Alois (pseudonym Ondráček Vilém), 1936.
- 0307: Bedřich Ozanam. Křesťan v bezpečné blízkosti Boha. Krejza Miloš, 1936.
- 0308: Svatý František Solano. Patron františkánských misí. Řezníček Josef, 1936.
- 0309: Blahoslavená Imelda Lambertini, dominikánka. Veselý Maria Jiří, 1936.
- 0310: Svatý František Xaverský. Fuchs Alfréd, 1936.

Cyriľ Šima O. P.

PIUS X.

III.

VITĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii:

šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braitto O. P.

Redaktor: P. Prokop Švach O. P.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Do 3. ročníku. Nejlepším důkazem životnosti nauky evangelia pro všechny věky jsou světcí. Jsou pro každého vzory, jak hodnotně prožít život, jsou vůdci ke křesťanské dokonalosti a jsou pro nás výčitkou, hledáme-li jinde štěstí než v Bohu. A to právě je program našeho časopisu Vítězů: ukazovat na velkých vzorech světců smysl života a pravost všeho, co hlásá Církev katolická. Proto tento časopis došel u mnohých obliby a porozumění, protože postavy světců a velkých osobností katolických uvádějí v úžas, osvěcují rozum a strhují k následování. Byl pestrý náš obsah a bude dále a v tom právě bude veliká přednost Vítězů ukazovat, že Duch vane, kam chce: do všech věků, do všech stavů, do všech národů. Budeme střídát postavy minulosti s moderními vzory, světce našeho národa i jiných, duše z ticha klášterů i osobnosti z rušného života, aby každý našel svůj vzor a ideál. Máme už zase připravenou krásnou kolekci světců pro tento nastávající ročník. Je potřeba jen, aby se Vítězové ještě více rozšířili. Proto vás znovu žádáme o pomoc v této akci. Upozorněte na ně jiné, hlavně též lidé nábožensky vlažné anebo nevěřící. Právě světcí jim mohou být světlem života a vy přispějete k jejich duševní obnově. Učiňte tak jistě!

Děkujeme tajemníku MCM p. Jos. Papicovi za jeho ochotu a laskavost, s jakou řídil časopis Vítězové až do doby, kdy přišly nové síly řádové do Olomouce.

Výtisky na zvláštním papíře pro nastávající ročník zrušujeme z úsporných důvodů. Prosíme, aby ti, kdo je odbírali, se spokojili s výtisky obyčejnými.

LITERATURA

BAETEMAN P.: Les deux soeurs Maurice. Evreux, Pous-sin éditeur, 1935, str. 310, cena 12 frs. — P. Baeteman znamená životy dvou sester, dcer důstojníka, jež vstoupily do kongregace Dcer Lásky a staly se jedna po druhé generálními představenými. Kdo přečte pozorně tyto stránky o heroických ctnostech těchto dvou duší a prohlédne dobré skutky, jež uskutečnily, bude uchvácen touhou po

PIUS X.

PIUS X.

C Y R I L Š Í M A O . P .

PIUS X.

1936

VÍTÈZOVÉ OLOMOUC

NIHIL OBSTAT

Dr. Em. Soukup O. P.,
1
 censor ex offio.

Olomucii, die 17. Decembris 1935.

IMPRIMI PERMITTITUR

Prague, die 18. Decembris 1935.

Reg. pag. 221/111.

Fr. Thomas M. Dittl O. P.,
Prior Provincialis.

Nr. 22139.

IMPRIMATUR

Dr. Joannes Martinù,
Vicarius generalis.

Olomucii, die 30. Decembris 1935.

MLÁDÍ

Zatím co Evropou táhly vichřice válek a revolucí a zvláště uvnitř národa italského vřela revoluční masa jako láva v propasti Etny a Mladá Itálie v křečích vzpour, spiknutí a bojů pracovala ke svému zrození, vyrůstal v malé hornoitalské vesnici hoch, jenž podle úradku Prozřetelnosti se měl státi rozsevačem Božího míru a požehnání, jenž měl býti jednou nejvyšším vůdcem a ochráncem Církve bojující a kormidelníkem lodičky Petrovy, aby ji bezpečně pevnou rukou převedl přes mnohá skrytá úskalí, s nimiž se měla setkati počátkem 20. věku.

Rodina Sartova (Sarto česky Krejčí), obývající vesničku Riese v kraji benátském, byla chudá na statky pozemské, ale pečlivě střežila rodinné poklady statků duchovních, jež neporovnatelně převyšují všechno bohatství světa, a předávala si s pokolení na pokolení hořící pochodeň víry.

Jan Křtitel Sarto vzal si roku 1833 za životní družku Marketu Sansoni, stejně chudobnou. Jediným pramenem příjmů, z nichž musela žíti brzo početná rodina, byl výtěžek zahrady a kousku políčka, k tomu 20 krejcarů denního platu Jana Sarta, jenž zastával též úřad obecního sluhy a poštovního posla. Ale oba manželé byli vyzbrojeni na šťastnou životní pout přirozenými i nadpřirozenými vlastnostmi, takže svým životním příkladem a teplem rodinného krbu dali i svým dětem pevný základ, smysl pro život a zdravou přirozenost. Z 10 dítek, jichž se jim dostalo, první a poslední byly vzaty do nebe ještě v mládí, a rodičům jich takto zůstalo na starosti 8, z nichž nejstarší byl Josef Melchior, narozen 2. června 1835.

To nejdražší a nejdůležitější, co mohli rodiče

svými dětem dáti, byla křesťanská a rodinná výchova, příklad a poučení, jež zasévali svým dítkám do něžných a chápavých srdcí, že je naučili něžně milovati Boha a obracet se na něj prvními dětskými modlitbičkami. Každý, modlitbou a zbožností prodchnutý den, býval zakončen svatým růžencem a krátkým čtením z katechismu, jehož znalost mimo to otec dětem vštěpoval domácím vyučováním. Rovněž je obeznamoval se základními znalostmi obecné školy, neboť tehdy tam nebylo jiných škol. než obecná, a to jen nižší třídy.

Josef byl čiperný chlapec a vyhledávaný soudruh ke hrám, neboť býval vždy veselý, prostý, nevinnost a štěstí mu zářilo z oka, všude úslužný, na sebe zapominající, krajně obětavý; tyto známky, později ještě vypěstěné a zdokonalené, ho provázely po celý život. Velmi rád ministroval.

Zvláštní zbožnost choval k nejsvětější Panně, k níž často běhával do blízké svatyně v polích „Madonna della Cendrole“. Často si vzpomněl na ni i uprostřed hry a vodíval tam své kamarády, aby se tu s nimi pomodlil nějaký desátek růžence. Celý život vzpomínal na krásné chvíle dětství, které tu ztrávil u své nebeské Matky.

V jedenácti letech po prvé přijal Pána ve svatém přijímání a na celý život dostal sílu a dary Ducha svatého ve svatém biřmování. Tehdy také projevil již zřejmě svou touhu státi se knězem, neb již jasně uslyšel dosud jen tušené volání Ducha svatého. Rádost rodičů ze synova rozhodnutí byla veliká, i když se hned s počátku objevovaly obtíže, spojené s dlouhými a při chudobě rodičů drahými studii, majících na starosti kromě malého Josefa ještě 7 dětí. Avšak přijímajíce toto volání jako vůli Boží a významání pro celou rodinu, vzali je též s důvěrou v jeho pomoc, že přispěje a dokončí, co započal, právě proto, že lidsky se jim to zdálo neuskutečnitelné. A tak Josef, který se zatím ze soukromé pile přiučil latině u kaplana Orazia, byl přihlášen na latinskou školu v Castelfranco.

NA STUDIÍCH

Pro Josefa nyní nastala těžká doba studia, ne tak pro studium samo, jako pro obtíže s ním spojené. Den jak den, v prachu i dešti, v horku i zimě cupal do školy 7 km vzdálené, v létě bos, střevíce přehozené přes ramena, v zimě klapal v dřevácích. Vše to snášel rád z lásky k svému vznešenému ideálu. Když otce Josefův se stal poštmistrem, postavení jeho se poněkud zlepšilo. S Josefem studoval nějakou dobu i mladší bratr Angelo. Koupil se osel a dvojkolka a mladým studentům začalo někdy veselé cestování. Ráno vyjeli na dvojkolce z Riese a zatím co byli ve škole, osel byl uvázan v hospodě, a s večerem se zase vraceli.

Jakmile Josef přišel ze školy, chápal se doma kdejaké práce, snaže se aspoň dobrou vůlí ukázat rodičům svou vděčnost. Žádná oběť mu nebyla těžká. A s jakou něhou pečoval o své sestřičky! Není divu, že k němu po celý život chovaly takovou lásku a úctu.

Zatím co Josef udivoval všechny své profesory neobyčejným nadáním, stahovaly se mu nad hlavou a dalšími studii zlověstné mraky — rodiče při nejlepší vůli nebyli s to dále studie vydržovati. V největší tísní složili celou tu záležitost do rukou Prozřetelnosti. Josef se znovu zcela odevzdal Bohu a ten se o něho postaral.

Kardinál Jakub Monico, patriarcha benátský, též rodák rieský, měl právě ve svém padovském semináři dvě místa volná, když se dověděl od přátel o tísnivém postavení tak nadaného studenta. I přijal Josefa Sarta do svého semináře, ač měl pouze čtyři roky gymnasia a bylo mu sotva 15 let. Hlavní prosebník farář Don Fusarini osobně oznámil Josefovi tuto radostnou zprávu, i když v ní bylo pro Josefa skryto i trochu trpkosti, neboť musel opustit rodiče a domov a odejít do neznámého prostředí.

SEMINARISTOU V PADOVĚ

V semináři, kde ztrávil téměř 9 let, se zcela oddal obohacování svého ducha i srdce ve studiu a modlitbě. Přesto, že hned od počátku ve studiu vynikal nade všechny, zůstával vždycky prostý a pokorný, jako býval doma. vždy dobrý a laskavý, úslužný a přátelský ke spolužákům; méně pořádné svou dobrotou a humorem tak dovedl přivést na dobrou cestu, že toho ani nepozorovali. Byl přesně poslušný představených, kteří v něm nacházeli oddaného ctitele své autority. Tak se stal všem velmi časně vzorem pokory a prostoty, ctností, které u něho vždy byly spojeny s velikou pevností charakteru.

Prázdniny trávil doma u svých rodičů. Měl svůj denní pořádek, který podle možnosti přesně zachovával. Vstával v 5 hodin, chodil na mši svatou a ke svatému přijímání, v kostele rozjímal a modlil se mariánské hodinky a pak teprve šel k chudé snídani. Dopoledne obyčejně studoval, pak pomáhal rodičům, navštěvoval nejsvětější Svátost a pod.

Sotva dvě leta ztrávil v semináři, když rodinu Sartovu stihla těžká rána. Otec, který se již tolik těšil, že uvidí svého syna u oltáře, zemřel v několika málo dnech na zápal plic dne 4. května roku 1852.

Co měl Josef dělat? Zůstat dále v semináři, když doma na ubohé matce viselo ještě 7 nezaopatřených dětí? V těchto těžkých chvílích, které proklečel před svatostánkem, snaže se poznati vůli Boží i svou povinnost, promluvila hrdinná a obětavá matka: „Josefe, zůstaň v povolání, kam tě volá Bůh, budeš knězem; i mně Bůh pomůže, abych sama vychovala tvé sestry.“ Jsouc vyučena švadlenou, dala se do práce, a brzo jí měla tolik, že si musela najmouti pomocnice.

Josef tedy studoval dále; oddal se svatým vědám s velikou horlivostí, neboť chápal, jak je nutné dokonalé ovládnutí jich pro kněze, který chce býti opravdu světlem světa a solí země. Věnoval se též s velikým nadšením studiu bible a svatých Otců,

jejichž znalost ukázal i ve svých pastýřských listech a encyklikách.

Když skončil svá theologická studia, bylo mu teprve 21 let, i musel dostati dispens od předepsaného věku. Vysvětil ho sám treviský biskup Farina dne 18. září roku 1858.

Následujícího dne slavil Josef v Riese primici. Konečně stál mladý a nadšený kněz po prvé u oltáře, zvedaje v rukou neposkvrněného Beránka a přinášeje ho v obět' svaté Trojici. Po dlouhá leta očekával toužebně tento den, v němž se mu otevře dokonalá možnost pracovati pro jiné, obětovati sebe, zachraňovati duše pro šťastnou věčnost. Do dalšího svého života šel s nejkrásnějšími nadějemi a touhami, s mladickým zápalem, celý svůj ideál vložil do života kněžského.

KAPLANEM V TOMBOLO

Nadšený novokněz byl biskupem určen za kaplana v chudé vesnici Tombolo s asi 1500 obyvateli, kteréžto místo náleželo k nejhorším v diecési. Avšak kněz Sarto nepohlížel na své první působiště s této stránky a zda by si snad nezasloužil místo lepší. Byl rád, že už může působit a na obtíže nehleděl. Dokonce vzal si sem i jednu ze svých sester, aby pomohl rodině, i když tato fara byla tak chudá, že, jak pravil jeho bratr Angelo, byl by zemřel hladý, kdyby nekonal i jiné věci.

Novým svěřencům věnoval celou horlivost pod vedením faráře Dona A. Constantini. Setkání těchto dvou kněží bylo prozřetelnostní; hned k sobě přilnuli jako otec a syn.

Staříčkový farář hned si všiml neobyčejných schopností svého kaplana. Psal o něm svému příteli: „Dali mi za kaplana mladého kněze s nařízením, abych ho utvářel k úřadu faráře; ujišťuji vás však, že tomu bude naopak. Je tak horlivý, tak důvtipný a jiných ještě vlastností, že bych se já mohl mnohému přiučiti od něho; jednou bude míti mitru, tím

jsm si jist, a potom...? Kdož ví? — Bude svatým...“ A v jiném dopise později: „Můj kaplan je světec. Zdá se mi, že je vhodný pro nejvyšší církevní hodnosti. Vůbec nezná ctižádosti, takže je povolán na nejvyšší místo v nebi.“

Kněz Sarto byl 9 roků ve škole faráře Constantiniho. Byl to dobrý kazatel. I Sarto si velmi brzo získal pověst vzácného kazatele svým širokým rozhledem a znalostí svatého Tomáše a svatých Otců.

Farníci si ho velice oblíbili, vždyť ukazoval, že je z jejich prostředí a tolik si všímal dělníků a dětí. Dával almužny každému, kdo přišel, takže důchod mladého kaplana nestačil ani k jeho vlastnímu důstojnému zaopatření. Když jej farář napomínal, aby pamatoval též na svou matku, odpovídal: „Tito chudáčci jsou potřebnější, než ona. Pán se postará i o ni.“

Jeho duše však zde pociťovala velikou bolest nad zpustlostí a zvykem klení a zneužívání jmen Božích při každé příležitosti. Zakročoval proti tomu, jak a kde jen mohl.

Jednoho dne studoval ve světnici při otevřeném okně, když uslyšel venku dva kluky klít z plných plic. Vzplanul svatými hněvem, vyskočil a již venku pociťovali nezvedenci na svých tvářích palčivé otisky jeho pravice. A takovouto horlivostí o čest Boží nejen že neztratil důvěru lidí, ba naopak tím více si vážili energického kaplana.

Není divu, že vše podnikl, aby z lidu zlozvyk klení vykořcnil. Po celé večery zadarmo učil chlapce číst a psát, jen žádal, aby se odnaučili klení, aby nevy-slovovali bez úcty a ze zvyku ta nejsvětější a každému křesťanu nejdražší jména; nejen že se tím ukazuje duchovní zpustlost a bezcharakternost, neboť je to známkou nevděku, neúcty a pohrdání Je-žišovou Krví, jeho Obětí za naše vykoupení i jeho svatou neposkvrněnou matkou, nýbrž je to i hanebnou urážkou Boha, jehož jméno se vyslovuje jako prázdné, bezvýznamné slovo k doplnění mezer v souvislé řeči, k okořenění vtipu. Ne z nějaké lid-

ské slabosti nebo náklonnosti, nýbrž každý si tomu zvyká vědomě a dobrovolně, ba násilně proti přirozenému a náboženskému citu.

Kaplan Sarto zapomínal na sebe. Obyčejně býval celý den zaměstnán, horlivě spěchal, kamkoliv ho volala povinnost, zpovídal, kázal, zastupoval nemocného faráře, těšil soužené, usmířoval rozvaděné, vždy byl tam, kde bylo třeba jeho přispění. Veškeren volný čas, pokud mu ještě zbyl, věnoval modlitbě, studiu a přípravě na kázání.

Ačkoliv veškeren svůj zájem věnoval duším svých svěřenců, přece jistě se zájmem sledoval, jako každý, kdo miluje svou vlast, politické události. Don Sarto byl až dosud poddaným rakouským. Oficiální řečí byla němčina, i když se obecně v kraji mluvilo italsky, nářečím benátským. Lid však nebyl příliš spokojen dobytím Benátska a panstvím Františka Josefa, stále doufal, že bude šťastnější pod žezlem Viktora Emanuela.

Všobecně se na setkání mluvilo a debatovalo o vývoji událostí v Rakousku a o sousední Itálii, o řečech Cavourových, o rakouském ultimatu, o přípravách k válce, pak přišlo Montebello, Magenta, Solferino, světem šly pověsti o hrdinných činech Garibaldiho (1859—1867), roku 1866 nová válka s Rakouskem, zklamání u Custozy (24. června), neštěstí námořního loďstva u Visu (16. července), nutnost přijetí podmínek pražského míru (4. srpna). Rakousko jím odstoupilo Benátsko Napoleoni III. a ten po plebiscitu je dal Itálii (21.—22. října r. 1866), Viktoru Emanuelovi. Způsob, jímž se Benátsko dostalo Itálii, nebyl příliš čestný, ale na to lid v radosti a nadšení nehleděl. Takto se Don Sarto se svými farníky stal poddaným Viktora Emanuela, s jehož nástupci měl později mnohé styky.

Ožehavější a méně příjemná byla otázka o papežském státu. Papež se světské moci dobrovolně vzdáti nechtěl a vláda násilí použití nemohla pro závazky s jinými státy. Výprava Garibaldiho r. 1867 se nezdařila. Až roku 1870, kdy slaven byl v Římě

všeobecný koncil vatikánský, vstoupilo 20. září po krátkém boji královské vojsko do Říma, na Kapitulu vztyčen italský prapor, papež se uzavřel ve Vatikáně a prohlásil se za vězně nové Itálie. Příštího roku král slavil svůj vjezd do Říma se slovy: „A Roma ci siamo e ci resteremo. — V Římě jsme a zůstaneme.“

Tyto děje zanechávaly své stopy v duši toho, jenž tehdy ani netušil, že sám bude jednou Vězněm vatikánským a stejně hrdinným obhájcem práv Církve, a to právě proti Francii, která je dosud hájila v Itálii. Všechny tyto události, jež mnohé uváděly do rozpaků a zmatku, jen upevnily jeho věrnost k papeži a daly zkušenost pro dobu, až sám bude v podobných okolnostech.

Po 9 letech požehnaného kaplanování v Tombolo byl Sarto přeložen do Salzano na faru, sice ne mnoho větší, ale bohatší. Tombolští s bolestí se s ním loučili, i když mu upřímně přáli lepšího místa, kde by mohl konati ještě více.

FARÁŘEM V SALZANO

Své nové farníky si získal již napoprvé svou skvělou řečí. Don Sarto tu ještě zvětšil pastýřskou horlivost. Všem byl vším. A opět zvláštní svoji lásku a pozornost věnoval dětem. Denně se s nimi stýkal ve škole, chudým vymáhal bezplatné vyučování.

Tuto lásku k dětem pozorujeme u něho po celý život. On, muž víry, viděl v každém dítěti miláčka Božího, jemuž platila slova: Jejich je království nebeské. Vždy si vzpomněl, že tito jsou Spasitelem dáni za vzor všem, kdo chtějí dojítí nebe: Nebudete-li jako tito maličci, nevejdete do království nebeského. Jako znalec svatých Otců, znal k tomu výklad svatého Jeronýma: „Neporoučí apoštolům, aby měli věk maličkových, nýbrž nevinnost, a co tito mají svým věkem, aby oni získali píli, aby byli maličci ne v moudrosti, ale ve zlobě, aby byli jak dítě, jež nevzpomíná na urážky, nerozněcuje se pohledem

na krásnou ženu, nemluví jinak, než myslí.“ „Dětská duše je prosta nemocí duševních,“ praví svatý Chryostom. Josef Sarto nikdy neztratil své dětské přirozenosti, vždy byl a zůstal dítětem prostotou, upřímností, nevykoupil svou mužnost ztrátou dětství, avšak posílil jedno druhým. Jeho obličej vždycky zářil dětskou čistotou, klidem a veselostí. Protože choval tak dětinnou úctu k Panně Marii, nepozbyl svého duchovního mládí.

Příjmy Dona Sarta byly teď sice větší, ale daleko ještě nestačily jeho nevyčerpatelné lásce. Všechno rozdál chudým. Myslíl na všechny, mimo sebe, jsa šťasten tím, že může jiným konat dobro a je obšťastňovat.

Jednou přišel na visitaci biskup Zinelli. V kostele, v sakristii bylo vše v pořádku, avšak jeden nedostatek pozoroval na faráři, že totiž nemá prsten, jak bývá v Itálii zvykem. Ptá se ho po prstenu, a tu milý Don Sarto musel s pravdou ven, že totiž symbolický klenot je pro nedostatek peněz právě v zastavárně. Biskup Zinelli, jenž již znal duševní vlohy Dona Sarta, použil té příležitosti, aby mu ukázal své tiché přání, a na oko káravě mu pravil: „Nakonec prodáte i kadidelnici. Však já si vás povolám do Trevisa, abych vás budoucně uchránil takových pošetlostí. Opustíte Salzano!“

Sarto ve své farnosti kladl veliký důraz na to, aby lid dokonale poznal křesťanské pravdy, bez jejichž dostatečného poznání nejen že není možný dokonalejší život křesťana, nýbrž z nevědomosti prýští mnoho zla a vlašnosti. Neboť bez poznání není lásky. Nelze milovat neznámé. Láska závislá na citovosti je velmi vratká a není tak čistá jako rozumová. Též přikázání se snáze zachovávají a plní, jsou-li rozumem odůvodněna, než prosté zákazy. Víra je pevnější a jasnější, je-li jasná její rozumnost.

Ale chtěl-li se dostat k nejvznešenější lidské schopnosti a otvírati duševní zrak rozumu poučováním, musel se přiblížiti předem k lidskému srdci. A na to působil a obměkčoval dobry hmotnými,

podporami, hojnou almužnou, odíval chudé dítky, kupoval jim knihy, a kde jen mohl, při každé příležitosti zaséval a upevňoval sémě Kristovy pravdy, Kristovo učení a Církve. Denně navštěvoval dítky ve škole, každou neděli při ranní měl kázání na evangelium, při druhé mši svaté vykládal katechismus dětem a odpoledne míval ještě výklad křesťanského učení pro všechny shromážděné, který končil svatým požehnáním. Takto čelil sám křesťanské nevědomosti, co později jako papež žádal ode všech kněží.

Aspoň natolik chtěl potlačití bídu svého lidu, aby starost o vezdejší chléb úplně nepotlačovala a neznemožňovala péči o statky duchovní. Snažil se zlepšiti jejich hospodářské podmínky, propagoval vystavení drobných vesnických spořitelen, které na venkově značně přispívaly k blahobytu pracujících. Na jeho podnět a podporu byla vystavena nemocnice.

Jen jednou v životě si sám opatřil povoz, a to bylo v době, když v kraji vypukla cholera, aby mohl co nejvíce nemocných navštívit, kteroužto práci ponechával většinou sobě, aby uchránil kaplany možnosti nákazy.

Nikdy na nikoho nehartusil, u každého předpokládal dobrou vůli a snahu; když na příklad zaspal kostelník, sám za něj klidně odzvonil Anděl Páně a kostelníka omlouval.

Jeho přeložení bylo učiněno jakoby z nemilosti, vskutku však bylo jeho vyznamenáním, neboť byl ustanoven kanovníkem v Treviso. Marně prosil, aby směl zůstatí v Salzanu, kde si již zcela zvykl; musel poslechnouti, rozloučiti se se smutnými ovečkami, které ještě na rozloučenou svému pastýři se postaraly o zakoupení kanovníckých odznaků, znajíce dobře peněžní stav svého faráře.

KANOVNÍKEM V TREVISO (1875–1884)

Biskup poznal brzy z vlastní zkušenosti, jakého si našel skvělého muže, bohatého dary ducha i srdce. Ještě téhož roku nastupoval kanovník Sarto úřad za úřadem: stal se spirituálem a regentem biskupského semináře, examinátorem kleru, soudcem v duchovních záležitostech, až i generálním vikářem. Není divu, neboť jeho působení a jasný rozhled činily ho velmi schopným pro tyto úřady.

Monsignore Zinelli mu svěroval k řešení nejtěžší záležitosti kurie. Kancléř Sarto po dvakráté řídil sede vacante celou diecési. Práci si odnášel i do semináře a obětoval jí často všechn svúj klid, procházky i spánek. Přes všechny tyto práce často míval kázání v celém okolí.

V semináři působil na mladé seminaristy svým vzděláním, kterému se obdivovali, a svou dobrotou, kterou odměňovali láskou.

Nejvíce své lásky, nejkrásnější čas a většinu svých důchodů věnoval seminaristům. Mnoho seminaristů podporoval, i když o tom sami nevěděli nebo se ostýchali prosit. Jako regens u svých seminaristů i obědvával a bavil je svým zdravě veselým humorem. Aspoň zde každý zapomněl na starosti. Tato hodina veselí a smíchu platila za nejkrásnější chvíle obveselení.

Pravou radostí Sartovou bylo připravovati děti k prvnímu svatému přijímání. Měl živou touhu získati Bohu duše dříve, než by se mohl hřích zlými návyky zakořeniti v jejich srdcích. Tato myšlenka žila v jeho srdci již od mládí až do doby, kdy se stal papežem.

Sartova sláva došla k sluchu papeže Lva XIII., a když biskup z Mantovy byl přeložen do Udiny, byl jmenován na jeho místo kanovník Sarto 10. listopadu roku 1884.

OD BISKUPA K PAPEŽSTVÍ BISKUPEM

Pokorný Sarto nařikal, plakal jako dítě, prosil, psal do Říma, aby byl zbaven té hodnosti, k níž se pokládal nehodným, neschopným nésti takové břímě, ale nadarmo. Právě svou pokorou ukázal se hodným tohoto úřadu.

Když jel do Říma ke svěcení, zastavil se jako veliký ctitel svatého Antonína v Padově, kde se stala tato příhoda, ukazující jeho opravdovou pokoru:

Ráno chtěl sloužit mši svatou. Sakristán však na cizím ošumělém knězi žádal biskupské dovolení, které msgr. Sarto neměl právě u sebe, domnívaje se, že je tu už dosti znám. Sakristán pokládal za svou povinnost blíže se na neznámého kněze zeptat:

„Odkud jste?“ — „Z Trevisa.“

„Jaké tam máte postavení?“ — „Žádné.“

„Jak, žádné? Jste farář, kaplan, vikář nebo výpomocný kněz?“ — „Nikoliv.“

„To se divím, že při tomto nedostatku kněží nemáte žádného místa.“

„Už je to tak. Jsem teď právě bez zaměstnání.“

„Bude-li vám to vhod, přimluvím se za vás u pana biskupa, jehož dobře znám a který často sem chodí.“

„Dobře, jsem s tím srozuměn,“ odpověděl biskup Sarto a šel sloužit mši svatou. Po díkůčinění žádal ho sakristán, aby zapsal své jméno do seznamu. Jak však užasl, když chudý poutník psal: Josef Sarto, jmenovaný biskup Mantovy.

„Svatý Antonínku, proč jste mi to neřekl hned?“ a již na kolenou mu líbal ruku a prosil za odpuštění, avšak Sarto jej jen pochválil za věrné konání své povinnosti.

Po svém biskupském vysvěcení navštívil též svou matku v Riese, která dnem i nocí vyprošovala svému synu požehnání nebe pro tak odpovědný úřad. Při setkání poukázal pan biskup žertem na svůj prsten: „Hled', maminko, jaký prsten mi dal milý Pán Bůh,“ a zatím co jej matka obdivovala, vzal

do svých rukou upracovanou ruku matčinu, na níž se již jen slabě leskl otřený jednoduchý snubní prsten, a pravil: „Nenosil bys prsten biskupský, kdyby tvá matka nenosila napřed snubní,“ a sehnuv se, s úctou jej políbil, při čemž naň skanula drahocenná perla s jeho oka.

Mantova, vojenská pevnost na Minciu, vlast Vergiliova, opěvovaná Dantem, byla v době, kdy do ní spěchal nový pastýř, v duchovním rozkolu mezi biskupem a velikou částí kleru a lidu, hlavně pro různost politického smýšlení v nově utvořené Itálii. Biskup nadržoval Rakousku, kdežto lid a veliká část kleru smýšlela vlastenecky. Kázně kleru byla uvolněna, kanovníci odpírali chodit do choru, faráři nechtěli kázat a vyučovat, kaplani reptali, poněvadž nedostávali svůj plat a neměli z čeho žít, celé kraje vypovídaly biskupovi poslušnost, všude se šířily zjevně i tajně podvrtné filosofické nauky, odporující dogmatům (rosminianismus), zednáři a liberálové svobodně konali, co chtěli. Diecési mantovskou ze všeobecné zkázy mohl zachrániti jen apoštol poslaný od Boha. A apoštol sem poslán byl, a to v osobě biskupa Sarta, který sem přišel jako dobrý pastýř ke stádcí, v němž řadí vlci.

Přicházel s programem pořádku a pokoje. Piše starostovi města: „Ujišťuji rád Vaše Blahorodí, že s posláním od Pána znám i svou povinnost býti oddaný ustanoveným autoritám a služebníkem náboženství, jehož praporem jest korouhev pokoje a zákonem láska; jsa pevně přesvědčen, že kněz svůj vliv může rozvinouti jen tam, kde vládne svornost, ujišťuji Vaše Blahorodí, že ve své činnosti přispěji všemožně k udržení klidného souzvuku, jsa hotov, kdyby toho bylo třeba, ke každé čestné oběti, aby se předešlo i nejmenšímu nedorozumění, osudnému neméně pokoji v kraji, jako vzácnému souladu srdcí...“ Svůj dopis konečně uzavírá takto: „Nový biskup, chudý na všechno, ale bohatý srdcem, nemá jiného úmyslu, než starati se o spásu duší a utvářeti ze všech jednu jedinou rodinu přátel a bratří.“

Do Mantovy vešel slavnostně za jáсотu lidu a hláholu zvonů dne 18. dubna roku 1885.

Ihned se dal do práce s důvěrou v Toho, od něhož přichází všechna posila a každý nejlepší dar. Již teď ei vytkl heslo, jehož uskutečnění se mu stalo programem i na stolci papežském: Všechno obnoviti v Kristu.

První jeho starostí tu bylo kněžstvo. Musel napřed urovnati staré nesváry mezi kněžstvem a lidem. Duše trpěly nedostatkem kněží. Seminář v Mantově byl již dlouhou dobu zavřen z důvodů politických. Seminaristé z Mantovy, jichž nebylo mnoho, museli studovati v seminářích okolních diecésí. Až na ohnivou výzvu nového biskupa počali diecesané horlivě snášeti dary na nový seminář a zanedlouho měl ve vlastním semináři v Mantově 147 seminaristů. Staral se o jejich studium, aby jejich vzdělání odpovídalo potřebám doby; zavedl přednášení podle Summy svatého Tomáše. Skoro denně navštěvoval seminář, jež nazýval „srdcem svého srdce“. Zajímal se o všechny, i o jednotlivce, osobně předsedal zkouškám, aby věděl o prospěchu seminaristů, i aby je povzbudil ke stále větší horlivosti, aby byli jednou kněžími učenými a svatými.

Jezdil na visitace, svolával synody. Všímal si potřeb a nedostatků, hledal příčiny zla i léky, jak nejlépe tomu odpomoci.

I jako biskup konával skryté a nižší práce, chodil mezi lid, aby zpovídal, kde se jen naskytla příležitost, kázával až čtyřikrát za den. Na visitacích se někdy stalo, že farář se s procesím chystal uvítat biskupa, než tento naň volal ze zpovědnice: „Nenamáhejte se, pane faráři, já jsem již tady.“ Často byl vidán v nemocnicích, kde pomáhal nemocným na těle i na duši.

Jednou se stalo, že žena odsouzená k nuceným pracem ležela již na smrtelném lůžku, avšak stále tvrdošijně odpírala přijmouti jakoukoli útěchu duše. Tu biskup jako dobrý pastýř sám přišel za zbloudilou ovečkou. Pokorná návštěva tak vysokého hod-

nostáře dojala zatvrzelou hříšnici k slzám a ráda se smířila se svým Bohem.

Další starostí biskupa Sarta bylo povznesení a očištění církevních obřadů, aby se služba Boží vykonávala s náležitou důstojností a krásou. V katedrále zavedl gregoriánský zpěv, jemuž své kleriky musel sám zvolna napřed učiti. Svým jemným smyslem pro krásu nezaujatě poznal a cítil, že jedině tento zpěv se svou vážnou velebností a hlubokou krásou, prostý světa a divadlnictví, se může důstojně vznášeti posvátnými prostorami chrámů. A poněvadž v tomto přesvědčení byla pravda, nevzdal se ho ani na stolci papežském, odkud tu pravdu mohl nejen do celého světa hlásat, nýbrž i přikazovat. V této dobrotě srdce se mu později velmi podobal náš arcibiskup Stojan. Chudí Mantované brzy poznali ve svém biskupovi otcovského přítele, všichni jej milovali pro jeho horlivost, s jakou hledal každou duši, pro jeho laskavost, s jakou zacházel s kteroukoliv třídou lidí, pro jeho vzdělání a schopnosti organizační, pro jeho svatý život a hrdinské ctnosti, jimiž nejlépe přispěl k obnově své diecése. I nekatolíci a židé o něm říkali: „Takových kněží by bylo třeba.“

KARDINÁLEM A PATRIARCHOU

Papež Lev XIII. s radostí pozoroval činnost horlivého biskupa. Když pak hledal nového patriarchu pro Benátky, není divu, že jeho oko spočinulo na biskupu mantovském, a jmenoval ho 12. června 1893 kardinálem a tři dni nato patriarchou benátským.

Nová hodnost ovšem vyžadovala mnoho různých vydání, avšak pro sebe peněz biskup Sarto, jako obyčejně, neměl. Přišel dokonce na myšlenku, že je zbytečno kupovat si purpurovou sutanu a pás, že stačí přebarvit jen starou. Když se však pokus nezdařil a sutana byla více bílá než červená, pravil žertem: „Nic nevadí. Děláme pokroky. Je vidět, že

se blížíme papežství.“ Dobrodinci mu pak opatřili potřebné věci.

Brzy po svém triumfálním návratu z Říma, kde byl oděn purpurem, navštívil též svoji staříčkou matku v Riese. Bylo to jejich poslední setkání na zemi, neboť matka brzo potom zemřela.

K žalu nad ztrátou milované matky družily se i jiné nesnáze. Vláda se zdráhala povolití královské „execuatur“, citíc se jmenováním uražena, neboť s opanováním politické moci Benátek vztahovala na sebe i navrhovací právo při jmenování nového patriarchy, které měl František Josef. Historicko-kanonický spor vlády s papežem trval již měsíce bezvýsledně. Až zvláštní událost urychlila věc. Francouzští lazaristé, působící v italské kolonii Eritreji, měli býti vyměněni italskými kapucíny. Žádosti italské vlády o schválení použila svatá Stolica jako příležitosti k dosažení královského svolení v záležitosti benátského patriarchy. Vláda svolila, a tak konečně mohli Benátčané dne 24. listopadu r. 1894 uvítati mezi sebe toužebně očekávaného patriarchu. Lid, chtěje ukázati svému pastýři oddanost a důvěru, na vzdor všem piklům protiklerikálním a zednářským, přijal jej s tím větší slávou a jáсотem.

Příštího rána sloužil nový patriarcha první pontifikální mši u svatého Marka a s kazatelnou pozdravil své město slovy: „Pokoj tobě, Marku, můj evangelisto!“ (Nápis na okřídleném lvu v přístavě benátském.) Ve skvělé promluvě naznačil nárys své budoucí činnosti. Všichni pochopili, že kardinál Sarto je nový, Bohem seslaný apoštol ke spáse lagunního města. Aby trvale označil svou příslušnost k nové rodině, vzal do svého znaku symboly, odpovídající městu i jeho programu: kotvu s hvězdou a nad ní lva svatého Marka. — Evangelista pokoje, lev práva, kotva naděje, hvězda víry.

Bývalý biskup mantovský se nezměnil, stav se patriarchou a kardinálem. Mnoho těžkých úkolů na něho čekalo, ale nezalekl se jich.

Napřed se postaral o dostatečné poučení lidu ve

věcech náboženských. Vždyť bylo až divem, že podvratné směry a protestantismus neměly ještě většího úspěchu ve svádění prostých duší, v nichž tkvěl ještě kořen víry; bohužel, byli většinou jen katolíky ne dosti uvědomělými, tradicionelními, kteří svého přesvědčení nedovedli hájit a byli ve velikém nebezpečí. Hlavně pak, že nežili podle toho, čeho neznali.

Ohledně příkázal exercicie a misie pro lid, farářům nařídil vykládat katechismus, hlavně dětem, které chtěl co nejdříve přiváděti k svatému přijímání.

Nepřátelé pravé víry se šířili pod rouškou osvěty, zakládali školy, kde zadarmo vyučovali děti, aby lid zlákali k sobě. Aby čelil tomuto nebezpečí, zakládal patriarcha s velikými obětmi podobné školy katolické, kde byly děti vyučovány ve víře Kristově. Založil časopis „Obrana“; roku 1897 slavil eucharistický kongres.

Opět velikou péčí věnoval semináři. Dal se do opravy nádherné basiliky svatého Marka a provedl ji tak, že nakonec všichni kritici, kteří dříve reptali, byli spokojeni. Apoštol pravdy, zastánce práv svou odzbrojující něžností a podivuhodnou moudrostí a čestnou přímostí dovedl použití vhodné příležitosti, aby překlenul propasti mezi vládou a Církví. Když spadla proslavená zvonice, sebral po celém světě 5 milionů lir a při kladení základního kamene k nové kampanille proslovil před zástupci Francie a italského krále slavnou řeč, jež vzbudila naděje blízkého rozřešení ožehavé otázky římské.

Jeho hluboký smysl pro krásnou hudbu církevní i zde cítil bolest z divadelní hudby a zpěvu ve chrámech. K důstojné liturgii chtěl míti liturgickou hudbu. Použil své moci a vydal přísné rozkazy pro hudbu a chrámový zpěv. Zaváděl zpěv liturgický, gregoriánský, ustanovil komisi, aby jej studovala podle původních pramenů (benediktini v Solesmes). Jmenoval mladého a nadaného skladatele Perosiho, jehož se sám ujal, poznáv jeho náklonnost k duchovnímu stavu (dnes dirigenta v basilice sva-

topetrské), dirigentem ve své katedrále, a s ním prováděl obnovu církevního zpěvu.

Ve svém pastýřském úřadě nehleděl na protivenství a různé obtíže, nic mu nebylo nedůstojným, kde šlo o záchranu duší. Vídali ho sestupovat do nejspinavějších děr, v jakých je schopna žít italská chudina a do nejchudších přístřešků a přístavků, aby udělil nemocným dětem svátost biřmování, vždy zanechávaje peníz své nevyčerpatelné lásky. Jeho laskavost a dobrota staly se v Benátkách příslovecnými: „To je dobrák,“ říkali všichni, a nazývali ho „svým“ patriarchou, na vycházkách ho obklopovali, aby políbili prsten, dostali požehnání a uslyšeli otcovské slovíčko, které těšilo a povzbuzovalo.

Arcidiecése vzkvétala za moudrého řízení patriarchova. Tak uplynulo další jeho devítiletí, které zanechalo Benátčanům nejvděčnější vzpomínku na ctnosti a svatý život člověka Božího.

V Římě zatím 20. července r. 1903 zemřel papež Lev XIII. a kardinála Sarto volala povinnost k volební urně. Dne 26. července odjížděl do Říma, aby se účastnil konklave a volby nového papeže, doprovázen na nádraží velikými zástupy lidu, kteří jako by tušili, že se jim jejich předobří arcipastýř již nevrátí. Vše se tlačilo na patriarchu, aby ho ještě spatřili, dotkli se biskupského roucha, zvedali děti, aby jim ještě požehnal. On však všem sliboval, že se jim s pomocí Boží zase rád vrátí, „živý nebo mrtvý, vizte můj zpáteční lístek! Na brzkou shledanou! Za měsíc, doufám, budu opět mezi vámi . . .“ Rychlík jej odvezl z Benátek naposled. Pán mu připravoval ještě širší pole. Sarto sám ovšem nejméně tušil, že se do Benátek už nevrátí. Ve své pokoře ani nepomyslel, že by volba mohla padnout na něho.

VELEKNĚZEM

Deset dní po smrti Lva XIII., 31. července r. 1903, bylo slavnostně zahájeno konklave mší svatou k Duchu svatému a latinskou řečí „De eligendo Summo

Pontifice“ a o jeho vlastnostech. Všechných 62 shromážděných kardinálů večer skládalo přísahu. Hlasovalo se dvakrát denně, ráno a večer. Největší naději na zvolení měl kardinál Rampolla, státní sekretář Lva XIII. Když po třetím skrutiniu přišlo rakouské „veto“ proti volbě kard. Rampolly, prohlásil tento: „Opravdově naříkám nad těžkou ranou, kterou zasazuje světská moc hodnosti Svatého Kolegia a církevní svobodě; co se však týká mé osoby, prohlašuji, že se mi nemohlo stát nic čestnějšího a vítanějšího.“

Říkalo se, že kardinál Rampolla nebyl zvolen papežem jen na protest Františka Josefa, a proto, že byl nahrazen patriarchou benátským. Než pravdou je, že, kdyby měl býti kardinál Rampolla papežem a nikoli kard. Sarto, bylo by to právě pro to nespravedlivé „veto“. Vždyť hlasy pro Rampollu i po „vetu“ ještě vzrostly. — Avšak i hlasy Sartovy rostly od prvního skrutinia. (5, 10, 21, 24, 27, 35, 50.) Když to Sarto pozoroval, se slzami v očích, chvějícím se hlasem prosil kardinály, aby ho nevolili, protože prý je nehodný, neschopný zastávat nejvyšší úřad. Avšak odpovědi mu byl další počet hlasů. „Mé zdraví je chatrné, bude to jistě má smrt.“ „Tedy dobře,“ odpověděl mu kard.-děkan, „lepší je, aby jeden zemřel za všechny. Bůh Vám pomohl tak dobře řídit gondolu sv. Marka, neodepře Vám své pomoci ani v řízení loďky sv. Petra.“

Kardinál Sarto se děsil strašlivého břemena římského pontifikátu, nesmírné odpovědnosti před Bohem a celým křesťanstvem v dobách tak těžkých a rozbouřených. Trávil bezesné noci v pláči na modlitbách, všechny volné hodiny denní proklečel před svatostánkem a nejsv. Pannou, avšak když poznal nezměnitelnou vůli Boží, čerpal v ní též sílu pro nastávající úřad. „Byla to právě pokora, dobrota a oddanost do vůle Boží, po dobu konklave, které ho ukázaly hodným státi se zástupcem Toho, jenž se pokořil až k smrti,“ pravili kard. Fischer a Gibbons.

Ráno 4. srpna bylo poslední zasedání konklave. Tuše již, co ho čeká, vstoupil do Sixtinské kaple ble-

dý, chvějící se, nevyspalý, jako po těžké nemoci. Nastalo hlasování a z něho vyšel kard. Sarto jako papež.

Když byl tázan kard. děkanem, přijímá-li volbu, odvětil: „Nemůže-li mne minouti tento kalich, staň se vůle Boží. Přijímám.“ A na otázku, jaké si volí jméno, odpověděl: „Na památku svatých papežů, jejichž přímluvy velice potřebuji, a těch, kteří zvláště v posledních dobách mužně snášeli pronásledování Církve i sebe, budu se jmenovati Pius.“ Kardinálové mu slíbili poslušnost, pak byl oděn v papežské roucho a uveden na trůn a dostal nový pečetní pastýřský prsten. Řím již věděl podle bílého dýmu ze spálených lístků o zvolení, čekal jen jméno. Celé náměstí před basilikou bylo naplněno. Na balkonu se objevil kardinál a oznámil hrobově ztichlým zástupcům: „Zvěstuji vám radost velikou, máme papeže, Jeho Eminenci kardinála Sarta, který si zvolil jméno Pius.“ Jásot a provolávání slávy nebralo konce.

Ani ve svém největším povýšení nezapomněl na své milované lidi chudé, prosté. Po zvolení první jeho cesta byla mezi lid, aby jemu a celému světu požehnal, a pak teprve přijímal gratulace mocných tohoto světa. A při korunovaci dal rozkaz, aby byli do basiliky vpuštěni i ti, kteří nebyli obdarováni lístky, dovolujícími vstup. Oslavovaný a vyvýšený, jako žádný pozemský král, vyvýšený v srdcích všech, zůstával ve svém srdci stále tak dobrý, stále tak skromný a chudý, všechnu slávu obětoval Tomu, jehož byl zástupcem. „Pojd' me, Bůh tak chce,“ pravil svému ceremoniáři po svém prvním požehnání, políživ kříž.

Jeho dílo bylo dílo Prozřetelnosti, lidsky zcela nečekané. Nebyl znám v kurii papežské, nikdy nestudoval složité otázky římských kongregací, nezástával úřad diplomatický, nebyl znám jako vědec význačnými publikacemi, nevědělo se, jaké může mít zkušenosti ve vnější a vnitřní politice Církve: jeho činnost jako biskupa a patriarchy, ač byla dílem světce, přece se vztahovala většinou jen na kraj

benátský. A přece všechny pochybnosti se rozptýlily již v prvních dnech jeho papežství. Ukázal se jako muž širokého rozhledu, znalý všech odvětví moderní vědy, theologie a práva. Mimořádných zkušeností v otázkách církevních nabyl v úřadě kancléře a biskupa; je o něm též známo, že měl neobyčejně vyvinutý přirozený praktický úsudek, že ihned věc prohlédl, spatřil slabinu výkladu v každé těžké a spleťtité otázce a řešil ji obratem ruky, otázky diplomaticko-politické pořádal, pomodliv se chvíli před křížem, s takovou jasností a přesností, že budil nejen obdiv, nýbrž i úctu a vážnost i u protivníků.

Pius X., „planoucí oheň“, jak byl případně nazýván, dosud svítil a hřál pochodní své víry a lásky jen některým šťastným krajům, nyní však stal se nejvyšším a jediným majákem pro celý svět. Stal se spasným hlasem záchrany pro všechny bloudící a potřebující opory, vzdělaným i prostým, chudým i bohatým.

Pýchu a úskočnost mnohých zdrtil svou autoritou, nadutost moudrých tohoto světa zmátl svými encyklikami, hlubokými jako nedohledné propasti, socialistům vyrážel z ruky zbraň svou celoživotní činností sociální, již opět dělnictvo přiváděl ke Kristu, chudým pomáhal, bohatým dával příklad.

Zachraňoval všechny, a to člověka celého. Lidé přepjali rozum, přecenili jeho sílu a stali se nerozumnými; on se snažil přivést je zase k pokoře a víře v Pravdu.

Pius X. byl celým člověkem: měl jasný rozum a planoucí srdce, které cítí a miluje. Měl zdravé přírodní jádro, dokonalou a čistou posvěcenou přirozenost a dětskou nestárnoucí duši, vždy jasné, ani v největších starostech nezachmuřené čelo; proto též zůstal vždy tak *prostý*, beze vši strojenosti a nepřirozené umělkovanosti, vždy velkomyslný, vždy ideální a odvážný v důvěře, že dobro zvítězí nad zlem. V této prostotě se rodí jeho instinkt, jímž hned postihl, kde je pravda, a když pravdu pronášel, bylo to, jako když zralé jablko padá se stromu. Lidé

nevidí pravdu, protože je tak prostá. Z prostoty se rodí *víra*. Toto jsou hlavní rysy jeho duchovní povahy a tajemství, proč tak mocně působil na lidské srdce již svým vzhledem: dobrá dětská duše, vyzařující z usměvavého, oduševnělého obličej je jasný pohled, věrou osvícený.

Měl dvě vlastnosti, navzájem se pronikající: něžnost a sílu, jež nemohou býti k prospěchu jedna bez druhé. Proto též mohl po celý téměř život býti dobrým představeným. A čím stál výše, tím hlubší byla jeho pokora „*servus servorum Dei*“. Neustále si byl vědom svého původu a jednoduchosti dřívějšího svého života, proto z nádhery papežského dvora hleděl mnoho odstraniti, zvláště co se týkalo jeho osoby. Slávu a pocty svého velekněžství obětoval Bohu, sám jí nehledal, jemu sloužila spíše, aby se cvičil ve ctnosti.

Ani příbuzní neměli z jeho povýšení hmotných prospěchů. Pozval sice do Říma své sestry, které se s ním dělily po tolik let o strasti, a dopřál jim zde odděleného příbytku, kde mohly tiše a prostě žíti do smrti, ale nic víc. Jejich největším a jediným titulem bylo: Sestry papežovy.

Neměl rád, když staří známí a přátelé se po jeho povýšení chovali k němu zdrženlivě a přesně podle ceremoniálu. On je nejraději otevřeně s radostnou tváří objal a políbil: „Vždyť jsem stále váš Pepi.“

Snadno připouštěl věřící k audiencím veřejným i soukromým, přijímaje je s velikou přívětivostí, dvorně je zval, aby se posadili, dával jim odvalu k slovům, aby prosili, co potřebují. Chudí a opuštění měli v srdci Pia X. místo zvláštní, proto bylo právem řečeno, že měl největší srdce, jaké člověk může mít. Stačil pohled na bolest, aby byl pohnut až k slzám; každé utrpení, hmotné i mravní, rozechvívalo soustrastí a něžností jeho srdce a s otcovskou sladkostí pomáhal, litoval a těšil. „*Pertransiit benefaciendo*.“ Velcí a mocní tohoto světa bývali vzděláni sladkostí jeho andělské tváře a přitahováni zvláštním kouzlem ctností mysli a srdce.

Prívětivě a dobrotivě přijímal poutníky ze všech končin světa, žehnal a otcovsky k nim promlouval. Tak k poutníkům z Moravy pravil: „Žehnám vám všem, velkým i malým, chudým i bohatým, dobří ať zůstanou dobrými, ti kteří zbloudili z přímé cesty, ať se na ni navrátí; rodiče ať dobře vychovávají své děti, děti ať ctí šediny svých rodičů a dělají čest kraji.“ A při jiné příležitosti: „Řekněte bohatým, aby byli velkomyslní, dávající almužny, řekněte chudým, aby byli pyšní, že byli zvoleni za živé zástupce Krista na zemi. Doporučte jim, aby nezáviděli a nehněvali se na jiné, nýbrž aby uskutečňovali oddanost a trpělivost.“

Svůj apoštolský program na stolci Petrově si vytkl v prvé své encyklice „*E supremi apostolatus*“ dne 4. října. „... Poněvadž se však líbilo božské Prozřetelnosti pozvednouti naši nepatrnost k této plnosti moci, pozvedáme svého ducha k Tomu, jenž nás posiluje, a spoléhajíc na sílu Boží, chápeme se díla a prohlašujeme, že naší jedinou snahou v řízení pontifikátu jest: *obnoviti vše v Kristu.*“

Tuto větu svatého Pavla opakoval stále slovy i písmem a denně je uskutečňoval. Po celých 11 let svého pontifikátu snažil se rozvinouti tento program a proto nehleděl na námahy, strasti a nelibost, byl hotov jíti i smrti vstříc pro pravdu Kristovu a práva Církve.

Abychom si aspoň částečně představili velikost podivuhodného díla obnovy, stačí nahlédnouti do *Acta Apostolicae Sedis* od 4. srpna 1903 do 20. srpna 1914. Najdeme celých 3322 úředních dokumentů, svědčících opravdu o píli Pia X. Akta Pia X. vyplňují celých osm svazků. (*Actes de S. S. Pie X. Paris 5, Rue Bayrard, 5.*) Byl to jeden z nejpłodnějších pontifikátů v historii Církve.

Služebník Boží, jenž rozvinul svůj apoštolát obnovy a jenž byl pokládán za světce, byl však přece odměňován nevděkem, soužením, bolestí a hořkostí všeho druhu. Jeho veliká osoba byla ustavičně zahrnována sprostými útoky nepřátelského tisku: vše-

chny jeho moudré skutky byly v něm snižovány a zesměšňovány. Byl dokonce vláčen v bahně na stránkách sprostých listů, aniž se ho slovem zastal ten, jenž ho měl hájit. Pius X. však ve své tiché prozíravosti hleděl se vyhnouti každému konfliktu se světskou mocí, aby nebylo příčiny k nářku; o potupy a zlehčování, házené na svou osobu, se nestaral, obětoval vše Pánu. Když však bylo saháno na práva Církve, uváděna v nebezpečí nauka a mravnost, tu s heroickou silou Řehoře VII. pozvedal hlas, protestoval a slavnostně odsuzoval bludy, ať přicházely odkudkoli.

Ve vnější politice Církve byl vždy rozhodný a energický, přesně rozlišuje práva Církve a civilní společnosti, podle příkazu evangelia: „Dejte císaři, co je císařovo, a Bohu, co je Boží.“ Nejprve zajistil svobodu posvátného Kollegia při volbě papeže. Dne 25. prosince roku 1904 vydal konstituci „Sede vacante“, která upravila leccos po dobu konklave a zamezila podobné případy, jako byl při jeho volbě.

Ve Francii dozrávala myšlenka odluky Církve od státu; odpovědnost měla být ovšem vržena na Církev. Hledaly se příčiny, až konečně roku 1904 byly přerušeny diplomatické styky Francie se svatou Stolicí tím, že francouzská vláda vrátila pasy apoštolskému nunciovi. Pak hlava vlády francouzské připravila narychlo zákon rozluky Církve od státu, který byl 9. prosince 1905 definitivně odhlasován v parlamentě. Následovaly konfiskace církevních statků, vyhnání řeholníci a řeholnice, biskupové, kněží, seminaristé byli nuceni živiti se žebrotou, mnohé kostely byly zneuctěny, v lidu povstaly bouře, tekla i krev.

Proti tomuto dílu protestoval papež energicky v konsistoři 11. prosince. Mnozí vinili papeže z váhavosti, on však s obvyklou dobrotou říkal: „Bůh mohl poslati Vykupitele hned po pádu, a zatím nechal svět čekati tisíce let... i předpokládá se, že zástupce tohoto Krista, tak dlouho želaného, prohlásí bez úvahy slova důležitá, neodvolatelná? Pro

tuto chvíli jsem já trpný; trpný v rukou Toho, jenž mne podpírá a v jehož jméně, až přijde chvíle, budu mluvit.“ A ten čas přišel. Encyklikou „*Vehe-
menter*“ ze dne 14. února 1906 tichý Pius X. slavně odsoudil zákon odlukový. Pierami poznamenává, že již tento dokument by stačil, aby Pia X. učinil nesmrtelným. Papež zde neohroženě řekl pravdu, ukázal na lživost důkazů a teorii v zákoně odluky usku-
tečněných. Ovoce papežova zákroku se brzy ukáza-
lo ...

Zednářství nevědomky a proti své vůli pomohlo tím jen tomu, že většina lidu prohloubila svůj ka-
tolicismus a pevněji se přivinula ke svaté Stolicí. Apoštolská pevnost tichého, ale nebojácného Pia X. v hájení svatých práv náboženských zachránila Církev ve Francii, učinila ji svobodnější, i když byla zbavena prostředků hmotných. Proto učený biskup z Nevers ve svém pastýřském listě k jubileu Velekněze zvolal: „Pius X. nás vytrhl z otroctví a neváhal ani trochu osvoboditi Církev ve Francii za cenu jejího úplného ožebračení. Bud' požehnán, že se nedal zastaviti obětmi, které nám ukládal! On sjednotil kolem sebe celý francouzský episkopát v jediné velkolepé jednotě. Jestliže nás zhavili našich statků, museli přece odstraniti a zničiti překážky, do nichž jsme měli býti vehnáni.“

Francouzský episkopát v překrásném listě, zaslaném svatému Otci jako odpověď na jeho encykliku, řekl přímo: „Silni v Jednotě, k níž nás Vaše Svatost povolala, osvíceni Vašimi moudrými radami, odvážni a podepřeni Vaším žehnáním, chápeme se nové práce v plnosti své svobody. Podřízeni ustanovením své země, poslušni světské moci, budeme umět přinášeti pro svou vlast všechny oběti, které neodporují naší víře a povinnosti.“

Pius X. si nedělal iluze o stavu věcí, a biskupové, po zákonu odluky papežem posvěcení, to dosvědčují. Papež jim řekl přímo: „*Vocavi vos non ad honorem et gloriam, sed ad persecutiones et calvarium, ad crucem, et ad crucem gravem.*“ Kardinál

Luçon se vyjádřil takto: „Za nesnázi se státy a vládami, zvláště s francouzskou v době odluky zákona a asociace kultu, neměl jiného cíle, než zachovati pravdu, spravedlnost, právo, svobodu a hodnost Církve; postavil se s hrdinskou silou proti hněvu mocných, proti kritikám veřejného mínění. Jaké síly ducha bylo mu třeba, aby vzal na sebe odpovědnost, že raději vystavil římskou Církev ztrátě všech jejích statků časných, než aby přijal schismatický zákon odluky a asociace kultu, jež nebyly nic jiného, než laická ustanovení naší země.“

Ve všem hledal jen slávu Boží, dobro Církve, spásu duší, národů a společnosti. Říkával rád: „Činím svou povinnost jako papež; o ostatní se Bůh postará: Deus providehit.“

K bolesti nad nepokoji ve Francii přidružila se i nad Portugalskem, kde revoluce vyvrcholila ještě násilněji. I tam zakročil Pius X., odsoudiv podvrtné zákony encyklikou „Jamdudum“ dne 24. května r. 1911. Nebezpečí odluky hrozilo i ve Španělsku, ale šťastně bylo ještě zažehnáno.

K obtížím se jmenovanými státy se přidružily jiné z Nového světa. Tak v Equadoru, Peru a jinde, kde musel Pius X. neohroženě hájit práv Církve a náboženství za mnohých obětí a strastí. Jeho heslem za těchto bojů bylo: „Frangar, non flectar. Ať jsem zlomen, nehnu se, neustoupím!“

STRÁŽCE VÍRY

V posledních letech pontifikátu Lva XIII. dalo se jaksi říci, že byla utišena vnější pronásledování. Avšak uvnitř tomu tak nebylo. Začínala doba rozkvětu modernismu, náboženství se mělo přizpůsobiti lidem a nikoli lidé náboženství. Tak se měly věci, když dosedl na trůn Pius X. Znal ovšem již dobře tento moderní mor a nyní se modlil, studoval a prosil o světlo s hůry, aby měl dosti síly k zjednání náležité nápravy.

Osvícen pak světlem slíbeným Petrovi, s neomyš-

né stolice pravdy vrhl pohled na celou Církev a na celou společnost, a poznav rozsah a důležitost nebezpečí, jež hrozilo článkům víry a nauce katolické, vydal dne 8. září 1907 slavnou encykliku „Pascendi dominici gregis“, již modernismus slavnostně ve všech jeho útvarech odsoudil a jistou rukou vyřal i s kořenem. Je to jedna z největších encyklik, která mu zajistila místo mezi největšími papeži. Odhalil zde přímo a jasně všechny nástrahy, jimiž byl ohrožen život Církve. Zakázal všechny publikace, kde se propagoval a ipso facto suspendoval všechny ty, kteří jakýmkoliv způsobem naukám modernistickým učili.

„Ignis ardens — Planoucí oheň“ nedbal nepřátelství, nedbal pomluv. Čtème, co napsal kard. Luçon: „V četných slyšeních, jež Jeho Svatost Pius X. mi laskavě poskytl, byl jsem vždy hluboce vzdělán jeho duchem víry, nadpřirozenou velikostí jeho hledisek a svatostí jeho řečí. Ač se s hlubokou pokorou vyhýbal počtám svého nejvyššího kněžství, přece jeho povinnosti plnil s nejčistšími úmysly, nadšením a způsobem jednání hodným podivu... Miloval silně Církev; měl na srdci, aby byla vždy taková, jakou ji chtěl míti Kristus: beze skvrny, bez vrásky. To byla touha, jež mu vnukla všechny opravy, jichž se chápal s odvahou. Věděl dobře, že je nemůže vykonati, aniž by unikl obviňování těch, jimž se nelíbily; ale měl svatou odvahu obětovat svou popularitu povinnosti, dosáhnouti toho, o čem myslil, že je nejlepší pro Církev a náboženství.“

Znal potřeby doby a přinesl jí nutné léky, takže jeho dílo vzbudilo podivuhodný vzrůst víry v kleru i u laiků.

REFORMÁTOR KLERU A STUDIA

I v tomto oboru je veliký význam Pia X. Myšlenku těchto jeho snah pro reformu kleru vyjadřují krásně slova jeho první encykliky: „Ať vzrůstá kněžstvo ve svatosti života a v čistotě nauky, a lid

se bude utvářeti v Kristu.“ Vskutku, jen svatý kněz může posvěcovati lid, kněz nesvatý bude nejen neúčinný svému bližnímu, ale bude ještě překážkou v dobru a skončí vlastní záhubou. Už jako biskup a patriarcha zasvětil Pius X. všechny své síly reformě kněžstva, a jako papež ještě větší silou a pevností uváděl je k čistým pramenům svatosti, dáváje mu za vzor prvního a nejvyššího kněze Ježíše Krista. U příležitosti svého 50letého kněžství vydal krásné „Povzbuzení katolického kleru“ (4. srpna 1908). Pokračuje v doporučení a uvádění v život nauky Učitele Andělského. Zakládá vysoké ústavy, Institut biblický, Komisi k revisi Vulgaty a j.

PAPEŽ EUCHARISTIE

Eucharistie je středem katolické bohoslužby a celého křesťanského života, jest ustavičným pramenem milosti a zdrojem a silou duchovního života, štítem proti zlým náklonnostem, protijed lidské křehkosti. Proto ji ustanovil božský Mistr, aby se jí živily duše věřících, a svou horoucí touhu sjednocovati se s nimi. vyjádřil, když pravil: „S velikou toužebností jsem žádal jísti toho Beránka s vámi.“ První křesťané pochopili toto volání. Později se však zmenšoval počet přistupujících často ke stolu Páně. Hlavně bludy jansenistické pod falešnou záminkou úcty k nejsvětější Svátosti odváděly lid od častého svatého přijímání. Svatý Vincenc de Paula říkal: „Ujišťuji vás, že toto je blud jeden z nejnebezpečnějších, které kdy pobouřily Církev.“ Proti tomuto, téměř již všeobecně rozšířenému bludnému mínění volá Pius X.: „I duši je třeba denního Chleba, výživy víry a nadpřirozené lásky, a to již od mládí.“ A proto volá do světa a zve opět všechny k eucharistickým hostinám, k sjednocení s Kristem. V dekretu „Sacra Tridentina Synodus“ dne 20. prosince 1905 píše: „Slova tridentského sněmu v tomto bodě ukazují dostatečně, že Církev touží viděti věřící bráti podíl každého dne na této nebeské hosti-

ně, aby odtud čerpali nejdokonalejší ovoce posvěcení . . . Nelze odpírati časté a každodenní přijímání osobám jakéhokoliv stavu, jež jsou ve stavu milosti a mají pravý úmysl, který není nic jiného, než horoucí touha líbiti se Bohu, sjednocovati se těsně s Ním v lásce a posilovati se tímto lékem proti slabostem a nedostatkům lidské přirozenosti. A ačkoli je chvályhodné, aby ti, kdož přistupují k přijímání častému a dennímu, byli prosti hříchů lehkých, aspoň plně dobrovolných a jejich náklonností, nicméně stačí, nemají-li vin smrtelných a mají dohrou vůli v budoucnu se jich nedopouštěti.“

Jménem Ježíšovým se zasadil o to, aby neodstrkovali dítky od svatostánku: „Nechte maličké přijíti ke mně.“ My už můžeme býti svědky, jak velice se plní jeho prorocká slova: „Budou svatí mezi dětmi.“ Ze své radosti, s jakou vždycky vídal kolem sebe zástupy nevinných dětí po prvé přijímajících, usuzoval na velikost radosti Ježíšovy, a s tím větším zápallem mu je přiváděl, aby On sám jim požehnal a ovládl jejich čistá srdce dříve, než se v nich zakoření hřích. Nikdy nepokládal za zbytečné zabývat se dětmi; i jako papež s radostí a pokornou láskou se k nim skláněl, jim žehnal a odpovídal na dopisy prvokomunikantů. Věděl, že dobro, jež vzklíčí v srdci mladém, všemu otevřeném, nikdy z něho už nevymizí, a může býti příčinou mnoha dalších.

LITURGISTA

Papež Pius X. provedl i reformu breviáře a misálu. Apoštolskou konstitucí *Divino afflatu* z 1. listopadu 1911 naznačil všeobecné rysy této obnovy, a po dlouhé namáhavé práci v díle tak složitém uveřejnil nový breviář a misál. Nové rozdělení breviáře a nové rubriky zkrátily *Officium* a podivuhodně zladily recitování žaltáře a officia svatých. Zjednodušení tříd a obřadů některých svátků svatých vrátilo nám hodinky neděl, čímž byl vyzvednut charakter liturgického roku podle staré liturgie. Stále

bdělý Velekněz pro jednotu v celé Církvi vyzval biskupy a představené řádů, aby upravili též svá propria.

Pius X. si přál, aby věřící mohli konati liturgické modlitby. To bylo důvodem, proč reformoval všechno, co ji znesvěcovalo a zbavovalo její krásy. „Mezi starostmi pastýřského úřadu... je bezpochyby ona, uchovávat i podporovat ozdobu domu Božího, kde se slaví vznešená tajemství náboženství a kde křesťanský lid se shromažďuje, aby zde čerpal milost svátostí, aby byl přítomen sv. Oběti oltáře a sjednocoval se společnou modlitbou Církve při veřejných a slavných úkonech bohoslužebných. Proto nic se nemá v chrámě dít, co by rušilo nebo zmenšovalo uctivost a nábožnost věřících, nic, co by bylo oprávněnou pohnutkou nechuti a pohoršení, zvláště pak nic, co by přímo uráželo důstojnost a posvátnost svatých obřadů, a tak bylo nehodno domu modlitby a velebnosti Boha.“ (Motu proprio: Tra le sollecitudini, O posvátné hudbě.)

I svou úctu k Panně Marii, největší po Eucharistii, projevoval svými encyklikami.

Jeho láska k Panně Marii rostla s ním již od mládí a diktovala mu onu krásnou encykliku „Ad diem illum“ z 2. ledna 1904 u příležitosti padesátého výročí prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie. Totéž dokazují výroční oslavy korunovace milostného obrazu Panny Marie ve Vatikánu, jež daly podnět k mezinárodnímu mariánskému kongresu v Lateráně a lurdské oslavy. Vzpomeňme si na radost, s jakou světil korunky Panny Marie svatohostýnské.

ZÁKONODÁRCE

Piu X. ležela na srdci též úprava církevního zákoníku. Corpus Juris Canonici, jímž se Církev dosud řídila, tvořily Decretum Gratianum, Decretales Gregorii IX. a Sextus Decretalium, a pak všechny následující papežské dekry. Těmto zákonům o-

všem chybělo uspořádání a přehled, čímž přicházely snadno v zapomenutí, nebo jiné ztrácely závažnosti pro změněné podmínky. Z toho ovšem byl zmatek. Už dávno byla pocíťována potřeba uspořádání církevního zákoníku. Když Pius X. dosedl na papežský trůn, usoudil, že nadešla vhodná chvíle, aby se přistoupilo k velikému dílu, a motu proprio „*Arduum sane*“ z 19. března 1904 nařídil žádoucí kodifikaci církevního práva. Ustanovil k tomu kardinálskou komisi za svého osobního předsednictví, nařídil, aby rozvrhy práce byly dány i biskupům a představeným řádů, aby je zkoumali a poznamenali k nim, co by pokládali za vhodné. Byly již hotovy skoro čtyři knihy, když Pius X. byl povolán přijmouti odměnu svého svatého a plodného apoštolátu, a tak nový Kodex byl uveřejněn jeho nástupcem Benediktem XV., jenž vzpomínaje pak zásluh svého předchůdce, vztahoval na něho slova evangelia: „Jiní pracovali a vy jste vstoupili do jejich práce.“ (Jan IV.) Velkého významu jsou i dekrety Pia X., vydané před publikací Kodexu.

SMRT SVATÉHO VELEKNĚZE

Pius X. tušil příchod blížící se války, a to bylo jednou z jeho největších bolestí. Bratrovražedný boj přišel r. 1914. Na papeže dolehla těžce tato rána. S bolestí si představoval statisíce svých synů, věřících i kněží, hnaných na smrt, miliony duší opuštěných bez otců, bez pastýřů, s bolestí volal: „Ubozí synové moji! Toto je poslední zkouška, kterou mi posílá Pán! Jak rád bych obětoval svůj život, abych odvrátil tento strašlivý bič!“ Zvláště krvácelo jeho srdce, když viděl odjížděti z Říma cizí bohoslovce, volané do zbraně.

Úpěnlivá prosba o mír, zasláná katolíkům světa dne 2. srpna 1914, byla nejdojemnějším výrazem bolesti Pia X. Bylo to jeho poslední slovo milým dětem... Dokonal své pracné poslání všeobecného Pastýře. Měl si již jíti pro korunu slávy k Tomu,

jehož zde na zemi zastupoval. Zánět průdušek a pohled na den ode dne se šířící válku zdrtily jeho tělo. Nemocný papež trávil dny a noci v modlitbě, bolesti a nářku. Římem se rozšířila zpráva, že papež Pius X. je těžce nemocen, ba na konci života. Kardinálové přicházeli stále k lůžku nemocného, jenž odevzdán úplně do vůle Boží, žehnal okolostojícím, často se žehnal na čele, pokud mu síly dovolily a obracel střelné modlitby k Ježíši, nebeské Matce a svatým, obětuje Pánu své bolesti a svůj život. Preláti a diplomati přicházeli do Vatikánu pro zprávy o nemocném. Náměstí svatopetrské bylo plno lidu, chvějícího se nad těžkým stavem Velekněze, a všichni vysílali k nebi prosby, aby byl Církvi ještě ponechán Otec tak dobrý a svatý. — Než zdraví papežovo se horšilo každé chvíle; ti, kteří stáli okolo jeho lůžka, byli ponořeni do hluboké bolesti. Jen on sám byl veselý, nejmenší nářek nevyšel s jeho rtů a z jeho obličeje zářila andělská radost, zdálo se, že je zcela ponořen do kontemplanace nebeských věcí... Poslední svátosti přijal s takovou zbožností, že slzy vyhrkly z očí okolostojících. Těch několik, kteří měli záviděníhodné štěstí býti u lůžka umírajícího, vzpomíná vždy s živým pohnutím na vrcholný okamžik, kdy papež vzal do svých rukou ruce státního sekretáře, kardinála Merry del Val, a tiskna je silně, hleděl mu upřeně do očí! Pohled výmluvný, jako poslední pozemské S Bohem dvou velikých duší. — Za hlubokého ticha, přerušovaného modlitbami umírajících, po půlnoci 20. srpna 1914 dal Bohu svou svatou duši. — — — Zalkalo křesťanstvo nad smrtí společného Otce ve chvíli tak tragické. Římem a světem šla zvěst: Zemřel světec! První oběť války!

Bylo to pohnuté divadlo, když mrtvola Pia X. byla vystavena v trůnním sále a Vatikán se plnil zástupy věřících, kteří nepřišli jen ze zvědavosti, nýbrž z hluboké úcty k mrtvému Veleknězi, a spíše, aby ho prosili o přímluvu, než aby prosili za jeho duši. Jeho mrtvola byla vystavena u svatého Petra

v kapli nejsvětější Svátosti. Zdálo se, jako by celý Řím přišel uctít pozůstatky svého Velekněze. Večer 23. srpna byl Pius X. pochován v kryptě u svatého Petra. Tam v prosté hrobce, tak prosté, jako celý jeho život, poblíž knížete apoštolů, blízko tolika papežů a mučedníků prvních věků Církve, kteří za viru prolévají svou krev, očekává jeho tělo času, až i ono bude jednou odtud vzato, aby se účastnilo radosti duše.

POVĚST SVATOSTI

Hned po pohřbu psal msgr. Cascioli: „Ač Pius X. je mrtev, přece žije v paměti a v dějinách Církve a papežství, žije v nezničitelných vzpomínkách na svou tichost a svatost. Nepochybuji vůbec, že tento kout vatikánských kobek se brzy stane svatyní a cílem zbožných poutí. Církev je plodná na svaté. Bůh dovede oslaviti před tváří světa papeže chudobného, pokorného, něžného.“ Tato slova se brzy vyplnila — jeho hrob se vskutku stal cílem ustavičných zbožných poutí, stále tam klečí zbožní křesťané, vyprošují si na Piu X. přímluvy u Boha, a nikdy tam nedohasnou třepetavé plameny svící. Je již sebráno mnoho případů náhlých uzdravení z nevléčitelných chorob a neduhů, a podivuhodné pomoci na přímluvu Pia X. za života i po smrti; poslední však slovo o nich řekne Církev, bude-li šťastně zakončen proces beatifikace a kanonisace, který byl již zahájen dekretem ze dne 14. února 1923.

Mnoho kardinálů, arcibiskupů, biskupů a kněží z celého světa, kongresy, bratrstva a semináře zaslaly prosby svaté Stolicí o brzké a příznivé rozhodnutí svaté Církve. Doufejme, že se tak stane brzo k radosti a požehnání křesťanského lidu, aby byla opět zahájena řada papežů světců, ukončená dosud svatým Piem V.

Dilectus Deo et hominibus, cuius memoria in benedictione est.

LITERATURA

B. Pierami OSB: Vita del servo di Dio Pio X. — Marietti 1925.

Vita di Pio X., Torino, Marietti 1921.

G. Albrecht OSB: „Iquis ardens“ Pio X., Marietti 1935.

Melchiori: Pio X., Milano.

P. Jos. Damm: Papst Pius X. als Priesterideal — Tatzing 1926.

Schmidlin: Biografia di Pio X.

Marchesan: Vita di Pio X.

Acta Pii X. (Actes de SS. Pie X.) Paris 5, Rue Bayard, 5.

ZÁŘNÁ POSTAVA PIA X.

(Přednáška P. M. St. Gilleta, gen. O. P. na Angeliku v Římě
dne 19. března 1935.)

Jeho duchovní podoba.

Není snad papeže, o němž by se tolik psalo jako o Piu X. jak za života, tak i po smrti. Literatura o něm je veliká. A snad také není papeže, jehož činy by byly podrobeny soudům tak si odporujícím, vášnivě zaujatým ve smyslu chvály i hany. To proto, že žádný život nebyl zároveň tak prostý a tak mimořádný, tak jednoduchý a tak složitý, zároveň tak vnitřní a činný. Mimo ty, kteří ho dobře znali a byli mu zcela blízcí, a kteří o něm řekli též vše, co bylo třeba, většina spisovatelů, kteří mluvili o Piu X. nedovedla vždycky rozeznati v jeho životě, jinak mimořádném a složitém, to, co jej právě činilo prostým a jednoduchým. Jedni mluvili o něm příliš jednostranně, takže jejich obraz Pia X. postrádá hloubky a výrazu. Druzí vybrali z jeho života a skutků to, co odpovídalo více jejich vlastní povaze a předsudkům, ano i jen okamžitému nadšení. Jejich obrazům Pia X. nechybí sice výraznost ani barva, ale nejsou věrné.

Abychom přinesli o velké postavě Pia X. pravdivý úsudek, musíme zapomenouti na sebe a nemysleti leč na něho, odmyslet si své stanovisko a postavit se na jeho. A tu vidíme, že zlatou nitkou celého jeho vnitřního i vnějšího života je právě víra, která také nejlépe vysvětlí jeho jednotu i složitost, prostotu i skvělost.

Ve středu mystické zahrady Pia X. stojí Víra. Roste tam jako mocný dub, živený mízou lásky a podle rytmu, vlastního světcům, rozkládá brzy své větve heroických ctností, božích darů, plodů života, jejichž hojnost a skvělost si jednou vynutí podiv i u nevěřících.

Pius X. byl především mužem víry. Celý jeho život jak vnitřní, tak vnější, byl jí proniknut. Jeho víra, víra uvědomělá a žhavá — ignis ardens — jeví se nám charakteristickým rysem jeho duchovní podoby.

Naproti tomu mnoho jeho životopisců dává hlavní důraz

na jeho dobrotu, myslíce, že v budoucnosti, až se vyvolá vzpomínka Velkého Papeže, to bude právě jeho dobrota, na níž se nejdříve vzpomene. Je pravda, že byl mimořádně dobrý; jeho vznešená tvář stále zářila dobrotou, která byla jeho přirozenou ctností, milostí ještě zvětšenou a zúšlechťenou. Avšak jeho dobrota nevysvětluje celý jeho život, obzvláště ne jeho zázračnou činnost za jeho pontifikátu.

A proto i když uznáváme, že dobrotě Pia X. nutno dáti zvláštní a přední místo, chceme-li vykresliti jeho duši a narýsovati jeho duchovní tvářnost, přece myslíme, že je třeba první místo dáti jeho osvícené a planoucí víře, abychom nezkřivili jeho rysy, neboť zde se takřka soustřeďují všechny ostatní vlastnosti Pia X., přispívající tak jeho jedinečnosti a velebnosti.

„Nám Italům.“ řekl sám jednou, „je víra dána jakoby od narození“ (cit. z René Bazin v jeho životě Pia X. Flammarrion, Paris). Chtěl tím říci, že Itálie, jejíž dějiny jsou nerozlučně spjaty s dějinami Církve, byla nejlepším prostředím k rozkvětu a rozvoji víry. Ale Pius X. věděl lépe, než kdokoliv jiný, že víra je ctností při křtu Bohem vlitou v dětskou duši. Vždyť ani t. zv. „víra uhlířova“ není darem přirozeným; je také vlitou ctností, nadpřirozeným darem. Nicméně v širším slova smyslu se může říci, že víra je darem od narození, chceme-li tím naznačiti, že v křesťanských rodinách, z jaké pocházel Pius X., v katolickém kraji, jako je Itálie, první myšlenkou rodičů je křest a rozřešení otázky náboženské nejdůležitější a již od kolébky nejpřednější.

Je jisto, že v Říse mu jeho svatá matka mluvila o Bohu, Ježíši a Marii, jakmile jen budoucí papež chápal význam slov, a že chodil do kostela, jakmile jen začínal rozuměti katechismu. Velmi brzo na něm zpozorovali jakýsi instinkt pro božské, intuici pro nadpřirozený svět a zálibu pro svaté věci.

Ale zároveň měl nadání a chuť ke studiu. Poznamenejme, že vskutku mladý Bepi, jak jej po domácku nazývali, byl obdařen předčasně vyspělým rozumem. V říské škole hravě dobýval všech odměn. Neboť byl to chlapec způsobilý a odhodlaný, který se rád smál, který stále měl pohotově nějaký záměr, nebo veselý kousek, slovo na jazyku a o němž závistivě mluvily matky říské. (Cit. René Bazin.)

V koleji Castelfranko, kde studoval 4 leta, od roku 1846

do roku 1850, býval Josef od počátku prvním ve třídě, jako v Riese, a tím zůstal vždycky. Zkoušky na konci roku v diecézním semináři v Trevisu, podle úředních záznamů, byly jeho triumfem. Byl uznán „výborným“ z pěti předmětů: z náboženství, latiny, řečtiny, dějepisu a zeměpisu a aritmetiky. Zkušební komise v Trevisu jej uznala prvním mezi 43 spolužáky, docházejícími z venku.

V padovském semináři na konci prvního roku (1851) Josef Sarto byl uznán prvním ze svého ročníku. Zajímavé jsou poznámky, zachované z té doby v archivech, kde se praví, že „má nadprůměrnou inteligenci“ a „vzbuzuje nejlepší naději“. Obzvláště to pozorujeme ve filosofii, kde prý je hlubokým myslitelem a dovede si získati vynikající stupeň potřebné znalosti i co do hloubky i co do rozsahu“.

V roce 1845 začíná studovati theologii a i zde neustává ekviti se na prvním místě a je dokonce pokládán „za nejznamenitějšího žáka, jakého pamatují i nejstarší učitelé“ tohoto velkého semináře padovského, kde od konce 17. stol. filosofii a theologii se vyučovalo podle ducha a metody sv. Tomáše Aqu., a kde roku 1698 byly vydány spisy Andělského Učitele péčí vlastní tiskárny.

Ve víře Pia X. jsme úmyslně zdůraznili tento intelektuální pohled v jeho duchovní fysiognomii. Když později ve slavné encyklice zasadí modernismu smrtelnou ránu, někteří přívrženci a příznivci těchto nových směrů hned problašují, že je odsoudil bez patřičných „znalostí“, slepě, poněvadž je neschopen jim rozuměti. Nic nemůže býti nesprávnějšího. Ihned ukážeme, že v pravý čas zasáhl tyto nové bludaře, kteří jimi skutečně byli, aniž snad sami o tom věděli z nedostatku živé víry — kdežto Pius X. byl přece inspirován s nebe a naplněn božským světlem. A je také jisto, že právě tak dokázal pronikavou inteligenci, když t'al do živého otázky modernistickou, když totiž výrazně vystihl, v čem vlastně pozůstávají a v čem společně ohrožují víru tyto směry, na pohled tak se různící.

Lidsky tedy řečeno, víra Pia X. byla osvícenou, ne však pohrdající službami vyššího a obezřelého rozumu. Ale svá nejjistější osvícení a nejvyšší inspirace čerpala právě ze stálého svého styku s láskou. Neboť láska, která jediná činí víru živou a planoucí, může se též věřícím státi osobním

pramenem světla. Svědectví svatých shodují se v tomto hlavním bodě s učením Církve a proto každý křesťan, jenž žije z víry, stále jsa puzen velkou láskou k Bohu, láskou planoucí, může dospět k jakési osobní jistotě, ke zkušenostnímu poznání Boha a jeho pravd víry.

Věrou, posílenou rozumem, poznáváme Boha spekulativně, jak se zjevil všem, láskou jej poznáváme prakticky, jak se zjevuje nám. Bůh, jak se jej dotýkáme láskou, není pouze ten, který se skrývá pod dogmatickými definicemi a zůstává pro nás nadsmyslň, ale je to Bůh lásky, který osobně přebývá v nás, jak se praví v Písmu: „Miluje-li mne kdo a zachová má slova, Otec můj bude ho milovati, přijdeme k němu a příbytek si u něho učiníme.“ Je nesrovnatelný rozdíl mezi hříšníkem, který má víru jen mrtvou a spravedlivým, jenž ze své víry žije. Onen přes nadpřirozený ráz své víry dosahuje Boha pouze prostřednictvím zjevených pravd a abychom tak řekli vnějškově; tento se s ním však spojuje vnitřně. Mezi Bohem a duší bříšníka je vztah pouze rozumový a abstraktní; mezi Duchem sv. a duší spravedlivou je vztah zároveň živý a osobní.

Pozorujme na chvíli, co se děje v oblasti lidských chtění. Jestliže někoho opravdu milujeme pro něho samého, z celého svého srdce a jsme jím cele takřka zaujati a žijeme pro něj, zdaž to přátelství, které mu přinášíme, nás neuschopňuje lépe ho poznávati, pronikati až do hlubin duše, čísti jeho myšlenky, předcházeti jeho tužby, předvídati jeho potřeby? Zdaž nemá přátelství zvláštní jakýsi smysl, který nám o příteli praví daleko více, s jistotou, třebaže jaksí nejasně, o jeho vnitřním životě, o jeho citech k nám, jedním slovem o jeho duševním stavu, čeho nejsou schopny ani nejpodrobnější rozborů rozumové? Zdaž neuhodneme o něm jistým způsobem i věci, které pouhý rozum, neovlivněný srdcem, by nemohl ani tušiti?

Právě tak je tomu, ovšem v pravém poměru, s láskou, kterou „Duch sv. hojně rozlévá do našich srdcí“ a která nás přivádí do osobního, živého a stálého styku s Bohem. Láska probouzí v našem rozumu a vůli i v naší smyslovosti jasné popudy, hluboká nazírání a bezprostřední jistotu, bez hloubavého rozumování, a tato láska i když nám zcela neodhalí Boha a neodstraní hustý závoj víry, který nám jej zde na

zemi skrývá, přece nám dává zakoušeti jeho přítomnost v nás a žítí v této přítomnosti; plní srdce radostí, přes všechny strasti a zkoušky a protivenství, jež on na nás sesílá.

Ti, kteří dobře znali Pia X., kdož s ním žili v důvěrnosti, vám řeknou, že takovýto život lásky s Bohem, v osobním sjednocení v chrámě duše, byl mu obvyklý po celý život. Již za jeho dětství v Riese bylo na něm pozorovat silnou náklonnost k vnitřnímu životu. Ushopňoval ho k tomu jakýsi instinkt pro nadpřirozené, náklonnost k Božím věcem. Proto se říkalo — a celý jeho život potvrdí tento první dojem — že nic mu nebylo přirozenější, než nadpřirozené. Věřiti mu bylo tak přirozené jako dýchání, tak cítil Boha v srdci. Ve světě víry se cítil a pohyboval jako doma, zkrátka svět zdejší, pozemský, v němž žil a jednal, růstával mu cizím, anebo alespoň mu tak připadal, neboť jeho myšlení a mravy mu odporovaly.

Toto všechno nutno věděti, abychom dobř pochopili Pia X., abychom vysvětlili zároveň jednotu i složitost jeho života. abychom ospravedlnili všechno to, co je v něm zároveň proté i mimořádné — neboť tyto věci se nedají vždycky vysvětliti a ospravedlniti lidsky, někdy se jeví i protichůdné. Jen nutno proniknouti až do dna jeho duše, do tohoto živého chrámu, v němž v Boží přítomnosti víra oživená láskou se stala jediným principem jeho vnitřní i vnější činnosti; víra, stále oživovaná božským instinktem a nadpřirozenými osvětleními, jež v temné noci zjevených pravd svítily v jeho duši jako náhlé záblesky lásky.

Avšak takováto láska se drazé získává, totiž za cenu života ctnostného až k hrdinství. A život Pia X. takový byl.

Poněvadž Bůh musí býti na prvním místě milován a jemu má být slouženo, nutno mu zasvětit ve svatyni duše prázdné místo a sebe z něho jaksi vypuditi, aby jen on je cele zaujal. Hle, pokora svatých. Pokora Pia X. je příslovečná. Ničím nechtěl býti a stal se vším. Chtěl jen sloužiti a celý svůj život musel poroučeti. Nehonil se za hodnostmi, avšak hodnosti samy přicházely k němu. Nejdříve mitra, pak klobouk kardinálský, a konečně tiara. Obzvláště zazářila jeho pokora při zvolení k nejvyššímu úřadu velekněžskému.

Jakmile spatřil, že v konkláve roste počet v jeho prospěch, kardinál Sarto se všemožně snažil, aby unikl hodnosti, která

mu brozila, a prohlásil konečně, že volbu nepřijme: „Ne-
volte mne, pravil, nemám vlastností potřebných papeži.“
Přece však musel ustoupiti naléhání kardinálů, ale nebylo
to bez dlouhých proseb a nářků. Možno tvrditi, že ustoupil
jen přemožen Boží milostí a bezprostředním vnuknutím.

Po volbě kardinál-děkan Oreglia tázal se ho, zda přijímá
své zvolení: „Přijímám,“ odpověděl „jako kříž,“ a když si měl
vyvoliti jméno pravil: „Poněvadž musím trpět, volím si
jméno těch, kteří trpěli: budu se nazývati Pius X.“

A vskutku celý jeho život byl dlouhým utrpením, obzvlá-
stě konec jeho života, jež strávil na stolci sv. Petra.

Mohl bych mluvití napřed o denních utrpeních, rodících
se v duši pro posílení, jež musí snášeti, aby dospěla k sva-
tosti a které ji vedou až k hrdinným ctnostem, avšak tato
utrpení se v očích světců ani nepočítají; jsou jejich denním
chlebem; vyčerpávají sice tělo, ale za to silí duši a naplňují
ji svatou radostí.

Utrpení Pia X. přicházelo zvlášt z venku, z pohledu na
všechnu mravní a hmotnou bídu, které byl zarmouceným a
bezmocným svědkem.

Byl vtělená střídmost a proto trpěl, když viděl moderní
svět, prosáklý materialismem, jak soustřeďuje celé své úsili
k dosažení pohodlí, rozkoší a zábav, používaje k tomu do-
konce vynálezů umění a zpřístupňuje je všem, chudým i bo-
hatým.

Byl silný silou, která je ctností duše, a s bolestí viděl, jak
se kolem něho v každém prostředí tolik šíří změkčilost,
zbabělost, zrady, bez ohledu na čest, povinnost, obětavost,
na vše to, co má přispěti k dokonalosti člověka u tím spíše
křesťana.

Byl od přirozenosti dobrý dobrotou, kterou nadpřiroze-
ná láska učinila ještě citlivější tím, že ji prohloubila a pro-
sákla, takže při pohledu na všechny nespravedlnosti, jimž
stále a všude padali za obět chudí, ponížení a maličci tohoto
světa, trpěl více než kdokoliv jiný.

Ale co mu obzvláště působilo utrpení až do hlubin duše,
co bolestně rozechvívalo jeho ctilivost, bylo poznání, že po-
čátkem i koncem vši této žádostivosti, všech těchto podlostí
a nespravedlivostí, je hřích. Neboť on nenáviděl hřích z ce-
lé své lásky, již planul k Bohu a skrze Boha k hříšníkům,

kteřé obrátiti bylo jeho úkolem jako nejvyššího velekněze, zástupce Ježíše Krista.

Proto nás neudivuje, vidíme-li Pia X., sotva dosedl na stolec sv. Petra, jak trhá přímo kořen zla a běže si za úkol: obnoviti vše v Kristu: „Instaurare omnia in Christo.“ Jen něco vám musím ještě říci, neboť nechci vám opakovati dějiny pontifikátu Pia X. — bylo by to nemožno pro krátkost času mně i obtížno vám — ale vyberu z jeho života několik význačnějších skutků, kde spatříme v činech žhavou víru Pia X. „ignis ardens“ s jejími přirozenými anténami — dary Ducha sv. — které takřka zachycovaly božské inspirace a pudily sv. Otce k rozhodnutím lidsky udivujícím a nepředvídaným, ale užitečným, jednak za pomoci bystrého rozumu, který, když se již jednou rozhodl pro něco, hned přemýšlí a snaží se o okamžité uskutečnění, nebo aspoň co nejbližší.

II. Žhavá víra Pia X. v činnosti.

Nebudete se diviti, že první starostí Pia X., rozhodnutého všechno obnoviti v Kristu — a při toliké duševní zkáze se muselo jednat opravdu o úplné znovuzrození — bylo uchrániti duše, které měly ještě víru, a ostatní přiměti k jejímu vyznávání.

Ale jak ochrániti duše před ztrátou víry? Tím, že bude potlačovati bludy, a to právě ty nejmškodlivější a nejskrytější, které jako žiravina rychle rozleptávaly její tkanivo.

A takové byly právě bludy, které Pius X. důrazně odsoudil ve své slavné encyklice „Pascendi“ z 8. září 1907, první je oficiálně pojmenovav „bludy modernistickými“. Tento název byl i znalcům tak nový a nezkušeným věcí tak cizí, že mnozí z duchů povrchních, a docela i někteří z nejintelligentnějších modernistů, kteří vědomě a již dlouho lovili v kalných vodách — užívali způsobu, jenž tak často v dějinách již přinesl bludařům úspěch: tvrdili, že Pius X. by měl stokrát důvod odsouditi modernismus, kdyby existoval, ale na štěstí, že ho není.

Jako soustavná nauka, jak ve skutečnosti jej nacházíme již uspořádaný v encyklice „Pascendi“, opravdu neexistoval.

Avšak existoval jako hluboké rozumové směry, které vnikovaly do duší vědců, snad i nevědomky, v dějepise, výkla-

du Písma, filosofii a v theologii, podobně jako podzemní vody, které stále a tiše tekouce jedním směrem, konečně podryjí i nejtvrdí skály nebo podemelou nejodolnější zemi.

Abý Církev odhalila tyto podvrtné směry, jež uniknou pozornosti většiny věřících, nebo ještě lépe, aby našla a označila jejich prameny, bylo jí třeba, jak se dnes říká „proutkařů“.

A tento úkol si vzal právě Pius X., díky svému nadpřirozenému čichu, který plynul z jeho planoucí víry, z jeho srdce oddaného Bohu, který mu dával nejen smysl pro Boží tajemství, ale i pro spozorování nebezpečí, jež hrozila víře věřících a pravdám víry, jejíž poklad mu byl svěšen.

To, co theologové nazývají *darem rozumu*, který je jedním ze sedmi darů Ducha sv. a jež působí zároveň vlivem lásky a Ducha sv., byl pro něho něčím obdobným jako kouzelná hůlka hledačů pramenů, která se svou citlivostí naklání v jejich rukou za šumotem blízkého pramene. Pomáhal mu odkrývati zřídla modernismu, přes všechna přestrojení na pohled krásná, přes všechnu obezřelost modernistů skryti své bludné učení pod rouškou pravověrnosti.

Tak možno nejjistěji a nejúplněji vysvětliti encykliku „Pascendi“ v její nadpřirozené jednoduchosti, jež byla celá diktována Piem X., i když jím nebyla celá sepsána.

Nyní již víme, že cílem uvědomnělých modernistů bylo: přispůsobiti vládnoucím požadavkům moderního myšlení a života zjevení, víru, dogma, základy to tradičního křesťanství; ale tradici po každé, když jim v tom vadila, zavrhli. A tento duch, který za každou cenu chtěl sloučiti vodu s ohněm, volné myšlení s věrou, a to i na škodu víry, pronikal všude — mezi historiky, exegety, filosofy, theology. Jejich způsob se ukázal po odhalení: záležel v tom, že růstávali v Církví, aby ji reformovali. Dnes se to nazývá „tvoření buněk“, kteréhožto málo sice poctivého, ale účinného způsobu pro společenský rozvrat dnes všude používají komunisté.

Ať už to bylo jakkoliv, nejvážnější a nejzkušenější historici modernismu dnes uznávají: „Rozhodně jen zásahem papeže se stalo, že poměry jsou nám pro příště objasněny, nejen v tom smyslu, že se utišily spory, ale že nastalo i rozhraní mezi úskočnými nepřáteli Církvě a věrnými jejími

služebníky, že náhle přestala dvojsmyslnost jedněch a klamání druhých. Nikdo nemůže upřítí zásluh Piu X., že svým rozhodnutím ukončil dlouhé a těžké debaty, že jasným světlem rozptýlil mračna, kupící se na obzoru, že odhalil a dobře rozlišil různé prvky v prostředí zvláště nejasném.¹

Již to bylo mnoho, že ukázal v pravý čas, s intuicí naprosto jistoty, neboť přišla od Boha, na smrtonosné bludy, jež uváděly víru lidu v nebezpečí. Avšak to nestačilo.

Proti nim a jejich zhoubnému šíření bylo třeba se připravit ke kladné obhajobě. Nejpraktičtějším a zároveň nejúčinnějším prostředkem k tomu bylo zajištění náboženského vyučování v celé Církvi, ve všech stavech.

V tomto hlavním bodě bystrý rozum Pia X. se postavil do služeb jeho planoucí víře, s podivuhodnou obezřetností a vytrvalostí.

Pius X. již dva roky před vydáním encykliky „Pascendi“, když se informoval v celém katolickém světě o náboženské nevědomosti, užasl nad rozsáhlostí a hloubkou tohoto zla.

Předvídal, že v takových temnotách, zatemňujících duše, zárodky nového bludu by brzy dokončily své smrtící dílo. Rozhodl se tedy k silnému odporu a napsal tu podivuhodnou encykliku „*Acerbo nimis*“ o náboženské nevědomosti, o vyučování křesťanskému náboženství, která však na neštěstí neměla toho štěstí jako encyklika „Pascendi“, aby obrátila na sebe pozornost Pastýřů tolik, jak by si toho bylo přáti a zůstala téměř mrtvým listem. Plné své výraznosti nabyla až po odsouzení bludů modernistických, tedy trochu později, než přesto do dneška neztratila téže účinné působivosti. Zdá se, jako by byla psána včera.

Pius X. zprvu připomíná nepopiratelnou skutečnost, potvrzenou obsáhlým a vážným zkoumáním o náboženské nevědomosti křesťanského lidu, velmi četných katolíků, i mezi vzdělanci, kteří neznají dobře pravdy, nutné k dosažení spásy, neznají nic nebo skoro nic o Bohu, o Vtělení ani Vykoupení, nic o milosti, o svátostech, nejeví zájmu o hříchy, ani o jeho zlobu, ani o jeho hanebnost, nehledí se mu vyhnouti, naopak, chtějí štítí jen jak jim se líbí, v lehkomyšlné důvěře v odpuštění na konci života.

¹ Jean Riviere: *Le Modernisme dans l'Eglise*; Letouzcy 1921; Introduction p. IX.

„Je-li tomu tak,“ pokračuje Pius X., „jak se nemáme divit, že zkáza mravů a zvrhlost vzrůstají den ze dne, ne mezi barbary, ale ve státech, které se nazývají křesťanskými?“

Je nejvyšší čas operovati tuto společenskou ránu všeobecné náboženské nevědomosti a znovu vyučít křesťanský lid křesťanskému učení. A to je hlavní a vlastní povinnost kněží, prohlašuje koncil tridentský (Sess. V, cap. 9 de Ref., Sess. XXII. cap. 8; Sess. XXIV, cap 4 et 7, de Ref.). Bez pochyby; než jak to provést? Zdá se především kázáním křesťanských pravd každou neděli a ve svátky; po všechny dny adventní a postní. Pius X. uznává nutnost a užitečnost promluv, obzvláště vykládá-li se jimi lidu evangelium. „Ale homilie,“ poznamenává, „neplatí za hodinu katechismu.“

Již koncil tridentský ukládal farářům povinnost vyučovati děti náboženským pravdám alespoň v neděle a svátky, *buď osobně nebo svými zástupci*. Pius X. toto přejímá a zdůrazňuje. Práví: katechismus má přednost přede vším, před kázáním, před konferencemi a učenými knihami. Toto všechno — kázání, konference, knihy, je sice velmi prospěšné, ale bude jim ještě víc, až ti, kteří tyto krásné věci uslyší a budou čísti, budou jim také rozuměti, díky náboženskému vyučování katechismu.

Proto je nutno, aby všichni faráři se ujali tohoto díla a poslechli předpisů papežových, týkajících se vyučování katechismu. Dále přesněji propracovávají radu koncilu trid. Pius X. výslovně prohlašuje: „Faráři, obzvláště tam, kde je nedostatek kněží, najdou pomocníky mezi laiky k vyučování katechismu, kteří by se zasvětili tomuto úkolu. (Encyklika „Acerbo nimis“, Reg. IV.) To je již zárodkem programu Katolické akce, kterou Pius XI. propracuje později a kterou se snažíme v přítomné době provésti všude soustavně a promyšleně, k níž on dal jasný a mocný podnět.

Ale bohužel, opakuji to, ve vření náboženských událostí té doby, na něž se soustřeďovala pozornost katolíků, encyklika „Acerbo nimis“ zůstala téměř bez ozvěny.

Vzhledem k šťastným výsledkům, jichž dosáhla tam, kde se jí dali podnítiti k činům, můžeme si představit, co by se stalo kdyby se všude byli podle ní řídili. Dovolím si uvésti o tom jeden příklad, jehož jsem byl sám svědkem.

Bylo to v Paříži hned jak začla válka. Přišel ke mně jed-

noho dne starší pán mladého ještě vzezření, který už z daleka mával listinou, jako mečem, jímž by mne chtěl probodnouti. Tento pán se jmenoval Prouvé-Drouot, a tato listina byla encyklika „Acerbo nimis“. Sotva ji přečetl, tak ho uchvátila, že cítil hned povolání státi se dobrovolným katechistou. Opomímám jiné podrobnosti rozmluvy, abych se dostal k hlavnímu. Během 15 let ukázal tento srdnatý muž, co můžeme očekávati od někoho, kdo se s celým nadšením oddá krásné myšlence: vše jde prostě zázračně! Opravdu se mu podařilo vykořeniti odpor pochybovačů, i mezi kněžstvem. Zapřáhl do práce řeholníky, nejprve dominikána a pak jesuitu — aby založil vyšší kurs náboženství v Paříži pro „pány katechetisty“, jak rád říkával. Působil na vůdce skupin mladých lidí, aby v nich vzbudil zájem pro dílo „takové důležitosti“, „mistrné dílo, dílo děl“, totiž pro katechisování ve farnostech, a přiměl je, aby mu poskytlí nejnejlepší ze svých mladých lidí za pomocníky. Hle výsledky patnáctiletého neunavného úsilí!

Již v Paříži, kde P. Goupil T. J. pokračoval s rostoucím úspěchem v náboženských kursech, které jsem tam začal před 15 lety pro dobrovolné katechety, sta mladých lidí, bývalých i nyníjších žáků vysokých škol, velký počet dospělých, mezi nimiž advokáti, inženýři, lékaři, univ. profesoři, generálové, ano i admirálové, jezdí každou neděli ráno podzemní drahou nebo autobusem do vzdálených a lidnatých předměstí Paříže, aby zde učili katechismu tisíce hochů, kteří vidouce tyto vzdělané mladíky i vážné pány, často ozdobené zlatem nebo počtené odznakem čestné legie, vyučovati dobrovolně katechismu místo pana faráře, u něhož se jim to zdálo „řemeslem“, spěchají tam radostně jako na slavnost a ne jako do roboty. Považte jen, že zítra v každé diecési, kde zuří jak náboženská nevědomost, tak nedostatek kněží, požádají biskupové ode všech kněží své diecése, aby vyzvali ve svých farnostech vzdělanější ze svých farníků, mladé i dospělé, aby jim pomáhali vyučovat katechismu tam, kam sami jíti nemohou, ve filiálkách svých farností, nebo ve farnostech přelidněných; pak pevně věřím, že tam nastanou krásné dny pro katolickou církev. Místo aby se tato akce organizovala na sypkém písku náboženské nevědomosti, bude se stavět bezpečně a pro věky na skále náboženství poznaného a pro-

živaného uvědomnělymi křesťany, kteří si budou předávat i z pokolení na pokolení pochodeň víry.

Tak Pius X. svou neobyčejnou prozíravostí a pronikavým postřehem, kterých nabyl ve svém důvěrném životě s Bohem, dovedl včas odhalit modernistické bludy, které ohrožovaly víru smrtelným nebezpečím a dovedl užití své výjimečné inteligence, aby je zažehnal lépe organizovaným vyučováním křesťanské nauky.

Věděl, že víra křesťanů má být osvěcená, ale byl tak rozumný, že dobře věděl, že dobrá víra, i nejosvěcenější, nemůže sama být zárukou činnosti a rozvoje křesťanského života, neboť ke křesťanskému životu podle Ježíše Krista je třeba milovat Boha z celého svého srdce a bližního jako sebe samého; pak pod milostným popudem této Boží lásky je třeba uskutečňovat všechny křesťanské ctnosti, a to denně, v každou dobu, při svých stavovských povinnostech osobních i společenských. Toho se však nedocílí bez úsilí ani bez vyčerpání sil.

Proto křesťanský život, jinak řečeno život podle Ježíše Krista, nutně vyžaduje milost Ježíše Krista, zvláště tu, kterou určil ustanovením nejsvětější Eucharistie k potravě a posile naší duše, aby přešla únavě a obnovila její síly. Papežové všech dob zdůrazňovali věřícím tyto nejzákladnější prvky křesťanského života, aby je přiměli k přistupování ke stolu Páně. A kdyby Pius X. neučinil nic víc, než že vydal o tom o jednu encykliku víc, ani bychom o tom nemluvili! Avšak on učinil něco více!

V tomto uspořádání křesťanského života v záležitostech víry dal nový důkaz této dvojí schopnosti: nadpřirozeného vzhledu a organizační inteligence, které nacházíme na počátku jeho nejdůležitějších rozhodnutí, které tvoří jeden z nejkvělejších tahů jeho duchovní tvářnosti.

Je jisté, že sv. přijímání je rozhodně hlavní podporou křesťanského života. Avšak kdo má přijímat? Kdy a jak to máme činit? Katolíci nynější generace, kteří od svého dětství jsou navykli na časté i denní sv. přijímání, neuvědomují si již důležitosti, jakou měly tyto otázky ještě v době, kdy Pius X. řídil církev; nevědí nebo si už neuvědomují, že jansenismus, tento černý mor, dosud působí na křesťanské národy a v těchto národech na kněžstvo právě tak

jako věřící. Tenkrát sv. přijímání nebylo tak časté; ba pohlíželo se na ně spíše jako na odměnu než na nutnou výživu k udržení a rozvoji křesťanského života.

Ve většině těchto zemí děti přistupovaly k prvnímu sv. přijímání ve 12 nebo 14 letech. Dívky a ženy přijímaly jen o velkých svátcích; s mužů, a to těch, kteří chodili ještě na mši sv., pouze někteří přijímali o velikonočních a nic víc. Tyto předsudky byly tak zakořeněny v duších, tyto zvyky tak vžitě, zkrátka tento „suchý způsob života“ se zdál tak přirozený a normální, že dosud žádný papež se neodvážil zakročiti s bázně, že by to bylo bezvýsledné užití autority.

Zatím se náboženské poměry zhoršily den ze dne. Křesťanský život se denně stával nesnadnějším, protože byl výzavě obklopaný myšlenkovým a mravním sobectvím, hmotarstvím, pohanstvím, které tvořily drsné ovzduší pro duše.

Aby zabránil tolika chorobným vlivům, aby rozptýlil všechny bludy a předsudky a aby znesnadnil tolik špatných příkladů nebo prostě, co strhovalo k usnadnění života, musel nejen zavrhnouti bludy, zevšeobecniti vyučování křesťanské nauky, nýbrž nahraditi tento způsob eucharistické diety, která ochuzovala duše, zbavujíc je přijímání, *eucharistickou nadvýživou* ve prospěch všech: dětí, nemocných, mladíků, dívek, žen a mužů.

Pius X. vše to ihned pochopil svým dvojím pohledem, totiž božskou intuicí a nadpřirozeným tušením, které čerpal ze své vroucí a účinné víry a hned to uváděl v uskutečnění, rozvážně, ale s rozvahou nadpřirozenou, která jednou ranou bourala předsudky a špatné zvyky, jedině v zájmu duší a pro slávu Boží. Brzo po sobě vydal 3 nebo 4 dekrety o sv. přijímání. První 15. září 1905 o *sv. přijímání dětí a nemocných*, druhý 10. prosince 1905 o *denním sv. přijímání*, třetí 14. února 1906 o *sv. zpovědi denně přijímajících*; konečně čtvrtý 8. srpna 1910 o *potřebném věku k prvnímu sv. přijímání*. Nemluvím zde o jiných apoštolských listech, o promluvách k dětem, prvokomunikantům, k různým poutníkům všech zemí, které doprovázely nebo následovaly za dekrety. Není předmětu, ke kterému by se Pius X. vracel častěji nebo s větším důrazem; nedal se odstrašiti ani nepochopeními a protesty kněžstva a věřících.

Mírnou, ale neodolatelnou naléhavostí jsa si jist svým cí-

lem dosáhl konečně úspěchu a všeobecně zavedl časté a denní sv. přijímání dětí a dospělých mužů i žen, jak to bývalo v prvotní Církvi.

Kdo by se odvážil popírat, že rozkvět křesťanského života, jaký dnes pozorujeme u mládeže, a to i vzdělané, ve všech křesťanských zemích, nepochází z velké části z obnovy eucharistické, z tohoto životného přivtělení duší Kristu ve sv. přijímání? — Můžeme jinak vysvětliti eucharistickou úctu, která se od té doby rozšířila po světě, stále rostoucí úspěch eucharistických kongresů mezinárodních, národních nebo jen diecézních? Minulého roku v Sorése byl jsem přítomen eucharistickému kongresu v Tarn. Bylo tam kolem 30 tisíc osob, mezi nimiž tisíc dětí a tisíce mužů, mládeže plné usebranosti a nadšení. Je vám známo, jak skončil poslední kongres v Buenos Aires; jak skvěle oslavil celý národ v čele se svou vládou veřejně našeho Spasitele v Eucharistii povoláváním, zpěvy, obřady, avšak ještě lépe obráceními a společným sv. přijímáním.

I zde daly za pravdu Piu X. skutky a jasně ukázaly jeho zázračný dar nadpřirozeného vidění i jeho podivuhodný smysl pro lidská řízení.

Nepřišel bych ke konci, kdybych zde měl vypočítávati všechny případy zásahu Pia X., mezi nimi i ty, které nejvíce udivovaly a některým duším působily bolest nebo i zraňovaly, které však nicméně daly vyniknouti těmto dvěma charakteristickým rysům jeho duchovní tvářnosti.

Přece však řekneme krátce aspoň jeden příklad o jeho poměru k zákonu o *rozluce Církve a státu ve Francii*. Jednalo se tam, jak dobře víte, o jednu z oněch událostí, o nichž je tak těžko i po čase pronéstí úsudek, který by zároveň přesně vystihoval její složitost. Neboť zákon rozluky, vypracovaný francouzským parlamentem, se dá pozorovati se dvou hledisek: jednak s *politického, lidského, přirozeného*, příznivého Francii, jednak s *hlediska náboženského, božského, nadpřirozeného*, příznivého Římu. Lidsky řečeno, pohlížíme-li zároveň na časné zájmy Církve a státu, mohlo se myslet, že zákon o rozluce byl přijatelný, zvláště po úpravách katolických zástupců, přijatých vládou. Ale kdybychom uvažovali s *hlediska náboženského a nadpřirozeného* nejen o slovním znění, ale o duchu odlučovacího zákona, zvláště

o onom duchu, který jej inspiroval těsně po zrušení konkordátu, museli bychom se obávat, aby jednoho dne, z neznámých ale stále možných politických okolností, jeho provádění nevyvolalo v Církvi ve Francii největší duchovní nebezpečí rozkolu. Poněvadž před touto možností nesmějí přicházeti v úvahu výhody hmotné, je zapotřebí obětovati hmotné duchovnímu. Vyskytnou-li se však dvě takové podobné možnosti, hmotné přednosti nesmějí přicházet v úvahu, nutno hmotné obětovat duchovnímu.

Avšak aby se dosáhlo takového rozhodnutí, bylo by nutno opustiti lidské úvahy, přenést se nad řád lidské moudrosti a hledati své inspirace výše, než je pouhé lidské rozumování a usuzování. Tak to učinil Pius X. Po poradách a úvahách, ale především po dlouhých modlitbách, odsoudil zákon o rozluce. Mám tu dvě zprávy, čerpané z nejvyšších pramenů o duchu víry, který ho oduševňoval v této tragické době jeho pontifikátu. Zde jsou.

Nějakou dobu po svém rozhodnutí přijal návštěvu jisté osoby, již vysoko postavené, jež mu chtěla vysloviti svou soustrast nad rozlukou. Pius X. ji přerušil mávnutím ruky a poukázav na podivuhodný příklad poslušnosti k sv. Stolicí, kterou právě projevil episkopát, duchovenstvo z Francie, odpověděl s úsměvem: „Chtěl bych, aby všem mým snahám se tak dařilo jako náboženským záležitostem ve Francii.“ A nakloniv se k svému mluvčímu, připojil s pohnutím, jakoby mu sděloval nějaké tajemství: „Vím dobře, že je mnoho těch, kteří mají na mysli *dobra* Církve! Co mne se týče, já se starám o *dobro* Církve.“

V tom je celý Pius X.!

V jeho osobě je v úplném souladu přirozenost a milost, člověk a křesťan. Milost měla u něho vždy prvé slovo, zvláště jednalo-li se o uvažování a rozhodnutí ve vážných věcech. Avšak přirozenost měla také vždy co říci, jednalo-li se o organisování toho, k čemu se rozhodl pod vlivem osvěcující a hřejivé milosti. Člověk v něm vždy ustupoval křesťanu, avšak křesťan nikdy nezničil člověka.

Tento svatý papež měl v nejvyšším stupni smysl pro soulad a také jeho potřebu. Od něho nepocházelo nic, co by se nebylo v plném souladu pojilo k jeho poměru k lidem. Vždy dával přednost žehnání, místo častého odsuzování.

I v projevech autority, jež činil vždy v zájmu duší a Církve, každý vycítil, že ruka, která kárá, je rukou též žehnající a že totéž srdce, které nenávidí hřích, objímá něžně hříšníka.

Jeho první „*Motu proprio*“ je z 22. listopadu 1903, již třetí měsíc po jeho zvolení. Víte o čem jedná? *O posvátné hudbě*, o souladu, který má panovati i v bohoslužbě, kterou věřící uctívají Boha v jeho chrámech. V tomto prvním projevu vidíme již celou duši Pia X. Přál si, aby Ježíš Kristus přebýval a kraloval v křesťanské společnosti jako v chrámě. Jeho největší touhou bylo, aby kolem Syna Božího se seskupovaly národy i jednotlivci, prokazovali mu duchovní poctu v jednotě víry a lásky, vládnoucí v souladném souzvuku rozumu a vůle všech. Nic neranilo v posvátné hudbě jeho citlivou duši tolik, jako falešný tón, špatný vkus, zkrátka vše, co by mohlo snížit důstojnost chrámu. Nic tak nesklíčovalo v celé Církvi jeho apoštolskou duši, jako bludy odporující víře, pohanské mravy nehodné křesťana, které urážejí Ježíše Krista.

Proto napadl modernismus, pohanství, falešný demokraticismus — všechny tyto špatné společenské úkazy, jako byl napadl hned na počátku svého pontifikátu špatnou chrámovou hudbu.

Nečinil to nikterak ze zášti proti osobám, naopak z lásky k nim. Neboť neodsuzoval zlořády v hudbě nebo v životě, leč aby duše i hlasy se spojily v soulad a jednotu, ve světle víry, v ovzduší lásky ke slávě Boží, Církve a spáse duší.

O B S A H

Mládí	5
Na studiích	7
Seminaristou v Padově	8
Kaplanem v Tombolo	9
Farářem v Salzano	12
Kanovníkem v Treviso (1875–1884)	15
Od biskupa k papežství – Biskupem	16
Kardinálem a patriarchou	19
Veleknězem	22
Strážce víry	30
Reformátor kleru a studia	31
Papež Eucharistie	32
Liturgista	33
Zákonodárce	34
Smrt svatého Velekněze	35
Pověst svatosti	37

V I T E Z O V Ě

1. svazek III. ročníku

Cyril Šíma O. P.

PIUS X.

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v lednu MCMXXXVI.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

svatosti. Tato dvojitá biografie jistě přinese mnoho dobra.

CLAUSS J.: *Die Heiligen der Elsass.* Düsseldorf, L. Schwann, 1935, str. 258, cena neudána. — Opět jedno krásně vypravené německé dílo hagiografické, jež přináší četné životy světců z Elsassu. Mnoho velmi cenných vyobrazení dodává velké důležitosti tomuto dílu, jež je opravdu přínosem. Kniha si váží i nejmodernějších postav. Doporučujeme do knihoven.

CONVERT: *Méditations sacerdotales ou le saint curé d'Ars.* Lyon, Emanuel Vitte, 1935, str. 263, cena 10 fra. — Tato kněžská rozjímání rozebírají celý život kněze, jenž má neustále hledět na svůj vzor Velekněze Ježíše Krista. Vůdce v uskutečňování kněžstva Kristova na sobě je sv. farář arský, jenž ukazuje, jak je třeba zařídít se ve zkouškách, radostech, nebezpečích, v nutných vztazích k jiným, v různých okolnostech kněžského poslání.

DAVID P.: *La Très Rév. Mère Marie-Agnes, supérieure générale des Soeurs de Jésus au Temple à Vernon (Eure) (1848—1935).* Vernon (Eure) Maison générale de Soeurs Bleues, 1935, str. 120, cena 11 fra. — Z tohoto životopisu můžeme poznat celou kongregaci sester, jež založil kardinál Wiseman, aby se staraly o pobostinství, o staré a nemocné kněze a nemocné vůbec. Generální představená, Matka Marie Agnes byla dlouhou dobu duší tohoto charitativního díla.

DELANY S. P.: *Married Saints.* New York, Longmans-Green & Co., 1935, str. 338, cena 2 dolary. — Konvertita z anglikánské cirkve P. Delany napsal krásné dílo, jež si všímá výlučně světců, kteří žili ve stavu manželském. Podává v něm životy světců starých i moderních postav. Kapitoly o svatosti, o manželství a křesťanství jsou úvodem k životopisům. Je to kniha velmi zajímavá a věcná.

GRIMEL J.: *Le Père Victor Douce.* Lyon, Emmanuel Vitte, 1935, str. 88, cena 8 frs. — Tato knížčeka nám ukazuje podivuhodnou přízeň Boží k sv. Bernadotě, jak Panna Marie se postarala o jejího duchovního vůdce, jenž jí měl být nápomocen v jejím poslání a jenž měl dokončit dílo, které tato světice začala. Uvidíme zde světici jako pokornou řeholnici, jež má poslání modlit se za hříšníky a býti obětí za jejich hříchy.

JUST CLAUDE: *Le Père des Prêcheurs.* Paris 1934, Desclée de Brouwer et Cie, str. 146, cena 8 frs. — Autor originálním způsobem předvádí ve čtyřech jednáních život a dílo sv. Dominika. Světec zde vystupuje jako pravý apóstol Pravdy, jenž zůstává vzorem i pro dnešní moderní svět.

LA RÉV. MÈRE CAMILLE DE L'ENFANT JÉSUS. Creteil (Seine), Carmel Ste Thérèse, 1935, 2. vyd., str. 576, cena 36 frs. — Je to obsáhlý životopis velké řeholnice, jež žila v pohnutých dobách Francie od r. 1757 do r. 1849. Byla to slavná žena, plná neobyčejných ctností, jež uměla dobře vést své poddané, a při tom byla matka chudých a nešťastných. Ctná vyobrazení zpestřují tento důkladný životopis.

LORTAL R.: *Morale sociale générale.* Paris, Téqui, 1935, str. 203, cena 13 fra. — Kniha pojednává o původu společnosti, o právech a povinnostech. Rozvinuje též principy morální theologie a ukazuje bohatost života společenského. Kniha velmi užitečná.

PETERSON ERIK: *Le mystère des juifs et des gentils dans l'Église.* Paris, 1935, Desclée de Brouwer, str. 103, cena 10 fra. — Peterson má smysl pro realitu evangelia a celého Písma sv. Ve svém komentáři na tři kapitoly listu sv. Pavla k Římanům (IX—XI.) ukazuje, jak národ židovský přestal být pro vinu a její následky národem vyvoleným a jak Církev nastoupila na místo Synagogy. Z Apokalypse sv. Jana ukazuje na „ducha apoštolské Církev“. Toto dílko pro svou časovost by se mělo přeložit do češtiny.

PIACENTINI R.: *Missionaire Le Père Mell.* Paris, 1935, Editions Dillen, str. 188, cena 12 fra. — Pater Mell, apoštol francouzské Guiney v Africe, a jeho rozsáhlá činnost je tu podána podle jeho vypravování, četných dopisů, zápisků... Na těchto stránkách uvidíme velikou duši vzácných vlastností, jež se obětovala apoštolátu na území, které je pověstné svým nezdravým podnebím. Četné snímky z misí (přes 100) ožívují celý životopis. Všele doporučujeme přátelům misí.

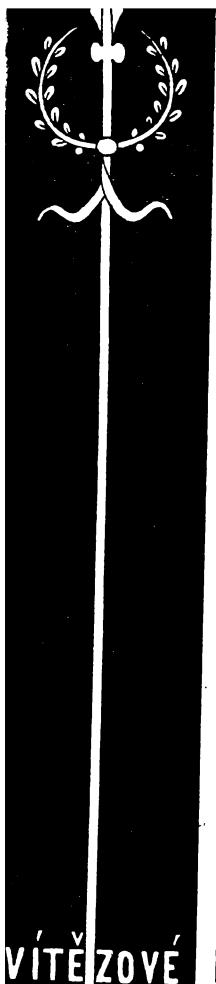
RENÉ-BAZIN M.: *Mère Saint-Dominique.* Paris, Editions Spés, 1935, str. 260, cena 12 fra. — Matka sv. Dominika náleží mezi misionářské duše, jež chtějí býti zapomenuty z lásky ke Kristu a proto tím rychleji pokračují v dokonalosti. Byla poslána do Číny a pracovala tam 56 let; sůstávala neustále v intimním spojení s Bohem a dospěla velmi úzkého sjednocení mystického.

SALVINI A.: *I successori di S. Pietro nel Io secolo.* Pia società S. Paolo, Alba, 1934, str. 244, cena 4 liry. — Benediktin Savlini podává v této knize život prvních čtyř nástupců sv. Petra: Lina, Kleta, Klementa a Anakleta. Při tom přikládá výbory z jejich spisů. Kniha je ozdobena cennými ilustracemi. Studie, dobrá pro milovnický křesťanského starověku a jeho velikých postav.

SVÁTEČNÍ CLOVEK. Vzpomínky přátek a ctitelů na českého biskupa Antonína Podlahu o třetím výročí jeho smrti. Vydala Růžena Klimakovská v Praze 1935, str. 99. — Vkusně vydané dílo obsahuje vzpomínky četných našich osobností na velikého českého biskupa Podlahu, jenž si zaslouhuje, aby jeho jméno a hlavně příklad svatého života neupadly v zapomnutí. Kniha ukazuje mnohé vzácné a neobyčejné vlastnosti jeho srdce vpravdě kněžského, ducha vlasteneckého a uměleckého. Doporučujeme.

Cena 3 Kč.

Městinská Vhizová. Revue Na Hlubině. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tiskove Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Dr. Jáchym Procházka O.F.M.

**SVATÝ FRANTIŠEK
Z ASSISI**

VÍTĚZOVÉ III.

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii:

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. Prokop Švach O. P.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Savonarola. Věděli jsme, že se někdo proti němu ozve. Ovšem mohl to učinit onen autor v Hlídce způsobem trochu akademičtějším. V *Osservatore Romano*, vatikánském deníku, bylo voláno po kanonizaci Savonaroly a nikdo to nenazval „balamucením obecenstva“ ani si nevyjel na jisté „horlivce“. A pak pisatel v Hlídce neřekl nic nového, odvolává se zase na Pastora, jehož slabiny v tomto ohledu byly už dávno objeveny a jsou známé. Na Savonarolu je třeba se dívat okem tehdejší doby, jež byla opravdu velmi zkažena. A také je těžko něco dokazovat z několika jeho výroků; je třeba se dívat na celkovou působnost Savonarolovu a na jeho přesvědčení o svém poslání. Proto nestačí podat jen historický obraz Savonaroly, nýbrž se musíme uchýlit i k theologickým principům. To všechno, co napsal jv v Hlídce, vědí dobře i jiní a přece dál se šíří nadšení pro Savonarolu. A pak od dob Pastorových otázka Savonaroly i s historického hlediska přešla do jiného stadia, když byly objeveny nové, dosud neznámé, dokumenty pro Savonarolu.

Desky na Vítěze. Máme ještě původní desky na Vítěze pro minulý ročník. Stojí vyplaceně 5 Kč. Kdo by si je přál, ať si zavčas dopíše do administrace.

Přikládáme obsah II. ročníku a zároveň novým odběratelům oznamujeme životy z I. ročníku: Bl. Zdislava, Bratři Ratisbonnové, bl. Jan Sarkander, M. M. Kosatíkova, sv. Karel Borom., s. Alžběta od N. Trojice, Kontardo Ferrini, sv. Dominik, sv. Hildegarda, sv. Jeronym. – Možno ještě dostat oba minulé ročníky celé anebo jednotlivé životy à 3 Kč.

LITERATURA

ARRIGHINI A.: *I dottori della Chiesa*. Torino, Marietti, 1936, 2 díly, stran 562, 551, cena obou dílů 35 lir. – P. Arrighini dal italské literatuře velmi krásné a originální dílo: ve dvou svazcích podává přesné životopisy všech církevních učitelů, od nejstarších až do nejnovějších. Ke každému životopisu je přidána ilustrace církevního učitele. Toto dílo má velkou cenu jak s hlediska theologického, tak i s historického a literárního. Samo se doporučuje do všech lepších knihoven.

SVATÝ FRANTIŠEK Z ASSISI

Loverini Ponziano: Sv. František z Assisi

DR. JÁCHYM PROCHÁZKA O. F. M.

SVATÝ FRANTIŠEK
Z ASSISI

Jeho sociální vliv

1936

VÍTĚZOVÉ OLOMOUC

NIHIL OBSTAT

P. Joannes Štikar,

censor.

IMPRIMI POTEST

Pragae, die 2. Novembris 1933.

P. Joseph Hopfinger,

Minister Provincialis.

Nr. 19416

IMPRIMATUR

Olomucii, die 28. Novembris 1933.

Josephus Vyvlečka,

Praeses a. e. Consistorii.

ÚVOD

Svatý František z Assisi patří mezi ony osobnosti, jejichž působení nebylo ukončeno smrtí, nýbrž pokračovalo pronikavým způsobem ještě dlouho po jejich úmrtí, ano zasahuje i do doby naší.

Možno směle přirovnati svatého Františka slunci, které denně zapadá a zase vychází, aby dalo světlo i teplo novému dni. Tak i svatý František, zakladatel tří řádů, nepřestal působiti posledním dechem svého smrtelného těla, nýbrž působí dále svým milým zjevem a působivým příkladem a ovlivňuje ještě po své smrti různým způsobem lidskou společnost, které ukazuje cestu k nejlepšímu vzoru lidského života, k samému Ježíši Kristu.

Kéž tato práce, věnovaná ke cti a chvále Boží, přispěje k tomu, abychom všichni našli ono štěstí, které našel sv. František, jež bylo sice vykoupeno chudobou a bolestí, ale má cenu věčnou.

Autor.

ŽIVOT SVATÉHO FRANTIŠKA Z ASSISI

Svatý František se narodil v italském městě Assisi v roce 1182. Otec jeho byl zámožný obchodník jménem Petr Bernardone, matka jeho pocházela ze šlechtického rodu a narodila se v jihofrancouzské Provinci. Vzdělání dostalo se Františkovi v domě otcovském i mimo něj a směřovalo hlavně k tomu, aby z něho byl dobrý obchodník.

Zbožnost matčina měla na Františka již od útlého dětství veliký vliv. Když dospěl, pomáhal svému otci v soukenickém krámě. Byl znamenitým učedníkem, ze kterého měl otec mnoho radosti a neměl mu ani příliš za zlé, když na něm zpozoroval trochu sklonu k marnotratnosti. František byl sice v obchodě velmi opatrný a bystrý, ale neuměl ceniti peněz. Otcí to však trochu i lichotilo, zvláště když pozoroval, jak se jeho syn stává středem společenského života assiské mládeže. Brzy shromáždil František kolem sebe četnou společnost mladých lidí, kteří obveselovali i znepokojovali malé město svými veselými chlapeckými kousky. František strojí pro své mladé přátele časté hostiny v otcovském domě, pořádá s nimi rozličné hry a i jinak se staral o všeobecné veselí. Byl sám velmi veselý, ale nikdy nebyla jeho veselost poskvrněna prostopášností nebo necudností. Byl, jak se o něm vypravuje, „dvorný v mravech i slovech podle předložení srdce svého, neříkaje nikomu slova urážlivého nebo mrzkého“. Mimo to se jeho marnotratnost vztahovala i na lidi chudé, jimž rozdával hojně almužnu, a jsa k nim velice soucitným a velkodušným, byl od nich ctěn a vážen.

Ve dvaceti letech stal se také bojovníkem za práva svého rodného města, které bojovalo se svým

sousedem, městem Perugií. Vedla ho do boje jeho ctižádostivost, která v něm živila touhu po stavu rytířském. Jeho plány však byly překaženy zajetím, do něhož upadl. Rok ztrávil ve vězení, do něhož byl jako zajatec uvržen a dlouhé chvíle samoty působily na jeho duši. Zdálo se, že to bude mít vliv na jeho smýšlení, ale jakmile se vrátil do otcovského domu, pokračoval ve způsobu svého dřívějšího života. Onemocněl těžce a v těch chvílích nemoci působila opět jeho matka na jeho srdce, které chtěla přivést k hluboké zbožnosti. Po svém uzdravení jako by František zapomněl na všechny dobré úmysly, které pod vlivem matky vzbuzoval, a navrátil se k svým dřívějším veselým a bezstarostným druhům. Když se mu naskytlá příležitost, připravil se zase na válečnou výpravu, aby si dobyl rytířství. Opatřil se skutečně jako mladý rytíř nádhernou výzbrojí a vypravil se do boje proti Apulii. Na své cestě však ve Spoletě onemocněl a teprve tato nemoc zapůsobila naň opravdu mocně. V bezesných nocích mohl přemýšlet o marnosti a neužitečnosti svého dosavadního počínání a jednání. Poznal sám na sobě, jakým zlem je pro člověka nemoc a jak nemocní prožívají smutné chvíle, nedostane-li se jim řádné obsluhy. Viděl, že je ještě jiné rytířství, vznešenější, které pomáhá lidem chudým a nemocným. V poslední nemoci, když byl vzdálen otcovského domu, vzpomínal si František na slova matčina, jeho myšlenky se počínaly obracet k Bohu a když se po uzdravení vrátil domů, byl již změněn. Chodíval zamyšlen a hledal cestu, jakou by mu bylo možno uskutečnit plány, které se v něm probouzely.

Ve své štědrosti vůči chudým se stal ještě horlivějším a věnoval často veliké obnosy na zmírnění jejich bídy. Otcí byla Františkova štědrost již nepřijemnou a když chtěl jednou František věnovati větší sumu peněz na opravu blízkého kostelíčka, dostal se s otcem do sporu. Byl proto pohnán před biskupský soud, a když vlastním otcem obžalován, poznal k jaké zaslepenosti a nenávisti může člově-

ka přivésti nemírná láska k majetku, svlékl v biskupské síni přede všemi své vrchní roucho a vrátil je otci a také peníze, které od něho ještě měl. Tato událost v životě Františkově tvoří rozhraní. Od té doby začíná jeho nový život. Býti naprosto chudým, bez majetku, bez otcovského domu, bylo by Františkovi jistě nesnesitelným, ale jeho víra obrátila jeho oči vzhůru a František pronáší upřímně: „Nyní se mohu opravdu modlit: Otče náš, jenž jsi na nebesích!“

A když vyšel v hrubém, biskupem mu darovaném rouchu po prvé na ulici, poprosil prvního žebráka o jeho požehnání, neboť požehnání chudých vyvrací prý kletbu bohatých.

Po této příhodě plynulý události života Františkova velmi rychle za sebou. Dlel často v samotě, kde se modlival a rozjímal, docházel k nemocným a se zvláštní ochotou a radostí vyhledával malomocné, aby je ošetřoval v jejich smutném osudu.

To všechno mu však nestačilo. Ještě nenašel směr, kterým by měl jíti za určitým cílem. V nejistotě obracel se často k Bohu a byl jednou při návštěvě kostela uchvácen slovy Písma, které kněz v kostele předčítal: „Neopatřujte si zlata, ani stříbra, ani mědi do svých opasků, ne mošny na cestu, ani dvou sukní, ani obuvi, ani hole.“ A dále: „Chceš-li býti dokonalým, jdi, prodej všechno, co máš a rozdej chudým!“

Tato slova zaměstnávala nyní Františka a knihy Písma svatého se mu staly pramenem, ze kterého si našel směrnice pro další způsob života.

Řídě se radami evangelickými, žil v naprosté chudobě, zaměstnáváje se při tom modlitbou, ošetřováním nemocných a opravou menších kostelů v blízkosti svého rodného města. Pro nový způsob života sklízel posměch, byl nazýván bláznem a podobnými potupnými slovy. Našli se však i lidé, kteří se obdivovali bývalému boháči, jak nyní v dobrovolné chudobě je spokojený a ochotný pomáhati jiným. Brzy se stalo, že někteří k němu přišli s

prosbou, aby směli býti jeho společníky v dobrovolné chudobě. A tak svatý František mohl roku 1209 žádati na papeži Innocenci III., aby uznal a schválil nový řád, zvaný Bratří Menších, kterému se poději dostalo po jeho zakladateli názvu františkánský.

Svatý František po církevním schválení svého řádu, na jehož založení ani nezamýšlel, nýbrž byl k tomu přímo donucen svými prvými společníky, nadšenými pro nový způsob života, začal zcela novou působnost, a to jako *kazatel*. Brzy se stal nejpopulárnějším kazatelem ve svém okolí a v celé Itálii. Na jeho kázání chodívali lidé všech stavů a jeho slova měla také veliký vliv na celý společenský život jeho rodného města. Stále rostl zástup těch, kteří jej následovali v dobrovolné chudobě, byly v něm i ženy a tak mohl František sepsati řeholi i pro ženy, které se chtěly věnovat životu v evangelické chudobě. Svatá Klára byla první žena, která se rozhodla následovati svatého zakladatele.

Roku 1219 podnikl František cestu na východ, chtěje pracovati na obrácení nevěřících, ale pokus se nezdařil tak, jak František čekal; vrátil se tedy, ale svůj řád uvedl tím na misie mezi pohany a jinými nevěřícími. Dva roky na to sepsal na mnohostrannou žádost novou řeholi pro ty, kteří ho chtěli následovati, ale nebylo jim to možno pro povinnosti, které je vázaly, aby vstoupili do kláštera. František dal jim rady i předpisy, podle nichž je možno žíti podle jeho ideálů i ve světě a plniti při tom stavovské povinnosti. Zázračným způsobem byl ozdoben ranami, jaké měl Kristus a dva roky po tomto vyznamenání umřel smrtí, která je jednou z nejkrásnějších chvil jeho života. Na smrtelném lůžku s vroucností pronesl upřímná slova:

„Bud' vítána, milá sestro smrti.“

A když jej bolesti nejvíce trápily, prosil své žáky, aby mu zapěli jeho píseň o „Bratru Slunci“. V

posledním okamžiku dal si předčítati z evangelia svatého Jana o umučení Páně.

Zemřel na večer dne 3. října 1226. Dva roky po svém úmrtí byl zapsán do seznamu svatých katolické Církve. V jeho rodném městě byl mu postaven veliký chrám, který je nyní basilikou a skládá se vlastně ze tří kostelů, jež jsou postaveny nad sebou.

IDEÁLY SVATÉHO FRANTIŠKA

Svatý František nedal světu nových teorií, nepostavil nový, dosud neznámý program, nýbrž obnovil jenom to, co již bylo dáno 12 století před ním, a to samotným zakladatelem Církve Ježíšem Kristem, co je v Písmě svatém Nového zákona. Osobnost Kristova, zjevovaná Františkovi knihami Písma, jej tak zaujala, že se rozhodl státi se jeho následovníkem. Nemohl býti doslovným následovníkem zakladatele Církve, ale byl upoután některými rysy osobnosti Kristovy, které se snažil uskutečniti v praktickém životě. Byl to na prvním místě ideál chudoby, kterým byl přímo uchvácen. Nestuduje však evangelickou chudobu, aby mohl postaviti teorii apoštolského života, schopného existence ve 13. století, nýbrž otvírá knihy Nového zákona, aby se ptal, co Kristus radí těm, kteří chtějí prospěti svým bližním svou vlastní skromností a odříkáním. Když pak slyší, že následovník Kristův nemá míti nic, nýbrž své jmění rozdati chudým, učiní tak. Nestalo se tak bez rozvahy. Věděl, že tento ideál Kristův, jím samým a jeho apoštoly uskutečňovaný, jest možný, vhodný i pro dvanácté století po smrti Kristově. Neuvádí zase tento ideál do lidského přemýšlení teoretickými výklady, nýbrž vlastním příkladem. Sám zkouší a ukazuje, že takový život v chudobě je možný i v té době. A když sám zkusil a poznal, potom teprve pěje chválu o sestře chudobě, dává rady a směrnice těm, kdož rovněž touží po ideálním životě v evangelické chudobě.

Stal se výhradně následovníkem Kristovým. Text

knih Písma přijímal bez kritisování, ježto poznal, že v něm vládne duch Boží a proto se tak ochotně podroboval evangelickým radám. Jeho duše byla naplněna věrou v Boha a plnou důvěrou v jeho zjevení. To přivodilo zcela úzké přimknutí Františkovo k evangeliu, které se mu stalo pramenem pro normy jeho vlastního života i zdrojem pravidel, která dal svým následovníkům. Evangelium je pramenem ideí Františkových, které uvedl zase svým příkladem a ve svých řeholích v nový život.

Ale i když svatý František není původcem ideálů, kterými tak zapůsobil, dovedl přece vtisknouti přijatým myšlenkám dosti ze své vlastní osobnosti a své originality, takže mu není možno upříti účinné a úspěšné tvořivé síly vlastní, kterou podporoval velmi značně oživením evangelických ideálů. František dovedl ve své originalitě přidati právě to, co bylo nejvhodnějším pro jeho dobu a smýšlení lidí ve 13. století. Bylo to rytířské smýšlení a snažení Františkovo, které nikterak netajil a jež také vyzařuje z jeho slov a z jeho jednání.

Právě proto, že sv. František čerpal své ideály z Evangelia, které bylo rozšířeno a služebníky Církve neustále hlásáno, našly jeho myšlenky tolik ohlasu. A tak když začal šířiti svým příkladem i svými slovy lásku k Bohu, chudobě a prostotě, vzájemou lásku bratrskou, když hlásal všeobecný mír a velkodušnou obětavost, našel tolik stejně smýšlejících i pro stejné ideály nadšených mužů a žen, že ještě za jeho života čítaly jím založené řády celé desítky tisíců členů.

Obnovení evangelického způsobu života sv. Františkem a všemi jeho žáky nezůstalo bez patrného vlivu na sociální poměry a sociální cítění široké společnosti lidské. František vnesl do řeholního života nový směr na rozdíl od ostatních řeholních družin. Již způsob života a bydlení byl velmi rozdílný. Na rozdíl od rozjímavých řádů uvedl zakladatel františkánů své žáky do blízkosti lidských obydlí. Veliká opatství stávala na výšinách, byla podobna

skoro hradům a lidu málo přístupna. Zato domy františkánů byly stavěny uprostřed ostatních lidských příbytků, takže všichni mohli bezprostředně patřiti na jednoduchý způsob života členů nové řeholní rodiny. František ani nechtěl, aby byly pro jeho žáky stavěny nové budovy. Opuštěný, prázdný dům měl jim poskytnouti přístřeší a stará kaple měla jim býti kostelem. Nikoli stavěti kláštery, nýbrž získávati duše bylo cílem Františka a jeho žáků. Proto byl příbytek jen prostý a chudý; nebyl stálým bydlištěm, nýbrž poskytoval jen nejnutnější přístřeší, bratři měli sloužiti chudým a nemocným.

Toto přiblížení řeholní družiny středověké společnosti bylo něčím novým a nezvyklým. Láska zvláště k nižším společenským vrstvám přiměla Františka k tomuto postupu. Na vlastní oči viděl chudobu tolika lidí, neboť propast mezi bohatými a chudými byla v jeho rodném městě bolestně patrnou. Nadšená duše Františkova přijala smělý plán: smířiti obě strany. Usazuje se proto tak blízko, aby mohl svůj plán důkladněji provést, ujímá se chudých a nemocných, dělí se se žebráky o almužnu, kterou si sám vyprosil, svou nelíčenou radostí a spokojeností, s jakou přijímá všechny útrapy a nenesnáze dobrovolně na sebe vzaté chudoby, dává příklad všem, kteří mají co činiti s chudobou, jak si mohou usnadniti její tíhu. Ale na druhé straně se zakladatel františkánských řádů nebojí říci i bohatým, že jest jejich povinností ujímati se chudých a zmenšovati útrapy a bolesti těch, kterým se nedostává majetku. Bohatým hlásá František jednoduchost v obydlí i v oděvu. Dařilo se mu, že skutečně veliký rozdíl společenský mezi bohatými a chudými se umenšoval hlavně šířením III. řádu, do něhož byli stejně přijímáni bohatí jako chudí. Ve třetím řádu se však všichni stali bratry a sestrami a zůstali jimi i ve styku mimo kostel v ostatním společenském životě.

Jak již bylo uvedeno, nedal František lidstvu nové teorie sociální, ale dal jasný příklad pro sociální

život. Názorným vyučováním širokých vrstev lidu vykonal veliké sociální dílo, neboť všechny rady a pokyny pro lidi pomoci potřebné zůstávají daleko za skutkem. Svým příkladem dobrovolné chudoby vtiskl do života mnohých lidí, kteří stísnění chudobou byli bez radosti, zase jasný pohled, který vytryskl z vědomí, že i v chudobě může býti člověk šťastným i spokojeným. Bohatým pak ukázal, že jest větší a lepší radost z vykonaného dobra než radost z velikého bohatství.

Jest však nutno připomenouti, že dobrovolná chudoba Františkova nespolehala pouze na pomoc druhých a na almužnu. Rozhodnými slovy předepsal ve své řeholi všem členům práci a z odměny za práci měli se bratři živiti. K prosbě o almužnu měli se utéci teprve tehdy, kdyby odměna za práci nestačila. Je však velikým tajemstvím, jak František dovedl při své chudobě býti ještě dobročinným vůči chudým. Sám se dělil s chudými o své sousto; bylo mu samozřejmo, že hladovějící mají na ně právo a proto s rozhodností připomínal svým žákům povinnost podporovati chudé a potřebné. Byl zcela nsvůj, když neměl, co by mohl dáti chudému, se kterým se setkal. Pak rozdal i potřebné věci, ano, neváhal dáti i část svého oděvu. Sám si odpíral potřebné, trpěl i hlad a zimu, a to jen proto, aby mohl pomoci tomu, o němž se domníval, že je potřebnějším než on sám.¹

Láska k chudým a ochota pomoci jim vyplývala z ideálu chudoby, který František praktikoval. Zbývá nám ještě otázka, odkud František tuto lásku čerpal. Jistě jej hluboká víra v Boha přivedla ke knihám Písma, ze kterých pak, veden vírou, čerpal poznatky o Kristu a jeho ideálech. Z evangelia také vyčetl, v čem záleží evangelická dokonalost a našel její základy v evangelických třech radách: chudobě, poslušnosti a čistotě. Největší důraz kladl na chudobu, protože ta byla právě v jeho době nejméně

¹ H. Feldes. Die Ideale des hl. Franziskus v. Assisi. 3. vyd. 275/6.

hledanou ctností. Svými pozorovacími schopnostmi brzy František poznal, čím lidé jeho doby nejvíce trpí: touhou po velkém zisku a velkém majetku. Proto obnovil sám na sobě ideál dobrovolné evangelické chudoby. Evangelium si učinil směrnicí života a vysoce cenil v něm obsažené rady. Chudobu pokládal za nejdůležitější, protože byl přesvědčen, že kdo chce sloužiti velikým věcem a myšlenkám, musí býti zbaven všech starostí o věci pomíjející, které člověka v jeho rozmachu v duchovním životě jen zdržují.

Druhým pramenem lásky k chudobě bylo Františkovi jeho rytířské smýšlení a cítění. Středověké rytířstvo bylo zaměstnáno službou paním a bylo jeho povinností ujímati se zvláště utiskovaných, opuštěných, vdov a sirotek. Mysl každého rytíře zaměstnávala krásná dáma a služba jí vykonávaná. I František byl naplněn rytířským smýšlením. Toto cítění neumrtvilo ani jeho hrubé roucho, které po svém obrácení k Bohu nosil. Jeho mysl se však nemohla zaměstnávat obyčejným způsobem, něco erotického nemohlo zaujmouti muže, který slíbil Bohu zdrženlivost. Scházela mu však ženská tvář, jíž by mohl osvědčovati své rytířské cítění. Nemohl je věnovati žádné ve svém okolí a vytvořil si ji tedy sám ve své „Paní Chudobě“, jak s úctou začal nazývati svou životní družku. Program spoluzití vyjádřil slovy: „Chci následovati život a chudobu našeho nejvyššího Pána Ježíše Krista a jeho nejsvětější Panny a v tom následování setrvati až do konce.“²

To jest znak rytířského smýšlení svatého Františka něžná úcta k chudobě, protože sám Kristus chudobu miloval a v ní žil. František si zvolil Krista za předmět svého snažení a nejvíce se mu chtěl přiblížiti chudobou. Dvěma větami můžeme vyjádřiti představu jeho o chudobě: zřeknouti se majetku a panství nad ním a co největšího omezení v užívání věcí dovolených i potřebných.

² *Ultime voluntas, quam scripsit S. Franciscus S. Clarae. Opusc. ed. Lemmens. Str. 76.*

Rozhodně žádá tento zakladatel řádu zřeknutí se všeho jmění pro ty, kdož vstupují do jeho prvního řádu. Ve druhé kapitole pro první řád výslovně nařizuje, aby všichni, kdo se chtějí státí členy, co mají, rozdali chudým. Nedovoluje, aby vstupující dali to řádu, jen tehdy by to bylo dovoleno, kdyby se jednalo o případ nejvyšší nouze. Jinak ani nedovoluje, aby se členové řádu vměšovali do majetkových záležitostí kandidátů řádových.

Při tak přísném postupování v praktikování slibu evangelické chudoby jistě se namane otázka, jak mohli býti žáci Františkovi živi. Stačí, abychom si uvědomili, že františkáni v prvních letech svého založení neměli pravidelně stálého sídla, nýbrž byli zaměstnáni buď jako putující kazatelé nebo, nebyli-li kněžími, pracovali v různých i soukromých domech jako řemeslníci, dělníci a nádeníci. Za svou práci přijímali pak potřebné věci k výživě a k ošacení pro sebe i své spolubratry, kteří byli zaměstnáni prací duševní.

Ovšem takový způsob života se nemohl dlouho udržeti při vzrůstajícím počtu členstva, protože by tím trpěla řeholní disciplína a proto bylo již za života zakladatelova přikročeno k přijetí některých domů, které ovšem byly přizpůsobeny ideálu svatého Františka. Při tom však kladl František podmínku, aby budovy nepatřily Bratřím menším, nýbrž, by jim byly svěřeny pouze k užívání. Uvnitř domů měla býti zachována co největší jednoduchost a také bylo zakázáno samým zakladatelem chovati dobytek. Mohla by tím o jeho řádu vzniknouti domněnka, že členové jeho jsou majiteli těch věcí.

Z podaného můžeme poznati, že ideál chudoby Františkovy možno shrnouti v uvedené dvě základní myšlenky. Tímto novým způsobem života zapůsobil František velmi účinně na smýšlení svých současníků: chudým dal příklad, jak se mají stavěti k chudobě, aby se jim stala snesitelnější, a bohatým připomenul svým příkladem i pádnými slovy povin-

nost podporovati chudé. V tom jest jeden směr sociálního vlivu Františkova na jeho dobu.

Dalším důležitým znakem při posuzování a hledání vlivu Františka je druhý jeho ideál: býti apoštolem míru. Zase zde čerpal z knih Písma Nového zákona a jako věrný následovník Kristův pokládal si za povinnost pracovati o mír.

Myšlenku šířiti mír, plynoucí z ideálu křesťanského rytíře, strážce pokoje, pěstoval František nejprve sám ve svém okolí. Je zajímavo, že nařizuje svým žákům, aby se navzájem zdravili pozdravem míru. „Pax huic domui!“³ Tento pozdrav s obměnou: „Dominus det tibi pacem,“ Pán dej tobě pokoje,⁴ nebyl pouhou formou, nýbrž vyjadřoval hlubší snahu sv. Františka, který chtěl provésti vzájemné sbratření. Proto užívá názvů a titulů: bratři, bratrstvo, řád Bratří menších a podobně. Tím měl býti jeho žákům připomínán ideál vzájemné lásky bratrské a shody. Ve své řeholi připomíná bratřím stále tuto bratrskou vzájemnost.⁵ Chtěl, aby mezi bratry panovala taková láska jako mezi sourozenci, láska řeholníků musí však nadto býti posvěcena láskou k Bohu. Všechna slova Františkova o vzájemné lásce jsou proniknuta jeho rytířským smýšlením a nalezla proto tolik ohlasu.

Jako v chudobě, tak i ve vzájemné lásce předcházet František vždy dobrým příkladem, sám dával na jevo účinnou lásku ke všem lidem, se kterými přicházel do styku. Byl ochoten posloužiti každému, kdo pomoci jeho mohl potřebovati, nejvíce se však věnoval nemocným a chudým. Na tomto poli praktické lásky k bližnímu uplatňoval nejvíce své ideály o rytířské obětavosti pro blaho bližního.

Hlavně k malomocným, z nemocných nejopuštěnějším, přivedla Františka jeho rytířskost. U malomocných viděl opravdovou bídu, která ho dojíkala. Viděl malomocné zabalené v odporné hadry. Jejich

³ Pokoj domu tomu. ⁴ Testament. ed. Lemmens 80.

⁵ Regula I. c. 5, 7, 11. II. c. 6.

těla vydávala odporný zápach a údy budily děs a hrůzu. Všechny smysly se bouřily u mladého muže uvyklého na přepych a vybranost. Jeho rytířské smýšlení přimělo ho však k tomu, aby malomocného políbil! Tímto činem přemohl všechnu změkčilost a dokázal, že jeho slova o lásce k bližnímu neplynou jenom z úst, a že jimi nechce získati popularitu, nýbrž že vyrůstají z hlubokých kořenů upřímného a šlechetného srdce. K malomocným vedl i své žáky, aby i oni měli příležitost přemoci vlastní změkčilost a aby ukázali, že budou dosti silni, aby pracovali v jeho stopách.

Tím, že se František věnoval malomocným, vykonal krásné sociální dílo, jehož velikost pochopíme, rozvážíle-li, jakému osudu propadli všichni tito vydědenci. Pak poznáme význam činu Františkova. Tehdejší doba užívala proti malomocenství jenom ochranných prostředků, přímých léků proti němu neměla. Nemocní byli proto vylučováni ze společnosti zdravých. Byla jim vykázána zvláštní místa, předepsán jim i zvláštní rozeznávací oděv a žádný jich nesměl vzíti do domu. Měli zakázaný přístup do kostela a na jiná veřejná místa. Když se někdo blížil k jejich obydlím, měli nakázáno upozorniti příchozího znamením na nebezpečí, které hrozí v blízkosti malomocných.

K těmto odsouzeněcům k pomalému umírání, vyloučeným ze společnosti zdravých lidí, přišel František, aby jim prokázal svou rytířskou službu ošetřováním ran a podáváním radosti, kterou má nemocný z návštěvy, soucitu a spolucítění bližního. I tímto činem vykonal František veliké dílo, tím větší, ježto se mu podařilo strhnouti v lásce k malomocným i mnoho ostatních bratří svého řádu, kteří podle vzoru svého zakladatele věnovali malomocným všemožnou ochotu a lásku.

Podobně jako k malomocným se František choval i k ostatním nemocným a chudým. Lásku k chudým pěstoval již jako syn bohatého kupce, kdy měl dosti prostředků, jimiž mohl mírniti lidskou bídu. Činil

tak hojně a velmi rád, zvláště když byl žádán o almužnu pro lásku Boží. Tento přídavek měl pro něho podmaňující kouzlo. Na chudé hleděl přímo s úctou a jednal s nimi s obdivuhodnou laskavostí.⁶ Totéž jednání vyžadoval také od svých žáků, jak se dočítáme v jeho řeholi. Protivilo se mu také všechno, čím by mohlo býti chudým ubližováno a přísně to zakazoval.

Ještě jedním způsobem mohl František ovlivňovati své okolí a své současníky v lásce k bližnímu. Bylo to jeho přímé i nepřímé vystupování proti lichvě a vykořisťování. Přímou se stavěl proti tomuto zlu ve svých kázáních a nepřímou celým způsobem života, jaký vedl a jaký stanovil členům svých řádů. Všichni měli protestovat svou dobrovolnou chudobou proti nezřízené žádostivosti majetku, která se neštítala mnohdy ani skutků nečestných. I tento sociální vliv dosáhl uplatnění u něho samého i u jeho následovníků, kteří jeho myšlenky dále prováděli a propagovali.

Konečně položil svatý František svým příkladem základnu k velikému sociálnímu dílu tím, že ve své lásce k bližnímu pěstoval sám i ve spojení s jinými spolubratry misijní činnost mezi pohany. Žil v době, kdy byly konány pokusy o osvobození posvátných míst ve Svaté zemi. František viděl sám všechny ty oběti, které Církev a katolické země již přinesly pro místa, kde žil a působil Kristus. Lásky ke Kristu učinila Františka vynalézavým, přišel na myšlenku osvoboditi posvátná místa způsobem nekrvavým, obrátiti mohamedány na křesťanství. Vykonal proto v roce 1219 cestu na východ, aby tuto myšlenku uskutečnil. Cesta však neměla Františkem očekávaného úspěchu. Nebylo také jemu a jeho několika málo společníkům možno za krátkou dobu obrátiti ke Kristu celý národ. Jedné věci však František přece dosáhl, že totiž uvedl svůj řád na misie mezi pohany. Ani si snad sám neuvědomil, jaký po-

⁶ Tres Soc. 57.

ložil základ k dílu, které je ozdobou dějin řádu i celé Církve.

Uvedením svého řádu na misie mezi pohany dal sv. František svým žákům opět něco, čím se ostatní řády starší dosud nezaměstnávaly. Bránila jim v tom tak zv. „stabilitas loci“, kterou byli členové starších řádů vázáni na pobyt v jednom místě. František tuto překážku odstranil a tím umožnil, že již za jeho života mohli jeho žáci působiti i v zemích obydlenných jinověrci a pohany. V misijní činnosti našel pak řád františkánský největší pole působnosti na zmírnění lidské bídy.

Jest ještě odpověděti na otázku, čím působil sv. František na své okolí více, zda svými ideami, které hlásal, či svým příkladem? Byla to jeho krásná a ušlechtilá duše nebo jeho rytířské jednání?

Rozhodně musíme doznati, že převahu měla duše Františkova, která nejvíce zapůsobila. Jest jisto, že můžeme ve svém bližním vzbuditi různé představy, pocity i rozhodnutí, ale k tomu není vždy třeba, aby mluvila naše duše. Něco podobného dokáží i věci neživé, člověk je dojat krásou krajiny, uchvácen krásou květin, neb poután nádherou přírody. Ale tyto věci, ačkoli mohou dáti mnohý podnět, nemohou dáti duši něco vyššího, nedotknou se těch nevnitřnějších strun lidské duše, to dokáže jenom duše ušlechtilá. Jen duše dovede působiti na duši člověka tak, aby v ní probudila něco nového, aby dala nový život. Ovšem děje se tak skrz mnohé prostředníky, slovem mluveným i psaným i jednáním. Nejlepším prostředkem, kterým možno působiti na druhého, aby byl lepším, šlechetnějším a obětavějším, jest, aby každý, kdo chce jiné vésti k lepšímu, sám byl tak dobrým, aby mohl svou dobrotu vyzařovati na své okolí nejen slovem, nýbrž i celým svým jednáním. Kde nalezneme harmonii mezi oběma požadavky, tam také vidíme pozoruhodné úspěchy sociálního vlivu jednoho jedince na druhého.

Příklad Františkův působil právě proto tak mo-

hutně na celé jeho okolí, že jeho jednání bylo podloženo hlubokými ideami čerpanými z evangelia, jimiž byl plně proniknut, zušlechtěn a posvěcen, a které mu byly vzorem, když tvořil svou vlastní osobnost a k nimž pak přidal svou individualitu. Příklad obětavosti při náhle vzniklém nebezpečí dovede vzbuditi nadšení a odhodlanost pro rychlou pomoc v mnohém člověku. Ale toto nadšení často brzy vyprchá, jakmile byla pomoc poskytnuta anebo ještě než k ní došlo, ježto nebylo v nadšení dosti síly i pro větší obět. Ale měli by se kdo obětovati pro druhého po celý život v chudobě, v zapomenutí vlastního pohodlí jenom proto, že druhý tak činí, na to příklad již nepostačí. Zde je třeba hledati pramen hlubší a ten nalezneme při pozorování sociálního vlivu sv. Františka a jeho následovníků ve víře v Boha a v posmrtný život. A poněvadž se František opíral o Církev katolickou, o jejímž božském původu byl přesvědčen, našel v ní mohutnou podporovatelku svých snah. Tím se stalo, že vliv Františkův neustal, jakmile on zemřel, ani nebyl ukončen úmrtím jeho nejbližších následovníků, nýbrž pokračoval a je patrný i dnes.

Možno tedy shrnouti sociální vliv svatého Františka v následující směry:

Dobrovolnou chudobou a láskou k ní působil na chudé, aby byli trpělivými i spokojenými ve své chudobě z úcty ke Kristu. Bohaté nutil svým příkladem i svými slovy, aby chudým ulehčovali jejich tíseň.

Druhým směrem jeho vlivu byla láska, kterou choval k chudým a nemocným, které ošetřoval; a konečně působil sociálně zahájením misijní činnosti, jíž chtěl přinésti národům žijícím v pohanství s Kristovou naukou i účinnou lásku k bližnímu.

Hlavní jeho vliv ovšem nutno hledati v obrození náboženského života, k němuž přispěl.

Mimo to ovšem působil František svým zjevem na řadu umělců a na básníky, kteří byli upoutáni

jeho originalitou ve způsobu života, pojmáním přírody a chápáním se služby lidstvu. Tento poslední vliv Františkův působil však nejvíce až po jeho smrti.

SVATÝ FRANTIŠEK A NAŠE DOBA

Jestliže užíváme slov „naše doba“, rozumíme tím dobu posledních tří desetiletí, která byla svědkem jubilejních oslav františkánských. V roce 1909 bylo to jubileum založení řádu františkánů, v r. 1921 jub. založení III. řádu a konečně roku 1926 bylo oslaveno 700. výročí smrti svatého Františka. Pohlédneme-li s odstupem několika let na tyto oslavy, můžeme posouditi, jak hluboce posud působí život a příklad sv. Františka z Assisi na naši dobu. Jubilejní oslavy Františkovy se neomezily pouze na stěny klášterů, které nesou jeho jméno, nebo na zdi kostelů, které jsou jemu zasvěceny, ani nezůstaly v hranicích příslušníků Církve katolické, nýbrž zaujaly a upoutaly i mnoho těch, kteří stojí mimo tuto Církev.

Nemohu zde vypočítávat všechny ty oslavy, které vykonali sami františkáni, kapucíni a minorité, ani co vykonala Církev pro svého světce. Cituji jenom slova dra A. Styry, abych ukázal, jak i protestanté se zajímali o svatého Františka: „K. Hase a sám Harnack oslavovali Františka jako nejpříjemnějšího ze všech mnichů, mluvili o poutích do Assisi, a činili si směle nároky na tohoto zakladatele katolického řádu.“ A dále praví týž autor: „Po světové válce se stává František světcem nové mládeže a reformátorem sociální akce.“⁷

Nebudu se šířiti o slavnostech františkánských v jeho vlasti ani v jiných zemích katolických, kde byly samozřejmými, nýbrž poukáži, jak byl oslavován v zemích jiných, mimoevropských, kde jsou jiné společenské styky, jiná kultura a jiné smýšle-

⁷ Dr. A. Styra: Franziskus v. A. in der neueren deutschen Literatur. Breslau 1929.

ní odlišné od evropského. Mám po ruce zprávu františkánského misionáře v Japonsku P. Wolfganga Langa, který působí v Sapporo a byl svědkem františkánských oslav v Japonsku. Uvádím jeho zprávu doslovně:

„Smýšlení Japonců je v jedné věci velice podobným ideálu františkánské chudoby. Jest to snaha po jednoduchosti. Již od starých japonských rytířů byla vyžadována tato ctnost. I dnes je pěstování nenáročnosti a jednoduchosti podporováno. A i když ziskuchtivost, zachvacující všeobecně lidstvo, proniká i do Japonska, je dosti těch, kteří zůstávají tradiční ctnosti věrni. Při takovém smýšlení jest ovšem japonskému duchu Františkův příklad velmi sympatickým. Není divu, že i v Japonsku byl a jest o sv. Františka veliký zájem, který byl ještě podporován četnými články v různých japonských novinách i časopisech a také knihami. V Japonsku mají na šest různých životopisů tohoto světce! Jubilejní oslavy františkánské byly v Japonsku velkolepé a učinily sv. Františka nejpopulárnějším světcem v Japonsku.“⁸

Podobné zprávy bylo by možno uvést i z jiných zemí, na př. z Brazílie, ze Spojených států amerických a pod. Doufám, že uvedené však postačí k důkazu, že jubilejní oslavy se neomezily jen na malý okruh.

Sledujeme-li náboženský život u nás, pozorujeme na jedné straně buď přímý odpor anebo lhostejnost proti všemu náboženskému, a na druhé straně zase zvroucnění a prohloubení náboženského života.

Jsou celé společnosti, které náboženství výslovně potírají a ubíjejí. Je mnohým lidem vědou a vědeckým badáním ukazovati na chyby, kterých se dopustili v různých dobách rozliční členové Církve katol., je u mnohých pokrokem podceňovati všechno náboženské, zvláště to, co pochází od Církve

⁸ Franziscus Jubiläumsfeier in Tokio. Franziskaner-Missionen 1927, str. 25/29.

Kristovy. Výsledkem toho je nepřátelské stanovisko k náboženskému životu. Odpor proti náboženství a Církvi je sycen různým způsobem, a že se při tom mnozí dopouštějí chyb, těžko se dnes u nás uznává. Uznávají však nerozumnost takového počínání jiní. A. Messer ve své „Philosophie der Gegenwart“⁹ připomíná, že bylo v minulém století zvykem katol. filosofii buď mlčky pomíjeti nebo ji odsuzovati několika malými poznámkami jako „zastaralou“. A přece, jak doznává dále, i Církev, i jí propagované myšlení znamenají živou moc i v našem životě.

Nedospěli ovšem dosud všichni k tomu přesvědčení, že není prospěšným popírati náboženství. Je s podivem, že dnešní doba plná hesel o svobodě a o humanitě trpěla skoro mlčky, když byli v posledních letech vražděni lidé jenom pro svůj katolický světový názor. (Mexiko.) Příčina toho je v druhé známce poklesu našeho náboženského života, totiž v lhostejnosti k náboženství.

Lidé, kteří jsou mimo Církev katol. nebo jsou jejími členy jen podle matriky, jsou po většině lhostejni ke všemu náboženskému a jestliže se někdy o ně zajímají, děje se tak pro ukojení zvědavosti nebo z touhy po sensaci. Je jim nejlépe, když o Bohu a jeho příkázáních nic neslyší. Touto lhostejností byl náboženský život zatlačen v mnohých krajinách více do soukromí. Všeobecné podceňování náboženství je také příčinou veliké nevědomosti a povrchnosti v náboženských otázkách. K tomu stavu dovedla dnešní lidstvo veliká povrchnost, která na mnohých stranách zachvacuje veřejný i soukromý život.

Na druhé straně vedle odporu a lhostejnosti k náboženství můžeme pozorovati a sledovati zvroucnění a prohloubení náboženského života; jednak jsou kladeny na členy Církve katolické větší požadavky, ježto jsou nuceni hájiti své přesvědčení proti tolika námitkám se stran odpůrců a pak také

⁹ Leipzig 1927. 6. vyd. 1. str.

Církev sama pracuje tím úsilovněji o prohloubení celého života náboženského. Vede k tomu své členy doporučováním častého přijímání svátostí a hnutím exercičním, kde je dávana možnost v samotě rozjímati a přemýšleti o náboženských pravdách. Člověk, odloučený na několik dní ode všeho, může intensivním přemýšlením prohloubiti své znalosti a vyvoditi z nich také důsledky pro své jednání, aby dosáhl svého cíle: zdokonalení a posvěcení sebe v Bohu.

Nalézáme tedy v náboženském životě své doby trojí směr: nepřátelský, lhostejný a třetí kladný a prohloubený.

Pro posouzení vlivu sv. Františka na naši dobu je také třeba znáti i poměry sociální. Zde poznáme, že dnešní člověk je nejvíce zaměstnáván tím, čemu říká práce. Práce stala se mnohým lidem dneška přímo vším. Naleznou v ní i to, nač jiní potřebují náboženství, hledají v ní svého Boha a práce je jim životním cílem i účelem. Práce je sice první povinností dnešního člověka, provází ho skoro po celý život, který zpřijemňuje i ztrpčuje. Je práce, která člověka přímo vyčerpává a ubíjí, a to platí zejména o práci tovární, kde lidská práce doplňuje práci stroje. Přitom se člověk stává přímo otrokem stroje, jemuž musí stačiti podávati nebo odebíratí tovary ve stejnojmenných intervalech. Není zde volné chvíle osvěžení, pracovní doba musí býti dodržena a z vyčerpávajícího napjetí je tovární dělník vysvobozen hlasem sirény. Obklopen šedými stěnami a hlučícím hlomozem, musí státi dělník na svém místě s vyčerpávající svědomitostí, aby vyhověl ve všem stroji. Nedostatek pozornosti mohl by přivoditi neštěstí jemu i jiným nebo trest stržení ze mzdy anebo i vyloučení z práce a ztrátu chleba. Není zde svobody, té volnosti, o kterou člověk usiluje. Důmysl jednoho člověka upoutal druhého ke službě přímo otrocké. Člověk se svým duchem se stává otrokem stroje a hmoty, kde není vlastního života, myšlenky a ducha.

Proto tolik nespokojenosti u těch, kteří takto musejí pracovati, ježto duch upoutaný k hmotě se bouří a touží po svobodě. Bouří se proti zmechanisování života.

A tato mechanisace není pouze u dělníka v továrně, jest i duševních pracovníků.

Mechanisace, sobectví a požitkářství, jsou znaky dnešní doby, roztržitost smýšlení, různost světových názorů, nespokojenost, ustavičné hledání nových cest a prostředků, to všechno se k nim přidružuje.

Jsou lidé, velcí duchové, kteří tyto nedostatky poznávají a připomínají potřebu vzdělání ducha a zušlechtění srdce a hlásají altruismus.

Porovnáme-li nyní dobu naši se sociálními i náboženskými poměry za života sv. Františka, poznáme, že mají mnoho společného. Jest to na prvním místě náboženská vlažnost, snaha po rozmnožení majetku i nepoctivým způsobem a z toho plynoucí bezohlednost vůči jiným, požitkářství a konečně útek před chudobou a žití „nad poměry“. S tím skoro všim se potkáváme také v době našeho světce.

Jaký vliv může míti na naši dobu sv. František, světec katolické Církve, když se o ní smýšlí vlažně i nepřátelsky.

Nemůžeme tedy hledati stejný vliv Františkův u všech národů a ve všech společenských třídách každého národa. Je jisto, že je mnoho lidí, kteří tohoto středověkého světce vůbec ani neznají. Také je jisto, že dnes sv. František nemá vliv na př. na bursovní život, aby přivedl lidi na burse obchodující k praktikování ideálů chudoby a lásky k bližnímu. V životě mnohých lidí nemá dnes místo čtení životopisů svatých a když se snad náhodou dovědí o něčem ze života světce, pak naleznou pro to nanejvýš jen obdiv, ale často se ani nepozastaví u osobnosti světce. U takových lidí ovšem bychom marně hledali stopy vlivu sv. Františka. S vlivem františkánských ideálů budeme se spíše potkávati více u jednotlivců a v menším kruhu společnosti, než

u mas a velkých davů, neboť je dnes těžko strhnouti celé masy pro tak vysoké a šlechetné ideály, jichž plnění a následování vyžaduje velikých obětí.

PŘÍMÝ VLIV SV. FRANTIŠKA NA NAŠI DOBU

Vliv svatého Františka si můžeme rozdělití ve dva úseky. Jest to nejprve světcova vlastní osobnost, jeho příklad, myšlenky a výroky, jež ovlivňují mysl lidí i po celá staletí, která uplynula od života tohoto světce. Druhý úsek vlivu jest obsazen těmi, kteří se k světci hlásí, jakožto jeho následovníci a plnitelé jeho programu.

Sociální vliv budeme jistě nejprve hledati na poli Františkovi nejbližším, totiž v životě náboženském. Co znamená dnes sv. František pro náboženský život? Je milou postavou v řadách světců katolické Církve, na níž nejlépe vidíme připodobnění se Kristu. Františkův ideál evangelické chudoby, jeho přirozená a nestrojená veselost a spokojenost, jeho poměr k Bohu-Otci, to všechno jej činí blízkým každé době a všem lidem. Tak jako pěstoval jednoduchost a prostotu v oděvu i obydlí a ve způsobu života, tak miloval tyto věci i v duchovním životě. Byl přímý, odstraňoval strojenost a umělkovanost. Vlastně možno tvrditi, že jeho jednoduchost vnější vyrostla z vnitřní.

„Bůh je mým otcem, mne milujícím, o mne se starajícím a láskou mne zahrnujícím, za všechno to žádá ode mne upřímnou lásku a vše, co s ní souvisí.“

To jest smysl a stručný obsah Františkova poměru k Bohu. K rozmluvě s milým otcem není třeba hledaných slov, nýbrž nejlepším mostem k němu jest láska, láska důvěřivá a vděčná. Proto mluví František o této lásce k Bohu a o naší povinnosti jej milovati. Jeho hlas doléhá i do srdcí lidí v dnešní době žijících. A jestliže jsou toho hlasu poslušni a následují Františka cestou k Bohu v dětinné lás-

ce a odevzdanosti nejenom někteří jednotlivci, nýbrž celé tisíce, ano miliony, jak v dalším uvidíme, pak možno mluvit o mohutném vlivu, který František na naši dobu má.

Můžeme si přiznati, že náboženská literatura je zaplavována zvláště v poslední době stále novými knihami o duchovním životě. Je v mnohých skrytose hojně nových a krásných myšlenek, ale jsou také knihy, jež jsou přeplněny frázemi, obsahují mnoho mělkosti a povrchnosti. Taková četba nenadchne člověka, který je uvyklý na četbu dráždivou a napínavou. Neuspokojí také věřícího člověka. Sv. František vede naproti tomu k veliké a plodné jednoduchosti, ukazuje na př. na modlitbě Otčenáše, jaké hluboké myšlenky obsahují tyto prosté věty.

Velmi působí František v náboženském životě také tím, že nestaví šablony, podle které by se měli tvořiti svatí. Klade důraz na lásku k Bohu, která je vynalézavá a najde si prostředek a cestu, jak nejlépe Bohu lásku dokázat. Vede své následovatele cestou upřímnosti a srdečnosti. Proto nalézáme v seznamu světců, vyšlých z řádů sv. Františka, tolik původnosti.

Kdo dovede obsáhnouti, jakou vzpruhu pro náboženský život znamenaly a znamenají jesličky, které František oživil, aby k nim přivedl lidstvo pyšné, chladné a bezcitné, aby se mohli naučiti milovati Boha a bližního od Krista-dítěte? Chudoba jesliček se nejlépe hodila k propagaci jeho ideálu chudoby. Jimi zakryl svou vlastní osobu, ukázal, že nehledá své cti a slávy, nýbrž že pracuje pro čest Boží a pro blaho bližního. Proto se dopracoval právě tímto prostředkem tak velkých úspěchů.

Je dnes předmětem zájmu, jak svatý František působil a dosud svým zjevem působí ve své lásce a úctě k trpícímu Kristu a k jeho bolestné Matce. Umučení Páně mu bylo častým předmětem rozjímání a přemýšlení a také obsahem jeho kázání. Vedlo by příliš daleko vypočítávati jeho úspěchy

na tomto poli. Jen připomínám, že ona úchvatná píseň, opěvující bolest Kristovu a jeho Matky „Stabat Mater“, děkuje za svůj vznik členu řádu svatého Františka.

Při pozorování bolesti Kristovy tvoří si náš světec své vlastní stanovisko k svým bolestem: přijímá je z rukou Božích s důvěrou a vděčností, vidí v nich prostředek, kterým si má zasloužiti podobnost a přátelství s Kristem trpícím. Jmenuje i svou bolest milou sestrou a pje v ní své nejkrásnější písně.

Podobně jako na nemoc dívá se i na smrt a vítá ji slovy: „Bud' zdráva, milá sestro smrti!“ Není mu hroznou ani děsivou, protože jej uvede ke Kristu, se kterým žil, snášel chudobu, pro něhož pracoval a jež hledal ve svých bližních. Smrt má jej spojití navždy s předmětem jeho lásky a proto ji vítá s upřímnou radostí.

A právě proto, že František osvědčil v oněch třech okolnostech životních, v chudobě, v bolesti a při smrti tolik spokojenosti a upřímné radosti, je strhujícím příkladem všem dobám. Neboť ptámeli se, co člověku nejvíce ubírá spokojenosti, dostane se nám v odpověď, že to jsou ony tři věci: chudoba, bolest a smrt. Nemůžeme se jim vyhnouti, je nutno se s nimi smířiti a František našel k tomu velmi vhodnou cestu. Ve věrném spojení s Kristem jest jeho mocný prostředek k dosažení oné spokojenosti.

Není možno dopodrobna sledovati vliv svatého Františka na dnešní náboženský život, protože to není ani v moci člověka, ale abychom mohli alespoň trochu obsáhnouti sílu tohoto vlivu, připomeneme si, že se projednává několik procesů o kanonisaci osob, které žily již v našem století podle příkladu Františkova v některém z jeho řádů.

Přímý vliv svatého Františka můžeme dále viděti v umění. Dr. Imle píše ve své knize „Der Geist des hl. Franziskus und seiner Stiftung“, o poměru našeho světce k umění: „Na umění zapůsobil František a jeho dílo skoro jako osvěžení a znovuzroze-

ní.“¹⁰ Slovo těchto je užito jistě s nadsázkou, ale přece možno uznati, že sv. František měl veliký vliv na umění a dosud má. Svým životem vytvořil tak originální postavu v dějinách lidstva, že tím budí stále a stále zájem různých umělců. Ať hledíme na obrazy Giottovy nebo na obrazy poslední doby, ze všech nám vyzařuje snaha zpřítomniti světce jednotlivými událostmi z jeho života. Kolik umělců se pozastavilo jenom nad jeho postavou! Postava mnicha v hrubém rouchu uprostřed ptactva, s vlkem, beránkem nebo hrdličkami, zůstává stále vděčným tématem. Františka trpícího, pějícího i umírajícího vykouzli štětec mnohého umělce. Jmenuji jenom Feuersteina, v Oer, fr. Damascena Hahnla, u nás arch. Majora a mnoho j. Jubilejním rokem františkánským byli přčetní umělci upozorněni na postavu Františkovu a přispěli tak k rozmnožení uměleckých děl. Jsou celá díla jednáající o vlivu sv. Františka na umění. Připomínám umělecké dílo P. dra Bedy Kleinschmidta: *Franziskus und sein Werk, Maria und Franziskus v. Assisi in Kunst und Geschichte.*

Henry Thóde, vynikající znalec italského umění renesančního napsal: „Na základě hlubokého studia mohlo by se právem tvrditi, že svatý František opět po své smrti povstal k velmi mohutnému životu v nazírání a v umění budoucích století, takže jeho vnitřní nepřetržitě a posvátné obcování s Kristem, s Pannou Marií, s apoštoly a světci bylo lidu zázorněno v tisících uměleckých dílech.“¹¹

Nemalý byl vliv Františkův na poesii a literaturu. František je nazýván prvním básníkem italským; máme sice po něm dochováno velmi málo z jeho básnické tvorby, ale co se nám zachovalo, svědčí o jeho hluboké tvořivé síle. Připomínám jenom jeho báseň a píseň o Bratru Slunci, která byla četnými hudebními skladateli zhudebněna.

Dante byl nadšen postavou Františkovou a po

¹⁰ Mergentheim 1921, str. 143.

¹¹ Cit. v „*Stimmen der Zeit*“ 118 Bd. str. 236.

něm celá řada jiných básníků. Dr. A. Styra tvrdí, že po objevení se knihy Sabatierovy „Vie de St. François“ patří sv. František k nejoblíbenějším postavám moderního básnictví.

František se stal také milým předmětem četných dramatických umělců. U nás to byl v jubilejním roce Fr. Valoušek a j. Mimo to vznikla celá literatura františkánská podnětená jubilejními slavnostmi. Byla četná i v našem národě, ačkoli je mu František dosti vzdálen.

Shrneme-li nyní vliv osobnosti svatého Františka na naši dobu, nalezneme, že je všeobecný a opravdu mocný v různých společenských vrstvách dnešní společnosti. V náboženském životě vede k hluboké základně: k lásce k Bohu, která nalézá svůj nejbližší předmět v osobě Kristově, k připodobnění se jemu evangelickou chudobou, jež je pak cestou k velkodušné lásce k bližnímu. Pozorovatelným je vliv našeho světce i v jednotlivých složkách kulturního života a konečně vším tím je zpřítomňován sociální příklad jeho, jak pojímati život v různých jeho složkách a jeho okolnostech.

KTERAK FRANTIŠEK OVLIVŇUJÉ DNEŠNÍ DOBU NEPŘÍMO

Vedle přímého vlivu Františkova na naši dobu můžeme pozorovati i jeho nepřímý vliv, který je vykonáván různými předpisy a návody, jež zanechal v řeholích pro své tři řády. Prostřednictvím těchto řeholí a předpisů působí za pomoci jednotlivých členů všech řádů a společností, kterým dal základ svým příkladem i svou zkušeností.

K posouzení tohoto vlivu bude potřeba podati nejprve stručný přehled všech těchto řádů a náboženských společností, což bude dobrou pomůckou a výborným dokladem pro posouzení sociálního vlivu svatého Františka na přítomnou dobu.

Řád františkánský má po smrti svého zakladatele velmi pestré a bohaté dějiny. Vidíme v něm do-

bu rozkvětu a rozmachu, která je zase vystřídána uvolněním kázně i horlivosti. Řád Františkem založený rozdělil se za čas na tři odvětví. Jsou to na prvním místě tak zvaní františkáni, pak kapucíni a konečně konventuálové neboli minorité. Bylo by zatěžováním této práce, kdyby se měla rozřešiti zde otázka, která z těchto odvětví se nejvíce přibližuje duchu a ideálům Františkovým.¹² Podám jen stručná data o jednotlivých řádech, protože statistika již sama dá o sobě vhodný a jasný přehled.

Františkáni měli:

roku	provincií	domů	členů
1700	154	3880	63.400
1907	81	1460	17.092
1929	103	1908	20.550
1933	104	2015	22.618

Statistika nám jasně ukazuje, že 19. století znamenalo pro řád úbytek členů, což možno připisovati následkům osvícenské doby a že konec minulého století přinesl pro řád zase obrat k zlepšení, které pokračuje i v posledních desetiletích století nynějšího.

Jak se dnes řádům v mnohých krajinách daří, o tom nám podává zprávu malá statistika ze saské provincie františkánské: tato provincie mohla v posledních třiceti letech rozmnožiti počet klášterů celkem o 7. Ve všech případech jsou to kláštery nově postavené.

Druhou větví řádů františkánských jsou kapucíni. Vznikli v 16. století ze snahy přivésti řád, který ochaboval v plnění ideálů Františkových, zpět k původnímu duchu. Kapucíni měli:

v roce 1908 10.083 členů; v roce 1930 11.672 členů a v roce 1933 přes 13.000 členů.

K nejmenší větvi františkánských řádů patří minorité. V přítomné době mají minorité asi 200 domů, v nichž žije několik tisíc členů.

K nositelům ideálů sv. Františka nesmíme řaditi

¹² Usilují o to členové všech tří větví.

jen členy jeho řádů v katolických zemích, neboť znalost o Františkovi překročila již dávno jejich hranice. I členové národů mimoevropských přijímají roucho Františkovo a s ním i způsob života. Stává se tak ovšem prostřednictvím misionářů, kteří svým příkladem, svou obětavostí a také poučováním získávají přívržence svému zakladateli. Jest snahou nynějšího papeže Pia XI., aby v misijních zemích byl pěstován řeholní život domorodých katolíků. Je možno doznati, že to byl františkánský řád, který nikdy nečinil překážek těm, kteří se z domorodců v pohanských zemích po svém obrácení na křesťanství hlásili do řádu. Bylo by to proti zásadám zakladatelovým, který se nikdy nezmiňuje o tom, že by někdo nesměl býti přijat pro svou národnost do řádu a pak by to bylo i proti jeho ideálu o lásce k bližnímu. Je ctí pro řád sv. Františka, že má mezi svými svatými i černochoha. Jest to sv. Benedikt ze San Fratello, jehož rodiče byli příslušníky černošského kmene a byli prodáni jako otroci na Sicilii, kde se jim pak dostalo svobody. Benedikt vstoupil do řádu františkánského a zemřel v něm v pověsti svatosti roku 1589. Byl papežem Piem VII. zapsán do seznamu svatých katolické Církve. Je dnes zvláště uctíván katolickými černochoy v Americe.

Podobně se dělo a děje dosud. Není dnes možno přesně určit, kolik asi je ve františkánském řáde příslušníků jiných plemen lidských, ježto se o tom nevede žádných zvláštních statistik a jsme zde odkázáni na zprávy jednotlivých misionářů, které ovšem jsou neúplné a kusé. Podávám jenom malou ukázkou, jak se věci mají v Číně. Podle alespoň trochu spolehlivé statistiky bylo v roce 1927 v Číně asi 185 řádových kleriků čínské národnosti. Nejvíce z nich patří k řádu františkánskému, celkem 53. Ostatní příslušejí různým jiným řádům a kongregacím. V přítomné době mají františkáni přes 100 Číňanů kněží.

Již před rokem 1900 byl ve vikariátě Tai-yuau-fu

založen františkánský klášter pro domorodé řeholníky, ale byl v nastalém pronásledování katolíků v Číně v roce 1900 zrušen. Myšlenka ta byla však dále pěstována a v různých evropských klášteřích františkánských byli zatím vychováváni čínští řeholníci, pro něž mohl býti zřízen roku 1926 klášter blízko Tai-yuau-fu, kde nyní žije asi 30 čínských řeholníků.

K tomu ještě přidávám malou poznámku, že ze šesti čínských biskupů, vysvěcených nynějším papežem, byli dva členové františkánského řádu.

Velmi těžko je však statisticky přesně obsáhnouti všechny ženské kongregace, které vznikly ze základů řehole, napsané od svatého Františka pro třetí řád. Podle poslední statistiky, uvedené v úředním listě františkánského řádu, je členů mužského třetího řádu, kteří žijí klášterním životem 1489, mají celkem 26 kongregací a 110 domů. Ženských kongregací stejného řádu je 339, mají 5540 domů a 75 tisíc 575 členek.

I v našem století povstalo již několik františkánských kongregací, tak v roce 1904 v Olpe byla založena družina chudých sester františkánek, která má již 194 domy a 2500 členek.

Bylo by zbytečným dále uváděti jména různých těch sdružení a kongregací. Za mnoho zbytečných slov mluví zřetelně sama statistika. Dlužno však připomenouti, že i ženy v misijních zemích byly nadšeny pro řeholní život podle řehole svatého Františka a tak vznikly kongregace domorodých františkánek v různých světadílech. Není ani potřeba sledovati podrobně vývoj těchto domorodých kongregací, ježto byl velmi jednoduchý: k členkám jednotlivých sdružení byly přijímány domorodé dívky, které se chtěly věnovati řeholnímu životu. Dospělo to tak daleko, že mohly býti zakládány v misiích kláštery, kde byly jen domorodé řeholnice. Takových kongregací již samostatných je v přítomné době asi 14. Kolik členek tyto mají, není přesně známo. Udává se přibližné číslo asi 4000.

Posledním nositelem ideálů Františkových je tak zvaný třetí řád světský, jehož členy jsou lidé žijící ve světě. Podle rozdělení prvního řádu dělí se i tento třetí na tři větve, které jsou vedeny členy řádu františkánského, kapucínského nebo minoritského a pak také i světským duchovenstvem. Pod vedením františkánského řádu je podle poslední statistiky 12.171 terciářských obcí (místních sdružení) a 1,849.278 členů. Připočteme-li k tomu ostatní obce a členy, dosáhneme čísla několika milionů těch, kteří v tomto náboženském sdružení žijí a pracují v intencích svatého Františka. V samotné Číně je mezi tamějšími katolíky, kterých je na půl třetího milionu, asi 10 tisíc členů třetího řádu františkánského.

Tím by byl podán alespoň stručný přehled těch, kteří se v přítomné době hlásí přímo k nositelům ideálů svatého Františka z Assisi. Nebude jistě práci na škodu, jestliže bude načrtnut několika větami způsob života v klášteřích františkánských. Je jisto, že se v mnohém neshledáme s doslovným plněním některých františkánských řeholních předpisů. Dnes jsou nemožny mnohé věci, které za života zakladatelova možnými a vhodnými byly. Jsou dnes mnohé okolnosti, které přímo znemožňují uskutečňovat doslova některá zařízení. Svatý František na příklad zakazoval svým žákům přijímání peněz. Dnes jeho řeholník na cestách nemůže býti bez tohoto prostředku, nikam by se bez peněz nedostal. V době Františkově byly peníze přepychem, dnes již tomu tak není. Dostanou se i do rukou františkánského řeholníka, ovšem nikoli jako jeho majetek, nýbrž prostředek, kterým hradí nejnutnější.

Není také dnes možno žítí v domech opuštěných. V Mnichově mají františkáni klášter vystavěný v moderním slohu. Byli k tomu donuceni nátlakem města, kterému se nehodil do moderní ulice velkoměsta starý františkánský klášter, který rušil dojem. Ale v budově vybavené sice nejmodernějšími prostředky úspornými a hygienickými je zachová-

na jednoduchost ve vnitřním zařízení. Nikdo jistě nemůže vytýkati těmto mnichovským nebo norimberským františkánům, že by byli proti chudobě, protože mají v klášteře ústřední topení. Není to přepychem v domě, který je obýván asi 200 řeholníky, z nichž každý má svou celu.

Různé požadavky dnešní hygieny i společensky vyspělejší doby odstranily leckterý vnější znak chudoby a prostoty obyvatel Františkových klášterů. Ve stálém styku se světem, používáním různých vymožeností nebylo tomu ani jinak možno. V hlavních rysech byl však duch františkánské chudoby zachován a je dále praktikován, neboť jenom tím si možno vysvětliti, jak ještě bude uvedeno, že františkánský řád vysílá nejvíce svých členů na zámořské misie, kde jsou kladeny veliké požadavky co do skromnosti a jednoduchosti.

Jestliže se stala v některých podřadnějších věcech odchylka, není to na škodu řádu, protože ani svatý František nežádal, aby jeho předpisy zůstaly něčím ustrnulým, nýbrž sám na několika místech své řehole užívá věty, „nebo jak ministři za dobré uznají podle míst a krajin“. Dovoluje-li tedy výslovně, aby se bratři přizpůsobovali v mnohém, co jest nepodstatné, místním poměrům, tím spíše dovoluje přizpůsobení také potřebám časovým. Ovšem nesmí to býti ústupem od jeho hlavních ideálů. Je-li možnost přizpůsobování různým poměrům dána řádu samým jeho zakladatelem, pak je to známka pružnosti a životnosti celého díla a svědčí to o prozíravosti zakladatelově.

Vliv nositelů ideálů Františkových můžeme sledovati ve stejných směrech, jako jsme pozorovali vliv jejich původce. Jakou sílu znamená řád františkánský pro církevní a náboženský život, poznáme ze statistiky řádů, kde je františkánský mezi prvními.¹³ Bylo by příliš rozvláčné, kdybychom popisovali

¹³ A sečteme-li členy všech tří mužských řádů františkánských, shledáme, že podle ideálů sv. Františka žije v klášteřích přes 40 tisíc mužů v přítomné době.

vali všechny druhy působení členů františkánských řádů v duchovní správě a v pastoraci. Možno směle přiznati, že jejich působení je většinou provázáno stejným duchem, jako bylo jednání sv. Františka. Jejich působení a práce nesou na sobě stále cosi radostného a přirozeně veselého i tehdy, když jsou na druhé straně hlasateli pokání a vedou k lítosti nad hříchy.

Po čase se vytvořil určitý náboženský směr, proniknutý duchem svatého Františka a udržovaný těmi, kteří pracují v jeho myšlenkách na posvěcení duší ať již v kostele jako kazatelé, zpovědníci nebo mimo něj jako učitelé a organizátoři. Znamky tohoto směru jsou: jednoduchost, spojená s prostotou, přirozenost a srdečnost. Hnutí to je podporováno četnou literaturou, která připomíná a osvěžuje ideály sv. Františka, zabývá se jeho reformační činností, aby jeho příkladem bylo co nejlépe vedeno lidstvo dnešní doby k posvěcení a zušlechtnění.

První částí sociálního vlivu nositelů a šířitelů františkánských ideálů jest sociální životní příklad, který dávají. Jednoduchost ve způsobu života, nenáročnost a ostatní františkánské ctnosti jsou stálým napomenutím a povzbuzením pro mnohé pozorovatele. Bylo již podoknuto, že františkánské kláštery ztratily některou starou tradici, ale jsou přece ostrovy, na kterých i dnes můžeme pozorovati krásu Františkových ideálů. Jsou to kláštery klarisek, druhého to řádu sv. Františka. Jako ostrovy v rozbouřeném moři jsou plny tiché a klidné krásy, tak také kláštery klarisek jsou takovými ostrovy. Jsou to klidné body pro oko duše, jsou to významné ostrovy, o něž se lámou vlny bouřlivých dnů. Dostačí, že uprostřed hlučícího života stojí malý, chudý klášter klarisek, postačí, že okolní obyvatelé slyší skromný zvonek, který svolává sestry k modlitbě a jehož hlas doléhá k sluchu lidí, kteří jdou kolem a napomíná je k přemýšlení. I když není působení všech klášterů v tomto směru tak silné jako klášte-

rů klarisek, nelze proto tvrditi, že by jejich vliv byl naprosto nepatrný.

Projevuje se tedy vliv svatého Františka prostřednictvím různých řádů zase na prvním místě vedle vlivu náboženského v praktikování františkánského ideálu evangelické chudoby. Mimo to jest to opět láska k chudým a snaha jim pomoci nebo ulehčiti.

Zesnulý P. dr. B. Kleinschmidt píše mezi dojmy, které prožil na své cestě Amerikou, že viděl na příklad v San Francisku, kterak u fortny františkánského kláštera stála dlouhá řada těch, kteří prosili o polévku a o kus chleba. „Bratr kuchař mi na mou otázku vypravoval, že denně přijde až na 200 lidí a někdy i více. Jsou to většinou lidé bez práce.“¹⁴

Velikou možnost podporovati chudé má také třetí řád františkánský, mezi jehož členy se konají při každém shromáždění pravidelné sbírky a z tohoto výtěžku jsou podporováni chudí a nemocní.

Dále odpomáhají františkánské řády a kongregace chudobě v misiích. Děje se tak hlavně v Číně a v jiných územích. Zvláštní zásluhu o to si získal hlavně v poslední době františkánský kněz P. Cyril Jarre. Jemu se podařilo za pomoci mezinárodního komitétu zachrániti v roce 1921 asi 45 tisíc lidí od smrti hladem. A zatím co tento misionář pracoval na záchranu hladovících v jižní Číně, měl na severu ve svém spolubratru P. Kapistránu Schneiderovi horlivého pomocníka.¹⁵

To jsou jenom jednotlivé ukázky sociálního působení, o kterých víme; mnoho však jich zůstane ukryto pod pláštěm františkánské skromnosti, která se snaží ukrývati vykonané dobro. Děje se tak jistě v duchu zakladatele. Zůstane tedy mnoho dobrých skutků ukryto a světu vůbec neznámo.

Milým a nevtíravým způsobem působí sv. František dnes na všechny upřímné přátele přírody. V povaze Františkově se jasně zračí jeho jemný smysl pro přírodní krásy. H. Felder¹⁶ dokazuje, že sv.

¹⁴ Vita Seraphice 1930, 196-197. ¹⁵ Franziskaner-Missionen 1922, 9-10. ¹⁶ Die Ideale d. hl. Fr. 422.

František má velké zásluhy o hnutí návratu k přírodě. Již tím, že byl předchůdcem renaissance. Neboť dříve než Dante, Boccaccio a Petrarca psali svá díla, putoval již František přírodou a opěvoval krásu květin, hor i lesů a rozmlouval se zvířaty, kázal ptákům a jinak se stýkal s přírodou. V osobě Františkově se spojuje při vnímání přírody nevinné oko dítěte s hlubokou a plodnou fantasií básníka a pěvce. Přitom poměr jeho k přírodě zůstává čistě a upřímně náboženským. Celý tento poměr můžeme vyjádřiti slovy: „František vidí v přírodě dílo rukou Božích a krásou přírody, zákony přírodními a účelným uspořádáním všeho v ní je veden k poznávání Boha, jeho krásy, moci a moudrosti. Pramenem Františkovy lásky k přírodě jest jeho láska k Bohu a pro Boha miluje přírodu jako dílo předmětu své lásky.“

Bez ohledu na pramen své náklonnosti k přírodě zůstává František stále zářivým příkladem v poměru člověka k přírodě. Příroda je mu rodinou a proto nazývá ptáčky svými bratry, měsíc a slunce jsou mu milými a vznešenými bratry a trpytivé hvězdičky milými sestrami. A i ostatní věci i předměty denní potřeby budily v něm zájem, oheň mu byl milým bratrem, kterého prosil při své bolestné operaci oční, aby mu neškodil a voda mu byla zase sestrou.

Takové stanovisko k přírodě bylo ovšem době světce něčím novým a neznámým. František ukázal svým postupem, kde možno nejjistěji nalézt uklidnění, povzbuzení a také osvěžení, jehož on sám rovněž potřeboval. Trpěl velice mnoho svou churavostí žaludeční i oční chorobou, trpěl i zlobou lidskou, vyčerpával své síly častými kázáními, dlouhými cestami a modlitbami. Unavenému duchu pak popřával osvěžení ve styku s přírodou, aby obnovil své síly pro své veliké dílo.

I tohoto příkladu Františkova užívají dnes mnozí jeho následovníci, kteří vedou po příkladu Františkově své posluchače, žáky a svěřence se svatým

Františkem do přírody, aby unavení a znervosnění lidé dnešní doby našli v ní osvěžení.

Jedním z největších polí působnosti a sociálního vlivu stala se členům františkánských řádů a kongregací služba nemocným. Františkova láska k nemocným, zvláště k nemocným opuštěným, stala se mnohým pohnutkou k následování. Jsou to zvláště nověji založená sdružení ženská, která se věnují tomu poslání. Dobré dvě třetiny všech sester františkánských se starají o nemocné buď ve vlastních nemocnicích, v nemocnicích městských nebo i státních, kde jsou ošetřovatelkami.

Nové formy společenského života změnily v mnohém soukromý i veřejný život. Tak zejména pozorujeme u žen, z nichž přemnohé se věnují soběstačnému povolání a zaměstnání. Nepříznivé sociální poměry zabraňují mnohým ženám vstoupiti ve sňatek a tak zůstávají svobodnými. Dopracují se většinou samostatného postavení, při tom však nemají dostatek možnosti, aby uplatnily všechny své schopnosti a vlastnosti, neboť povolání, která zastávají, nedává jim k tomu možnosti. Těchto žen upotřebuje nyní vynalézavá láska františkánská k bližnímu, aby je organisovala ve volná sdružení, která ukládají zúčastněným ženám, aby věnovaly své volné chvíle službě křesťanské lásky. A tak mnoho úřednic, učitelek a dělnic věnuje svůj volný čas k tomu, aby navštěvovaly byty chudých obyvatelů hlavně na předměstích velkých měst, kam zabloudila nemoc, která uvrhla matku nebo otce na lůžko a kde není rukou, které by vykonaly potřebné domácí práce. Na taková místa přicházejí nyní ony ženy, jsouce vedeny duchem svatého Františka, aby přinesly mnohým nemocným radost, útěchu a pomoc.

Podobné sdružení máme také v Praze. Bylo uvedeno v život teprve před několika roky a vykonalo již mnoho práce. Jest to „Laický apoštolát“, který má dnes několik desítek sester, jež se věnují ošetřování nemocných v soukromých bytech. Ošetřují vý-

hradně nemocné, a to naprosto zdarma. Mají již dobré výsledky v sociální práci.

Toto nejnovější františkánské hnutí nese na sobě známky životnosti Františkova díla. Stále jsou nalézány nové formy, nové cesty a prostředky, jak nejlépe prováděti jeho ideál lásky k nemocným, jak pomoci trpícím chudobou nebo nemocí.

Veliké a široké pole sociálního působení mají však františkánské řády a kongregace na poli misijním. Misijní činnost Církve katolické je spojena s působením charitativním velmi úzce. A jsou to zase na prvním místě malomocní, o nichž je nutno se zmíniti.

Naše doba dovede těžko pochopiti hrůzu malomocenství, zvláště u nás, protože je nám tato nemoc známa jenom z knih. Jsou však ještě dnes země a národy, které trpí touto hroznou nemocí. Jsou krajiny, kde je stále ještě jediným prostředkem proti němu jenom odloučení nakažených. Osud takových nemocných je opravdu přímo děsivý. Nedovedeme si ani představit bídu těchto nemocných. A k nim přicházejí muži a ženy, nadšeni a vedeni duchem sv. Františka, který malomocné tak miloval. Tuto lásku přijímají jeho následovníci jako dědictví a uplatňují ji obětavým způsobem. Právě před několika roky bylo zřízeno ústředí mezinárodní pomocné akce františkánské ve prospěch malomocných. Sídlo ústředí jest v Římě v mezinárodním františkánském kolegiu. Patronem byl zvolen svatý František z Assisi.¹⁷

K zemím, které jsou ještě dnes zatěžovány malomocenstvím patří dnes také Brasilie. Právě tam byl v jubilejním roce františkánském 1926 zřízen dům pro malomocné. Kdo však měl převzít péči o tyto nemocné? Arcibiskup Becker se obrátil na představenou ženské františkánské kongregace, která má svůj mateřinec v Nonnenwerthu. Zde se projevil duch svatého Františka plnou měrou. Na jedinou výzvu se hlásilo ihned na 50 sester pro toto povo-

¹⁷ Franziskaner-Missionen 1924, str. 7-8.

lání. Byly si vědomy, co to znamená věnovati se péči o malomocné: naprosto odumřítí světu a vydati se nebezpečí nákazy a jako odměnu za obětavost přijmouti všechny hrůzy té nemoci.

Mezi horlivé a nadšené ošetřovatelky malomocných náležejí členky kongregace františkánských misionářek Panny Marie, které mají asi devět domů pro malomocné, ve kterých je ošetřováno na dva tisíce těchto nešťastníků.

Služba věnovaná malomocným patří jistě k heroickým činům a jestliže příklad svatého Františka, jeho hrdinná láska k bližnímu dovede v naší době, naplněné sobectvím, pohnouti tolik lidí, nejenom mužů, nýbrž i žen, pak možno z toho nejlépe poznati sílu vlivu tohoto světce, kterou zasahuje i do sedmého století po své smrti. Před krátkým časem se jednalo o převzetí domu malomocných v Otangse a o faru Mosimien. Měli ji převzítí františkáni. Generál řádu P. Bonaventura Marrani se rozhodl, že pro tuto práci určí jenom dobrovolníky, neboť není v jeho moci něco podobného svým podržickým rozkázati. Hned se k tomu přihlásilo mnoho členů, mohli býti vyvoleni dva kněží, neboť pouze dva byli žádáni, a to nejzdatnější a nejschopnější a jako pomocníci byli jim přiděleni dva z hlásících se bratří laiků.

Obětavou a nadšenou péčí o malomocné staví se františkánské řády a kongregace do prvních řad všech pracovníků na poli humanity a přispívají tak velkým podílem na sociální zlepšení života těch nejchudších ze všech chudých.

Mimo malomocné starají se členové řádů františkánských také o ostatní nemocné. Není skoro myslitelná misijní stanice bez nemocnice neb alespoň bez lékárny. Jsou dnes misijní instituty, kde se připravují i lékaři i misijní sestry a jiný misijní ošetřovatelský personál. Nemocným se misionáři musejí skoro pravidelně věnovati ve všech misijních stanicích, ježto v zemích, kam za svým posláním

přicházejí, o nemocné je skoro vždy nedostatečně nebo skoro pranic postaráno.

Nebudu rozšiřovati tuto kapitolu podrobnostmi, uvedu jen poslední statistiku z misíí. V roce 1933 měli františkánští misionáři 70 nemocnic, 41.883 lůžek, 226 lékáren a ošetřili přes 3 miliony nemocných.

Je jistě možno učiniti si z těchto čísel představu, jak duchovně františkáni působí a tvoří veliké sociální dílo. To všechno koná rád, který je založen na evangelické chudobě, jehož členové nemají jmění a statků. Žijí z práce svých rukou a z almužen. Misie františkánské a všechny charitativní ústavy jsou vydržovány za podpory přátel františkánského hnutí a k nim patří v prvé řadě lidé sociálně slabší.

Jaká to obětavost a jak hluboký jest vliv svatého Františka v tomto směru! Malomocní a nemocní byli Františkovi příležitostí, kde mohl osvědčit nejlépe v praxi své kázání o lásce k bližnímu. A i dnes je dáována všem jeho následovníkům tato příležitost a je jí také hojně užíváno!

K péči o nemocné ve františkánských misijních územích patří také starost o osoby sestárlé, opuštěné a neduživé. I na tomto poli nám ukazuje statistika františkánských misíí záslužnou sociální práci ve prospěch těchto sociálně slabých členů lidské společnosti.

Dovíme se jenom úryvky z veškeré činnosti pro staré a opuštěné lidi, ježto misionáři jsou zaměstnání jinou prací a málo jim zbude času, aby mohli psáti o své činnosti a skromnosti všechno, co by jim mohlo vynésti chválu. Proto se o velké většině dobrodiní ani nedovíme. To, co nám říká statistika o počtu nemocných, bylo vynuceno církevními úřady, a proto jsou to jen holá čísla podávající výsledky, ale neuvádějící všechny ty oběti, které misionáři a všichni ostatní v misíích přinášejí. Kolika lidem bylo na př. jenom pomoženo františkánskými sestrami v poslední době v Číně za občanské války.

Mnohé františkánské časopisy přinášejí četné zprávy o tom, jak sestry docházely na místa, kde se odehrávala bitva, vyhledávaly raněné, o které se nikdo nestaral, takže by bez pomoci těchto sester byli bídne zahynuli. Sestry pracovaly skoro pravidelně s nebezpečím vlastního života a také jich mnoho v poslední době zemřelo násilnou smrtí i vyčerpáním sil ve službě křesťanské lásky.

Dalším působištěm na poli sociálním jest péče o mládež, již v naší době věnují se františkánské řády a kongregace. Péče tato vyplývá z bezměrné lásky Františkovy k bližnímu a z jeho lásky ke všemu slabému a trpícímu. A jestliže dnes mládež potřebuje speciální péče a lásky, pak v život ji musí uvést žáci Františkovi. Není tedy divu, že když se začínala probouzet otázka mládeže v posledních desetiletích, františkánské řády nezůstaly nečinnými. Dnes je činnost jejich na tomto velmi rozšířená a můžeme si ji rozvrhnouti na čtyři směry.

Když ve školách bylo náboženství potlačováno, stala se otázka řádového dorostu nutným problémem, který byl řádovým představenstvem rozřešen tak, aby kláštery převzaly výchovu dorostu řádového. Vznikly tak zvané „juvenáty“, do nichž byli přijímáni studenti, kterým měl klášter nahradit rodinný život a školu. Byla založena četná františkánská gymnasia, která dnes prospívají a vychovávají tisíce žáků. Juvenáty františkánské, které jsou většinou v Evropě, mají asi deset tisíc chovanců. V čem záleží největší sociální působení těchto ústavů? Hlavně v tom, že jmenované ústavy poskytují možnost chudým studentům, aby mohli studovat, neboť poplatek je při chudobě rodičů v juvenátě nepatrný. Tak mohou této příležitosti použít děti chudé, od měst vzdálené a právě z takových chudých dětí vycházejí často lidé, kteří se pak uplatňují velmi dobře ve veřejném životě ať již jako řeholníci, nebo neměli-li povolání pro řád, jiným způsobem.

Druhý způsob práce ve prospěch mládeže nalé-

záme u misionářů, kteří se ujímají dětí osiřelých nebo odložených a podobným způsobem zbavených rodinného krbu. Zvláště v Číně mají misionáři v tomto směru mnoho příležitosti uskutečňovati františkánskou lásku k bližnímu. Skoro každý misijní okres má větší sirotčinec, do kterého misionáři přijímají sirotky. Františkáni mají touto dobou v sirotčincích v různých zemích 5.450 dětí. Mimo to mají misionáři františkánští všude také školy, kterých je podle stejné statistiky 2.768, žáků v nich 198.300.

Třetím prostředkem v řešení otázky mládeže jsou tak zvané dětské besídky, zahrádky sv. Františka a podobně nazývaná sdružení dětí. Jsou zřizována při třetím řádu sv. Františka aneb i samostatně. Děti jsou ve volném čase shromažďovány, jsou vedeny ke společné hře, zhotovují pod vedením zkušené osoby různé předměty, jsou s nimi probírány otázky náboženské a větší jsou vyučovány. Blahodárnost těchto zřízení je pocíťována zvláště v předměstích velkých měst, kde se obětavé duše, naplněné láskou sv. Františka, ujímají dětí zanedbaných. Při vhodné příležitosti bývají pak chudé děti obdarovány šatstvem, prádlem a jinými potřebnými věcmi i maličkostmi, které vnesou do tvrdého života těchto dětí paprsek radosti.

Jak již sv. František činil, ujímají se i nyní jeho následovníci příslušníků slabších sociálních vrstev, kterým vydatně pomáhají. Bohatým pak stále připomínají povinnost, aby chudým pomáhali a povzbuzují je k tomu příkladem, jakou vznešenou radost působí práce ve prospěch bližního.

Dalším působištěm na poli všeobecně kulturním jsou pro všechny františkánské řády zámořské misie, do kterých sv. František své žáky uvedl. Je velmi zajímavé, sledujeme-li dějiny františkánských misí, které patří k nejslavnějším dějinám řádu i Církve. Sv. František má před ostatními středověkými zakladateli řádů tu přednost, že je prvním, který pojal do svých předpisů práci misijní. Této

činnosti věnuje řád františkánský stále co největší péči.

Sledovali jsme v předchozím, kterak jsou misio-
onáři a misijní sestry charitativně činní různým
způsobem. Vedle toho je však nutností, aby se stali
v mnohých krajinách také šířiteli kultury. Je tedy
jejich misijní činnost provázena vyučováním i v ji-
ných oborech než náboženských. Misionář se musí
nejprve starati o zřízení škol, dílen, vyučování mlá-
deže a pak přijde teprve duchovní správa. Proto
Církev katolická pracuje vždy současně s hlásáním
evangelia Kristova i kulturně a charitativně a pra-
cují tak i františkánští misionáři, o nichž můžeme
právem říci, že jsou po celém světě a u všech skoro
národů. V krajinách věčného ledu a sněhu snášejí
trpělivě obtíže pobytu a rovněž tak v zemích trop-
ických, pronikají do hlubokých pralesů, aby vy-
hledali ty, kteří tam dosud divoce žijí. Vede je tam
láska, které se naučili v tichých hodinách rozjímá-
ní a modlitby ve zdech klášterních. Vede je tam
rytířské smýšlení, které zdělili po svém duchovním
vůdci sv. Františkovi. Není ani potřebí podávati
zvláštní oceňování misijní činnosti nositelů ideálů
sv. Františka, uvážíme-li, že celou jednu pětinu
všech misionářů katolické Církve tvoří členové řá-
du františkánského a přidáme-li členy ostatních
odvětví, pak pochopíme, jaký veliký význam tyto
řády mají pro celý náboženský život a co zname-
nají pro život sociální.

Dal tedy sv. František uvedením svého řádu do
misií podnět k veliké a mnohostranné činnosti, kte-
rá přinesla společnosti lidské velmi mnoho prospěš-
ného.

Můžeme tedy shrnouti: Světlem, pilířem a za-
chráncem lidské společnosti byl sv. František za
svého života a jeho zjev, jeho zásady, jeho činnost
i jeho láska dosud žijí v jeho následovnicích, kteří
svou všestrannou činností stále dokazují obrovský
význam svatého Františka i pro dobu nynější.

OBSAH

Úvod	5
Život svatého Františka	
z Assisi	6
Ideály svatého Františka	10
Svatý František a naše doba	21
Přímý vliv sv. Františka	
na naši dobu	26
Kterak sv. František ovlivňuje	
dnešní dobu nepřímo	30

VITĚZOVĚ

2. svazek III. ročníku

Dr. Jáchym Procházka O. F. M.

SVATÝ FRANTIŠEK Z ASSISI

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v únoru MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských

v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

V Í T Ě Z O V Ě

II. ROČNÍK

Sestra Augustina Smičková

Ondřej biskup pražský

Sv. Tomáš More

Sv. Vojtěch

Matka M. T. Schererová

P. Odilo Pospíšil

Sv. Vincenc Ferrerský

Vico Necchi

Sv. Bernard z Clairvaux

Světla Florencie

OLOMOUC 1935

BAUMANN E.: Die Kartäuser, Münster i. W., Heliosverlag, 1936, str. 184, cena 2-85 Mk. – Je to překlad z franštiny od Charlotty Demmig stejnojmenného díla Baumanna o kartuziánech. Kniha svěže líčí přísný a duchovně bohatý život těchto mnichů, trávicích život v umrtvování a kontemplaci Boha. Dílko velmi hodnotné pro pochopení rozjímavých řádů.

DAL-GAL G.: Sotto una tiara. Pio X., Pompei, Scuola tip. Pontif. 1936, stran 273, cena 5 lir. – Je to nejnovější životopis Pia X. a můžeme říci, že je velmi zdařilý. V krásných a výstižných kapitolách ukazuje mohutnou postavu Pia X., jehož velikost čím dál, tím víc je oceňována. Život tohoto Velekněze je plný zajímavostí a vzácných příkladů. Doporučujeme.

DUPLESSY: Le pain des grands (III.) Paris, Téqui 1935, str. 330, cena 12 frs. Tímto třetím dílem končí Duplessy svůj „Cours supérieurs de Religion“. Pojednává o významných činitelech křesťanského života, o modlitbě a svátostech. Jako předešlé svazky, i tento j-ou výbornou pomůckou pro kněze. Doporučujeme.

GRIMAUD CH.: Foyers brisés. Paris, Téqui 1935, str. 384, cena 10 frs. Není to román, ale skutečnost, která rádí i v přítomné době. Grimaud se vyznačuje velikou zkušeností a pronikavým pohledem do života rodin. Rozbírá příčiny a následky rozbití manželství a proti tomu udává léky. Výborná příručka pro ty, kteří se zabývají těmito otázkami!

KÉRR CECIL: Thérèse-Hélène Higginson, servante de Dieu, épouse du Crucifié. Paris, Decelée de Brouwer, 1936, str. 412, cena 18 frs. Toto dílo náleží k nejzajímavějším životopisům poslední doby. Podává podivuhodný život anglické vychovatelky, jež zemřela 1905 a o jejíž blahorečení se jedná. Je to světlá postava moderní doby, jež jest ideálem vychovatele. Velké zkoušky, jimiž prošla a jež ji přivedly až k intimnosti s Bohem, ji naučily získávat si duše.

LETOUSEY A.: L'évangile règle de la vie. Paris 1935, Decelée de Brouwer, str. 668, cena 15 frs – Smýšlení křesťanovo se musí utvářet pod vlivem Písma sv. Na výsluní evangelia vykryštovala nepřehledná řada světců, protože je tam vynikajícím způsobem ideal svatého života. Letousey mistrně ukazuje tento ideál rozbohem textů evangelia a přehledem jeho nauky. Doporučujeme dílko všem, kdož chtějí svůj život vidět ve světle evangelia! Nízká cena je činí přístupným všem.

LE VENEZIE FRANCESCANE. Rivista storico-artistica letteraria illustrata. Verona, S. Bernardino, 1935. – Velmi cenný tříměsíčník františkánský, kde jsou důležité historické studie a dokumenty hlavně řádové. Revue si všímá též nynějších směrů a literárních věcí. Je to časopis cenný a vysoké úrovně.

LESOURD P.: Les Pères blancs. Paris, B. Grasset, 1935, str. 287, cena 15 frs. – Ve sbírce „Les grands ordres monastiques et instituts religieux“ vyšel svazek, jednající o Bílých otcích kardinála Larigerie. Jsou tu podány dějiny, působení a vnitřní život tohoto řádu, jenž si získal velikých zásluh v misijní práci v Africe.

LUSSEAU-COLLOMB: Manuel d'études bibliques. Paris, P. Téqui, 1936, díl I., str. 573, cena neudána. – Jde o velmi cenné bib-

lické dílo, a to o introduku kánonu Písma sv. Anorem Pia X. Má tedy význam výzkumů. Biblická komise hodnotnou a důležitou. Vborníkům.

PASCAL. Pensées choisies. Třetí vydání. Paris, P. Téqui, 1936, str. 82, cena 1.70 frs. – Je to souhrn myšlenek velikého Pascala. Jsou silnou stravou duše. Kapesní vydání umožňuje jejich meditaci všude.

PECKA D.: Světla na moři. Brno, Edice Akordu, 1936, stran 321, cena 19 Kč. – Peckovy kněžské romány znamenají obrat v naší literatuře toho druhu a jsou jí velikým přínosem. Tento román krásně staví do popředí velikost kněze a význam jeho životních obětí. Do klidného, ale poutavého děje jest propleteno mnoho vzácných pravd a zásad. Pecka dovede opravdu podat věci hodnotné. Vřele doporučujeme, hlavně mladým.

PEREZ P. San Pietro Nolasco. Cagliari, tip. S. Giuseppe, 1935, str. 130, cena neudána. – Sv. Petr Nolasco založil řád S. Mariae de Mercede na vykupování otroků. Jeho život podává toto dílo, jež je přeloženo ze španělštiny. Všímá si osobní velikosti světce a jeho díla.

RUSSO T.: Fr. Antonino Pisano, Cagliari, tip. S. Giuseppe, 1935, str. 211, cena 4 liry. – R. 1927 zemřel 21letý klerik z řádu mercedářů a zanechal po sobě pověst člověka svatého. Tento životopis popisuje jeho mladý, ale velmi krásný život.

SOEUR MARIE-ELISABETH de la Trinité. Paris, Maison de la bonne presse, 1935, str. 334, cena neudána. – Jsou to dějiny duše skryté, která v necelých 30 letech dosáhla velké svatosti. Byla to duše dívky, kterou si k sobě přitáhla láska Boží a která dovedla odpovědět na ni svou láskou. K dokonalosti dospěla po bojích se svou citlivou povahou. Životopis se velmi pěkně čte.

VÉREL P.: Mathilde Godot. Paris, Éditions Spés, str. 320, cena 12 frs. – Nemocní, churaví, vůdcové duší a všichni, kdož chtějí být nápomocni souchotinářům, ať si přečtou tento zajímavý životopis. Mathilda Godot přechází ze sanatoria do sanatoria, aby tam zachraňovala ubožáky, celou svou silou bojuje proti nemoci a smrti; zůstává klidná a přináší nemocným pokoj a chce být strávena láskou k duším. Životopis je velmi živý, protože P. Vérel nechává mluvit samotnou Mathildu.

ZANANIRI G.: Communication sur le sémitisme présentée au Congrès International de Monaco organisé par l'Académie Méditerranéenne (1935), Alexandrie – Le Caire, Aux Editions: „la semaine égyptienne“. Přednáška, jednájící o principech semitismu, o jeho kultuře a morálce.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori tehoslovesckého učilistě řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Dr. Emil Felix

**FRANTIŠEK XAV.
PALEČEK**

VÍTĚZOVÉ III.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii:

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. Prokop Švach O. P.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Upozornění: Snad se bude někomu zdát, že čísla Vítězů jsou menší než obyčejně anebo že jsou na horším papíře. Ve skutečnosti však se na věci nic nezměnilo. Zvolili jsme sice lehčí papír, ale za to je to papír lepší ještě než dřívější co do trvanlivosti a jakosti. Byli jsme k tomu nuceni, abychom snížili poštovné. Jak známo, vzali nám dovolení užívat novinových známek a proto jsme museli dávat na každé číslo 40 hal., což přirozeně silně zatěžuje časopis po finanční stránce. Abychom alespoň poněkud snížili poštovné, rozhodli jsme se pro tento způsob vydání našich životopisů. – Při této příležitosti též informujeme čtenáře o počtu stránek Vítězů. Pravidelně bývají o 50–56 stránkách. Ovšem někdy se stane, že je nám dodán životopis poněkud kratší a je těžko vracet rukopis už hotový k přepracování. Tím se stane, že některá čísla mají menší počet stránek.

Směr Vítězů: Není snadno všem vyhovět ve výběru životopisů a v jejich podání. Jednomu se líbí to, druhému ono. Někomu se líbí pouhý životopis světce, jiný zas má raději aplikaci života některého světce na různé problémy dnešní doby. Doufáme však, že při pestrosti Vítězů si každý může hodně z nich vybrat. Budeme si více všímat moderních a neznámých vzorů. Myslím, že bude jednou naše literatura vděčna Vítězům, že nám zachovaly památku na tolik neznámých a skrytých velikánů, hlavně z naší vlasti.

Bratrstvo Krista-Dělníka. – Toto bratrstvo bylo světeno řádu dominik. U nás první základy k němu položil dr. J. Jurák O. P. v Plzni, jenž je redaktorem vkusně vedeného měsíčníku „Růže dominikánská“. Tento časopis vstoupil letos do 50. ročníku. (Redakce Plzeň V, Jiráskovo 27.)

LITERATURA

AMEDEO P.: Blessed Gemma Galgani, London, Burns Oates & Washbourne, 1935, str. 357, cena 12.6 liber. – P. Amedeo z kongregace pasionistů připravil k blahorečení Gemmy Galgani obsažný její životopis, který velmi pěkně a důkladně vystihuje osobnost této prosté dívky a její bohatý vnitřní život. Nejsou zde jen dějiny, nýbrž též zápisky, dopisy a výroky této velké mučednice kříže. Kniha je přeložena do angličtiny Osmundem Thorpé. Životopis patří mezi nejlepší.

FRANTIŠEK XAV. PALEČEK

František Nav. Palouček

D R E M I L F E L I X

FRANTIŠEK XAV
PALEČEK

Obraz českého Vianneye

1936

VÍTĚZOVÉ OLMOUC

Nr. 3344

IMPRIMATUR

Olomucii, die 26. Februarii 1936.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

FRANTIŠEK XAV. PALEČEK

* 29. září 1859 — † 16. ledna 1926.

*„Ač jsi mrtev, otče,
v srdci dítek žiješ stále.“*

(Nápis, který dali vyrýti osadníci na pamětní desku v kostele kovářovském.)

JEHO MLÁDÍ

František X. Paleček se narodil 29. září 1859 v Miličíně, jsa prvorozený syn z osmi dětí* Antonína a Anny Palečkových.

Podle otcova vypravování počal malý František chodit do školy již v 5 letech. Učil se vždycky velmi dobře. Byl nadán hudebně: byl obdařen jemným sluchem i krásným hlasem. Již jako malého školáčka brával jej řídící učitel-regenschori na pohřby.

Řídící učitel nabádal také otce, aby dal syna tak nadaného na studie.

Na gymnasiu v Táboře studoval Paleček stále s vyznamenáním.

Po maturitě mu radili profesoři, aby studoval v Praze filosofii a aby se stal profesorem.

Abiturient Paleček jel také s tímto úmyslem do Prahy. V nitru však klíčil plán jiný. Před odjezdem do Prahy šel se pomodlit do kaple na Kalvarii u Miličina a v Praze modlil se v Loretě, aby dostal vnuknutí, co má dělat, jak se rozhodnout...

Vrátil se náhle neočekávaně domů do Miličina; otec byl právě na poli za prací.

„Tatínku, já půjdu na kněze!“ oznamoval syn své rozhodnutí. Své povolání si sám zvolil, ze své vlastní vůle. Nikdo jej k tomu ani nepobádal a dokonce již nešel za kněžstvím z nějakého chlebařství!

Také v kněžském semináři v Českých Budějovicích studoval stále s prospěchem výborným. Účast-

* Ze sourozenců zesnulého dosud žijí: bratr Jan, vládní rada v. v. v Praze, bratr Antonín, měšťan v Miličíně, sestra Františka, poštmištrová v Zaluzanech, nyní na odpočinku v Písku, již podepsaný děkuje za ústní zprávy k životopisu velikého bratra i za hojný materiál z novin a časopisů, jehož tu vděčně použito.

nil se tam čile ruchu literárního. Přednášel o Č. Bendlovi, překladateli Puškinově.

NOVOKNĚZ A KOOPERÁTOR

Roku 1884 byl vysvěcen na kněze a stal se kooperátorem ve Starém Sedle v okrese mirovickém. Působil tam pouze několik měsíců, 1885 byl ustanoven kaplanem v Mirovicích. Ze Starého Sedla odcházel nerad, ale brzy uvykl v novém působišti, kde byl farářem Josef Rozsypal, přítel historika W. W. Tomka. S řídícím učitelem Urbanem, velkým hudebníkem, ovičil mladý kaplan chrámový zpěv a koledy, a to tak horlivě, až se někdy muzikant Urban skoro mrzel, že má tolik práce se zpěvem a kůrem. Ale když potom P. Paleček z Mirovic odešel, vzpomínal osiřelý regenschori se steskem na zašlé časy a nejdnou si z hloubi duše povzdychl: „Přece jen to bylo za P. Palečka lepší!“

V Mirovicích založil horlivý dělník na vinici Páně Třetí řád, spolek křesťanských matek a dívek. Na Stražišti sloužil P. Paleček každou 3. neděli mši sv. Vyhledával osadníky po vesnicích a konal s nimi duchovní cvičení. Byl stále v kostele. I pozdě v noci, když šli mirovičtí od nádraží do města, vidali v kostele světlo a ptávali se zvědaví: „Co tam ten velebný pán stále dělá?“

Modlil se.

Ale i jeho světlo počalo svítiti. Jeho kázání v poutním kostele na Makové šířila jeho známost široko daleko.

Byl štíhlé postavy, hubený, asketický. Nejdnou o něm bylo řečeno: „Je jako sv. Alois.“ Nejdnou bylo proneseno přání, i vysloveno: „Dotknouti se aspoň roucha jeho!“

O tomto působení v Mirovicích zaznamenal zajímavé podrobnosti bývalý přítel Palečkův Miroslav v „Kytici vzpomínek“, otištěných v „Čechu“ 27. února 1926:

Když roku 1887 pan farář Rozsypal zemřel, stal

se vdp. Paleček *administrátorem* fary *mirovické*. Téhož roku přistěhoval se do Mirovic nový farář, šlechtný kněz Ignác Paták a vdp. Paleček byl u něho dále kaplanem. Krásné ctnosti a skvělé vlastnosti zdobily vdp. Palečka již v Mirovicích, takže se stal v krátké době miláčkem a radostí mirovické osady, ano daleko za obvod této osady pronikala pověst o jeho životě a působení. Z osoby jeho vycházely zvláštní kouzlo a síla, jež si každého podmaňovaly. Byly to nejen přirozené schopnosti jeho, nýbrž hlavně skálopevná víra a láska k Pánu Bohu a k nesmrtelným duším, takže o něm platila slova Písma svatého: „Rozlita jest láska v srdcích našich skrze Ducha svatého, jenž přebývá v nás.“ Měl vdp. Paleček dary Ducha sv. Kázal horlivě každou neděli a každý svátek, častěji i dvakrát a odpoledne po sv. požehnání míval promluvy k členům spolků a jednot. Posluchači lpěli na ústech jeho, vždyť kázání a řeči bývaly velmi krásné, přesvědčující a dojímavé.

Slyšel jsem ho také jednou katechisovati v kostele, a to tak pěkně, že mládež byla přímo elektrisována. Tu bylo lze snadno seznati, co krásy skrývá v sobě náš katechismus, když mu vyučuje nadaný a nadšený kněz. Věru, od něho byli by se mladí kněží a bohoslovci naučili dobře katechisovati. Však také katechese, kázání a řeči vyžadovaly pilného studia. A vdp. Paleček studoval pilně. Celé noci ztrávil studiem a četbou a v kostele byl snad více než doma. Ký div, že stal se učencem a autoritou. I studujících si všímal. Byl jsem v letech, kdy přišel do Mirovic, nepatrný studentík. Lidé mi o něm vypravovali a já toužil jej poznati. Na první pohled seznal jsem, že vdp. Paleček je kněz neobyčejný, ideální, a přál jsem si seznámiti se s ním blíže, což se mi brzy podařilo. A tak když jsme se sešli, vítal mne laskavě jako přítele. Jednou učinil jsem malou chybu, vytkl mi ji čtyřmi slovy, a já jsem se rozplakal. Jindy byl jsem u něho, a tu přišli dva hoši, na něž bylo žalováno, že vybírali ptáčky. Sotva na ně vdp. Paleček

promluvil, již se dali do pláče. Z toho vidět, jakou vážnost měl a jak dovedl působiti na srdce svých oveček.

Roku 1893 byl ustanoven P. Paleček administrátorem v Kovářově; roku 1894 pověřen administrátorstvem v Kostelci a téhož roku ustanoven residenčním kaplanem v Předbořicích.

Sem vzal si P. Paleček rodiče k sobě; sestra Marie vedla mu domácnost. Otec přivedl mu krávu a jalovici, aby měl něco do začátku. P. Paleček přinesl si z doby svého administrátorství mírovického dluh 400 zl., který potom na faře zvolna splácel.

Roku 1899 nabízel orlický kníže Schwarzenberg P. Palečkovi uprázdněné beneficium na osadě Vosovské, chtěje mu jednak poskytnouti materiálně lepší faru a pak hlavní, „chtěl podati důkaz zvláštní úcty své osadě Vosovské, získati faráře nejvhodnějšího“. P. Paleček nabídky nepřijal. Kníže lituje v dopise z 30. dubna 1899 zamítavého stanoviska, ale „ustupuje před hlasem svědomí P. Palečka a ubezpečuje, že vážnost, kterou k P. Palečkovi chová, neutrpěla tím nijaké újmy“.

„O jedno bych Vás však při této příležitosti žádal, totiž, abyste se snad nevžil v přání v Předbořicích zešedivěti a pro přílišnou svou skromnost nedal si ujiti v budoucnost možnost větší působnosti.“

FARÁŘEM V KOVÁŘOVĚ

Roku 1902 ustanoven byl farářem v Kovářově, kde zůstal až do své smrti.

Okolí kovářovské nevyniká přírodními krásami, ale takové věci byly P. Palečkovi vedlejší: žil jen Bohu a spásě sobě svěřených duší.

Kovářov sám byl zprvu rebelantský, kostel prázdný . . . , ale za krátkou dobu ani nestačil. Horlivý kněz zavedl hned společné modlitby při mši svaté, modlitby růžencové, zařídil III. řád, Mariánskou družinu mužů. Pořádal a vodil procesí na Makovou, na Svatou Horu se sochou Panny Marie; účastnívalo

se jich na 700 poutníků, z nichž 400 byli mužové. Vzorná kovářovská procesí Palečkova byla příslověčná.

Na vánoce, v postě P. Paleček zpovídal celé dni i noci. Nedbal, že ve studeném kostele bylo citelné chladno. Ze zpovědnice chvátal k oltáři, od oltáře do školy. Málodky snídal. Starostlivá matka neb sestra poslaly někdy snídani za důstojným pánem do školy — snídane byla vrácena netknuta. Že zachovával přísně stanovené posty, rozumí se samo sebou.

V kostele zorganizoval kostelní zpěv. Dovedl získati muže, kteří pak chrámový zpěv pěstovali. Veliké hudební nadání i jemný hudební sluch konaly nadšenému knězi platné služby: neušel mu ani jediný falešný tón!

Pastorisace vyvrcholila v posledních dnech masopustních a počátkem postu; to do Kovářova putovali poutníci z dalekého okolí. P. Paleček zpovídal sám do půlnoci i déle, kázával dopoledne i odpoledne, celý den nesly se chrámem zbožné zpěvy, modlitby, křížová cesta, růženec. Po všechny dni byl výstav nejsvětější Svátosti, ke stolu Páně přistupovalo v těch dnech na 3000 osob.

Na toto vyvrcholení duchovní činnosti, o němž se dodnes široko daleko vypravuje, uchovalo se mnoho vzpomínek. Není divu. Kdo prožil přímé působení kněze tak vynikajícího, nemůže zapomenout.

Z autopsie líčí činnost P. Palečka stat' v „Čechu“ z 21. ledna 1926:

„Poznal jsem dp. Palečka již před třiceti roky, když se se svým otcem, matkou a sestrou přistěhoval na malou farku svou do zapadlých Předbořic, vzdálených dobré tři hodiny od města Milevska. Byl tehdy muž v plném rozkvětu svého života a opravdu kněz gentleman. Kdo poznal jeho uhlazenou povahu, kdo měl příležitost nahlédnouti do jeho nitra, věděl ihned, že se tu jedná skutečně o duši nadprůměrné síly a inteligence, vzorného následníka Kristova, kněze neobyčejně vzdělaného, lidumilné-

ho a skutečného pastýře svěřených mu duší. Na malé osadě předbořické vyvinul velebný pán — jak mu tam všeobecně říkali — všestrannou činnost.

Jeho kázání, to byla pravá pastva pro včely — pro věřící lid; vidím jej dosud, jak plamennými slovy přesvědčoval své ovečky, které pásl věrně, nezištně, přesně a oddán jim celou svou duší. Jeho exercicie byly navštěvovány tolika věřícími, že ani malý kostelík předbořský nestačil, lidé se tlačili venku v zimě i v létě. A když přišlo léto, tu nelenil, vedl své věrné osadníky na Makovou horu, na Svatou Horu, osobně, neznaje námahy ani cestovních útrap a strádání.

Pomáhal kdekomu; někdy naň čekali známí žebřáci u kostela, až vyjde: on nikdy neodmítl, třeba věděl, že někdy mine se dar s účelem. Ve škole předbořské, tam mládež učil živými slovy ve víře, vysvětloval s elegancí jemu vlastní, udržel si takovou autoritu, platil za takového učitele náboženství, že bylo radost jej poslouchati.

Jeho učení náboženství již samo sebou bylo přitažlivostí pro mládež, a měli jste jej viděti, jak zaniceně vštěpoval těm malým ovečkám jejich víru. po otcích zděděnou, jak jemně je poučoval o tom, co bylo mrtvou literou psáno v katechismu, dějepřavě. Celé generace vychoval, a ti všichni jej měli rádi. I odpůrcům odpověděl vždy svým jemným, britkým šlehem, nikoliv jako zaujatý, ale přesvědčivý až do detailů. A když měl pohřeb chudý, měl jej slavný jako bohatý. U něho nebylo překážkou, že finančně slabý nemůže dáti tolik, co bohatý. S řídicím učitelem p. Cvrkem pracovali ve škole ruku v ruce, bez neshody, svorně vykonali při pohřbech, svatbách za pouhý vděk někdy to, co jinde mnohdy ani u bohatých lidí není proveditelným. Beznáročně, lidumilně, pro lid a pro svatou víru svoji pracoval tak leta velebný pán předbořický, až jej po smrti dp. faráře Bodláka povolali za faráře do Kovářova.

Tam teprve rozvinul plně svoji tak bohatou činnost, že kostel kovářovský nestačival, a řekl

jeom, že by dp. farář Paleček potřeboval třikrát tak veliký kostel, aby všichni ti posluchači při kázáních a službách Božích vešli se do kostela. Viděl jsem, jak návštěvníci chrámu Páně stávali leckde na schodech u kůrn, na hřbitově kolem kostela, poněvadž opravdu v kostele samém již nebylo místa.

A bylo to každou neděli, každý svátek, i o slavnostech příležitostných. I do Kovářova následoval ho jakoby náhodou či osudem jeho věrný spolupracovník p. řídící učitel Cvrk, byv tam za několik let nato přeložen. Veliká osada kovářovská poznala brzy a již dříve předtím, že nový pan farář je jeden z těch, kteří jsou ve svých věcech „persona grata“, mužem vzácných kvalit, člověkem srdce ryzího, lidumil a učitel, pastýř ovcí i pedagog na slovo vzatý, podporovatel chudých i vychovatel bohatých. Jeho kázání v kostelíku kovářovském byla pro každého: pro obyčejného muže z lidu i pro vědce, každý mohl z něho čerpati něco pro sebe, každý mohl z přesvědčivých jeho argumentů poznávati, co jest mu činiti pro život i pro čas, až ho zde nebude. Argumentace jeho byla tak nesporně přesvědčivá, tak uchvacující a abych tak řekl, vše podmaňující, že lidé mnohdy při jeho kázání plakali, ne snad pádností slov, ale jemným poznáváním skutečné a neochvějné pravdy učení o svaté víře i o nicotě všedního života světského. Znal své ovečky jako jemný, nesmírně sečtělý psycholog, znal i jako učitel svých žáků cítění svěřených duší, znal i své papenheimské, byl to kněz i theolog-vědec i neobyčejně jemný společník a kolega. Jeho osobní uhlazenost, takt i jemnost podání, s jakým vše podával, byly i u odpůrců respektovány. Na něho krátce nikdo nemohl, neměl prostě proč. A ti, co by mu chtěli snad něco ze zášti náboženské vytýkati, nesahali mu ke kotníkům jak vědecky, tak osobní sympatií, jakož i celým jeho vzorným životem, vzorným konáním povinností až ke hrobu jeho, krátce, pro odpůrce náboženské nebylo ničeho, co by za zmínku stálo, ba ani, co by za nehet se vešlo. Byl pan děkan kovářovský autoritou

všem! A platil za autoritu v užším i v širším svém obvodu a nebylo tam v okolí člověka, který by dovedl mu oponovati. Do posledního dechu sloužil Bohu a lidem do posledního dne — ač už nemohl pro nemoc — byl by býval v kostele, a tak jej svého věrného služebníka povolal k sobě Pán a není ho mezi námi více . . .

Avšak jeho sémě — jak přiléhavě ukazuje obraz na kazatelně kovářovské — nepadlo na skálu; rozsevač byl příliš svědomitý, ba tak, že se s podobnými úkazy dnes málo shledáváme. I kostelík kovářovský nese zřejmě stopy jeho činnosti; všude znáti, že ovoce jeho dozrálo, že tu pracovala pilná ruka nadaného sluhy Páně, pěstitele povoláného, vždyť v kostele ztrávil nebožtík pan děkan kovářovský skoro celý život. Od rána do noci, a i když pozdě večer se kmitalo světélko v oknech kostela, bylo jisto, že tam koná pobožnost, že tam zpovídá, tráví na modlitbách. Za nepohody, nečasu, to mu bylo jedno, vše pro osadníky své, vše pro blaho svých oveček a pro slávu Pána svého.“

Když v roce 1921 byla biskupská visitace, přistoupilo ke stolu Páně tolik jinochů a mužů, že J. M. pan biskup budějovický Šimon Bárta byl počtem tím ohromen, a hned v kostele prohlásil, že zjevu podobného na svých visitačních cestách neviděl, a pravil: „Co mohu vám, důstojný pane, dáti, dávám: jmenuji vás čestným kanovníkem.“

Horlivá činnost pastorační, která přinášela hojné ovoce, byla kalena těžkými ranami životními.

V lednu 21. roku 1903 zesnul v Pánu otec P. Palečka po záchvatu mrtvice. To byla první těžká rána. Roku 1922 osiřel důstojný pán docela; v dubnu 12. opustila ho matka a 26. prosince i jeho věrná sestra Marie.

Byl nyní sám. Smrt rodičů byla těžkou ztrátou, smrt sestry zničila jeho domácnost. Mnoho pro ni nařkal. Napekla a vykrájela na půl milionu hostií.

Úspory zvěčnělé sestry Marie (1000 Kč) věnoval P. Paleček ve prospěch kněžského dorostu v Českých

Budějovicích. V kondolenčním a děkovném dopise z 15. ledna 1923 píše J. M. biskup Šimon Bárta: „Byl jsem hluboce dojat zprávou o nenadálém zbožném skonu Vaší slečny sestry, která Vám třicet roků byla pečlivou, obětavou Martou...“

„Jak dlouho tu mohu být ještě?“ ptával se P. Paleček sám sebe a s jasnozřivou přesností říkával si: „Tři, čtyři leta!“

Skutečně také za 3 leta 24 dní odešel za sestrou.

V této době napsal si také P. Paleček svou závěť:
Ježíš! Maria! Josef!

Moje poslední vůle.

Duši svou odporučím milosrdenství Pána Boha mého a přimluvě Rodičky Boží Sedmibolestné. Tělo své odevzdávám zemi posvěcené, aby v ní čekalo na své vzkříšení tak, jak učí sv. Církev římskokatolická. v níž žiji, v níž i umřítí sobě žádám. Přeji si, aby mé mrtvé tělo pochováno bylo v rouše mešním barvy fialové na katolickém farním hřbitově u Věch svatých v Kovářově v hrobě mého drahého † otce.

O majetku svém činím při zdravém rozumu a svobodné vůli toto pořízení:

Majetek můj jest: ve faře trochu šatu již obnošeného, bohoslovné knihy, peřiny na jedné posteli (ostatní peřiny náležely mé zemřelé mamince, jež je rozdělila mezi mé sourozence); v chlévě jest můj dobytek. Hospodářských strojů a náčiní nemám žádných; trošku těch polí, jež mám v režii, obdělává mi některý rolník svým vlastním potahem a náčiním. Peněz, kromě těch, jež právě jako doplněk kongruy nebo jinak snad došly, nemám. Rovněž dluhů žádných nemám.

O tomto skrovném majetku takto rozhoduji: Dědičkou všeho mého jmění — universální — ustanovuji svou milovanou sestru Františku Palečkovou, t. č. poštmistrovou v Zalužanech, a prosím ji, aby podle své libosti a podle své vůle z pozůstalého jmění mého zapravila pohřební výlohy a darovala bratrům a sestrám mým něco na památku. Kdyby se vyskytl nějaký dluh nebo jiná povinnost, prosím ji

snažně, aby tuto povinnost úplně vyrovnala a též na chudé nějakou almužnou, nebo na dobročinné účely darem pamatovala — pro spásu duše mé.

Tuto svou závěť vlastní rukou psanou též vlastní rukou podepisuji.

Bože, Soudce můj, buď milostiv duši mé!

Na faře v Kovářově dne 17. ledna 1923.

František Paleček, farář.

JEHO NEMOC A SMRT

V červnu 1925 se P. Paleček roznemohl. Zprávy o tom se brzy rozšířily po celém kraji. Budějovický p. biskup píše 14. VII.: „Byl jsem velice znepokojen a zarmoucen zprávami o Vašem zdravotním stavu. Zdá se, že se nezakládaly úplně na pravdě, nýbrž — jak už bývá — fama crescit eundo — byly hodně hyperbolické...“

Zdravotní stav P. Palečka nebyl snad tak kritický, ale vzbuzoval obavy největší. Lékař zjistil bílkovinu, nařizoval důtklivě, aby pacient odpočíval, a zakazoval jakoukoliv práci. Nohy nemocného otékaly.

P. Paleček ovšem rady lékařovy nedbal. Konal své povinnosti jako jindy. Při sv. biřmování v Klučenicích vypomáhal.

Apoštolský nuncius Marmaggi poslal 28. června 1925 telegraficky apoštolské požehnání:

Ad Tui Tuorumque fidelium solatium ad Te transmittendam curo cum fervido valetudinis voto apostolicam benedictionem.

Marmaggi, nuntius apostolicus.

(Ke tvé a tvých věřících útěše posílám Ti apoštolské požehnání s vřelým přáním zdraví.)

V srpnu 1925 se na čas zdravotní stav P. Palečka zlepšil. Ndp. biskup Šimon Bárta děkuje 29. srpna za list, podávající zprávu o rekonvalescenci, který jej velice potěšil.

„Děkuji dobrotivému Bohu, že nás ušetřil velikého zármutku a veliké ztráty. Prosím Vás snažně,

abyste byl svého zdraví bedliv a neukládal si zejména nyní úkoly, které jsou nad síly člověka i zdravého.“

Denní návštěva kostela byla jeho duši nezbytnou potřebou. Chtěl stále do kostela — i v podzimních nečasích. Marně ho zrazovala sestra: „Nepůjdeš přece, Františku, v takovém počasí!“ Hněval se na sestry celé půldne, že mu zabraňovaly v konání jeho pobožnosti; dopoledne na ně nepromluvil.

Nechtěl připustit ani žádost o dispensa, aby směl sloužiti mši sv. doma v bytě.

Dne 12. září 1925 byl naposled v chrámu Páně. Při prvním zvonění řekl: „Zvoní mi hrana.“ Šel do kostela provázen svou sestrou. U trafiky stál jeden muž, který řekl: „To ho prvně vidím jít s ženskou.“ Při mši sv. promluvil P. Paleček a omlouval se, že nemůže své povinnosti vykonávati tak, jak by měl. „Kdyby mě Pán Bůh pozdravil, já vám to všecko vynahradím.“

To byla jeho poslední oběť sv. mše. Víc už do kostela nepřišel. Konsistoř poslala do Kovářova na výpomoc redemptoristy (P. Kostelku a později P. Nováka), jejichž substituci P. Paleček sám hradil. Ke konci září přijel klučenický p. děkan P. Josef Mařík, křižovník, který jej zaopatřil.

Dne 18. prosince byl P. Paleček stížen záchvatem, upadl v bezvědomí, oči byly obráceny v sloup. Ošetřující lékař se obával mrtvice. Od začátku prosince přijímal P. Paleček Tělo Páně každého dne až do konce svého života.

Vida, že nemůže zastávati sám svých povinností, chtěl odejíti na odpočinek. Žádal konsistoř, aby mu naznačila, jakých příloh by bylo třeba k žádosti.

Avšak konsistoř dopisem z 5. ledna 1926 odpovídá: „Přání Vaší Milosti, abychom oznámili, kterých příloh by bylo třeba k žádosti za pensi, nemůžeme vyhověti, nýbrž Vaší Milost upřímně prosíme ještě vytrvati na svém požehnaném místě, dokud dobrý Spasitel ve svatostánku jinak nerozhodne. Co by si Kovářov počal bez svého vroucně milovaného, vy-

soce důstojného pána, duchovního vůdce a správce v každém ohledu.“

Blízký svědek posledních měsíců nemocného světce píše o tom v nekrologu amerických novin:

„A jako Bůh své miláčky utrpením navštěvuje a tříbí, tak i tohoto ctihodného sluhu svého utrpením navštívil. Od června r. 1925 byl nemocen, vytrpěl mnoho bolesti tělesné i duševní, nemoha do kostela k P. Ježíši, kterého uade vše miloval. Denní sv. přijímání bylo jeho posilou — smrti se neleká, ale těšil se, že již brzo shledá se se svým Spasitelem a bude „se modlíti za nás u Něho“. Na Boží hod vánoční a o slavnosti Obřezání Páně dal se obléci v nejlepší svou kleriku a se zvláštní zbožností, kleče na klekátku, které měl jen pro p. biskupa připravené, přijal Tělo Páně.“

P. Paleček zesnul v Pánu v sobotu 16. ledna 1926 o půl 12. hod. polední.

Jeho pohřeb 19. ledna 1926 byl svátkem nejen pro osadu kovářovskou, ale i pro celé okolí.* Zesnulého doprovázel na poslední cestě poslanec J. Krejčí, 160 hasičů, kteří udržovali vzorný pořádek, školní děti s učitelstvem, Mariánská družina, terciáři a takové zástupy lidí, že je Kovářov ještě neviděl.

HLASY O JEHO SVATÉM ŽIVOTĚ

Dojemný ohlas vzbudila smrt p. kanovníka Palečka za oceánem, u amerických krajanů.

Katolické listy americké, kalendáře přinášejí životopisy, podobizny v Pánu zesnulého, vzpomínky jeho bývalých osadníků. Pozůstalí dostávají kondolenční dopisy, psané česky i anglicky. Ředitel americké Hemp and Flax Company v Brandoně ve státě Wisconsin píše 7. dubna 1926, že se dověděl z časopisu „Katolík“ o úmrtí drahého pana bratra, velkého, možno říci svatého muže... které znali o-

* V zastoupení nejdůst. p. biskupa vedl kondukt J. M. p. kanovník Praschl za přítomnosti 25 kněží.

sobně a velice si ho vážili . . . ale věří, že tak jej lid jeho i Vy jste milovali, že Bůh všemohoucí jej mihuje více a proto jej k sobě povolal.“

Choť pisatelova pokračuje v dopise anglicky, píšíc:

„From our heart, we mourn with you for the loss of your excellent brother. We also loved and honoured him and his memory will be dear to us as long as we live. If real sympathy can comfort you in your affliction, we hope that our letter will afford you some consolation.

Srdečně truchlíme s Vámi nad ztrátou Vašeho váženého bratra. Též jsme ho milovali a ctili a jeho památka bude nám drahou, co živi budeme. Jestliže skutečná sympatie může Vás potěšiti ve Vašem žalu, doufáme, že náš dopis Vám poskytne útěchu.“

Chicagské české noviny věnovaly vdp. Palečkovi vřelý článek:

Am. nov. z Chicaga (A. Hlavínová) píší:

„Já jsem bývalí jeho osadníci, jehož jsme hluboce ctili a upřímně milovali. Pero mé je slabé, aby mohlo podati jen stín jeho vpravdě apoštolské horlivosti. Že zemřel v pověsti světce, to nás nepřekvapilo, neboť již před 40 lety jako novosvěcenec budil všude pozornost, neboť žil jako světec. Říkával, že ne ten, kdo dobře začne, ale kdo dobře skončí, zajistí sobě spasení své duše nesmrtelné. Jak vidíme, on dobře skončil. Jeho krásná duše zrcadlila se v bohabojném životě. Jako novosvěcenec ujal se duchovní správy v mém rodišti plný nadšení celým zápallem své mladé duše. Jeho sympatický zjev byl jako magnetická síla, neboť míval kolem sebe velké množství posluchačů jak na jeho horlivém kázání, tak u zpovědnice, neboť měl zvláštní vliv na srdce zatvrzelých hříšníků, z nichž mnozí nekonali mnoho let svatou zpověď. Takové nemocné duše uměl léčiti tak přátelskými slovy, jako laskavý otec s marnotratným synem jednal. Byl vroucím ctitelem Božského Srdce Pána Ježíše, jemuž zasvětil celou svoji osadu. Z toho bylo patrné, jak Pán Ježíš hojněho po-

žehnání udělil vznešené jeho práci. Jeho bystrý duch byl stále v horečné činnosti. Kromě duševních potřeb svých osadníků staral se též o jejich hmotné potřeby; kde viděl nadané dítky, zvláště chudé, tu byl nápomocen usnadnit jejich studie; jestli pozoroval, že mladí lidé mají náklonnost k životu řeholnímu, postaral se jim o místo, kde v různých klášterích byli podle schopností dosazeni, a tak odchovával celou armádu inteligence, která jest ozdobou Církve i vlasti. Tyto mimořádné starosti zabraly mnoho času, na který musel nastavití pozdní hodiny noční. Co tu bylo psaní na různé žádosti, a jak býval rád, když obdržel příznivou odpověď od různých ústavů. Tu na jeho ušlechtilé tváři vždy zářil radostný úsměv, že opět mohl učiniti dobrý skutek. Pamatoval i na své bývalé zámořské osadníky, tázal se v soukromém listu, zdali zůstali věrni víře sv.? Vždyť to ani není možné, aby jeho odchovanci odhodili ten vzácný drahokam — víru svatou, v které s takovou vroucností naučil nás čerpati sílu před Svatostánkem, kde jest ten jediný nevyčerpatelný pramen, z něhož duše naše čerpati mohou sílu horlivosti a zmužilosti, abychom vykonati mohli vše, co se Bohu líbí. Naděje naše zmizely, neb jsme se přece těšili, že vdp. F. Paleček opět se pozdraví. Již více nespátříme jeho ušlechtilou tvář. Odpočívej v pokoji po boji, věrný následovníku miláčka svého Ježíše! My tvůj rov svlažujeme hořkými slzami a zdobíme nevadnoucimi květy, zbožnou modlitbou nejen za tebe, ale k tobě, neb víme, že skráně tvé zdobí koruna věčné slávy, kterou Bůh připravil těm, kteří Jej milují. Projevujem upřímnou soustrast pozůstalým přátelům v Pánu zesnulého, zvláště kovářovským osadníkům, jimž věnoval nejdelší část svého požehnaného kněžského života. Cítíme jejich hluboký zármutek, neboť takové rány dlouho krvácejí. Musíme však se podrobiti nejvyšší Prozřetelnosti a vynasnažiti se ze všech sil, abychom uctili památku našeho miláčka tím, abychom následovali jeho zárného příkladu, který nám zanechal

na památku jako vzácnou knihu. V té listujeme každého dne; každé povolání v ní něco nalezneme, zvláště dospívající mládež, kde se jedná o 4. přikázání: Cti otce svého a matku svou. Jistě se pamatujete, jakou něžnou láskou miloval v Pánu zesnulý své milé rodiče, které měl u sebe. Víme také, jak miloval chudé a byl k nim štědrý, ale držel se hesla, co dá pravice, nechť neví levice. Vše konal z lásky k Ježíši. A konečně nejlepší příklad máme, že vytrval v dobrém do konce. Na toto důležité poslání pamatujeme, toho nám, Bože, dopřej.“

Česko-americký kalendář „*Katolik*“, r. XXXV. na r. 1929, vydávaný v Chicagu, otiskl na str. 140—143 „*Vzpomínku na v Pánu zesnulého dp. Františka Palečka*“ (věnuje N. N.) doprovozenou snímkem fotografie zvěčnělého a v závěru přetiskuje Palečkovu „*Modlitbu za vlast*“.

„Pamatuji se, když jako novosvěcenec byl vítán na své nové působiště v okresním městě v Mirovích, v kraji Píseckém v Čechách, jak byl každý zvědav slyšeti kázání toho mladičkého nesmělého kaplanka, ale když se na kazatelně objevila jeho štíhlá postava a on začal slovy výmluvnými nadšeně hlásat slovo Boží, každý usoudil, že tak mladičský kněz káže jako zkušený misionář. Býval zván za slavnostního kazatele na různé osady a tak se stal všude oblíbeným. Chodívalo mnoho lidí do Mirovic vyslechnout jeho horlivá kázání. Osvědčilo se na něm příslibení, které ráčil Božský Spasitel dáti blahoslavené Marketě Marii Alacoque: „Udělím kněžím ten dar, aby byli s to i ta nejzatvrzelejší srdce obměkčiti.“

Měloť důst. p. Paleček zvláštní způsob lahodné řeči. Tak mnohé tvrdé srdce, které se po leta vyhýbalo zpovědnici, bylo poučeno, že Kristus Pán řekl: „Pojďte ke mně všichni a já vás občerstvím.“

Říká se, že kdo má lásku k svému povolání, že je také s láskou koná a nic mu není obtížného. Důst. p. Paleček miloval svůj vznešený stav tak, že jeho duchovní páni spolubratři nazvali ho duševním veliká-

nem. Využítkoval každého okamžiku pro čest a chválu Boží a pro blaho duší jemu svěřených; jeho nebylo vidět v besedě mezi úředníky krátit si čas kartičkami, kostel a škola byl jeho ideál.

V neděli kázal třikrát dopoledne při službách Božích a odpoledne věnoval svým milovaným spolkům náboženským, které založil. Častými přednáškami prohluboval jejich niterný život. On se nespokojil tím, že se staral pečlivě o spásu duší, on pomáhal značně i hmotně. Jsa knězem moderním, majícím zvláštní pozorovací talent, uplatnil jej zvláště u dospívající mládeže, kde často ani vlastní rodiče nedovedou dětem poradit. Jestli poznal nadání u školní mládeže, připravil chlapce pro studie, učil je jazyku německému, neboť věděl, jak ta řeč je nutná při vojenském povolání. Jestli pozoroval u mladíků a dívek náklonnost pro řeholní život, ochotně dopsal na různé kláštery, kam své svěřence doporučil a tak odchoval celou řadu inteligence, která jest ozdobou Církve i vlasti. Jeho bystrému zraku neušli ani ti, kteří tajně trpěli nouzi a tak usušil mnoho slzí.

Nepřál si chvílku odpočinku a občas dával přednášky i v přifařených obcích. Vřele si přál, aby mezi hospodáři a jejich služebníky panovalo to pravé přátelství, které nám hlásá sv. evangelium. Připomínal chleboďárcům, že budou klásti účet před Bohem z duší, které pro ně pracují. Zvláště kladl důraz na to, aby bděli nad jejich mravní čistotou, neboť si přál, aby jeho osadníci vynikali ctnostným životem.

Po devítileté pravé apoštolské působnosti rozloučil se s milými osadníky, kde požíval tolik úcty a lásky, kde byl zbožňován od těch, pro které žil, pro něž mu nebyla žádná oběť těžká. Obdržel místo za faráře v Kovářově u Milevka. Rodiče jeho trávili u něho na odpočinku. Miloval je příkladnou láskou synovskou. V Kovářově si zvolil zůstatí navždy. Svou neobyčejnou horlivostí pokračoval dále: III. řád sv. Františka z Assisi rozdělil pro ženy a dívky. Družinu mariánskou pro muže a jinochy. Tanula mu na

mysli doba katolické reformace ze 17. století, kdy Mariánské družiny mužů byly pevnou tvrzí proti lhostejnosti náboženské.

Zajisté se potěšil, když roku 1921 byla v jeho osadě biskupská visitace a v jeho kostele přistoupilo tak velké množství mužů a mladíků k sv. přijímání, že Jeho Milost p. biskup Bárta z Budějovic byl počtem tím nadšen a hned v kostele prohlásil, že podobného zjevu na svých visitačních cestách nespatriil a proto pravil: „Důstojný pane, co mohu vám v uznání nejvíce dáti? Jmenuji vás čestným kanovníkem!“ Uznání takové zajisté je nejlepším svědectvím.

Lidový zpěv při službách Božích všude zvelebil, dal si mnoho práce, aby lid naučil správně zpívat, říkával, že nejkrásnější modlitbou jest nábožný zpěv, kdy duše naše jsou nejbliže Pánu Bohu.

Jedna stařenka mu pravila, že žije jako svatý. On se usmál a řekl: „Žítí jako svatí máme všichni, neboť na křtu sv. každý z nás obdržel jméno svatého neb světice, a ty své patrony máme následovati v jejich ctnostech, abychom se stali také svatými.“ On se o to přičinil, aby věrně následoval svého patrona sv. Františka Xaverského.

Rok 1922 mu přinesl velký zármutek, neboť během několika měsíců zemřely mu dvě drahé bytosti: staříčká matička pí Anna Palečková a sestra slečna Marie Palečková, která mu vedla po leta domácnost, byla pravou pečlivou Martou, neboť za svého pobytu v Kovářově připravila na půl milionu hostií.

Tehdy velice naříkal, jak jest mu po jeho drahých smutno. Otec p. Antonín Paleček předešel je na věčnost již dříve. Roku 1925 začal sám churavěti, a za 8 měsíců kovářovské zvony tklivým hlasem oznamovaly osadníkům, že navždy přestalo tlouci zlaté srdce jejich milovaného duchovního pastýře, jejich nejlepšího přítele a rádce. Smrti se nebál, tak píše v „Národu“ důst. p. Žák ze Sepkova u Milevska, kde líčí, že umírající těšil zarmoucené přátele, že se bude za ně u Pána Boha přimlouvati. Byl od-

měněn za svou velkou lásku k Svátostnému Spasiteli, u něhož tak rád prodléval, aby čerpal sílu pro těžké své povinnosti. Bůh jej sílil milostí, že okamžiky, jichž se i zbožné duše děsí, jemu byly blaženou předtuchou radostí, které připravil Pán těm, kteří jej milují.

Byl zjevem mimořádným a nebylo možno jeho pastorační činnost napodobit. Žil životem vroucí víry. Nejsv. Svátost byla mu skutečně pokrmem, odkud čerpal neobyčejnou, apoštolskou horlivost ve správě duchovní. Osadníci lnuli k němu jako dobré děti k svému dobrému otci. On jim sloužil i večer, vyslýchaje jejich sv. zpověď každou sobotu od soumraku, mnohdy až do 11. hodin v noci. Jeho jinoši a muži byli sdružení v Mariánské družině, dívky a ženy v III. řádě sv. Františka. Jeho kázání byla jako z kvádrů budována, osadníky své učil víru sv. milovat a podle ní žiti.

Ve svých požadavcích byl velmi skromným, v jednání s jinými jemně taktní a zdvořilý. Nejmilejším místem byl mu kostel, který byl vzorně čistý, od jara do zimy květy vyzdobený.

Byl pln pravé křesťanské lásky. Nikoho neodsuzoval, nehrozil peklem; povzbuzoval, přesvědčoval, nabádal.

Oblíbené jeho oslovení bylo: „Drahé moje duše!“ Ti, kdož poslouchali, byli přesvědčeni, že by za ně život dal!

V mobilisaci (1914) zpovídal rukující vojáky celé odpoledne i v noci do rána do 7 hodin. Jakmile vyzpovídal skupinu, podával hned Tělo Páně. Ráno v 7 hod. myslil, že si odpočine, ale maminka ho budila: „Františku, jsou tu vojáci!“ Vstal a šel zase do zpovědnice. Týž den měl jeti do Budějovic na exercicie. Vlaky byly přeplněny, osadníci jej varovali, aby se vrátil. I vrátil se zpět z Milevska.

Jeden z nesčetných příkladů zpovědních uvádí ve své knize „Pod Zvíkovem na zápraží“ Fr. S. Paukner, který ovšem reprodukuje to, co slyšel, a nazývá P. Palečka „blouznivě přísným a nábožensky pře-

mrštěným“. Tato nespravedlivá a hlavně nepravdivá charakteristika byla ihned vyvrácena bechyňským děkanem Fr. Kocábem v Tábořsku, 23. února 1931.

Paukner vypravuje, jak jistý Vincík, aby pomohl svým kamarádům, dopustil se křivého svědectví u soudu a jak trápen výčitkami zlého svědomí, nikde nenacházel klidu, až jej jeho zbožný švagr přivedl do vzdáleného Kovářova ke zpovědnici P. Palečka:

„Vincík, chvěje se na celém těle, klesl ke zpovědnici. Plakal, hlavu rukama svíral a za vzlykotu na sebe žaloval. Pomalu a zmateně, slovo přes slovo a vše bez myšlenky. Ale čím dále sobe vinil, čím více se osočoval a žal svůj zjevoval, tím více z něho tíha padala, mluvil klidněji a klidněji, v hlavě se mu vyjasňovalo, strach a úzkost mizela a on tiše a klidně vyprávěl vše, co tížilo jeho duši, v pevné víře v odpuštění. Kněz dlouho mu domlouval, do duše mu mluvil a napomínal, a on místo tíhy a výčitek svědomí nacházel ulehčení a jeho oči se jasnily, hlava se mu zvedala a zdálo se mu, že výčitka za výčitkou ustupuje z jeho duše klidu a ulehčení.

A když vstával od přijímání, vstával s tváří veselou, se zrakem jasným. Jeho modré oči se smály dřívější něhou a dobrota duše jeho se odrážela v nich celou silou svojí jemnosti. Byl zase plně sdráv jako před tím. Jeho víra ho uzdravila.“

Děkan Kocáb vyvrací nesprávné domněnky Pauknerovy a připojuje své svědectví:

„Já, jeho žák od 4. třídy obecné školy, který jsem se se zemřelým dp. farářem stýkal a poznal jeho šlechtnou a svatou duši, který jsem k němu ke svaté zpovědi chodíval od mladosti až do jeho smrti, musím podle pravdy vyznati, že zemřelý svaté paměti byl kněz podle srdce Božího. V jeho kázáních byla spojena přísnost s láskou, která jak se k podepsanému vyjádřil, jenom hledala duše nesmrtelné. Zemřelý dp. farář jenom ve zpovědnici s láskou, s jakou jeho vzor, Ježíš Kristus, se skláněl k duši chybující a lil do ní útěchy a slova odpuštění, milo-

srdenství. Tak mi dosvědčí všichni, kteří se mu se svými utrpeními, hříchy a starostmi svěřovali.

Víra ta však byla v něm (u Vincíka) oživena a rozdmýchána svatým knězem, jak dosvědčí všichni, kdo ho znali a mohou podati o něm důkazy, jak kněží, tak prostý lid, jím vychovaný, tak inteligence, která jím odchována je nepředpojata a víru si zachovala anebo aspoň nestrannost.“

O tomto případě píše i poslanec J. J. Krejčí, žák Palečkův z oboené školy (v Tábořsku 9. 3. 1931):

„Je-li onen „Vincík“ skutečnou anebo vyhájenou osobou, jistě s radostí a pocitem blaha vzpomíná na hojivý balzám, jakého se mu ve zpovědnici od p. kanovníka Palečka dostalo. Na to vzpomínají tisíce jiných lidí. To nebyl kněz blouznivě přísný a nábožensky přemrštěný. Žádná matka nedovede promluvit k dítěti, které přijde domů uštvané, poraněné a zoufalé, jak on dovedl promluvit ku kajícím, který jej vyhledal ve zpovědnici.

Jeho slova neodrážela, nestrašila, on nikoho nestrašil peklem, nevyhrožoval, ale jako matka dítěti padajícím podával každému ruku, aby jej pozdvihl k Bohu. Od jeho zpovědnice odcházeli lidé pevně odhodláni nevraceti se do starých hříchů z lásky k Bohu, z lásky ku spáse své duše.“

Byl pln ohledu. Při sjezdu po 25 letech dali se všichni novosvětcenci fotografovati společně. Všichni kromě jediného měli již expositorium. Proto P. Paleček sňal své expositorium, aby nebyl onen p. farář sám.

Ačkoliv byl „života přesvatého“ (řečeno slovy stč. legendy), poznal i on pravdu přísloví: „Nenarodil se ještě člověk ten, aby se zachoval lidem všem!“

Jednou byl nalezen v lese zastřelený pytlák a opodál našli zastřeleného i hajného. Kdo z nich vystřelil dříve, nebo jak k smrti obou došlo, nedalo se zjistiti. P. Paleček pohřbil oba stejně. Ale některým kritikům se to nelíbilo.

„Ať dělám tak nebo tak, nikdy se nezachovám!“ povzdychl si následovník sv. Františka.

Jednou zemřel na osadě člen sboru hasičského a v týž den s ním měl pohřeb i obětný. Hasiči tvořili špalír kolem rakve hasičovy. Vida to P. Paleček, pokynul rukou hasičům, aby udělali kruh kolem obou rakví zemřelých.

Měl také své nepřátele, závistníky. Když přišel do Kovárova, hodili mu večer kámen do okna. Dostával výhružné dopisy, vyhrožovali mu, že ho usmrtí, bude-li prý lákat lidi do kostela. Zlí lidé nemohli mu naseti koukole do pšenice, aspoň mu natloukli kolíky do louky, kterou chtěl dát posekat. Ukradli mu v noci všechny slepice, jen jedinou mu nechali — ale našli se zase dobří lidé, kteří mu škodu nahradili! Kradli mu ovoce ze zahrady, ačkoliv všecko rozdal.

Po 25 letech vysvěcení byl P. Paleček prudce napadán v tábořské „Jiakře“. Na útržek papíru poznamenal si napadený a vysmíváný kněz: „Bolí kněze, pozoruje-li a př. škodolibost u bratří kněží, že byl pro svou činnost v novinách potupen.“

Případně o tom napsal poslanec J. J. Krejčí v Tábořsku 9. března 1931:

„Či nebylo dost těch, kteří pana kanovníka neměli rádi? Ó, bylo jich mnoho, tuze mnoho. Vždyť život jeho byl jim stálou výčitkou! Jeho obětavost byla tak zžíravou výčitkou jejich sobectví, jeho čistý život byl tak velikým kontrastem pro jejich špatnost. Bylo i mnoho těch, kdož, ač viděli jeho svatý život, nikdy jej nepochopili, jako nikdy nepochopí čuně válející se v bahně, co pobízí skřivana, aby zalétal k oblakům, poněvadž váletí se v bahně považuje za svoji rozkoš.

Jsem velice hrd na to, že i já mohu se řaditi do počtu jeho dítek, že on byl mým vychovatelem od 15 let mého věku a mým duchovním rádcem.

Vylíčiti jeho působení a jeho ctnosti, vyžadovalo by psáti celou knihu.

Věřím pevně, že Bůh, jehož slávu rozmnožoval po celý život, rozmnoží i slávu svého věrného služebníka a povýší jej na oltář.

Od doby, kdy zemřel, nepomodlil jsem se za něho jediný Otčenáš, nýbrž modlím se k němu a mohu říci, že nikoliv bez úspěchu.“

Výstižně pověděl o nespravedlivých útocích, činěných na P. Palečka, jeho přítel P. Puchta: „Zavídím Vám útoky v nepřátelských novinách na Vás podnikané.“

Řídě se evangelickým heslem „Neodporovat zlému“, neodpovídal na takové útoky; svým známým říkával: „Na mne nic nečestného říci nemohou!“

A vskutku nemohli, a ani nikdy se nepokusili.

Jeho svědomí bylo čisté, klidné.

Za Rakouska mu nabízeli poslanecký mandát, ale P. Paleček odmítl.

„Teď mám nepřátele jenom z blízkého okolí, ale pak bych je měl z široka daleka!“

Byl vroucí ctitel Panny Marie.

„Usedla si holubice čistá
na vrcholku hory temene,
Panna krásná, matka Pána Krista,
na Makovské hory zelené.“

Škoda, že živé slovo kazatelovo umírá i s kazatelem a že nebylo zachyceno na věčnou paměť budoucnosti. Čím jsou všechny vzpomínky, čím je všechna chvála a obdiv proti skutečnému slovu, jak znělo, hřmělo, přesvědčovalo, dokazovalo i dojímal.

Byla to skutečně, mluveno se Štítným, „ohňová slova“.

Zachovaly se některé koncepty a skizy kázání. Některá načrtují pouze dispoziční, obsahují hesla — ukazují železnou logiku, jasnost a přesnost myšlení. Jiná rozvádějí text úplně a jsou dokladem hluboké učenosti; přehojné citáty z Písma svatého svědčí, že čerpal moudrost ze studnic nevysychajících a nevyčerpatelných.

Podle úsudků znalců písma, pouhý rukopis, rychlost tahů, neobvyklé spojování písmen, zvláštnost

jejich ukazují na ducha neobyčejného s rysy geniálními, a rychlost a bezpečnost myšlení a úsudku, na duchaplnou bohatost myšlenek i citů, které ruka nestačí zaznamenat.

O kazatelském úřadě zaznamenal P. Paleček několik hesel v primičním kázání v Lajovicích 17. 9. 1914:

„Neboť ne sami sebe kážeme, ale Ježíše Krista, Pána našeho (II. Kor. 4, 5). Nemáme ovšem nějaké zvláštní inspirace, ale nemáme také hranic osvícení a milosti, kterou dá Bůh těm, kdož jej za ni prosí. „Neboj se, já budu s tebou; slova svá dal jsem do úst tvých.“ (Jer. I. 8, 9.) Ano, Bůh dá nám ústa i moudrost — os et sapientiam — abychom o Něm světu mluvili. Bůh vykonává hlasem kněze své záměry. Nevíme hned, koho se dotkne naše poselství. Pust' chléb svůj po vodě mimo tekoucí, nebo po mnohých časech jej najdeš. (Eccles. 11, 1.) Chléb = slovo Boží!

Často se stává, že teprve po mnohých letech poznáváme, že ten onen den některé slovo z našeho kázání bodlo do svědomí, dotklo se srdce, pohnulo vůlí a obrátilo duši k Bohu. Na tomto světě nepoznáme nikdy všechno, co Bůh učinil slovem naším.“

„Ráno rozsívej símě své a u večer ať nepřestává ruka tvá; neboť nevíš, které více vzejde, zda to či ono: a pakli obé spolu, lépe bude!“ (Eccles. 11, 6.)

Jako ideálního kněze líčí P. Palečka spisovatel V. Svatohor (Václav Bělohlávek), který poznal kovářovského faráře jako mladý novosvěcenec a naráz v něm seznal „ideálního českého Vianneye“. Také svůj feuilleton vzpomínkový, věnovaný památce † F. Palečka v „Lidových listech“ (21. ledna 1926, r. V., č. 16) nadepsal významně: „*Český Vianney.*“

„Byl, tuším, následovníkem budějovického Petra. kněze blahoslavené paměti, a měl v sobě také něco ze sv. Františka, jehož bratry a sestry, ovečky třetího řádu, široko daleko na dlouhé míle spravoval.

Poznal jsem ho nejprve, když přišel k nám, totiž k mému zbožnému faráři, se vyzpovídat.

Čekal jsem na něj až vyšel z kostela — muž prostřední útlé postavy — a představil jsem se mu jako novosvěcenec asi o deset let mladší. Tehdáž se jeho vážná tvář rozjasnila až po vysoké čelo a zvlněné vlasy milým, skoro dětským úsměvem. Hned se také se mnou po kněžsku líbal a prostomile hovořil na mně, stále zamlklého a ještě zaraženého, když jsem ho pak od nás na kus vyprovázel. Jal mne docela do kouzla své „francescovské osobnosti“.

Od té doby jsem byl oddaným pozorovatelem jeho duchovní práce: poslouchal jsem jeho dlouhá, ale milá kázání, plná písma i životní moudrosti, na která se lid hrnul z dalekého okolí: díval jsem se, jak uctivě a s jakou věrou zachází s hostií a se znamením kříže u oltáře, dal jsem si vypravovat, jak zpovídá, jak po hodiny, až hluboko do noci slouží lidem ve zpovědnici, jak má tajemné klíče k rezavým zámkům svědomí, která se nikdy nikomu neotvírají, jak velké tisíce lidí do roka shromažďuje u oltářního stolu... Provázel jsem ho tak po tři leta uctivou pozorností ve všem jeho počínání a byl jsem všecek šťasten, když jsem, začátečník, místo něho směl vystoupiti na jeho kazatelnu nebo zasednouti místo něho do zpovědnice, kam mě zval, aby sám snad nebyl překážkou některému bojácnějšímu svědomí. Těchto obav nebylo věru třeba, ale já rád tak činil, abych se ohřál na tomto tajemném ohni, kterého jsem nedovedl zažehnouti, který on však do duší jiskrami rozséval a velikými plameny zpět do duší sklízel.

Někdy jsem mu skoro až záviděl.

Pamatuji se, jak jsme byli jednou na pouti na Makové, kde on po leta kázával celému Povltaví jak mírovskému, tak milevskému. Bylo odpoledne, sestupovali jsme s hory, která osmutněla jako Tábor, když jeho lesky pohasly, neboť procesí již odešla. On si neal jako pozorný pěstitel v náručí svazek rozpuklých lilií ze zahrady farářovy, já starý, dva až tříkilový foliant z jeho knihovny. Táhli jsme tyto dary domů, já tři, on čtyři hodiny. Srovnával jsem

v duchu cestou tyto symboly a shledával jsem, nevím nyní proč, že on lepší stránku vyvolil. Ostatně on měl nejen to svoje, ale i to moje, neboť byl velmi vzdělán, a kniha bývala u něho na stole stále rozevřená.

Vůbec byl tak šťastný útvar katolického duchovního, že v sobě souladně spojoval dva směry velmi si protivné a zdánlivě neslučitelné; jako nebylo nad něho v širém okolí lepšího zakladatele niterného křesťanského života, tak ani lepšího budovatele života vnějšího, katolického organisátora.

Vzpomínám, že již tehdy, kdy asi před třiceti lety se mělo voliti do V. kurie, pochopil svůj čas. Tehdy jsme jeli všichni voliči na jednom voze s Palečkem a k úžasu stran ostatních odevzdali jsme hlasy pro stranu tam neznámou — křesťanskou sociální.

Čas nás pak rozdělil od sebe na více než čtvrt století, ale já vždy jsem zůstal oddaným pozorovatelem duchovní i spolkové činnosti Františka Palečka, která se stala široko daleko všem vzorem. Nemohl jsem zapomenouti, protože jsem nikdy již a nikde, ani v Čechách, ani na Moravě takového kněze nespatriil. Proto také, když jsem se pomalu loučil s duchovní správou, domníval jsem se, že nemohu lépe zakončiti, než když zajedu ke generální zpovědi na Kovářov k Palečkovi — rozhaliti prsa a ukázati všechny rány, které jsem skoro za třicet let zápasů na bojišti duchovní správy dal a dostal.

Když mně tehdy vyprovázel, hovořil teskně o přčetných odpadech známých bratří a jemnými doteky slov a poklepy otázek zkoumal mé nitro, není-li tam v hloubi skryta puklina čechoslováckého rozkolu neb odpadu. Měl radost, nebyla. Pak jsme se rozloučili. On se obrátil zpět a zacházel v ohbí silnice — pro mne navždy. Já ještě stál se slzami vděčnosti v očích za vše, co učinil mé duši. Pak pomalu se vzdaluje pravil jsem si v myšlenkách: „Bud' s Bohem, svatý Františku; kdybychom měli více takových kněží, jako jsi ty, dole i na hoře, nebyl by se náš národ neblaze vrátil ke hříchům své minulosti.“

Děkan Felix (v Jistebnici) takto vzpomíná na P. Palečka:

„V r. 1906 jsem přišel na mirovický vikariát. Brzy jsem slyšel vypravovat o panu faráři kovářovském. Všichni, kteří jej znali, s ním přišli do styku, všichni jej chválili. Vzpomínali na jeho horlivou činnost kaplanskou v Mirovicích. Laikové si jej vážili nadmíru.

Ale i kněží jej měli rádi a mluvili o něm s úctou. Toužil jsem jej poznati. V mých očích byl velikým a horlivým knězem. Tehdy jsme mívali pastorální konference střídavě v Mirovicích a ve Starém Sedle. Na této konferenci jsem se ponejprv setkal s p. farářem z Kovářova. Při jednání konferenčním, při debatě a rozhovoru velkou pozornost věnovali všichni přítomní p. faráři z Kovářova.

Po konferenci nebo po mši sv. osadníci mirověti vyhledávali p. faráře a svěřovali se mu se svými bolestmi a radostmi, přicházeli terciáři místní obce, kterou on založil a vedl před časem, přicházeli mnozí a žádali i o sv. zpověď.

Pan farář uvítal i mladé kněze, kteří přišli na vikariát, což tyto mile překvapilo.

Po druhé viděl jsem p. faráře na Svaté Hoře, kam vodíval procesí o svatohorském Božím těle, kdy my také chodívali na Sv. Horu. Procesí tak uspořádané, mužů tak veliký počet nevodíval tehdy z nás žádný. Sv. Hora bývala překvapena a čekala na procesí z Kovářova s utajeným dechem.

Ač Sv. Hora se svými kněžími byla mnohým poutníkům útočištěm, přece i zde mnozí z poutníků vyhledávali p. faráře z Kovářova a přicházeli sem právě tuto neděli, kdy věděli, že zde je p. farář z Kovářova.

Po třetí jsem se setkal s p. farářem na Makové — o pouti Panny Marie karmelské.

Nikdy jsem před tím nezažil takové pouti, ani neviděl. Poutníci celé odpoledne v sobotu přicházeli, přistupovali k sv. zpovědi, zpívali, modlili se celou noc. Tehdy nás tam bývalo na noc až 12 kněží. Sotva

bylo po obědě, už jsme sedli na židle na terasu kostela v lese, v sakristii, v oratořích a zpovídali dlouho do večera. P. farář kovářovský zpovídal až do 11. hod. v noci. Dlouho, velmi dlouho byl vyhledáván, prošen a žádán a neodepřel sv. zpověď nikomu. A druhý den měl vždy slavnostní kázání. V noci dlouho zpovídal, ráno časně šel do zpovědnice a pak zase kázal! Lidé čekali jen na kázání p. faráře z Kovářova. Když po letech už tam nekázal — už to nebyla ta pout.

Ale třeba byl stále usebrán v mysli, přece vždy se rád pobavil, zasmál a potěšil každého z kněží, kteří někdy i zde mu vyvedli nějakou taškařinu — ale nehněval se nikdy. Právě na Makové mu jeden vytáhl jeho kázání, přečetl a honem k p. faráři, poněvadž měl mítí také jedno z kázání. Jak byl překvapen p. farář — když slyšel, že kněz chce kázati stejné myšlenky, co on! Co to bylo za omlouvání, že je neopsal atd. A myslíte, že se rozhněval na mladého kněze, když mu vše vysvětlil? Ó ne! Zasmál se, pohrozil prstem a bylo dobře. Pak už jsem se stýkal s panem farářem po dvacet let.

I o radu v duchovní správě jsem jej žádal, i se svými obtížemi a nesnázemi sdílel. Vždy ho těšily zprávy, které zvěstovaly vzrůst katolické myšlenky, ať už to bylo v duchovní správě, v politice katolické strany, ať sdružení mládeže, ať později Orel. Naše náboženské slavnosti musel jsem mu vždy do detailu vypravovat.

Měl jsem jej upřímně rád, těšival jsem se vždycky, když jsem se s ním sešel, ať o konferenci, ať o pouti, ať už o návštěvě jeho sestry, která byla u nás pošt-mistrovou, a kterou jednou za čas navštívil.

Smutnou byla pro mne zpráva, když jsem obdržel po letech parte v Pánu zesnulého p. kanovníka. To už jsem byl z vikariátu mirovického pryč. Smutnější ještě proto, že došla až po pohřbu a já nemohl na pohřeb.

Kéž brzy se splní přání ctitelů zemřelého!“

V osobních vzpomínkách jeho osadníků, žáků,

v nekrolozích jeho spolubratří opakuje se často úhrnná charakteristika: *světec*. Všem, kdož jej znali zblízka, jevil se jeho život *svatým*.

Tak nekrolog „Lidových listů“ (nepodepsaný) v „kronice církevní a náboženské“ má významný nadpis: „*Světec umřel...*“

V různých dobách posílá Bůh osoby, které svou činností mají býti vzorem a které jsou projevem veliké moci a lásky Boží. Takovým byl kněz-apoštol, František Xaver Paleček.

Jeho život byl opravdu zjevem, jež tak snadno není vidět v přítomné době. Jsa silné tělesné konstrukce, skálopevného zdraví a přímo železné vůle, pokud se týče obětování sebe samého, věnoval všechny tyto přednosti až do krajnosti službě lásky Bohu a bližnímu. Ve službě Boží doslovně se strávil.

Věnuje veškeré své síly a každou vteřinu svého života snaze po větší cti a slávě Boží a spáse duší, nezapomínal ani tělesného blaha svých svěřenců, jsa celé osadě rádcem a pomocníkem. Na sebe samého zapomínaje a žije nuzně, pomáhal hmotně každému, kdo pomoci potřeboval.

Znám celý jeho život jako bezprostřední svědek jeho úžasné činnosti a apoštolského působení a jsem velmi na to hrd, že on byl mým vychovatelem a rádcem. Věřím pevně, že Bůh nenechá upadnouti v zapomenutí jeho činnost a ctnosti, ale tu pevnou víru mám, že budoucí věky budou jej ctíti a oslavovati jako světce.

Všichni, kdož jej znali, nebudou se modliti za něho, ale k němu, jako ke světcí.

ZÁVĚR

Jak je vidět z tolika výpovědí svědků, kteří ho osobně znali a byli blízko jeho duši, kněz František Paleček je opravdu postavou velikou. Mnoho vlastností, kterými vynikal, ukazuje, že tu jde o zjev, jehož nelze pominout bez povšimnutí.

U kněze Palečka vyniká velká víra, která byla ovlivněna darem rozumu. Nejen že pevně věřil v Boha a ve všechny pravdy náboženství, nýbrž z nich žil, v nich nacházel život a sflu. Proto není divu, že se na jeho kázání scházivaly zástupy: nebylo to jen pěkné podání, nýbrž hlavně ono přesvědčení, jež působilo na posluchače hlubokým dojmem, neboť vycítili, že k nim mluví skutečnost, že k nim promlouvá kazatel, který z těchto pravd žije. Proto také dovedl upoutat mládež výklady katechismu, neboť svým darem rozumu postřehl způsob, jak se přiblížit k těmto duším, otvírajícím se životu. Uměl jí podat živé slovo Boží, jež zapadalo v úrodnou půdu srdcí mladých, kteří chtějí život.

Jeho velká víra mu ukázala, že má-li vést výše duše svěřené, že musí sám napřed oplývat silnou věrou. Proto kněz Paleček byl mužem *modlitby*. Hluboká víra v tajemství se sklání před Bohem, neboť vidí svou slabost a potřebu pomoci Boží. Proto kněz Paleček je adorátorem nejsv. Svátosti, v níž vytušil svým nadpřirozeným vhledem středisko Boží lásky pro sebe i pro své poddané. Lidem bylo divno, co tak dlouho večer činí P. Paleček v kostele. To však byl přirozený úkon nadpřirozeného chápání duše Palečkovy, která se klaněla Bohu v tiché adoraci, rozmlouvala s ním v důvěrnosti a prosila ho s naléháním o pomoc pro sebe a pro duše svého stáde.

U kněze Palečka plného víry proniká navenek jeho *láska* k Bohu a k bližnímu. Víra mu ukázala velikost Boží, zjevila mu Boha jako nejvyšší Dobro, jež je nutno milovat nejvyšším způsobem. A tak celé jeho kněžské působení ozařuje a ohřívá veliká láska, která ho poháněla k oněm velkým skutkům ve svém povolání. Proto neznal oddechu v práci pro Boží oslavu a pro svůj lid. Bůh byl pro něho předmětem nejen poznávaným, nýbrž takřka zkušenostně milovaným. Tato láska ho vedla k velikosti v jeho poměru k Bohu i k bližnímu.

S láskou Boží, jako u všech světců to bývá, se po-

jila u kněze Palečka neohyčejná *láska k bližnímu*, ta, která je soucitná, která nezávidí, která doufá, všechno snáší, jak ji opěvá Apoštol sv. Pavel v I. listě ke Korintským. Láska k Bohu a k bližnímu nejsou rozdílné, je to tatáž láska, která miluje Boha a v bližním to, co je Božího. A proto sv. Jan píše, že láska k Bohu je tehdy pravá, milujeme-li bližního; neboť jestliže nemilujeme bližního, kterého vidíme, jak můžeme milovat Boha, kterého nevidíme.

A tak se láska k Bohu u P. Palečka projevovala navenek skutky lásky k bližnímu. Pomáhal, kde jen mohl, radou, útěchou, vlídným slovem, hmotnými podporami a almužnou. A už se to stává u světců, že, jsouce plni lásky, spíše chybovali v tom, že příliš dávali, než že dávali málo. I když viděli někdy nehodného své podpory, přece ji dali, napodobující tak dobrotu Boží, jež dává vzejít slunci na spravedlivé i hříšníky. Člověk vypočítavý najde sto důvodů, kterými se ospravedlní, aby nepomohl tomu či onomu, kde široké srdce muže Božího přehlédne chyby a pomůže. Proto kněz Paleček umírá chudý, neboť za živa rozdal, co měl, a tak si připravil poklady pro věčnost podle návodu evangelia.

P. Paleček byl celým srdcem *knězem*. Pro toto povolání se po zralé úvaze a modlitbě rozhodl a jemu žil celou duší. Přiložil ruku k pluhu a již se neohlížel, poslušen výzvy Spasitele. Proto, jakmile na jeho hlavu byly vloženy ruce biskupovy a jeho dlaně byly pomazány svatými oleji, nezná jiné činnosti, jiného zaměstnání, než to, které odpovídá tomuto vznešenému povolání. Byl horlivým obětíkem, přinášejícím s vroucností Obět novozákonní. Proto stále i přes svou nemoc a stáří toužil jíti do chrámu, aby tam vykonával bohoslužby.

Kněz Paleček byl *učitelem* svého lidu a proto neustále hlásal slovo Boží. Jsa přesvědčen, že rty kněze mají zvěstovati posvátnou vědu Boží, hloubal v theologických knihách, aby co nejlépe a nejvíce prospěl svým posluchačům. Proto byl knězem učným, který se vyznal v posvátných vědách. Jeho ká-

zání jsou plna citátů z Písma svatého, myšlenky ladně spojené a vynikají jasností a spádem. Je na nich pozorovat, že jsou psána s láskou. Při tom jsou velmi vhodně vedena podle požadavků doby. Proto jeho kázání, promyšlená, prožitá a oplodněná nadpřirozeným jeho chápáním táhla do jeho kostela zástupy.

Kněz Paleček svědomitě zastával jiné povinnosti svého stavu. Mezi hlavní patří též úřad zpovědnický. Vidíme ho, jak dlouho sedí ve zpovědnici, slyší hříchy mnohých, těší, povzbuzuje a zachraňuje. Jak je možno si jinak představit jeho působnost ve zpovědnici, než jako práci lékaře duší. Na kazatelně duším ukázal velikost Boží a ubohost duše, v hříchu žijící, a ve zpovědnici tyto duše léčil, zbavoval je hříchu a vléval do nich nadšení a chuť pro nový život v Kristu. Styk kněze s dušemi ve zpovědnici je jedno z největších štěstí kněžského srdce. Ve zpovědnici kněz používá své úžasné moci odpouštět hříchy a při tom nabývá veliké znalosti lidské duše, jejího úsilí i pádů, a vnitřního působení milosti v ní. Tu může uplatnit všech svých zkušeností a znalostí pro vedení duší, aby se daly na cestu ctnosti. Tak to činil jemný kněz Paleček a proto jeho zpovědnice byla obléhána, což je nejlepším důkazem, jak správně pochopil tento vznešený úřad, neboť duše jdou vždycky po stopě kněze nadpřirozeně žijícího, tak jako se hrnuly davy za oním velkým Lékařem duší z evangelia.

Chápal své kněžství nadpřirozeně a proto nechal stranou všechny vedlejší problémy. Byl tak zaměstnán ideály kněžskými, že neměl čas na nic jiného myslet. Zatím co tolik kněží ztroskotalo v poválečné době, poněvadž se začali dívat na kněžský úřad příliš lidsky, P. Paleček šel neoblomně vpřed s přesvědčením, že všechno může v tom, který ho posiluje svou milostí. A proto se drží pevně skály Petrovy, Církve římskokatolické, o níž věděl, že přechovává v sobě poklad pravé víry. A tak se stal příkladem a důkazem, že Církev nic nemožného

neklade na bedra kněze, který upřímně se snaží o dokonalost svého stavu.

Ačkoliv P. Paleček vynikal učeností, přece chtěl zůstat jen skromným správce duší na venkově. Když byl vybidnut jedním knězem r. 1913, aby měl v postě kázání v Čes. Budějovicích, odpovídá skromně a pokorně v jednom dopise ze dne 25. XII. 1913: „Prosím za prominutí, že nemohu vyhověti. Zním svou nedostatečnost na kazatelně. Víím, že Vaše důvěra ve mne a v možných kázáních došla by zklamání. Tolik kazatelů v Budějovicích a výborných a přichází mezi ně bezvýznamný venkovský farář? Též poněkud na moje rozhodnutí působí ohled na kněžstvo diecéšní, jež by vidělo v tom moji snahu výše se dostat. A Pán Bůh dobře ví, že moje kariéra životní na tomto světě jest již dávno ukončena.“ Ale v témže dopise se P. Paleček stará, aby jinému knězi se dostalo vyznamenání: „Učinil jste též zmínku, že přijdou 2 vyšší vyznamenání z Říma. Již mnohá leta jsem si v duchu přál, aby se dostalo nynějšímu kap. proboštovi vyššího vyznamenání z Říma, jak to vyžaduje netoliko jeho vysoký úřad, ale zvláště jeho dlouholeté vzorné působení a jeho charakter.“ Sám sebe staví do pozadí, ale druhým upřímně přeje vyznamenání.

P. Paleček byl kněz vlastenecký. Nejlépe to dokazuje jeho modlitba za vlast, plná lásky k vlasti a oddanosti.

Ze všeho toho je jasno, že kněz Paleček dospěl vysoko, že se stal velikým vzorem. Proto jeho příklad nesmí upadnout v zapomenutí. Buďme Bohu vděční, že právě v naší době po velkých náboženských bouřích nám poslal tak vzácné vzory hrdinů za věc Boží, že český katolicismus je stále svěží a životadárný.

Proto na ně nezapomínejme a šířme ve svém okolí znalost o nich, aby co nejvíce zasáhl jejich velký příklad.

MODLITBA ZA VLAST*

Svrchovaná Lásko, Ježíši Kriste, jenž jsi miloval vlast svou pozemskou sám nejvroucněji, Ty víš, jakou láskou nám hoří srdce k vlasti naší — neboť jako moře širé bylo její utrpení a jako tvůj Jerusalem, nad nímž jsi hořce zaplakal, naše vlast, sirá vdova, potlačena byla všecka v bolesti. Viděla ubity děti své a nejlepší syny v dálku vypuzeny. Její srdce bylo jako opona chrámová, jež při tvé smrti roztrhla se ve dvě, na rtech zkameněly její modlitby a oči její jako v agonii obráceny byly v sloup k Tvým nebesům. To byla staletí.

Ale nyní Ty jsi se rozpomenul na ni a vrátil jsi jí svobodu a samostatnost, ó Ježíši. Díky nejvroucnější jejich dětí a všeho národa vzlétají k Tvým nebesům. Slyš naše modlitby, naplň je také svým blahorečením! Ať se k ní nikdy už nevrací bol, ani smutek, ani ponížení na věky. Jako královně dej jí moc a oděj jí v purpur slávy, jaké nebylo mezi národy, aniž kdy bude. A požehnání, blahobyt a mír ať vejde pod každou střechu i nejposlednějšího z jejího národa a radost ať vejde v srdce všech jejich dětí. Ať jsou všichni jako jedna rodina a ona sama jejich požehnaná a blahoslavená matka. Bratrství a svornost ať tu nejsou snem, ani prázdným slovem, ale čarovnou skutečností. A proti tomu nepříteli vnějšimu ty sám, Ježíši, buď její záštitou, andělské strážce rozestav na hranicích jejich, ať hrůza válečná se jí nepřiblíží a nepustoší jejich měst, dědin ani rolí, nikdy na věky. Zastři děti její hvězdným pláštěm panenské Matky své Bohorodič-

* Tato modlitba za vlast byla nalezena v pozůstalých papírech Palečka. *Rukopis* je určitě Palečkův; napsal ji sám, nebo pouze si ji opsal? Americký kalendář ji otiskl jako Palečkův *originál*. Znalec duch. modliteb snadno rozhodne!

ky Marie v době zlé, aby zloba přešla jako stín kolem nich, aniž by se jich dotkla morovou rukou.

Ale v nás rozněť jako výheň lásku k ní, abychom ji po Tobě a sladké Panně Matce Tvé ze všeho nejvíce milovali. Aby nebylo mezi námi ani jednoho srdce, které by pro ni nebylo, které by jí pohrdalo, které by ji zradilo.

Svornost nám dej, abychom všichni v jednom cíli bratrsky se sjednocovali: prací duchovní neb tělesnou vybudovat jí skvoucí trůn a připravit její slávu mezi národy.

A dědictví otců našich, svatou víru, zachovej nám, Ježíši, ať se stane dědictvím všech dětí jejich. přecházejícím věrně od pokolení do pokolení. Ať veliká chvíle smíření minulosti s přítomností i budoucností nebeským blahem a plesáním naplní myslí nás všech dětí jejich. Ať se nám vlast naše stane rajskou otčinou, obrazem a předtuchou onoho ráje, jehož čekáme a jenž se stane jedinou vlastí všech národů u věčném bratrství spojených.

Potom — jednou dej nám, aby naše těla v ní složená blaženě v ní zdřímala v smrtelném snu, zahrnuta hlinou rodné země jako mateřskou náručí do té doby, až, Ježíši, roznítíš strážné ohně příchodu svého a uvedeš nás do toužené vlasti rajské, kde u věčném s Tebou a nejsladší panenskou Matkou Tvou shledání umdlení poutníci země odpočineme ve svrchované blaženosti na věky. Amen.

Z KÁZÁNÍ P. PALEČKA

IV. neděle adventní. Hlas volajícího na poušti.

Hlas. — Čí? — Vox — verbum: Verbum caro factum est. Slovo tělem učiněno jest. Slovo-hlas jest Ježíš Kristus sám. Hlas, sám P. Ježíš volá, on přišel hledat, co bylo zahynulo — a zde Jan jen nástroj v rukou P. Ježíše, skrze něj volá Bůh Syn.

A ten hlas Jana Křtitele ozývá se pořád světem. Volá Pán Ježíš rozmanitým způsobem, volá neštětím, soužením.

Volá zvláště hlasem své rodiny — hlasem Církve sv., hlasem svých synů — kněží. Jděte, učte, a toto poslání má každý kněz — byť to byl slavný biskup anebo kněz na nejpatrnější farní osadě, v chudické vesnici. Neboť o každém knězi platí slovo Pána Ježíše: Ne vy jste mne vyvolili, ale já jsem vyvolil vás, abyste šli a užitek přinesli stonásobný. Jako sv. Jan poslán byl od Boha kázat pokání, tak každý katolický kněz má poslání od Pána Ježíše — Boha živého — učiti kázati, toť ten *hlas*.

2. Hlas *volajícího*. Volati znamená hlasité mluvení, namahavé mluvení.

Voláme zajisté, t. j. hlasitě mluvíme a) na někoho, kdo jest vzdálen, b) kdo dobře neslyší — nedoslýchá, c) když v horlivosti přísně někomu domluvíti chceme.

a) Hlas volajícího, t. j. hlas Církve svaté, volá, hlasitě mluví k těm, kdož vzdáleni jsou. Ale které vzdálení jest větší, nežli vzdálení se hříšníkovo od Boha životem hříšným? Zajisté mezi hříšníkem a Bohem jest největší vzdálenost — propast nepřekročitelná — propast věčná — věčné zavržení. Proto ten hlas P. Ježíše; hlas Církve volá, aby donikl hlas ten až k uchu, ba dále, až k tomu srdci hříšníka, a tím srdcem aby otřásl a ze sna probudil. Adame, kde jsi? Kaine, kde jest bratr tvůj? Saule, quid me persequeris? Mocným hlasem zaznělo slovo Pána Ježíše u hrobu Lazarova: „Lazare, exi foras — Lazare, vyjdi ven!“ Toť byl hlas volajícího a tento hlas volá dosud: „Hříšníče, vyjdi ven ze hrobu nepravosti, hříchů, nekajícnosti, vyjdi ven!“

A hříšník snad neslyší toho hlasu, nechce slyšeti, nechce opustiti ten hrob, ve kterém se nalézá, hříšník nechce opustiti zapáchající místnost hrobovou, nechce opustiti hříchů své, které si byl zamiloval. Nechce se zbaviti své pýchy, své lakoty, života nečistého, zpustlého, nechce se zbaviti té nepravosti, kterou tajně páchá, nechce se zbaviti svých darebných řečí, nebo rouhavých, nechce se zbaviti klení a jazyka pomluvačného, nechce svému jazyku v den

postní odepřítí masitý pokrm — nechce povolití Ježíši Kristu, a proto neslyší, nechce slyšeti. Ach, jak daleko jest takový křesťan od Boha svého, když on hlas volajícího Krista, volajícího Spasitele nechce slyšeti a neslyší.

b) Hlas volajícího Pána Ježíše. — Voláme zajisté na toho, kdo dobře neslyší, kdo jest nahluchlý. Nuž, kdo jest ten duchovně nahluchlý. Jest to opět hříšník, který jest buď ve hříších zatvrzelý anebo vlašný křesťan.

Zatvrzelý: Ezechiel byl poslán od Ducha Božího na pole plné kostí. Prorokuj o kostech těchto a řekni jim: Kostí suché, slyšte slovo Boží.

Pán Ježíš: Slova, která já jsem mluvil k vám Duch sv., život jsou. David slyšel kázání Nathana i řekl: Peccavi Domino. — Hřešil jsem (Ninive, Marie Magdalena).

Vlašný: zabrán v starostech světa, domnívá se, že jest spravedliv, myslí, že volání jeho se netýká, že to platí jiným. Podoben těm služebníkům, kteří jiným předkládají a sami nic z toho nepožívají, nejedí. Šalomoun, Mojžíš, umyvadlo měděné — zrcadla ženská.

c) Volá ve hněvu v horlivosti, v rozhorlení. Spravedlivý hněv Boží volá na hříšníky, hlasem silným, aby otrásl kořeny hříchův. V tomto svatém hněvu mluvili často proroci, mluvil sv. Jan Kř., mluvil sám Pán Ježíš. Hospodin sám tak poručil proroku Isaiášovi (58, 1). Volej, nepřestávej, jako pozoun povyšuj hlasu svého a oznam lidu mému nešlechternosti jejich a domu Jakubova hříchy jejich.

3. Volajícího na poušti. Sv. Jan Kř. opravdu na poušti kázal. Poušť byla chrámem a kus balvanu kamenného kazatelnou. Ale v církvi sv. často hlas volajícího jest hlasem na poušti, byť i kolem kazatele nebyla poušť, ale kostel nádherně upravený, byť i kazatel nestál na útesu kamenném, ale na kazatelně v chrámu katolickém, v příbytku lidském při evičení křesťanském. A i tu přece bývá hlas jeho hlasem volajícího na poušti. Na poušti, jednak,

že prázdný jest kolem něho, má-li málo posluchačů, pak jest opuštěn, hlas jeho hlas na poušti aneb srdce lidská, srdce posluchačů jest pusto hříchem, pak jest to srdce samo pouští. Dva jsou kazatelé hlavní na této zeměkouli. (Viz Slomšek, str. 38.) A i z těch, kteří slyší hlas ten, hlas Kristův z kazatelny, činí přece hlas ten hlasem na poušti pro to své srdce pyšné. Což jest platno zahradníkovi, zaseje-li nejkrásnější semena do země, jest-liž nepřijme jich, ale škodlivé ponravy v zemi umeří a sežerou sotva kličící zrnka. Záhon bude prázdný — hotová poušť. A tak je tomu v životě duchovním. Slyší křesťan slovo Boží, ale přichází červ a ten stráví, požere hlas ten, v srdci posluchače po kázání zrovna tak pusto jako před kázáním. Červ ten jest obyčejně vlažnost, pýcha nebo hřích.

A byť i kněz věděl, nesmí přestati ve slovu Božím — hlas jeho musí se ozývati, byť i zazníval pouští, byť i prázdné byly lavice jeho posluchačů. Proč? On poslán jest od Pána Ježíše učiti kázati. On postaven jest za strážce Sionu nebeského. Na zdech tvých, Jerusaleme, ustanovím strážné celý den a celou noc věčně nebudou mlčeti. Ktoříž vzpomínáte na Hospodina, nemlčtež a nedávejte mlčení jemu, dokavadž neustaví a dokudž nezmění chválou Jerusalemem na zemi. Is. 62, 6. Ke mně se volá: Strážný, co z noci, strážný, co z noci? Řekl strážný, přichází jitro a noc: ptáte-li se, ptejte se: navraťte, přijďte. I řekl jsem: Běda mně, že jsem mlčel.

Kdo malomocného nakažlivou vyraženinou léčiti chce, nesmí se ohlížeti na jeho bolestný křik, rovněž tak kazatel. Sv. Augustin říkával: Změňte svůj život a své mravy a způsoby a já potom změním svoje řeči.

Náboženská vlažnost.

Duše drahá, tys nemocná. Srdce tvé jest rozrýváno nemocí velmi nebespečnou — nemoc tvá se nazývá *vlažnost náboženská*. Ty necítíš žádné touhy po Bohu, po nebi, po ctnosti, po Pánu Ježíši. Ty

myslíš, že dostačí k životu věčnému, když zrovna nevraždíš a neokrádáš, a zatím to srdce tvé je nakaženo hříchy, zlým myšlením, ve kterém dobrovolně se zdržuješ a k tomu přistupuje druhý stupeň: zlá žádost; hned zase závist, která se jeví v pomluvách a nactiutrhání. Oko tvé nešlechetné často hledá obrazy a předměty nešlechetné — ústa tvá se často stahují k úsměvu, když tvůj Kristus a Pán jest vydán zlými řečmi, písněmi, žerty, ano jazyk tvůj přidává polénko k nešlechetnému žertování, při němž Kristus znovu umírá a ty nevidíš těchto ran, ty nevidíš, že duše tvá krvácí a že snad může vykrvácet k věčnému zavržení.“

Pokoušení.

Uhřátý nesedej; jsi-li rozpálen žádostí zlou, nesedej, nevysedávej tam, ale odejdi. Hořela Sodoma. Lot měl utíkat i se neohlížeti. Tak radí Pán Ježíš. Hoří-li tělo tvé, srdce tvé ohněm zlým, kolem tebe plápolá zlá vášeň, nezůstávej státi, přehni, neohlížej se. Co bys učinil, kdyby jiskra ohnivá padla na tvůj šat? Zdaž bys ji nechal na šatě? Když tam u vás ve vesnici vypukne požár, na střechy jiskry padající hasíte . . . Zdaž bys jiskru rozdmýchával dýcháním, foukáním? Nikoli. Shodil bys ji, udusil. Tak čin, duše drahá, s každým pokoušením. Odvrhni je od sebe, i kdyby se ti zdálo snad jen nevinným, zábavou. Slyš poučné vypravování dějepisné. Král dánský Hadding obléhal dlouho a marně jakési město. Tu přišel na zvláštní prostředek, kterak cíle svého dosáhnouti. Kázal totiž všechny holuby, kteří z města vyletovali na pole, pochyťati. Každému pak pod křídla dal dlouhou pásku hořlavou. Večer dal zapáliti visící pásky a holuby pustil, kteří letěli do města domů a v krátké chvíli bylo celé město v plamenech.

Podobně činí zlý duch. Pod křídla něžné zábavy klade pásky, naplněné hořlavinou, která snadno se zapálí a spálí srdce často hříchem smrtelným.

Proto volá nebeský lékař: Duše drahá, buď opatr-

ná, šetři zdraví své duše, vyhýbej se všemu, kde hrozí sebemenší nebezpečí.“

Z KORESPONDENCE P. PALEČKA

L. J. et M.!

Milý Velebný Pane!

Chápu dobře Vaše rosladění, když za poctivou práci sklízíte zlobu lidskou. Ale soudím jistě správně, že pro to můžete klidně spáti. Onen člověk chtěl Vám ukázat svou povýšenost a moc nad svým okolím. Kdybyste byl úředníkem státním, pak ovšem mohl byste očekávat modrý arch; ale s kněžími nechtějí nic mít, těch už neznají.

Proto: Pax tibi! Et cum spiritu tuo!

K tomu osmělil bych se připojit některé poznámky a rady životní. Nebudete mi to snad ve zlé vykládati?

Co jsem knězem, nikdy na kazatelně ani u oltáře nevyslovil jsem jména Mistra J. H. Nač také? Posluchači — celkem vzato — o tu věc a osobu se nestarají. Kdo se zajímá o události 15. století, má obyčejně již svůj úsudek nebo předsudek, jehož ani po mém historickém odůvodnění nezmění. V osobě M. J. H. nectí jeho ctnosti nábožnosti, hluboké víry v přítomnost P. J. ve Vel. Svát., ani jeho něžné úcty k Panence Marii, ani horlivého napomínání k pokání, ba ani jeho spisovatelské činnosti: jenom odpor jeho proti sv. Církvi a nenávisť jeho k papeži líbila se a dosud se líbí jistým lidem. Pravdy dějepisné nehledají anebo ji uznat nechtějí: nač tedy o tom v kázání mluvíti? Nikdy nemluvme na místě svatém pro efekt, abychom se blýskali snad svou učeností nebo výmluvností. „Přibližuje se k vám království Boží,“ to buď hlavním tónem — dominantou — našeho duchovního řečnění. — Kdosi dával radu, aby kněz-kazatel nepředpokládal, že jeho posluchači znají dobře katechismus. Proto dobře činí, když v kázání vykládá články víry — katechis-

mus. Tak činil blah. farář Jan Vianney a měl mezi vděčnými posluchači inteligenty i kněze.

V měsíci říjnu měl jsem v plánu kázati o listopadových 4 nedělích podle katechismu: „O úkolu Církve“, 1. úřad učitelský, 2. kněžský, 3. pastýřský, 4. příslušnost katolíkova k Církvi. Události veřejné posledních dnů říjnových, jež hýbají myslími všech, změnily můj plán, aby kázání moje nebyla vykládána jako tendenční.

Když už jsem se odvážil psáti monita (milé paměti vdp. rektor dr. Špelina by řekl „Schlagwort“), ještě to bych radil: před lidmi „jisté“ kategorie zapnouti si kabát aspoň na čtyři knoflíky a vždy na distanc. Nebyli, nejsou a nebudou přáteli našimi. Bolno jest čísti výňatky z jejich časopisů, zvláště v poslední době! Snad ani Julian apostata neměl větší nenávisti proti nejsv. Osobě Pána Ježíše a Jeho Církvi, jako tito lidé!

Alc už dost! V pátek jsem pochoval starého Mitisku — koláře — ze Lhoty Pechovy, v sobotu babičku Kacabovu — rečte Dvořákovu z č. 6. — Dnes po kázání měl jsem „monitum“, aby vojíni nezaměňovali ošetřovatelky „Červeného kříže“ s katolickými řeholnicemi: s Milosrdnými sestrami nebo se Šedými sestrami, aby netrpěli na dobré pověsti katolické řeholnice, nevinné za některou světskou ošetřovatelku, jež pohoršlivě se chovala mezi vojíny. Kázání bylo dnes:

1. stojíme všichni na prahu věčnosti,
2. všichni jsme pány a strůjci své věčnosti.

Vaši milí z č. 45. jsou, chvála Pánu Bohu, zdraví.

Vyříd'te, prosím, můj nejuctivější pozdrav vdp. radovi, vdp. faráři italskému a dp. Podlahovi. Už tvoříte pravé collegium.

Cum osculo pacis in Amore Sacratissimi Cordis Jesu et castissimae Cordis Miae. Virg.

Tuus addictissimus

Fr. Paleček,
parochus.

V Kovářově, dne 24. listopadu 1918.

Nota: Použil Jste při tomto kázání „řeči p. op. Zavorala“?

J. M. J.!

Můj milý velebný Pane!

Jsme v boji; proto zcela přirozeno, že katolický, pravověrný kněz jest zasažen rezavým perem některého náboženského bolševika. Pomysleme si: Pro tebe, pisateli, jsem nezačal, pro tebe nepřestanu konati svou svatou povinnost. Hůře by nám bylo, kdyby časopisy protikatolické nás chválily! Toť by byla hanba, kdyby o Vás psali jako o „proti-římanu“!

Na Vaši otázku odpovídám: Neoznámil-li Jste témat pro budoucí neděle, radil bych pro tuto dobu — měsíc H. — odložiti obmýšlená témata. Nejdeme na kazatelnu jako atlet do arény na podívanou zvědavcům, ale chceme učiti lid dobré vůle. Snad tu platí slova Pána Ježíše o perlách! Na útoky časopisecké neodpovídati ani tiskem ani slovem na kazatelně! Četl jsem kdys o universitním profesoru (jméno a místo jsem zapomněl), že byl zbaven svého úřadu působením svých nepřátel. Po 5 letech opět mohl se ujati své stolice profesorské. Síň byla nabitá posluchači, když měl opět přednáseti; čekali velikou obhajovací řeč, nebo pořádnou filipiku. V síni ticho a profesor počíná: „Heri dicebamus...“ jako by se nic nestalo. Dojem tohoto heroického klidu byl prý veliký — fac similiter! Vp. Smetana přijel včera, jest zdravější. Věřím, že po prázdninách do škol nás nepustí a snad i více, že marně budeme volati: „Sinite parvulos venire ad me!“ Těším se na Váš příjezd. Tatíček Váš jest zdravější. Salutat Te

Fr. Paleček.

Kovářov 6. VII. 1920.

Dnes jsem kopuloval p. fořta, krejčího z Vepic.

OBSAH

Jeho mládí	7
Novokněz a kooperátor	8
Farářem v Kovářově	10
Jeho nemoc a smrt	16
Hlasy o jeho svatém životě	18
Závěr	34
<i>Dodatek :</i>	
Modlitba za vlast	39
Z kázání P. Palečka	40
Z korespondence P. Palečka	45

VÍTEZOVĚ

3. svazek III. ročníku

Dr. Emil Felix

FRANTIŠEK XAV. PALEČEK

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v březnu MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských

v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

BASTAL F.: La storia di Lourdes e gli splendori del soprannaturale, Milano, Casa edit. „pro Familia“, 1935, str. 191, cena 5 lir. — Úhledné dílko velmi věcně popisuje lurdeská zjevení, vznik tohoto poutního místa a zabývá se otázkou zázraků, jež se tam dějí.

CARMINATI, DON CESAR: Vie de la bienheureuse Barthélemy Capitanio, Paris, 1935, Maison de la Bonne Presse, stran 167, cena 3 fra. Životopis služebnice Boží, jež byla 30. května 1926 prohlášena blahoslavenou. Bartolémio Capitanio jest vzor ideální katol. akce. Nezištná láska k bližnímu ji nutí, aby obětovala svůj mladý život službám v nejrůznějších směrech apoštolátu.

DETTI NOTABILI DI S. ANTONIO MARIA ZACCARIA, Firenze, Lib. ed. Fiorentina, 1936, str. 147, cena 4-50 lir. — Sbíрка hlubokých myšlenek pro duchovní život. Jasnost a bystrý postřeh je jejich značkou. V každé myšlence je možno najít něco nového. Základní pravdy pro vnitřní život jsou zde velice dobře probrány a objasněny.

ENGEL J.: Aus dem Leben eines Dorfpfarrers, Paderborn, F. Schöningh, 1935, str. 220, cena 2-70 Mk. — Jsou to vzpomínky vesnického faráře, v nichž vypravuje své zkušenosti z kněžského působení. Kniha obsahuje kapitolky vážné a poučné, jakož i zábavné a je psána svěžím způsobem. Čte se velmi pěkně.

FLAM COSMUS: Daniel Paschasius von Osterberg, Breslau, Bergstadtverlag W. G. Korn, str. 400, cena 5-50 Mk. — Kniha popisuje osudy mladého šlechtice, který na pouti upadl do rukou pirátů a žil dlouho v zajetí v Africe. Pak byl vysvobozen a postavil velký poutní chrám Albendorf. Je to vlastně historický román, který pestrými barvami vylučuje život tohoto hrdiny, zvyklosti různých krajů a obyčejy tehdejší doby.

FROIS L.: Relación del Martirio de los 26 cristianos crucificados en Mangasaqui el 5 Febrero de 1597, Roma, Tipografia de la Pontif. Univ. Gregoriana, 1935, stran 136. R. 1597 bylo ukřižováno pro víru 26 křesťanů v Nangasaqui s rozkazu japonského krále. Bylo mezi nimi 6 františkánů, 3 jesuité a 17 japonských křesťanů. Toto jejich kruté mučednictví popisuje španělské dílo, jež vydali jesuité z Gregoriany v Římě.

GORCE M. M.: Figures dominicaines. — Juvisy (Seine-et-Oise), 1935, Éditions du Cerf, str. 170, cena 7 fra. Profesor katolického Institutu v Toulouse ukazuje tímto dílkem, jak lze opravdu v básnické kráse mluvit o růženci mystickém, líčí intimní krásy některých úseků dějin dominikánského řádu, na kterých jest zvláště viděti poetickou krásu, jež byla od počátku značkou tohoto řádu.

HLASY Z DOMOVA A Z MISI. — Nitra, Misijský dom Matky Božej. Předplatné pro ČSR 15 Kč. — Vzorně vedený lidový měsíčník, přinašející hodně zajímavých zpráv nejen z našich, nýbrž především ze zámořských misii.

L'AGRICOLA DI CRISTO. Firenze, „Vita Cristiana“, S. Domenico di Fiesole, 1935, str. 196, cena 7 lir. — Péčí časopisu Vita cristiana ve Florencii vyšla sbírka hodnotných článků o sv. Dominiku na památku sedmistého výročí od jeho svatořečení. Charakter tohoto velkého apoštola je vystižen co nejžetněji.

LAHITON J.: Sanctum Sacrificium! Paris, 1935, Éditions Spes,

str. 243, cena 10 fra. – Tyto překrásné kněžské exercicie, jež jsou vyludovány na pevných theologických zásadách, jsou pravou pochoutkou nejen pro kněze, avšak i pro laiky; pojednávají o oběti mše sv., jež jest vrcholným úkonem kněžského povolání.

MELKA A.: Před svatostánkem. Olomouc, Lid. knihkupectví, 1936, str. 48, cena i s pošt. 5 Kč. – V edici Rozsvač vyšel tento svazek postních kázání. Eucharistické myšlenky jsou tu velmi pěkně spojeny s postní dobou. Témata jsou dobře volena a provedena. Velmi dobrá příručka pro kazatele.

MONIER-VINARD S. J.: Pierre de Clorivière de la Compagnie de Jésus (1735 – 1820). – Paris, 1935, Éditions Spera, T. I. str., 348, T. II. str. 294, cena 30 fra. Další krásné dílko v kolekci Maitres Spirituels ukazuje bohatý vnitřní život Clorivièreův, jenž prožíval kritické období řádu T. J. Jesuitský řád byl Klementem XIV. r. 1773 zrušen, on však neztratil naději na jeho obnovení. Dožil se r. 1814, kdy řád byl znovu potvrzen Piem VII. Oba svazky obsahují bohatý materiál pro exercicie.

M. ANTONIETTE D'ORLÉANS-LONGUEVILLE MARQUISE DE BELLE-ISLE, EN RELIGION MÈRE ANTOINETTE DE SAINTE-SCHOLASTIQUE, 1572-1618. Par une moniale de la même Congrégation. – Poitiers (Vienne), 1932, Congrégation des Bénédictines de N.-D. du Calvaire, str. 503 a 16 reprodukcí na křídovém papíře, cena 25 fra. – Životopis, vlastně dějiny duše, která po nucené epusodě krásného manželství se vrací ke svým prvotním tužbám zasvěcení Bohu a stává se duchovní matkou obnovené řeholní společnosti. Krásná četba pro každou duši, která musí obětovati a která chce vystupovati. – ee –

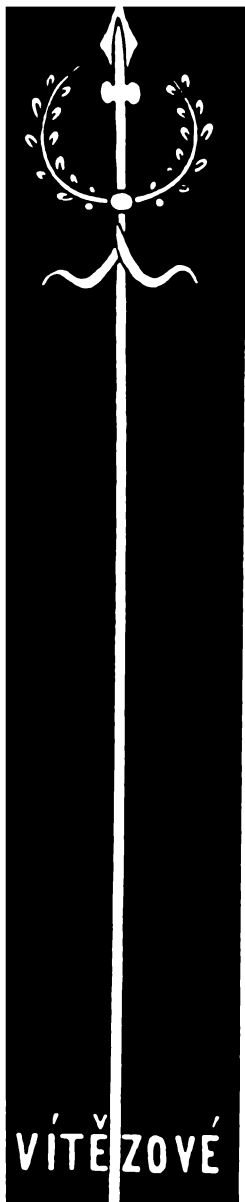
ROMAN V. M.: The Irish Martyrs of the Penal Laws, London, Burns Oates & Washbourne, str. 214, cena 5 lib. Autor podává životy čertných hrdinů, kteří prolili svou krev za věrnost k Církvi katolické a k Náměstáku Kristovu za dob pronásledování katolíků ve jménu zákona, jež vydal Jindřich VII.

QUINARD, CL.: Saint Joseph. – Paris, 1935, Éditions Spera, str. 221, cena 7.50 fra. Je jasné, že sv. Josef náležel mezi největší světce, že se jeho život stkví největšími ctnostmi, neboť jest pěstounem a vychovatelem Syna Božího. Quinard dovedl sestavit s několika výroky Písma sv. o něm a s tradice a židovských svykolostí tehdejší doby hodnotný životopis.

SCHEEBEN MATTHIAS JOSEPH. Mainz, Matthias Grünewald-Verlag, 1935, str. 134, cena 3 Mk. – Scheeben patří mezi největší moderní theology. Tato vkusně vypravovaná kniha ukazuje jeho obdivuhodnou činnost v přednáškách velkých osobností německých. Vydal je katolický svaz akademiků. Toto dílko velmi důkladně zhodnocuje slavného katolického theologa Scheebena, jehož význam je veliký. Doporučujeme.

Cena 8 Kč.

Městská Věžeová. Baven Na Městě. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učilně řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Mazera v Olomouci. Tiskne Lidové závody ústřední o náboženství, spol. s r. o. v Olomouci.

Hedvika Vávrová S. C. J.

ŽOFIE SVEČINOVÁ

VÍTĚZOVÉ III.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii:

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braitl O. P.

Redaktor: P. Prokop Švach O. P.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Administrativní sdělení. Prosíme, aby při placení každý označil na složence, zač platí, zda za Vítěze nebo Na hlubinu nebo za Summu theol. Vám to nedá moc práce a administraci tím ušetříte hodně hledání. Rovněž změny adres zavčas hlase administraci.

LITERATURA

BACHSTEIN, P. RHABANUS, O. P., GERD, EIN BANNER-TRÄGER CHRISTI. B. Herdervelag, Freiburg im Breisgau. Str. 84, cena kart. 1 Mk. — Život desetiletého hochy z velmi nuzných poměrů, zemědělského r. 1934. V jeho životě není nic, co by nebylo v životě kteréhokoli hochy nynější doby, ale je v něm bohatství, které by mělo býti stále více majetkem dorůstajících hochů katolických. Totiž vědomé žití z náboženství ve všech prostých okolnostech života.

— es —

COUDENHOVE (IDA FRIEDERIKE): MARIA WARD. Eine Heldenlegende. Verlag Pustet, Salzburg, 1932, stran 272, Mk 3:85. — Tato nádherná kniha vykoná v nynější době své poslání. Život Marie Ward je velmi pozoruhodný svou vzácnou odvahou. V této úchvatné knize se ukazuje, že křesťanství není záležitostí klidnou a bezstarostnou, nýbrž vyžaduje celého člověka, všechny jeho síly a schopnosti, zvláště mladého člověka, který je pln obnů a svatého nadšení pro Boha a jeho království na zemi. Proto se zvláště hodí pro nynější mladou generaci.

GORCE, M. O. P.: ST. VINCENT FERRIER. Paris, 1936, Victor Lecoffre, str. 191, cena 9 fra. Před nedávnem jsme v naší kolekci „Vítězové“ vydali životopis tohoto velikého kazatele a u čtenářů se oň projevil nevšední zájem. V přítomném dílku P. Gorce ještě hlouběji proniká do duše světcovy a do duše doby, v níž žil a působil. Zachycuje takto jemnými tahy jednu z nejúchvatnějších postav křesťanských.

ŽOFIE SVEČINOVÁ

HEDVIKA VÁVROVÁ S. C. J.

ŽOFIE SVEČINOVÁ

1936

VÍTĚZOVÉ OLOMOUC

Nr. 22140

IMPRIMATUR

Olomucii, die 30. Decembris 1935.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

PŘEDMLUVA

Podáváme tu stručný životopis slavné ruské konvertitky podle Alfreda de Falloux. Autor vysvětluje, za jakých okolností byl mu svěřen poklad, ježž chce všem otevřít. „Hraběnka neměla ani tušení, že by kdy mohl býti napsán její životopis; že by z jejích rozmanitých zápisků a poznámek mohl se kdy utvořit vůbec nějaký celek. Leč nechtěla-li za života rozhodovati o své písemné pozůstalosti, nechtěla též samovolně odsoudit a zničit, čeho neodsuzovaly opatrnost a útlocit; konečné rozhodnutí zůstávala přátelům. Jich přání znělo jednohlasně a řekl bych skoro souhlasně s tím, čeho sama si přála při smrti své přítelkyně, kněžny Alexy Galicinové: „Kdybych směla vysloviti přání, prosila bych, byste aspoň několika slovy zachovali památku této svaté ženy. Ji ovšem není toho zapotřebí; pro ni jest pouze důležité, by jméno její bylo zapsáno v knize života; ale jest nám velkou útěchou, i těm, kdo po nás přijdou, víme-li něco o svých starších bratřích ve svaté víře. Pokud neznáme jejich povahy, jejich povolání a činnosti životní zůstanou nám pouhou abstrakcí; nuže, sami dobře víte, zda abstrakce kdy mluví k našemu srdci.“

I. MLÁDÍ ŽOFIE SOYMONOVÉ. JEJÍ SŇATEK

Hraběnka Svečinová narodila se 22. listopadu roku 1782. Její otec, hrabě Soymonov, pocházel ze staré moskevské šlechty. V Rusku vládla tehdy Kateřina II. Ač podléhala vlivu svých milců, zvláště Potemkina a obou hrabat Orlovů, přec dovedla oceniti služby jiných výtečných mužů. K nim zvláště náležel hrabě Soymonov, jemuž svěřila úřad svého důvěrného sekretáře. Proto opustil Moskvu a usídlil se v Petrohradě. Tam vykázáno mu obydlí v samém carském paláci. Hrabě byl vážné povahy, velmi vzdělaný a ušlechtilý. Dcerušce své dal na křtu jméno Žofie; tak se nazývala carevna před svým vstoupením na trůn. Přes všechnu obtížnou dvorní službu staral se pečlivě o vychování dítěte, jež po deset let zůstalo jedináčkem. S otcovskou pýchou sledoval pokroky jejího ducha. Malá Žofie hravě se učila několika jazykům, jevila velké vlohy k hudbě a k malbě, ale nade vše jevila velkou sílu charakteru.

Dítě toužebně si přálo kapesní hodinky. Horečná touha tak se stupňovala, že nemohla ani v noci spát. Jaká tedy radost, když konečně jednoho dne přinesl otec vytoužené hodinky. Ale náhle se Žofie zmocnila zvláštní myšlenka. „Jest přece ještě něco krásnějšího než hodinky.“ řekla k sobě, „a to jest odřící se jich.“ Ihned spěchá k otcí a vrací mu, po čem tak vroucně dříve toužila: zároveň vyznává, co ji k tomu přimělo. Otec pohlédl pronikavě na dcerušku: potom vzal hodinky, vložil do zásuvky psacího stolu a již nebylo o nich ani zmínky.

Obydlí pana Soymonova zdobily nádherné obrazy, sochy, reliefy a medaliony vysoké umělecké ceny. Malá Žofie sprátelila se s těmito báječnými a historickými osobnostmi: jen se s hrůzou vyhýbala jisté komnatě, kam však nejednou ji otec volával: bylo tam umístěno několik egyptských mumií. Děvčátko se hanbilo za svou slabost, i umínilo si ji přemoci. Jednoho dne běží odhodlaně k obávané komnatě, otvírá dveře, spěchá k nejbližší mumii,

zdvihá ji a objímá — ale pak přílišným úsilím omdlévá a klesá na zem. Otec zaslechnuv pád, přichvátal a ne bez námahy přiměl dítě, že se přiznalo ke své slabosti. Ale sebezápor zvítězil, a od té doby byly mumie i pro Žofii pouhým zajímavým předmětem.

Otec z vychování dceruščina nijak nechtěl vyloučiti panenky. Dítě je milovalo jako svoje přítelkyně a lásku tu podrželo, i když minula krásná dětská leta. Všechny panenky byly vysoké postavy. Dávala jim různá jména, vykazovala každé zvláštní úlohu a navazovala mezi nimi dlouho trvající styky. Hra ta byla pro ni skutečnou předehrou morálky a znalosti světa.

Vláda Kateřiny II. byla dlouhou řadou skvělých dvorních slavností. Zimní carský palác rozšířen novou přístavbou t. zv. Ermitáží. Současně odevzdán Potemkinovi skvostný palác tauridský, kde časté nádherné slavnosti vítaly slavnou ruskou panovnici. Pobádková představení v Ermitáži líbila se ovšem malé Žofii víc než tragedie Voltairovy nebo dramata, jež sepsala sama carevna. Nadané děvčátko kdysi složilo balet, jež nazvalo „Pastýřka věrná a pastýřka lehkomyšlná“. Jednotlivé scény samo hrálo a samo tančilo před otcem, jenž celý potěšený pozval na to i své přátele.

Nádherný palác carský zářil každého večera nesčíslnými světly: i nejnepatrnější záminka dávala podnět k velkolepé iluminaci. Proto osvětlení nesmělo chybět v dětských hrách Žofiiných. Do salonů pana Soymonova se vcházelo velkou galerií, jež vyhrazena byla jejím loutkám a hrám. „Za dětství“ vypravovala hraběnka později. „pořádala jsem s velkou radostí slavnostní výzdoby a osvětlení: k tomu se výborně hodil mramorový krb mé studovny. S neuvěřitelným zápalem kreslila jsem: malovala a vystřihovala transparenty a vymýšlela různé odznaky a hesla. Za přípravných prací srdce mi radostí skákal, ale jakmile se skončila iluminace a světla zhasínala, zmocňovala se mne nevyřlovná melancholie.

Bůh, svět, křesťanství . . . to vše začalo svítati v mé dětské duši a potom již mne tolik nermoutilo „sic transit gloria mundi“.

Když za jistého podzimního večera roku 1789 vrátil se pan Soymonov domů, podivil se nemálo, že celá galerie tone v záři nesčíslných drobných svíček. I ptal se, co mohlo by býti příčinou tak velkolepé iluminace. „Ale, tatínku,“ vysvětlovala dceruška, „zda nemusíme oslaviti dobytí Bastily a osvobození tolika vězňů?“

Z této odpovědi možno soudit, jaký asi byl obvyklý směr rozmluv, jichž se účastnilo tak malé ještě dítě. Tehdy bylo u dvorů evropských se zápalem horleno proti zneužívání moci a žádány reformy ve prospěch lidské svobody a důstojnosti. Ostatně již Petru Velikému uklouzlo slovo vpravdě královské: „Běda mi! Pracuji na reformě svých poddaných a zatím nedovedu zreformovati ani sebe.“

Pan Soymonov vynikal všemi přednostmi své doby. leč sdílel i její vady. Byl velkodušný a štědrý, dojímal ho každá perspektiva společenské reformy; ale zapomínaje na zkušenost, holdoval utopii a náboženské předsudky uvedly ho na scestí nevěry. Za takových okolností bylo dokončeno vychování dceřino: nic nebylo v něm zanedbáno kromě idey zákona Božího. Žofie v dvanáctém roce svého věku mluvila plynně rusky — čehož nedovedla většina jejích ruských krajanek — mluvila italsky a anglicky právě tak dobře jako francouzsky a německy; studovala i latinu, řečtinu a hebrejštinu. Z náboženství znala však pouze nádherné obřady v carské kapli; ale sama nikdy nevzývala Boha ani na počátku ani na sklonku dne. Pouze instinkt jejího ušlechtilého srdce, láska k otci a péče o sestřičku byly jí jedinými vůdci, jedinou oporou v dobru.

Zpráva o revoluci francouzské dojala dvůr petrohradský tím více, čím méně byla předvídána katastrofa. Carevna s počátku se hněvala a vyhrožovala, ale záhy zvítězily její hrabivost a ctižádost. Polsko napadeno opět roku 1794 a proti anglické nad-

vládě v Bengálii chystána výprava. Ale za těchto dalekosáhlých plánů zastihla carevnu smrt; zemřela raněna mrtvicí 9. listopadu 1796.

Pavel I., jenž po ní dosedl na trůn, byl až do svého 42. roku podroben ledové kázní. Matka ho nemilovala a vůbec mu nedůvěřovala, a její milci dovedli ho udržet ve vzdálenosti. Tvrdilo se, že matka ho chce vyděditi a vnuka Alexandra prohlásiti za careviče... Leč hrůza, kterou v ní budila každá vzpomínka na smrt a zvláště náhlý konec Potemkinův — zemřel na cestě do Chersonesu na veřejné silnici pod stromem — zabránily uskutečnění těchto plánů. Pokud tedy matka vládla, žil vzdálen od Petrohradu. V Gačině měl zámek, obehnaný jak pevnost vysokými zdmi. Tam žil se svou choťí Marií Vürtemberskou, až smrt matčina otevřela mu cestu ke trůnu.

Změna vlády zasáhla i v osudy Žofie Soymonové. S počínajícím 16. rokem byla jmenována dvorní dámou nové panovnice. Carevna Marie byla vzorem milých a ryzích ctností. Ač vynikala neobyčejnou krásou a žila ve svůdném okolí, nezavdala příčiny ani k nejmenší pomluvě. Byla matkou šesti dětí, jimž zasvětila celý svůj život.

U Pavla I. záhy vystoupily všechny obávané stránky jeho povahy. Výbuchy jeho hněvu byly tak prudké, že pouze carevna je dovedla zkrotit svou neoblomnou trpělivostí! S úsměvem na rtech snášela jeho nejprotivnější vrtochy. Nařídil-li projížďku, neohlížel se na žádnou překážku, ani na sněhové vánice, ani na letní úpaly. Při manévrech vykázal choti obyčejně nějaký pahorek za hledisko, kde i za nepohody musila zůstat po celé hodiny; někdy po celý den nikdo si na ni nevzpomněl. Ale nic nedovedlo zakaliti její vždy jasné tváře, a mladá Žofie Soymonová, jež později měla poznat a těšit tolik smutků, vnikla záhy v tajemství klamného štěstí a mlčenlivých slz. Pod takovou spásitelnou záštitou dosáhla sedmnáctého roku svého života. Pobyt u dvora neochladil nijak jejího zápalu k práci; spíše

mohutněl s rozvojem uměleckých vloh. Její pastelky mohly býti chloubou každého umělce; její plný a zvučný hlas dovedl vystihnout stejně výborně dojemné zpěvy severní jako třpytné melodie jižní. Na klavíru přehrála snadno i ty nejtěžší skladby.

Zevnějškem nebyla sice krásná, ale celá její fyziognomie, všechny její pohyby a zvuk jejího hlasu měly do sebe cosi nevýslovně půvabného. Drobné modré a zářící oči, svěží pleť, nevysoká postava, pružný krok, každé slovo její, dýšící ušlechtilou jemností, vábily zraky všech. Kromě toho pan Soymonov nemohl bez obavy hledět, jak kolem něho klesají s výše své slávy mužové, kteří za Kateřiny II. zastávali první říšské úřady; tušil, že záhy dojde i na něho. Proto hleděl co nejdříve zajistiti dceři skvělé a bezpečné postavení. Volba jeho se soustředila na muže, jenž se těšil všeobecné úctě a náležel k jeho nejmilejším přátelům. Byl to dvaadvacetiletý generál Svečin, jenž měl již za sebou skvělou vojenskou dráhu. Jeho vysoká postava právě tak imponovala, jak jeho přímá povaha a klidný duch. Žofie přijala tu volbu jako vše z rukou otcových — s láskyplnou poslušností. Matka jí zemřela již před několika lety; proto Žofie se těšila, že bude moci podržeti u sebe malou sestřičku, o kterou něžně pečovala.

Ale pan Soymonov netěšil se dlouho ze štěstí své dcery, jež slibovalo jeho stáří tolik útěchy. Bezohledné rozhodnutí carovo zasáhlo ho tak náhle, že dceři a zeti znemožněno všecko prostředkování. Musilť okamžitě vzdálení se z Petrohradu. Čestný útulek měla mu poskytnouti Moskva. Leč trpké vědomí nemilosti, náhlé odtržení od milované dcery, chladné uvítání přítele, na něhož nejvíc spoléhal, to vše pohroužilo hraběte v nejhlubší zádumčivost. A ve chvíli, kdy ti, kdo ho milovali, pracovali s největším úsilím o jeho návrat ke dvoru, zemřel náhle raněn mrtvicí.

Ztráta drahého otce zasáhla jak blesk hraběnkou Svečinovou. Po prvé za života klesla na kolena a

modlila se. Hluboký pocit opuštěnosti a vědomí nenahraditelné ztráty povznesly její oči k nebi, ze srdce bolem sevřeného vytryskla první modlitba; a nemohouc již zvolat: „Můj otče!“ volala: „Můj Bože!“

II. ZA PŘÍZNĚ I NEMILOSTI

Generál Svečín svým vysokým postavením vojenským byl odkázán na stálý pobyt v Petrohradě. Jeho choť musila tedy zůstatí uprostřed vznešeného světa právě za doby, kdy nejtrpčí zármutek svíral její duši. Nucenost, tlumení všech ušlechtilých hnutí srdce vůči požadavkům dvorní etikety, závislost na tisíceřích málo důležitých povinnostech — to bylo údělem mladé hraběnky od prvních dnů její t. zv. nezávislosti. Proto předčasně uzrálý její duch klonil se vždy více k úvaze a k rozjímání. Nepokojná její mysl ustavičně hledala Boha a se po něm dotazovala, ale Bůh ten byl pouze abstraktní, bez tepla a světla; byl to oblíbený předmět jejího badání, ale ne jediný poklad jejího srdce.

Společnost, jejíž ozdobou byla od první chvíle svého vystoupení, náležela k nejpřednějším v celé Evropě. Revoluce francouzská uvrhla v něj živel spíše nový než cizí, a v tomto živlu duch hraběnčin se cítil jako doma. Nejpřednější osobnosti pařížské utekly se pod záštitu despotické moci ruské a již pouhý jejich zjev výmluvně hlásal nicotu a nebezpečí životních ilusí. Se šlechtou přišli do Ruska i přední zástupci duchovenstva. Též Otcové Tovařystva Ježíšova, kterých Kateřina II. nikdy neobětovovala záští jejich nepřátel, mohli poskytnouti útulak svým vypuzeným bratřím, mezi nimiž velké oblibě se těšil P. Rozaven.

Car Pavel hned od počátku vystoupil proti revoluci; ale nebylo mu dosti na ochraně uprchlíků a vypověděl válku. Leč mezitím, kdy Suvarov válčil s nepřitelem, Pavel I. popouštěl vždy více uzdu svému tyranskému podivinství. Policejní opatření množila

se do nekonečna. Podle jistého carského nařízení měl každý, kdo potkal cara, se zastaviti a se smeknutým kloboukem čekat, až car přejde. Za mimovolné přestoupení tohoto nařízení byl jeden mladý obchodník odsouzen k 50 ranám knutou, tedy k trestu téměř smrtelnému. Malicherný dozor zasahoval i vojáko. Důstojníci bývali náhle zatčeni, vhozeni do saní a odváženi před vojenský soud. Jednou měl generál Svečin vykonati krutý rozsudek na jistém odsouzeném plukovníku. Generál přišel na popravistiště a kráčel přímo k odsouzenici, jenž byl po pás obnažen, i pravil mu: „Vezměte nazpět svůj meč a vzdalte se co nejrychleji z Petrohradu.“ Potom se generál vrátil k caru: „Sire, zde má hlava, nevykonal jsem rozkazu vašeho Veličenstva.“ Ale tentokráte car objal generála: „Dobře jste učinil; litoval jsem, že jsem o tom nemluvil s velkovévodou Alexandrem. Jen žádám, aby se o tom nikdo v Petrohradě nedověděl.“

Ostatně generál se těšil ustavičné přízni panovníkově, jenž ho posléze jmenoval i velitelem petrohradským. Ale vysoké to postavení překáželo těm, kteří kuli plány na odstranění Pavla I. Chtějíce ho zlíkat, vyjevili mu celý plán vzpoury. „Chceme se zmocniti nového paláce sv. Michala,“ tak se mu svěřil v důvěrnosti hrabě * * *; „jakmile car po prvé do něho vstoupí, budeme žádat, aby se zřekl trůnu ve prospěch svého syna. Potom bude car prohlášen za státního vězně a stržen s veškerou šetrností; ale nemůžeme ručit za šťastnou přepravu přes Něvu za temné noci... Nám běží o to, generále, jaké stanovisko zaujmete v této národní události?“ „Pane,“ odpověděl generál, „nejsem vašeho náhledu, že by soukromé osoby bez jakékoli autority mohly si osobovat právo na změnu státního pořádku. Zůstanu věren své úloze. Ale nemějte obavy; nezneužiji vaší důvěry k hanebnému udavačství. Zákon mi dává právo a prostředky, jak se dostat k hlavě, začínaje od nohou. Ale zapomeňte, co jsem tu řekl, a celou naši rozmluvu považujte za pouhý sen...“

Za dva dni na to byl generál jmenován senátorem a téhož dne večer — s úřadu sesazen.

Pavel I. zahynul 12. března — přesně podle osnovaného plánu. Za temné noci při záři pochodní velkovévoda Alexander byl povolán carem.

Generál Svečín i po svém propuštění zůstal s chotí v Petrohradě; jejich panství byla příliš rozsáhlá a život venkovský vyhovoval příliš málo obyčejům ruské aristokracie. Hraběnka v té době začala churavěti; trapné ty choroby zlomily by každou jinou duši, méně silnou a energickou. Dítěk neměla; náhradou za to tím něžněji pečovala o svého chotě a mladší sestru. Volné chvíle věnovala studiu a četbě. Četba jí nebyla pouhým osvěžením ducha; neodkládala žádné knihy bez poznámek a nejednou opsala si téměř celé dílo. Zachovalo se třicet pět sešitů, vyplněných jejím hustým drobným písmem, jež představují jasně různé doby, jimiž prošel její duch. „Naše samoláska obětuje vše,“ čteme tam, „jen ne sebe samu.“ A dále: „Přátelství jest mladé ještě po stu letech, kdežto vášeň stárne již po třech měsících.“ (Vigié.) A ještě: „Dokonalost snese snadno nedokonalosti bližních. I v nejlepších duších nechává Bůh jisté slabosti, jako se někde ponechávají hromady vykopané země na důkaz hloubky lidské práce. Bůh zůstává je na důkaz oné bídy, ze které je vyprostil . . .“

Nemálo času zabíral i život společenský. V salonech generála Svečina scházela se často vybraná společnost, jež s oblibou přetřásala různé otázky filosofické a literární i politické události s jejich změnami a převraty. Ostatně v novém vládním systému oddechla si celá společnost petrohradská. Car Alexander svou ušlechtilou postavou, tichým a vlídným chováním, myslí vznětlivou a velkodušnou měl vše, co poutá hluboké duchy i široké vrstvy lidové. Z toho se nejvíc těšila hraběnka Svečinová, neb teprv nyní cítila se volnou ve své nejmilejší říši, v říši důvěrných přátelských rozhovorů. Ale ani ona ani její choť nepokoušeli se nijak o návrat ke dvoru.

Lhostejná povaha generálova byla prosta vši ctižádosti a choť jeho, plna zápalu a energie, soustřeďovala svou činnost hlavně v životě duchovním a nikdy se otrocky nesklonila před jakoukoli velikostí pozemskou. Jediné pouto, jež ji pojilo s dvorem, byla carevna Marie. Ale vdova po Pavlu I. kvapně opustila osudné jeviště politické. V Pavlovsku v ústraní žila pouze svým dětem, studiu, umění a lásce k bližnímu. Jen každoročně přicházela k hrobu svého choť, aby se tam pomodlila a podala důkaz své zbožné vzpomínky.

příznivé ty okolnosti dovršeny pro hraběnku Svečinovou příchodem Josefa de Maistre.¹

U hraběte de Maistre soukromý život nebyl nikdy

¹ Josef de Maistre (1754 – 1821) náleží k nej přednější m spisovatelům francouzským, ač rodištěm svým náleží Savojsku. Když za revoluce vtrhli Francouzi do Savojska, prchl se svým panovníkem do Turina a odtud do Švýcar, kde pro celou jeho rodinu (měl dvě dcery a syna) nastal život plný strádání. R. 1802 vyslal ho král do Ruska, aby u cara Alexandra pracoval ve prospěch svého panovníka. Největší obětí bylo mu odloučení od rodiny. Teprve r. 1815 mohl ji k sobě povolat. R. 1817 odvolán nazpět do vlasti, kde zemřel již r. 1821.

Hlavní díla jeho jsou: *Úvahy o Francii, O papežství, O církvi gallikánské a Večírky petrohradské*. Dílo „*O papeži*“ předešlo svou dobu. Tehdejší Francie, prosáknutá názory gallikánskými, nedovedla pochopiti ideu svrchované moci papežské. Kniha umlčena, ale autor nebyl překvapen; řekl: „Dílo to v první době neuspokojí, ale beze hluku vykoná svou úlohu.“ Tešil se naději, že papež Pius VII. přijme veřejné věnování díla. Ale ten, jemž světil odevzdání díla papeži, nejen že nevykonal světené úlohy, ale zůstavil i autora v trpké domněnce, že papež věnování odmítl.

Nejskvělejší m dílem jeho jsou „*Večírky petrohradské*“. Neukončené to dílo jest souhrnem hluboké filosofie katolické. Jedenácte rozmluv zahajuje líčení noci petrohradské. Tři přátelé vsedají do loďky, plující po Něvě: ruský senátor, francouzský šlechtic starého systému vládního a hrabě (autor). Předmětem jejich rozmluvy jest věčná záhada dobra a zla: jak možno si vysvětliti utrpení spravedlivých na tomto světě? Kde jest tedy Prozřetelnost Boží? Na to hrabě odpovídá: „Spravedlivý netrpí jako spravedlivý, ale jako člověk, neboť vinou praotce jest veškeré lidstvo odsouzeno k utrpení. Ale modlitba utrpení buď odstraňuje neb zmírňuje; a nad to utrpení dobrých přispívá k obrácení zlých. Ostatně většina pozemského blaha není údělem ctnostného člověka, ale ctnosti.“

v rozporu s jeho geniem. Prostotou, ušlechtilostí a čistotou vyrovnala se jeho ctnost jeho ideám. Vyslanec nešťastného krále hleděl osobním strádáním a neohroženou hrdotí zakrýti lidským zrakům nedostatek, jež sdílel se svým pánem. Často celým obědem královského plnomocníka byl krajíček chleba a sklenice vody; ale kočár a lokaj musili zůstat; potřebovalť prý obého nezbytně k důstojnému zastávání svého úřadu. Leč ušlechtilá jeho vynalézavost neušla ruskému bystrozraku; car se svými ministry byl vždy pln ohledu a šetrnosti, ale za to tím více se dotýkala hraběte nepřízeň, ano i útoky průměrných osob okolí carova. Průměrnost nechápe vyšších myšlenek a snah, nerozumí mluvě, již se jí odpovídá, a proto sahá k intrikám a k podezřívání. Ale jeho oddanost nedala se odstrašit, jeho upřímnost nedala se ochromit. Upřímně mluvit k národům i ke králům; k národům hlasitě, ke králům pošeptmo, ale mluvil vždy, ne co jim bylo příjemné, ale co jim prospívalo. První i druzí dlouho spláceli nevděkem. Ale spravedlnost si zvolna razila cestu a Bůh ve své moudrosti odsoudil zlobu, by přispěla k oslavě hraběte de Maistre.

Slovnatý autor „Večírků petrohradských“ přibyl k ruskému dvoru z jara 1803. Bylo mu čtyřicet devět let. Záhy byl uveden do salonů generála Svečina. Josef de Maistre a hraběnka Svečinová, jež Prozřetelnost Boží takto sblížila, musili přes rozdíl svého věku a východiška záhy postřehnout svou duševní příbuznost. Ale duch hraběncin nedal se podmaniti žádnou náklonností. Vyznávala ruské pravoslavi, sprátelila se s předními duchy všech věků a zemí a s nenasytnou hltavostí pátrala po moderních kontroversích. V době, o níž mluvíme, klonila se k německé filosofii Leibnitze, Kanta a Hegla. Kromě toho její vrozená nezávislost vzpírala se, jak se sama vyjádřila, „naprostému dogmatismu“ hraběte de Maistre. Když později svým obrácením způsobila příteli nesmírnou radost, dostala se k pravdě jinou cestou, než jakou on jí ukazoval.

Studie nabývaly u ní vždy víc a více převahy, ale nepostačily jí. Také nespokojil se její mateřský instinkt s něžnou péčí, již zahrnovala svou mladší sestru. Když tedy zpozorovala otcovskou náklonnost svého chotě k malému sirotku Nadině Stačlinové, nejen že se necítila uraženou, ale ochotně se přidružila k choti a adoptovala malé děvčátko, jež v ní dostalo druhou matku. Současně i četná chudina skýtala rozsáhlé pole její neúkojné touze, jiné milovat a jim pomáhat. S oběma carevnamy Marií a Alžbětou účastnila se všech dobročinných podniků. V blahodárné činnosti rozvíjely se všechny její ctnosti, jimž zvláštní ceny dodávala její nevšední energie. Ještě jí nebylo dvacet pět let a již byla oporou všech svých přítelkyň a přítelkyní každého věku a stavu. V studiu vždy horlivá, v myšlenkách skromná, v důvěrném styku veselá a sdílná, v rozjímání vážná a usebraná, vždy tak přirozeně s láskou se skláněla ke všemu, co bylo nasmělé a pokorné, co bylo chudé, kající a zarmoucené. Nic tak jasně jí nezjevuje, jak to množství drobných cedulek, jež psala na rychlo svému soudruhovi v dobrých skutcích, panu Turgeněvu, jenž zastával důležitý úřad v ministerstvu vyučování.

Za takových různých starostí byla hraběnka k Petrohradu ještě mocněji připoutána sňatkem své sestry s knížetem Řehořem Gagarinem; byl to mladý ušlechtilý muž, jenž se u dvora těšil velké přízni. Téže doby se spřátelila s mladou dvorní dámou Roxandrou Sturdzovou, jež záhy upoutala pozornost všech hlubokých duchů a tedy i Josefa de Maistre. Její korespondence s hraběnkou Svečinovou jest nadmíru zajímavá, a zejména listy hraběnciny ukazují hloubku ducha a zlaté srdce své autorky.

Tedy se těšila krásnému životu. V Petrohradě nemohla žíti společně se svou sestrou, kněžnou Gagarinovou; ale obě se odškodnily za doby letní. Najaly si společně nějakou vilu na některém z Něvských ostrůvků. Kněžna v málo letech měla pět hochů, z nichž oba nejstarší byli miláčky hraběnky

Svečínové. Říkávala: „Všichni jsou moji synovci, ale ti dva — to jsou moje děti.“ S úsměvem hleděla, jak mladší Eugen ustupuje ve všem staršímu Řehořovi: „Namáhá se,“ říkala, „aby ho nepřerostl.“ Pro děti matka a teta bylo jedno a totéž; nesneli od nich dlouhého odloučení. Hraběnka se musila zamykati ve své pracovně, chtěla-li se oddat zamílovanému studiu. Sotva to hoši zpozorovali, ozbrojili se nejhlučnějšími hračkami a pak oblehnuvše dveře, spustili takový rámus, že teta chtěj nechtěj musila povolit. Ledva se dveře pootevřely, již celá veselá hromádka hnala se do dveří jak velká voda; viděli dobře, že netřeba se obávati výtky, že vždy budou přijati s láskou a s úsměvem.

Tento milý život rodinný prodloužil se až do války roku 1811. Té doby nastoupil generál Svečín opět činnou službu. Mezitím, kdy táhl proti Napoleonovi, uchýlila se jeho choť na své statky sara-tovské.

III. V POHNUTÝCH DOBÁCH

Cit povinnosti byl až příliš hluboce zakořeněn v duši hraběnky Svečínové, než aby láska k vlasti nemohla se dožadovat velkých obětí.

Když Napoleon vystoupil proti Rusku, car Alexander ve svém svolání, plném ušlechtilé prostoty, sloučil zájmy svého národa se zájmy spravedlnosti. „Půjdeme spolu,“ řekl mezi jinými, „a Bůh bude s námi proti uchvatiteli.“ Jeho odvaha se vyrovnala politickým jeho schopnostem, a zvláště cit laskavosti, jenž tak hluboce tkvěl v jeho srdci, zaskvěl se v této nešťastné válce. Bez rozdílu obcházel všechny raněné Francouze a Rusy a nejednou se mu oči zalily, slyšel-li stenání a nárek, ozývající se ve všech jazycích. Takový příklad podnítil celý národ. Ve prospěch moskevských pohořelců byly pořádány veřejné sbírky, jichž se ujal dámský komitét za předsednictví hraběnky Svečínové.

Roku 1813 car dlel s vojskem v Německu. Carev-

na Alžběta — Luisa Bádenská — ráda by ho provázela; Alexander však nechtěl. Zdá se, že příčinou toho byla hlavně jeho lhostejnost k ní. Proto jen zdaleka přes Rigu do Berlína ho následovala, v průvodu nerozlučitelné Roxandy Sturdzové. Zachovaly se téměř všechny listy, jež hraběnka Svečinová psala této své přítelkyni. S obdivem tu možno sledovat přátelství dvou mladých žen, jejichž údělem bylo vše, co svůdného skýtá život lidský, ale jichž jedinou ctižádostí jest ryzí přátelství, láska k bližnímu a touha po samotě. Podáme tu jen několik stručných výňatků.

„Nic nemá většího půvabu,“ píše hraběnka Svečinová, „jako tiché a důvěrné rozmluvy, jež podle zdání vyvolala náhoda, ale v nichž znenáhla se jeví dobrota Boží. Tak je tomu v našich rozmlouvách, drahá přítelkyně! Věřte mi, že známe jen duše, které dovedeme uhodnouti. K tomu potřebí jisté analogie. Nebojím se, že se zklamou ve Vás, a jediné má vděčnost vyrovná se důvěře, kterou jste ve mně vzbudila...“

„Máte pravdu,“ píše v jiném listě, „že chceme-li býti spravedlivými, musíme býti blahopřejnými. Má-li malíř vystihnouti přírodu, musí zvýšiti její krásu. Plátno nemá hebkosti pleti, aniž může podat svěžesti barev; proto malíř nahradí tuto nedokonalost dokonalostí jinou a jen dá-li velmi mnoho, pak teprve dá dosti. V ohledu mravním jsme malíři těch, jež posuzujeme; vidíme-li u nich nedostatek dobrých vlastností, hled'me tím více zmírniti jejich vady; myslím, že v tom vězí tajemství duševní podobizny, celkem přesné, a co lepší jest, i mnohem půvabnější.“

„Ptáte se,“ odpovídá jinde, „zda jsem zakusila již něco podobného, zda mohu Vás pochopit? Buďte ujištěna, že mluvím pravdu, řeknu-li, že ano. V říši citů a myšlenek, náklonností a vášní proběhla jsem ohromný prostor a prohloubila jej až k antipólům. V tom mohla bych býti učitelkou. Mně není nejasno, čeho nemohou chápat osoby, žijící pouze ze-

vně... Znáti srdce svých bližních jsem se naučila v okruhu vlastního srdce; pouze sebepoznání jest mi klíčem k oněm nescíalným hádankám, jež nazýváme lidmi. — Jak často jest pravdou, že každá bytost jest vesmírem...“

„V sobotu šla jsem si prohlédnout se sestrou náš letní byt v Peterhofu. Hrabě de Maistre lituje, že odcházím. Ráda věřím, neb i mně jest líto, že ho tak často nevidím. Včera večer byl velmi smuten. Hledíc ho rozveselit, začala jsem mluvit o jeho oblíbených předmětech. Když rozmluva vážla, začala jsem se s ním hádat a se mu vysmívat... Hle, jakými prostředky snažím se rozveselit své přátele!“

„Den po dni čekám návrat svého chotě. Od delší doby jsme jak pan Slunce a paní Luna, jichž nikdy nelze pospolu uvidět. Můj choť oznamuje, že právě v den sv. Alexandra stihla do Moskvy zpráva o vítězství. Téhož dne večer bylo nádherné osvětlení; na ulicích davy lidstva. Taková slavnost uprostřed zřícenin! Leč zda všechny zábavy neodbývají se na hrobech? Není-li celá země hromadou rumu? „Zapomeň,“ volá k člověku milosrdná Prozřetelnost Boží, dojata jeho bídou!...“

V celé tehdejší korespondenci hraběnky Svečínové vystupují zjevně zbožné dojmy a instinktivní touhy po pravdě. Ve změně té má velkou zásluhu kolonie zbožných vystěhovalců francouzských svými styky a příklady. Tento neviditelný řetěz vzrůstá stále novými články, jež účinně zasahují v poslední boje i v konečné vítězství této velké duše.

Mezi písemnou pozůstalostí hraběnčinou bylo nalezeno pěkné malé album, na jehož první stránce čteme slova: „Poslední dar pana Ludvíka de Prieste při jeho odjezdu z Ruska.“ A o něco níže věnování:

„Šťasten, kdo je Ti podoben, rozmilá fialko!
Šťasten, kdo jak Ty chce žítí v zapomnění!
Lhostejným zrakům ukryj se v tiché ústraní —
Leč věrnému přátelství otevř je dokořán.“

Knížka je věnována hlavně náboženakým myšlenkám neb úryvkům z konversace Josefa de Maistre. Z ní podáme tu jen jeho oblibenou legendu: „Kající duše přichází před trůn Boží. Milosrdný Bůh přijímá ji do věčné slávy. Satan však odpírá, vyčítaje Bohu nespravedlnost: „Ta duše tě urazila tisíckrát, já pouze jednou.“ „A prosile mne jen jednou za odpuštění?“ táže se Věčný...“

Ale v knížce hlavně zajímají řádky pod názvem: „Opis malého sešitku, vlastnoručně psaného kněžnou Tarentskou.“ Obsahuje velmi podrobná pravidla duchovního života, jež kněžně udělil biskup Boulogneský. Sešitek byl nalezen v její pozůstalosti. Sotva se dostal do rukou hraběnky Svečinové, byl ihned přepsán do malého alba. Zastavme se na chvíli u této zbožné duše, jež svým životem, ale zvláště svou svatou smrtí učinila na hraběnku hluboký dojem a roznítla ji ještě mocnější touhou po bližším poznání víry katolické.

Kněžna Tarentská sdílela osud francouzských vyhnanců; i pro ni bývalá přízeň Pavla I. se změnila v nemilost; ale společnost petrohradská ji neustala zahrnovat úctou a láskou. Hrabě Golovin nabídl jí ve svém domě nejsrdečnější pohostinství. Tam se cítila jak doma, a zvláště obě domácí dcerušky přilnuly k ní jako k matce. Dojíkala více ctností než převahou ducha. Když do Ruska stihla zpráva o návratu Ludvíka XVIII. do Francie, celý Petrohrad spěchal do paláce Golovinů, aby kněžně blahopřál. I chystala se k návratu do vlasti. Car Alexander zabezpečil jí převoz na válečné lodi, důstojný jeho i jí — leč Bůh již uchystal té duši věčnou odměnu.

„Onemocněla v květnu,“ píše Praskovia, nejstarší dceruška hraběte Golovina, provdaná později za polského hraběte Fredro. „Než však nás opustila, ukázala všecky své dosud ukryté ctnosti. Ochotně a prostě se podrobovala trapným předpisům lékařským. Vždy hleděla jiným působiti radost. Nejednou chválila mě mému otci, aby otcovskou radostí splatila oběti, jichž tak nerada se dožadovala. Kdy-

koli ji můj otec navštívil, vždy ho vítala vlídně, jak by byla zdráva a nikdy neopomenula nabídnouti mu židli. Často navštěvoval ji její zpovědník P. Rozaven. Za jeho nepřítomnosti prosívala mě, abych jí něco přečetla ze zbožné knihy anebo se s ní modlila. Mne dojímala zvláště modlitba o trpělivost. Po prvé jsem ji přečetla celou; nazítří však řekla: „Milé dítě, čtete mi pouze to, co se vztahuje na nemoc, neb nevím, komu bych měla odpustit.“ „Ale,“ namítla jsem, „bylo vám tolik ublíženo, i třeba zapomenout...“ „Ne, ne, nikdo mi neublížil; a zapomněla-li jsem na to, není k tomu nyní chvíle si na to vzpomínat.“

„Když P. Rozaven udělil jí poslední pomazání, vybídl ji, aby vše i život svůj obětovala Bohu. „Můj Bože,“ zvolala s neobyčejnou silou vůle, „Ty víš, že vše, i to nejdražší, jsem Tobě obětovala.“ To byla její poslední slova. Zemřela po krátké agonii 2. června 1814 ve věku padesáti let.“

„Co říkáte smrti kněžny Tarentské?“ psal Josef de Maistre hraběnce Svečinové. „Včera o páté hodině odletěla do nebe. Tato smrt bude mocně účinkovat na dům, který byl jejím svědkem... S Bohem natisíckrát, hraběnko. Myslíte-li, že si uvyknu na Vaši nepřítomnost, jste v hrozném omylu. Tisíc pozdravů Nadince...“

Hrabě de Maistre se neklamal. Celá rodina Golovinů vrátila se do lůna sv. Círky, ano, mladší syn hraběnky Fredrové zasvětil se stavu kněžskému. Též hraběnka Svečinová nechtěla déle zůstat v pochybnostech a v nejistotě.

IV. ROZHODNÝ KROK A JEHO NÁSLEDKY

Hraběnka se rozhodla, že hlubokými studii se dopídí se pravdy. Ale život v Petrohradě s nesčíslnými starostmi, jimž se nedovedla vyhnouti, znemožňoval úsilovnou práci duševní. Nerada však by se vzdálila příliš z Petrohradu. Generál tehdy churavěl a přes svoji flegmatickou letoru živě pociťoval nepřítom-

nost své choti. Záhy našla, co hledala. Nedaleko hlav. města u Finského zálivu měl kníže Bariatynský půvabný letohrádek. Ochotně propůjčil jí tento tichý koutek. kam se uchýlila počátkem července 1815. Vzala s sebou Nadinu, adoptivní debrušku, a vybranou knihovnu.

Se svým záměrem svěřila se pouze nejdůvěrnějším přátelům. K zasvěcencům náležel v první řadě hrabě de Maistre, který však zkritizoval celý plán... „Nikdy touto cestou nedojdete cíle.“ psal jí. „Zemdlíte, marně budete vzdychat po útěše a občerstvení, i stanete se kořistí nevím jaké suché zuřivosti, jež rozhodá všechny tepny vašeho srdce.“

„Chcete věděti, co souditi máte o Nejvyšším Pastýři, a proto chcete studovati Fleuryho,² jenž byl Nejvyšším Pastýřem odsouzen! Nuže, dobře, ale pak radím čísti i odpověď na Fleuryho, kterou napsal dr. Marchetti; dále přečtete si Febronia proti obležení Říma; ale poněvadž chcete býti soudcem, jenž chce slyšet obě strany, čtete i Anti-Febronia od P. Zachariáše. Potom učte se řečtině, abyste přesně poznala, co znamená pověstná hegemonie, kterou podle staré tradice sv. Ireneus v III. století připisuje Církvi římské, poznáte, zda to slovo znamená přimát či supremaci Církve římské aneb pravomoc.“

„Slavný kardinál Orsi našel v díle Fleuryho tolik bludů, že rozhodl se napsat nové „Dějiny církevní“. Ale u 20. svazku zastihla ho smrt, ač nedokončil ještě VI. století. Čtete i to, hraběnko, jinak nedojdete klidu...“

Hrabě de Maistre myslil, že vzbudí u ní nedůvěru, ale zatím načrtl program, kterým se přesně řídila. Ostatně již velkou práci měla za sebou. Za podzimních a zimních krátkých dní a nekonečně dlouhých nocí nashírala množství pramenů, často přímo si odporujících, porovnávala data, studovala jazyky a vroucně se též modlila. Však i jiné duše se za ni modlily, na př. kněžna Alexie Galicinová, jež byla

² P. Fleury, zповědník Ludvíka XV., napsal „Církevní dějiny“ v nichž holduje názorům gallikánským.

již katoličkou a tuto milost hleděla vyprositi i své přítelkyni.

Je podivno, že ze všech knih nejvíce osvítil hraběnku Svečinovou Fleury. Hluboký rozbor tohoto dějepisu tvoří objemný svazek in folio o 450 stránkách, popsaných hustě jejím nejdrobnějším písmem. Její bystrý duch poznal ihned, že spor mezi církví latinskou a řeckou netýká se otázek dogmatických, ale spíše historických. Proto zvláštní péči věnovala studiu sněmů oekumenických, na východě odbývaných, a zejména všemu, co nasvědčovalo patrněji vrchní moci papežské. Zvláště pozorně studovala Photia, jeho zmocnění se stolice cařihradské, jeho sesazení a opětné dosazení; viděla jasně, jak prostřed těchto změn nepopíratelně vystupuje vrchní autorita papežská, uznávaná i v Cařihradě. V tomto dějepisném labyrintu potřebovala vůdce, jenž by se těšil vážnosti obou stran. A tím byl Fleury. Vážil si ho metropolita moskevský Platon, protestanté mluvili o něm s úctou, a ani katolíci ho docela nezavrhovali. Proto ho pečlivě prostudovala. Snad rozbor tohoto díla mohl by býti jednou uveřejněn a věnován ruskému národu. Zde podáme jen k některým kapitolám předeslané motto.

V prvním sešitě: „Pochybovati vždy znamená nevěděti.“

V dalším: „Přijímati zpola s důvěrou, zpola na zkoušku — to není víra, ale bídná titěrnost ducha.“
Poznámka při definici víry: „Víra jest úhrnná znalost nejpotřebnějších pravd; věda jest pevný důkaz toho, o čem nás víra poučila; filosofie připravuje na víru, na níž jest věda založena. Sv. Kliment praví, že obava před pohanskou filosofií byla by slabostí. „Víra, kterou mohou důkazy a důvody vyvrátit, jest velmi nejista; pravda jest nepohnutelna.“

A dále: „Bázeň, že nutno se odřiči rozkoše, více lidí odvrátila od křesťanství než obava smrti.“ K výpisu o nejsv. Trojici pojí se poznámka: „Dále nesahá poznání lidské; cherubové svými perutěmi zahalují další tajemství.“

A o něco dále: „Místo, jednající o pohnutkách obrácení sv. Hilaria, zdá se mi velmi krásné. Jeho myšlenky se rozvíjejí a jeho city se přímo neodolatelně řítí po strmém svahu, jenž od pravé filosofie vede k pravému náboženství. V duších opravdu krásných jest křesťanství načrtnuto již dříve, než duše mohla uvěřit. Zárodek jest v nich uložen, a to malé seménko, ukryté ve stínu pokory, stává se útlukem, všem bouřím nepřístupným.“

Čím dále práce postupuje, tím více u hraběnky vzrůstá horlivost a úsilí. Epigraf 18. sešitu zní: „Pravda jen podle potřeby se rozvíjí; objevuje ji doba a ne člověk.“ (Bonald.)

V dalším čísle ze 27. listopadu čteme: „Nebeští zástupové mají jen jedinou vůli; u lidí však jest vůlí mnoho.“ Zakončení celého svazku má datum 4. prosince 1815. Tedy celá ta úžasná kompilace byla vykonána v šesti měsících. Leč ještě před jejím ukončením zazářilo světlo v duši hraběnky Svečínové; snad ještě nikdy neslavila pravda dokonalejšího vítězství nad srdcem tak tichým a zároveň tak odporujícím. Od nekřesťanského vychování a náboženské nevěry nedostala se jediným skokem k víře katolické. Byvši nejprve podmaněna důkazy o božství Ježíše Krista a o božském původu evangelia, začala s láskou zachovávat vše, čeho žádalo náboženství pravoslavné. Když však potom prostudovala ústavu církevní, její hierarchii a zvláště primát nástupce sv. Petra, záhy si uvědomila, že vůči dvěma církvím, vzájemně se vylučujícím, nemůže zůstat lhostejnou; že jen jedna z nich může býti pravou chotí Ježíše Krista, a že k této musí náležeti, jakmile ji pozná. Nejasných poznatků nesnesla a proto pustila se obtížnou cestou pochybností a protikladů; ale postupovala bez ukvapení, krokem odpočítaným, a nikdy nevkročila dříve na půdu, dokud se nepřesvědčila, že je pevná a spolehlivá. Když posléze uvedena byla v lůno Církve katolické, vždy obdivem ji plnila její velkolepá hierarchie.

Leč v písemné pozůstalosti marně pátráme po ně-

jaké památce na tento důležitý krok. Snad příčinou toho byla nechut, s jakou mluvívala sama o sobě. Ostatně její hluboká víra připisovala vše milosti Boží. Proto bychom postrádali vůbec každou upomínku na tento nejslavnější den jejího života, kdyby na štěstí neměla ve zvyku proplétati své poznámky intimními úvahami. V desátém svazku jejích výpisů čteme následující řádky: „Letohrádek Bariatýnský 31. srpna 1815. Šťastný den, kdy se poněkud rozptýlily temnoty mého ducha, kdy zavznělo „Fiat lux“, jež v hloubi mého svědomí promluvil nebeský hlas. Ještě sice nezáří mi bezmračný jas, jen pouze jeho předchůdce — světlý paprsek, jenž ukazuje mi cestu. Můj Bože, zahrnuješ mě tolika milostmi, a já Ti kladu tolik překážek! Můj Bože, staň se vůle Tvá! Nauč mě, jak se jí mám podrobit, jak ji milovat, jak učiniti ji jediným vodítkem svých myšlenek a citů! Otče milosrdenství, osvět' mě! Můj Bože, smiluj se nade mnou, smiluj se nad mými zmatky, smiluj se nad utrpením, téměř uplynulým, i nad nadějemi, jež této chvíle blaží mé srdce. Cítím, že jsem šťastna. Zda to pomůže? Nepozbudu jednou té víry, která mě proniká? Neklesnu v bývalé temnoty a nejistoty? Není pochyby, že toho zasluhuji. Leč, ó Bože, zda podle zásluh uděluješ své milosti? Neuděluješ jich bez konce, jak sám jsi nekonečný? Vrhám se v Tvou náruč, obětuji Ti své slzy i svou radost. Osvět' mě a vnukni mi touhu, jediné pro Tebe žít! Dej mi sílu, abych nikdy neodbočila s této cesty! Prosim Tě za to ve jménu Syna Tvého, Pána našeho Ježíše Krista, a doufám, že mi to i udělíš pro jeho kříž a jeho smrt.“

Druhá poznámka zabloudila do maličkého sešitku. Čteme tam: „Mé poslední pravoslavné přijímání 29. června 1815 v kapli Petershofske, vykonané za tím účelem, by se rozptýlily zbývající pochybnosti. Pán Bůh se nedal zmýlit volbou tak podivného prostředku: 27. října (podle našeho kalendáře 8. listopadu) zřekla jsem se pravoslaví.“

Třetí skrovná poznámka zabloudila do 25. svazku

jejích výpisků. Čteme tam po myšlence Rancecově: „Vaše věrnost budiž vašim díkem, a vděčnost necht' se činem projevit“ — připsáno drobným písmem: „Den tisíckráté požehnaný, den 8. listopadu, mého předraženého výročí.“

Leč právě té doby změnilo se smýšlení u dvora. Car Alexander se vrátil s novými dojmy. Za války poznal zblízka velké ctnosti katolických národů; viděl anděla čistoty, papeže Pia VII., viděl hrdinskou vytrvalost Španělů. Bezděky se zamyslel a porovnával. Ale odhodlaně vystoupiti nedovedl. Ruští státníci usilovali o zachování tradice, dvořané se nudili, že jejich pán se kloní k mysticismu, a přátelé carovi, náležejíce k různým německým sektám, snili o obrození vlasti zednářských lóžemi.

Za takových okolností katolíci upadali v podezření. Proto i hraběnka Svečinova se domnívala, že musí své vyznání zatajit z ohledu na chotě a sestru. Potají se tedy odřekla pravoslaví a první zpověď u P. Rozavena vykonala v saloně, jehož dveře byly otevřeny. Ale brzo velkodušně překročila pravidla opatrnosti, jež si byla uložila.

Podnětem k tomu bylo náhlé vypuzení Otců Tovaryšstva Ježíšova, kteří za bouře v XVIII. století našli v Rusku útulek. Kateřina II. s radostí je přijala; ještě větší přízni je zahrnoval Pavel I. Odevzdána jim universita ve Vilně a kolonie na Volze. Též Alexander I. jim přál a svěřil jim i dalekou Sibiř. Pokud Otcové hleděli zachovati trosky svého řádu, mlčela žárlivost ruského duchovenstva a úřednictva. Ale jakmile přízeň dvou mocnářů vykážala jim větší působisti, ihned závist a záští začaly pracovat. Josef de Maistre výmluvně je hájil. Jeho listy, psané ministru osvěty, vyvolaly hluboký dojem; i svěřena Otcům nová universita. Ale to byl jejich poslední úspěch. Horečně bylo pátráno po každém novém obrácení na víru katolickou, jež prohlašováno za vlastizradu. Posléze 3. ledna 1816 vynucen na caru rozkaz, jež vypovídal Otec z Petrohradu a brzy na to i z celé říše.

Car ovšem neunikl vnitřním nepokojům, když povolil vlivům, na něž Josef de Maistre tak jasně byl ukázal. Proto jeho osobní jednání bylo v přímém odporu s úředním nařízením. Dostalť každý z Otců z carské pokladny peněžitou pomoc a teplé kožichy na cestu. Vypuzení Otců pobouřilo hr. Svečinovou. Ihned prohlásila, že je katoličkou, a pospíšila k P. Rozavenovi, by jemu a jeho spolubratřím nabídla svou pomoc.

Car choval k ní vždy velkou úctu. Po svém návratu do vlasti navázal s ní styky trvalejší a hlubší; snad více se o ní dověděl od slečny Sturdzové aneb ho vábil nový směr myšlenek. Okolí jeho se však obávalo vlivu jejího čistého a vznešeného ducha. Vědouce, že marně by pátrali po nějakém stínu v životě tak bezúhonném, obrátili ostří své machinace proti generálovi. Nezapomněli na jeho rozhořčení při zavraždění Pavla I. Nepatrný poklesk jednoho z podřízených byl záminkou, na jejímž základě začali kouti hanebné plány. Z počátku generál se nechtěl hájit; ale když nepřátelé nahývali víry, hluboce uražen se rozhodl, že opustí vlast. Hraběnka prohlásila, že odcestuje s ním. Car byl nerozhodný. Vyslovil pouze hraběnce svůj žal a prosil, by mu dopisovala. Jejich korespondence trvala až do smrti carovy. Hraběnka pečlivě schovávala jeho dopisy, které však krátce před její smrtí zmizely. Snad byly zničeny bouří roku 1848.

Cestou do Evropy splnilo se její dlouholeté přání; ale nemyslila na stálý pobyt v cizině. Často tím těšivala své přátele. Naráží na to i v lístku na svého věrného Turgeněva: „Drahý příteli,“ píše mu, „zase přicházím s věčnými prosbami. Buďte tak laskav a postarajte se o všechno; a klesá-li Vaše odvaha, těšte se, že brzo budete mítí ode mne pokoj, byť i proti mé vůli. Ach, kdyby nic jiného mne ke vlasti nepoutalo, než ti ubozí a maličtí, věru, že ty vazby byly by mocnější než vše, co by se mi kde jinde mohlo zalíbit. Co cítím, je nejlepší zárukou, že se vrátím dříve, než jak zamýšlím . . .“

Od Josefa de Maistre odnášela si jeho vlastnoruční dar: byla to skvostná podobizna, na jejímž rámci vyryto věnování:

„Hlas ryziho přátelství tak srdečně Tě volá.
Spěš tedy, obraze, a zaujmi místo,
kde originál se tak šťastným cítil.“

V. PRVNÍ POBYT V PAŘÍŽI A CESTY

Generál s chotí zamířili přímo do Paříže. Hraběnka tam přicházela v mladém ještě věku — čtyřiatřiceti let. Tehdejší politické poměry francouzské velmi se jí líbily. Mělať v tom ohledu velké zkušenosti. Poznala hrozné zločiny revoluce; ale okem neméně bystrým poznala, kam vede závratná neobmezená moc, jež necítí nad sebou kontroly. Nebyla sice povolána k veřejné činnosti; její vrozená nesmělost a odporu se odvracela od jakékoli srážky. Ale při pohledu na boj tak protivných zásad musila si utvořit pevný závěr. Vůči stranám, jež zastávaly nějakou velkodušnou myšlenku, chovala se nestranně a teprve později věnovala svou lásku oné, jež uznané autoritě a žádoucí svobodě slibovala nejdělsí trvání.

Tento typ uskutečňovala tehdy obnovená moc královská, a proto srdcem i duší ji vítala. Ostatně se nijak necítila cizí v nové společnosti. Radostně vítali ji četní přátelé, s nimiž se seznámila v Petrohradě. Jednomu z nich, panu Bonaldovi, psal Josef de Maistre: „Nikde nezastanete tolik mravní ceny, tolik ducha a vzdělanosti spolu s takovou dobrotou srdce.“

Leč po šestiměsíčním pobytu v Paříži domníval se generál Svečín, že se musí vrátit do Petrohradu, aby zmařil tajné úklady svých nepřátel. Choť bez váhání se k němu přidružila. Jejich cesta nebyla bez obtíží. Záhy však poznali oba, že nestačí pouhá přízeň carova, aby zavládla spravedlnost. Zaujetí proti víře katolické vzrůstalo; car se rmoutil, ale jeho vůli se nedostávalo světla ani síly. I hrabě de Mai-

stre cítil, jak jeho autorita se podkopává ve chvíli, kdy úřední jeho postavení se octlo v obvyklých poměrech. Proto chtěl Rusko opustit. Hraběnka kromě toho postrádala Roxandry Sturdzové, jež s chotěm hr. Edlingem žila u dvora Výmarského. Na dovršenou všeho nezastala své sestry. Při jisté příležitosti vzbudil kníže Gagarin žárlivost carovu a proto byl vzdálen z Petrohradu; byl přidělen ruskému vyslaectví v Římě. Koncem roku 1818 se vraceli již oba manželé do Paříže.

V té době Josef de Maistre již stihl do Turina, kde se opět mohl oddati radostem rodinným. V listech svých vypravuje, s jakou radostí ho vítali bratři a sestry, synovci a neteře. Ve vlasti mohl dokončiti několik děl, zvláště spis o papeži a přichystati „Večírky petrohradské“. Ale i tu ho stíhalo utrpení. „Právě mi zemřel bratr, biskup z Asti,“ píše hraběnce do Paříže, „skonal v mém náručí. Na 19. července byla určena bratrská hostina, na niž si dala dostaveníčko celá naše roztroušená rodina. Ale ten, na jehož počest byla pořádána, zemřel v předvečer po čtyřdenní nemoci. Slavný řečník, apoštol, theolog, výtečný bratr a přítel — to vše jsem ztratil. Hrozná to rána. Jen stěží píšu ty řádky...“

Hrabě de Maistre nepřežil dlouho svého bratra. Zemřel 20. února 1821 ve věku šedesáti sedmi let. Hraběnka Svečinová měla jeho obraz stále před sebou. Vzpomínka na něho ji provázela po celý život, a její velká duše s neochvějnou věrností zachovala jeho věrnou památku.

Té doby již si vroucně zamilovala svou novou vlast. Viděla, jaké svobodě, úctě a lásce se těší Církev katolická, a teprv tu se mohla s rozkoší obdivovat velikosti jejích děl a společenských ústavů. Ale záhy nepředvídané okolnosti přiměly ji k tomu, aby znovu opustila tuto druhou vlast.

K četným jejím přítelkyním náležela též hraběnka Ségurová, jejíž nejmladší syn Raymund překvapil jednoho dne svou matku i její přítelkyni rozhodnutím, že chce Nadinu Staëllinovou pojmout za

choť. Dospělat' Nadina, neodlučná družka své adoptivní matky, v dívku velmi půvabnou a ušlechtilou. Ale byla cizinkou a velmi slabého zdraví. Hraběnka Svečinová nedovedla nikdy těžiti ve prospěch svých vlastních zájmů a proto sotva se dověděla o citech mladého Ségura, trpce si vyčítala svou neprozřetelnost, že jim nepředěšla. Když nestačily důvody chladného rozumu a přímé odmítnutí, vydala se s dezerou na cesty. Doufala, že vzdálenost a zapomenutí vykonají svou obvyklou úlohu. Za cíl cesty si zvolila Řím; táhla ji tam jednak zbožná mysl i láska ke studiím, a jednak rodina sestřina. Prodlěla tam téměř dvě léta. O jejím tamním pobytu dovíme se blíže z úryvků jejích listů.

„Osm dní trvala naše cesta,“ oznamuje z Věčného města 2. prosince 1823 paní Montcalmové, „ale já hned po příchodu jsem onemocněla. Po dvanáct dní nebyla jsem práce schopna. Ale přece jsem se těšila, že jsem opět mezi svými (tu sestry kněžny Gagarinové), a že se mohu vyhřívati na římském slunci. Jejich domácnost jest rozkošná. Palác (Verospi Corso) zařídili si velmi vkusně a prostě. Jídelnu zdobí albánské fresky a nádvoří má kašnu, jež by byla chloubou každého náměstí... Dojista nejsem nevnímavou na vše, co jsem viděla v Itálii. Ale jak mnohem hlubší a trvalejší dojem učinil na mě Řím! Toť královna měst, to svět zcela zvláštní! Jeho krásy a kontrasty jsou řádu tak vznešeného, že nic nedovede na ně připravit nebo je vytušit. Myšlenky tu rostou, city nesou se k Bohu, srdce se uklidňuje. Člověk se vůbec neosmělí trpět, vidí-li místa, jež upomínají na tolik utrpení, a neodváží se nemíti odvahy tam, kde tolik jí bylo ukázáno...“

„Chápu se Říma za všechny jeho cípy, nořím se ve všechny jeho zdroje, hroužím se v jeho literaturu, vnikám v divy jeho památek a umění, studuji jeho dějiny pod překrásným nebem, jež, jak se zdá, vše křísí, co ozařuje. Na každém kroku třeba se zastavit a rozjímat...“

„Pobytem v Římě.“ píše později, „roste má láska

k synovcům. Kdybych byla papežem, stěží bych se ubránila nepotismu. Za několik dní odjedeme do severní Italic, abychom unikli přílišným vedrům. Ale přece pouze Řím bude vždy vábit můj zrak; žije se v něm — ne jak mezi bratry — ale jako mezi předky; a proto vždy cosi synovského mísí se ke všem jeho dojmům...“

„Tážete se, jak se mi líbil svatý týden. Obdivovala jsem se nádheře sv. obřadů. Zvláště slavnostní ráz hudby a obdivuhodné provedení převyšují všecku chválu. Při takové hudbě možno s Pythagorem sníti o harmonii nebes. Odpusťte mi výrazy snad hyperbolické; ale dojistá sdílela byste se mnou mé naděni, které však se nevztahovalo na jiné věci... Přiznávám se, že při náboženských slavnostech přála bych si více pořádku a klidu, neboť všechny požadavky slušnosti musí ustoupiti lačné zvědavosti hlučícího davu, jenž bezohledně se tlačí z kaple do kaple...“

„Byla jsem u sv. birmování,“ zmiňuje se jinde, „neboť pravoslavné je neplatné. Dostala jsem jméno Johanna; patronem mým je sv. Jan Evangelista. Dlouho jsem váhala mezi jeho jménem a jménem Maria; ale chápu více přítele, než bych kdy mohla pochopiti Matku — a tento důvod rozhodl...“

Leč rozsáhlá korespondence nezabírala hraběnce veškerého času. Její láska k práci doznávala v Itálii mocného podnětu. Výmluvným svědkem jest objemný svazek jejích poznámek, z nichž tu podáme některé úryvky:

Turin: V tomto paláci sardinského krále, jenž víc než který jiný je obtížen zlatem, zastavila jsem se pouze u obrazů. Zvláště mě dojala dvě nádherná díla Guerclinoва. První představuje marnotratného syna, klečícího před otcem. Malíř ho tak umístil, aby nebylo vidět jeho tváře, snad z téhož důvodu jako umělec, jenž hladil tvář Agamemnovu. Druhý obraz převyšuje vše, co jsem dosud viděla, jak krásou pósy, tak i způsobem, kterým osoby vystupují, i obdivuhodnou prostotou roucha. Jest to sv. Františka.

Stojí držíc v ruce otevřenou knihu; po jejím boku se vznáší anděl.

Janov. V Janově musí člověk zlenivět. Vyhlídka z okna skýtá tolik požitků, že jen stěží se odhodláme v dáli hledat, co by více zajímalo. Ruch a život splétají se tisícovým způsobem; lehké lodky se mihají mezi těžkými koráby, v temný hukot mořských vln se mísí výkřiky námořníků malebně ustrojených. Nebe jest tak čisté, moře tak azurové, světlo tak skvělé, vánek tak svěží a jemný, že požívá, kdo dýše, a těší se, kdo vidí.

Hraběnka při všem obdivu a nadšení nezapomíná na lásku k bližnímu. Velmi ji zajímají janovské nemocnice a zvláště ji dojíká, že i chud'asa doprovází kněz k poslednímu odpočinku. „Často jsem se rmoutila,“ píše, „že ve francouzských nemocnicích zachází se tak pohrdavě s chudinou. Činí-li se tolik, aby se ubožákovi dostalo kousek země, proč by se mu měla odepríti modlitba a poslední pomázení? Nezapomeňme, že se koříme Tomu, u něhož uctivé pochovávání mrtvých náleží ke skutkům milosrdenství. Pochovati neznamená ukrytí mrtvé našim zrakům, ale se zbožnou uctivostí svěřiti zemi seménko, jež jednou slavně vstane z mrtvých, a modlitbou uspišiti vysvobození zesnulého, kterého — snad i brzo — budeme sami potřebovat . . .“

Florencie. Fornarina jest překrásným portretem, ale jen podobiznou. Rafael vystupuje tu v celé své síle napodobivé, ale ne tvůrčí. S největší přesností podal předmět; neidealisoval, zůstává v okruhu čisté krásy lidské. Fornarina, ač krásná, nepřesahuje smyslů; její oko má svůj lesk, ale nic více; jest to žena.

„Madonna della Seggiola“ upomíná poněkud na Fornarinu: talent jest stejný, ale jaký nesmírný rozdíl mezi oběma výtvary! Celý svět je dělí od sebe. Jako filosof i malíř postupuje od známého k neznámému a s výše pozemské krásy povznáší se nekonečným prostorem až ke krásě božské. Tuto dvojí krásu možno vysvětliti dvojí láskou . . .

„Vidění Ezechiellovo“ jest sice malý obraz. ale náleží k nejkrásnějším básním genia malby. Toť skutečná vidina! Celé proudy světla se řinou z ní na pozorovatele, jenž cítí, že i jeho se zmocňuje ráme, jež uchvátilo proroka. Sám Jehova, Bůh Izraele, se tu zjevil Rafaclovi, jenž více jest tu básníkem než malířem; jest to vznešená óda, sloha zachycená z božského koncertu . . . Výše se Rafael nepovznesl nikdy.

„Necht' uváží ten, kdo studuje umění v jeho podstatě, zda mohutnosti, jimiž působí, nejsou právě ony, jichž náboženství se chápe? Necht' přihlédne rovněž, zda to nejsou právě arcidíla náboženská, o něž opírá téměř všechny své teorie? Zač nevděčí malba náboženství křesťanskému? Čím by byla bez něho? Snad by měla Davida, Tizziana . . ., ale zda by měla Rafaela, Michala Angela, Quido Reni, Barbicri? Vezmeme-li malířům náměty náboženské, co jim zůstane? Chladné dějiny, ledová alegorie, mrtvá příroda, bezvýrazné postavy neb smutný zdroj náruživosti, tak neshodných s lidskou důstojností a krásou!“

VI. VLIV NA SPOLEČNOST PAŘÍŽSKOU

Po návratu z Říma z jara roku 1825 usídlila se hraběnka s chotěm již trvale v Paříži. Z dosavadního bytu na ulici Varenské přestěhovala se do ulice sv. Dominika č. 71. Tam jí dvě generace majitelů osvědčovaly náležitou úctu a šetrnost. Domáci zahrada nebyla sice velká, ale přiléhající zahrady sousedních domů skýtalý rozkošný pohled na skvostné trávníky, květiny a stromy.

Z Ruska přivezla si několik uměleckých předmětů, zvláště obrazů, jimiž ozdobila salon a knihovnu. Pokoje generálovy byly velmi prostranné; jejich pohodlné zařízení vyhovovalo úplně jeho zvykům a libůstkám.

Koncem prvního roku stihl ji velký zármutek. V odlehlém městečku na Azovském moři zemřel car

Alexander.³ Temné úklady zahalovaly jeho poslední dny, ač ostatně po celý život byl ohrožován atentáty.

Dlouhou vzdáleností neochladla u hraběnky láska k vlasti. „Nemohu ani povědět,“ píše přítelkyni Edlingové, „jakým žalem mě plní osud vlasti. Její neštěstí i hrozící jí nebezpečí ustavičně mi tanou na mysli. Ty černé plány — jaký odpor budí, jakou hrůzu! Jedinou útěchou jest mi mladý panovník a jeho obdivuhodné vystoupení...“

Zatím dům její se stal dostaveníčkem nejlepší společnosti pařížské. Vábilat' neodolatelně její nedostižná duševní převaha. Uměla vyhověti povahám nejodlišenějším, dovedla uznati dobré stránky jedněch, omlouvati slabosti druhých; duše, které se všude jinde sobě vyhýbaly, sdružily se instinktivně pod záštitou její nevyčerpatelné blahovůle. Každý došel u ní porozumění, světla, opory. Hlavní její předností byla dokonalá rovnováha mezi schopnostmi a ctnostmi. Byla stejně nadšena jako rozvážná, myslila tak hluboko, jak hluboko cítila, a byla-li duchem spíše mužem, srdcem zůstala vždy ženou. Nejprve žila v bližních, potom v událostech veřejných, a na sebe pomyslila teprve, když se o vše ostatní dříve postarala.

Její duše vše vztahovala na Boha a přece se neodcizila lidským zájmům. Požitek vědy ji přímo unášel. Nevyšlo žádné důležité dílo, kterého by neprostudovala s perem v ruce. Jako křesťanka měla svou filosofii, kterou zahrnovala ve sv. víře a vše na ni uváděla. Opírajíc se o velké principy, jasným okem

³ V nově vydaných dějinách církevních Ferd. Mourreta čteme poznámku: Alexander I. zemřel 1. prosince 1825 v odlehlém Taganrogu. Od roku 1812 tajemná krise přibližovala ho k Církvi katolické. Bezpochyby téhož r. 1825 svěřil se se svými tužbami papeži Lvu XII. a prosil o vyslání katolického kněze do Ruska, který by ho připravil k přijetí do Církve. Nemohl-li tento kněz stihnouti včas k jeho smrtelnému lůžku, máme proto přece téměř naprostou jistotu, že Alexander I. zemřel spojen jsa srdcem s Církví katolickou.

hleděla na osoby a události. Vše zkoušela, porovnávala a vždy se obávala, aby vlastní mínění, jež vždy musilo býti svědomím schváleno, neutonulo ve víru okamžitých náhledů. Vždy hleděla promluvit s těmi, kdo opačně smýšleli. „Snad bychom měli jedi- ně proto žítí,“ říkávala, „abychom slyšeli jen vlast- ní hlas?“

K ní se nechodilo hledat vzletu, ač byla jím bo- hata. Vzlet je dar Boží; kdo ho nemá aspoň v zá- rodku, nemůže ho jiným dát. Rozmluvou povzbu- zovala obyčejně k přemýšlení, k zdravému úsudku, k trpělivosti. Zřídka kdy radila neb řešila spory. Její pokora se lekala odpovědnosti; proto nikdy nevyvolala důvěrných sdělení. „Bůh uděluje svou milost jen odpovědím,“ říkávala. Nikdy nekárala, nikdy sebe nečinila vzorem. Neříkala: „Jděte tak a tam,“ ale prostě: „Pojďme spolu!“ — Kolik osob postřehlo v sobě blahodárné stopy svých styků s hra- běnkou Svečinovou!

Pátráme-li, jakými prostředky šířila tento rostou- cí vliv po třicet let ve všech třídách společenských, s překvapením si uvědomíme, že vůbec neužívala žádných a nikdy jich též nehledala. Neskvěla se, nepřekvapovala, podávala jen pravdu, pravdu bez ozdob, ale i bez nahoty, a přece každý ji instinktivně miloval dřív ještě, než si mohl uvědomit, co vlastně u ní tolik poutá a okouzluje.

Dům svůj vedla velmi pečlivě, ale bez vybrouše- nosti. Nikdy nezvala na oběd nebo na večírek, ale za to tím raději shromáždila okolo okrouhlého stolu několik milých osob. Zákusky podávány velmi elegantně; obsluhu řídila sama s onou péčí, kterou věnovala i těm nejnepatrnějším věcem.

Salon byl vždy ozdoben svěžími květinami a umě- leckými předměty, které jí půjčovali přátelé neb umělci zasílali k prohlédnutí. Z dětství si zachovala zálibu ve skvělém osvětlení, což při vstoupení pů- sobilo poněkud světským dojmem. Vnějšek byl o- všem určen pro svět, který měl v něm zastati ušlech- tilý jemnocit; ale přichozí si záhy uvědomil, že

vnitřek náleží Bohu, a že ta, která se mohla těšiti všem výhodám světa, nijak světu nenáležela.

Hovor s počátku povrchní oživil se náhle dobrým slovem, zábleskem rozumu nebo projevem sympatie a výsledek byl vždy vážný a hluboký, ač nepředvídaný a nepřipravený. Nejedem světák, který před tendencí byl by se měl na pozor, mimovolně podlehl nenadálému kozlu. Kolik těch, jež přivedla zvědavost neb samoláska, našli, čeho nehledali, a odcházeli jinačí, nežli přišli. Hraběnka nebyla si vědoma celého dosahu dobra, jež kolem šířila, ale svou hlubokou znalostí lidského srdce vycítila, kolik duší podléhá její autoritě, a zároveň pochopila, že všechny musí k Bohu přiblížit.

Jedině tím si možno vysvětliti její nevyčerpatelnou trpělivost. Nikdo nepostřehl na ní ani mráčku nechuti neb omrzení. Kolikrát domýšlivá ješitnost poučovala ji o věcech, jež lépe znala než kdo jiný, kolikrát vědátorství neb polemika zmocnily se celého večera! Jindy za nejlepší rozmluvy vešel ubožák bez zaměstnání nebo nějaká ztracená existence. Ale nic nedovedlo vyvolat ani nejmenšího stínu netrpělivosti, nikdy pokorný nebyl obětován hrdému nebo chudšas boháči.

Jistá dáma po patnáct let byla postrachem jejího salonu. Při nejmenší příležitosti vypukla v hněv, až konečně její příchod byl znamením všeobecného útěku. Ale hraběnka vždy srdečně ji vítala a odzbrojila všechny útoky mírnou omhovou: „Co chcete! Vše se jí vyhýbá! Ubohá, je nešťastna... Má jen mne.“ Tato paní zemřela vysílením. Hraběnka denně ji navštěvovala a celé hodiny sedávala u jejího lůžka.

Leč i dámy, které zřídka kdy podléhají vlivu jiné ženy, přicházely s celou důvěrou; nebylo u ní, co mezi ženami plodí nepřátelství; nebudila odporu, nechtěla nikoho zastínit, nevyvyšovala jedny nad druhé, a ta nezištnost získala milost její duševní převaze. Bylo ku podivu, jak ta, která ve chvílích samoty se hroužila ve filosofii jako ve svůj přirozený

život, byla zosobněnou vlídností, jakmile k ní přišla mladá žena. Krása, svěžest, elegance měly vždy pro ni zvláštní kouzlo. Její vkus byl jemný a vybroušený. Nikdy neodsoudila toalety, pokud se shodovaly se společenským postavením, ač sama chodila jen v prostém temnohnědém oděvu.

Nejednou přišly na večer mladé ženy, aby se jí ukázaly v plesovém úboru. Hraběnka ráda se obdivovala, ač její obdiv neměl do sebe nic všedního, a vždy útlocitně upozornila, co podle zdání bylo přehnané. Nejednou se stalo, že mladá žena se vracela nazítrí pod dojmem vážných myšlenek a žádala o radu zcela jiného druhu než minulého večera. Jak často se ukázalo srdce nemocné neb zbloudilé, v něž hraběnka vlévala světlo pravdy a zlo odtínala od kořene. Jedině Bohu je známo, co dobrého vykonáno za těchto důvěrných rozmluv, jež často ukončily v slzách, co začala povrchní rozmluva v saloně.

V tomto důvěrném styku čerpala hraběnka Svečtinová svým hlubokým bystrozrakem ono poznání lidského srdce, jež je považováno téměř za nadpřirozené. Slůvko, pohled, pohyb, zamlčení byly pro ni pravým zjevením; často osoba, která teprve později se jí chtěla svěriti, s úžasem si uvědomila, že ví všechno, i její přednosti i vady. Zнала lidskou duši tak zevrubně a úplně, jak učený lékař zná lidské tělo. Stačil jí jediný rys neb několik linií, aby uhodla vše ostatní a utvořila si celou mravní bytost.

Její den se dělil na tři části. V osm hodin ráno byla na mši svaté a pak obcházela nemocné. Po návratu se uzavřela ve svém pokoji. Odpolední salon otvíral se od tří do šesti hodin, večerní od devíti do půlnoci. Mezi návštěvníky vynikal hrabě Saleský, poslední zástupce rodu sv. Františka Saleského, papežský nuncius Lambruschini, pařížský arcibiskup magre de Guélen a j.

Té doby však již ji oputila její svěřenka Nadina Staëllinová; provdala se za hraběte Ségura d'Avgneseau.

VII. NOVÁ SITUACE NÁBOŽENSKÁ. STYKY S P. LACORDAIREM A K. MONTALAMBERTEM

Červencová revoluce roku 1830 zarmoutila i zalekla hraběnku Svečinovou. „Máte pravdu,“ psala Roxandře Edlingové, „že žijeme v době velké krise lidské pýchy. Hřeší-li živel duchovní, vždy to činí na způsob zlých duchů...“ „Předevčirem,“ píše později, „Paříž se podobala obleženému městu; dnes všude klid. Ano, vražedné volání změnilo se v provolání slávy, které ovšem nemůže nikomu život prodloužit. Mohu říci, že za všeobecných obav se nebojím, ale též necítím se v bezpečí za improvizované bezpečnosti. Lidé jsou vždy tíž...“

Leč změnou politickou se změnily ve Francii i náboženské poměry. Z dosavadních náhlých převratů vysvítalo jasně, že duchovenstvo musí hledat pevnější opory, než jaké mu skýtala okamžitá přízeň a nemilost mocností politických. Tytéž snahy sblížily několik nejpřednějších kněží s laiky hluboce Církvi oddanými. Záhy se dohodli a založili časopis zvaný Budoucnost (Avenir). Osoboditi duchovenstvo od nesnesitelných pout a závazků, zbaviti je obavy vpadnout v ruce náhody šťastné neb nešťastné, představití je mu i duším výlučnou povinnost evangelického poslání — takový byl program jednohlasně uznaný všemi spolupracovníky „Budoucnosti“. Duši celého hnutí byl P. Felix Lammenais, kolem něhož se záhy seskupili četní a oddaní učedníci. K prvním náleželi mladý kněz, přísný a obětavý, P. Lacordaire a jeho přítel hrabě Karel Montalambert. Montalambert patřil k obdivovatelům Josefa de Maistre; zvěděv o pobytu hraběnky Svečinové v Paříži, usiloval všemožně, aby jí byl představen; on též uvedl k ní svého přítele P. Lacordaira.

Můžeme vytušiti, jaký zápal měly jich rozmluvy za těchto okolností. Jednalo se o životní otázky křesťanské, jak zachovati Církvi nezávislost, aby opět dosáhla oné nezištné nadvlády nad národy, jež

nejvíce potřebují právě ve chvíli, kdo touží, by jí nebylo zapotřebí! Ale hraběnka pocítila brzy velkou úzkost; neboť celé hnutí záhy směřovalo k domýšlivému a nezřízenému liberalismu. P. Lammenais, jenž měl své přátele mírnit, zadával sám podnět k přehánění a perem svým budil jen neporozumění a rozčilení, jež se nijak nestaral uklidnit.

Podezření, vyvolané v Paříži, dostalo se záhy do Říma. Proto P. Lammenais s P. Locardairem a Montalambertem se rozhodli zastaviti „Budoucnost“ a odebrali se do Říma, aby vymohli na papeži Řehoři XVI. konečné rozhodnutí. Do Říma stihli koncem roku 1831. Cestu tu sleduje korespondence hraběnky Svečinové s Montalambertem, v níž ozývá se důtklivě její varovný hlas.

Leč příchod redaktorů „Budoucnosti“ vzbudil v Římě velkou nelibost. Řehoř XVI., chtěje zachrániti P. Lammenaisa a mlčením pomínouti, co bylo panovačného v jeho dotazech, odpověděl prostřednictvím kardinála Pacey listem, v němž vytknul jisté sporné věci a jisté výrazy, jichž sv. Stolice neschvalovala. P. Lacordaire byl dojat, i zapřisahal Lammenaisa, by se poddal a z Říma se vzdálil. Ale Lammenais byl hluchý. Viděl, že P. Lacordaire odchází a přece trval neústupně na svém: žádal na Hlavě křesťanstva odpovědi úřední. Nemoha se jí dočkati, opustil konečně Řím, ale prohlásil výslovně, že opět bude vydávati svůj časopis a šířiti jím své názory politicko-náboženské. Takové vzdory nedovolovaly Řehořovi XVI. delšího váhání. Encyklikou z 15. srpna 1832 vytkl, co v „Budoucnosti“ bylo přehnaného. Ale učinil to nerad a výrazy nadmíru šetrnými. Kdyby se byl Lammenais pokorně podrobil, mohl se brzo octnout před cele katolickým hnutím, větší, mocnější a úctyhodnější než kdy před tím. Jest známo, že se pustil cestou opačnou, a cesta ta ho uvrhla v propast.

Jinak bylo s jeho přáteli. P. Lacordaire v pařížském ústraní kláštera Navštívení, kde se stal domácím duchovním, sílil své síly a studie; Montalam-

bert odebral se do Němec, kde zbožné dojmy v Marburku daly podnět k jeho „Sv. Alžbětě“. Všude ho sleduje korespondence hraběnky Svečinové.

„Zda se modlím za Vás? Ne, neptejte se. Má modlitba má postupně všechny způsoby zármutku, obavy, slabosti a bídy. Nemohu nic pro Vás učinit, nemohu-li upevniti pouta, jež spojují Vás s Bohem a s Církví. Mám odvalu vidět Vás trpět; ale cítím, že bych nesnesla nejen Vašeho odpadu, ale již pouhé lhostejnosti, kterou vyhrožujete . . . P. Lacordaire, věren svým povinnostem, chce býti jedině knězem; proč Vy chtěl byste býti něčím jiným, než křesťanem a katolíkem? S Bohem! Bůh rozlej na Vás své nejvzácnější útěchy a své svaté světlo . . .“

Současné dějiny ukázaly, jaká byla odpověď Montalamberta na toto obdivuhodné povzbuzení. Muž, jenž vyvolal podobná slova, byl hoden je slyšet a povznést se na jejich výši.

P. Lacordaire, jak víme, neváhal ani chvíli v poslušnosti; neměl obtíží v sobě, ale před sebou. Když rektor kollegia Stanislav svěřil mu duchovní konference téhož ústavu, vystoupení jeho doznalo netušeného úspěchu. Skvělá jeho výmluvnost přivábila kromě chovanců i četné vybrané společenstvo. Avšak rádcové arcibiskupa pařížského, msgra de Guélen, chovali k němu nedůvěru z ohledu na jeho bývalé styky s Lammenaisem. Leč arcibiskup sám, ač měl jisté předsudky proti skvělému spoluredктору „Budoucnosti“, nebyl s to udržovati v zlém úmyslu antipatie a pohrdati vybranou silou, jež tolik mohla prospěti Božskému Spasiteli. Co mohlo však uklouznouti jeho zraku neb upřímnému úmyslu, to našel v hluboké úctě a důvěře k hraběnce Svečinové. Hraběnka to věděla; proto její náklonnost jak k msgru de Guélen, tak i k P. Lacordairovi hleděla oba k sobě přiblížit. I jest skutečně velkou pravdou, počítáme-li konference v katedrále Matky Boží v první řadě této služebnici Boží. Proto nepřekvapí řádky P. Lacordaira, nalezené v její pozůstalosti.

„Hraběnko,“ píše P. Lacordaire 13. prosince 1833,

„mám čest zaslati Vám opis svého nového prohlášení, jak jste si to přála. Ve chvíli, kdy věc tak závažná se končí, toužím poděkovati Vám za všechny tak dobré a laskavé rady, ač jinak nemám na ně práva. Zachovám vzpomínku na to po celý život. Hle, část mé životní dráhy se ukončila; vcházím v postavení nové, kde bez pochyby nebudou chyběti zevní nepokoje a změny nejrůznější; ale to je již našim údělem; nabyl jsem však širšího poznání svých povinností i míru, jež nic nemůže porušit, poněvadž je to mír Boží. Na rozhraní údělů tak různých mého života zjevila jste se mi, jak anděl Boží se zjevuje duši, zmítané mezi životem a smrtí, mezi nebem a zemí. A kdo již jednou v nebi jsou, ti se již nikdy neopustí...“

Po ukončení konferencí v kollegiu „Stanislav“ vznášela se nejistota nad osudem slovatného kazatele. V těsné kapli nemohl déle zůstat, a otevření další dráhy zdálo se arcibiskupským rádcům neopatrností. Na podzim roku 1834 procházel se P. Lacordaire sám a smuten v aleji Lucemburské. Náhle přiblížil se k němu neznámý kněz. „Proč zůstáváte v nečinnosti?“ tázal se; „proč nejdete k msgru de Guélen?“ P. Lacordaire se usmál, ale neodpověděl a pokračoval ve své osamělé procházce. Ale za chvíli sám si dal touž otázku a bezděčně zamířil ke klášteru sv. Michala, kde arcibiskup pařížský obýval skromnou celu po vyplenění svého paláce. Bez obtíží byl připuštěn. Monsignore byl právě sám. Po prvních úvodních slovech monsignore de Guélen se zamlčel a pak laskavě, ale i vážně a pronikavě pohlédl na mladého přítele hraběnky Svečinové. Náhle, jako by se rozhodl, řekl: „Dávám vám kazatelnu u Matky Boží; za šest neděl budete míti první konferenci...“ Zaražen P. Lacordaire couvnul — výmluvný apoštol obával se odpovědnosti. Teprve po dvou dnech vroucí modlitby svolil.

Již první jeho vystoupení zajistilo mu slávu, ale zvýšilo i nepřízeň. Jeho hrdoost byla dojata, jeho skromnost se lekala. Příštího roku v zimě 1835—36

zřekl se skvělého posluchačstva a rozhodl se uchýliti do samoty ve Věčném městě.

Ani v této zkoušce ho nezklamalo přátelství hraběnky Svečinové. „Drahý příteli,“ píše mu, „netraťte ničeho z času své samoty . . . Vaše studie zdají se mi výtečné . . . Snad některé knihy mohly by Vám prospěti? Řekněte mi, čeho potřebujete. Jsem tak ráda Vaším dodavatelem. To nic nevylučuje; v pravé náklonnosti se všechno najde; je to rozmanitost v jednotě, jak tvrdí naši milí Němci . . .“

Mezitím kdy P. Lacordaire, jenž záhy vstoupil do římského noviciátu Otců dominikánů, splnil přání své přítelkyně životopisem sv. Dominika a později se proslavil jako obnovitel řádu dominikánů ve Francii a ještě skvělejšími konferencemi v katedrále Matky Boží, nechtěl msgr. de Guélen zůstaviti kazatelnu opuštěnou; i svěřil ji P. Ravignanu T. J. I tento svatý a horlivý apoštol náležel záhy k přátelům hraběnky Svečinové. Psala do Říma P. Lacordairovi: „Slyšela jsem P. Ravignana; velmi jsem se mu obdivovala. Stojí velmi vysoko tam, odkud sestupuje autorita. Řeč jeho krásná a přesná, mluva působí bohatstvím a silou ideí . . . Ale získává krásné místo, zda P. Ravignan ji někomu ubírá? Nejsmutnější věci na světě jsou úzkoprsé hany a naprostý obdiv. „Závistivá chudoba výlučné lásky“ platí všude . . .“

VIII. UTRPENÍM ZBOŽNOST MOHUTNÍ A VZRŮSTÁ

„Co zbožným slovům dodává zvláštní účinnosti, jest zbožný život těch, kdo je pověděli,“ tak psala kdysi hraběnka Svečinová; mluvila vlastně o sobě. S touž silou a prostotou, jak žila nejčinnější život ve světě, žila i nejdokonalejší život duchovní; tak ukázala, jak výborně se shoduje hluboká zbožnost s povinnostmi stavu; a těm, kteří život víry považují za neplodnou kontemplaci, podala nezvratný důkaz, že život takový dobře se dá sloučit s obětavým

životem rodinným a přátelským, a s nejpłodnější činností rozumovou.

V roce 1831 zasáhla ji těžká rána. Snad ze záští proti generálu přiměli jeho nepřátelé cara Mikuláše k rozkazu, jímž všem jeho poddaným byl zakázán pobyt za hranicemi. Kromě toho byl zaslán generálovi rozsudek, jímž byl vypovězen z Petrohradu a z Moskvy a za bydliště mu vykázáno velmi odlehlé zákoutí venkovské.

Hraběnka vůbec nepomyslna, jak uniknouti rozsudku. Dosud vždy se vzpírala, kdykoli jí totiž radili, aby prodala svá ruská panství a koupila za ně jiná ve Francii, kde by byla chráněna před svévolí a záštím. Nechtěla strhati poslední vazby pojící ji s vlastí; chtěla též otcovské dědictví zachovati neporušené sestře a jejím dětem; rovněž nechtěla opustiti vesničany, jež jí svěřila Prozřetelnost Boží. Právě v té příčině dotkla se jí těžká zkouška. „Mé srdce svírá smrtelná úzkost,“ psala své přítelkyni, „když vidím ubohého chotě, jak hledí zadržeti svou bolst, která se však často prozradí temným zoufalým pohledem, jak často mu náhle z očí vyhrknou slzy, když pomyslí na obtížnou cestu za neznámým cílem. Obyčejně vítězí jeho tichá povaha; jest tak trpělivý. S počátku nechtěl přivoliti, když jsem nezvolně prohlásila, že všude s ním půjdu; posléze přece svolil... Nechci však zanedbati žádného prostředku, abych na dobrotě carově vymohla povolení k dalšímu zde pobytu. Ale ať cokoliv rozkáže, vždy najde v nás uctivé a poslušné poddané...“

Zatím však přátelé petrohradští vymohli na carovi vykonání rozsudku. Času toho použila hraběnka k cestě do Ruska. Paříž opustila 15. srpna 1834 a do Petrohradu stihla 19. září; ale teprve 16. listopadu dosáhla, oč prosila. Leč zdraví její tím utrpělo; teprve v únoru mohla pomyslit na návrat. Mnoho přestála na této cestě za krutých mrazů. Do Paříže dospěla 4. března v 6 hodin ráno. Nejdříve se zastavila v kapli sv. Vincence a pak pospíšila do drahého zátiší v ulici sv. Dominika. Leč sotva vešla,

klesla zemdlením a po tři měsíce kolísala mezi životem a smrtí.

Ale i následující rok byl pro ni bolestný. Zemřela jí adoptivní dcera, Nadina, hraběnka Ségurová d'Aguesseau. Byla vždy slabého zdraví a již od mládí ohrožována krutou nemocí, již podlehla v květu života, jsouc matkou dvou dítek. Zemřela téměř náhle v lázních Pyrenejských, když právě generál Svečin ji chtěl navštívit. Za několik měsíců druhá těžká ztráta. Zemřel švagr kníže Gagarin, který té doby dlel v Bavorsku jako ruský vyslanec. Za bydliště kněžny Gagarinové ze tří, carem nabízených měst, byla zvolena Moskva. Ale ohromná vzdálenost znemožnila osobní styky obou sester. Rozloučení to náleželo vždy k velkým zármutkům hraběnky Svečinové.

V trpkých zkouškách vždy se utíkala k Bohu. Její zbožný život nabyl posléze rázu tak kajícího, o jakém neměly ponětí ani osoby, jež často k ní přicházely. S dovolením pařížského arcibiskupa byla si již dříve zařídila domácí kapli. Nová výzdoba této svatyně po návratu z trpké ruské cesty měla býti výrazem její hluboké vděčnosti k Bohu. Obětovala na to celé množství převzácných brilantů. Nádherné démanty, jimiž se kdysi skvěla na dvoře carevny Marie, věnovala na ozdobu podstavce stříbrné sochy Panny Marie. Obnovenou svatyni posvětil dne 15. srpna 1835 opětně msgre de Guélen, který již před dvěma lety ji světil a nejsvětější Svátost v ní uložil.

Leč i přes tuto velkou milost i přes časté choroby hraběnka náležela k nejhrořlivějším farníkům kostela sv. Tomáše. Zřídka kdy chyběla na ranní mši sv. Kromě toho byla na mši svaté ve vlastní kapli, kde nejsv. obět byla sloužena v ony dny a hodiny, které byly vhodné jejím přátelům; tu ráda s nimi slavila radostná neb smutná výročí. Tu kázával někdy Dom. Guéranger, obnovitel řádu benediktinského, výtečný nám známý P. Lacordaire, obnovitel řádu dominikánského, P. X. Ravignan T. J.; samí to milí a věrní přátelé. Nejedna mladá dívka si přála, aby

tu bylo požehnáno jejímu sňatku a nejedna duše, jež tajně se chtěla vrátit do lůna Církve, zvolila si ke sv. úkonu tuto krásnou svatyni.

Hraběnka spěchala sem v každé volné chvíli; byl to její obvyklý útulek. V písemné pozůstalosti najdeme tu a tam několik řádek, jež prozrazují, jakých rozkoší zakoušela v Pánu Ježíši v nejsvětější Svátosti oltářní. Čteme tam na př.

„Modlitba — toť nekonečnost; srdce, které se, ó Bože, až k Tobě povznáší, chápe všecko srdce. Modlitba — toť věčnost; zahrnuje všechny časy a doby. Modlitba — toť nesmírnost; zahrnuje všechna místa, všechny prostory. Vše, co bylo, ó můj Bože, i vše, co jest, lidé všech krajů a věků, jejich osud a štěstí, jejich ctnost a láska, celá nekonečnost srdcí se odráží v tiché a vroucí modlitbě, jak blankyt nebes se zrcadlí v neznámých vodách nepatrného potůčku.“

„*Ježíši, Bohu a člověku.* Dobrý Ježíši, jsi Bůh a zároveň i člověk. Kéž obě přirozenosti Tvé, spojené a přece rozdílné, učiní nás předmětem Tvého dvojího milosrdenství. Jako Bůh zapomeň na naše urážky; jako člověk vzpomeň si na naši bídu. Jako Bůh přitahuj a povznášej nás k Sobě; jako člověk krácej s námi po neschůdných stezkách tohoto vyhnanství. Buď nám druhem ve dnech dobrých i zlých! Ó Ježíši, jsi naším Pánem, odpusť nám! Ježíši, jsi naším Přítelem, můj soucit s námi.“

IX. ÚČINNÁ LÁSKA K BLIŽNÍMU

Pravá láska k Bohu se projevuje účinnou láskou k bližnímu. Proto hraběnka Svečtinová nikdy jí nepovažovala za činnost všední neb lhostejnou. Jak výmluvně svědčí o tom věrný její Cloppet, jehož třicetileté oddané služby úzce souvisejí s památkou jeho velitelky.

„Jak rád,“ praví, „napsal bych něco o dobré paní, již sloužiti bylo mi velikou ctí. Jsem přesvědčen, že drahá moje paní si ukrátila život jen proto, že

chtěla sloužit všem svým bližním: byla vlastně otrokyní všech. Zde malý příklad: Když se ráno vrátila se máe svaté a já přinesl snídání, řekla: „Dnes mám mnoho neodkladné práce; moje dveře jsou zavřeny bez výjimky; prosím, nevpuštějte nikoho.“ Ale když vstala od stolu, řekla s úsměvem: „Kdyby však někdo přišel, kdo musí se mnou mluvit, na př. nějaký ubožák, který přišel z daleka, ohlaste mi ho...“ Potom sotva vešla do své pracovny, ihned se vrátila: „Zapomněla jsem říci, že sl. X. chtěla se mnou mluvit...“ Za půl hodiny přišel list s prosbou o soukromou rozmluvu... Potom se dostavila „na minutku“ jistá osoba z venkova. Ta minutka se protáhla až do příchodu jiné návštěvy. Když pak byl ve tři hodiny otevřen salon, přišlo celé množství osob, jež zůstaly až do sedmi hodin. Potom teprv ubohá paní sedala ke stolu. Oběd ještě nebyl u konce, a již tu byly osoby, které chtěly s ní pohovořit před večerním salonem. Tak bylo den co den, od šesti hodin ráno do jedné neb dvou po půlnoci. Měla vzácný dar, že s každým dovedla rozmlouvat. Chudřasa potěšila právě tak, jak boháče, jehož tížil domácí kříž. A přece nikdo si nevšiml, že takovým životem chabnou její síly...“

Věrný Cloppet věděl však více. Nebyloť ji dosti, že doma na chudé čekala; s největší radostí sama je šla hledat. Neměla též dosti na almužně, kterou považovala za svou povinnost; hleděla též připravit nějakou radost. Říkávala: „Každý časem potřebuje trochu nadbytku.“ Jednomu na př. koupila hezké květináče, vysloužilci dala zarámovat obraz jeho zamilované bitvy; jinému opatřila vhodnou četbu, jednomu starci opatřila měkkou lenošku, druhému vytoužené lůžko... Jednou na Nový rok uklouzla svým přátelům, aby po několik hodin těšila rodiče, zarmoucené nad ztrátou milovaných synů.

Hlavním působištěm její lásky byla chudinská čtvrt Gros-Gaillou s velkým klášteřem „sestřiček chudých“, které pečují u obohé starce a stařeny. Kdykoli nová radost pňila její srdce vděčností k

Bohu, vždy prosila sestřičky o nového chráněnce, kterému se dostalo jména obdržené milosti. Tak jeden nazván „Mou sestrou“ — za šťastné zprávy o milované sestře, jiný „Mírem“ po sjednání míru mezi Ruskem a Francií.

Z dobročinných ústavů vábily ji podniky pro hluchoněmé, neboť hluboce cítila jejich náklonnost k smutku a k osamocení. Proto často připravila hluchoněmým dětem nějakou zábavu: buď je pozvala na dobrou svačinu, jindy se postarala o zajímavé hry aneb je zavedla na světelné obrazy. Na její prosbu byly zavedeny pro hluchoněmé zvláštní služby Boží u sv. Rocha.

Mezi služebnictvem měla jistou hluchoněmou dívku Parissu. Vyvolila si ji za průvodkyni na ranních pochůzkách. Parissa byla dosti obtížná a zvláště se nemohla snést s ostatními služebnými. Hraběnka musila se často dožadovat pro ni shovívavosti. Když však někdy Parissa se chovala jak „uražené veličenstvo“ nebo bylo třeba přísně vystoupiti, byla volána na pomoc slečna Fermuntová, výborná učitelka z ústavu hluchoněmých.

„Drahá slečno,“ píše jí jednoho dne hraběnka Svecinová, „prosím, řekněte Parisse, že již o vše jsem se postarala. Její nový pokoj bude právě tak pěkný jako předešlý; ale musí mi popřáti času k jeho zařízení. Žádám jedině, aby se ustavičně nehněvala a nebyla stále mrzutá a nevlídná. Ujišťuji, že mě trápí pouhé pomýšlení, způsobit jí zármutek...“

„Parissa,“ píše jistého úterý, „sama doručí tyto řádky; račte jí vysvětliti příčinu jejího dnešního rozčilení. Její kamna čadí. Jsou to však výborná švédská kamna; jiná se do jejího pokoje nehodila. Čadí-li — což se přihází všem kamnům na světě — jest příčinou toho určitý směr větru nebo že dlouho v nich nebylo topeno. Ostatně zavoláme kominíka, aby je prohlédl a vyčistil. Taková práce jest rozumná, ale nerozumné je měniti dobrá kamna... Prosím za odpuštění, že Vám působím trampoty...“

„Opětná bouře. Její hněv nezná oddechu. Přišla ke mně ukazujíc kusy chleba. Nerozumím ničemu; vím jen, že se s nikým nescnese. Na slečnu Gladii se hněvá právě tak, jako na pana Jindřicha. V tom obě pleti již přešly. Nezbyvá leč zkusit, jak užije své svobody. Buďte tak laskava a řekněte, že jí dávám 500 fr. ročního výslužného. Je-li u mne tak nešťastná, musíme zkrátiti její muka. Víte-li o nějaké hluchoněmé, s níž by mohla bydlet, budu velmi vděčna . . .

Ale odpusťte, drahá slečno, právě přichází Cloppet. Že prý ubohá nejí a je velmi smutná. Domluvil jí důrazně i začíná chápat. Je hotova odprosit a se všemi se smířit. Zkusíme tedy . . .“

Tak se i stalo. Parissa se začala přemáhati, i mohla zůstat u své dobré velitelky. Láska k bližnímu skýtala však hraběnce i velkou útěchu v utrpení. Zvláště bolestně se jí dotkla náhlá smrt Roxandry Edlingové a nedlouho na to stihla ji rána ještě bolestnější. Generál Svečin skonal náhle 30. listopadu 1850. Bylo mu téměř dvaadvadesát let. Ráno v osm hodin, kdy mu chtěla předčítati denní zprávy, ranila ho mrtvice.

Generál byl vpravdě ctihodný kmet. Na jeho tváři vždy se zrcadlila upřímná dohrota. Svou choť hluboce miloval a nikdy o ní nemluvil jinak než s nejněžnější úctou. Hraběnka se mu za to odvděchovala nejoddanější láskou a péčí. Nebyl-li duch jeho na úrovni jejího, vyrovnala se za to jejich srdce velkodušností a útloucitem. V posledních patnácti letech byl silně nahluchlý, proto se vzdaloval salonu. Když jeho choť chtěla proto zavřítí své dveře, opřel se velmi rozhodně, ano, každého večera přicházel na hodinku k hostům, nemohl se sice účastniti rozmluvy, ale byl ke všem velmi přívětivý. Rád sdílel též její přátelské city; zvláště ctil a miloval P. Lacordaira a P. Ravignana. Ale nikdy neprojevil ani nejmenší pochybnosti o pravoslaví nebo touhy po Církvi katolické. Jeho náhlá smrt zastihla hraběnku jako blesk. Nemohla ani uvěřiti svému neštěstí. Přá-

telé zastali ji klečící a plačící u bezduchého těla generálova. Teprv po delší době se vzpamatovala, i mohli ji odvésti do její komnaty.

Bylo jí velkou útěchou, když obdržela povolení, aby zesnulý mohl býti pohřben na hřbitůvku Montmartreském. Tam každého měsíce putovala s věrnou Parisson; dlouho se vždy modlila a když vstala, ukázala své němé průvodkyni prázdné místo vedle hrobu svého chotě, kde chtěla jednou odpočívat.

X. VEČER ŽIVOTA

S postupem let osláblo valně chatrné zdraví hraběnky Svečínové. Duševní její síla dovedla dlouho okolí oklamat; jen ti, kdo blíže sledovali pokroky nemoci, vytušili bližící se nebezpečí. Již sice od třiceti let jediný den nemnul bez utrpení. Jaterní choroba a první příznaky vodnatelnosti přivodily dusivost a časté otoky. Proto sedávala obyčejně na vysoké tvrdé lenošce, ale ne dlouho; nejlépe bylo, mohla-li se procházet. Ani v noci neměla odpočinku. Sotva dvě hodiny spočinula na tvrdém loži, již se začala dusit. I musila vstát a procházet se. Obyčejně se oddala oblíbenému přemýšlení. Chvillemi se zastavila u psacího stolku a narychlo napsala několik řádek. Čteme na př.: „U dítek lidských chtěla bych býti označena slovy: „Ta, která věří, modlí se a miluje.“ — „Bůh žehná člověku ne proto, že Ho nalezl, ale že Ho hledal.“ — „Věnovati přílišnou pozornost počtu a rozmanitosti svých bolestí, jest slabostí starců a ochabnutím vůle.“

Posléze lékaři předepsali naprostý klid. Přátelská láska připravila jí ho v starobylém zámku Fleury nedaleko Paříže. Široká přízemní chodba byla k procházkám jako stvořena; pod okny se táhl hluboký příkop a kolem šířil se rozlehlý park se starobylými stromy. Farní chrám, jenž těsně k zámku přiléhal, byl každodenním cílem vycházek hraběnčiných. Když v neděli vycházela po velké mši svaté z kostela, pospíšili k ní vesničané, a ona pro každé-

ho měla milé slůvko povzbuzení. Po nich přiblížili se chudí a zarmoucení a nikdo neodcházel bez potěchy a pomoci.

Přátelé šetřili jejího ústraní. Přerušili je pouze na výslovné vyzvání. „Šťastný to pro mě den,“ zvolala odcházejíc jistá návštěvnice. „Ta svatá duše mě vybízela, abych první denní hodiny věnovala Bohu a pak dosti značný čas studium. Řekla mi, že láska k studiu ustavičně u ní vzrůstá, a to tou měrou, že srdce jí bije radostí, blíží-li se ke stolu, aby se oddala zamilované práci. „Věřte mi,“ dodala, „stáří není sice krásný věk, ale jest to krásná doba.“

Ve Fleury byla by ráda zůstala až do konce podzimku 1857. Ale náhle došla zpráva, že přijíždějí oba její synovci, Řehoř a Eugen, se svými rodinami. Ač prosili, aby je přijala ve svém tichém ústraní, nechtěla přivolit. Nač by se měli k vůli ní na venkově nudit? Teprve po odchodu drahých návštěvníků chtěla se zase vrátit. Leč Pán Bůh usoudil jinak.

Poslední dny hraběnky Svečinové byly korunou a souhrnem celého jejího života. Jejich věrný obraz vzdá důstojnou čest její památce, a teplem svým zahřeje a potěší nejednu duši. Jsou to řádky, jež psal autor jako každý očitý svědek příteli svému Karlu Montalambertovi. Hraběnka po návratu z Fleury byla stížena těžkou krisí, jež polckala její okolí. Věrný Cloppet zpravil o tom všecky vzdálené přátele.

„Do Paříže,“ píše autor, „stihl jsem ráno 21. srpna. Služebnictvo mne upokojilo; krise minula, ač nebezpečí trvá, jen třeba opatrnosti, poněvadž prý hraběnka o ničem neví. Tento sebeklam mě překvapil; nedal se nijak srovnat s bystroduchem naší svaté přítelkyně.

V obvyklou hodinu dostavil jsem se do salonu; seděla u psacího stolu, a jen hlava vpřed schýlená prozrazovala nemoc. Klidně vyslechla příčinu mého náhlého objevení a pak se vyptávala na vše, o čem věděla, že mě zajímá. Na večer přijeli oba synovci se svými rodinami. Připadali mi jak poslední pozdrav

z daleké vlasti. Já jsem však zašel k jejímu lékaři dru Rayerovi. Řekl: „Nepochopitelná mravní síla jest jejím hlavním životním prvkem. Trpí nevýslovně; stále množící se náplasti mění celé tělo v jedinou velkou ránu. Vodnatelnost zasahuje srdce i hlavu, která svou tíží klesá ustavičně vpřed. Nemohu ručit déle než na čtrnáct dní...“ Odcházeje umínil jsem si, že si nedám uniknouti ani jediné chvíli, které mi Boží milosrdenství ráčí popřáti. Nazítří se mne ptala, zda jsem určil den svého odjezdu. Odpověděl jsem, že ne. Zamlčela se, patrně uhodla vše. Když jsem navečer odcházel, řekla mi tiše: „Přijďte zítra v poledne, musím soukromě s vámi promluvit.“ Dostavil jsem se v určitou hodinu. „Drahý Alfrede,“ řekla prostě, „musím pomyslit na své poslední záležitosti. O závěť se však nemusím starat; dědičná panství náležejí mé sestře a synovcům. Zbývají jen některé drobnosti; potřebuji při nich vaší rady, aby vše mělo zákonitou formu. Začneme s mým pohřbem. Myslíte, že bez podivínství mohla bych projevit své přání?“ S těmi slovy podala mi zažloutlý papírek. Čtu: „Jakmile zavru oči, prosím, abych byla přenesena do své drahé kaple. Odtud po dvou dnech nechť mě převezou do kostela sv. Tomáše, kde bude za mě sloužena tichá mše svatá, a nazítří do kostela Montmartreského, kde po tiché mši svaté mě uloží na tamním hřbitůvku vedle mého chotě. Prosím, aby na můj hrob byl položen týž kámen, jako na jeho; na něm buď vyryt kříž, data narození a smrti a níže slova žalmu: „Domine, dilexi decorem domus tuae et locum habitationis gloriae tuae.“ Žádám nejjednodušší pohřební vůz. Zakazují jakoukoliv okázalost nebo smuteční výzdobu.“

Když jsem ji ujistil, že přání takové jest zcela oprávněné, odpověděla potěšeně: „Nuže, odneste ten papírek a pak přijďte ke mně denně v poledne.“

Odcházeje řekl jsem Cloppetovi: „Ona ví vše lépe než my všichni...“ Tak minulo pět šest dní. Mluvila se mnou o nejnepatrnějších podrobnostech a zvláště svěřila mi svá přání ohledně služebnictva a

skutků křesťanské lásky. Po splacení dluhu vděčnosti těm, kdo jí sloužili a ji ošetřovali, pečovala zvláště o svou svatýňku, kterou svěřila péči vévodkyně Chevrensové. Odesílala mě teprve, když se dostavily dusivé záchvaty. Odpoledne jak obyčejně otvíral se salon. Na domácí paní nebylo znáti ani stopy ranních starostí. Řekl jsem jí, že ji to musí unavovat. „Ne,“ odpověděla, „nemohu ani čísti ani psáti, osamocení mě unavuje, a nic není trapnějšího nad prázdnotu.“ Kdo znal sílu jejího ducha, přisvědčil jí; ale kdo znal její srdce, uhodl, že to činí z pouhé šetrnosti. Záhy jsem se o tom přesvědčil. Když shromáždila u svého stolu své synovce, jejich rodiny a vychovatele, tak se unavila, že dostala horečku. I vytýkal jsem jí ten oběd. „Máte pravdu,“ „ale jsem jista, že budou o tom psáti mé sestře. Ubohá, leží nemocná v Moskvě; vím, jak se rmoutí, a to ji uklidní... Ostatně mé neteře chtějí si prohlédnouti Paříž; proč by měly chodit předčasně ve smutku po tetě, kterou sotva poznaly?“

Ale slabost její se vzmáhala. A přece den co den několik hodin rozjímal a se modlila ve své kapličce, kde denně obcovala mši svaté a přijímala Tělo Páně. V kapli téměř ustavičně klečela po sv. přijímání zůstala přes půl hodiny pohroužena v tak hluboké a vroucí modlitbě, jak by byla u vytržení. Tu čerpala pro celý den jasnou mysl a svobodu ducha.

V rozmluvách často se vracela k P. Lacordairovi.⁴

⁴ P. Lacordaire se vrátil r. 1841 z Říma do Francie v bílém řeholním rouchu sv. Dominika. Vynikl jako nedostižný kazatel a obnovitel řádu dominikánského ve vlasti. Od r. 1843 měl každoročně – s výjimkou r. 1847 – cyklus úchvatných konferencí v pařížské katedrále Matky Boží. „Z těchto konferencí vycházeli jsme plni lásky k Bohu a k Církvi,“ zaznamenal generál de Sousa ve svých vzpomínkách. A Ludvík Veuillot napsal: „P. Lacordaire činí divy... Pohnul celou Paříží... Mezi miládeží tisíce obrácení... Zástupy, úspěch, vážnost, vše roste kolem něho. Nikdy jsme nic podobného neviděli... Jak krásný dar učinil v něm Bůh své Církvi!...“

Ale r. 1851 opustil navždy kazatelnu u Matky Boží. „Se státním převratem,“ řekl, „vyvrácena i všechna svoboda; proto i mé slovo, jež též jest svobodou, musí umíknout...“

Proto jaká radost, když i on přichvátal na první nedobré zvěsti. Nic neušlo jejím otázkám, a P. Lacordaire nejevil ještě nikdy tolik odevzdanosti a synovské oddanosti. Ráno za ni sloužil vždy mši sv. a podal jí Tělo Páně. V úterý 1. září zastal jsem oba v rozmluvě velmi dlouhé a oživené. Lež neokladné záležitosti volaly P. Lacordairea nazpět do kolegia Lorezského, jež nakvap byl opustil. Proto ve středu ráno po mši sv. a po poslední delší rozmluvě s nemocnou spěchal na nádraží, doufaje, že co nejdříve se zase vrátí. Nemocná ho nijak nezdržovala; co jí Bůh ráčil udělit, přijala s vděčností; ale čeho jí neposlal, po tom si nepřipustila ani nejmenší touhy.

Téhož dne řekla mi odcházející staříčká markýzka Lilliersová: „Víte, co mi řekla naše svatá přítelkyně? Když jsem se s ní loučila, ujišťuji ji, že se jdu za ni pomodlit, odpověděla: „Děkuji, má drahá; jen neproste pro mě na Bohu ani o jeden den života více, ani o jedno utrpení méně!“

V pátek však se jí značně pohoršilo; bylo vše připraveno k poslednímu pomazání. Udělil jí je P. Serres, farář od sv. Tomáše. Mluvil k nemocné jako přítel a kněz. Na jeho slova nemocná jak by opanovala blížící se smrt. Mluvit nemohla, ale tím výmluvněji odpovídala rukou.

Čím déle jsme se modlili, tím více jsme cítili, že se modlí s námi, ano, na konci litanií pověděla téměř jasně: „Ora pro nobis.“

Dosud každý z uctivosti zadržoval pláč; ale když kněz pověděl „na celou věčnost“, a nemocná opakovala hlasem slabým, ale rozhodným: „Na celou věčnost,“ vše začalo plakat. Dveře byly otevřeny. Každý, kdo vešel, poklekl a plakal. Klečelo tu všecko slu-

Založil ve Francii kláštery: v Nancy, Chalais, Dijonu, Paříži, Toulousu, St. Boume a kolegium v Oullins u Lyonu; konečně r. 1854 kolegium v Sorèze, kde v pověsti svatosti zemřel ve svátek Obětování Panny Marie dne 21. listopadu 1860. Pohřbu jeho 28. listopadu se zúčastnilo na 20.000 osob. Téhož dne v pařížské katedrále Matky Boží měl kardinál Morlot slavné smuteční služby Boží, při nichž z útlocitné pozornosti zastřena slavná kazatelna smutečním závojem.

žebnictvo, byly tu hraběnky Roztopčínová a Fredrová, byl tu příbuzný P. Gagarin T. J., P. Chocarne, představený kláštera dominikánského a j. Po ukončení sv. obřadu vybídl kněz nemocnou, aby požehnala všem přítomným i jejich rodinám, a P. Chocarne prosil, by v něm požehnala P. Lacordairovi a všem synům sv. Dominika. Kynula rukou na znamení, že všem žehná a za všechny se modlí.

Nato vešel lékař. Učinil jí na nohách několik řezů, vyteklo hojně vody a nemocné se ulevilo. Na druhý den začala se o vše zajímat. K večeru přitáhli její lenošku k oknu. Těšila se překrásnému večeru i pohledu na rozkošné zahrady. „Kdyby mi Pán Bůh popřál ještě života,“ řekla, „těšila bych se mu; ale zavolá-li mě, co jiného mohu cítiti než vděčnost?“ Potom začala mluvit o sobě, což zřídka se stávalo: „Mé jediné téměř utrpení bylo, že jsem nechápala vůle Boží vzhledem k sobě... Ale nyní jsem plna důvěry v Jeho milosrdenství; zdá se mi, že důvěra jest jediný způsob, kterým Ho mohu oslovit.“

Na druhý den zastihl jsem ji v lůžku. Zabořeno mě to. Ptal jsem se, zda noc nebyla příliš těžká? „Ne,“ odpověděla, „ale lépe neb hůře málo u mne znamená. Mám neurčitý pocit, jak by bylo více ve mně života, než jak se myslí. Ale cítím zároveň, že již v málo hodinách mohu se objeviti před trůnem Božím; a toho pocitu se držím.“ Slova ta mě naplnila nevýslovným smutkem... I začala mluvit o své písemné pozůstalosti. O celku se zmínila stručně, ale zato soustředila svou pozornost na korespondenci P. Lacordaira. Již dříve několikrát opakovala: „Teprve po uveřejnění jeho korespondence možno si o něm učiniti správné ponětí.“ Poněvadž její lůžko bylo velmi nízké, musil jsem pokleknout a se sklonit, bych lépe ji slyšel. Prosila, abych ze skříně v saloně vytáhl objemný svazek: byl to rukopisně P. Lacordairem napsaný „Život sv. Dominika“. Pohlédla na něj s láskou a prosila, abych přečetl věnování. Ale při slovech: „Přeji si, aby některý z vašich synovců jednoho dne zvěděl, že měl příbuznou, již by

sv. Jeronym byl přítelem, jak sv. Paule a Marcelle“ — přerušila mě: „Toť směšné tu o mně mluvit;“ ale hned na to dodala: „Ostatně tam, kde budu, hana neb chvála, vše mi bude jedno.“ Po přečtení listu musil jsem zazvonit na Cloppeta; měl přinésti svazek listů P. Lacordaira. Když žádané přinesl, vložila obé do mých rukou prosíc, bych si to co nejdříve domů odnesl. Patrně to nejvíce jí leželo na srdci; nechtěla drahocenný poklad zůstaviti příznivé neb nepříznivé náhodě.

Nazítří byl těžký den. Nemocná s hlavou schýlenou seděla na lůžku, nemohouc téměř mluvit. Oba synovci klečeli u ní, hladili a líbali jí ruce.

V neděli a v pondělí odnesli ji do kaple, kde přijala, sedíc na pohovce, Tělo Páně. Ve středu odpoledne začaly se jí másti myšlenky. Zdálo se jí, že přišel notář a chce jí vzíti všechny listiny. I vzal jsem ji za ruce a řekl: „Přece mě znáte a víte, že vás nechci oklamat! Nuže, ujišťuji vás, že je to jen následek okamžité horečky.“ „Nechcete mě oklamat,“ řekla, „ale šetríte mně; já však nepotřebuji jiné šetrnosti než pravdy.“ A pak dodala mocně: „Ano, pravdy! S ní jest mi milejší bídno lůžko špitální než bez ní veškeren přepych světa.“

Na noc se uklidnila. V devět hodin prosila o P. Soimièra. Řekli jí, že jest již pozdě večer, zda by ho nemohl zastoupit pan farář, který čeká v sousedním pokoji. Svolila. Když přistoupil, prosila ještě jednou o rozhřešení, které přijala s nejhlubší zbožností a živou věrou. Pak prosila o dovolení přijmouti nazítří Tělo Páně a zároveň určila mši svatou na sedm hodin.

Okolo desíti hodin vše utichlo. Nemocná chvílemi volala: „Bože můj, smiluj se nade mnou!“ a jiné vroucí vzdechy a modlitby. O půlnoci počítala hodiny; později několikráte se ptala, kolik jest hodin. V půl šesté řekla: „Brzy bude čas na mši svatou, musím vstát . . .“ Ale za několik okamžiků tiše, beze slova, bez jakékoli známky bolesti spočinula na věky na Srdci Božím.“

V I T E Z O V Ě

4. svazek III. ročníku

Hedvika Vávrová S. C. J.

ŽOFIE SVEČINOVÁ

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v dubnu MCMXXXVI.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

GILSON É.: LE RÉALISME METHODIQUE. Paris, 1936, P. Téqui, str. 103, cena 10 frs. Gilson je nejen slavným historikem filosofie, nýbrž též hlubokým filosofem, dovede čtenáře uchvátit jasným přehledem filosofických systémů a přesvědčit o správnosti metody tomistického realismu. Této Gilsonovy studie by si měli povšimnout hlavně profesori filosofie, neboť je to základní otázka, jejíž nesprávné rozřešení má neblahé následky v tříštění filosofických systémů.

KEENAN E. M.: THE LIFE AND TIMES OF ST. AUGUSTINE AS REVEALED IN HIS LETTRES. Washington 1935, The catholic University of America, str. 221, cena 2 dol. Katolická universita ve Washingtoně vydala už mnoho disertačních prací svých posluchačů. Mezi poslední patří tato práce řeholnice Keenan z řádu sester lásky z Nazaretu. Práce této autorky ukazuje na znalost sv. Augustina a proto je v mnohém ohledu nová, pokud dává na světlo různě roztroušené prvky z nauky sv. Augustina a staví je v jednotu. Všimá si života tohoto velikého Učitele s hlediska sociálního, ekonomického, politického a náboženského a všechno dokládá z listů a dopisu sv. Augustina. Autorka podává též podrobný seznam literatury o sv. Augustinu. Tato práce si zasluhuje doporučení.

OTTO KARRER: DAS RELIGIOSE IN DER MENSCHHEIT UND DAS CHRISTENTUM. Freiburg im Br., 1934, Herder, str. 264, cena 5-20 Mk. Tato Karrerova kniha má velký význam hlavně pro naši dobu, v níž tolik se propaguje mystika a mystika nesprávná. Ukazuje cizí náboženství ve světle křesťanství a ukazuje tak přesvědčivě jejich ubohost. Kněží a intelligence najdou zde mnoho zajímavých dokladů proti teoriím novodobého mysticismu. Po této stránce je to výborná příručka k přednáškám.

LAVELLE E.: LE PERE ADOLPHE PETIT DE LA COMPAGNIE DE JÉSUS. Bruxelles, 1935, Museum Lessianum, str. 460, cena 30 frs. Již po druhé vychází v krátké době životopis tohoto neúnavného řeholníka; jenž jest uctíván jako světec jak od laiků, tak od kněží a o jehož blahořečení se jedná P. Petit vyniká ve všech oborech apoštolátu: jako exercitátor, kazatel duchovní vůdce inteligentů i dělníků atd. ... Všem se stal všim, všude rozšířil radost.

MILLOT: LA MÈRE DE LA DIVINE GRACE. Paris, 1936, P. Téqui, str. 238, cena 10 frs. Druhé vydání cenných Millotových májových kázání, jež obsahují zajímavá témata o Panně Marii Pro střednici všech milostí. Nauka v kázáních vykládaná je stavěná na pevných theologických základech, při tom však je prostá a úplně průhledná. Jistě i toto druhé vydání dojde velkého úspěchu, jako všechna díla Millotova.

ROCHE A.: THE SPLENDOUR OF THE SAINTS, London 1936, Burns Oates & Washbourne, str. 163, cena 3-6 sh. Zajímavá publikace hagiografická vyšla z pera známého duchovního spisovatele Roche. V tomto úhledném svazku rozebírá se všech hledisek život a činnost světců. Všimá si jejich obvyklých

vlastností asker, odloučenosti, síly vůle, jejich heroismu, jejich ducha utrpení. To vše hodnotí, ukazuje na příkladech a vysvětluje. Je to dílo velmi zajímavé. Ukazuje svatce jako opravdové hrdiny, kteří velkým bojem zvíťazili nad sebou a světem a spojili se naprosto s Bohem. Kniha si zaslouhuje povšimnutí.

THERESIA VOM JESUS, DAS BUCH DER KLOSTERGRUNDUNGEN. Verlag J. Kösel & Fr. Pustet, München, 2 SW. — Str. 418, cena váz. 7.80 Mk. — Druhý svazek sebraných spisů velké svätice avilské, přeložený ze španělského originálu P. Aloyasia Alkofera, karmelity. Tento chvalospěv o Boží prostetelnosti a důkaz o víře, která hory přenáší, je četbou vzdělávací i pro ty duše, kterým ostatní hluboké mystické spisy sväté Terzie zůstávají knihou o sedmi pečetích. Snad právě nyní je doba potřeby nejvíce takové četby.

— 65 —

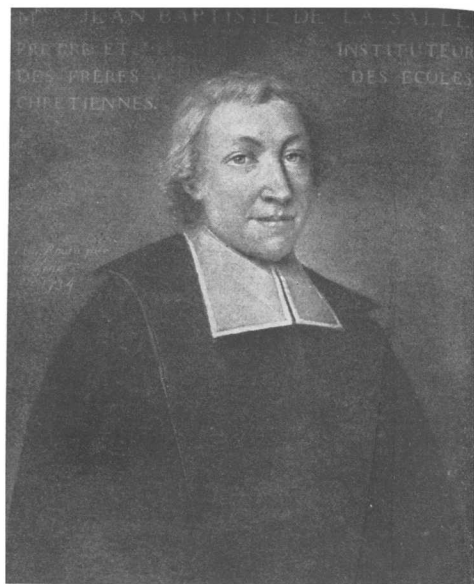
DR. BEDŘICH VAŠEK: KÁZÁNÍ O KATOLICKÉ AKCI V Olomouci 1936. Str. 68. Cena 6.50 (i s poštovným). Účelem těchto kázání je probuditi ve věřících ducha katolické akce, jež jest láska moderním potřebám přizpůsobena, a který člověk může býti šťastnější než ten, kdo plní veliké přikázání lásky? Ne nadarmo zdůrazňuje sv. Otec opět a opět, že povolání ke katolické akci jest milost od Boha.

YEO M.: THE GREATEST OF THE BORGHIAS, London 1936, Sheed & Ward, str. 317, cena 7.6 sh. V této knize je důkladně vyličen velkolepý život sv. Františka Borgiáše. Dílo je přehlvé i s hlediska historického. Zajímavě je podán život tohoto velkého muže tak mocně postaveného ve světě, pak jeho vstup do Tovaryšstva Ježíšova a konkrétně jeho úřad jako nejvyššího představeného jezuitů. Byl nástupcem sv. Ignáce v úřadě generála. Podivuhodný je rodový původ tohoto svätce. Jeho život však dokazuje, že rodové příslušenství a svatost nejsou na sobě závislé. Tento životopis zase ukazuje, že anglická literatura hagiografická je v rozkvětu. Doporučujeme všem znalcům angličtiny.

SCHROEDER: NERI (Calendaria, Immensee, Schweiz). Nový, velmi věze psaný životopis sv. Filipa Neri, jenž pomohla především důkladná studie oratoriánů Ponnela a Bordeta. Životopis zasazený do rámce soudobého života, přelomu renesance, úporné katolické snahy o reformu. Postava svätceva jest velmi životně kreslena s nesmírnou láskou a s porozuměním. Věčně yábí tato mimořádná tak lidská a přece svätá postava velkého Římana a vychovatele mládeže. Tento život si s chutí každý milovník sv. Filipa Neri přečte.

Cena 3 Kč.

Městská Vláda. Revue Na Hloubku. Editor Krystal. Vydávaj profesoři bohosloveckého učilného řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tiskem Lidové závody tiskárnské o neobdobnosti, spol. s r. o. v Olomouci.

Svatý Jan Křtitel de la Salle

(Podle původní malby z r. 1734.)

K. B. H R O C H

SVATÝ JAN KŘTITEL
DE LA SALLE

1936

VÍTĚZOVÉ OLOMOUC

Nr. 7200

IMPRIMATUR

Olomucii, die 4. Maii 1936.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

Profesoru
ARNOŠTU BISOVI,
Škol. br., provinciálovi a visitátorovi
československé provincie
Školských bratří
vděčně připisuje ‘
autor

Bůh všechno stvořil, všechno zachovává a spravuje. Neustále trvá zájem Boží o svět, neustále je celý svět Bohem spravován. To je Bohovláda, na jejímž právním podkladě nezmění ani písmenky žádná revoluce, to je království Boha, které trvá bez zření na to, pro které státní formy se rozhodnou lidé na některém čtverečném metru zeměkoule.

Zrcadlem zájmu Božího o svět jsou světci. Jejich nejvlastnější funkcí, která nemůže být od nich odňata, jest býti učiteli lidstvu. Význam dobrého učitele přerůstá rozsah jedné generace. Význam světce přerůstá daleko dobu, kdy kanonisačním procesem byl vzbuzen zájem o jeho život po celém světě. Aktualnost světců se periodicky vrací. Od r. 1895, kdy se v našich zemích objevil životopis tenkrátě bl. Jana Křtitele de la Salle jako překlad Fr. Tatera z německého díla dr. Bedřicha J. Knechta, uplynulo teprve 40 let. Ale tato krátká doba stačila nás přesvědčiti svým zvýšeným ruchem pedagogickým a umocněným zájmem o otázky výchovy rodinné i školní, že je potřebí stále se vracet k osobě velikého světce a zakladatele řádu Školských bratří.

Boží Prozřetelnost chce nám jeho životem zvláště v dnešní době ukazovati, že ti, kteří spravedlnosti vyučují mnohé, budou se stkvíti jako hvězdy na věčné časy. (Dan. 12, 3.)

Chce nás učiti jeho zkušenostmi, abychom pro materiální zájmy a hospodářské výhody nezaprodávali neustále potřebnou péči o řádnou výchovu, abychom se nedávali zastrašovat neúspěchy a s výbrojí odhodlanosti překonávali všechny překážky stavící se nám v cestu.

Chce nás přesvědčiti, že působivá výchova nesmí býti řetězem zavěšeným ve vzduchu, jehož články jsou nakaženy malomocenstvím prvního, nýbrž že silou její a také chválou musí býti Hospodin (2 Mojž. 15, 2).

Život každého člověka lze sevřít do dlaně dvou letopočtů, z nichž první znamená radost narození a druhý zármutek smrti. I lidský život světců má tyto dvě meze, ale přelévá se jako rozvodněná bystřina daleko za druhou, aby svlažoval úhory budoucnosti.

Sv. Janu de la Salle byl vymezen časový úsek 1651—1719, tedy 68 let pozemského života, který, promítnut hranolem naší touhy učiniti z něho studnici vylévající mnohé vody do ulic našeho všedního života (Přísl. 5), jeví se nám jako trojvrstvé spektrum typických období přípravy, pronásledování a smrti, která jest vítězstvím.

Nic velkého neroste bez přípravy, často dlouhé a hložím věččené. V životě Kristově vidíme dětství zachycené jen několika a takřka mžikovými snímky slov evangelistů a pak dobu přípravy na veřejné vystoupení až do 30. roku.

Období přípravy nesmí být podceňováno jako zbytečné a nesmí být ani snižováno těmi, kdo mají v něm úlohu vůdců, na pouhé odříkávání tak často se měnících vzorců a zaklínacích formulí vědy.

Dobrá příprava znamená více. Rodiče musí o svém dítěti vědět víc, než že má právě roztrhané botky, nebo že potřebuje novou tužku do školy; jejich péče o dítě se nemůže vyčerpávati jen přehrabováním v účtech za hmotné potřeby. Rodiče se musejí zmocniti celého života dítěte, všeho, čím se dítě charakteristicky projevuje a pak mohou být nazváni také vychovateli. Stejně je tomu ve škole. Učitelství vyžaduje především znalost psychologického podkladu výchovy, kterým jest neumělost lidské přirozenosti fysicko-psychické. Učitel musí vědět dříve než začne poučovat děti, jak se drží pero, že podkladem výchovy jest uzpůsobiti nerozhodné a neurčené schopnosti k určitému druhu činnosti. Musí si být vědom, že výchova nenahrazuje u dítěte přirozenost. Výchova ji přijímá v jejich hlavních sklonech a pomáhá pouze, aby se upevnily v dítěti lepší sklony a aby nabyly vrchu. Výchova se nesmí omeziti, aby řídila a uzpůsobovala dobré vlastnosti pou-

ze jediné mohutnosti a soustavně zanedbávala ostatních. (H. D. Noble O. P.) Období přípravy je období setby. Podle toho, s jakou rozvahou byla setba provedena, bude se sklízet.

Jan de la Salle pocházel ze šlechtické rodiny. Praděd jeho získal v Remeši blízko slavného biskupského chrámu veliký dům, který svou pamětní deskou podnes hlásá, že se tam 30. dubna 1651 narodil z rodičů Ludvíka de la Salle, královského rady u vrchního soudu v Remeši, a Nikolly, roz. Moetové de Brouillet, velký zakladatel kongregace Školských bratří. Rodičové jeho nebyli však ani tak hrdí na šlechtictví, jako jsou na ně hrdy dějiny. Věděli, že důležitější než šlechtictví rodem je šlechtictví srdcem. Za největší povinnost považovali střežití bedlivě křesťanský charakter rodiny. Dnes, kdy tolik jiných starostí považují naše rodiny za důležitější, ba nejdůležitější, je dobře upozorniti na tuto pošetilost. bez které je marné všechno upoceně pachtění po titulech a úřadech a penězích, protože nepřinese ani slávy ani štěstí. Rodiče Janovi věděli, že nejkrásnější umění, ke kterému jsou všechny rodiny povolány, je žít křesťansky.

Proto měli odvahu mít sedm dětí, z nichž Jan byl prvorozený. Zajisté nešlechtické, nemoderní a nepokrokové jednání, pro něž nemá pochopení dnešní doba, která se žene za požitky, prchá však před povinnostmi.

Při všech starostech, které si vyžádala výchova tolika dětí, nezapomínali rodiče Janovi zejména na skutky křesťanského milosrdenství, pamětlivi slov Písma sv.: Lámej chléb svůj tomu, který lační, nuzné a pocestné uváděj do svého domu, uvidíš-li nahého, přioděj ho a tvůj bližní neujdiž tvé pozornosti (Isaiáš 58).

Válka v Champagni, hlad, nemoci a loupežnictví způsobovaly dosti bídy, kterou léčila štědrost Ludvíka de la Salle a jeho choti.

Dětství je dobou hry, a nešťastné dítě, které je o hru oloupeno. Jen nerozum rodičů může dítě nu-

titi do předčasné vážnosti, jen nedostatek citu pro dítě může je odváděti k zájmu dospělých, který není vždy zájmem dětí. Jak mile na nás na př. působí, vidíme-li v pokojíku sv. Terezie od Dítka Ježíše hračky, se kterými si hrávala. Nezapomínejme, že i světci byli dětmi a že jako děti si hráli. Toto poznání nám ujasní vztah ke světcům, který bývá zatemňován přesyceným zdůrazňováním toho, čím se snad někteří světci od obyčejných lidí lišili. Jan de la Salle stavěl si rád kapličky a dělal oltářičky, rád si hrál na kněze a napodoboval obřady.

Tyto hry se vyskytují u dětí i dnes a prozrazují často náklonnost ke kněžství. Rodiče někdy vidí v tomto dětském napodobení obřadů profanaci. Kdyby všechny skutky dospělých byly konány s takovou čistotou úmyslu, jako jsou tyto dětské hry u oltářičků, žili by všichni lidé stále v posvěcující milosti. Později poslouchal Jan velmi rád úryvky ze životů svatých. Tato četba skoro vymizela z našich rodin, ačkoliv je jisto, že právě pro výchovu doma i ve škole měly by býti denně zařazovány před modlitbou přiměřené výňatky ze životopisů světců, doprovázené výkladem a aplikací.

V osmi letech se stal Jan zpěvákem v kostele sv. Hilaria a od té doby často spěchával do kostela třeba jen na okamžik, aby se tam pomodlil před oltářem P. Marie nebo na hrobě sv. Remigia.

V devíti letech vstoupil Jan na studie do vyššího učiliště, založeného r. 1554 remešskou universitou. Prospíval, hospodaře dobře vlohami, ze kterých svou pílí mnoho vytěžil. To jsou dvě podmínky úspěšného studia: vlohy a píle. Tu bych poukázal na jednu věc, která je ve výchově velmi nebezpečná. Žák s velkými vlohami a třeba malou pílí bývá učitelům daleko sympatičtější než žák s menšími vlohami, který musí vynakládati daleko větší píli než žák nadaný. Toto měřítko neodpovídá spravedlnosti a zbytečně zatvrzuje žáka méně nadaného proti lidem i Bohu. Člověk si nedává sám vlohy, schopnosti, ani si neurčuje jejich míru. Jsou nestejně hřivny na-

dání. Ten, kdo víc dostal, má také víc vyzískat. Učitelé by nikdy neměli odsuzovati žáka s menšími schopnostmi, ale velikou pílí, protože správně hospodaří se svěřenou hřivnou, lépe než ten, kdo veliké své nadání neumocňuje žádnou nebo jen nepatrnou pílí.

Přišel čas, kdy se měl Jan rozhodnouti pro nějaké povolání. Rodiče by byli rádi viděli, kdyby jejich prvorozenec se věnoval podle tehdejšího zvyku státní službě. Jan však chtěl býti knězem.

Tu si rodiče uvědomili, že plány lidské ustupují před plány Božími. Vždyť všechna jejich dosavadní péče o Jana, jejich výchovné snažení bylo vlastně součástí tohoto vyššího plánu, sami byli ve službách Stvořitelových, a proto se smířili s Janovým rozhodnutím.

Pokorné jejich podrobení úradkům Prozřetelnosti zůstalo vzorem pro všechny naše křesťanské rodiny, ukazujíc jim, že, má-li milost působiti, nesmíme posunovati do popředí své prázdné nic a jeho nápady, byť se nám zdály sebe rozumnější a praktičtější.

Nesmíme se rouhat, když Bůh kruší naši lidskou vypočítavost, když škrtá naši ekonomii, se kterou jsme si chtěli zahospodařiti pro sebe něco ze schopností nebo z času, domnívajíce se, že jsou naše. Nepodrobíme-li se dobrovolně, pak nám nezbývá než víra v slepou náhodu a její rozmary nás přivedou k sebevraždě nejdříve duchovní a pak tělesné.

Dne 11. března roku 1662 přijal ještě ne zcela jedenáctiletý Jan tonsuru a stal se klerikem. Zřekl se všeho, aby získal vše. Proto požehnané působení jeho řádu trvá od pokolení do pokolení.

Dříve než vstoupil Jan do kněžského semináře, stal se po přání kancléře remešské university Petra Dozeta jeho nástupcem v úřadu kanovníckém. Šestnáctiletý jinoch vstupuje do řady 56 kanovníků katedrály remešské. Je v tom vždycky veliké nebezpečí, dostává-li se mladému člověkovu hodnosti spojené se značným příjmem a nevelkými povinnostmi. Ani fialové roucho kanovnícké nemůže samo o sobě ni-

koho ochrániti před svodem k rozmařilému a pol-
dlnému životu, ve kterém tak snadno utone kaž-
vznešenější myšlenka. Ale Jan vyhledával při svě-
úřadu tu stránku, která bývá opomíjena: totiž po-
vinnosti, a snažil se je konati s pokornou svědomi-
tostí.

Dokončiv gymnasijní studia a dvouletý běh filo-
sofický, nabyt po výborně složené zkoušce roku 1669
hodnosti magistra a rok nato se svolením rodičů
vstupuje do kněžského semináře u sv. Sulpicia v Pa-
říži, aby tu pokračoval jak ve studiu vědeckém, tak
v duchovním životě.

Život v ústraní. Může býti dobrou přípravou na
budoucí veřejné působení? Na jedné straně se bo-
juje proti výchově seminární a internátní, na druhé
straně se světskými institucemi horlivě tato výchova
kopíruje.

Je-li některá výchova internátní, nemusí již proto
být absolutně dobrá. Špatné vedení může zničit vše-
chny přednosti, vyplývající z její povahy. Seminární
internátní výchova je jaksí rozšířenou výchovou ro-
dinnou, kde otce zastupuje správa hospodářská a
matku vedení duchovní. Není-li tu vzájemný poměr
rodičů k dětem a dětí k rodičům, užívá-li se tu me-
tod, ke kterým by rodiče nikdy nesáhli, není divu, že
si i chovanci osvojují způsoby, které se na hodné děti
nesluší.

Vnější pořádek a ukázněnost musí mít oporu ve
vnitřní kázni a v pořádku mysli i srdce každého cho-
vance. Nadpřirozené prostředky výchovné nesmějí
ustupovati do pozadí před chvilkovými nápady a
rozmary, má-li se dařiti opravdovému sebepoznání-
které je branou k poznání jiných lidí. V této době
pilných studií nebyl Jan ušetřen bolestných zkou-
šek. Roku 1671 zemřela mu matka a rok nato otec.
Jan byl nyní hlavou rodiny a jeho péči bylo svěřeno
šest nezaopatřených sourozenců.

Není divu, že Jan za těchto okolností zapochybo-
val o svém kněžském povolání. Neměl ještě žádných
svěcení, nebyl ničím vázán, a zdálo se mu, že ho Bůh

smrtí otcovou a matčinou volá do světa, aby si založil domácnost a staral se o sourozence. Příbuzní utvrzovali v něm toto přesvědčení a snažili se ho odvrátit od stavu duchovního.

V této tísní obrátil se Jan k Bohu. Konal osmidenní duchovní cvičení, které mu znovu objasnilo jeho kněžské povolání.

Pak už nezakolísal a pokračoval na vytčené dráze. S houževnatostí pracoval na svém duchovním životě v letech, která jsou pro mladého člověka nejobtížnější, poněvadž smyslnost se snaží strhnouti na sebe všechnu vládu. Jan věděl, že nad ní nezvítězí bez tuhého boje, ve kterém zbraněmi mu byly zejména půst a újma spánku. Aby přemohl svou ospalost, klečival často při modlitbě na ostrých kamenech a na svém psacím stole si udělal takové opatření, že čelem narazil na ostré hřeby, když naklonil hlavu k usnutí.

Na Bílou sobotu roku 1678 přijal kněžské svěcení a druhého dne slavil v remešské katedrále svou primici.

Bývá zvykem, že při této příležitosti dostávají novosvěcenci vzácné dary od svých příbuzných a přátel. Janu Křtiteli se dostalo osm dní po vysvěcení daru velmi pozoruhodného. P. Roland odkázal mu tovaryšstvo sester Ježíškových, které měly za úkol vyučovati malé i větší dívky. V té době četl de la Salle právě Demiovy „Domluvy“, které ho rozněcovaly pro veliké dílo výchovy chudých dětí. Přijal proto Rolandův dar, zjednal sestřám přízeň arcibiskupa Letelliera a opatřil jim královské výsadní listiny, aby se mohly klidně a bezstarostně věnovati velikému dílu výchovy chudých dívek.

„Přál bych si, aby ve škole vanul duch náboženský, nadpřirozený tak, aby děti učíce se čísti a psáti, vzdělávaly se na dobré křesťany. Dnes přicházejí všechny třídy dětí do škol, ale tam nevládne nadpřirozený duch křesťanský. Proto se nedivme, že později jen málo jich žije po křesťansku. Má-li býti škola s užitkem pro křesťanství, musíme míti učitele, kteří by pracovali ve svém úřadě jako apoštolé a ne

jako dělníci, kteří pracují za mzdu a pokládají svůj stav za bídné řemeslo, aby si opatřili živobytí. Rád bych žebral dům od domu, abych opatřil pravému učiteli výživy, a žádal bych podobně jako sv. František Xaverský ode všech universit v království mužů, kteří by chtěli jíti ne do Japanu nebo do Indie kázat pohanům, nýbrž kteří by se chtěli oddat křesťanské výchově mládeže. Vzdělávati dobré učitele je nepochybně užitečnější a záslužnější dílo pro Církev, než kázati po celý život s nejznamenitějších kazatelen v největších městech. Kdyby kněz, jenž má vědomosti svatých, stal se učitelem, zasloužil by si tím své svatořečení. Nejlepší, největší a nejslavnější učitelé Sorbonny nebyli by k tomu dosti dobrými. Protože jsou farní školy chudé a řídí se chudými. domníváme se, že na tom nezáleží. A přece je to jediný prostředek vyplnění nepravost a rozšíření ctnost a vyzýváme celý svět, aby vynalezl cestu lepší. Myslím, že kdyby dnes přišli do Francie sv. Pavel a sv. Diviš, přede všemi jinými úřady by vyvolili úřad učitelský. Křesťanskými školami se připravují srdce, aby přijímala na kázáních slovo Boží. Škola je noviciátem křesťanství, seminářem všech seminářů.“

Tato slova Bourdoise, přítele sv. Vincence z Pauly a zakladatele družin sv. Sulpicia, z dopisu Olierovi našla šťastně svého muže, který by je roztavil láskou k dětem a vlil v kadluby nesmrtelných činů. Byl to Jan de la Salle, kterého si Bůh krok za krokem připravoval k provedení velkého plánu.

V červnu roku 1679 seznámil se u brány kláštera sester Ježíškových se dvěma muži. Přicházeli z Rouenu a měli v Remeši založiti školu pro chudé hochy. Podobné chudinské školy trvaly v Rouenu již přes 100 let. Starší byl Adrián Nyel, mladší byl jeho pomocník. Jan se jich ujal, vyslechl jejich plány, přijal je do vlastního domu, pečoval o jejich výživu a pomohl jim vybudovati školu u Dorignya, faráře u sv. Mořice. Několik měsíců nato založila bohatá vdova paní de Croyere rovněž svobodnou školu chlapeckou ve farnosti sv. Jakuba a odkázala jí 10.000

franků. Učitele pro tuto školu připravil Nyel, udržující čilé styky s kanovníkem de la Sallem. Nyel však při všech svých dobrých osobních vlastnostech nebyl schopen řídit množící se sbor učitelů. Byl plně zaměstnán cestováním a novými podniky, takže hrozila zkáza krásnému dílu.

V té době se ujal Jan rázně tovaryšstva. Najal za své peníze pro učitele zvláštní dům blízko svého, aby je mohl častěji navštěvovati a posílati jim pokrmy. Pospolitý život bez pravidel je vždycky zdroj zmatků. Jan proto dal učitelům některá pravidla: kdy mají vstávat, kdy se modlit, kdy pečovat o své zotavení a kdy jít spát. Sám dohlédal, aby předpisy byly zachovávány, a nařídil, aby učitelé kromě mše svaté a školy trávili celý den ve svém domě.

Tato opatrnost byla ovocem jeho duchovního života. ve kterém se od útlého mládí cvičil a zdokonaľoval. Věděl, že pořádek je největší nepřítel d'áblův a zachovávání řádu nejlepší zbraní proti příležitosti ke hříchu.

Při této péči o Nyelovo tovaryšstvo nezanedbával Jan svého studia. Dosáhl roku 1681 hodnosti doktorské. odsoudiv při své doktorské disputě směle a odvázně bludy jansenistů.

Ani ve zpovědnici nebyl cizincem, takže starý životopisec o něm s úctou píše: Uměl získati srdce Bohu a tím dal najevo, že kněz nikdy není nezkušen, jestliže má ducha Božího.

Když bratřím vypršela nájemní smlouva v jejich domě, přijal je Jan do svého domu, naznačiv tímto gestem, že to, co dosud dělal jen příležitostně jako vedlejší zaměstnání, přijímá od toho dne za hlavní úlohu.

A tím okamžikem chýlí se rychle ke konci doba přípravy Janovy podle rozvrhu Boží ekonomie, začínají se objevovati první překážky, předzvěst boje a velkých pronásledování, která byla údělem života šlechtického synka, kanovníka a doktora.

Vždyť tenkrát bylo nečestné, jestliže šlechtic přijal faru. a tady kanovník se stýká s nevzdělanými lid-

mi, doktor bohosloví dal prostým učitelům abecedy přednost před vysokými církevními hodnostmi. Příbuzenstvo bylo pobouřeno, vyhrožováno mu, že jeho vlastní bratři mu budou odňati z jeho péče, ale Jan se nedal zviklati ve svém úmyslu. Věděl, že jeho vlastní bratři se ve světě neztratí, že mají dost příbuzných, kteří se budou o ně starati, kdežto učitelé by dlouho nevydrželi při své práci, kdyby se jich zřekl. V té těžké době vzýval Nejvyššího vládcce, když doráželi naň nepřátelé odevšad, i vyslyšel ho Bůh veliký a svatý. (2. Mojž. 15, 3.)

Zajímavý byl způsob, kterým Jan vychovával své učitele. Nevnucoval jim násilně žádných pravidel. Poznejte, zkuste sami! S těmito zásadami setkáváme se dnes na reformních školách jako s novinkou.

Jan dovedl vštípati dospělým lidem takovou oblibu pravidel, že se všem zdálo, jako by ta ustanovení byla od nich a ne od něho. To je velké vychovatelské umění, kterým Jan hned v začátku projevil nevšední pedagogický talent. Jak daleko jsou od něho ti, kdo nepovažují za vhodné myslícím chovancům zdůvodniti jediné pravidlo, kdo na nich vyžadují strohou poslušnost bez přemýšlení, kdo při každém rozkaze neopomenou postaviti dopředu své diktátorské já.

Působení Janovo mělo ovšem úspěch, takže Nyel se přiznává: Vy jste naše učitele proměnil. Stali se tichými a horlivými jako andělé.

Dům de la Sallův nebyl však dosti vhodný ke společnému životu svou polohou v živé části města. Jan proto najal nový dům, který později koupil pro své tovaryšstvo.

Všecko zanechavše, šli za ním, praví Písmo svaté o apoštolích.

Jan rozloučiv s domem otcovským, rozešel se s celou svou minulostí a kráčel poslušně za hlasem lásky k Bohu a k bližnímu.

Svobodné křesťanské školství tovaryšstva Nyelova se rychle šířilo, Janovi přibývalo povinností a cítil čím dále tím více nemožnost zastávati tento úkol současně s povinnostmi kanovnickými. Při úvaze, čeho

se zřící, nepřemýšlel, co je výnosnější, ale co by účinněji pomáhalo ke spáse duší lidských. A odpovéděv si na tuto otázku, že nejdůležitější je křesťanská výchova mládeže, pojal nezvratný úmysl vzdáti se kanonikátu.

Nešlo to hladce a bez obtíží, ale Jan zvítězil, protože to byla vůle Boží. Veliké své jmění pak rozdal chudým.

Šťasten muž, který shledán byl bez vady, který za zlatými kovem nehonil se, po penězích, po pokladech nedychtil! (Sirach 31.)

Jan uměl přimit své snahy a myšlenky a o záhadách uvažovat. (Sirach 3.) Nerozptyloval se deseti pracemi. Jakmile mu bylo jasno, kde ho Bůh chce mít, žila pro něho jen jedna myšlenka a sám žil jen pro ni. Tato náležitá koncentrace myšlení podporovala znamenitě jeho vůli, aby sám šel vždy příkladem vpřed a nemusel odpuzovati rozporem mezi slovy a životem. Žil přísně, asketicky. Svět nemá rád toto slovo, ačkoliv prvním principem askese je nenávisť hříchu. Jen pro tuto nenávisť, pramenící z velkého kladu lásky k Bohu, nosil Jan žíněné roucho, kolem svých beder kladl kožený pás s hroty na vnitřní straně, zasedal ke stolu se svými žáky a když se mu tato strava protivila, nechal žaludek tak dlouho hladovět, až přijímal všechny pokrmy bez odporu.

Počínání jeho zdálo se podivínské a bláznovské jedněm, druhým pak bylo světlem s magickou přitažlivostí, takže opouštěli i bohoslovecká studia a přicházeli k němu pracovat o křesťanské výchově mládeže.

Až dosud byl ráz tovaryšstva světský. Jan de la Salle dal sice učitelům první pravidla pro kolektivní život, ale podkladem zůstávalo volné vzájemné spojení bez pouta slibů, jako za Nyela. Ponenáhlu přibývalo pravidel, poněvadž Jan moudře chtěl, aby se jeho žáci zúčastnili činně jejich stanovení. Programově také připravoval přeměnu tovaryšstva v řádovou církevní společnost.

Nejprve vykonal sám duchovní cvičení u karmeli-

tánů. Pak svolal dvanáct vynikajících žáků k deseti-
denním cvičením, po kterých jim dovolil zaslíbiti;
se na tři leta poslušností a setrváním. Ostatní směl;
podobný slib složití pouze na rok.

Tehdy také ustanovil Jan řádový oblek a jméno
Bratří křesťanských škol.

Venkovští faráři, kteří měli za despotismu ve
Francii právo zakládati školy, prosili Jana o školské
bratry, neboť neměli komu svěriti péči o vyučování
děti. Svatý zakladatel musel klásti podmínku, aby
alespoň dva učitelé mohli žíti pohromadě a ne od-
loučeně, neměl-li rád hned v počátcích utrpěti úho-
ny. Přece však neustal přemýšleti, jak by pomohl
těm drobným obcím, kde bylo potřebí jen jednoho
učitele, až konečně zřídil v Remeši roku 1684 uč-
itelský seminář pro vzdělání učitelů venkovských
obcí. Rok nato zřízen byl druhý takový ústav.

Uvážíme-li, jak nízké bylo v té době vzdělání uč-
itelů, vzpomeneme-li třeba jen charakteristiky Tür-
ckovy: učitel, ubohý, nuzný, nevědomý člověk, jenž
nezná ani čistoty, ani pravé kázně a pravého pořá-
dku, ani citu lidskosti, na jehož obličejí jsou patrný
tahy nevole a nudy jeho zaměstnání, obírající se jeh-
lou nebo i tkalcovským stavem, káže nyní dětem, aby
slabikovaly . . . , pochopíme, co vykonal pro zvele-
bení stavu učitelského a pro zvýšení úrovně venkov-
ských škol Jan de la Salle, založením ústavu pro
vzdělání učitelů. Je pravda, že rozsah přípravy nelze
srovnávati s dnešní osnovou učitelských ústavů —
jinoši se tam učili číst, psát, počítat, zpívat, a způso-
bu, jak těmto předmětům učit — ale uvážíme-li, že
předtím neměl učitel žádné přípravy, že často sám
pořádně číst a psát neuměl, pak pochopíme, jak ve-
líké sociální dobrodiní pro venkov byly Sallovy uč-
itelské semináře, dávající dětem ne již nedouky a
mrzouty, nýbrž školené učitele. Jen za tento čin za-
slouží si Jan de la Salle přívlastku: dobrodinec
mládeže.

Zároveň s těmito semináři zřídil Jan přípravnou
k noviciátu.

Po smrti Nyelově r. 1687 přiměl generální shromáždění, svolané do Remeše, aby zvolilo generálním superiorem Jindřicha Lheureuxa. Bratři poslechli a Jan se radoval, že mohl vykonávati nejhorší služby v domě: umývat nádobí a zametati. Nebylo v tom nic strojeného, byla to úžasná pokora, kterou chtěl vzorem odkázat svému řádu. Když se však stalo jeho postavení veřejně známým a budilo pohoršení, musila církevní vrchnost zakročiti a postavit zase Jana v čelo společnosti Bratří škol křesťanských.

Školy bratrské se rychle šířily a nezůstaly omezeny na remešskou diecési, nýbrž pronikly i do Paříže. Jan de la Salle převzal školu faráře Compagnona a provedl v ní dalekosáhlé reformy:

1. Roztřídil žactvo podle schopností a prospěchu ve tři oddělení (diferenciace).

2. Ustanovil školní řád, určující přesně dobu učení (rozvrh hodin).

3. Ručním pracem, kterých bylo dříve zneužíváno řemeslnicky, vykázal určité hodiny, zařadiv tak práci do služeb výchovy.

Na této škole se vzdělávali mladí kněží pod Janovým návodem na dobré katechety, učitele náboženství.

Brzy však ho volala povinnost z Paříže do Remeše. Vykonal tuto cestu pěšky. Vzkřísil svou přítomností zase ducha svornosti, přeložil noviciát do Paříže a vracel se opět pěšky rozmoklými pěšinami a cestami, aby si nadešel. Ztratil v té svízelné cestě úplně střevíce a musil si koupiti v jedné vsi nové: selské boty s trojitými podešvemi a 50 hrubými cvoky. Když v nich přišel do Paříže, bratři je ze zvědavosti zvážili: měly 5 liber.

V Paříži Jan onemocněl těžkou chorobou. Slavný lékař Helvetius předepsal lék, který měl vyvolati krizi buď na život nebo na smrt. Jan se dal zaopatřiti, požehnal svým žákům, vypil nápoj a druhého dne byl mimo nebezpečí. Za několik dní byl zcela zdrav a odcestoval s bratřími do Remeše.

Tam ho zastihla smutná zpráva, že bratr Lheureux

se roznemohl. Než dorazil zpět do Paříže, byl mrtev.

Až do té doby měl Jan v úmyslu přijmouti do řádu též několik kněží, kteří by působili jako zpovědníci a ředitelé. První kněz byl Lheureux, který mu byl nyní smrtí odňat.

V tom viděl Jan pokyn z nebe, aby řád zůstal zachován nižším školám, což by se asi těžko stalo, kdyby byl přijímal kněze.

Zakázal proto navždy bratřím studium latiny, aby jim zamezil cestu ke kněžství a tím zpronevěru účelu řádu.

Staletí dala za pravdu podstatě této myšlenky. Vidíme na příklad jasně, co znamená nedostatek specialisace mezi našimi spolky. Všechny chtějí dělat totéž, všechny chtějí dělat všechno, a podle toho jsou výsledky. Víme také, co znamená, když kněz zapomene, že je knězem, a považuje za potřebnější dělat agenta pojišťovně nebo příliš pracuje politiky. Víme, jak se diskvalifikuje učitel, který je funkcionářem v 10 spolcích, ale nedělá dobře svou školní práci.

Jan de la Salle chtěl, aby se jeho žáci věnovali navždy výchově a výuce dětí. Odstranil proto všechno, co by mohlo od tohoto cíle odvádět. Zabezpečil dále řád slavnými sliby setrvání, které s ním složili roku 1691 ještě dva bratři a za tři roky nato dvanáct bratří.

„Svůj cíl vidíme jasně. Cesta k němu je nám vyznačena určitě: spojili jsme se, abychom pečovali o křesťanské školy. Aby byly tyto školy zachovány a rozšiřovány, proto chceme obětovat i svůj život. Jako vojáci Ježíše Krista bojujeme proti nevědomosti.“

Tak promlouval svatý zakladatel k bratřím před složením slibů.

Těm, kteří byli ve světě, zůstal stále duchovním vůdcem. Každý měsíc mu museli psát o svém duševním stavu a Jan jim odpovídal, maje velikou znalost lidí a hojně životních zkušeností.

Kromě toho navštěvoval každým rokem všechny

osady s bratřími a jednou do roka je svolával k duchovním cvičením.

Noviciát bratří byl velmi přísný. Ne nadarmo se mu říkalo v Paříži „malý klášter trapistů“. Tuhost předpisů měla býti lučavkou, která by oddělila zlato od blýskavého, bezcenného kamene.

Jan dobře věděl, že k velikému dílu nestačí jen počáteční nadšení, o které nebývá v mládí nouze, ale že je potřebí veliké vytrvalosti ke snášení námahy, útrap, hladu, zimy, nevděku a pohrdání, které jsou mzdou řeholníků. Náboženství je vždycky protivně lidem, kteří milují pohodlí.

Jan nechtěl, aby se do jeho družiny vloudila polovičatost, poněvadž jen silné povahy jsou schopny života ustavičně obětavého, jakého žádá řád. Ve Vaugirardu u Paříže zřídil nemocnici pro churavé bratry a shromážděště řádové. Tam se také zabýval výchovou noviců a přípravou pravidel svému řádu. Když dokončil své dílo, předložil je na zkoušku bratřím, kteří se sešli k duchovním cvičením. Ti je uznali jednomyslně za výborné, protože nová pravidla nebyla jim většinou nová, nýbrž uzákoňovala jen to, co bylo již zavedeno a co se osvědčilo.

Nyní, když bylo v základech zcela poctivě zabezpečeno veliké dílo Janovo, moudrostí a opatrností, které Bůh nedává těm, kdož jich nechtějí užívatí a pracují raději v cizí režii, nyní dostává se mladý řád do prudkého příboje, který usiloval odstraniti nepohodlnou stavbu křesťanské lásky k dětem.

Vždycky se plivalo a bude se plivat po odvaze k velikosti.

Hmyz v děrách ovšem nebývá těmito slinami zasažen.

Jak již snad ani jinak býti nemůže, první, kteří se postavili proti ušlechtilé činnosti Bratří škol křesťanských, byli učitelé. V každém stavu se najde koukol mezi pšenicí. Tito učitelé písma byli v době Janově sdružení v cechy, representované představeným a dvanácti radními, kteří bedlivě hlídali, aby se nikdo nepovolaný nedostal mezi mistry škol. Jen

vyvoleným byla povolována třídní zkouška a mistrovský kus, kterým museli prokázati znalost dvánácti druhů písma. Dispens dostávali jen synové a zeťové učitelů. Učitelé písma měli dlouholeté spory s učiteli škol obecných, kteří nesměli zprvu vůbec učit psát a později jim bylo milostivě dovoleno psaní slov o jedné slabice. Pochopitelně rozepře rázem přestala, když se objevily bratrské školy a vzbudily všeobecnou pozornost pěknými výsledky i dobrými vychovávacími metodami.

Pokrok byl ohrožen, poněvadž kapsa učitelů písma i obecných škol byla v nebezpečí. Vrhli se proto svorně proti bratrům.

Patnáct let trval spor učitelů s bratřími, vlekl se od instance k instanci, až skončil porážkou bratří ve sněmovně a Jan musel přeložiti hlavní sídlo svého ústavu do Remeše.

Zatím pracoval sv. Jan de la Salle na jiných vychovávacích podnicích.

V Paříži ještě založil sv. Jan de la Salle první průmyslovou školu na půdě evropské, dav pro ni vycvičiti několik bratří v měřictví, stavitelství, kreslení a účetnictví. Škola měla brzy 200 žáků, které bratří rozdělovali do tříd podle výkonů a zaměstnání. Pozoruhodné je, že se zde nejen učilo, ale každé vyučování končilo náboženským poučením a napomenutím. Pronásledování učitelů písma přineslo zmar této školy.

Kdyby byli odpůrci Bratří tušili, jak jednou historie spravedlivě odsoudí jejich nerozumné počínání, snad by se byli mírnili ve své řevnivosti. Co však říci o těch, kteří by mohli býti dostatečně poučeni z historie i z vlastní zkušenosti o dobrodiní řádových škol, a přece vyrábějí nesmyslné resoluce, žádající za jejich odstranění.

Jak nazvati jednání těch, kteří pyšně stanoví za cíl výchovy být počestným člověkem docela ve smyslu pohanské morálky a zbavují děti víry, která nám určuje vyšší cíl. Musíme býti počestní, abychom vyplnili vůli Boží. Bůh nám při tom pomáhá, uděluje

nám milost posvěcující a dary Ducha sv. Slova a činy těchto nepřátel křesťanství lze těžko omluviti, a ještě méně je lze podporovati nebo dokonce schvalovati.

„Ohluchněte, mluvili vám někdo bez Ježíše Krista,“ píše sv. Ignatius (v listě k Trallským, odst. 9.), a toto rázné napomenutí platí nám všem a katolickým rodičům především. Není omluvy pro ty, kdož z lichých důvodů osvětových nebo hygienických posílají děti do takových škol nebo do takových spolků, kde je takřka jistá nákaza liberalismem, ponevadž se tam mluví bez Ježíše Krista a proti němu.

Při jedné visitační cestě zdržel se Jan několik dní v Chartrech. Nebydlil však u biskupa, svého spolužáka, nýbrž u bratří. Biskup však ho přece jednou násilím zadržel k obědu. A tak se sešli dva bývalí spolužáci: jeden ve fialovém rouše biskupském, obklopený nádherou a služebnictvem, druhý ve správaném kabátě a s těžkými botami na nohou.

Biskup chválil dílo Janovo, ale neodepřel si dvou hanlivých poznámek. Prvá se týkala tuhých kajících cvičení, jež bratří v Chartrech prováděli nad pravidla a která jim svatý zakladatel zakázal, druhá se týkala metody čtení. Až dosud se začínalo vždycky číst latinsky a potom teprve francouzsky. Jan de la Salle převrátil tento způsob, a to se biskupovi nelíbilo. Dějiny vychovatelství však daly za pravdu de la Sallovi a dodnes ho chválí, že odstranil nepřirozený způsob čtení nesrozumitelných slov a že uvedl mateřštinu v její právo. Maně srovnáváme odvalu Janovu s odvahou českého mystika a scholastika Tomáše Štítného, který také obhájil práva psáti o učených věcech mateřským jazykem humorným řečením: „Múdrější tomu rozumějí, že tak vzácen jest Bohu Čech jako latiník.“

Řád Janův, původně omezený na hranice jedné diecése, šířil se nyní po celé zemi, a jeho zakladatel pojal plán uvésti bratry i do Říma.

„Chtěl jsem strom našeho tovaryšstva zasaditi, aby se zakořenil ve středu jednoty, ve stínu, pod zrakem

a vrchní správou nástupce apoštolského knížete. Mimo to chtěl jsem si klestiti cestu, abych sám padl veleknězi k nohám a prosil ho o potvrzení našich pravidel a zařízení a vyžádal našim bratřím milosti, by směli skládati tři řeholní sliby, abych poprosil náměstka Kristova na zemi, by našemu řádu žehnal a udělil posláni učiti mládež s dovolením biskupů křesťanské nauce.“

Tak se vyslovil Jan de la Salle a my se v úctě skláníme před jeho ryze církevním smýšlením.

Ale i tato věrnost Církvi a Apoštolské Stolicí měla projíti ohněm zkoušek. Jansenismus, šířící bludné učení mezi lidem, snažil se získati pro své záměry de la Salle. Jansenisté dobře odhadli velikost tohoto muže, který se věnoval výchově mládeže, dobře zvážili jeho vliv a usoudili, že musí býti buď jejich nebo zničen.

Jan de la Salle však nebyl z těch, kteří lehko padají do pavučin jako na med lepkavých řečí. Prohlédl snahy jansenistů a čelil všem pokusům s podivuhodnou statečností.

Když odpůrci viděli nepoddajnost Janovu, změnili taktiku. Co nešlo po dobrém, mělo jít po zlém. Jansenisté si byli dobře vědomi, že kardinál de Noailles, od roku 1695 arcibiskup pařížský, je jejich stoupencem, a proto snadno dosáhli, že zanevřel na zakladatele Školských bratří, pokládaje mu za zlé, že trvá neochvějně na přijatých a osvědčených zásadách řádových.

Pravidlem bývá, že to, co se nám nedostává, neradi vidíme na bližních. Kardinál sám jevil velmi málo poslušnosti pro příkazy papeže Klementa XI., a proto těžce nesl, že Jan je tak silné povahy.

K nepřátelům de la Sallovým se přidal i výtečný farář od sv. Sulpicia, de la Chétardie. Příčina jeho odporu byla zase jinde. Chtěl, aby bratří po svém školení v řádě náleželi zcela pod pravomoc farářů, kteří je povolali na svou školu.

Byla v tom špetka vnitřní pýchy a ješitnosti, že kněz musí uznávati pravomoc superiora bratří v zá-

ležitostech škol, které sám založil nebo vydržoval.

Jan musel však tento nápad odmítnouti, poněvadž chtěl z bratří utvořiti vojsko křesťanských vychovatelů pod jednotným vedením a nemohl připustiti, aby kdekterý farář se pletl do rádoých pravidel.

Tyto dva zdroje nepřátelství zasluhují větší pozornosti, poněvadž jejich prameny jsou dodnes silné a mocné. Lidé propadlí chybám a neřestem, velmi neradi vidí člověka, který těchto chyb nemá. Nemohou ho snést zejména tehdy, když nechce hřešiti s nimi, když nechce choditi po cestách, které si oni vyšlapali, když je jiný. Ihned je na jeho hlavu zavěšena koruna pýchy, k jeho jménu jsou připsány všechny možné i nemožné tajné hříchy, a je konec, byť byl ten člověk andělské čistoty. To všechno proto, že nechtěl výt s vlky.

Odpůrcům Janovým se brzy naskytla příležitost k zakročení.

Stalo se, že dva mladí novicové byli přísněji potrestáni. Místo, aby se obrátili na superiora, který byl tehdy právě zaměstnán výchovou mladých Irů, obrátili se se svou stížností na faráře u sv. Sulpicia, který jim poradil. Napsali dlouhou stížnost a podali ji kardinálovi. Po vyšetřování, provedeném proti vši spravedlnosti pouze s jedné strany, byl Jan z rozhodnutí kardinálova zbaven superiorství.

Bratří však nechtěli nového superiora přijmouti, nechtěli ani slyšet, že by někdo jiný mohl státi jim v čele. Kardinál podle rady našeptavačů uvěřil, že za touto revoltou je skryt Jan, hrubě ho urazil, když ho chtěl superior prositi, aby odpustil jeho žákům, a předal věc sněmu. Jan měl býti vypověděn.

Tenkrát se obrátili bratří na faráře de la Chétardie a pohrozili, že všichni opustí Paříž, bude-li superior vyhnán, a že se usadí v diecési nestranného biskupa.

To si farář u sv. Sulpicia přece nechtěl vzíti na svědomí. Zakročil u kardinála, obžaloba u sněmu byla odvolána a o vyhnanství již nebylo ani zmínky.

Formálně bratří přijali nového superiora, ale Jan

jim nebyl odňat. Když pak kardinál udělil tomuto dočasnému superiorovi, který se bratřím ukázal jen jednou, jiný úřad, stal se de la Salle opět představeným svých bratří.

V slabé povaze s anarchistickými sklony zůstal by po takovéto nepřízni církevních hodnostářů osten popouzející k revoltě. Kolikrát v dějinách podobná příčina stačila k hromadným odpadům od Církve jen proto, že lidé dobře nerozlišují mezi dílem lidským a božským. Velikánům ducha vždycky nepořádky církevní, zaviněné osobami, byly jen důkazem pravosti Církve a ustavičné ochrany Ducha sv. nad ní. Vždyť i ti, kdož se stanou církevními hodnostáři, nepřestanou býti lidmi nakloněnými ke hříchu, a poněvadž jsou vysoko postaveni, každé sebe nepatrnější zrníčko nepravosti vrhá daleko dlouhý stín. Není potřebí s rozpačitým mnutím rukou a nejistotou v pohledu omlouvati to, co se stalo nesprávně. není v zájmu Církve hledat jiná slova pro tvrdost a bezohlednost, se kterou bylo někdy od církevních hodnostářů postupováno i proti světcům.

Stačí dávatí činům správná jména, spravedlivě je hodnotit a chyb neomlouvat. Nejsou důkazem proti Církvi, ale pro ni. Zajisté že jiné, tak rozsáhlé dílo lidského původu, dávno již by bylo pohřbeno, kdyby se v něm vyskytly takové zjevy. Církev však žije, poněvadž je Boží.

Jan de la Salle však uznal některé výtky církevní vrchnosti a okamžitě jich uposlechl: zmínil některá místa pravidel, která mohla sváděti k tuhé askesi, a zakázal každé umrtvování, které by se nesrovnávalo s úmorným a namáhavým povoláním bratří. Tím více zdůrazňoval vnitřní sebekázeň. „Únce duchovního sebezapření jest mi milejší než libra tělesného mrtvení,“ napsal jednomu bratrovi.

Sotva se ztišila jedna bouře, musil přemáhati Jan de la Salle jinou překážku. Bývalý klášter na silnici do Vaugirarda, ve kterém zřídil de la Salle bratřím noviciát, vychovatelnu a společný domov, byl pouze najat. Majetník jej bratřím nabízel za 45.000 franků.

Kde však měl sebrati Jan takové peníze, když všechno své jmění rozdal chudým? Musil proto najmouti jiný dům ve třídě de Charonne. Mše svatě sloužil v kapli blízkého kláštera dominikánek. Řeholnice se divily brzy veliké zbožnosti, která ač nestavěna na odiv, vyzařovala ze všech Janových činů, nabyly k němu velké důvěry, a tak de la Salle nemohl nevyhověti jejich přání: stal se jejich duchovním vůdcem a dominikánky zůstaly dlouho nezištnými dobroditelkami a podporovatelkami bratří v Paříži.

Celkem drobná tato příhoda, uvádějící zakladatele nového řádu ve styk s řeholnicemi slavného řádu sv. Dominika, není bez zajímavosti.

Studujeme-li totiž psychologii a morálku na podkladě nauky sv. Tomáše Akvinského a srovnáváme-li s dílem Jana de la Salle, brzy poznáme, že svatý zakladatel Školských bratří po prvé tyto veliké zásady uvedl v život i na nižších školách. že vyhloubil svou práci kadluby pro žhavou litinu nauky sv. Tomáše o mravnosti, ctnostech a výchově, a že první, ačkoliv to nebylo bezprostřední a vědomé, podal v dějinách školství dosud nejlepší aplikaci psychologických zásad podle morálky sv. Tomáše Akvinského na skutečný školní život. Proto jeho náměty přetrvaly stiletí a ozývají se dnes jako moderní a en gros dosud neuskutečněné.

Četné bohaté rodiny z Rouenu, Paříže a jiných měst vyslovovaly přání, dáti své syny na výchovu sv. Janu de la Salle. Proto založil ve St. Yoně samostatný ústav vychovatelský a reální školu.

Tenkráté totiž nebylo škol, které by vyhovovaly těmto jinochům, kteří pro své budoucí povolání naprosto nepotřebovali studium starých řečí, ale přece dychtili po vyšším vzdělání.

Připomeňme si vyučovací předměty jednotlivých škol:

Ve svobodných školách se učilo katechismu a biblickému dějepisu, čtení franštiny, latiny a starých rukopisů, mluvnici a pravopisu, počtům, zpěvu a kreslení.

Na vyšších ústavech kromě náboženství dějepisu, zeměpisu, řečnictví, dějinám literatury, účetnictví, počtům a měřictví, stavitelství a přírodopisu. K tomu se někdy ještě přidávaly: vodopis, mechanika, počty diferenciální a integrální, kosmografie, hudba a živé jazyky.

Ve St. Yoně se učilo kromě latiny všemu, čemu se mladý člověk může učit pro život, zejména obchodnictví, finančnictví, vojenství, stavitelství a matematice. Při ústavě byla botanická zahrada, fyzikální přístroje a bohatá knihovna pro chovance. Byl tedy ústav vybaven víc než moderně, poněvadž těchto zařízení dosud není při mnohých středních školách.

De la Sallův pokus o první reálku je současný s pokusem Franckeovým v Německu, a patrně jen nechuť ke studiu katolického světce to je, která v dějinách vychovatelství připisuje téměř všechnu zásluhu za první reální školu — protestantu Franckeovi.

Ale i jiní rodiče se obraceli na Jana de la Salle. Byli to ti, kteří měli zkažené syny, jimž se dostalo zásad a zvyků rozpustilosti, libertinismu. Byla to nesnadná úloha napravovati hochy, kteří byli křížem pro své rodiče, ale Jan se jí nelekl. Přijal rozpustilé hochy, utvořil ústav libertinů a dal mu zvláštní stanoviny i zvláštního představeného. Tito chovanci byli od ostatních docela odloučeni a byli vychováváni pod přísným a pečlivým dozorem. Teprve, když se některý z nich polepšil, byl přijat mezi chovance reální školy.

Úspěchy tohoto ústavu byly tak veliké, že bylo žádáno na de la Sallovi, aby přijímal i mladíky odsouzené do káznice.

Jan svolil a přetvořil ústav libertinů v polepšovnu.

Zajímavé bylo její rozdělení. Ti chovanci, kteří byli tak prudké povahy, že se jich bylo nutno obávat, museli býti zavřeni v celách a nemohli spolu obcovati. Bylo jim však dovoleno chytati si ptáky a pěstovati za okny ozdobné květiny. Jistě svérázné zaměstnání, které působilo konejšivě na jejich mysl

a obveselovalo je v samotě. (Roku 1777 bylo těchto chovanců 77 a z nich 29 duševně chorých.)

Ostatní chovanci, kteří se podrobovali domácí kázni, pracovali, učili se franštině, literatuře, počtům a bavili se společně. Mnozí se cvičili v dílnách v některém řemesle.

Tak konal Jan velezáslužné dílo pro stát a vychovával mu i z divokých povah dobré občany. Nezapomínal ovšem ani spásy nesmrtelných duší těchto chovanců. Působil na ně dobrou četbou, příkladem a přednáškami. Nelze uvěřit, kolik zkažených lidí bylo takto napraveno, praví o něm Blain v životopise z r. 1733. Kolik vzpurných a nevázaných dětí se tu naučilo skromnosti a poslušnosti, kolik se jich vrátilo k povinnosti a ctnosti. Mnozí z těch, kteří bývali v St. Yoně zavření, dokázali potomním životem moc a výbornost tamní výchovy.

Jak vysvětliti Janovy úspěchy? Milujeme-li Boha, hledíme mu sloužiti všemi činy. Tím, že Jan potlačoval v sobě dobře pěstěným duchovním životem všechny nižší lásky, připravoval volné pole vyšší lásce a podporoval její rozpětí nejen kontemplativní, nýbrž i aktivní.

Byl proto jako zahrada hojně zavlažovaná a jako zřídlo, jehož vody nevysychají. (Isaiáš 58.)

Zatím učitelé Písma pokračovali ve svém boji proti bratrům. Roku 1704 byl Jan de la Salle na jejich obžalobu odsouzen k pokutě 50 franků a bratrům dovoleno přijímati do škol jen děti opravdu chudých rodičů a učiti je tomu, co je příslušno stavu rodičů, to jest čísti v knížce žalmů a něco počítati.

To je zářný doklad, jak stát rozuměl péči o chudé děti a jak se jim staral o vzdělání. Dovoloval milostivě trochu znalosti čtení a počtů. Psaní nesmělo býti pokáleno tím, aby se mu učily také děti nuzáků.

To bylo sociální cítění státu na počátku 18. století, v době, kdy katolický kněz celý svůj život obětoval pro lepší vzdělání právě těch nejchudších dětí.

Tentýž stát — nejen ve Francii, ale i všude jinde — když přešla revoluce, osoboval si jediné právo na

výchovu, brzy zapomenuv, jaké drobečky dříve házel chudině.

Lehko se sahá na církevní školství, lehko se hlasuje pro zrušení řádových škol a vypuzení řeholníků, ale ty důsledky!

Není i v demokracii a v republikách vyšší vzdělání a studium často jen výsadou zámožných? Nezdůrazňuje se to žákům již při přijímacích zkouškách, nedává se jim to psát za úlohy, neomílá se jim to neustále, že podkladem vzdělání je mít hodně peněz?

Kdyby nebylo právě řeholních škol, které se ujímají i děti z chudších vrstev, dávno by děti chudiny nemohly studovati a vzdělávati se tam, kde se chce ze školství udělat státní monopol.

Později téhož roku došel bratří ještě krutější rozsudek. Bylo jim zakázáno společně bydlit a tvořit tovaryšstvo, dokud se nevykáží královským patentem a jeho zápisem. Rodičům, jejichž děti nepotřebují školy, bylo zakázáno posílati je tam (do škol bratří), aby se učily psaní.

Rozsudek byl přibit na rozích všech pařížských ulic a policejní sluhové vrazili do školy v de Charonne, pobrali lavice, tabule, knihy a strhli nápis nad vchodem: Bratří křesťanských škol.

Cechovní učitelé písma mohli býti spokojeni. Stát podal z jejich popudu historický doklad, jak rozumí výchově chudých dětí.

Doklad o nepochopení účelu výchovy byl by dnes o zkušenost dvou století drastičtější.

Jan de la Salle neuznal rozsudku a odvolal se ke sněmu. Bratrské školy byly přece jen školami farními a faráři měli z roku 1699 právo zakládati svobodné školy pro chudé děti. Nebylo možno odmítati ani děti těch, kteří svůj nedostatek snažili se zakrývat zástěrkou zámožnosti. Ostatně příčina úspěchu škol bratrských nebyla v tom, že se v nich učilo zadarmo. Takových škol bylo v Paříži víc, ale za málo peněz se v nich málo dávalo a proto nebyly navštěvovány, kdežto výtečná metoda Školských bratří při-

vedla do jejich škol zástupy žactva a získala jim důvěry rodičů.

Toho roku, kdy vybuchla proti bratřím nová bouře, měli v Paříži přes 20 škol a tisíce žáků.

Rozhodnutí od vysokých úřadů nepřicházejí rychle, bylo by to na újmu jejich vážnosti. Učitelé písma se nedovedli mírniti a když výrok sněmu dlouho nepřicházel, pomohli si sami.

V srpnu roku 1705 vtrhli do svobodných škol u sv. Sulpicia, pohaněli bratry, vyhnali děti lépe ošacené a pobrali školní náradí.

Farář de la Chétardie neučinil pro bratry nic.

V této smutné úloze zůstávají mnozí katolíci, kteří vidí, že se páše na jejich bratřích nespravedlnost, že jim je ubližováno, že se jim děje protizákonné bezpráví, a ačkoliv by mohli svým vlivem zakročiti a pomoci právu, nečiní tak a doporučují nanejvýš postiženým trpělivost.

Jistě bez této ctnosti nelze vůbec žít, natož se stát velikým. Bez trpělivosti nelze být dobrým katolíkem. Ale jde o to, že, kdo může pomoci, také má pomoci a ne státi se založenýmá rukama, dívaje se, jak jiní těžce za spravedlnost bojují.

Nechtít nic udělat pro bratry, pro vlastní, nečinit dobré především domácím víry, je nekřesťanské. Pomáhá-li nám Hospodin, nesmí člověk býti nečinný.

Dne 5. února 1706 zamítl parlament odvolání Jana de la Salle, odsoudil jej k pokutě 12 livrů a zakázal mu i bratřím kdekoliv v Paříži zřizovati školu, pokud jim scholastik nedovolí a nevykáže okres; zapověděl jim spolčovati se pod jménem semináře učitelů nižších škol nebo pod jiným jménem a dávat si nade dveře nápis, jako byl ten, který odňali, nebo podobný.

De la Salle uzavřel tedy školy u sv. Sulpicia a dosavadní učitele přidělil po kraji.

Teď se teprve ukázalo, co lid ztratil. Nebylo lehké sehnati nové učitele a když se našli, bratřím se nevyrovnali ani vědeckou úrovní, ani čistotou živo-

ta. Kromě toho všichni požadovali vyšší služné, než s jakým se spokojovali bratří: jen k uhájení živobytí.

Chétardie poznal, že se měl bratří ujmouti. Rodičové ho plačky prosili, aby povolal bratry zpět a tak nezbylo, než prositi ctihodného zakladatele o nové ustanovení bratří se slibem, že bude bratřím zaručena úplná volnost v jejich povolání.

Sv. Jan de la Salle vyhověl prosbě farářově, protože neměl nikdy osobní animosity proti svým odpůrcům. Poslal zpět dvanáct bratří a v říjnu téhož roku byly svobodné školy zase obnoveny.

Ve chvílce klidu ujal se sv. Jan de la Salle bratří v Rouenu, kteří klesali pod tíhou povinností. V městě bylo zaměstnáno 10 bratří, 8 na školách a dva v chudobinci. Všichni měli služné 600 franků, za kterýžto obnos se měla opatřovati nejen výživa, ale i nájemné pro byt ve městě. A ještě učitelé písmaspiše roznašeči pomluv, rozšiřovali utrhačné pověsti, že chovanci v St. Yoně jsou špatně živeni, že je vyučují nevědomí učitelé a podali správní radě stížnost.

Předseda Pontcarrér vykonal sám ještě s jedním úředníkem revisi. Našli zakladatele nemocného v nízké a vlhké světnici, jež přiléhala ke stáji. Přepychový nábytek tvořila bídna postel, jedlový stůl, dvě židle a kříž. Po prohlídce musel předseda vyjádřiti zakladateli svůj podiv nad zařízením ústavu, ve kterém bylo jen jediné špatné — byt světcův. Jak byli bratří oblíbeni, o tom svědčí závět' biskupa z Mendee, kde se praví:

„Protože učitelé pana abbéa de la Salle jsou v celém království nejproslulejší a mládež u nich nejvíce ve ctnosti prospívá, chci a podmiňuji, aby vykonavatelé mého založení vybírali učitele jen z jejich řádu, pokud jich v něm bude a by jim přede všemi jinými dávali přednost.“ Tento biskup odkázal bratřím dům a roční důchod 510 livrů.

Veliká vzdálenost bratří od mateřince — škol neustále přibývalo — nebyla bez nebezpečí pro mladý

řád. Sv. zakladatel proto pilně obcházel všechny stanice a jeho přítomnost byla povzbuzením pro všechny. Byl-li některý bratr nemocen, sám o něho pečoval, celé noci bděl u jeho lůžka a ve škole ho zastával.

Ředitelům domů uložil, aby pečovali o laskavý poměr mezi všemi bratry. Jednou zaslechl, jak ředitel káral tvrdými a urážlivými slovy mladého bratra. Hned ho vzal stranou a pravil mu tiše:

„Ale, ale, tak šetříte slov a příkladu Ježíšova? Jak má tento bratr věřit vašim slovům, když ho napomínáte, aby byl ve škole trpěliv? Abyste svou chybu napravil, prostě bratra za odpuštění za modlitbu o sílu, abyste se napravil.“

Roku 1709 vypukl ve Francii hlad způsobený dlouhou a krutou zimou jako r. 1693. Byla to nová zkouška pro Jana de la Salle.

Ačkoliv byla veliká drahota, přece zakázal bratřím takové oběti, které by jim uškodily na zdraví a zbavily je schopnosti vyučovat. Dobře rozlišoval, co je primární a co sekundární, a na krok se neodchyloval od cesty za vytčeným cílem. Věděl, že uzavřením škol by se jen posílila zločinnost, poněvadž kde není pevné křesťanské výchovy i v dobách zlých, vznikají snadno revoluční davové záchvaty, doprovázené fyzickým násilím. Počátek revolucí není ani v továrnách, ani na periferiích nebo v činnosti podvratných spolků, nýbrž ve škole.

Od způsobu výchovy záleží, jak se občané zachovají v těžkých dobách, jak dovedou přijímati od státu nejen dobré, ale i zlé. Morální odolnost proti vnitřnímu nebezpečí stejně jako proti nebezpečí vnějšímu není zaručena nesprávně chápaným nacionalismem ani beztvarym a bezobsažným lidstvem, nýbrž tím, co správně vyřešilo poměr obou těchto idejí, totiž křesťanstvím.

V této době přeložil Jan noviciát do Paříže a ačkoliv se museli sami bratři hodně uskrovnovati, přece přijímal nové žadatele. Věděl, že nezůstanou v řádu (ze 400 jich vytrvalo 40), ale měl soucit s je-

jich bídným stavem tělesným i duševním. Říkával:
„Nebylo by ukrutné, abychom v těchto zlých časech před nimi zavírali a odbývali je? I když nevytrvají všichni v našem noviciátě, prospěje to přece spáse jejich duší.“

Který podnik založený na pečlivých kalkulacích, úvěrech a akcích měl ve zlých dobách odvalu přijímati nové dělníky jako podnik Jana de la Salle, založený na nezničitelném kapitálu jeho dětské, t. j. naprosté důvěry v Boha?

Sám k sobě byl Jan nejprůběžnější. Svou vlhkou celou nedal vytápěti ani za nejtěžší zimy, jednou za den požíval málo chleba a vody. Časem nebývalo v domě skývy chleba. V takových okamžicích odcházel Jan do některého poutního kostela pařížského žalovat Bohu na nouzi svých dětí. Jednou potkal přítele, který se ho tázal, kam jde.

„Ach, v našem domě není ani chleba ani peněz a pekař již nechce půjčiti.“ Chci sloužit mši svatou a prositi našeho Otce v nebesích, aby nás neopouštěl.“

Šlechtný přítel mu poslal ihned, co potřeboval, takže bylo na několik dní po nouzi.

Duše spravedlivých v ruce Boží jsou a nedotknou se jich muka zloby. V očích nemoudrých zdáli se zemřítí, oni však jsou v pokoji. (Moudr. 3.) Volali spravedliví a Pán je vyslyšel a ze všech soužení je vysvobodil. Blízko jest Pán těm, jejichž srdce je souženo a uzdravuje ty, kdož jsou zdrceni na duchu. (Žalm 33.)

Vždyť spása spravedlivých přichází od Pána, obráncem jejich je v čas soužení. Nezávid' zlosynům jejich štěstí a nežárli na ty, kdož páší nepravost! (Žalm 36, 39.)

Po hladu a drahotě onemocněli mnozí bratří nakažlivými kurdějemi. Slavný lékař Helvetius je ošetřoval a všichni byli zachráněni. Brzy nato však onemocněl krticemi bratr Barthélemy, do kterého skládal Jan velké naděje. Lékař radil, aby byl z řádu propuštěn. Ale Jan se nemohl k tomu odhodlati. Zatím se Barthélemy uzdravil a prokázal řádu velké

služby. Jak se dílo Janovo šířilo — za jeho života byly založeny školy ve 23 městech a mnoho tisíc dětí bylo účastno dobrodiní křesťanské výchovy — přibývalo i úcty k svatému zakladateli. Biskupům bylo ctí ho přijímat, města byla šťastna, když jej mohla hostit.

Ale nepřítel mu nebylo. Až do smrti musil zápasit a trpět. Do smrti byl pronásledován, aby se osvědčila slova žalmu: Kdož se slzami rozsévají, s radostí budou žíti. Vycházeli a plakali, rozsévajíce semena svá. Vracejí se však s jásotem nesouce své snopy. (125, 5—6.)

Roku 1707 byl Jan de la Salle nemocen. Trpěl velikým otokem na koleně, který musel být operován. Protože se nešetřil, nemoc se zhoršila a bylo potřeba nové operace. Jan ji podstoupil klidně modle se při tom brevír. Bratří se mu divili a tázali se ho, zda necítil nůž hluboce zařiznutý do zdravého masa?

De la Salle pohleděl na kříž a pravil: „Tu je náš vzor. Trpíme-li s Ježíšem, trpíme málo. Bud' jméno jeho pochváleno!“

Těmito slovy otevřel tajemství bolesti všem, kdož mu nerozumějí a kdo nedovedou trpět. Žádná filosofie nám nevysvětlí, proč je bolest na světě, proč musíme trpět, někteří víc a někteří méně.

Umět trpět znamená rozumět kříži. Zavěšením kříže do domácnosti, do školy, do radnice, do parlamentu není ještě všechno skončeno. Ke kříži se musejí soustřed'ovati pohledy nejen našeho zraku fyzického, ale i duševního, kříž musí k nám mluvit a naše duše musí být disponována rozumět té řeči. To je pak škola kříže, když jdeme za Ježíšem v radosti i bolesti. Do velkých nesnází přivedl sv. Jana de la Salle abbé Clement ze St. Calaisa, od jehož otce byl obžalován ze svodu nezletilého a z vymámení příjmů opatství v St. Calaisa. Jan de la Salle vypsál věrně své ospravedlnění a přiložil průkazné dopisy mladého kněze, odevzdal vše osobám, kterým důvěřoval a odešel na visitaci.

Zklamal se však v těchto osobách. Obhajoba nebyla soudu doručena a tak musel být Jan odsouzen. Přijal rozsudek se slovy: „Bůh budiž pochválen!“ Kněz Rogier, který pomáhal Clementovi při žalobě, odkázal v poslední vůli z důvodů svědomí rentu, která nahrazovala škodu, již Jan tehdy utrpěl. Tak byla nejlépe potvrzena nevina zakladatele Školských bratří. Co dnes je nespravedlivých obvinění, co je křivých přísah a kdo si z nich dělá svědomí?

Dnes nejde o právo, čest nebo docela o nesmrtelnou duši. Dnes jde o to, prospěje-li to mému sobectví, pomůže-li mi to rozhojnit trochu mamonu, připraví-li mi to několik okamžiků rozkoše.

Rozhodující přestala být otázka: Co by tomu řekl Bůh, ale ujala se otázka: Co by tomu řekli lidé?

Proto popíráme bohovládu, abychom mohli povýšit člověka na prestol božství, abychom ze třtiny větrem se klátící udělali si omluvu pro své opilé pohyby od hříchu ke hříchu.

Všimněme si dobře: sv. Jan měl několikrát se dostavit před soud. Nikdy tak neučinil. Šlo o mnoho, jako v poslední při. Odešel raději na visitační cestu. Odkud ta nechuť k soudům?

Ústa spravedlivého pronášejí moudrost a jazyk jeho mluví to, co pravé jest. Zákon Boha jeho je v srdci jeho, proto nezakolísají se kroky jeho. (Ž. 36.) Kdo se bojí Boha, nepotřebuje se bát lidských soudů a proto Jan měl vždy přednější práci než marnit čas obhajobou.

Co mu mohli lidé více vzít než mu vzali? Co mu mohli na soudu přidat?

Nemáme na světě jiného zaměstnání než se starati, co o nás říkají lidé? Jsme tak vnitřně chudí, že teprve slovo lichotníkovy nás může oblažit, že soudem zjednané právo nás může uspokojit? Zkusme aspoň jednou v životě nechat stranou lidi a sloužit Bohu. Zkusme jednou bát se toho, co nás odlučuje od Boha.

Krátkou visitační cestou na jihu r. 1711 přesvědčil se Jan de la Salle, že je potřebí v jižní Francii novi-

ciátu. Cestoval proto hned příštího roku zase na jih, zplnomocniv bratra Barthélema, aby ho zastupoval a bratra Josefa jmenoval visitátorem těch osad, které sám nemohl navštívit.

Nový noviciát měl býti zřízen v Marseilli, kde bydlilo mnoho zbožných a zámožných lidí a kde se scházivali poutníci do Říma, takže se mohl sv. zakladatel nadíti finanční podpory pro svůj nový ústav.

Noviciát byl skutečně otevřen a o prázdninách svolal Jan de la Salle všechny bratry z okolí a konal s nimi duchovní cvičení.

Ve volné době pracoval literárně. Napsal: Obecná pravidla, Návod k řízení školy, O povinnostech bratří, Povinnost křesťana, Rozjímání a j. Kromě toho jako všude zúčastnil se i horlivě duchovní správy: kázal a zpovídal, k čemuž mu dal biskup zvláštní plnomocenství.

Zatím šlo v noviciátě vše dobře. Dobrodincové jeho byli tajní, dobře maskovaní jansenisté, kterým šlo o to, podporou noviciátu získati pro své záměry Jana de la Salle.

Teprve r. 1713 odhodili masky a vybarvili se: nabízeli Janovi, že budou zřizovati bratrské školy po celé Francii a jemu že dopomohou k biskupství. Věrně podle satanova vzoru: Toto všechno tobě dám, jestliže padna budeš se mi klaněti. Jan de la Salle odmítl. Volil raději pronásledování, než by zradil pravdu a Církev.

Bývalí dobrodinci začali nyní svou práci. Odňali noviciátu svou podporu, sváděli k vystoupení novice i bratry a proti Janovi vydali ošklivý hanopis.

Tehdy poznal Jan, že mlčením by ublížil celé myšlence, pro kterou bojoval, a proto vydal svou obhajobu, kde vítězně vyvrátil všechny výtky jemu a řádu činěné.

Tentokrát nešlo o jeho osobu, tenkrát sám nemohl nic ztratit, ale rád mnoho, a proto promluvil veřejně, aby vydal svědectví pravdě.

Jansenisté změnili taktiku, pracovali tajně a podařilo se jim noviciát v Marseilli zničit.

Na jedné své visitační cestě použil zemdlený Jan koně, který mu zbožná osoba půjčila. Když s něho sestoupil, aby se pomodlil breviář, vběhl kůň do blízké zahrady. Nenadělal tam sice žádné škody, ale majitel zahrady se přece rozzlobil a dal Janovi poliček.

Svatý zakladatel padl před surovcem na kolena a prosil ho za odpuštění. Zahradník, udiven takovou pokorou, vykoktal několik slov omluvy a spěšně odešel.

Hle, zbraň katolíků! Naivní lidé mají někdy kněžím nebo řeholníkům za zlé, že se nebrání, když jim je surově spíláno, když jsou v novinách zesměšňováni, když jim je po schůzích nadáváno. I brání se! Což nevidíte těch chud'asů, kterým dávají obědy, šatstvo, kterým obstarávají práci, kterým se starají o děti a nevíte, že se za všechny své nepřátele denně modlí? Katolíci nemohou užívat zbraní svých odpůrců: lsti, zákeřnosti, mstivosti, pomluv, osočování. Tím okamžikem, kdy bychom použili těchto metod, ztratíme legitimaci ke kulturnímu prvenství a vůdcovství, při kterém nám nejde o nějaké hmotné zisky, o nějakou fysickou nadvládu, bílý teror, vládu reakce a podobně. Ke kulturnímu prvenství jsme zavázáni prioritou svého náboženství, vědomím, že jsme majetníky pravdy.

Jindy byl Jan přepaden dvěma tuláky, kteří chtěli jeho šat.

„Závidíte mi mého pláště?“ pravil jim. „Vezměte si jej, hodí-li se vám.“ Ale plášť byl z hrubého sukna a již hodně obnošen, takže se ani tulákům nehodil. Vrátili jej útrpně svatému muži.

V únoru r. 1714 de la Salle opět těžce onemocněl hostcem. Musil ulehnout a snášel velké bolesti. Žádný lék nepomáhal a bratří se již strachovali o jeho život.

Tu si umínil užítí hrdinský sluha Boží onoho prostředku, který mu již jednou ulevil. Dal se zavi-

out do vlněných šatků a položit na rošt, pod nímž byl udržován oheň. Když byl tento nadmíru bolestivý lék několikrát opakován, dostavilo se ulehčení.

Aby se zotavil, odebral se Jan do poutnického domu na horu Parmenii, kde prodlél 14 dní v nejdůvěrnějším obcování s Bohem.

Blažená samota, která léčí nejen neduhy těla, ale i duše. Rodiče i učitelé, všichni vychovatelé, kteří se musejí neustále rozdávat, kteří musejí neustále odpovídat na nejrozmanitější dotazy malicherné i hluboké, kteří musejí poučovat slovem i svou přítomností, kteří musejí býti takřka neustále ve společnosti nedospělých, vědí dobře, co je dobrodiní samoty. Kdo své vychovatelské povolání vykonává opravdově, pro koho je skutečně duševní námahou a ne pouze cvičením prstových svalů, ten se těžko nadchne pro jinou zábavu než chvílku klidu.

Aby vychovatelé mohli dobře konati svou práci, schází vají se k poradám, konferencím. Mají se na nich ujasňovati pedagogické otázky, má se jimi dosahovati potřebné jednoty práce. Jsou potřebné tyto porady, ale ještě důležitější jsou konference s Bohem.

To jsou exercicie a musíme jen litovati, že máme dosud tak málo speciálních kursů pro rodiče a pro učitele, kteří přece tolik potřebují osvěžujícího ticha samoty.

Jan de la Salle prodloužil svůj pobyt na jihu Francie z vážného důvodu. Chtěl, aby si bratří navykali na jeho nepřítomnost. Měli ukázati, že se dovedou spravovati i bez přímého zásahu zakladatela, kterému již bylo 60 let. A rád tuto zkoušku dobře přestál.

Ačkoliv Janovi přibývalo let, neubývalo nesnází a nepřátel. Nejhoršími nepřáteli člověka jsou domácí jeho. Duchovenstvo podnikalo nejnebezpečnější útoky proti organisaci řádu, protože jejich útoky směřovaly k tomu, aby byla porušena disciplína a údové byli odloučeni od hlavy. Chtěli, aby faráři se mohli

mísiti do vnitřních záležitostí řádu a na čas toho pod firmou inspektorů bratrských škol dosáhli.

Když se Jan dověděl o různých, které z toho povstávají, lekl se v prvním okamžiku, domnívaje se, že jde o roztržku. Pak se však vzchopil a řekl: „Je-li mé dílo z lidí, zajde, je-li však z Boha, nezkaží ho snahy lidské.“ Kardinál-arcibiskup se přesvědčil, že není radno pravidla řádová měnit, a tak bylo nebezpečí odvráceno.

Když Jan dlouho prodléval na jihu a všechny prosby bratří ze severu, aby se vrátil, zůstávaly marny, poslali svatému zakladateli obedienciale, to jest listinu, kterou se nařizuje řeholníkovi na základě slibu dokonalé poslušnosti, aby nastoupil nějaké místo nebo je změnil.

V tomto listě ředitelé a starší bratří z Paříže i okolí prosili a poroučeli Janovi, aby se vrátil.

Jan byl právě v Grenoblu. Přátelé ho zdržovali, ale on prohlásil:

„Když jsem dlouhou dobu poroučel jiným, musím nyní sám dáti příklad poslušnosti.“

Když se vrátil, obýval ve St. Yoně zase onu vlhkou komůrku a marně ho bratří přemlouvali, aby si ji alespoň lépe upravil.

Pokusme se vylíčiti vnější zjev svatého zakladatele. Byl nadprostřední výšky, štíhlý, čelo široké a krásné modré oči vyzařovaly srdečnost a laskavost. Plet' byla trochu opálená, vlasy v mládí kaštanové, stářím zbělely. Hlas jeho byl silný, libozvučný, zřetelný, výraz obličeje příjemný a vždy přívětivý.

Vrstevníci jeho dosvědčují, že pouhý jeho zjev byl všem velmi sympatický.

Tuše brzký konec svého života, snažil se Jan přesvědčiti bratry, že je nutno, aby ještě za jeho života byl zvolen nový generální superior. Bylo se totiž právem obávati, že jinak by byl bratřím po smrti Janově vnucen představený, který z řádu nevyšel, pravidel neznal a nebyl by schopen řád vésti a rozšiřovati. Bratří se sice dlouho zdráhali, ale konečně museli uznati vážné důvody svého duchovního otce.

Tak byla svolána generální kapitula. Jan se jí nezúčastnil, aby neomezoval svou přítomností volnost rokování.

„Zůstanu ve své cele a budu se za vás modliti k Duchu svatému,“ pravil. Zúčastnil se jenom duchovních cvičení, která kapitule předcházela.

Dne 8. května 1717 zvolen byl většinou hlasů generálním superiorem bratr Barthélemy a členové kapituly mu slíbili dokonalou poslušnost. K prosbě nového superiora byli mu dáni k ruce dva bratři, se kterými by se radíval: byli to br. Jan, ředitel osady pařížské, a br. Josef, visitátor a ředitel v Remeši. Ti se stali prvními asistenty gen. superiora.

Nyní bylo pro Jana všecko hlavní skončeno a zbývala příprava na smrt. Ačkoliv celý jeho život zasvěcený Bohu byl vlastně takovou přípravou, přece nyní, když byl zbaven velkých starostí o řád, zdvojnásobil svá umrtvování i modlitby a cvičil se v pokorě i poslušnosti.

„Od nynějška smím jen na to ještě mysliti, abych své hříchy oplakával a připravoval se k hodině, kdy se musím ukázati před Bohem.“

Když mu někteří vytýkali, že, jsa knězem a doktorem bohosloví, podřizuje se superiorovi, který není duchovním a že žije v řádě jako poslední, odpovídal:

„Nemají-li se ponížiti služebníci a učedníci Onoho, který řekl: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorným srdcem? Postačí, budu-li kázati jen slovy? Nemusíme také kázati svým příkladem?“

Když musel odcestovati v záležitosti odkazu kněze Rogiera do Paříže, nebydlil u bratří, nýbrž v semináři sv. Mikuláše, aby si bratři zvykali jeho nepřítomnosti a byli nuceni se všemi záležitostmi se obracet na nového superiora.

Jeden ze seminárních představených psal Barthélemovi o životě Janově v semináři:

„Měli jsme přes šest měsíců štěstí býti vzdělávání přítomností Vašeho zakladatele, a já věřím, že ho Bůh k nám poslal, aby našim sluhům kázal svým

příkladem a nás samotny vytrhl z vlažnosti. Žil u nás v nejhlubší pokoře a umrtvování: spal málo a modlil se mnoho. Náš budič nejednou mi řekl, že ho zastihl vždy bdícího, kdykoliv ho chtěl probuditi.

Po všechny dny věnoval pravidelně tři hodiny rozjímání. Domácích pravidel šetřil přesněji než některý seminarista a poslouchal s příkladnou správností prvního udeření zvonu, jenž volal ke cvičením. Jedinou jeho radost byly: samota, modlitba, skutky lásky, pokora, chudoba a umrtvování . . .“

Zachovávaní pravidel, dodržování určitého času se nám zdá býti někdy směšnou hračičkou. Není tomu tak. Je v tom kus velikosti, kus pravého křesťanství, které učí sebeovládání.

Žádná pěšinka nezasluhuje pohrdání, která vede k výšinám.

I hlas klášterního zvonce je voláním k drobné askesi, kterou roste naše duchovní síla.

Jednoho dne byl volán ze semináře sv. Mikuláše k vězni do Bastilly. Byl to jakýsi kněz, který tam byl po leta zavřen pro těžký přečin. Jan de la Salle šel hned do vězení a našel tam kněze ve stavu velmi žalostném. Byl vyhublý na kost utrpením a výčitkami svědomí. Rozedraná klerika špatně kryla spodní roztrhané roucho, plné hmyzu.

Když byla skončena zpověď, nešťastnému knězi se zřejmě ulevilo a plakal lítostí i radostí.

„Od této chvíle mi bude vězení snesitelnější, protože mi Bůh prokázal skrze vás tak veliké milosrdenství,“ pravil se slovy díků Janovi.

De la Salle ho povzbuzoval, aby vytrval v kajícínosti a odevzdanosti do vůle Boží, a dodal:

„Neodejdu odtud, abych si nevzal památku na svou návštěvu. Zaměním své šaty s vašimi, získáme oba při tomto malém směnném obchodě.“

Po několika okamžicích opouštěl Jan vesel vězení, skrývaje pod pláštěm rozedrané šatstvo, důkaz jeho hrdinské lásky a pravého náboženství. Nemocen jsem byl a navštívili jste mne. Amen, amen pravím

vám, pokud jste to učinili jednomu z těchto nejmenších, mně jste učinili. (Mat. 25, 36.)

Dne 7. března 1718 se vrátil Jan de la Salle do St. Yona a tam žil v největší osamělosti, smí-li se tak označiti čas, ve kterém nejdůvěrněji obcujeme s Bohem. Denně sloužil mši svatou, zpovídal bratry i novice a zejména doporučoval svým žákům časté svaté přijímání a pobožnost k Božskému Srdci Páně. I v těchto dvou námětech předešel svou dobu: po dvou stoletích velicí papežové shodně s ním uvádějí tyto dva důležité prostředky obnovy křesťanského života a tu nás nejdůležitější časopisy, revue a spolky postavily se bezvýhradně do jejich služeb.

Je ještě mnoho předsudků proti častějšímu svatému přijímání i u katolíků. Pocházejí z doby, kdy bylo náboženství otrocky zneužíváno státem a kdy úřední šiml se dostával i do hlásání slova Božího. Stačilo, když se šlo jednou do roka ke zpovědi a ke svatému přijímání a lidé prý byli hodnější než dnes.

Právě proto je tolik potřeba častějších svatých přijímání, aby byli lidé zase hodnější, aby se zbavili té strašně znuděné úřední tváře, když se jim začne mluvit o Eucharistii, aby jednou pochopili, že je to Kristus, že nechceme nic jiného, než s jeho pomocí zformovat nově lidská srdce podle šlechtnějších plánů, než jaké prokázal materialismus a jeho odnože.

Jan de la Salle trpěl dlouhá leta hostcem, který mu způsobil mnoho bolestivých dní i nocí a byl zkouškou vytrvalosti Janovy i odevzdanosti jeho do vůle Boží.

V únoru roku 1719 přidala se k dosavadnímu utrpení ještě záducha, a tu sv. zakladatel prosil bratry, aby ho dali do nemocnice a netrápili se s ním doma. Bratří ovšem odporovali. Takové prosby zarmucovaly jejich dětinou lásku, kterou měli k svatému muži. Když nadešel půst, chtěl Jan zachovávat všechna jeho ustanovení v celé přísnosti, až mu br. Bartělemy dal zpovědníkem zakázati půst a vnější umrtvování.

Od 20. února musel Jan ležet. K dosavadním bolestem se přidružily nové v boku, ale Jan je snášel všechny trpělivě, jsa neustále pohroužen v modlitbu. Nemluvil nikdy o svém utrpení, jen když musel odpovídat lékaři nebo bratru superiorovi . . .

Skláníme se v hlubokém obdivu před touto takřka mučednickou statečností, když si vzpomeneme, jak my sami s jakousi radostí a pýchou hovoříme o každém svém sebe menším neduhu a sdílností přivoláváme si aspoň dočasnou úlevu.

Jen jedno těžce nesl: že nemohl sloužit mši svatou.

Bůh znaje tuto horoucí touhu jeho srdce, vyplnil mu ji aspoň na den sv. Josefa, pod jehož ochranu měl býti postaven celý řád. Bolesti sv. zakladatele polevily, cítil v údech svěžest a mohl skutečně k úžasu všech bratří sloužit mši svatou.

Bratří se radovali a blahopřáli mu k uzdravení, ale jejich klam trval krátce. Po několika hodinách upadl Jan zase do dřívějšího stavu slabosti, který se den ode dne horšil.

V úterý svatého týdne ho navštívil farář od sv. Severa. Vida Jana usmívajícího se, pravil:

„Víte, že váš stav je beznadějný a že lékaři pochybují o vašem uzdravení? Stanete brzo před Bohem.“

Nemocný odpověděl s radostí v hlase: „Ano, vím to, spatřím brzo svého Spasitele. Odevzdám se docela v jeho vůli. Staň se jeho svatá vůle!“

Ve středu nato přijal se serafínskou zbožností Tělo Páně kleče. Když vykonal díkůčinění, síly ho opustily a musil opět ulehnutí.

O Zeleném čtvrtku přijal svátost posledního pomazání a večer se shromáždili všichni bratří u jeho lůžka.

„Tu jsou vaše drahé děti,“ pravil Barthélemy. „Prosíme vás, abyste nám a s námi všem údům řádu udělil své požehnání.“

Svatý Jan de la Salle pozdvihl oči k nebi, chvílku se modlil a pak pravil: „Žehnej vám Bůh všem!“

O půlnoci začal smrtelný zápas. Ke druhé hodině

nabyl opět vědomí a pomodlil se zbožně „*Maria mater gratiae*“:

Maria, Matko milosti,
Rodičko sladké radosti,
Před vrahem ty nás opatruj,
v hodině smrti při nás stůj.

Od malička byl zvyklý touto modlitbou končiti večerní pobožnost.

„Přijímáte své utrpení s radostí a odevzdaností?“ ptal se ho bratr superior.

„Ó ano,“ odvětil Jan. „Kořím se ve všem vůli Boží, ať se mnou nakládá jakkoliv.“

To byla poslední slova, která promluvil. Celým životem je žil, nebyla mu heslem, ale programem, který krok za krokem uskutečňoval, zůstáváje stále v práci i na modlitbě, v pronásledování i nemoci dítětem oddaným do vůle Boží.

O 4. hodině sebou pohnul, jak by se chtěl zvednouti a jíti někomu v ústrety, sepal ruce a vypustil duši.

Ejhle, jak umírá spravedlivý! Jakou hrdinnost a statečnost jeví opravdový křesťan v posledních chvílích svého pozemského života, které jsou mu přechodem na věčnost. A bratři kolem něho nemají strachu, že by zmínka o svatých svátostech a o blízkém konci ho zabila, jak říkají příbuzní, když nechtějí k nemocnému pustiti kněze.

Smrt Janova uzavírá nám serii utrpení, z nichž byl složen jeho život po době přípravy a otevírá clonu paprskům třetí části spektra: vítězství. Moudrost ho vedla vždy rovnými cestami, ukázala mu království Boží, udělila mu znalost svatých věcí, dovedla ho k bohatství duchovního života a rozmnožila plody jeho práce. Ostríhala ho před nepřáteli, zabezpečila ho a v tuhém zápasu posledním mu zjednala vítězství.

Bůh to byl, který sv. Jana de la Salle uchopil za pravici a podle své vůle ho vedl, protože Jan byl

ochotný k tomuto vedení. Proto ho Bůh přijal ve slávu.

Zpráva o smrti svatého muže vyvolala veliké vzrušení v Roueně. „Svatý kněz umřel.“ říkali všichni, a chvátali uzřít mrtvý obličej hrdiny ctnosti. Mrtvola byla v kněžském rouše vystavena v kapli v St. Yoné. Večer na Bílou sobotu byl pohřeb za nesmírné účasti kněží, řádových osob i laiků.

Na hrobě sv. Jana de la Salle ve farním kostele v kapli sv. Suzany dal farář od sv. Severa vyřít tento nápis:

„Zde očekává vzkříšení života ctihodný Jan Křtitel de la Salle, kněz z Remeše, doktor bohosloví, kanovník velechrámu remešského, zakladatel bratří křesťanských škol, slavný svým rodem, slavnější ještě svými ctnostmi. Umřel na Velký pátek 7. dubna r. 1719 v 68. roce svého života.“

Roku 1734 byly přeneseny ostatky světcovy do nového kostela Školských bratří a od r. 1835 odpočívají v kapli normální školy rouenské.

Překrásná závěť Janova, psaná bratřím, zaslouží si, aby byla známa i laikům pro velikost víry, moudrosti a lásky, které se v ní odrážejí:

„Poroučím milému Bohu napřed svou duši a pak všechny bratry tovaryšstva křesťanských škol, s nimiž mě spojil.

Bratřím poroučím především dokonalou poddanost Církvi, zejména v těchto smutných časech. Jako známku této poddanosti jim odporoučím, aby se v žádné věci neodlučovali od našeho Otce papeže nebo římské Církve, pamatující vždy, že jsem poslal dva bratry do Říma vyprosit od Boha milosti, aby jejich tovaryšstvo zůstalo vždy sv. Stolci věrno.

Kromě toho jim odkazují:

1. Aby měli velikou úctu k našemu Pánu a Spasiteli;

2. aby chovali velikou lásku ke sv. přijímání a modlitbě;

3. aby ve zvláštní uctivosti měli nejsvětější Pannu a sv. Josefa, patrona a ochránce tovaryšstva;

4. aby povinnosti svého stavu konali horlivě a nezištně;

5. aby zachovávali vespolek nejvroucnější jednotu;

6. aby vůči svým představeným šetřili nejprísnější poslušnosti, neboť tato ctnost je základem a podporou vši dokonalosti v náboženské společnosti."

Pokora bránila sv. Janu de la Salle, aby se za svého života namáhal o královské a papežské potvrzení svého díla. Byl přesvědčen, že osvědčí-li se řád a prokáže-li Církvi i státu platné služby, dosáhne snadno veřejného uznání.

To se také stalo za bratra Timothea, kdy řád byl uznán královským patentem ze dne 2. března 1725, kdy byl zápsán ve sněmovně. Bulou papeže Benedikta XIII. „In Apostolicae“ povýšeno bylo Janovo tovaryšstvo na náboženský řád, když dříve byly po prozkoumání pravidel pojaty do nich výslovně tři obyčejné sliby: chudoby, čistoty a poslušnosti.

Psáti dále dějiny řádu Školských bratří vymyká se našemu úkolu, ač by to byly kapitoly svrchované poučné a zajímavé. Zbývá dodati krátce, že dílo sv. Jana de la Salle nezahynulo, ale zmohutnělo a rozrostlo se téměř do všech končin světa, všude přinášejíc krásné ovoce ušlechtilé snahy o křesťanskou výchovu mládeže.

V naší republice se šíří řád utěšeně zejména na Slovensku, kde jeho péči jsou svěřovány četné školy a kde by mu mohl připadnouti obtížný sice, ale historicky významný úkol obnovy církevního školství, které svým vybavením a leckde i úrovní téměř hlasitě volá po obětavých rukou, jež by se ho ujaly a povznesly je tak, aby mohlo zdárně plniti svůj úkol mezi slovenskou mládeží.

V západních zemích našeho státu patří Školským bratřím, kromě Svatováclavského pensionátu v Bubenči a sirotčince Joanea v Praze II., jediné mužské pedagogium ve Svatém Janě pod skalou u Berouna.

Než skončíme tento životopis, nutno si všimnouti

velikých zásluh sv. Jana de la Salle v dějinách vychovatelství.

Sluší uznati, že svatý zakladatel řádu Školských bratří je vlastním tvůrcem obecné školy, položiv mateřštinu za jediné správný základ všeho vyučování a vybojovav proti cechovním učitelům písma i proti státu, který jim byl ochráncem, právo i těch nejchudších dětí na vzdělání, potřebné pro život. Jestliže v dnešní době si státy jinak počínají, jestliže dnes státní dozorcí orgány školské mají plné pochopení právě pro ty školy, které se starají o vzdělání a výchovu dětí z nejchudších rodin, pak je potřeba pravdivě přiznati, že sv. Jan de la Salle byl jedním z těch, kteří tento vývoj urychlili a kteří vlastně byli učiteli státu v této péči.

Svatý Jan de la Salle je dále původcem některých odborných škol. Zřídil první technickou školu nedělní, vyšší průmyslovou a reální školu bez latiny a je budovatelem prvního ústavu pro vzdělání učitelů.

Jan se nespokojil jen s teoretickým horováním pro nápravu vzdělání těch, jimž jsou svěřovány děti ve škole. Jan tvořil, budoval.

Učitelství v duchu svých předchůdců považoval za velmi důstojný úřad, ke kterému se nehodí každý krejčí, obuvník a tkadlec. Říkával učitelům: „Abyste konali své povinnosti s prospěchem, musíte spojit autoritu ctnosti a autoritu vědomostí a děkovati Bohu za čest, kterou vám prokázal tím, že vás vyvolil z mnohých a postavil v čelo četné rodiny, jejímiž jste otcí. Jste spolupracovníci Ježíše Krista, dělíte se s anděly strážnými o vznešený úřad: bdíti nad dušemi a vzdělávati je.“

Stěžují-li si někde učitelé, že nemají více autority u rodičů než poslední úředník z berního úřadu, kterému může každý beztrestně vynadat, pak si způsobili tento žalostný stav sami, protože opustili i vědomosti i ctnosti. Studium zaměnili za četbu sensačních večerníků a ctnost odvrhli jako něco nedůstojného pro člověka XX. století. Školní práci dělají

z donucení, a kde není lásky učitelovy k dětem, tam není úcty rodičů k učiteli.

Svatý Jan de la Salle tolik by toho mohl povědět každému mladému učiteli pro jeho praxi! Veliký tento školský reformátor zvelebil také docházku školní a připomněl všem rodičům jejich povinnost posílati děti do křesťanských škol.

„Nemohu pomysliť, bych neplakal, na veliký počet dětí, kterým je nevědomost ke zkáze,“ volal. „Abychom přetrhli nedbalost rodičů, zvláště chudých, musíme s nimi především mluvit a upozornit je na jejich povinnost, aby posílali děti do školy, a představit jim, jakého bezpráví se dopouštějí na dětech, když je nedávají cvičit ve čtení a psaní.“

Vidíme, že sv. Jan de la Salle jest účinným propagátorem co nejužšího styku školy s rodinou, doporučuje ústní dohovory, jak je v nové době praktikují zejména na reformních školách. Důležitost pracovní shody mezi školou a rodinou uznává dnes i stát, doporučující Rodičovská sdružení pro řešení podobných otázek, o kterých se zmiňuje Jan de la Salle.

Velký znatel povah, jakým Jan byl, uvádí dále i prostředky, kterými lze rodiče i děti k návštěvě školní pohnouti, zdůrazňuje zejména laskavé chování, přívětivost učitelů a činí dokonce učitele zodpovědným za zanedbávání školy: „Mrzí-li škola děti, pochodí to obyčejně odtud, že učitel má tuze málo zkušenosti a horlivosti nebo nedostatek taktu a povolání.“

Uvnitř řádu uspořádal Jan také vzorně dohled ke školství a jeho správu. Metodické úspěchy Janovy i bratří jsou dodnes předmětem studia nezaujatých pedagogů, poněvadž nejnovější didaktika stále víc a více se vrací k jeho myšlenkám, některé rozvíjí, jiné obměňuje, ale všechny se snaží uskutečnit v nové škole, kterou proti starému typu mají charakterisovati slova „činná, pracovní, tvořivá“ škola.

Všimněme si na příklad dozoru a trestů. Jan praví: „Počet, který budete vydávati Bohu, nebude

omezen pouze na vyučování vašich choyanců, a nebude se vztahovat i k vaší bdělosti nad jejich chováním, neboť musíte mu složit účet z jejich duší. Bděte nad svými dětmi s velkou bedlivostí, neboť ve třídě je pořádek jen potud, pokud nad žáky bdíme. Ne vaše netrpělivost, ale bdělost napraví žáky!“

Stanoví tedy preventivní význam dozoru. Ne špičonství, udavačství, donašečství a všechny ty nectnosti světských i nesvětských internátů, kterými se ničí mladé povahy, ne tedy přímé a nepřímé svody ke zlu, aby mohl býti chovanec chycen a pak aby se mohlo rýt a hrabat s pochoutkou v jeho nedostacích. Dozor má být takový, aby předcházel zlu, aby mu zabráňoval v zárodku a odvracel pozornost od zla k dobru.

V nejnovější didaktice se začíná hovořiti o tom, že málo si všímáme odměny ve výchově a více užíváme trestu.

Na to prvně poukázal teoreticky i prakticky Jan de la Salle, který zavedl na školách rozličné odměny (privilegie, obrazy, dobré známky, lístky) a ustanovil také, že při jejich udílení se má postupovati s přísnou spravedlností: „Nejvyšší odměny náležejí dobrému chování, potom za prospěch, na třetím místě za pilnou docházku a za pozornost při učení. Odměny zbožnosti buďte krásnější jiných a odměny pilnosti lepší než odměny rozumnosti.“

O trestech praví: „Chceme-li, aby škola byla dobře spořádána, musí v ní býti trestáno zřídka. Učitelé buďte jistě přesvědčeni, že autority ve škole mnohem spíše nabudou a zachovají ráznou povahou, jistotou, vážností a mlčením než ranami a tvrdostí a že množství trestů je hlavní příčina četného zanedbávání školy.“

Zcela rozumně nezakázal sv. Jan naprosto tělesných trestů, ale omezil je na řídké výjimky. Píše jednomu bratru:

„Zapřisahám vás pro lásku Boží, nebijte rukou! Bitím nepřitáhnete člověka k Bohu a ctnosti!“

Jinému píše: „Dětem nadávati jest hanebno, tím se jim dává velmi zlý příklad.“

Svatého Jana de la Salle lze dále bez nadsázky označiti za předchůdce typologického a charakterologického prozkumu žactva, které připravují půdu individuálnímu výchovnému působení. Píše o tom:

„Důležitá vlastnost učitelova záleží v tom, že zná dokonale děti, které jsou mu svěřeny, a zřídí podle toho své chování k nim. Zkušenost nás učí, že lidé a zvláště děti nesmějí býti vedeny zcela týmž způsobem: jedny žádají více laskavosti, jiné více pevnosti a jistoty, mnohé potřebují veliké trpělivosti, kdežto jiné chtějí býti povzbuzovány a pobízeny. Vychovatelské počínání tu záleží na poznání a rozeznání duchů, to jest jedna vlastnost z nejpotřebnějších, které si musí učitel vyprositi s nebe modlitbou a která v něm předpokládá jistou soudnost a pozorovací dar.“

Jan de la Salle tak výstižně ukázal na dva nutné prameny správného učitelského působení: na milost Boží a naše spolupůsobení s ní. Obého je nezbytně třeba. Milostí Boží jsem, co jsem, ale tato milost nesmí býti ve mně nadarmo. Musím všechny své síly a mohutnosti, které mi byly svěřeny, zapnout na hlavní vedení milosti, musím láskou Boží prozářit jako Röntgenovým světlem hlubiny své odvahy k činům, je-li potřebí chirurgického zákroku, musím odstraniti vše, co by proniknutí těchto paprsků bránilo a jejich úkol znemožňovalo, musím milost Boží takřka absorbovati všemi skulinami svých myšlenek, tužeb i činů, a pak jsem dobře připraven k povolání učitelskému a vychovatelskému vůbec.

O sv. Janu Křtit. de la Salle platí slova knihy Sirachovcovy:

Vychvalují mnozí moudrost jeho a na věky nebude vyhlazena. Nezahyne nikdy památka jeho, jméno jeho žíti bude k posledním kolenům. Moudrost jeho hlásat budou pohané a chválu jeho zvěstovat bude obec.

Opravdu nezahyne jeho památka. Velký papež

Lev XIII. prohlásil Jana de la Salle dne 19. února r. 1888 za blahoslaveného a 24. května 1900 byl prohlášen za svatého. Jeho svátek se slaví 15. května.

Není bez významu, že na prahu našeho století došlo ke svatořečení velikého dobrodince mládeže a zakladatele řádu Školských bratří. Lev XIII. jistě tušil, jaký boj se rozvine právě v tomto století pro odkřesťanění mládeže, viděl svým prorockým okem všechny nástrahy a léčky, do kterých bude mládež sváděna, viděl zmatení mysli a špatné pojmy o výchově i u katolických rodičů a vychovatelů, a proto postavil na oltář velkého hrdinu křesťanské výchovy — svatého Jana de la Salle.

K tomuto velikému světci máme neustále obracet svůj zrak, z jeho života se máme učit pro přítomnost a z jeho odvahy máme čerpat povzbuzení k nanejvýš potřebné práci o křesťanskou výchovu mládeže.

Moudrost Janovu uznávají dnes i nekatolíci, úspěchy jeho řádu podmaňují si pohany i novopohany. Učme se i my pokorně z jeho života a spojujme se s modlitbou Církve:

„Bože, jenž jsi pro křesťanské vyučování chudých a pro utvrzení mládeže na cestě pravdy svatého Jana Křtitele, vyznavače, povzbudil a jím novou rodinu v Církvi shromáždil, uděl milostivě, abychom horlením pro tvou čest na jeho přímluvu a jeho příkladem pro spásu duší se stravujeme, mohli se stát účastnými koruny v nebi.“

Staň se!

STAV ŠKOLSKÝCH BRATRŮ ZE DNE 1. LEDNA 1933

Díl světa	Provincií	Řeholních komunit	Všech bratrů	S profesí	Scholastiků	Noviců	V juvenatě	Žáků
Evropa	36	857	8.710	5.669	561	552	2.102	170.696
Asie	4	45	559	340	50	33	158	22.134
Afrika	3	49	524	364	43	26	100	17.039
Amerika	16	312	4.022	2.330	535	433	1.116	93.974
Australie	1	14	80	41	11	18	24	2.652
Celkem	60	1.277	13.904	8.744	1.400	1.062	3.500	306.495

ŠKOLŠTÍ BRATŘI V ČSR.

(Podle díla Svätý Ján de la Salle. Napisali Školskí bratia. Nákladom Školských bratov v Močenoku 1934.)

Jednou z mladých a malých provincií Školských bratrů je československá provincie, která se utvořila r. 1920. Tehdy měla 5 domů, ve kterých žilo 23 bratrů. Prvním provinciálem se stal ředitel ústavu v Urmině br. Eugen Rada. Pro výchovu řeholního dorostu bylo potřeba založit vlastní noviciát. Byl otevřen v Bojně. Po osmi letech přenesen byl do Močenku, kde mu přepustil nitranský biskup J. E. dr. Karel Kmetko svůj zámek s parkem. Nynějším provinciálem a visitátorem československé provincie je ředitel svatojanského domu prof. bratr Arnošt Bis. Spravuje celkem 7 ústavů, ve kterých žije na 100 bratrů, z nichž na 40 má věčné sliby (sv. profesí). Kolem půldruhého tisíce žáků je každoročně pod vlivem duchovních synů sv. Jana de la Salle v naší republice.

Na Slovensku jsou čtyři domy: v Urmině, v Bojně, v Močenku a Spišské Kapitule. V Čechách jsou dva domy v Praze (Joaneum a Bubeneč) a jeden ve Sv. Janě p. sk.

Nejznámější je snad učitelství ústav ve Sv. Janě pod skalou, založený původně s pomocí Svatováclavské školské matice v Praze-Bubenci. Když však budova byla koupena kardinálem Skrbenským pro arcibiskupské gymnasium Otců jezuitů, přestěhovali se bratři do romantického údolí potoka Kačáku, kde koupili — pod známou strmou stěnou skalní zakončenou krásným křížem — rozsáhlou budovu, kdysi benediktinské opatství. Přes 20 let působí již Školští

bratří v tomto zátiší a odchovali již hodně stovek učitelstva. Sluší podotknout, že bez jakékoliv podpory státu nebo veřejnosti.

Třebaže československá provincie Školských bratří je z nejmenších svým počtem domů a bratří, není nejmenší svým významem. Pomalu, ale jistě dozrává přesvědčení, že nelze hazardovati výchovou a tak řády, které se speciálně věnují mládeži, jako Řeholní bratří a salesiáni, budou mít brzy plné ruce práce. Snad někdo řekne: Zeň bude hojná, ale dělníků je málo. I to se s pomocí Boží přemůže. Nezaměstnanost učitelstva a profesorstva má jistě v plánu Boží prozřetelnosti vyšší smysl než jako pouze dobová zkouška. Snad mnozí poznají, že je Bůh volá k práci na výchově duší v rouchu sv. Jana de la Salle. Byl v tom smyslu napsán a otištěn pěkný článek v katolickém deníku „Našinec“ (Olomouc). Kdo se chce podrobněji informovati zejména o činnosti a ruchu ve Sv. Janě pod skalou, tomu lze jen ze srdce doporučiti „Svatojanské listy“, dobře řízené Škol. br. Františkem Kovářem.

Ti ostatní, kteří nemohou rozmnožiti počet Školských bratří, mohou svými modlitbami znásobiti a umocniti jejich úsilí o záchranu duší, po případě mohou upozorniti mladé hochy, kteří by měli touhu po řeholním životě a po učitelství, aby vstoupili do řádu. Informace ochotně podá a na každý dotaz odpoví m. br. Arnošt Bis, provinciál ve Sv. Janě p. sk., p. Beroun.

PODMÍNKY PŘIJETÍ DO ŘÁDU ŠKOLSKÝCH BRATRŮ

Do společnosti Školských bratří přijímají se zdraví, zbožní a nadaní hoši od 13.—16. roku z obecných, měšťanských a středních škol. — Pro účely misijní mohou se hlásiti již hoši 11—12letí, aby se bezvadně naučili cizím řečem.

V I T E Z O V Ě

5. svazek III. ročníku

K. B. Hroch

SVATÝ JAN KŘTITEL DE LA SALLE

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v květnu MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských

v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

LITERATURA

BOHLER L.: *Le Christ au Collège*, Paris 1936, P. Téqui, str. 147, cena 7.50 frs. — Autor napsal velmi cenné dílko pro ty, kteří jsou vychováni v nějakém ústavě pro život, hlavně pro ty, kteří se připravují v malém semináři na vstup do bohosloví. Nadchla ho k tomu nejnovější encyklika Pia XI. o kněžství. Ukazuje, jak je nutné, aby všude vládl duch Kristův, jak u představených, tak u zpovědníků mládeže a u mládeže samé.

DELAPORTE A. P.: *Imitation de Saint Vincent de Paul*, Paris 1936, P. Téqui, str. 332. — Autor, jsa přesvědčen, že svěťce je třeba následovat, velmi věcně probírá různé ctnosti ze života velikého apoštola milosrdné lásky, sv. Vincence z Pauly, a ukazuje, jak je možno ho následovat. Při tom uvádí různá pravidla a zásady duchovního života tohoto velikého svěťce, který tolik pracoval ve světě, aniž jím byl stržén, naopak, jakoby žil mimo svět.

HILDEGARD VON BINGEN UND IHRE SCHWESTERN. Mit einem Nachwort von Ida Görres-Coudenhove, Leipzig 1935, Verlag Jakob Hegner, str. 180. — Jde o vydání a překlad životopisů světic ze středověku, a to: sv. Radegundy, sv. Bathildy, sv. Herlindy a Reinhildy, sv. Liutbirgy, sv. Wiborady a sv. Hildegardy z Bingen. Dílko je velmi úhledné a životopisy jsou zajímavé jak po stránce duchovní, tak historické.

KUBES K. S. J.: *Maria. Mariánské čtení pro věřící lid*. Nákladem Posla B. S. Páně, Praha II., Ječná 2, 1936, díl I. Str. 420, cena 24 Kč, váz. 32 Kč. Jak autor zdůrazňuje na začátku, jde o knihu, která má podat všechno, čemu nás učí o Panně Marii Písmo svaté, svatí Otcové a theologové. Tato kniha se proto vyhýbá všemu legendárnímu anebo domnělému, čím věky opředly velikost Panny Marie. Ukazuje P. Marii jako onu zaslíbenou ženu Starého zákona, jako tu, o níž mluvili proroci, jako milostiplnou a poslušnou služebnici Boží. Ukazuje nám přirozenou i nadpřirozenou krásu Panny Marie. Studuje též vliv Mariin na svět, hlavně na mládež. Kniha P. Kubeše je dílo pečlivě upravené a velmi užitečné. Jednotlivé stati jsou dobře rozčleněny a probrány. Autor zná moderní exegesi, vyzná se v patrologii a proto dokládá různá místa citáty ze sv. Otců. Vytvořil o Matce Páně krásný obraz. Kniha je velmi jasná (na některých místech však nejsou snad vhodné citáty z lidových písní anebo některé příklady). Dokazuje, že úcta mariánská je něco velikého a nanejvýš rozumného. Doporučujeme ji všem.

LANG B.: *Katholische Männer. Eine Apologie in Lebensbildern*. München, Verlag J. Kösel & Pustet, 1934, str. 186. — Velmi zajímavé a časové dílo vyšlo z pera jesuity Langa. Všímá si výhradně katolických mužů Německa z poslední doby a ukazuje jejich velikost, co vykonali v různých oborech, ať čistě náboženském nebo sociálním, ve vědě a umění. Podává celkem 20 osobností německého ka-

tolicismu od 18. stol. až do nejnovějších let. Před každým životopisem je perokresba osobnosti, o níž jde.

MARCHAL P. V.: *La giovane quale dev' essere*. Torino, 1936. Società editrice internazionale, str. 245, cena 6 lir. — Je to překlad z francouzského desátého vydání dílka téhož názvu, jež pořídil G. B. Calvi. Velmi praktická příručka pro dívčí mládež. Autor velmi psychologicky zebírá různé náměty pro dobrou výchovu dívčích srdcí. Poukazuje na lásku Kristovu a její vliv na šťastný život a dokazuje nutnost pěstovati ctnosti.

PERELLA G.: *I Luoghi santi*. Studio critico-divulgativo sul loro valore. Piacenza, Collegio Alberoni 1936, str. 484. P. Perella C. M. studoval na dominik. biblické škole v Jerusalemě. Nyní vydal o posvátných místech palestinských velkou studii, která sice je určena pro širší vrstvy, ale velmi kriticky postupuje. Probírá hlavně nejdůležitější místa ze života Panny Marie a Krista Pána. Všimá si dějin každého místa až po nejnovější dobu. Postupuje chronologicky. Nejprve jsou hodnocena místa ze života Panny Marie, pak ze života a působení Spasitele. Do knihy je dáno 82 ilustrací posvátných míst. Mimo to je přidána mapa Svaté země a dvě mapy Jerusalema. Kniha má též ráz apologetický, uvádí na pravou míru různé námitky proti sv. místům. Studie P. Perelly je založena na nejnovějších archeologických výzkumech odborných vědců.

SCHNEPP P.: *Solo con Dio*. Vol. I.: *Cognizione di Dio*, vol. II.: *Vita interiore*. Torino 1936, Società editrice internazionale. Každý díl 226 stran, cena obou dílů 14 lir. Kniha má podtitul: *rozmluvy s Bohem samotářského kněze*. Je to překlad z němčiny, jež pořídila klariska z Fiesole. První díl ukazuje velikost Boží, jeho vlastnosti, mluví o vtělení, o jeho účelu, řeší problém bolesti atd. V druhém díle je řeč o duchovním životě, o konání ctností, o různých stupních zbožnosti.

SVENSSON JON: *Le Proscrit ou Nonni et Manni dans les Montagne*. Paris 1936, str. 144, cena 3.50 frs. — Svensson je i u nás dobře znám. Desclée de Brouwer vydal ve sbírce „*Bel age*“ překlad Svenssonova dílka, jež líčí život v horách způsobem velmi poutavým a zajímavým. Velmi pěkné ilustrace jsou od Elisabeth Ivanowsky.

THRASOLT E.: *Dr. Carl Sonnenschein. Der Mensch und sein Werk*. München 1930, Verlag J. Kösel & Pustet, str. 405. — Jedna z největších moderních kněžských postav je jistě dr. Sonnenschein. V této knize je podán jeho důkladný život jako studenta, jako bohoslovce a kněze. Zvláště jsou probrány různé druhy jeho ohromné činnosti kněžské, sociální, jeho práce mezi studenty, mezi dělníky. Zkrátka život Sonnenscheinův byl veliký boj za vítězství lásky Kristovy na zemi.

Cena 3 Kč.

Měsíčník *Vítězové*. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

fr. Vilém Ondráček O. Praem.

JINDŘICH ZDIK

VÍTĚZOVÉ III.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii:

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. Prokop Švach O. F.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Ččet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Program exercicií pro čtenáře revue Na hlubinu anebo čas. Vítězové 1936.

- 2.— 6. července v Praze u ct. ss. voršilek pro čtenářky, třídní. Celkový poplatek 65 Kč.
- 18.—23. července v Kardašově Řečici u Jindř. Hradce v ústavě ct. Škol. sester pro čtenářky, čtyřdenní. Celkový poplatek 85 Kč.
- 1.— 5. srpna ve Staré Boleslavi v klášteře důst. p. redemptoristů pro čtenáře, třídní. Celkový poplatek 65 Kč.
- 22.—26. srpna na Sv. Kopečku u Olomouce v klášteře ct. ss. premonstrátek pro čtenáře, třídní. Celkový poplatek 65 Kč.
- 26.—30. srpna na Sv. Kopečku tamtéž pro čtenářky, třídní. Celkový poplatek 65 Kč.

Přihlášky pošlejte na adresu:

Exerciční sekret. revue Na hlubinu, Praha I., Husova 8.

Ještě ke Kubešově knize Maria: Doporučili jsme tuto knihu v minulém čísle Vítězů. To ovšem nikterak neznámá, že se vším souhlasíme. Hlavně ne tam, kde autor podává historický obraz vývoje nazírání na Neposkvrněné početí P. Marie a postoj dominik. řádu k němu, poněvadž poznámky a závěry z toho neodpovídají pravdě a ve světle historicko-theologickém vypadají úplně jinak. Na takové otázky je třeba odborníků a neměly by se projednávat v mariologii, určené pro lid. R.

Příští číslo Vítězů vyjde až po prázdninách 15. září. Proto nereklamujte. O prázdninách upozorníte ve styku s jinými na časopis Vítězové a doporučte jej. Studentům dáme vždy slevu.

Vkládáme složenky do celého nákladu. Samo sebou se rozumí, že to není upomínkou pro ty, kteří už zaplatili. Ty, kteří tak dosud neučinili, prosíme o vyrovnání předplatného.

JINDŘICH ZDÍK

**JINDŘICH ZDIK,
BISKUP OLOMOUCKÝ**

FR. VILÉM ONDRÁČEK

CR. PRAEM., STRAHOV

JINDŘICH ZDÍK

1936

VÍTĚZOVÉ OLMOUC

IMPRIMI POTEST
Die 14. Februarii 1935.
Methodius Zavoral,
abbas.

IMPRIMATUR
Olomucii, die 5. Junii 1936.
Dr. Joannes Martinù,
Vicarius generalis.
Nr. 9146

Již skoro osm set let hyne v mlhách obraz velikého biskupa moravského, Jindřicha Zdika. Leta táhnou, vzpomínka bledne. A přece by zasluhovala pohnutá historie jeho života povoláného badatele, který by sytými barvami zachytil celou její náplň, neboť byl dokonalým pastýřem svého stáde. Zaseval na roli Kristově v námaze neumdlévající v hojných slzách, tištěn sterými útrapami, pracoval v nemalých starostech o lepší budoucno našeho národa, obětoval mu celé úsilí svého života v bolestných úzkostech za divokých zmatků, které otrásaly tehdy naši domovinou.

Málo pokoje provázelo dny jeho pozemského putování, skoro ustavičně jako vražedná smršť doléhaly naň vlny zášti a nepřízně. A přece dovedl s neúnavným zápalem své svaté duše zachránit bořící se u nás dům Páně. V době kulturního soumraku rozžehl jiskrou svého ideálního vznětu nové světlo u nás, jimž se vepsal do věčné paměti Boží. Tak v údivném vzmachu své činnosti osvědčil se nezlomnou pavézou víry, pokryl se hávem neohroženého obránce Církve a národa.

Z propasti času vynořuje se v tok dneška jeho světlý zjev, tmavým lesem dávných věků vyzařuje jas jeho ušlechtilých činů, pamět na něho sahá do srdce kouzlem nemalým, neboť celou duši svou rozehvěl se po slávě, kterou dává Bůh!

I.

Je podivno, že žádný kronikář, hodnotící jeho dílo, neodhalil nám původ tohoto biskupa. Ani nevíme, kdy začal jeho život pozemský, kde s jásavými zvuky rohů před branou hradu bylo ohlášeno jeho narození. Zapadla i zvěst o postupu jeho výchovy, jsme oloupeni o známost školy, v níž napojil se duch jeho rozdychtěný širokým, obsažným poznáním, nevíme, kde kytice ideálních rytmů zrodila se v srdci jeho, než se stal knězem. Nicotným je mínění, jako by byl bratrem knížete Vladislava, bratrem Soběslavovým, neb synem Oty I. Krásného. Příslušnost jeho k panujícímu rodu Přemyslovu již dávno historikům byla pochybnou, rovněž i domněnka, že by byl synem kronikáře Kosmy.

Z temna rádků letopisů, které se o něm před jeho biskupskou volbou zmiňují, proniká však jasně, že byl již tehdy mužem v celém národě váženým, Čech původem i smýšlením. V slovech kronikáře Kosmy prozrazuje se nám světlá chvíle jeho mládí, zářící leskem jeho svatého putování ke hrobu Spasitelovu v roce 1123. Vypravil se na tuto cestu v březnu se šlechtici Dluhomilem, Gumprechtem, Gilbertem a jinými. V listopadu se šťastně vrátil do Čech. Měl-li druhy z vrstev, slyoucích vznešeností původu, výší vzdělání, právem se domníváme, že jim byl roven. Jistě po vzoru Slavníkovce Vojtěcha seznámil se na školách v cizině s tepem tehdejší doby, byl ve styku s myšlenkami a osobami směr kultury udávajícími, v stálém postřehu na motivy a cíle jejich.

V dálných končinách vлил do kadlubu své duše celou náplň vzdělanosti, z ní slily se první podněty a dojmy v program živelní síly a naplnily ohnivě mysl

i srdce jeho. Tam také zachytil i jiskru reformy Řehořovy, která v duši jeho neuhala, ale nítla se a stoupala jako melodie, až stanula vítězně na vrcholu chvějícího se trsu tónů a vznětů celého jeho nitra. Z přátelství pak s rodem Přemyslovců tušíme jeho šlechtický původ, podobný rodu Slavníkovu nebo Vršovcům. I skvělá forma jeho latiny ukazuje nerasmazatelnou stopu jeho vzácné kulturní linie.

Taje původu biskupova ozařuje nám poněkud i rozhodnutí vévody Soběslava, aby konsekroval na Řípu památník vítězné bitvy u Chlumce. Munificencí vladařovou místo prosté dřevěné svatyně vybudována byla kamenná rotunda. Proč tento úkol svěřen Zdikovi? Diktovala jej snad zaujatost Soběslava k pražskému biskupu Menhartovi, či nebyla spíše vyvrcholením díla Zdikem započatého v únoru roku 1126 u potoka Telnice uprostřed boje s Lotharem?

Jistě kněz Zdik náležel k hradskému duchovenstvu, které v domě vévodském konalo bohoslužby, opatrovalo poklad svatých ostatků, donášelo některé za bojovníky na pole válečné. V kostele sv. Víta mezi relikviemi vynikalo odění sv. Václava, jeho kopí, mocná to pobídka k činům rekovným, vymáhání palmy vítězné v krvavé seči.

Kanovník vyšehradský ve svém letopise neopomenul vypsat všecko usilování Soběslavovo v boji s králem německým. S povděkem připomíná cestu kaplana Víta do Vrbčan u Kouřimě pro praporec sv. Vojtěcha. Tuto korouhev zavěsil Vít na kopí sv. Václava a nesl je do boje proti Němcům. Stál jako Achilles na pahorku, oděn pancéřem a přilbicí, obklopen davem dvorského duchovenstva. Podle starobylého českého zvyku pozvedal svaté kopí s praporem a vzýval modlitbou a zpěvem se svou družinou sv. Václava. Modravým svitem třpytily se sněhové hlatě, zasněžené koruny stromů hořely miliony demantů, když uprostřed nadšeného hymnu ozvaly se jásavé hlasy, že se zjevil některým svatý vévoda v běloskvoucím rouše, vznášející kopí nad řady nepřá-

tel. Toto vědomí svatováclavského patronátu strhlo české voje k vítěznému pokřiku „Krléš“, s nímž vrhly se celé řady do boje. Jako roj sypaly se z lesního úkrytu a zásek s napjatými luky a oštěpy. Za neutu-
chajícího volání Češi vystřelili a šípy jejich zasvištěly. Vojska německá zle se dobývala z kleští českých opevnění a zásek. Ve vířivém chumlu octla se vojska, v němž meče se blýskaly, v němž chřestilo, cvakalo, ryčelo a křičelo, z něhož vyrážely steny bolesti a vzteklé volání. Země duněla, běl sněhu v šarlat proměněn, šípy neustále fičely a jako hejno ptá-
ků svištělice letěly. Jen málo nepřátelským bojovní-
kům zdařil se útek, všecko pobito, neb zajato. Soběslav zvítězil! Se slávou vracel se domů. Na Vyšehradě zaplesaly zvony, ozval se hlas hromového vo-
lání zástupů. Když vítr náhle do lesa zalehne a šumotem jej oživí, tak v lidu strhl se jásot a veliké po-
hnutí při pohledu na bližícího se vévodu. Veselé troubení a hudební hudců mísilo se do radostného pokřiku.

V triumfálním průvodu byl i hradecký kněz Zdik. Jistě zasloužil se o úspěch vévodův pod hradem Chluncem, že z vděčnosti jej Soběslav jmenoval po smrti Jana († 21. 2. 1126) olomouckým biskupem. Snad putoval s ním před bitvou od svatyně ke svatyni modle se a povzbuzuje národ ke statečnému há-
jení zemských práv. Kněžstvo, šlechta i lid na Vyšehradě shromážděný neodporoval tomuto rozhodnutí. Nebylo věru volby šťastnější! Jí zazněl úvodní akord veliké symfonie díla Zdikova. Morava obdr-
žela biskupa, který vyrostl nad malomoc své doby, pro Moravu zapálil ve své hrudi pochoděň lásky, vzkříšení její provedl žárem tohoto milování. Sám proměnil svého ducha k stálé oběti pro Církev a vlast. Růst kamenných pilířů a závratné klenby kostela sv. Václava v Olomouci uspišil, aby byl výrazem horoucího dramatického setkání křesťanského sym-
bolismu a lidového realismu v jeho nejnevinnějším úsvitu. K tomuto Božímu majáku, tyčícímu na skále hradu Přemyslova, přenesl své biskupské síd-

lo. V ochrannou náruč sv. Václava položil Moravu na věčné časy . . .

II.

Koncem léta roku 1126 vypravil se Zdik se vzácnou družinou šlechty a kněžstva do Vormsu, kde od Lothara přijal investituru; dne 3. října v kostele sv. Cyriaka z rukou metropolitů Adalberta obdržel biskupské svěcení. Po konsekraci přijal podle zvyku ke svému slovanskému přijetí Zdik jméno Jindřich. S chvátáním vracel se do Čech, od hranic zvonů mu na počest hlaholily, lid spěchal milovaného biskupa uvítat, prosil o jeho požehnání.

V slunný podzimní den roku 1126 přišel Zdik s velikým doprovodem na horu Říp, která jako spící lev zvedá svou temnou čedičovou hlavu nad celým krajem Čech. Slavnostní zpěv při bohoslužbě nesl se jako zvuk stříbra k nebesům, jeho vlnění pojilo se s vanem větru a šumotem stromů; zdálo se přítomným, jako by celá krajina s kněžstvem se modlila a zpívala. I ta žulová rotunda byla jeden hlas, všude se v ní probouzela ozvěna a v souhlas zvučela.

Dlouho díval se biskup po skončených obřadech na širokou nížinu labskou; bylo ji vidět v celém jejím půvabu. Temné lesy, pláne vřesem a trním porostlé, střídaly se se skalami a vrchy, které jako trosky rozvrácených tvrzí v mlhách v nedozírno se ztrácely. Oko jeho spočinulo na věžích kostelů, jež se k nebi pjaly, na osamělých dvorcích, které se v dálavách bělely, na osadách drobných, které v lesku podzimního slunce dřímaly. Jistě hledal mezi nimi rodiště svých zemřelých druhů z mládí, s nimiž čítával básně Vergilovy, obdivoval se dílům Boethiovým a Horacovým. Dlouhým pohledem loučil se se svou rodnou zemí, které udělil s této hory slavné své biskupské požehnání.

Svatá památka biskupa mučedníka Vojtěcha tanula mu tu stále na myslí, jas jeho blahé smrti, neohroženého apoštolátu lil se k němu proudem ne-

usychajícím, bral jej do svých vln. Vojtěchovu velikou lásku k Církvi a národu učinil si vůdčí hvězdou v celém svém konání.

Počátkem zimy roku 1126 jel Zdik trstěnickou cestou a pak přes Úsobrno se skvělou družinou k Olomouci, aby se postavil v čelo moravské Církvi. Velebný souzvuk zvonů hlásal jeho příchod. Ubíral se stejnou cestou, kterou v podzimním létě spěchal Soběslav na Moravu, aby se sešel s uherským králem Štěpánem. Ustanovil tehda v Olomouci udělným knížetem Václava po Otovi Černým, padlém v seči chlumecké. Shlédl v knížecím hradě chrámové stavebníště, les jeho sloupů, mohutnou věž, tyčící k nebesům.

III.

S jakými city uvítala Zdika katedrální kapitula u sv. Petra v Olomouci? Jisto je, že vytušila v něm brzo biskupa, který přidrží ji k plnění povinností! Opět a opět k shromážděným kapitulárům promlouval o gigantickém příboji reformních snah Řehořových, který rozlil se po Francii, překročil Rýn a burácí již u pohraničních hvozdu naší vlasti. Stavěly se jemu sice steré balvany překážek se strany vládců země, panstva, kněžstva a lidu, ale všecko překonal. Zapálen všude oheň vroucí nábožnosti, vzbuzen duch hrdinného sehcobětování, nastalo všude nové jaro Církve.

Po kapitulních těchto kolokviích seznal, jak liší se praxe olomoucká se zněním statut. Protivil se kanovníkům společný dům, sborové hodinky, rozdělovaný důchod. Ani u společného stolu nejídali, předepsané mlčení a vycházení z domu nezachovávali. Studia nedbáno, jen o kvotu z nájmu, nadací a desátků pro kanovnickou menšinu bylo usilováno, boje vedeny, při nichž byla k pomoci přivolána světská moc. Svazek povinností uvolněn. Členové kapituly vůlí udělných knížat ustanovení se řídili jejich přáním a jejich zájmy hájili. Jakých pohoršlivých scén svědkem byl Zdik! Děkana Tomáše,

mistra Milhosta zlobu a hřích nemohl však zlomiti. Opření o moc údělného knížete brněnského a znojemského vzdorovali jeho napominání a výtkám. Jména církevní zcizovali, svým milostnicím rozdávali.

Jak boleštně se rozehvělo nitro biskupovo, když denní kapitulní shromáždění se nekonalo, nečten statut, ani z Otců, ani z Písma nebylo přecítáno. I scholasterie pro výchovu kněžského dorostu byla v úpadku. O čekatele klerikátu nedbáno, jejich duchovní obzor byl uzavřen. Hmotné jejich zaopatření bylo skrovné, neboť byly zavedeny obciednění distribuce a štědrí donatoři kanovníkům velmi přáli. Příliv hradeckého kleru vlivem údělných moravských knížat ke kapitulnímu chrámu neustával. Účelem mnohých bylo dosažení vynikajícího postavení, obliby u velmožů, jimž posluhovali při smlouvách a domácích transakcích.

Idea zreformovati tento svůj poradní sbor vpadla prudce v duši Zdikovu. Byla počátečním bodem jeho snažení. Myšlenka Řehořova jej stále vedla, svítila mu jako Orion, pronikala celým jeho srdcem, hýbala jeho vůlí, rozrůstala všemi směry; ji toužil obejmouti všecko kněžstvo, a tak přinést požehnání celému národu. I na chudé a opuštěné ve své horlivosti nezapomenul. Již při jeho biskupské volbě píše o něm letopisec, že byl nuzných pravice, nemocných podpora. Podle svého vzoru sv. Vojtěcha část svých důchodů dal za podíl bédným, opatroval je pokrmem a životními potřebami.

Práce obrodná v kněžstvu byla ovšem těžká, skoro se zdála beznadějná, jelikož kanovníci a klerus viděli mocné své patrony v údělných knížatech a velmožích zemských. Tito útočili na tvrdost biskupovu. Šťastnější byl o několik let později legát Guido, kterému se mocí papežskou podařilo dokončit dílo reformy nejen v kapitule, ale i po diecési. Valnou část Moravy Zdik spatřil a její chrámy navštívil. Mocný ohlas mělo v duši jeho vše, co viděl. Stigma zármutku a trudu vrylo se mu hluboko v srdce. Ko-

likrát za noci, když mračna po nebi se rozptýlila, jasněji hořely hvězdy nad drímajícími lesy a z temna jako povzdech ze sna zněl jeho hlas, krácel Zdik samotou a modlil se za svůj lid. V Olomouci často do rána klečel v chladu před oltářem na studených dlaždicích, maje ruce sepjaty, hlavu na prsa skloněnou. Co způsobilo mu tolik slz a ran? Byl to poměr kněžstva k světským pánům, jeho závislost a poroba! Ta ubírala nejlepší síly duchovenstvu z kořenů jeho bytí, ta uváděla Zdika do černých vod úzkosti a muky.

V době zemědělského hospodaření základem důchodu kostela a duchovenstva byly pozemky. Údělný kníže nebo velmož smluvil se s kandidátem kněžství o tom, kolik mu dá užívatí statků, představil jej biskupovi, vyžádal si jeho posvěcení a kanonické ustanovení. Beneficiát měl pravomoc pouze pro poddané své vrchnosti a byl na ní zcela závislý. Panství tehdy tvořily rozptýlené statky, oblast farní nebyla kompaktní. Tím trpěla návštěva bohoslužeb, která si vyžadovala velmi značných obětí časových. Tak se stalo, že neděle nebyly svěceny. Mezi kostely vynikaly hradské svatyně, založené údělnými knížaty, matky to mladších chrámů. U těchto hradských svatostanů sídlieli arcikněží, kteří dohlíželi k zachování křesťanských řádů v lidu. Z doby pohanské za Zdika udržely se ještě modlitby v hájích, a vrcholcích hor, u kamenů, oběti přinášeny u studánek, trýzny konány na rozcestích. Lid věřil čarám, kouzlům, věstkyním, hadačům, vlkodlakům, ctil skřítky, skrýval doma bůžky. Za noci ozývaly se háje rejem tanců a ďábelských zpěvů. Polní práce a trhy byly o nedělích konány. Různé nectnosti otravovaly zdravý kořen národa. Rozkošnictví, požívačnost, opilství, vraždy, prodej otroků, mnohoženství nebyly zjevem řídkým. V kronikách čteme z té doby zvěsti o pitkách a kvasech jako národních českých zvycích.

Zápas křesťanství s pohanstvem, který započali sv. bratři soluňští, nebyl ještě skončen. Vzpomínka-

mi a starými zvyky odkojený duch mladého, prudkého národa vzhopil se ještě leckde k dravému odporu, který byl již jen křečí skonu. Podle hnězdenských zákonů měli sice arcikněží s hradskými kmety dbáti o rozmach mravního stavu lidu, než jejich závislost na údělných knížatech energii jejich tlumila. Při ordáliích asistovali sice arcikněží jako žehnatelé živlů očisty, ale mlčeli při trýzni vinných i nevinných, aby si nepohněvali své světské pány. Tak závislost kněžstva na velmožích šířila se všemi směry, dusila rozkvět Církve. Nastával jakýsi rozklad společnosti, která jen podle jména se nazývala křesťanskou. Magnáti nedbali ani zákona Božího, ani práv svých poddaných. Obsazovali církevní úřady libovolně, ba i za peníze a úsluhy; kněžstvo vstupovalo v manželství; veřejné poměry rozleptaly mravnost, rdousily spravedlnost a zbožnost.

Zdik se shodl v úsudku, v němž proniká žhavé porozumění životních zájmů Církve a národa, když označil manželství kněžská jako hlavní překážku obrodné své činnosti. Na svých visitacích poznal zajiště neuspokojující duchovní a mravní úroveň duchovenstva na venkově. Neuměli číst z obřadních knih, breviáře, nosili u oltáře ostruhy a meče. Bezženství kněžské považoval lid za výjimku. Manželkám duchovních říkal „kněžka“. Světští páni rodinám kněžským přáli. Stejný osud Vojtěchův stíhal Zdika, když uisloval u svých kleriků, aby žili v bezženství. Vzbudil sňbě dvojího nepřitele, ženaté duchovní a patrony jejich, zvláště údělná moravská knížata. Ženatý kněz ušetřil svému pánu veliká vydání; na polích kostelních pracoval se svou rodinou. Synové knězovi pod ochranou patrona zaujali u chrámu místo po svém otci, neb stanoveni byli k jiným pánovým kostelům. Ohled na rodinu, úplná závislost ukládala kněžím velikou rezervu v zastávání práv církevních, mlčeli k zistnosti svého patrona, jak na účet kostela se obohacoval, platy povinné a dávky buď nevyplácel, nebo ve skrovné míře dával.

IV.

Těžký problém ukládal Zdikovi jeho biskupský úřad. Vyhověti rozkazům panujícího vévody, protichůdným přáním údělných knížat a zasaditi v domácí půdu strom, v jehož ratolestech by našly útočiště plodné a veliké ideje reformního hnutí, při němž šlo o svobodu Církve, a sluhů Božích z vazby smyslnosti a mamonu. Vlast naše tehdy ještě skoro nepocítila ostří boje mezi duchovní a světskou mocí. U nás nebylo zápasu mezi oběma oblastmi. Celou církevní politiku vedl dosud vévoda český, ve všem skoro její linii podřizoval svému poměru k sousední německé říši. Kníže jmenoval biskupa, jeho vůle platila více v českém státě než moc duchovního pastýře v Praze a Olomouci. Kostely sice biskupové světili, ale zůstaly i nadále majetkem vlastníka půdy, na níž byl zbudován. Ve všem tedy rozhodovala světská moc.

Do vývoje těchto poměrů zasáhl mocně Zdik svou houževnatou prací a trpělivou snahou. Vůle jeho byla tvrdá jako skála, vytrvalá jako orlí let. Někdy se zdálo, jako by ustupoval, slábl ve své energii, ale to jen nabíral síl, aby prudký kvas svých myšlenek vnesl v současný život. Na aréně Božího království jeho činnost byla stálým vzestupem.

V jeho synodálních příkazech zrcadlí se všechna jeho péče o rozvoj církevního života. Neustoupil první příbojové vlně vzpírajícího se odporu, vytrval, když i druhá vlna se vzepjala ještě divočeji. Heroickou nesmlouvačností se zlem vítězil. Když děs vzkypěných vášní se ztišil, nejen vlastní jeho národ, ale i papežové, cizí vladaři, daleká cizina uznala. „jakým jest vzácným květem biskupů své doby, mužem milým Bohu, sloupem a svítilnou Čech a Moravy, kterému ve zbožnosti a počestnosti Morava podobného neměla biskupa“.

Leta plynula, země kolikrát voněla úrodou, již byla obtěžkána. Obilí za Olomoucem vlálo ve větru, pohybující majestátním vlněním, když dobudoval

konečně Zdik chrám sv. Václava, tyčící se uprostřed domu vévodského. Mnoho mu v této snaze přispěl úřední kníže Václav; biskup neměl věru ani dosti slov, aby zhodnotil tohoto muže, předčasně zemřelého. Nazýval jej „nejzbožnějším knížetem, nejmilejším a vpravdě katolické Církve synem“. Těchto epitet věru si zasloužil, neboť hned po nastolení na úřední stolec osvědčil se nejen dobrodincem kláštera hradištského, ale věnoval i na dostavbu nové katedrály bohaté nadání. Nad jeho rakví želela Morava, neboť byl jediným Přemyslovcem oddaným panujícímu v Čechách zeměpánu. Po čtyřměsíčním zápase se smrtí podlehl k žalosti Zdikově dne 1. března roku 1130. Pro smutek po Václavovi a jiné naléhavé záležitosti odložil biskup svěcení nového dómu na konec června roku 1131.

Se svolením metropolitů Adalberta, vévody Soběslava, byl přenesen k novému chrámu biskupský stolec. Slavnosti dedikační stanoveny na den 30. června. Celý hrad ozýval se zpěvem, zvony plesaly. Lid stál v hlubokém dojetí, když světil Zdik svou novou katedrálu. Vévoda Soběslav se svou chotí, veškerá moravská šlechta sdílela s biskupem radost nad dokonaným dílem. Poblíže nového stánku Božího s dvěma romáskými věžemi zbudován nový kanovnícký dům. Do něho převedl Zdik svou kapitulou od starého chrámu sv. Petra. Relikvii svatého kříže, mešní roucha, zlatý racionál, drahocennou knihovnu s „Granum Catalogi“, „Fragmentum chronici“ dal biskup nové katedrále jako poklad na věčné časy. Svým nákladem stavbu její dokončil, a svou štědrostí rozmnožil její nadání. Zřídil u ní sbor dvanácti kanovníků; čtyři kapituláry ponechal u bývalého dómu sv. Petra.

V darovací listině z roku 1131 uvedl Zdik všechny statky nového dómu. Jsou to: Dub u Olomouce, Biskupství u Olomouce, Tučapy u Dubu, Nemilany, Tážaly, Věrovany, Velpridech (snad Brodek?), Nena-konice, Držovice u Prostějova. Žarovice u Plumlova, Medlovice u Švábenic, Hlubočany u Vyškova.

Rostěnice u Vyškova, Nemojany u Luleče, Dědice, Koválovce u Rousínova, Zvěstovice (zanikly), Wladinich (zanikly), Želč, Dobrochonicih (buď Dobrochov u Brodku, neb Dobročkovice u Bučovic), Vyškov, Studenec u Prostějova, Smržice, Čechy u Holešova, Rataje u Olomouce, Loučany u Olomouce, Ptení u Plumlova, Podivice u Vyškova, Ohrozim u Plumlova, Opločany u Tovačova, Lazníky u Lipníka, Vicapeh (snad Vyčapy u Jaroměřic), Štřelice u Unčova, Německá Hůzová u Šternberka, Moskovice u Plumlova, Žerotín u Šternberka, Topolany u Olomouce, Roštoutky u Bučovic, Bystročice u Olomouce, Újezd u Hrotovic, Smržice u Prostějova, Drnovice u Vyškova, Bolelouc u Dubu, Žadlovce u Mohelnice, Cholina, Pěňčice u Přerova, Kladeruby u Val. Meziříčí, Služín u Prostějova, Medlice u Šternberka, Myslichovice u Litovle, Olšany u Olomouce, Třebčín u Prostějova, Blansko, Rájec u Blanska, část Náměště u Olomouce, Dobřetín u Hustopeče, Choryň u Val. Meziříčí, Koválovce u Rousínova. Některé osady z těchto jsou v památné listině jmenovány dvakrát. Dále Živanice u Pardubic, Lozice u Vys. Mýta, Křekovice u Litomyšle byly majetkem kostela sv. Václava.

Také vzácný tento dokument jmenuje osady, které patřily k arcijáhenství kapitulnímu: Holešov, Nezvěstice (zašly), Sebeh(?), Slavonín u Olomouce, Hanovice u Litovle, Mladějovice u Šternberka, Droznov u Zábřeha, Kladruby snad mezi Olomoucem a Holešovem, Bukovany u Olomouce, Dražovice u Vyškova, Samotišky u Olomouce, Prostějov, Soberazi (zanikly), Hněvotín u Olomouce, Varhošť u Olomouce, Přáslavice u Olomouce, Hnojice u Šternberka, Lužice u Šternberka, Mohelnice, Bobrounici (zanikly), Brumovice u Klobouk neb u Krnova, Vitoňnice u Prostějova, Lutotín u Prostějova, Unčice u Přerova, Drozdovice kdysi byly u Plumlova, Uhřičice u Kojetína, část Náměště u Olomouce.

Přerovské arcijáhenství drželo tyto statky: Dluhonice u Přerova, Tučapy u Holešova, Újezd u Pře-

rova, Moštěnice Horní u Přerova, Tršaly byly kdysi u Přerova, Pačetluky u Holešova, Zahnašovice u Holešova, Pravčice u Kroměříže, Roštění u Holešova, Kostelec u Holešova, Tlumačov, Tečovice u Tlumačova, Kladeruby u Val. Mezeříčí, Pačlavice u Zdounek, Břest u Kroměříže, Paršovice u Hranic, Kunkovice u Zdounek, Hrubčice u Prostějova, Biškovice u Holešova, Litenčice u Zdounek. Černčín u Bučovic, Nesovice u Bučovic, Srbce u Kojetína, Rohozov (zašly). Kroměříž, Jezbořice u Pardubic, Lobodice u Tovačova, Sazany u Kelče, Těšice u Kelče, Zámrsky u Hranic, Němetice u Val. Mezeříčí, Milotice u Hranic, Býkovice (zašly), Otrokovice, Turovice u Dřevohostic, Mělice byly kdysi u Pustiměřce, Újezdce u Kvasic, Opočinek u Pardubic, Zbyslav u Čáslavě, Soslávky u Chrudimě. Přítoky u Hory Kutné, Rozhovice u Chrudimě.

K spytihněvskému arcijáhenství náležely domnie: Jarohňovice u Kroměříže, Kostelec u Kyjova, Žadovice u Kyjova, Rusou (neznámé místo), Velehrad, Prakšice u Uh. Brodu, Biskupice u Uh. Brodu, Jablažany u Uh. Hradiště, Nežetice u Uh. Hradiště, Stříbrnice u Uh. Hradiště, Tučapy u Uh. Hradiště, Břestek u Uh. Hradiště, Kostelany u Uh. Hradiště, Četěchovice u Zdounek, Žirakovice u Zdounek, Divoky u Zdounek, Soběhrby (zašly), Ohniškovice byly u Kvasic, Lubná u Kroměříže, Kvasice u Kroměříže, Bělov u Kvasic, Hysle u Kyjova, Vasilsko u Uh. Brodu, Ořechov u Polešovic, Ořechov Velký u Uh. Brodu, Uherský Brod, Opatovice byly kdysi u Slavičina, Sobnouo (zašly). Uněradice (zašly), Hoštice u Litenčic.

Břeclavskému arcijáhenství patřily statky: Opatovice u Rajhradu, Želetice u Kyjova, Strážovice u Kyjova, Nikolčice u Hustopečí neb Mikulčice u Hodonína, Boleradice u Klobouk, Křižanovice u Slavkova, Ostrovanky u Kyjova, Sobůlky u Kyjova, Věteřov u Kyjova. Hrastovice byly kdysi u Věteřova, Černikovice u Kyjova, Přestavlký byly kdysi u Žďanic. Kapřiště (zaniklo), Rašovice u Slavkova u Brna,

Hunkovice u Židlochovic, Soběbrichy byly kdysi u Bučovic, Neradice (zanikly), Dambořice u Kyjova, Ratiškovice u Hodonína.

Statky brněnského arcijáhenství byly: Modřice u Brna, Biskupice u Jevíčka, Bojkovice u Židlochovic, Korolupy stály kdysi u Pozořic u Brna, Blažovice u Slavkova, Velešovice u Slavkova u Brna, Lovčičky u Slavkova u Brna, Milešovice u Slavkova u Brna, Těšany u Hustopečí, Veligrad (zanikl), Začany u Hustopečí, Bošovice u Hustopečí, Újezd u Židlochovic.

Arcijáhenství znojmské mělo zapsáno tyto statky: Biskupice u Hrotovic, Jakubov u Mor. Budějovic, Plešice u Hrotovic, Sovolusky byly kdysi u Dobrovic, Šanov u Znojma, Hrádek u Znojma, Prusy u Vyškova, Martinice u Hrušovan, Hrušovany u Znojma, Dobřínsko u Krumlova, Černín u Jevišovic, Mašovice Velké u Znojma.

V.

Hlučné fanfáry při svěcení dómu sv. Václava dozvučely zaléhající do hlubokých lestí kolem Olomouce, do nichž ozvěnou se nesly. Zdik chtěl věnovati nyní své síly obrodě dědictví cyrilometodějského, když tu z Prahy docházely mu nemilé zprávy. Opět jeho srdce mělo projíti trpkou zkouškou. Záležitost týkala se biskupa pražského Menharta a vévody Soběslava. Ačkoliv tento zeměpán „narovnal nahnutou třtinu české samostatnosti“, přece měl v zemi dosti nepřátel. Potomci a dědicové Vršovců těžili z těchto bouří měrou svrchovanou. Dnes neprovníkeme v taje zmateného přediva zrady, která vedla k zatčení Přemyslovce Břetislava, jen tušíme, že jméno jeho bylo devisou boje proti Soběslavovi. Do těchto sporů zatažen byl i biskup pražský. I synové župana Jana, Miroslav a Střezimír, přidali ruce své k černému dílu vraždy na Soběslavovi. Blesk nezjasní tak rychle závoj šera nad obzorem, jak pevně schvátíl vévoda své protivníky ve svou pěst. Všecko

bylo vyraženo, všecko odhaleno a soud nastal. Skála vyšehradská chvěla se, na pleci její zasedl Soběslav a přísně soudil. Křik srdcervoucí nesl se z tržiště k dálavám, když ve své krvi dobiti spiklenci; žhavým železem pálení, ostrými sekerami ruce, nohy, jim osekány, prsa probodána, zraky ohněm sežehnuty, kouřící smolou ústa jejich napojena, aby po kruté tortuře skonali.

Miroslav přiznal se ke schůzce v biskupském dvoře ve Žerčíněvsi s Menhartem, kde stála celé zrady kolébka. Soběslav nemohl hned pravdivost tohoto obvinění zjistit, poněvadž Menhart tou dobou dlel v Jerusalemě. Krutostí Soběslavova soudu na Vyšehradě Zdik byl celý zmaten a v duši své pobouřen. modlil se stále za nešťastného biskupa, prosil Boha za jeho očistu. A Menhart opravdu po návratu svém z daleké cesty v létě roku 1131 postavil se před soud knížete a všech velmožů. Síň vyšehradská otřásala se opět nárazy nevole a zloby a vzdálenému Zdikovi před oltářem sv. Václava v Olomouci temnými akordy blížil se bol v srdce.

Soběslav uposlechl přece Zdika, netrestal hned, ale soudcem v této neslýchané při stanovil arcibiskupa mohučského a biskupa bamberského. Církevní tento tribunál poručil Menhartovi, aby v přítomnosti biskupa bamberského a Zdika se z viny své zodpovídal. V chrámě sv. Víta dne 28. září r. 1131 před tváří vévody, sedmi opatů, duchovenstva, pánstva a lidu na stupních oltáře klečel Menhart. V kajícím rouše vyznával svoji vinu a odhaloval taje své duše. Oba biskupové nad Menhartem své štoly skládali. Přisahali na svaté ostatky, že jediným hříchem biskupovým byla touha po osvobození uvězněného a oslepeného Břetislava.

Menhart dlouho tuto bolestnou událost nepřežil. Roku 1134 onemocněl na cestě z Uher v Sekyřkosteletě. Truchlivou chvílí nastávající smrti osladil mu Soběslav, navštívil jej a dlouho u něho pobyl v dobrém přátelství. Biskup 3. července roku 1134 zemřel. Mrtvé jeho tělo přeneseno bylo do chrámu sv. Víta.

kde Zdik vykonal nad ním smuteční exekvic. Když do přitní hrobky byla uložena jeho rakev a hlasy chorálu jako ztlumený ston zmíraly a posledním akordem dochvěly, tu v slzách prosil Zdik vévodu, všechny přítomné, aby zapomněli všech nedorozumění s tímto „dvanáctiletým cizincem v české zemi bydlícím“ a jemu pro lásku Boží odpustili. Do hlubin duše dojati, rozlítostněni, všichni přítomní s vévodou poklekali a za duši Menhartovu se modlili. Řeč Zdikova byla dojemná; i dnes každého zpráva kronikáře vyšehradského o tom rozrušuje a tuší hloubku citu biskupova.

Sotva jedna vlna strasti se převalila přes srdce Zdikovo, již zjevila se druhá. Jako biskup měl právo na svých dominiích budovati kostely. Mínil také v Blansku vystavěti chrám. Letopisec sice ujišťuje, že toto místo náleželo k zboží biskupovu, ale v tvrzení tomto skryto jest dost nezastřené mínění, že na část tamní půdy kníže brněnský Vratislav si činil také právo. V propuklém sporu odporoval Zdikovi i znojemský kníže Konrád, dávný skrytý jeho nepřítel. Dlouho o Blansku mezi súčasťněnými stranami bylo rokováno, stále bezvýsledně, ani schůze v rajhradském klášteře nepřinesla dorozumění. Odjízděli sice všichni v dobré vůli, ale biskup cítil, že přeho je ztracena.

Zdik po odjezdu obou knížat setrval ještě v Rajhradě. Dlel stále v chrámu na modlitbách, když již ranní šero halilo loď a za oltářem v hloubi apsidy se jasnily malby živých barev na zlaté půdě. Zdálo se mu, jako by hlubokým tichem svatyně proudil přívál tónů, z nichž mluvila duše tesknící. To byl Zdikův žal nad marností svých snah, vymaniti Církve ze světské moci. Přece však s posilou Boha loučil se s Rajhradem; celou cestou k Olomouci zrála v něm naděje, neustupovati od úkolu, udržeti nezbytnost úsilí k novým výbojům pro svobodu Církve.

Na zápas s moravskými knížaty rozhodl se připraviti u hrobu Spasitelova v Jerusalemě. Tam hledal naléztí vlnu horlivosti zmírněnou olejem sebezápo-

ru. Po vánocích roku 1136 navštívil biskupa pražského Jana, nástupce Menhartova, v Praze. Vyžádal si knížecího svolení k pouti „pro modlitbu a pro odpuštění hříchů“. Na svátek Zjevení Páně roku 1137 přejal pražský biskup správu moravské diecése. Po týdnu Zdik nastoupil cestu do Cařihradu s opatem sázavským Silvestrem a s velikým doprovodem kněží a svých manů. Přes Uhry došli do Cařihradu, kde se dlouho zdrželi pro válečné nepokoje. Hluboký dojem na všechny poutníky učinilo toto město se svými bílými kostely, věžemi a báněmi.

Času svého pobytu využili návštěvou chrámů. Obdivovali žilovaný mramor jejich sloupů, pestrobarevné mosaiky, malby kleneb a zdí, zlaté oltáře a ambony, smaltované relikviáře, krumplovaná roucha. Všude kynuly jim v nich ikony ze zlata a drakokamy poseté. Konečně po namáhavé cestě pouštěmi, kde vyly šelmy a kde bydlil divoký lid, po obtížné cestě horami a údolními s množstvím bílých měst, po mnohých dobrodružstvích zjevil se jim Jerusalemi, strmící pod modrým nebem, město svaté, nad kterým plane posvátné záře. U bran městských padli všichni na své tváře v modlitbě. Čelem dotýkali se země, s vlhkými zraky spěchali na místa křesťanům posvátná.

Průvodcové Zdikovi brzo však pomýšleli na návrat. Odešli, ale Zdik zůstal v Jerusalemě. Tu také vzniklo jeho přátelství s arcijáhnem antiošským Rorgem Frettelem, který v upomínku věnoval mu svůj traktát o Svaté zemi. Podle tohoto spisu v olomouckém chrámu dosud zachovaném shledáváme všechna místa, kde ve Svaté zemi biskup pobýval. Byl v Betlemě, o němž s pláčem žaluje novozákonný Orel-Evangelista: „Do vlastního přišel a svoji ho nepřijali.“ Zde zrodil se Chléb živý v domě chleba — v Betlemě. Byl u Jordánu, kde po prvé Izrael vstoupil na půdu země otců a kde jeho Očekávaný připravil se křtem k velikému svému poslání.

Jistě stanul Zdik na místě, kde stápel Spasitel všechen svět ve vlnách jordaných k novému duchov-

nímu znovuzrození. Zadíval se moravský poutník od posvátné řeky ke skalnatým stržím quarantánské pouště. Jsou hluboké jako jizvy duše, jichž člověk v boji s pokušením získal. Snad zadumal se nad studnicí Jakubovou, kde rozmlouval nebeský Mistr kdysi se Samaritánkou. Stál tu tehdy jako tajuplná, živoucí skála Orebu, jejíž boky se otvírají, aby napojily práhnuocí po království Božím. Nemohl a nemohl se Zdik odloučiti od vln jezera genezaretského. Opět a opět k němu sedal a hleděl na sněhobílý Hermon, hlídající jako pastýř opálové jeho vody.

I Nazaret byl cílem jeho pouti. Shlédl místo andělského zvěstování. Duše jeho plesala ve vzácném městě, jehož jméno Kristův kříž roznesl svým nápisem po celém světě. Vystoupil na horu Tábor, jež je místem, kde se sešly různé světy, kde stála slabá dívka zemské hroudy — apoštolové — vedle blahoslavenců věčnosti. Zřel také trosky Jericha, v němž Zacheovi nadešla chvíle vzkříšení, rozjímal na místě, kde zazněl z úst božského Učitele hymnus věřících — Otčenáš — jehož hloubky stále s údivem měří největší myslitelé světa a jehož prostým melodiím naučí se každé dítě na klíně své matky. Kolikrát modlil se v Gethsemani, kde čekal Ježíš na svou hodinu, kde žíznil po kalichu hořkosti, slavné hodině své veliké oběti. Na Sionu, Golgotě, u potoka Siloe, steklo Zdikovi tolik síly v srdce, že dovedl všechnu zklamanou naději, trpké sny života, přibíti na kříž, aby pocítil dech velikého Osvoboditele světa.

V posvátném šeru hrobu Kristova slyšel zpívat kněžstvo s jerusalemským patriarchou. Hlas jejich nesl se rozlehlým chrámem jako ztajený zpěv neviditelných bytostí, vznášejících se nad klenbou, nápěv plný touhy rosou se vpíjel v roztoužené srdce Zdikovo. Tam vykvetla jeho vroucí tužba posvětití celý život svůj řeholí svatého Augustina, k níž jerusalemský patriarcha Arnulf zavázal klerus bašiliky Božího hrobu. V slzách Zdik projevil toto přání. Touha jeho byla nad hrobem Života splněna! Bis-

kup svlékl tu zvyky člověka starého a oděl se bílým rouchem augustiniánským na znamení, že chce nyní žít jako nový člověk v pokání a postu.

Rychle vracel se roku 1138 biskup z Palestiny. Míjel nehostinné pouště, hory, roviny, lučinatá údolí mezi lesnatými stráněmi. Nevšimal si měst, vesnic, nedbal šumotu vln ani šveholu ptactva, který se nesl k zářícím nebesům, nedbal ani vůně květů, ani zlatého světla slunce, v jehož lesku všechno tak krásně se zrcadlilo. Těšil se na Moravu, avšak sotva se v ní octl, vydal se po roce (roku 1139) do Říma. Chtěl vyžádati si jednak pomoci papežské ve vlnobití zmatků své vlasti, ale i po vzoru svatého Vojtěcha toužil po svolení k misii do Pruska. Jak se věci vyvinuly, ukazují leta budoucí. Mnohého úspěchu ve své diecési přece získal, když s neutuchajícím zájmem sledoval duchovní vzrůst kněžstva a lidu, štědře všem udílel z nadbytku pokladu svého ducha.

Byly zavedeny římské předpisy při ordinaci kněží, chorál pěstěn, liturgie zvelebena, pohanské zvyky mizely, kázeň v kapitule u sv. Václava a sv. Petra se poněkud zlepšila, celá diecése byla rozdělena v obvody podle hlavních kostelů, olomouckého, přerovského, spytihněvského, brněnského, břeclavského, znojenského, zástupci svými ustanovil v těchto oblastech arcijáhny, což vše značilo vzestup proti minulým časům.

V době římské pouti, neb po ní, zemřel pražský biskup Jan (8. srpna roku 1139), s kterým Zdik pojilo vřelé přátelství. Po svátku sv. Václava stal se jeho nástupcem druh z palestinské pouti, opat sázavský Silvestr. Následující rok nebyl na paměti-hodné události skromným. Hned na jeho počátku dne 14. února roku 1140 zemřel na hradě Hostině vévoda Soběslav, který ještě před svým skoncem urovnal spor o Blansko ve prospěch biskupa. Bolestně touto smrtí dotčen Zdik konal exekvie nad mrtvolou vévodovou na Vyšehradě v hlavním jeho kostele. Smuteční píseň zvolna lkala, svá křídla neso-ue k Bohu šerem, když byla ukládána v kamenný

hrob mrtvola Soběslavova. Hojné slzy provázely tohoto panovníka na poslední cestě.

V Praze, v příboji trudu, který opět svými vlnami chtěl zalít zemi českou, přece jakási radost skanula do srdce Zdikova, když pohlédl na horu, tyčící po boku chrámu sv. Víta. Les na ní šuměl onou zvláštní tajuplnou písní, hymnem velebné touhy, písní, která nemá slov a přece je úchvatná a krásná. Uprostřed toho lesa plál v slunci Zdikův hrad — klášter Strahov — bílým leskem. střecha jeho hořela požárem červených barev. Toť bylo jeho štípení, kterým chtěl reformní proudění v Církvi k nám přenést. Mariánská svatyně péčí jeho a biskupa pražského Jana zbudovaná měla již svého vůdce. opata Blažeje, kterého do Prahy roku 1139 přivedl s některými řeholními kanovníky augustiniánskými z římské cesty. Již rok klášter trval a na pamět své cesty jeruzalémské jej nazval Sionem. Stále čekal chvíli, jak zakotví pevně jeho dílo ve vlasti a bude trvalou metou horoucího jeho úsilí o blaho národa a Církve.

VI.

Marně potvrzoval Konrád Štaufský v Bamberku roku 1138 nástupce Soběslavova, kněžice Vladislava. Otec dal mu v Sadské i holdovati. Čeští velmožové zapomněli však po smrti vévody všech přísah a slibů. Sotva pohřební slavnosti byly skončeny, již bylo prohlašováno po Praze, že pro trůn český neplatí ani zákon stařešinský. ani prvorozenství. „Štít země české“, šlechta zemská, s Načeratem v čele 17. února roku 1140 prohlásila vladařem zemělého vévody bratrova syna, Vladislava. Od něho čekáno, že se bude řídit její vůlí. Byl veselý a vedl dobrodružný život. Je jisto, že toto počínání nenalezlo všeobecného souhlasu, když zjišťujeme resignaci Silvestra na stolec biskupský a rychlé nastolení Oty, dosavadního probošta pražského, dne 23. února roku 1140. Netušíme však dnes, jaký souhlas Zdik ke všemu dal.

Čeští páni se zmýlili! Vladislav II. nechtěl býti hříčkou v rukou šlechty. Změnil své zvyky dokonale. Kronikář o něm dí, „že, ač byl mladý věkem, smýšlením jevil se jako šedivý stařec“. To vystihl plně Zdik k prospěchu celého národa, zůstal Vladislavovi II. věrným ve všech dobách, dobrých i zlých. Vycítil v něm mocnáře, jakého je potřebí českému státu. Stal se obětí této pravdy v neumdlévajícím zápalu. Vladislav II. poznal v něm opět srdce bratrské a milující. Po prosbách Zdikových přijal na milost vyhnaného Otu III. a vrátil mu olomoucký úděl. Poměr ostatních knížat moravských k vladaři však nebyl dobrý. Nahromadil záhy temná mračna nejistot a zloby mezi Čechy a Moravu. Zdik tušil prudký jejich výbuch. Aby se vyhnul sporům mezi knížaty, odhodlal se v této době pohnuté, odkájené zběsilostí a hněvem, k misi do Pruska. Papež Innocenc II. dne 31. ledna roku 1141 dal mu sice svolení, ale litoval spolu, že opouští vlastní hladovící stádo.

Zdik sňal kříž s olomouckého oltáře se slovy antify: „Kdo chceš za mnou přijíti, vezmi kříž svůj a následuj mne.“ Vsedl na koně a vydal se na jaře na cestu k modrým vlnám Baltu, které bijí do břehů, ozářených rudým západem. „Z lásky k nebeské vlasti, neboje se ukrutnosti nevěřících namířil si cestu k lidu země pruské, který Boha nebes neznal a věci stvořené místo Stvořitele vzýval, aby z tohoto lidu ty, jež Bůh k životu věčnému ustanovil, jako ve vlnách bloudící sítě víry polapil, je z bludné nevěry k věčnému světlu přivedl.“ Těmito slovy letopisec hodnotí význam cesty Zdikovy.

Ještě však jiná hvězda jej vedla ze země české! Vidina ze sedmi ran krvácejícího sv. Vojtěcha na romovském poli nutkala jej na tuto pout. Cítil občas svou bezmoc, v duši rozlila se mu úzkost, děsící se odpovědnosti, že nemůže odvaliti balvany z vinice svatometodějské, proto rozkvetla v srdci jeho touha po koruně mučednické. Než Prozřetelnost Boží usoudila jinak. Neviděl ani vln Baltu, jak

bouřlivě kypí, nezřel výsp vichrem se přehazujících a přesunujících, nepolíbil ani to svaté místo, kde kdysi svatý Vojtěch klesl k zemi mrtev v podobě kříže . . .

Po návratu z Prus zastihla ho ve vlasti válečná bouře. Údělná knížata vzbouřila se proti Vladislavovi II. Nadarmo vévoda připomínal Konrádovi a Vratislavovi závazek přísahy věrnosti, marně je zapřísáhal, by se nespojovali s jeho nepřáteli z Čech. I Zdik rozvášněné Přemyslovce napomínal. Nevyhranil se z tohoto chaosu ani pruh jasné vody, ani olomoucký Ota Zdikovo smýšlení nesdílel. Naopak letěly válečné litice, valilo se hoře jako mračno nad zemí českou, táhly stíny násilných roztržek, kdy tekou slzy, objevuje se zbabělost, kdy bratr je vydán katu, sestra žoldněři.

První akord válečného děsu zazněl! Znojemský, brněnský a olomoucký kníže zabavil ve svůj prospěch celý církevní moravský statek. Rychle vyvřely všechny černé proudy nenávisti proti Zdikovi. Se šlechtou spojilo se duchovenstvo, kterému biskup bránil v mamonu a rozkošnictví. Podnícený lid se připojil k nim. Jako psanec v únoru roku 1142 utíkal biskup z Olomouce do Čech k Vladislavovi. Na cestě viděl účinky knížecího slova, jež kázalo loupiti na statech biskupských a kostelních. Potkával lidi odhánějící sobě dobytek ze dvorů. Tu jeden vedl si krávu, nebo hnal stádo ovcí, tam zase celá společnost mužů a žen hnala krávy a voly před sebou, nebo vedli koně.

Planoucí pochodní byly zapalovány biskupské, klášterní a farské dvorce. Divoký křik surové radosti vítal tento čin. Dvory hořely jedním plamenem. Nikdo pro ně ani rukou nehnul, nikdo škody nelitoval. Jen drúbež dýmem a žárem zmámená padala do ohně. Všude rozléhalo se divoké jásání a křik. Stavení lehla popelem. Od nich valili se drancovníci jako dravé kobylky s pustým křikem dále. Tak celou cestou až k hranicím Čech provázal Zdika zlověstný sloup černého dýmu, v hustých, rychle se

valících kotoučích stoupal vzduchem k modrému nebi.

Na hranicích Čech vyřkl nad Moravou interdik, zapověděl konání církevních obřadů, vyloučil lupiče ze služeb Božích. Vůči tomuto trestu rozezlená kněžata svolala do Olomouce provinciální synodu za účasti duchovenstva a lidu. Na ní pod vedením kapitulního děkana Tomáše byly biskupovy tresty prohlášeny neplatnými. Dozvědév se o tom v Praze Zdik, pronesl dne 12. února r. 1142 nad odbojníky klatbu. Při tomto trestu nesměl nikdo — mimo kněze, žebráky, cizince, malé děti — po křesťansku býti pohřben. Služby Boží jen potají se konaly. O třetí hodině denní se zvonilo, aby všichni na kolenou konali kající modlitby. Svátostí pokání a svatým přijímáním jen nemocným se posluhovalo. Oltáře v chrámech byly bez ozdob, obnaženy jako na Veliký pátek. Jen při mši svaté se kladla na oltář plátna, a svatá obět se konala při zavřených dveřích. V čas interdiktů nesměl nikdo se ženiti, maso jísti, ani duchovní, ani laik hlavu a bradu stříhati.

Tuto klatbu pronesl Zdik v kostele sv. Víta ve slavnostním ornátě za hlaholu zvonů. Družina kněží obklopovala biskupa s hořícími svíčkami. Jakmile klatba byla vyřknuta, hodili duchovní svíce na zem a šlapali po nich se slovy: „Jako plané soli nesmí se ani těchto k ničemu více užítí.“

Žal naplňoval srdce Zdikovo, když zvěděl, že ho kněžstvo opustilo, interdiktů nedbá, ale spíše vévod poslouchá. Touto ranou zlomený si umínil znovu odejít k pohanům a umřítí smrtí mučednickou. Innocencovi II. proto psal o dovolení k misii. Papež však v listě ze dne 1. dubna roku 1142 utěšuje jej a žádá, by u stáde svého vytrval. Spolu poslal bulu moravskému duchovenstvu. Ostře je kárá slovy: „Že vám ani od svatého Petra pozdrav neposílám, přičtete spíše své neposlušnosti a vzdorovitosti, než mé soudcovské přísnosti. K velikému svému zármutku slyšíme, jak tak daleko jste zašli ve své zlobě, že zá-

povědi našeho velectihodného bratra Jindřicha, vašeho biskupa, nejen nedbáte, ale i služby Boží konáte, lidem z církve vyobcovaným svatými svátostmi posluhujete. O zavržitelnosti a škodlivosti tohoto vašeho konání pro vaši věčnou spásu jasně vás poučují nařízení svatých otců. Ty přece zakazují stýkati se s vyobcovanými. Nařizujeme proto vám, abyste zadosť učinili bratrovi našemu, vašemu biskupovi, za všechno své provinění. V pokoře, úctě a poslušnosti se k němu vraťte, aby snad exkomunikace a suspense jim prohlášená i námi nebyla potvrzena.“

Tato napomenutí přišla však pozdě, vlast naše již stenala pod ranami válečných běsů. Jako koráb zínitala se v rozběsněných vlnách nenávisti a zloby. U hory Vysoké dne 25. dubna roku 1142 znojemský Konrád zvítězil nad četami Vladislavovými. Vévoda český odebral se ihned po své porážce do Německa. V průvodu měl Velislava a Zdika. Jeli ke Konradovi III. žádal ho o pomoc. Co se asi dělo v duši Zdikově, když pozoroval celý ten krutý boj, jak vzduch třásl se třestěním surem a jako vzdálený hrom duněl chřest zbraní. Nedožaly ho zvěsti o zapáleném chrámu sv. Víta ohnivými střelami, požáru kanovnického domu, zpusťování tolika pražských svatyní na hradě pražském a v podhradí? Zda nezdálo se mu v havorském vyhnanství, že všechny jeho reformní snahy jsou zkaženy, zda necítil ve svém srdci hrob, do něhož padala černá beznaděj v mlžinách těchto trpkých dnů? Ty zpěvy nešporní, které v katedrále pasovské slýchal, zda nezněly mu jako píseň pohřební při zprávě o díle Konrádových jezdců na Strahově? Přiletěli jako bouře od obléhaného hradu pražského, přichvátali jak divý víchr, který láme, poráží.

Z kláštera vyběhli augustiniáni, ale Konrádova četa do nich bušila meči. V strašlivém zmatku prchli obyvatelé Sionu. Do ochozu, do chrámu naházel nepřítel planoucí pochodně. Neloupil, ale ničeho také nešetřil. Ve chvílce valil se střechou kláštera bílý

dým a za ním vyšlehly plameny, zprvu porůznu, ale později slily se v jeden ohnivý sloup. Praskot požáru se ozýval, v němž hořící trám se vymrštil a zasáhl zvon ve strahovské věži. Ten zazněl bolestným, lkavým tónem, který dozníval v hlubokém vzdechu, zadušeném rykem ohně. Tak se Konrád pomstil Zdikovi, zničil Strahov!

VII.

Pobyt bavorský nebyl jen Zdikovi výhni těžkých zkoušek, nýbrž způsobil i obrat v jeho životním usilování. De 21. a 22. května roku 1142 dlel k vůli Vladislavovi ve Vindberku, rodinném to založení hrabat z Bogenu. Chtěl je pohnouti k pomoci ve válečné výpravě do Čech. Světil při této příležitosti v klášterním kostele také nové oltáře. Tu zjistil, že ve Vindberku kvete ušlechtilý strom Řehořovy reformy a takovou krásou kypí, po níž vždy toužilo jeho srdce. A radost Zdikova se ještě více rozšířila, když probošt Gebhard mu sdělil, že to je všecko dílo Norbertovo. S neutuchajícím zájmem sledoval Zdik vývody proboštovy, aby poznal duševní vzrůst řehole premonstrátské, která nosí totéž roucho jako augustiniáni. Shledal spolu, že nový řád má pevnější organisaci než kněžstvo augustiniánské. Hned biskupovi tanula na mysli zelená hora strahovská, jeho milý pražský Sion, jehož věže a štíty by národu připomínaly věrnost Kristu a jeho zákonu.

Poučen Gebhardem prosil generální kapitulu v Prémontré, aby mu pro Strahov poslala členy své řehole. I vévoda Vladislav byl přízniv úsilí Zdikovu. Na přání jeho celý újezd albrechtický u Sušice dal Vindberku. Radost biskupova byla i potěchou jeho srdce; obnovený Strahov pak byl Vladislavovým votivním darem Bohu, vyjde-li z temna všech těchto strastí a bolů. Zdikovi ve Vindberku jako by se zjevil nový svět, k němuž leta jeho duše nejasnými tužbami tíhla, svět kynoucí nadějemi, kvetoucími

nad starými hroby. Od této bavorské cesty stal se horlivým propagátorem řádu premostrátského, který vedl směr úsilí řehořského na linii rozvoje a duchovního pokroku. Přijal jeho zvyky a stal se tak prvním českým premonstrátem. Denně se cvičil v pokoře, pohrdání světem, čistotě duše, postu, mlčení, ctnostech to Norbertových.

Nová bílá řehole neuzavírala své členy do zdí klášterních, ale posílala je mezi lid apoštolovat. To Zdik s povděkem přijal a těšil se, až vedle Strahova v zemi české a moravské vyrostou nové Norbertovy tvrze, z nichž rozvine řád požehnanou činnost pro kulturu ducha i srdce. Již tehdy ve Vindberku snad kmitlo mu duší Hradisko v podhradí jeho svatováclavské katedrály, jež mělo býti hradbou ve zmatcích politických a náboženských.

Koncem května roku 1142 sešel se opět Zdik s Vladislavem na dvoře Konrádově a připojil se k veliké válečné výpravě, která se brala do Čech. Dne 7. června roku 1142 přiblížila se k Praze. Z dálky bylo vidět na skále tyčící Vyšehrad s hradbami, kostely a cimbuřími věží. K němu směřovala vojska Konrádova, tam také slavně oba panovníci byli uvítáni za hlaholu zvonů a jáсотu lidu. V kamenném domě vévodském s mohutnou věží z tesaných kamenů uhostil Vladislav Zdika. V něm vyprosil si biskup pomoc při znovubudování Strahova. Tam také došla mu radostná zvěst z premostrátského Betlema, že generální kapitula v Prémontre pošle ze Šteinfeldu bratry na Strahov.

Tak v červenci roku 1142 zrána přijel šteinfeldský probošt Ebervín s řeholníky ke Zdikovi. V doprovodu vévody a vévodkyně uvedeni byli premonstráti na Strahov. Ani na české ženy a dívky biskup nezapomenul. S výšiny Sionu vedl Vladislava a Gertrudu do ladného úvalu blízko stoku Ohře s Labem a budoval kostel a klášter premonstrátek v Doksanech. Z Dunevaldu byly do něho uvedeny řeholní sestry, aby zúšlechtily dobrou srdce česká. Dlouhá řada dívek šla k branám doksanským.

Rok dlel Zdik u dvora Vladislavova, toužil po Moravě, ale nesmiřitelná údělná knížata nechtěla o něm ani slyšet. Jako dobrý diplomat sloužil tu dobu vévodovi v poselstvech ke Konrádovi. Po dobu pobytu pražského navštěvoval Sion a obdivoval se dovednosti rukou premonstrátských konvršů, s jakou s Gotšalkem pracovali o stavbě Božího stánku na Strahově. Vlna jeho myšlenek letěla též na Moravu, kde krvavě mstil vévoda odboj Přemyslovců. Celé Znojensko, Brněnsko, Olomoucko bylo zpusťeno. Rosa radosti při všech těchto pochmurných zvěstech skanula do srdce Zdikova, když světil 30. září roku 1143 spolu s biskupem pražským Otou a hamberským Egilbertem obnovený chrám sv. Víta a byl svědkem slavného nastolení prvního opata strahovského Gezona. S ním zúčastnil se sborových modliteb. Slyšel, jak velebný zpěv kovových hlasů bratří vyplňuje novou svatyni, prostičkou sice, ale drahou jeho srdci. Ty hlasy choru vybíhaly v harmonický soulad a končily něžným akordem. U Panny Marie strahovské duše Zdikova, strastí sevřená, si vždy oddechla, nebeský mír a sladká naděje se v ní rozhostila.

Papeži Innocencovi II. bylo dokonale známo blouzení biskupa olomouckého. Věděl, že bolest lomí jeho sílu, bez ozvěny zaniká jeho hlas svatých snah a proto vypravil roku 1142 legáta, kardinála Quidona do Čech. „aby opravil všecky výstřednosti“. Pro válku na Moravě zdržel se v Rakousích. Teprve po uklidnění roku 1143 odebral se na Moravu. Příchod jeho byl provázen velikou radostí. Za hláholu zvonů vjel na hrad olomoucký, uvítán byv údělným knížetem, duchovenstvem s obojí kapitulou. V pokoře všichni žádali o zrušení klatby, slibovali pokání a odprošení Zdika. Leč kardinál žádal od nich přísahu, že zachovají biskupovi poslušnost. Po vyřízení záležitosti kláštera hradištského legát odjel do Pásova, kde se sešel se Zdikem. Společnou snahou obou biskupů zemských a legáta sklenula se duha míru nad vlastní: Vladislav odpustil odbojným Přemyslov-

cům. Tiž také byl skončen exil Zdikův a zapadly smutné dny života, který šel šedými cestami utajeného hoře. Ač jej vši láskou obklopoval Vladislav v Praze ve svém hradě, přece smutek se šklebil na Zdika na prahu jeho síní.

Quido přistoupil také k provádění reformy v kněžstvu. Začal své očištné dílo s kapitulou. Stejně postupoval s duchovenstvem u venkovských kostelů. Suspense a zbavení beneficia byly obvyklými tresty; kardinál neohlížel se na přízeň a úsudek údělných knížat, jednal přímo a spravedlivě. Vymezil venkovské farní okresy, naporučil ordinace kandidátů kněžských k určitému kostelu. Ve sporech prokazoval úspěšně služby legátovi biskup Zdik, jak to vidíme na Sázavě, kde se ujal Silvestra, svého druha z jersalemské pouti. Svými styky s králem Konrádem III. získal si jeho úctu a byl nazýván od něho „velebným otcem“: z iniciativy královny byl ukončen spor o statek podivinský ve prospěch Olomouce. Za odstoupené území ochotou Vladislavovou obdržel v náhradu pražský biskup celý želivský újezd. Král dal Zdikovi právo raziti mince, ba všechen lid na jeho statech podřídil jeho pravomoci.

Tato Konrádova privilegia, s nimiž i vévoda český souhlasil, podnítila znovu jiskru hněvu údělných knížat, a to proti biskupovi. S výmluvnou vášnivostí sesazených duchovních hodnostářů, kteří se k nim utekli v ochranu, odpor rostl, plamen za plamenem vlétal do jejich nitra, že hořeli pomstou a shodli se o zabití biskupa. Jedině Ota, kníže olomoucký, byl oddán Zdikovi, neboť mohl s dostatek poznat jeho spravedlnost a žhavě zanícení o Církev Boží.

Po odjezdu legáta se svými průvodci, Arnoldem z Brescie a Gerlohem Reichersberským stala se změna u papežské kurie. Po zemřelém Innocencovi II. a roku 1144 záhy zesnulém Celestinu II. stal se papežem kardinál Gerhard de S. Croce jako Lucius II., s nímž pojilo Zdika přátelství. Volbu jeho pozdravil biskup blahopřejným listem. Papež mu zaň vřele poděkoval a zval jej opětovně do Říma.

Konečně počátkem roku 1145 vydal se biskup k hrobům sv. apoštolů v Římě. Bílý mráz stál nad Olomoucem, všude bylo hojně sněhu, když biskup opustil své sídelní město. Se skvělým doprovodem manů úředního knížete Oty vydal se do Čech. Mezi kněžími vynikal premonstrát Lukáš, oděvem a postavou Zdikovi podobný, dále cisterciák Mukar.

U celnice v Úsobrně ve vsi Jaroměřicích sešel se před kostelem se znojenským knížetem Konrádem. Ten jej prosil o přímluvu u vévody Vladislava. Přátelsky se rozešli. Ota odjel se svými many napřed a Zdik se rozhodl nocovati ve svém dvoře.

Nastala noc. Nyní se měla naplniti touha vévodů a sesazeného duchovenstva po smrti Zdikově! S Konrádem podnikl útok brněnský Vratislav a Vladislavův bratr Děpolt. K nim se připojili Mikul, Domaslav, Slavibor, Kuno, Rodvik, Bogdan. Pomsta svedla s nimi též sesazeného probošta pražského kostela Juratu a vyšehradského Hugona.

U ohně v hlubokém lese dumal Konrád se svými druhy a sprádal osnovu černého plánu vraždy. Hodiny plynuly, všude klid, zdálo se, že jen otevřené zraky noci bdí, když tu se rozplesala slova divoké písně válečné. Její zvuky se nesly k sluchu zrádných knížat, čekajících na toto smluvené znamení k útoku. Zaletěly však na vlnách svých i do dvorce biskupova k cisterciáku Mukarovi z družiny Zdikovy. Jásavý hláhol zpěvu zachránil Zdika, na kolenu klečícího a ponořeného v taje svaté meditace večerní. Mukarem byv upozorněn, nakvap škorněmi a ložními kožešinami přioděn prochl dřevěným plotem do hustých houštin, do nichž se skryl.

Dupotem koní se zachvěla země, družina Konrádova přiletěla jako bouře, jako divoký vichor. Celé okolí dvorce ozývalo se hlasy útočníků, pronikly i do síní, v nichž se skrývali průvodci Zdikovi. Obušky a sekery pracovaly bez ustání, čím dále tím prudčeji a zuřivěji, v jejich rány zaléhaly kletby a hrozby ozbrojenců. Posléze zapraskaly dveře a proud nepřátel valil se do předsíně s meči v ruce. Zmatený

hluk divokých vášnivých hlasů se všude rozléval jako bouřlivý proud rozvodněné řeky. Spousta hnala se přes zraněné krvácející tělo premonstráta Lukáše na nádvoří, všude pátráno po biskupovi, do jeho průvodců meči tepáno, dvorec vydrancován a zapálen.

Ve chvílce valil se bílý dým a za ním vyšlehlý plameny. Zprvu porůznu, ale později slily se v jednu výheň. Při plápolajícím ohni „vítězové“ popíjeli z nalezených pohárů a pak odešli s klením a zlořečením; nejen dvorce, i celá ves Jaroměřice hořela jako veliká pochodeň, zmítaná větrem. Plamenné její jazyky ošlehovaly okolní stromy jako rozlícená saň svou kořist. V přestrojení skryt v lese ve sněhu, raněn koňským kopytem, za krutého mrazu nalezen byl ráno biskup. Ležel v závěži; v modlitbě hledal útěchu.

Sedlák Gvozdla se ho ujal a na saních odvezl na hrad Litomyšl. Cesta Zdikovi se zdála nekonečnou, když jel zasněženým pohraničním pralesem, v němž stromy se stříbrnými větvemi stály nepohnutě jako ztrnulé úžasem nad svou zimní krásou. Po velikém strádání dosáhl biskup cíle svého putování.

Jakmile se Vladislav II. dozvěděl o Zdikově přepadení, ihned se vypravil do Litomyšle. Vzal s sebou oddělení jezdců v kapalínech, kopím ozbrojených, pod praporem. Vděčnost svoji k Bohu projevil biskup u oltáře již v Litomyšli a zatoužil i po proměně tamního kláštera benediktinského v premonstrátský. Nazval jej Horou olivetskou. Dnes neznáme okolností, které k této změně Zdika vedly, ale zdá se, že souvisí jak v Litomyšli, tak později v Želivě a na Hradisku s pomluvami na „černé mnichy“, to jest „slovanské mnichy“, kterých benediktini se ujímali. Mimo to premonstráti více vyhovovali reformačním snahám biskupovým, neboť pastorovali mezi venkovským lidem.

Brzo se zotavil Zdik v Praze a vypravil se s proboštem pražským Danielem do Říma. Leč nezastihl tam již papeže Lucia II., který jej ke kurii zval; ze-

mřel 15. února roku 1145. Nástupcem jeho se stal člen cisterciácké řehole Bernard, který přijal jméno Eugen III. Ke konci dubna, když již dávno vesna s čarovným úsměvem stála na horách, přišli k branám svatého města. Stříbrný soumrak právě padal na rozvlnění jeho věží a bání, z nichž kostel sv. Petra vynořoval se v hasnoucím světle měsíce

Papeži byl milým Zdik pro své přátelství k řádu cisterciáckému a premonstrátskému. Vítán byl i pro své obrodné snahy na Moravě, jak jej kardinál Guido informoval. Biskup si vyžádal od Eugena ochranný list pro svatojirský klášter v Praze, pochvalný list pro vévodské manželky a konečně dosáhl, že na hod svatodušní byla proti provinilým knížatům a jejich druhům vyhlášena slavná klatba. Podle dekretu ze dne 5. června roku 1145 nařídil papež Eugen biskupu pražskému Otovi, opatu hradištskému a třebskému, jakož i vévodovi Vladislavovi, by o její prohlášení a provedení usilovali.

Teprve roku 1146 se projeví účinky klatby, neboť Vladislavovo celé úsilí zabíraly německé zmatky. Zdik byl v této době často panovníkovým zástupcem na sněmech. Na nich jeho mocný duch se chápal všech projednávaných otázek a úspěšně je řešil. Často ve shromážděních se ujímal slova; řeč jeho byla skvělá, plná síly, která strhovala a pronikala.

První pokání vykonal Děpolt. S několika druhy podnikl pout do Říma. Tam byl zbaven klatby a s biskupem se smířil. Vratislav z Brna by byl s ním rád putoval, ale byv raněn mrtvicí sliboval nápravu. Na úpěnlivé prosby přišel k jeho loži Zdik. Utěšoval jej, že každým úderem svého srdce se za něho modlí. Vyprosil mu u Eugena III. zrušení klatby. Jedině Konráda znojenského přemohla vášně. Podnícen svými duchovními, Bolemilem, Havlem, Skrchem, prohlásil exkomunikaci za neplatnou. Aby ještě více zjevil své zášti Zdikovi, poručil ve Znojmě ve svém hradsčém kostele konati bohoslužby. S pocity bolu to sděloval biskup do Říma. V praž-

ském proboštu Danielovi, svém synovci, našel v těch hořkých chvílích věrného pomocníka a utěšovatele. Teprve po skončení polské výpravy vévoda Vladislav spěchal s ozbrojeným davem proti Konrádovi. Bylo to na podzim, kdy bylo celé Znojensko zpustošeno, knížecí hrad obležen, dobyt a zapálen. Plameny skákaly po střeše hradí, svíjely se jako hadi, objímaly se, proplétaly, hučely, praskaly. Jakoby v ďábelské radosti se chechtaly. Uprostřed divokého zmatku podařilo se Konrádovi přehnouti do Německa ke králi Konrádovi III., který se ho ujal a vyprosil mu odpuštění. V té chvíli odhalil Zdik velikost své duše: vyžádal mu u papeže odpuštění. Pamět na tolik Konrádovy zloby nebyla překážkou, aby byla vytvořena atmosféra pro opravdový smír.

Konrádovo pokání se stalo Vladislavovi pohnutkou, že slavnostně potvrdil všechny imunity a výsady, které před třemi lety německý král biskupovi udělil. Pergamenové listiny o tom sepsané podnes jsou skvělými mluvčími této epochy Zdikova života. Členové rodu Přemyslova jsou na nich svědky. Biskupova osoba jako kouzlem vnesla pokoj a mír do rodiny Přemyslovy.

VIII.

Pád Edessy roku 1144 se dotkl bolestnými svými vlnami i srdce Zdikova. Od doby té žil v příšerném oslnění této události, jež mu neponechávala klidu. Chápal proto plně úsilí svatého Bernarda, který se chvěl bázní o osud Svaté země. Biskup choval v hluboké úctě všechny snahy tohoto světce, jak to osvědčoval nejen při založení kláštera Sedlce, ale i při výběru svých zpovědníků z řádu cisterckého. Zdik proto toužil strhnouti celou zemi českou, aby měla zájem o Palestinu. Bedlivě proto sledoval zprávy o činnosti Bernardově na západě, radoval se, že ohnivý zápal svaté duše jeho zanítil již srdce tisíců ve Francii. Myšlenka světové křížové výpravy nabý-

vala stále jasnějších forem. Za Rýnem s bolestí však pozoroval Bernard, jak ledový chlad vane k tomuto podniku se stolce krále Konráda. Němečkal a spěchal r. 1146 do Špýru, kde účinným a plamenným slovem zahřimal do duše německého panovníka a donutil jej k přijetí kříže.

Rok potom byly řady křížáků rozmnoženy; na sněmu v Řezně ozdobil se křížem také olomoucký biskup Zdik a slavně slíbil pracovati pro kříž i v Čechách. Sv. Bernard se radoval, neboť se dověděl, že biskupovo slovo má nealýchanou sílu, že uchvátí a strhne všechny svým mocným ramenem. Uznal však přece ještě za vhodné poslati roku 1147 do Čech vévodovi list, který kypí pestrotou dikce a vhodně apostrofuje český národ. Uvažujeme-li jednotlivé stati tohoto kázání, cítíme jeho podivuhodnou sílu: „Jest mi mluvití k vám o záležitosti Krista, v němž je pravá spása; horlivost mne nutí, abych psal, co bych raději chtěl živým slovem v srdce vaše vrýti. Srdce mé, ó Čechové, jest vám otevřeno, srdce mé jest rozšířeno až k vám, třebaš obtížné tělo odlehlými zeměmi bylo zdržováno. Slyšiš tedy vaše veškerenstvo řeč dobrou, slyšiš slovo spásy a obejmí nabízenou hojnost odpustků ramenem zbožné dušc. Král náš Kristus jest obviněn ze zrady, klade se mu za vinu, že není Bohem, nýbrž že neprávem stavěl se, čím nebyl. Kdo mezi vámi jest jeho věrným, povstaň, braň svého pána z potupy podsunuté zrady. vejdi v zápas bezpečný, kde i zvítěziti bude slávou, i padnout ziskem. Proč meškáte, služebníci kříže, proč nedbáte, když vám nechybí ani síla tělesná, ani statky hmotné? Vezměte znamení kříže a papež udílí vám odpuštění všech hříchů, z nichž se zkroušeným srdcem vyznáte.“

Tato slova Bernarda mnohokrát čtená v shromážděních šlechty a s kazatelen kostelů, zesílená živým tokem výmluvnosti Zdikovy, schvátíla do vln nadšení i český národ. K radosti biskupově i vévoda Vladislav se ozdobil křížem, a k němu se přidružil i jeho bratr Jindřich a bratranec Svytlahněv, který

již jednou krácel po Svaté zemi. Sta a sta velmožů šlo ve stopách Přemyslova domu. Ve chvatných přípravách na výpravu Konrád III. svolal ještě na dobu po velikonocích roku 1147 sněm do Norimberka. I tam spěchal Zdik za zjištěním, jaký ohlas mezi sněmovníky budí myšlenka jíti i mezi pohany za Labem. o nichž se hlásalo, že jsou prý nepřátelé kříže Kristova. Zlákán zprávami saských premonstrátů prosycen byl Zdik ideou misijní výpravy k dálnému Baltu. Nevěděl, že saským knížatům se jedná jen o rozšíření panství, ale nikoliv o rozkvět křesťanství.

Tak shledáváme v červenci roku 1147 biskupa v davu duchovních hodnostářů, který provázal voje Jindřicha Lva a Albrechta Medvěda. Pln náboženského zápalu snášel obtíže daleké cesty s opatem Wibaldem ze Stablo a pražským děkanem Jindřichem. Chtěl kázati na pomorí kolem ústí Odry. Vidina sv. Vojtěcha, který tam umřel pro světlo víry, byla mu vedoucí ideou. Za tři měsíce však se vrátil z výpravy, na níž poznal, že nebyla vedena jako „pře Boží“. Zřel sice počátky misijního díla premonstrátů v Havelberku, Brandeburku, Raceburku. došel až k Štětínu, kde nad hlavním jeho chrámem se stkvěl zlatý kříž. Za rouhání považoval biskup déle setrvati v těchto končinách. Poznal vratkost saského nadšení, které se jen opájelo porobou Polabanů. Místo kázání slova Božího jim hrozilo mečem.

IX.

Na cestu Zdikovu na sever se neusmálo slunce úspěchu. Litoval, že se nepřipojil ke křížákům palestinským. Leč ani tam by se nebyl uspokojil jeho nadšený duch. Než přece rosa radosti zkanula do stínu tohoto zklamání, když zvěděl o povýšení svého synovce Daniela na stolec biskupský v Praze (29. července r. 1148). Radost této zvěsti byla znásobněna vědomím, že stejný rytmus lásky k řádu premon-

trátskému zachvívá i jeho nitrem. Prudkým výbuchem tohoto nadšení uchvácen Daniel hned po svém nastolení proměnil benediktinský klášter želivský v premostrátský dům. Příčina byla asi stejná jako při proměně Litomyšle a později olomouckého Hradiska: zaujatost proti benediktinům, vzešlá v srdci Zdikově již v dobách působení legáta Guidona. Nepřál jim totiž kardinál, že se ujímají zbytků basilíánských řeholníků obřadu slovanského. Daniel se v této akci přidržel věrně Zdika.

Sám Daniel chtěl uvést po svém biskupském svěcení nový konvent ze Šteinfelda do Želiva. V prosinci se s velikou družinou odebral do Mohuče, aby přísahal na žezlo u trůnu krále Jindřicha. Metropolita Jindřich pak jej konsekroval 31. prosince roku 1148. Do Želiva poslaní bratři se svým opatem Gotšalkem jaksi otáleli dlouho ve Šteinfeldě, než se s ním rozloučili a tak nestihli více Daniela, který sám bez nich se odebral do Čech. Sami přišli dne 20. ledna 1149 za kruté zimy pěšky na Strahov. Bylo potřeba nového madátu Danielova, aby odchod benediktinům ze Želiva byl urychlen.

V únoru vydali se z Prahy premonstráti k Želivu. V širém hvozdu uložilo se již šero, když podvečer blížili se k novému svému domovu. V úvale řeky Želivky a Trnávky zjevila se silueta kamenné rotundy sv. Petra a Pavla a zdi opuštěného konventu. Prvou noc posvětili svými modlitbami. V ní vyprošoval Gotšalk požehnání všem, kdož v Želivě budou žít a svými dary ducha jak zlatými zrny obohatí tuto půdu Bohu a Máteři Boží věnovanou.

Dlouho zůstalo Zdikovi utajeno želivské hoře, které leželo jako těžký balvan na bílých bratřích. Nejen že našli svůj stánek zcela opuštěný mezi hlubokými lesy, ale i zcela vybitý, takže denně oblaka zkázy nad ním mohutněla, bída víc a více jej tiskla. Teprve počátkem adventu roku 1149 došlo biskupa bolestné volání Želiva, toho milého domu v pohraničním hvozdu Moravy a Čech. Síloem jej kdysi nazval na paměť Božího milosrdenství a nyní on touží

po pomoci, bědně hyně, když potuchla všecka jeho naděje . . .

Zdik nemeškal a vyjel z Olomouce do Želiva; cestou mlhy ještě válely se úbočími strání, ale když se přiblížil k pohraničním lesům moravským, všude bylo bílo, daleko široko se rozkládala světlá sněžná pláň. Země stuhla jako kost a nebesa nad ní zahalila se šedou rouškou. Biskup zastavil se o vánocích v Jeníkově za Jihlavou a bohatě obdaroval Želiv. Pro svou náhlou chorobu nejel však dále, ale vrátil se na Moravu.

Temnou vlnou rozlila se po celé zemi, ale i do ciziny, truchlá zvěst o nemoci Zdikově a budila všude srdečnou účast. I premostrátský opat Hugo mu psal potěšující dopis, projevoval v něm naději radostného shledání s ním. Ale marně čekali na Ždika v premonstrátském Betlemě; jeho choroba se denně horšila. Dva dopisy poslal biskup Gotšalkovi, v nichž jasně je zachycen ohlas jeho svaté duše; jsou psány na pokraji hrobu . . .

V prvním píše: „Nemocen a slabý poručím duši svou do Vašich rukou. Jsem dopuštěním Božím velmi chorobou sklíčen, vidím smrt, jak se blíží ke mně, prosím Vás pokorně, abyste v modlitbách na mne pamatovali.“ V druhém listě želivským bratřím praví: „Bídny a slabý Jindřich utíká se k Vám s prosbou, máte-li mne bídného a slabého za hodna povšimnutí. Doporučuji se modlitbám Vaším, na které svou největší naději stavím. Bohu se zalíbilo podle úradku svého tělo mé nemocí bičovati, aniž mu popřává zemřítí. To mně k potěše slouží, že Hospodin — jak praví apoštol — milující kárá a trestá, když jim milosti udílí. V mé pokoře bylo by mi i útěchou, kdybyste v modlitbách pamatovali na moji hříšnou duši, ať již se uzdravím, či podle božské vůle zemru.“

Vysilující kající život, stálá činnost, vyčerpaly přechasně jeho síly. V době velikonoční naposled vstoupil do dómu sv. Václava, jehož mohutné sloupy jako les k vysoké klenbě se zdvihaly. Naposled ve-

šel k svatému oltáři. Duše jeho plnila se tušením brzkého odchodu, v očích kmitala mu záře věčných světél. Zde prosil své duchovenstvo, které hrálo se u slavných ohňů jeho ducha, aby dovršilo, co naznačil v slibných svých náběžích, skvělých svých torsech.

Lesy kolem Olomouce se zelenaly, květy všechnu svou nádheru ukazovaly, ptactvo jávalo, řeka Morava hnala s plesem modravé a stříbrem ověncené své vlny v dál, když v biskupském domě duše Zdikova měla skanouti v náruč věčnosti. Jako zvuk vzdáleného zvonu mlhou večerní ozýval se v duši jeho cit, že odejde k Pánu. Myslí jeho mihl se mu celý ten drahý kraj, v němž ztrávil leta svého působení: viděl v duchu jeho stříbrné řeky, na jejichž březích nivy se zelenaly, tměly se lesy; vzpomínal na kostely, které posvětil, na ten milý lid, jehož byl pastýřem. Duši svou doporučil Želivu, by mu spásu její u Boha vyprosil, srdce své věnoval Strahovu, aby práchnivělo blízko těch, které za života tolik miloval.

O třetí neděli po Duchu svatém dne 25. června roku 1150 zhasly jeho zraky, zkameněla jeho tvář, odešla duše jeho v oceán věčné radosti, neměřené časem. Zmizel z hladiny časnosti slavný koráb jeho ducha, zanechal však na moři našich dnů hlubokou stopu, plnou hvězd.

Zahlaholily smuteční olomoucké zvony a jako žalná ozvěna od západu Moravy k východu ozvaly se hlasy všech zvonů moravských a s truchlivostí zvěstovaly, že Zdik zemřel, světec dokonal.

Rozevřela se dokořán brána dómu sv. Václava, šerem jeho svítila světla voskovic, když kněžstvo a moravští velmožové vynášeli mrtvé tělo biskupovo. Tou zemí jeho milovanou, krajem posvěceným jeho apoštolátem a jeho utrpením, vlastní dávných bohatýrů a lidí prostých, silných a nadšených neseno bylo tělo Zdikovo do Prahy na Strahov. Tam pod kamennou deskou bylo uloženo jako símě, by vrostl z něho Sion k slávě Boží a spásě národa.

Stojíme-li dnes před místem jeho odpočinku na Strahově, kde čeká tělesná jeho schránka slavného vzkříšení, tu steré vzpomínky vanou nám duši, dějiny kláštera a celé vlasti stojí tu před námi. Jsou bohaté, neskonale různé, veliké i krvavé, zabuší nám srdcem. před zrakem mihne se nám řada jmen slavných, nesmrtelných.

Premonstrátské hagiografie jednomyslně pokládají Zdika za blahoslaveného. Chválí jeho lásku k Církvi, svatost, zbožnost, čistotu, a jak apoštol si přál, byl štědrým, pohostinným, útočištěm chudých. Milévský premonstrát Jarloch ve své kronice jeho chvály ještě stupňuje. I po letech dojatí letopisci čeští nazývají jej „mužem slavného života a veliké rady“. Sám Vladislav vyznával o něm, „že jeho moudrou radou Čechy na svou ozdobu byly vedeny“. Miloval jej papež Lucius, rovněž jeho nástupce Eugen III. utěšoval nejen jeptišky svatojirské, zarmoucené nad jeho úmrtím, ale i vyznával, že biskupův příkladný život mu byl k nemalé radosti.

Ve vzdáleném Šteinfeldě na Rýně probošt Oldřich vzpomínal jeho svatosti a moudrosti, rovněž v bavorském Vindbergu žil ve vděčné paměti řeholníků. Za všechny jeho vrstevníky nejpřílehavěji se o něm vyjádřil svatý Bernard, nazvav jej mužem svatým a učeným. Opravdu Zdik byl v národě našem zjevem neobyčejným. Vlast jeho geniálnímu duchu nestačila. Byl vítaným a častým hostem u dvora císařského, navštívil Řím, dvakrát Svatou zemi, byl rádcem a vyslancem českého vévody po dlouhá leta. O Církvi se zasloužil tím, že prolomil u nás pouta, která její rozvoj svírala: celým svým životem, svým utrpením usiloval o její vymanění z vlivu světské moci.

Ve své poslední vůli pamatoval cennými dary na milovaný Želiv, klášteru svatojirskému se projevil pravým dobrodincem. Též papeži a patriarchovi jerusalemskému se odvděčil skvostnými kasulemi a jinými dary.

Strahovský prelát Marián Herrmann roku 1727 dal biskupovi postavit v jižní části kněžiště skvost-

ný epitaf, avšak nejen děje Strahova a činnost jeho synů, ale i grandiosní velechrám sv. Václava na skále bývalého hradu olomouckého a apoštolská práce jeho nástupců na stolci biskupském jsou stálým pomníkem Zdikovým.

EPILOG

V tomto zachycení ovzduší XII. věku vyvěrá heroický Zdikův aktivismus, který je zdrojem mohutného pathosu jeho života. Nelze mu i dnes upřít veliký význam, jaký ani v jeho době nebyl nikomu utajen. Ohnivá jeho intenzita na Moravě přece konečně roztavila ledovce odboje jeho protivníků, že prošel vírem svých nepřátel. Duch zavalený lomozem nenávisť a zloby i shlukem vlastních pochybností vítězil, že se mohl ujmouti práce na zušlechtění své diecése a rozvoje milovaného svého řádu premonstrátského.

Sen Zdikova života přece se vyplnil. Na západním úbočí strahovského lesa v Praze stál klášter díla královského, v Litomyšli zdvihaly se k obzoru stavby premonstrátského svatostanu, u potoka Siloe bílí bratří pěli chvály Hospodinu. I pod Řípem, na němž tyčí kaplička, posvěcená rukama biskupovými, bylo kamenné útočiště sester premonstrátek — Doksany. V stín své svatováclavské katedrály připravil svatonorbetské Hradisko, aby se stalo biskupům olomouckým opravdovou tvrzí ve zmatcích politických a náboženských.

Pro poznání celé náplně života Zdikova zbývá ještě mnoho otázek nerozřešeno, velmi mnoho aspektů zakryto tmou mlčení. Než jedno přece z propadliště dávných časů oživuje před námi. V dravém toku událostí osmi století jeho dílo přece trvá; zachovalo se na skalním útesu pražského Sionu a na břehu ladné Želivky. Ne vlastní svou vinou uschla živá ratolest, rukama Zdikovými sázená, na břehu Moravy — Hradisko, v úvale Oharky — Doksany, ve stínu pohraničního moravského hvozdu — Litomyšl.

V Olomouci pak Zdikova katedrála tyčí z mlhy dávných časů k nebesům, své věže ku přísaze věrnosti Bohu zvedá, a Zdikova úsilí stále vzpomíná.

Strahov.

Dnes již zmizelo pražské podhradí, které za doby biskupovy tvořily skromné vesnice s nízkými chaloupkami a nepatrnými kostelíky. Na vrchu, jemuž od pradávna se říkalo Strahov, je vše dnes změněno. Les byl dávno premonstrátskými konvrši vykácen a houštiny staletých stromů byly poraženy. 800 let již se dívá klášter na Prahu se svým chrámem a dvojicí svých věží. Před ním se tu dnes vznáší majestát Hradčan s chrámem svatého Víta, usmívá se naň zelený Petřín, kyne mu Letná. Ohromná klenba vzduchová vznáší se tu nad Prahou, chvěje se tisíci oslnivými pablesky světla. Třpytí se pod ním v dále hladina Vltavy v jiskřivém lesku dne. Kolem šupinaté kampanily týnské lze odtud zřítí báně kostelů, masivní i drobné věže, vztyčené jako středověká kopí nad čtverhrany rudých střech města.

Osm století zaznívají na Strahově melodie posvátných žalmů s vroucími modlitbami. V knize osudů tohoto Zdikova domu střídají se v pestré směsici dni slávy a úpadku. Kolik bouří převalilo se přes jeho zdi a přece bílý Beránek nad Sionem nedal mu zahynouti. Každý kámen v něm mluví o jeho slavné minulosti! Archivní listiny svou suchou mluvou cifer a písmen odhalují nám poněkud obraz jeho činnosti. Tak poznáme, že ze Strahova byla osazena většina domů premonstrátských v našich vlastech. Mnozí jeho opati byli řádovými generálními vikáři, visitátory, generálními opaty. Několikrát tu byly konány generální a provinciální kapituly, za dávných dob i královské sněmy. Mnoho zrušených klášterů bylo Strahovem obnoveno. Jako všechny premonstrátské domy, i on konal svými členy duchovní správu mezi lidem. Charitativní činností vždy věrně plnil odkaz svého patriarchy sv. Norberta. Záhy založil školu, ve které byla vychovávána šlechta

a členové panovnického rodu; zařídil i své bohoslovecké učiliště a latinské školy v Žatci, Jihlavě, Milevsku. Dlouhý čas osazoval svými profesory reálky v Liberci a Rakovníku. Vynikl kulturní činností své koleje sv. Norberta na Starém městě v Praze (1635 až 1785), která stála pod ochranou „Propagandy“. I na biskupské stolce v Praze a Olomouci zasedli strahovští bratři. Zdatnost jejich uvedla jiné ke dvoru českému; vzpomeňme jen Rikolfa, Voliše, Starůstky a Lukáše Hládka, legáta Jiřího z Poděbrad. Činnost opata Questenberka zabírá více než čtvrtinu 17. století; jeho politický význam byl veliký. Jeho styky s Valdštejnem dostatek prozrazují, jakou moc měl ve svých rukou. Prelát Marian Herman pro agrikulturní české poměry vykonal dílo velkorysé. Na sklonku 18. století opat Václav Mayer, horující pro samostatnost české koruny, výstavbou filosofického knihovního sálu a celou svou činností vytvořil na Strahově maják osvěty, k němuž s pietou pohlížela tehdejší společnost. Za něho na probuzení českého národa pracovali strahovští kněží-vlastenci.

Těžké pohromy stihly klášter za vpádu braniborského a války husitské je dovršily. Byl blízký svému zániku, kdyby Jan Lohel, pozdější arcibiskup pražský, nebyl ho pozvedl k novému životu. Po Lohelovi zasedla na stolec opatský řada prelátů, jako zmíněný již Questenberk, který přenesl do jeho chrámu z Magdeburku ostatky svatého Norberta, dále opat Fuk, zasloužilý v českém bernictví a vltavské plavbě z jižních Čech, horlivý misionář Ameluxen, zakladatel arcibiskupské tiskárny Sutor, budovatel překrásného sálu bohosloveckého Hirnheim a jiní.

Kolik slavností viděl za tu dobu Strahov! Jubilejní slavnosti svatonorbetské každých padesát let, české korunovace, skvělá kanonisace českého mučedníka svatého Jana Nepomuckého, naplňovaly jej ruchem a okázalou nádherou. Podle Jungmanna největší pocty a vděčnosti českého národa zaslouhoval klášter za opata Milona Grüna, který vlivem strahovských vlastenců Dlabače, Chládka, Kučery, Štět-

ky. Hladkého, Miky, ujal se v roce 1815 u českého gubernia naši mládeže, aby byla v mateřském jazyce vyučována. Předchůdové těchto kněží psali na Strahově kroniky, kázání, poučné spisy, které se jim v rukou proměňovaly v nástroj buditelské agitace národní, stali se nositeli národního probuzení. Podvolili se ohromným obětem, se kterými svou bibliotéku vypravili. Majestátnost tohoto pantheonu věd a umění vábí svou krásou celý český národ, udivuje lepostí svých forem, bohatstvím svých knižních pokladů celý svět. Před lety milánský knihovník Ratti — Pius XI. — hluboce byl dojat ušlechtilou jeho gigantností. Celý klášter tak i se vzácnou svou galerií, archivem historickým a hudebním, jedinečnou sbírkou uměleckých rytin stal se knihou ve zlaté vazbě, dražocenným kulturním přínosem Církvi i našemu národu.

Jakou péči věnoval Strahov svému kostelu! Obrovský jeho prostor, sklenutý s nástrojnou bohatou malbou, vrouben je po bocích hlavní lodi velikými freskami ze života sv. Norberta; všechnen jeho stín i světlo, perspektiva i barvy, slouží jen k vyniknutí pompésního hlavního oltáře, strážného sochami řádoých světců. Všechny jeho oltáře, kaple, freska, sochy, toť výmluvná apologie umělecké tvořivosti a duševního vzletu. Fortissimo jeho obrovských varhan, rozplývající tóny skladeb věhlasných kompozitů, rozvlní často jeho ovzduší k počtě svaté Eucharistie.

Daleko by přesahoval rámeček této vzpomínky výpis všech jeho spisovatelů, profesorů, básníků, hudebních skladatelů, umělců, politiků, kazatelů, misio-nářů, kteří mocně zasáhli do církevního a kulturního našeho života. Jen vzpomeňme strahovských bratrů v pověsti svatosti zesnulých, Gezona, Jana Lohela, Dominika Urtiky, Jana Haukupa, Hírnhelma, nadšených apoštolů Velického, Wernera, Striceria, Fromma, Kirna, Hoffmanna, jejichž činnost hluboce zasahovala v osudy Církve u nás.

Strahov nepatří však minulosti, Strahov žije, bo-

hatý kvas kulturní rozlévá v oběh dnešní doby. Piovou reformou osvěžen dýchá teplem nové horlivosti, snaží se posunout hluboce ve var života věřícího lidu dávné, ale stále živé a pravdivé ideály Zdikovy, reformu myslí a srdci křesťanských.

Želiv.

Ve věnci temných borů, zelených strání vyrůstají věže želivské, rostly s korunami stromů, plochami trávníků, zrcadly rybníků a potoků v malebný obraz. Dávná minulost osmi století k nám zde promlouvá, slyšíme ji v souzvuku zvonů chrámu Panny Marie a sv. Petra, jak k nám hlasně mluví a tklivě pláče, její pathos ozývá se s hukotem věhrů, které bijí o táhlá křídla konventu. Osm století trvá Želiv, bolestnými ranami nezdolán!

Majestátní jeho chrám, tolikrát přestavený, stále nám připomíná úsilí Gotšalka, prvního jeho opata a přítele Zdikova. Hřivnou svého genia zvelebil odkaz biskupův. Pod péčí jeho zrodila se v Želivě skvělá škola stavebnická, která vybudovala tolik stánků Božích ze žuly. Na chrámě kounickém, doksanském, louňovickém, tepelském, hradištském, milevském, pravonínském, louckém, jihlavském pracovala ruka bílých konvrů a usilovala o zdokonalení plastik. Ještě dnes žasneme nad jejich dílem, v němž vyjádřili záchvěvy svých tužeb, aby zjevilo se užaslým zrakům horstvo sloupů, vodopády paprsků, lijících se v prostor Božího domu.

Celý pohraniční hvozd od Želiva až daleko za Jihlavu mýtili. Krví a potem platili proměněné pralesy v plodná pole. Opuštěná místa osadili, zavedli řemesla, sestupovali i do nitra země, vynášeli lesklé stříbro, aby jím ozdobili svoje chrámy, platili berně, podporovali své hospitály chudých, množili blahobyť svých poddaných. Celému českomoravskému pohraničí bílí kněží přinesli požehnání. Vyvinuli apoštolské úsilí, svými modlitbami, kázáním, láskou a štědrostí vedli všechna srdce k nebesům. Tak po leta plnili a plní i dnes Zdikův odkaz.

Základ k této bohaté činnosti položil Gotšalk, jehož život charakterisuje letopisec Jarloch milevský slovy: „Byl více na čest prelátství, než prelátstvím ctěný. Jméno jeho byl vzácný olej rozlitý. znám po Čechách, Moravě a Rakousích. Muž svatý jako anděl Boží, milý knížatům, biskupům a pánům v Čechách.“ Čteme-li dále v knize Jarlochově, vyniká ještě více světlá postava Gotšalkova, ač v mnohém je nám nepochopitelná jako vzdálená hvězda, jejíž jeden paprsek si dovedeme rozložit v spektrum.

Více než 750 let uplynulo již, co byla zavřena hrobka Gotšalkova za hlavním oltářem. Záře hvězd občas v noci zaplane nad ní jako vítězný oheň, ohlašující konečné vítězství. Od doby pohřbu Gotšalkova čeho všeho byl Želiv svědkem! Jak by mohly anály jeho zapomenouti pana Jana Leskovce, který s hrstkou katolíků bránil dům Gotšalkův proti husitům. Hradby a věže želivské neodolaly šikům vozů husitských a lidu s palnou zbraní na ramenou. Moře plamenů hořícího kláštera a chatrčí v okolí jeho rozlévalo do noci po temné obloze rudé záplavy: byly zvěsti strašlivých běd, které se snesly nad svatostanem želivským. V jeho ambitu zněl smích soldatesky pana Buriana Trčky na Lipnici, který si v něm vytvořil své sídlo. Ve stínu chrámu sv. Jakuba v Jihlavě byl od té doby domov bratří želivských bez naděje a bez pomoci.

Než Želiv nezahynul, strahovský opat Lohel a Questenberk probudili jej k novému životu. Velici preláti Siard Falko, Jeronym Hlína, Daniel Schindler projeví ve svých činech obrodnou sílu své energie, že odkaz jejich života je i dnes nedoceněn. Záruku mateřské pomoci přinesl mu Daniel Schindler obrazem divotvorné Panny Marie na Sv. Kopečku, který umístil nad tabernakulem hlavního oltáře.

Jako Strahov i Želiv rozžehl pochodeň křesťanské kultury. Archivní záznamy zjišťují tuto požehnanou činnost kláštera, ožívují nám jimi horliví želivští misionáři, apoštolští duchovní správcové, vědci, spisovatelé, umělci, kteří hřívou svých vloh při-

spěli k rozmachu duchovního vzdělání a pokroku. Jen jména jejich vzbuzují celé kytice vzpomínek! Karel Mitis, Jan Veselý, Arnošt Astorius, Dominik Růžička, Jeronym Hlína, Hugo Beránek a jiní zasloužili by si zvláštního ocenění. Želivská škola klášterní vlastně připravila rozkvet slavného německobrodského gymnasia; bez želivské obětavosti byl by tento ústav zašel. V něm premonstráti želivští vypěstili našemu národu nesmrtelný Slavín. S jakou pietou uznala to celá česká veřejnost při loňských jubilejních oslavách. Vzorně uspořádaná výstava gymnasiální sdostatek dokumentovala ušlechtilost a duševní noblesu těch zapomenutých dnes brodských profesorů, Danička, Svobody, Šindeláře, Sychravy, Bursíka, Solaře, Bazonyho, Ledvinky, Dufka, vzorných kněží a vlastenců.

Tyto řádky nejsou reflexem zašlých časů želivských, Zdikův Želiv stále žije. Obrozený reformou Piovou pečuje exerciciemi o zušlechtění naší mládeže. S radostí spěchá k bílému domu nad soutokem Želivky a Trnávky do tichého úvalu Gotšalkova. V něm potěší se její duše, osvěží se u pramene vody živé. Tak ideály Zdikovy v Želivě stále žijí a se naplňují. Z věčnosti pak duše blahoslavence Gotšalka bdí nad ním, vykonává svůj patronát.

Dóm sv. Václava v Olomouci.

Vlny času, které všechno omývají, nezahladily přece dílo Zdikovo, dóm sv. Václava, který před 800 lety posvětil. Proměnil se k nepoznání hradní masiv, na jehož hrudi tyčí. Za ty dlouhé věky se změnil ve svých formách několikrát, než se vykrojila do vzduchové modře jeho nynější malebná silueta. Ale velechrám je stále výrazem Zdikových snah a vážně mluví k nám mluvou tak tvrdou, jako tvrdý je kámen, z něhož je vystavěn, hlásá nám svými věžemi, vysoko se pnoucími k nebeským dálavám, kam máme směřovati. Jest nám majákem zářícím, ukazujícím cestu v bouřích života.

Kdyby ten kámen, z něhož je velechrám vybudo-

ván, ožil, promluvil k nám, vyprávěl by nám o všech událostech, které se v jeho blízkosti staly. Kolik jen tato katedrála slyšela prosb vroucích a pokorných o milost a slitování nad národem ubíjeným nejen cizím nepřítelem, ale i domácím. Kolikrát se pod klenbami jejími rozplesal chorál svatováclavský!

Basiliko olomoucká, tys kamenný hymnus dávnověku, jsi horoucí věrou oduševnělá hmota! Hrdě pneš do výše hroty svých věží, shlížíš ve vážném zadumání na město pod tebou stulené, které jakoby naslouchalo zvěstem o zapadlých časech radostných a bolestných.

Moravský náš kamenný týne! Pošiluj nás v naději, že svatý Václav nedá zahynouti nám ni budoucím . . .

PRAMENY

Le Paige „Bibliotheca Praem. ordinis“, Parisiis 1633. – C. I. Hugo „S. et c. Ord. Praem. Annales“ I, II., Nanceii 1734. – Ign. V. Spilbeck „Hagiologium Norbert.“, Namurci 1887. – C. J. Erten „Regesta dipl.“, Pragae 1855. – Ferd. Padra „Kulturní styky s cizinou“, Praha 1897. – F. I. Lehner „Dějiny umění nár. čes.“ Praha 1903, 1905. – Ant. Frind „Die Kircheng. Böhm.“, Prag 1864. – God. Glabacž „Inscriptiones monum. . .“, Pragae 1808. – Jos. Linhart „D. Praem. Stift Strahov u. s. Äbte“, Prag 1891. – Jul. Lippert „Social. Gesch. Böhm.“, Prag 1898. – Alf. Žák „Listy Oldřicha“ v rozpr. Č. Akademie“, Praha 1900. – Zdeněk Nejedlý „Dějiny m. Litomyšle a okolí“ Litomyšl 1903. – Er. Weyrauch „Geschichte d. K. Pr. Chorberrust. Strahov“, Prag 1803. – J. E. Bílý „Jindř. Zdik“, v „Blahověstu“ 1855, II 209. – V. Brandl „Kniha pro každého Moravana“, Brno 1892, 64. – R. Dvořák „Vlastivěda mor.“, Dějiny Moravy I, Brno 1899. – V. Novotný „K pobytu kard. Guidona . . .“ ČČH 1919, str. 198. – Bl. Ráček „Českoslov. dějiny“ II, Praha 1933. – V. Novotný „České dějiny“ I, Praha 1913. – A. Friedenfels „Sion, mons inclytus“, Vetero Pragae 1702. – I. Horky „Heinrich Zdik, Bisch. zu Olmütz“, VIII Hormeyers Archiv. – M. Procházka „Jindř. Zdik, bisk. Moravy“, kal. „Moravan“ 1868. – H. Jireček „Zdik Jindř., biskup olom.“, ČMM II, 49. – Alf. Žák „De B. Henrico“, „Analectes de l'ordre de Premontré“, IV-VI (1908-10). „Fontes r. bohem“ I Pragae 1873. G. Friedrich „Codex dipl. et ep. r. B.“, Pragae 1904-07. – Aug. Richter „Olom. ep. Olom. ser.“ Olomouc 1831. – B. Bretholz „Gesch. Mährens“, Brünn 1893, 1895. – G. Wattenbach „Deutschlands Geschichtsquellen . . .“ II, Berolini 1885. – Jar. Goll „Čechy a Prusy“, Praha 1897. – Jar. Golla přednášky z české historie na pražské univ. v l. 1901-04. – Fr. Vacrk „Soc. dějiny č. d. státu“, Praha 1906. – Max Heinbucher „Die Orden . . .“ Paderborn 1907. – A. Röhricht „Geschichte des Königr. Jerusalem“, Innsbruck 1893, „Additamenta“, Innsbruck 1907. – A. V. Šembera „O úkl. útoku . . .“ ČČM 1875. – Elpheg. Vacandard „Vie de S. Bernard“, Paris 1895. – I. Kugler „Gesch. der Kreuzzüge“, Berlin 1880.

V I T E Z O V Ě

6. svazek III. ročníku

fr. Vilém Ondráček CR Praem., Strahov

J I N D Ř I C H Z D I K

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v červnu MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských

a nakladatelských v Olomouci.

LITERATURA

BRUNO FR.: St. John of the Cross. London 1936, Sherd & Ward, str. 495, cena 10.6 s. Právě vyšel důkladný životopis sv. Jana od Kříže, založený na kritickém badání historickém, jak o tom svědčí četné dokumenty. J. Maritain, který k němu napsal předmluvu, pravi o něm, že je to první biografie sv. Jana od Kříže v jeho životní velikosti, zbudovaná na základě metod a úplně historického criticismu. Toto dílo je opravdu důkladné a zdařilé. Význam sv. Jana v mystické theologii je dobře známý, proto bude vždycky vítána objektivní studie o něm jako je opravdu práce Fr. Bruna. Doporučujeme.

CAPELLO M.: Papa Pio X. Aneddoti e ricordi. Torino 1935, R. Berruti, stran 184, cena 5 L. Tento životopis Pia X. vyšel k 100 výročí od jeho narození. (2. června 1835.) Životopis je velmi svěží a dobře se čte. Zachycuje zdařile velikost tohoto významného papeže. Dosti četné ilustrace ze života Pia X. dílko jen zpestřují. Doporučujeme.

CARPENTIER P. A.: Vierges sages, vierpes folles. Paris 1936, Desclée, str. 206. — Celé dílko je výkladem bohaté paraboly na praktické aplikace — podobenství o moudrých a nemoudrých pannách. Jednotlivé kapitoly jako: Moudrost, a bláznovství, rozumné pojetí života, manželství atd. nám poukazují na časovost a užitečnost tohoto dílka.

DALPIAZ V.: Attraverso una Porpora. Il Cardinale Merry del Val, Torino 1935, R. Berruti 1935. stran 191, cena 5 L. Kardinál Merry del Val patřil mezi největší osobnosti církevní. V tomto životopise se dovídáme o jeho neobyčejných schopnostech ducha, o hlubokém vnitřním životě. Byl státním sekretářem Pia X. a také jeho přítelem. Proto mu byl též velmi podobný ve velikosti duchovní. Doporučujeme.

GARRIGON-LAGRANGE R.: La predestination des saints et la grâce. Paris 1936, Desclée de Brouwer, stran 434, cena 20 fr. — Nejnovější Lagrangeovo dílo nám podává nauku svatého Tomáše o předurčení a milosti srovnávanou s různými systémy jiných theologů. V první části pojednává o předurčení podle Písma, podává nauku Církve, hlavní nesázce problému, metodu, podle níž bude pokračovat a klasifikaci theologických systémů. V druhé části je naznačena historie různých řešení problému předurčení, při čem klade důraz na nauku sv. Tomáše a s ní srovnává různé systémy, hlavně theologů po Tridentském koncilu. V třetí části je otázka o milosti, hlavně o milosti účinné, kterou se uskutečňují v čase účinky předurčení: povolání, ospravedlnění a zásluhy. Studuje zde vztahy milosti účinné s dostacující, která je dána všem. Celé dílo směřuje k tomu, aby uvedlo v soulad dvě zásady, že různost dokonalosti je podle toho jak koho Bůh miluje a jemu pomáhá a že spása je opravdu možná pro všechny. Přejme dílu, aby proniklo hlavně mezi naše theology.

JAMOT P.: Corot. Paris 1936, Librairie Plon, str. 64. — V Editions d'histoire et d'art vyšla studie o Corotovi, patřícím mezi nejlepší umělce francouzské 19. stol. Byl malířem milujícím pří-

rodu a její tvory a rád se zastavoval u opuštěných a chudých. Ve studii jsou ukázky jeho umění, doprovázené výkladem Jamota.

JUNGT T.: EIN LEBEN DER DEMUT. Einsiedeln 1936, Benziger & Co, str. 126. — Mnohým lidem zdá se pokora bezvýznamnou, ba nedůstojnou jejich života. Než ona je základem, na němž stojí celý náš duchovní život. Důkazem toho je i přítomné dílo, které nám ukazuje pokoru bratra laika benediktinského kláštera v Einsiedelnu a z ní vyrůstající velikost. Skutečná paralela Konráda z Parzheimu.

LALLEMENT D.: Principes catholiques d'action civique. Paris, 1935, Desclée de Brouwer, str. 276, cena 12 frs. — Tato učebnice velmi prospěje všem, kdož jsou povoláni k sociální práci. Lallement, profesor na pařížském katolickém Institutu, poučuje ve způsobu otázek a odpovědí o základech katolické sociologie, ukazuje poměr církevní nauky k právům a úkolům moderního občanského života, k politice, k jednotlivým stranám a poměr katolíka k těmto věcem od poměru ke státní autoritě, k výchově, až k revoluci. Kniha je jako stvořená pro kněze (především pro kněze mladé!), učitele a všechny sociální činitele, neboť v ní najdou mimo pevnou nauku sv. Tomáše téměř všechny nejnovější papežské projevy. Doporučujeme.

LATZKO A: Lafayette. Zürich, Rascher & Cie-Verlag, 1935, str. 455. — Napínavé líčení úžasně spletitého života generála Lafayettea. Školácký dějepis ho vykládal jako život slabocha anebo intrikána. Latzko usiluje o jeho rehabilitaci a hledí dokazovati, že Lafayette byl právě jediným poctivým bojovníkem za ideál vlastenectví a uprostřed celého světa úplatných diplomatů, kteří měnili stále svůj postoj v přílivu a odlivu revoluce, císařství a restaurace, kdežto Lafayette zůstal tragicky věren svému neuskutečněnému ideálu a žil nedotknutelně poctivě podle svého životního pravidla, vždy se rozhodovati proti svému osobnímu zájmu a prospěchu.

MORTIMER-BARBER: The English Bishops and the Reformation. London 1936, Burns Oates & Washbourne, str. 144, cena 8.6 s. — Důkladná studie poslušnosti anglických biskupů, která nakonec zřetelně ukazuje, že apoštolská poslušnost u anglikánských biskupů byla přerušena. Kniha vypočítává biskupy, kteří se přiklonili ke schismatu, a kteří je odmítli. Přehledné tabulky ozřejmují celou otázku.

ORIENTALIA CHRISTIANA ANALECTA 102 Till, Koptische Heiligen- und Martyrerlegenden, 1 díl, Roma 1935, Pont. Institutum Orientalium Studiorum XV a 209 stran, 6 stran ukázky písma. Lit. 50. — Till vydává po prvé fragmenty legend orientálních mučedníků a otců pouště v původním koptickém znění a německém překladu; jsou to ponejvíce papýry z vídeňské národní knihovny. Obohacuje tím naši znalost o některých (25) svatých, kterou jsme doposud čerpali hlavně jen ze sbírek Migneových. Zvláště cenný je fragment o mučednictví sv. Ignáce antiošského, doplňuje martyrium colbertinum, pak umučení sv. Kosmy a Damiana, legendy Wanofreho, sv. Mariny, Viktora, Nila atd.

MUDr. MILOŠ KREJZA

BEDŘICH OZANAM

Křestan v bezpečné blízkosti Boha

1936

VÍTĚZOVÉ OLOMOUC

BEDŘICH OZANAM

Nr. 14621

IMPRIMATUR

Olomucii, die 3. Septembris 1936.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

I. ÚRODNOST LÁSKY

Uvádějíc svou krátkou studií velikou postavu Bedřicha Ozanama před oči všem, kdož ještě nerozumějí, i těm, kteří již porozuměli, jsme si vědomi těžkého úkolu, který nám nastává, neboť zachytiti ve zkratce úžasné dílo duchovního syna svatého Vincence z Pauly je stejně, jako naslouchati tajemné řeči neviditelné řeky, která v dáli někde za skalou uniká našim zrakům. Snad snáze pochopí ten, kdo rozumí řeči, již mluvily těžké okovy galejníka marseillského nebo rudě prokvetlá dlažba hedvábnického města Lyonu v roce 1832. Nejspíše však porozumí, kdo na stupních chrámu, ve svém srdci, v nuzné chatrči, v koutě nejodlehlejších, na rozprysklé dlani chudáka jako z ohnivě knihy vyčetl slova: „Cokoliv jste učinili komukoliv z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“ Chápete, jak nesnadno jest mluvit o díle lásky? Proč? Protože láska je onen plamen, který hoří jako světlo zaslíbené na vysokých horách, a cesta k němu vede — srdcem, člověkem, naším bližním a jeho chlebem věčným i časným. A z chleba rodí se láska a láska jako chléb musí býti rozdávána, abychom žili, abychom okoušeli pravou vzdělanost, ctnost, umění, — abychom nebyli stromem neštípeným, výhonkem zvlčilým, abychom nezakrněli a nehynuli, ale abychom unikli podprůměrnému lidskému průměru a logice absurdností, abychom dorostli v život duchovní, v lidi dokonalé mravnosti, „v míru plnosti Kristovy“ (Pavel, Efes. 4, 13). Neboť „život bez lásky je horší nežli smrt“ (sv. František Sales.). A duchovní smrt znamená život těla s vyrvaným srdcem.

Chceme mluvit o Bedřichu Ozanamovi a proto nás nechte ještě chvíli kráčet v úvaze o setbě a žatvě lásky. Snad se nám namítne, že chléb opravdu

křesťansky účinné lásky dovedli mísiti a rozdávati jen lidé exklusivní, nadprůměrní, svatí. Ale dejte pokoj s exkluzivností. Svatí nebyli nadprůměrními, exkluzivními lidmi, ale byli to jen dokonalí křesťané, v jakých Bůh nalézá zalíbení a které pro jejich sebezapírání a lásku oslavuje a jež křesťanům nedokonalým a nedorostlým dává za vzor; své dokonalosti a své radosti v Bohu dosáhli svatí přísným poznáním, že cílem veškerého jednání křesťana má býti Bůh, všechno že má býti pro Boha a z lásky k němu. A ti, kdož chtějí synovsky vejíti do centra Boží blaženosti, necht' následují svaté, necht' odhodí všechnu pýchu a přijmou do srdcí znamení pokory a lásky a vejdou v ony prostory, kde uzří jediné světlo, které jim bude vzorem, které následovati jim bude radostí, že vyplňují úkol a místo svého života. Láska sjednocuje s Bohem.

Deus caritas est!

A neznáte-li Bedřicha Ozanama a jeho díla, řeknete: „Byl to světec? — Byl to apoštol? — Byl to politik či revolucionář?“ Chápu vás, ale tu otázku si položím později. Nyní jen tolik: Byl to dokonalý křesťan tenhle diakon pařížského proletariátu, byl to hlasatel, a co víc, uskutečňovatel křesťanské sociální lásky a spravedlnosti v době, která ještě stále se zpěchovala dáti za pravdu učení Církve. Byl to bojovník, na jehož štítě byla napsána slova: Pravda, krása, láska. Láska se sestrou pravdou byly stálými inspirátorkami a věrnými strážkyněmi díla Ozanama. Plamen Božího milosrdenství a lásky rozněcoval srdce zakladatele konferencí sv. Vincence z Pauly, uváděl ve var katolickou mládež studentskou i dělnickou v celé Francii a plamen hoří stále mohutněji a mohutněji po celém světě jako geniální iniciativní setba sociální lásky a sociálního vyrovnání i dnes, když opět těžké doby ohrožují člověka v jeho nejzákladnějších životních podmínkách. Doba, v níž Bedřich Ozanam vybudoval své dílo za cenu vlastního života, nebyla jen stoletím chladné vědy a rozumu, ale byla to doba ledová;

tyto ledy rozlámat, rozpustit a na místě jich vybudovati teplé, šťastné, mravné krby — to se podařilo Bedřichu Ozanamovi a hloučku studentů.

Snad víte, že Ozanam byl učený profesor pařížské Sorbonny, snad znáte jeho konference sv. Vincence z Pauly, snad víte i něco o tom, že byl přítel P. Lacordaira a inspirátor vzácných duchovních konferencí v pařížské katedrále Notre Dame. Mnozí snad znají více. Ale kolik je těch, kteří bloudí s nepřipravenou pochodní a neznají ohně, jenž by jim poskytl jiskry!

II. INTERPUNKCE ČASU

Literární kritikové, historikové a sociologové, vykládající osoby a jejich díla, rádi tvrdí, že osobnost roste ze své země, z doby, z tradice a kultury; snaží se přesně dokázat, jak doba a prostředí, generace a kraj dávaly slova řeči básníkově, ontologii mysliteli, činy politikovi a vůdci. Ale toto srovnání často hanebně skřípe a velice často by skřípalo, kdybychom v případě Ozanamově hledali příčiny a inspiraci jeho díla jen a jen v době, kdy napoleonští orlové se rozlétali po celé Evropě a nakonec s přeraženými křídly hynuli na opuštěném ostrově Elbě, kdy „revolty hladu“ byly deptány salvami mušket, kdy saint simonisté, mutualisté a Mazzinioví karbonáři tak často stavěli barikády na vrcholku vendomského sloupu a socha Napoleonova byla nahrazena nově rozpuklým liliovým květem Restaurace.

Chceme-li několika pohledy spatřiti alespoň částečně život Bedřicha Ozanama, musíme říci, že i u něho mnoho na vývoj a díla, obzvláště jak bylo prakticky vyvoláno a aplikováno, působila doba a prostředí, filosofie a umění, psychologie společnosti a její nejistota; ale bylo zde něco daleko více, cosi stále živého, dynamického, co rozproudilo krev melancholického chlapce lyonského a co žene ještě dnes jeho dílo stále vpřed. Byl to onen dynamický proud křesťanství, který z Kalvarie proudí všemi

věky; byl to onen rys, který Krista učinil v jeho i následující době revolucionářem v očích despotie židovské i římské. I světci jsou dětmi své doby, svého kraje, třídy a přece, když všechno třeba již zaniklo, jejich význam a odkaz má platnost ve všech dobách, ve všech třídách i zemích, neboť základním rysem jejich životu byla křesťanská láska, která sjednocuje s Bohem trvajícím od věků do věčnosti.

Prvá polovice XIX. století, ve které Ozanam žije, byla dobou obzvlášť pohnutou; revoluce střídala revoluci nejen na poli politicko-státním, ale i v oblastech duchovních. Velká revoluce, konsulát, císařství, červencová revoluce roku 1830 — to byly vnější formy toho, co celou prvou a z valné části i druhou polovicí XIX. století vřelo a společností zmítalo; rodil se nový stav poměrů mezi třídami a nová úprava lidských práv. Napoleonovo císařství bylo dovršeno velkou revolucí, Bourboni vystřídali Napoleona a sami ustoupili občanskému králi Ludvíku Filipovi; francouzská vojska obsadila Itálii, papežský stát a Pius VII. byl Napoleonem vězněn v Savonně ve Fontainebleau. Porážky u Lipska a před branami pařížskými odvezly velikého Napoleona na ostrov Elbu a jeho vězně Pia VII. vrátily jásajícímu Římu. Až do krve osekáný kmen věčně pravdivých duchovních principů odhodil po Elbě tvář mrzáckou a vyrazil v nové větve a v novou čilou mízu do celé Evropy a do Francie zvláště. Ale náhlý život hrozil přímo překypěním ve zmatenost a v katastrofu; tehdejší těžké situace možno vystihnouti slovy Bedřicha Ozanama: „Úžasný boj ohrožuje budoucnost a možná i konec XIX. století... Meč Karla Velikého, Svatého Ludvíka, Ludvíka XV. i Napoleonův je meč slavný, ale je třeba mnoha síly k jeho ovládnutí.“ A dále: „Prosme a věřme, že konec Francie ještě nenadešel, neboť nyní záhuba Francie by byla zánikem celého světa.“ Celý svět byl nemocen novými porody a byla nemocna i Francie, „jejímž geniem je genius proselitismu, propagace učení křesťanského.“

Katolicismus s obnovenou, vítěznou vážností pa-
pežství začal ve Francii rašiti v nové jaro. Horlivá
činnost, podpalovaná romantismem, zachvacovala
katolíky i jejich odpůrce. Ani zákony Karla X.,
potlačující úplně jesuitské školství, nemohly již
zastaviti úsilí vítězícího ducha katolicismu. Lam-
menais, Montalembert, Lacordaire, Veuillot a jiní
stáli v čele hnutí, jež Ozanam nazval „služba křes-
ťanskou civilizací“. Mnoho se mluví o této době ja-
ko o době francouzského liberalismu — i o Bedři-
chu Ozanamovi se mnohdy tvrdí, že to byl libera-
listický katolík. Musíme však míti na zřeteli, co
znamenal liberalismus tehdejší duchovní Francie:
byl totožný s dnešním pojmem demokracie. Teprve
rok 1848 dává liberalismu onen tvar, s kterým ka-
tolík nikdy nesmí souhlasiti. Ozanam a jeho druzi
chápou svobodu nikoli jako zvůli a nespoutanost
individua, nýbrž jako něco posvátného, čím možno
sloužiti Bohu a pomáhati bližnímu. Takový měl
býti asi také výsledek Velké revoluce, ale skutečnost
byla jiná: bylo zde vítězství měšťanstva, buržoasie,
nad privilegii šlechty a bohatého vysokého du-
chovenstva; proletariátu zbývaly zas jen těsné kou-
ty, drsná dlažba a neukojitelný hlad. To byl výse-
dek revoluce: nikdo s láskou nevzpomněl na ty
nejbědnější, nejodstrčenější a nejméně právy na-
dané — na dělnictvo a malé řemeslnictvo. Katolický
myslitel to byl, který rozdílně od Saint-Simona ji-
ných nejdokonaleji, ve smyslu křesťanské lásky,
rozvířil otázku důsledné demokracie a sociální spr-
avedlnosti všem. Demokracii postavil Ozanam jako
protiváhu nespravedlnosti a jako možnost nejbliž-
šího dorozumění a porovnání: „Věřím, že demo-
kracie je onen stupeň politický, kam Bůh povede ce-
lý svět.“

Mnozí třeba nazvou Ozanama bledším a bojác-
nějším bratrem Lamenausovým, Montalembertovým
a Lacordaireovým. Ano, je pravda, že Ozanam nebyl
takovým bouřlivákem jako Montalembert, ani jako
onen „Juda Makabejský“ Veuillot, ani jako smělý

kazatel Lacordaire, ale jeho dílo skryté, ve skromnosti počaté, přineslo Francii v krátku více, než ohnivá slova a nebojácné invektivy veřejného mínění. Ozanam rozdával chléb nejen duším, ale i hladovým ústům. Ozanam byl více básníkem, byl spíše mladším bratrem sv. Františka z Assisi a věrným učedníkem sv. Vincence z Pauly. Ozanamovou touhou nebylo zvraceti státní systémy, ale jeho vášní bylo učiniti svého bližního šťastným a spokojeným. Byl přesvědčeným republikánem, neboť v republice viděl záruku šťastného života Církve i Francie.

Ozanam je umělcem, básníkem, filosofem a vědцем formátu nejširšího, ale především je člověkem proniknutým zcela láskou a dobrem; v jeho duši se slučuje čistota s největšími poklady kultury; jeho duše je jako krystal, jímž prozařuje nejvyšší dobro, jaké nese charakter světců. Z této duše vytryskla formulace katolického demokratismu a nových požadavků sociální lásky a spravedlnosti.

Z učení Kristova čerpal Ozanam, a chtěje se státi hodným synem slávy nebeské, dal základ Bohu nejmilejší ctnosti, prýšticí z lásky k bližnímu — ohromnému dílu charitativnímu. Ozanam svou láskou vytušil a životem dokumentoval, že existuje svatá spojitost mezi charitativní činností a evangelickou dokonalostí.

Jako báseň se zdá dílo Ozanamovo a tak se dá také jedině chápati. Není možno jediným přímým pohledem proniknouti celým dědictvím po prvním vincenciánu. Kdo sleduje a čte obsáhlá díla o životě a práci Bedřicha Ozanama, opravdu jako básní je uchvácen onou duchovní náplní a harmonií, které tepou v celém díle jako krev nejvřelejší. Pochopiti Ozanama jako filosofa, jako umělce, jako vědce, jako apoštola pařížské a francouzské chudiny — to znamená vždy nový obraz, nové odkryté bohatství, nový tvar vždy opět se obnovující úcty k Bohu a jeho všemohoucnosti.

Sledujme v několika kapitolách životní růst Bedřicha Ozanama a snažme se pochopiti slova, jež

o něm řekl papež Lev XIII. kardinálu Lavigeriovi: „Byla to duše, jak ji vyjadřuje vaše vlast; jedna z těch francouzských duší, které spojují všechno to vznešené a čisté nadšení, všechny ušlechtilé city a všechny ctnosti.“

II. V MĚSTĚ HEDVÁBNICKÉM

Bedřich Ozanam, tento tichý, smutkem lyonským prorostlý Jihofrancouz, který tolik miloval vlast svého otce a své matky, narodil se v italském Miláně, v tichém domě ulice Santa Maria à l'Orto v noci 23. března roku 1813. Vlast Dantova a sv. Františka z Assisi byla jeho kolébkou. Itálie křesťanská a básnická zůstává pak nadále druhou vlastí a láskou Ozanamovou.

Bedřich se narodil jako páté dítě Jana Antonína Ozanama, váženého, vzdělaného lékaře milánského a věrného Francouze, který, když roku 1815 připadla Lombardie opět Rakousku, sebral celou svou rodinu a vrátil se zpět do svého rodiště v jižní Francii — do Lyonu, kde přijal místo vedoucího lékaře v městské nemocnici. Dvouletý Bedřich teprve nyní vlastně otevřel oči do světa, který měl býti základem jeho světového díla; kořeny jeho života našly prst', z níž vyrostla energická a houževnatá osobnost jeho otce a jemná, ušlechtilá zbožná matka. Vedle staršího bratra Alfonse (který se stal knězem a dosáhl vysokých církevních úřadů) a sestry Elisy a později mladšího bratra Karla dorůstal Bedřich z dětských střevíčků v hluboce nábožensky založeného mladého muže, z dětských snů a her v přímý charakter.

Jak velikým štěstím a darem Božím jsou rozumní a prozíraví rodiče. Otec Ozanam byl dokonalý muž. Jeho životní osudy jej naučily tvrdosti i jemné, rozumné měkkosti; daly mu opravdovou křesťanskou lásku a ctnosti. Byl vášnivcem vědy, umění, literatury, ale v první řadě je vášnivcem Božích přikázání o chudém a bližním. Trpící a nemocní a chudí z ce-

lého nesmírného Lyonu nalézají v doktoru Ozanovi svého otcovského podporovatele. Teprve večer nalézá doktor Ozanam čas pro svou rodinu a tu se plně věnuje výchově a vzdělání svých dětí; nesvěřuje jejich výchovu školním pensionátům, ale krade všemožně čas svým zálibám a pečlivě s dětmi opakuje jejich učivo; večer celou rodinu shromáždí kolem sebe k společné modlitbě a k četbě Písma. Otec Ozanam je přesvědčen, že jedině přísná výchova zajistí jeho dětem všestrannost vzdělání a že jim dá pevnou páteř pro celý život. Bedřich, který byl povahy obzvláště citlivé, jen vedle otce se cítí silným a odvážným. Výchovu prozřetelně doplňovala i matka Ozanamova, které bolestné události Velké revoluce vtiskly nesmazatelný stín trpké bolesti do duše. Zbožná matka svým jemnocitem vyrozumívá přesně, kde je její místo vedle muže a u dětí.

Bedřich roste. Vidí, jak otec i matka v každé volné chvíli odcházejí na nejodlehlejší předměstí Lyonu, do vlhkých sklepení a do mansard ve čtvrtém a pátém poschodí, aby rozdávali potraviny, šatstvo i peníze nejnuznějším. Bedřich pokládá za nutnou součást jejich rodinného života, že matka pere, šije a zaplátuje prádlo nemocných vdov, opuštěných sirotků a že otec s úsměvem opouští teplý pokoj a běží s otrhaným chudákem, který důvěřivě mohl v každé chvíli zaklepati na dveře domu doktora Ozanama. U Ozanamů se nedrží dlouhé salonní řeči a nepřicházejí lyonské paní, aby v prázdných řečech pomlouvaly celý Lyon; místo nich přicházejí chudé ženy, služebné a paní Ozanamová nepropuští žádnou bez dárku nebo jen dobré rady. Dílo manželů Ozanamových se rozrostlo do takové míry, že jim nebylo možno samotným všechno zastati, a tu praktická paní Ozanamová zorganizovala chudé lyonské dělnice v jakési sdružení vzájemných pomocnic a ošetřovatelek nemocných.

Obtížen několika balíky spěchá Bedřich se svou matkou kolem katedrály sv. Jana, kaštanovou alejí náměstí Bellecour daleko na periferii města a po

srázných, polorozpadlých schodech dostává se k bíd-
ným bytům, páchnoucím brlohům nezaměstnaných
dělníků hedvábnických. Se všech stran pryšticí vlh-
kost a bolest zhnisaných a nehojených ran se derou
do očí lyonského chlapce, který těžko proniká tmou
a ticho světniček, kde odumřely ruční stávky. Na
stopadesát tisíc dělníků tkalcovských žije ve zdech
Lyona. Netušil tehdy desetiletý a patnáctiletý Bed-
řich, že za několik let tato resignace tisíců chudých
vyšlehne v plameny a že jen krev rozstříkující muš-
kety srazí zoufalou chudinu i s její revoltou hladu
zpět do těchto temných děr.

Šíp byl vystřelen a jeho dráha je ústřední nití ce-
lého života Bedřichova. V Lyoně a na stavbu lásky
k trpícím byl položen základ osnovy, která se poz-
ději utkala v tkaninu, již obdivuje celý svět, v níž
se odívají miliony chudých a opuštěných, jež je
milá i zrakům Božím.

Nebylo potřebí mnoho, aby duše Bedřichova po-
chopila profeticky, třebaš ještě neorganisovaně,
mysl celého svého budoucího života. Útlý chlapec
brzy dospívá duševně; je někdy až žensky citlivý,
ale při tom mužně rozhodný. Soucit s nuznými a
trpícími je jeho takřka organickým přesvědčením.

V šesti letech usedá Bedřich do školních lavic
lyonské Královské koleje. Bedřich se sklání nad svými
knihami a sešity a s vášní po otci zděděnou se
vrhá na počátky všeho vědění. Dosahuje brzy tako-
vých výsledků, že překvapuje své učitele, jak o tom
píše jeden z jeho tehdejších profesorů, který poz-
ději napsal životopis Ozanamův. Ve čtrnácti letech
překládá Bedřich s plným pochopením latinské kla-
sické básníky, v šestnácti zná obstojně řecky, hebrej-
sky, studuje sanskrt a učí se novějším řečem; lyon-
ské časopisy přinášejí v té době první články z pera
Bedřichova. Náboženská horoucnost našla výraz
v hymnech o Panně Marii a o Nanebevstoupení Pá-
ně. Rodinná výchova a talent se spojují v harmonii
překvapujících úspěchů. Duše Bedřichova roste a
silí. První knihu svých básní s hřejivým úsměvem

přináší Bedřich jako květ své lásky a vděčnosti svým rodičům.

Lyon je jedním z ohnisek požárů té doby. Je uzlem chvění, které probíhá celou Francií. Bedřich Ozanam začíná rozuměti tomu, co se tak úporně potýká v jeho vlasti. Boje duchovní se přenášejí i do jeho duše, která již sama prodělává boj svého věku. Snad by bylo možno jeho první úspěchy nazvati úspěchy mladistvého zápalu, náboženského nadšení, snad i ctižádostí, ale to bychom stoupli vedle, kdybychom chtěli kráčetí touto cestou, neboť cesta mladého Lyonana je příliš vážná. Vidím brzo jasně, že to, co by bylo možno takto nazvati, pomalu v Bedřichovi zraje v pevné formy a nabývá určitosti a ontologického přesvědčení. Doba pochybností a nejasností je pro Bedřicha úporným bojem a trýzní. Jinoch utíká z domu a toulá se ulicemi, sady, předměstími, šplhá po stráních a svírá rozpálenou hlavu. Světlo v temnotách, k cíli vedoucí cestu! — tak volá Ozanam a utíká opět a opět a s nejistotou se krade i kolem katedrály sv. Jana. Všechno to, co načerpal ve svých knihách, nyní v něm hoří. A když úzkosti jsou největší, přichází Bedřich kajícně k abbé Noirotovi, profesoru filosofie na královské koleji, a s ním chodí na procházky, spolu hrají šachy a usměvavý abbé tiší bouře a pevně přidržuje mladý stromek, aby nebyl vichrem pokřiven, nebo dokonce i zlomen. Ozanam později často píše: Jakým přítelem mi byl ten dobrý Noiro! Navždy jsem mu zavázán vděčností.

Tak se z dítěte světa stalo z Bedřicha dítě Světla.

Na konec promluvil Bůh k smutku Bedřichovu, světlo zajiskřilo v temnotách. Ozanam jako vzpomínku na ty doby píše po třiceti letech: „Víra jest úkonem vůle. Přijde náhle den, kdy člověk musí chtítí, kdy musí svou duši odevzdati — a tehdy Bůh mu za to dá plnost svého světla.“ A ve svém deníku: „V době, která byla plná pochybností, propůjčil mi Bůh milost, že jsem se zrodil ve víře; jako jedno z jeho dětí jsem vyrostl na klíně křesťanské-

ho otce a zbožné matky. Za první učitelku mi daroval rozvážlivou sestru; byla zbožná jako anděl a také se jí brzy stala. Později se i ke mně dral hluk rozvráceného a bezvěreckého světa; učil jsem se znáti ty hróznó nejistoty a pochybnosti, které přes celý den hlodaly v mém srdci a v noci plnily oči hojnými slzami. Neustále mě skličovala nejistota, zda jsem povolán k věčnému životu. Přímo zoufale jsem spoléhal na svatá dogmata a hned zas jsem se domníval, že je cítím hroutiti se pod svýma rukama. Potom mě osvobodilo učení jediného, pravého Boha, který přinesl rád a světlo do světa mých myšlenek. Navždy do budoucna byla má víra upevněna, a zcela proniknut touto Boží milostí, slíbil jsem Bohu, že celý svůj život posvětim pravdě, která mi dala mír poznání.“

Sedmnáctiletý opouští školu lyonskou a s plným pochopením boje a života denně se vrací k pramenům pravdy: „Bůh je láska a kdo v lásce žije, ten zůstává v Bohu a Bůh v něm.“

Nyní chápe již všechny ty návštěvy svých rodičů u lyonských chudých a pramen jeho poznání mu znovu říká: „Milovati budeš Boha, Pána svého, z celého srdce svého, z celé duše své, ze všech sil svých, z celé mysli své. A bližního svého jako sebe samého.“

A noc utíkala do nového dne, mrtvé ticho stálo nad Lyonem a z domu doktora Ozanama z jednoho okna padala červenavá záře do ulice. Sedmnáctiletý jinoh se ještě nyní skláněl nad Písmem svatým a Životy církevních otců.

Nyní má Bedřich rozhodnouti o celém svém budoucím životě. Umění a sladké kouzlo literatury vábí dotěravě a Bedřich váhá, dlouho váhá, zda by přece neměl svěřiti otcí své tajné přání studovati moderní literatury. I vznešenost kněžství tlučá na jeho srdce a Bedřich stojí zas omámen širým světem, který je ustrojen z tisíce možností a který má tak málo lásky. Ale otec Ozanam vždy toužil míti z Bedřicha advokáta nebo soudce u královského

dvorního soudu. A Bedřich poslechne přání otce. Ale je ještě příliš časně, než aby sedmnáctiletý Lyončanek mohl žítí bez rodinného prostředí v Paříži. Proto musí Bedřich ještě na dva roky do kanceláře lyonského advokáta. Nic není platno, že se Bedřich s hrůzou a s nechutí hrbí v tmavé kanceláři nad starými listinami a procesními akty; životní nutnost je zde. Bedřich nezakrňuje, ale vrhá se nyní se zvýšenou pílí do práce; studuje němčinu, hltá spousty knih, vzdělává se v náboženské dogmatice a svou novou knihou ostře, polemicky vypadá proti filosofii Sain-Simonově. Kniha budí rozruch, kniha je konfesí, je letem šípu — prvním zásahem.

Ozanam cítí, že ještě daleko nedorostl svými vědomostmi onoho stupně, kdo by se mohl průkazně a úspěšně vrhnouti do boje za obrodu společnosti — konkrétně: za práva chudého, odstrčeného dělníka, sirotka a vdovy. „Jsme ještě mladí a věda nás musí ještě náležitě živiti, než budeme moci lidstvu nabídnouti její ovoce. Zatím co prudká bouře ohýbá mnohý stromek, nepozorovaně a tiše rosteme.“ Tak píše v té době jednomu ze svých přátel do Paříže.

Ozanamovi je v Lyoně dusno, cítí, že těžký vzduch úzkoprsého měšťáctva mu tiskne hrdlo a nedává dosti prostoru k rozletu. „Musím se vzdělat ve filosofii,“ říká si Bedřich a hltá jedno filosofické dílo za druhým. Odpor k zindustrialisované a hmotnými zájmy prošpikované bohaté společnosti lyonské roste už řadou geometrickou. Ozanam píše v jednom svém dopise: „Každý zde (v Lyoně) má svého Boha, své břicho, trpí hojností a jest vycpán svou ohnivzdornou pokladnicí. Každý mluví o svobodě, ale nerozumí z toho ničemu . . . má svůj hmotářský řád, svou zvláštní svobodu, jídlo a peníze: co chce víc . . . Naši provinciální měšťáci nežijí ani z včerejšků, ani pro zítřky, ale znají jenom dnešek.“ A je Ozanamovi až úzko, pomyslí-li si, jak svět se chystá porodit novou společnost. „Cítím, jak se minulost rozpadá, jak základy staré stavby jsou roztrhány a jak

jakési strašné otřesy změnilly tvářnost země. Nuže, co nového může vyrůst z těchto trosek? Má společnost zůstat pohřbena pod ssutinami rozvaleného trůnu? Nebo má, omlazena, krásnější a bohatší opět se vzpřímiti? Uvidíme „nové nebe a novou zemi“? Toť velká otázka. Ale jaký tvar na sebe vezme a jakým řádem se bude řídit tato nová společnost?“

Chápete, že se opravdu mohli pohoršovati vážní měšťáci lyonští, když do jejich břicha drkl a ani klobouk nenadzvedl, nepozdravil, jen zabručel do země se dívající, nikoho nepoznávající, hluboce zamýšlený mladý Ozanam?

IV. ŠÍP LETÍ

Ranní mlhy ještě stály v ulicích, když devatenáctiletý Bedřich Ozanam se loučil se svými drahými. „Hodina nadešla, je třeba dáti se na cestu,“ řekl si významně, pevně mladý Ozanam a se zaťatými pěsti a s pevně semknutými rty odjel daleko z domova. Tak rád by plakal, ale „hodina nadešla“ a tím bylo řečeno vše. Dráha šípu musí býti přímá, nesmí pozbývati na své průbojnosti. „Budoucnost je před námi — nesmírná jako oceán; jsme jako odvážní plavci na pouhé bárce a všichni úporně veslujeme; nad námi jako zářící hvězda je naše svaté náboženství, jež musíme sledovati; před námi moře slavně rozbrázděné velikány naší vlasti a drahého učení; za námi naši mladší bratři, soudruzi ještě bázlivi, kteří čekají příklady.“ Tohle je rozhodnutí a devisa Ozanamova, která splývá s jeho rtů, když dostavník vjíždí do ulic Paříže, ještě horké a kouřící posledními událostmi. Ale enthusiasm Ozanamův i v tom vidí příležitost k svatému boji: „Je krásné býti přítomen dobám tak slavným; poslání mladého člověka ve společnosti je dnes těžké a odpovědné.“

Daleko vpřed vychýlené touhy a naděje však přece jen jsou odráženy šedou skutečností. Zklamane

představy se promítají brzy v tento stesk: „Paříž je jako nesmírná mrtvola, k níž mám býti připoután svým po životě prahnoucím mládím; její chlad mě zmrazuje a její porušenost mě chce ubíti... Pro mě toto město bez hranic, kde se cítím jako ztracen, je Babylonem, je místem vyhnaneckým a poutnickým. Věda a katolicism — to jsou mé jediné útechy.“ Čím větší porušenost, tím spíše zve k houževnaté práci, k apoštolování a k rozvinutí všech sil.

Ozanam brzy opouští svůj první byt a nalézá svému stesku po rodičích, svému smutku i žhavým touhám takřka nový domov v rodině slavného matematika Ampèra — přítele svého otce. Slavný Ampère je stejně nábožensky založen jako otec Ozanamův. Ozanam vedle zkušeného vědce přímo roste v odvážné úmysly. Ampère denně pročítá stránky knihy „Následování Krista“ a často se obrací k mladému Ozanamovi se zářícíma očima: „Jak velký je Bůh, Ozaname, jak je velký!“ A mladý právník Ine k Ampèrovi, neboť poznává, že již není tak sám, že není opuštěn úplně a zcela zbaven domova.

„Jedině Kristus může zachrániti moderní lidstvo; on jediný jest mým králem a mým Bohem.“ — Tato slova čte Ozanam v „Génie du christianisme“ a ztouží poznati blíže samotného Chateaubrianda, básníka Ataly. Dlouho obchází dům básníkův, až konečně jednou si dodá odvahy a vstoupí. Je to na Nový rok roku 1832, kdy se Ozanam svěřuje se svými plány, úmysly a studiiemi laskavému romantikovi. „A jak často chodíte do divadla,“ táže se Chateaubriand; a rudnoucí Ozanam se váhavě přiznává, že na matčinu radu ještě v divadle nebyl. Chateaubriand vyskočil, zadíval se jinochu z Lyonu do očí, objal jej a mluvil jako by hladil: „Jen poslouvejte vždy rady své matky. V divadle byste nic nezískal, ale ztratiti byste mohl.“

Na fakultě je záhy oblíben skromný, vždy k pomoci ochotný, otevřený a přímý Lyoňan. Brzy se kolem něho seskupuje hlouček studentů, aby nepřímou naslouchali dráze letícího šípku. Tato skupina

studentů je prvním základem ohromného díla Ozanamova. Roku 1832 překvapuje Paříž cholera a Ozanam chodí od jednoho nemocného přítele ke druhému, ošetřuje, dopisy píše, utěšuje a slouží. Sám zůstává nemoci ušetřen.

Čas Ozanamův je nabit činností: mimo studium práv navštěvuje přednášky z filosofie, z historie, z literatury a všude hledá a všude vybírá z nejlepšího to nejlepší a buduje svůj charakter, napřimuje své přátele a svází stavivo k základům svého díla. Již se mu začíná ujasňovati, kde bude jeho místo, kam musí nejprve zasáhnouti, kam přiložiti nůž i srdce. Třebas ještě nevidí přesný tvar svého díla, přece jen již letící šíp jeho duše protíná clonu, za níž se matně rýsují první črty velikého plánu.

Universitní katedry v té době jsou často místy, odkud profesori hlásají své materialisticko-rationalistické teorie a zasazují zlé zrno do niter vědychtivých studentů. Ozanam těžce nese tento stav, neboť je přesvědčen, že mezi posluchači je mnoho takových, kteří stejně jako on s odporem musejí naslouchati falešným, zvráceným a rozkladným teoriím profesorů. A tu vyhledává jednoho po druhém a brzy je zde skupina studentů, kteří se dovedou neohroženě a hlasitě postavit přímo proti politisujícímu profesorovi. Ozanam sám několikráte se utkal s přednášejícími profesory a dosáhl úspěchů. Aby vždy a všude mohl brániti učení Kristovo před hanobiteli a falešnými nájezdíky, připravuje se Ozanam pečlivě vědecky a vstřebává do sebe spousty nejlepších učen. Již tehdy je jeho kolegům jasno, že Ozanamovo místo v budoucnu je za universitní katedrou. Přesto přese všechno však nebyl Ozanam jen vášnivým dříčem vědy; vždycky v prvé řadě mu šlo o to, aby se zdokonaloval v poznání učení Kristova a aby prohluboval svou víru, aby laskavé učení Ježíšovo měnil ve své skutky. Zkušenost s universitními profesory ukazuje Ozanamovi, co podstatně chybí novému duchu probouzejícímu se v nové francouzské generaci vysokoškolské. Ozanam dlouho

přemítá o tom, jak by postavil nějaký ekvivalent proti zlé působnosti university. A snad přímo řízením Božím nalézá brzy muže, který se mu zdá býti s to, aby vyburcoval v mladých, stále ještě se chvějících studentech ducha odvahy a pavelského apoštolátu. Ozanam často naslouchal kázáním P. Lacordaira a tu jeho myšlenka našla výrazu. Krátce se rozhodl; napsal žádost k pařížskému biskupovi, ve které vyličuje nebezpečí, které s universitních kateder a z veřejného života vůbec ohrožuje vyrůstající inteligenci a dožaduje se na biskupovi, aby v chrámu Notre Dame uvedl v úřad kazatele P. Lacordaira se zvláštní misí prospěšnou vysokoškolnému studentstvu. Biskup a kněžstvo jsou udiveni žádosti mladého studenta, ale uznávají jeho důvody a P. Lacordaire je pověřen kázáními v Notre Dame. Tak vznikly konference v Notre Dame. Dnes celý katolický svět v nejrůznějších formách opět a opět organizuje onu myšlenku dvacetiletého studenta Bedřicha Ozanama. A tehdy přichází k P. Lacordairovi, osobně jemu neznámý, dlouhovlasý jinoch, který žářem svých očí přesvědčuje a získává. Lacordaire později hrdě vyznává, že to byla zvláštní láska k víře, k vlasti, k pravdě a dobru a k celé křesťanské budoucnosti, jež mluvila k němu ze srdce Bedřicha Ozanama.

Sám Ozanam píše později ve svých vzpomínkách: „Byli jsme tehdy ohroženi jakousi zátopou bludných nauk a cítili jsme naléhavě, že musíme upevniti svou víru proti útokům, které byly na nás vedeny různými systémy falešné vědy.“ — Konference v katedrále Notre Dame byly jednou z prvních bašť, které Ozanam budoval po celý svůj život.

Ozanam s velkými potížemi apoštoluje mezi svými druhy na universitě, neboť, jak říká později: „Někteří z mých studentských přátel byli materialisty, někteří saint-simonisty, jiní byli stoupenci Fourierovými, jiní pak byli deisty. Když jsme se my katolíci usilovně namáhali vyvolati v paměti těmto bloudícím bratřím zázračnost křesťanství, říkali nám

všichni: „Ano, máte pravdu pokud mluvíte o minulosti: křesťanství kdysi dávno působilo zázraky, ale nyní je již mrtvé. A vy, právě vy, kteří se tak vynášíte, že jste katolíky, co jste udělali — právě vy? Kde jsou skutky, které by dokazovaly vaši víru tak, že bychom si jí vážili a zatoužili ji přijmouti?“ — Měli pravdu: tato výčitka nám však jen posloužila. Tehdy jsme si řekli: Nuže, činy! Naše skutky musejí býti v souzvuku s naší věrou! Ale co dělat? Co dělat, abychom dokázali, že my katolíci máme pravdu: co máme dělat, aby se to Bohu co nejvíce líbilo? Nuže, musíme býti pomocníky svému bližnímu, jako se jím stal sám Kristus Pán a proto: svou víru postavme v ochranu lásky!“

Velice těžké bylo postavení Ozanamovo a jeho několika málo přátel. Zdálo se býti až směšné, že několik studentů chce stavěti hráz onomu hučivému přívalu pařížskému. Ale apoštolská zanícenost dává srdcím odvalu a důvěru. Ozanam se často schází se svými kolegy a znovu a znovu rýsují plán ohromné Paříže a celé Francie a hledají onen trojúhelníkový bod, ono ohnisko všech těch poloměrů, jež by uzavřely v kruh lásky tisíce, statisíce strádajících a hladovějících.

Chmury s mladých čel se zvedají a z bojácných studentů se stávají bojovníci; roste „Militia Christi“.

Bojovníci!

Bojovníci, jichž útočnou zbraní bylo símě lásky, štítem učení Kristovo, bojištěm Paříž a — celý svět.

V. UBI CHARITAS, IBI DEUS

Atmosféra pokojíku, v němž se scházejí k svým schůzkám Ozanam a jeho přátelé, je napjatější a napjatější. Je zřejmo, že v těch rozhořčených a vášnivých poradách tkví něco, co stále ještě nemůže prolomiti onu koru denních nejasností. Jedno je jisté: jejich úkolem bude pomáhati bližnímu; ale jakou formu má na sebe vzíti tato pomoc, aby byla

opravdu účinná, aby nesla trvalé ovoce, aby mluvila pokud možno sama o vznešenosti katolictví, aby byla světlem z tmy a chaosu?

V těch chvílích pobledlá tvář Ozanamova přímo hoří ruměncem a rty se chvějí a z pod vlasů do čela spadlých srší blesky jeho zraků. Debaty nemají konce. A tu jednou Ozanam, rozčilen stálým jednáním a hledáním, vybuchl: „Síla lásky, která je podstatou našeho náboženství, musí býti dokazována skutkem!“ Slovo padlo. Ozanam vyběhl ven do temného večera. Jen dva přátelé se brzy probrali z překvapení, jež způsobil Ozanamův odchod. Dostihli Bedřicha u jeho domu. Ozanam se tehdy zastavil a jeho třesoucí se rty náhle našly slova, která dala onen toužený tvar mladým ideálům — krátce, měkce a hřejivě vyložil plán celého svého života: „Nemluvme již o lásce, o charitě! Ale jednejme a pomáhejme chudým!“

Ozanam se rozběhl do svého pokoje a naložil si všechno palivo, které měl ještě na poslední zimní dny, a odnesl je jakémusi chudákovi v jedné postranní ulici. Pod chvějící se rukou Ozanamovou brzy vytryskl v krbu oheň a mrazem ztuhlá světlice brzy roztála jako oči onoho neznámého pařížského ubožáka. Řeknete ještě: utopie?

„To byla jiskérka, která pak v nejbližších dnech se stala Božským plamenem lásky, který pak rozdmýchal jako oheň spolek sv. Vincence z Pauly“ — tak píše Lamache, jeden z těch dvou přátel, kteří mlčky sledovali Ozanama onoho památného večera.

A pak už šlo všechno svým tempem.

Ozanam vycítil ze svého okolí, takřka žil všemi široce rozevřenými póry své inteligence i smyslů nejistotu a nemoci své doby. Jeho dílo jako by mu bylo samým Bohem měreno v takových chvílích, kdy člověk slyší jen své srdce, kdy srdce tepe tak, že neslyšíš žádných jiných hlasů, že nevidíš slunce, měsíc, ani den a noc, kdy Bůh jedině k tobě naléhavě mluví. Ozanam teprve později dovedl dáti tvar svým vzpomínkám na tuto dobu počátků svého dí-

la. Cítil, že ona palčivá otázka, která zmítá celým světem, není otázkou politickou, ale sociální, že je to boj těch, kteří nemají nic, a těch, kteří mají mnoho. „Je to hrozný náraz nadbytku a bídy, který otrásá celým světem.“ — „Je mnoho lidí, kteří mají hodně a kteří chtějí míti ještě více; a je mnoho lidí jiných, kteří nemají ani nejnnutnější, kteří nemají vůbec nic a kteří jsou schopni vzít si, nedá-li se jim. Mezi oběma třídami se chystá boj, a tento boj hrozí, že bude krutý: s jedné strany moc zlata, s druhé umocněný odpor zoufalství.“

Ozanam jako by se ptal, zda lidstvo je ještě lidstvem, když vidí, jaká katastrofa se blíží. V době osvěty, kultury, civilisace! Jedině charita, obětavost a křesťanská trpělivost mohou zabrániti loupeži, vraždě a mohou vyléčiti bolesti chudých. „A úkolem nás křesťanů je vložiti se mezi tyto nesmiřitelné nepřátele a způsobiti, aby jedni z nich dávali, domnívajíce se, že naplňují zákon, a druzí, aby přijímali pomoc jako dobrodiní; musíme dokázati, aby jedni ustali od věčného dožadování se, a druzí, aby přestali se svým ustavičným odmítáním; aby rovnost přešla do krve všem, aby dobrovolné společenství nahradilo daně a nepřirozené vypůjčky; aby křesťanská láska vykonala všechno to, co omezená lidská spravedlnost vykonati nemůže.“

Mladý právník se vydává na cestu, aby hledal lidi, kteří by byli ochotni bojovati stejně jako on. „Vím, že zde jsou, že je jich mnoho, ale jsou roztroušeni jako zlatá zrna po hnojišti, a ten, kdo touží je sdružiti pod jedním praporem, má velice nešdnádný úkol.“

Ale Ozanam se přece vydal na cestu.

Tehdy žil v Paříži muž vzácných vlastností a charakteru opravdu křesťanského, pan Bailly, který byl tehdy obecně nazýván otcem pařížského studentstva, který svým nákladem zřídil v Paříži jakýsi studentský domov, kde studenti nacházeli příbytek i různé výhody pro své studium. Bailly rozuměl také studentskému kvasu více než kdo jiný. A k to-

muto muži jednoho dne přišel Ozanam se čtyřmi přáteli a důvěrně se mu svěřili se svými plány. Laskavý Bailly se zamyslel a za několik okamžiků sevrhl ruce Ozanamovy ve svých. Dům otce Baillyho se otevřel účelům Bedřichovým. Dílo začalo.

Začalo s prvními překážkami. Místní farář nevrle odbyl Ozanama, když přišel s žádostí, aby jako místní duchovní správce schválil jeho kroky. „Student má studovati a ne se pouštět do nějakého pokusnictví. Od toho jsou zde on a . . .“

Ozanam odešel s úsměvem. Duchovní bída a nedostatek chleba u pařížské chudiny byly přesvědčivější než nevrlá slova duchovního. Dílo musí kupředu! Několikrát za týden opouští pět studentů své knihy a pravidelně navštěvuje potřebné chudé na pařížských předměstích.

Tak přišel květen roku 1833.

V redakci pana Baillyho (Bailly vydával také deník „Katolická tribuna“) večer v 8 hodin se sešlo sedm lidí: Bailly čtyřicetiletý a šest studentů ve věku od devatenácti do dvaceti tří let: Lamacke Pavel, Clavé Felix, Le Taillandier August, Devaux Julius, Ozanam Bedřich a Lallier František. Ozanamovi je tehdy dvacet let. Sedm lidí se neodvažuje hovořiti. Vstávají; s chvějících se rtů se řine tiché vzývání „Veni Sancte Spiritus“. Tak začalo první zasedání první konference sv. Vincence z Pauly a navždy pak zůstalo nepsaným příkazem, aby veškeré počínání bylo uváděno modlitbou. Dále nebylo dlouhých řečí. Sami se chopíme díla; budeme choditi dům od domu, od chudého k chudému a sami budeme pomáhati — to bylo rozhodnutí. Krátké, ale hluboké a tolik odvážné. Stále ještě je možno říci „jak utopistické!“, ale kdo z těch šesti lidí by byl v té chvíli myslel na nesmírnost Paříže?

Představená sester sv. Vincence z Pauly nebyla pak příštího dne pranic překvapena návštěvou Ozanamovou a jeho přátel. Zнала již onen studentský kroužek a velice ráda jim napsala jména chudých, opravdu potřebných. A pak začínají studenti nositi

již radost do chudých příbytků. Jejich horlivost je obdivuhodná, ale Ozanam je neúnavný a bledost mizí s jeho tváří, když klepe na dveře chud'asů, a když cítí, že jeho srdce mu připomíná ony dny, kdy s matkou klepali na dveře ubohých tkalců lyon-ských. Hle, stesk se naplňuje v radost a útlý stromek, našťipený samotnou milostí Boží, vyrazil svou mízu v první větve.

Na konci letního semestru roku 1833 charitativní kroužek Ozanamův má již patnáct členů. Křesťanská láska svírá tuto družinku v radostné pospolitosti až v bratrství. Při každé schůzce jde klobouk kolem dokola a každý přispívá na chudé. Studentská chasa má odjakživa jen drobné mince, ale v klobouku se zablýskl i velký pětifrank. Nikdo neříká ani slova. Ten pětifrank je honorář, jež Ozanam právě dostal od pana Baillyho za článek v „Kato-lické tribuně“.

Ozanamovou touhou je, aby jeho spolupracovníci opravdu přilnuli k obecnému lidu, aby s ním žili, aby cítili jeho bolesti, aby se s ním dovedli radovati, aby přicházeli k chudým, jako přátelé když přicházejí na návštěvu. Mnohý z návštěvníků chrámu Páně se zadíval zvědavě na patnáctičlennou skupinu jinochů, kteří každý den korporativně byli účastni služeb Božích. A kdo může říci, zda mnohé skleslé srdce nepookrálo, když vidělo, že mládí nezapomíná na Boha? I v tom byl příklad, i tak chtěl Ozanam působiti.

„Musel bych se velice mýlit, kdyby z těchto nových katakomb nemělo vzejíti světu nové světlo,“ tak píše Léon le Prévost, pozdější zakladatel řádu bratří sv. Vincence z Pauly. Prévost poznal hrůzu Paříže, její bídu, a vycházejí z její zoufalosti, udiveně se zastavuje nad usmívajícím se kroužkem Ozanamovým. Je stržen nadšením a vyhledá Ozanama a nabídne mu svou spolupráci. Jak Bůh dovede sdružovati ušlechtilé duše!

Pln radostí z úspěšných počátků konference, odjel Bedřich domů do Lyonu. Tyto prázdniny mají

býti plny slastí pro Bedřicha. Celá rodina odjíždí do Itálie, již poznati bylo od nejútlejšího věku Bedřichovou touhou. Pak vidíme Bedřicha v Miláně, jak spěchá do ulice Santa Maria à l'Orto a vyhledává dům, kde stála jeho kolébka, jak v chrámu Panny Marie Služebnice obnovuje na kolenou tichým hlasem svůj křestní slib a jak děkuje vroucně Bohu za to, že jej připočítal v řady svých dětí. Navštěvuje Patii a v Bologni prochází starobyklou universitou, navštěvuje musea a knihovny. Přes Umbrii odjíždí Ozanam do věčného města Říma a první jeho kroky platí chrámu sv. Petra. V těch dnech pokleká i před papežem Řehořem XVI. a přijímá jeho požehnání. Celá cesta je pro Bedřicha jedinou velikou slavností a kdo může říci, zda tehdy na všech těch místech, kde byly znatelný kroky křesťanských mučedníků a velkých učitelů Církve, nedorostl Ozanam v onu velikost, již pak v příštím roce vtiskl svému dílu. Vystupuje z katakomb římských s modlitbou na rtech, uniká tajně duch Ozanamův v ony zahrady tajemného františkánského umění Dantova, a celá země se mu zdá býti zřídlem krásy nedočerpatelné.

V listopadu 1833 je Ozanam opět v Paříži mezi svými u svého díla. Veřejné obecní úřady v té době prozkoumávají činnost konference a jmenují Ozanama chudinským komisařem ve čtvrti sv. Viktora. Křesťanské dílo zapouští kořeny. Svému spolku vtiskl Ozanam jméno „Konference“; na počátku roku 1834 je celému sdružení dáno jméno sv. Vincence z Pauly. Sv. Vincenc z Pauly se stal patronem konferencí vedle Matky Boží, jejíž ochraně Ozanam ještě zvláště zaslíbil dílo své i celé družiny. Matka Boží byla vždy cílem něžné a synovské úcty Ozanamovy. Ona mu byla pramenem, který byl osvěžujícím nápojem jeho duši. Ozanam je horoucím sodálem Matky Boží, k ní se modlí slovy: „Ó, Matko Boží Burgoská, která jsi také Matkou Písánskou i Milánskou, Matkou Kolínskou i Pařížskou, která dlíš v Amiens i v Chartres, královno vel-

koměst katolických, ó, jak jsi vpravdě krásná a vznešená!“ Po bok Panně nejsvětější postavili vincenciáni sv. Vincence z Pauly. Co pro ně znamenal sv. patron, plyne ze slov Ozanamových: „Ve skutečnosti není pro spolek svatý patron něčím prázdňým, nic neříkajícím štítem jako třeba sv. Dionisius nebo sv. Mikuláš na štítě hostince; není také pouhým vznešeným jménem. Jest vzorem, jež musíme i my v sobě vytvořiti, jako on sám v sobě uskutečnil vzor božský, samotného Ježíše Krista. Svatý patron je pro nás životem, jímž musíme kráčet; jest srdcem, na němž si můžeme zahřívati srdce své; jest duchem, ve kterém je světlo; jest nám vzorem zde na světě a ochráncem v nebi. Že sv. Vincenc z Pauly, jeden z nedávno za svaté prohlášených, žil tak blízko naší době, má pro nás obzvlášť velký význam. Velké duše svým životem v blízkosti Boží dosáhly čehosi prorockého. Nemůže býti pochyby o tom, že sv. Vincenc předvídal bolestné potřeby naší doby. Nebyl mužem, který by byl stavěl na písku nebo jen na jeden den. Takový Augustin, takový Benedikt, Bruno, František, kteří již patnáct, dvanáct, osm, šest staletí dřímou v lůně země, mají vždy své duchovní potomstvo. Hvězda sv. Vincence z Pauly, která vzešla nad obzor později, je jistě určena k dlouhému běhu! Nuže, vpřed za jejím světlem!“ V té době dostává farnost sv. Štěpána nového duchovního správce, který se vřele ujímá konference a je jejím duchovním rádcem; jím se dostalo dílu Ozanamovu vlastně prvního církevního schválení. Vincenciáni horlivě navštěvují své chudé a jejich dílo s láskou počaté, z lásky pryšticí, milostí Boží je rozšiřováno a podporováno tak, že Ozanam se může odvážiti dalšího kroku; dobře pozoroval při návštěvách ve čtvrtích chudinských, jak řemeslnické dílny a malé obchůdky mladých, neškolených řemeslníků unikají těmto z rukou, a proto se nerozpakoval a zřídil s pomocí svých věrných zvláštní kurs, kde naučil mladé řemeslníky vésti si hospodárně,

naučil je nejběžnější kalkulaci a vyřizování písemností. „Jsme mladí,“ píše v té době Ozanam jednomu ze svých přátel, „než abychom mohli bráti podíl na sociálním boji. Můžeme však zůstat nečinní, když svět je plný hoře? Toho bud' me daleci! ... Přál bych si, aby všichni mladí lidé hlavou i srdcem horlivě spolupracovali na díle lásky. Ve všech zemích musí vyrůst mohutný spolek k podpoře chudých tříd národů.“

Při veškeré té práci však nezanedbával svá studia. Pilně studuje svá práva i své oblíbené vědy: dějiny a literaturu. Vášnivě studuje a shromažďuje doklady o tom, že jedině křesťanství je první a nejvyšší potřebou lidstva, že jedině křesťanství zaručuje opravdový pokrok vědy, umění i života sociálního. „Trojím způsobem působí křesťanství: věrou, nadějí a láskou; životně na ducha, úrodně na srdce a sílivě na všechno lidské konání.“ Z té doby je i Ozanamovo pojednání „Křesťanství zárukou pokroku“.

Konference dorostla ve sto členů. Jak se Ozanam radoval, tak mu tento počet působil také starost: ne proto, že by nebyl rád, že tolik srdcí našlo cestu k bližnímu, ale cítil, že v takto rozrostlém kruhu nesnadno vyrůstá ona hřejivá bratrská společnost, že nesnadno se vyvíjí ona ušlechtilá intimnost malého kroužku. Jak tomu odpomoci, jak to vše zařídit, aby druh s druhem žili ve styku bezprostředním? Konference, to byl vlastní tep Ozanamova srdce. A srdce nyní bušilo starostmi na poplach. O půlnoční mši v karmelitském kostele prosí Ozanam o radu tu, jejíž ochraně Konferenci zasvětil. Mír se snesl do duší všem vincenciánům a všichni pochopili návrh Ozanamův: je třeba v zájmu dokonalé, intenzivní práce rozdělit se ve dvě sekce; každá bude mít své schůze, svou správu, sama bude přijímat nové členy.

Tak vznikly Konference dvě, kterým i následujícím byly dány pevné stanovy, na jejichž dodržování

a plnění bude bdíti generální rada. Stanovy vyplývají z nejuvnitřnější podstaty Konferencí, z náboženského života, který musel býti vincenciánům měřítkem všeho. „Proto jsme se svěřili v ochranu svaté Panny a svatého Vincence; jim prokazujeme zvláštní úctu a následování jich necht' je naším prvním snažením!“ Dále pak stanovy rozšiřovaly práci Konferencí takto: *a)* Členstvo Konferencí má býti upevňováno v životě náboženském dobrým příkladem a všestrannou radou. *b)* Povinností členů jest: navštěvovati chudé v jejich příbytcích a podle jejich potřeb přinášeti jim podporu v životních potřebách; jest třeba, aby členové Konferencí občas také svým chudým bratřím přinášeli radosti duchovní, připomínajíce jim slova Spasitelova: „Nem-jem chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které z úst Božích vychází.“ — *c)* Pokud jim to čas a soukromé zaměstnání dovolují, necht' se členové Konferencí věnují chudým dětem, vykládajíce jim základní učivo a vyučujíce je v počátcích křesťanského náboženství. Necht' členové Konferencí pamatují, že všechno, co z lásky učiní pro toho nejpotřebnějšího, jako by Spasiteli učinili. — *d)* Šíření mravných a poučných knih je jednou z velice důležitých složek apoštolské práce. — *e)* Všichni členové ať se horlivě účastňují všech skutků lásky; vždycky, když je třeba, mají všichni členové podle svých sil a možností býti nápomocni svým předsednictvům, aby užitek díla lásky byl co nejbohatší.

V té době, kdy byla utvořena generální rada, je Ozanam předsedou Konference u sv. Štěpána. Bailly je předsedou generální rady. Mladý Lyoňan netouží po nějakých vyznamenáních a čestných místech, jemu postačuje vědomí, že dílo našlo své opodstatnění, že jako z mízného zdroje se řine láska mezi chudé. Ozanam chce býti vždy jen prvním služebníkem svého díla; nemiluje formálnosti, ani planého diskutování, teorisování a papírového úřadování. Láska se musí projevovati zcela jinak, mu-

sí z ní býti životná pracovnosť, príkladná úrodnosť, musí býti praktickou skutočnosťou. Prakticky osvedčovaná láska je neklamnou podstatou vincenciánskej práce a príslušnosti.

Ozanam často stavěl charitatívnu činnosť kresťanskou proti tak zvané humanite, ve které postrádá principiálnu lásku; ostre odmieta takové spolky, ktoré budujú len na humanite, ktoré bez pevných základů náboženských chťejú mlúviti o lásce. Ukojiti len telesný hlad není ještě celá láska. „Filantropie mi pripadá jako jakási matná zed’, u které již jen dobré jednání je pravým skvostem; filantropie se ráda shlíží v zrcadle. Kresťanská láska naproti tomu je něžnou potěšující matkou, která upírá oči jen na své děti a tiskne je ke svým nadržům; zcela zapomíná sama na sebe a pro lásku k svým zapomíná sama i na svou krásu . . .“ Jaká vzorná pokora se skrývá v těchto slovech! Pro samou lásku zapomínal Ozanam i na sebe.

Ozanam přečnuje své fyzické síly, je nahrazuje silou duchovní — modlitbou, důvěrou v Boha a v přátele. Modlitba je mu nutností, z ní roste morálně, kresťansky, ona mu nahrazuje síly fyzické. V Boha zaklesl své myšlenky a celé své nitro, v myšlence na Boha začíná své dílo a v Bohu svým dílem pokračuje. Eucharistie je lékem jeho znavenému tělu, je mu vždy vzpruhou k novým činům. „Včera jsem zase šťastně přijal Toho, který je silou slabých a lékařem nemocným . . . a dnes vám píši s opravdovou upřímnou lítostí nad svou minulostí a s novými dobrými předsevzetími do budoucna.“ Tak píše svým přátelům. Pro Ozanama je časté sv. přijímání nekonečnou radostí; nabývá tak jistoty, jak říká, že je v úzkém styku se všemi jemu drahými. „Opravdu, věřím pevně, že když přijímám tělo Páně, že jsem v přímém spojení se všemi svými přáteli, kresťany sjednocenými v jediném Bohu.“ Přátelé jsou Ozanamovou radostí. Modliti se za ně, aby vytrvali v díle lásky je jeho útěchou. „Přijímaje

svatou Eucharistií, modlím se vždycky také za tebe . . .“ píše jednomu ze svých přátel, který mu stál po boku při zakládání první Konference.

Slova Ozanamova vyjadřovala vždy jen skutky. Tak činí opravdový křesťan. Čin předcházet slovům. Tak chudé uctíval a tak sloužil trpícím mladý lyonský katolík daleko více než jiní svými nekonečnými teoriemi a plány. Společnost lidská připadá Ozanamovi jako onen evangelijní poutník, jenž na cestě ze Samarií byl přepaden, oloupen a nemilosrdně ztýrán. Šli kolem mnozí a nepomohli. Tak i společnost byla oloupena zlými lidmi o hodnoty víry a lásky k Bohu a — bezmocná, pobitá leží na silnici. A přichází Samaritán, katolík-laik, člověk se svou skromnou věrou, a sklání se k ranám ubožákovým a vlévá v ně hojící olej Božího míru a pozdravenému tiskne do dlaní jako oporu pevnou víru v Boha.

Vincenciáni mají býti těmito Samaritány.

VI. UTOPIE?

Museli byste říci, že láska, křesťanská láska je utopie. A to byste byli blázny.

12. října 1834 byla zřízena Konference sv. Vincence z Pauly v Nimes. Strom v Paříži zasazený a štípený vydal plody. Ozanamovo „Vpřed s dobrem!“ zapustilo kořeny velice hluboko, nebo, chcete-li, rozlétlo se celým světem. Tma a nejistota svírající Paříž byly stejné i v městech venkovských. Lidé byli vyčerpáni. Teprve ve své slabosti poznali, že dobro jest pravdivým vyjádřením lásky a že je to láska Kristova, která je zárukou naší radosti a štěstí. Poutník otevřel oči a uzdravoval se.

Kdo by nyní mohl odtáhnouti ruku? Ozanam je neúnavný, žene sebe, žene svou studentskou charitativní falangu, pobízí, volá: „Lépe jest padnouti, než nejíti vpřed!“ A dílu se dařilo. Takřka nevysvětlitelně rostl počet Konferencí. Jen Ozanam se

šťastně usmíval, věděl, že jen moc Boží mohla zachrániti Paříž, Francii a celý svět, že Bůh ke svému slitovnictví užil i slabých rukou jeho a jeho přátel.

Rok 1835 je dobou vypětí všech sil Ozanamových. Zřídil důkladnou knihovnu pro členy Konferenci i pro jejich chráněnce. A dále plnil příkazy evangelia: zřídil oděvnu pro chudé, odívaje ty, kdož postrádali šatu; zřídil útulek pro pocestné, vítaje jako hosty ty, kdož potřebovali přístřeší; organisoval soustavnou péči o mladé řemeslníky na cestách, poskytuje jim dočasné obydlí a vyhledávaje pracovní místa; o děti, o tyto maličké Kristovy, pečoval v první řadě, posílaje své bratry vincenciány do klášterních útulen jako učitele i jako starší přátele; vincenciáni pořádají pro děti hudební a zábavní večírky a radují se s nimi, když vidí, že očka až dosud smutná jsou plná radosti a dětského štěstí.

Ozanam vytvořil veliký kruh lásky pro Boha, který byl vždy středem jeho činů.

A zeptáte-li se, kde na to všechno vzal finanční prostředky, vzpomeňte si. Nejprve sáhli vincenciáni do svých úspor a pak jim pomáhali i jiní. Studenti sebrali mezi sebou na zábavním večírku třicet franků pro Ozanamovy chudé, posluchači jedné vysoké školy poslali dvě stě franků a jiní a jiní se rozpomněli, že jejich majetek patří z části i chudým.

Ozanam a jeho přátelé se nikdy nestyděli za žádnou manuální práci, třeba vypadalo mnohdy groteskně, když studenti vlekli po ulicích kusy nábytku a podobně. Pro chudé nebyla vincenciánům žádná námaha příliš obtížná. S jásotem a se smíchem se studenti honili za svou prací.

Ozanamův byt je místem častých návštěv. Jeho návštěvníky jsou chudí dělníci, lidé bez zaměstnání a všech hmotných prostředků, ale přicházejí i lidé bohatí, aby přinášeli ve skrytu podporu, a přišel v hlubokém obdivu i básník Lamartine.

Během r. 1836 stará se o chudé již devět Konferencí, z nichž jedna je už až v Římě. Lyon má také

svou Konferenci sv. Vincence z Pauly a má svého předsedu — Ozanama.

Student dorostl, dožrálo i dílo.

Když Ozanam vstupoval jako profesor za katedru Sorbonny r. 1845, měly Konference již 9000 členů; dva roky po blažené smrti Ozanamově po dvaadvacetileté neúnavné práci je po celém světě rozseto již 2951 Konferencí. R. 1913 byl počet Konferencí již dán číslem 7500 s více jak 100.000 členy. R. 1855 vydali vincenciáni svým chudým 3,123.883 franky, v r. 1911 15,594.174 franky.¹

Hle, kolik lásky přinesl, kolik jí dovedl vzbuditi onen plachý, pobledlý, dlouhovlasý student z Lyonu! Řeknete ještě: utopie? Kde zůstávají všechny teorie politiků, sociologů a národohospodářů — nejsou-li podloženy láskou, s jakou začal své dílo Lyonan, předčasně zemřelý profesor Sorbonny, Bedřich Ozanam.

Dílo trvá, protože bylo zřízeno ve světle milosti Boží. Které úkoly dnes plní Konference sv. Vincence z Pauly? Vedou soustavnou péči o děti a sirotky, o školní a školu opustivší mládež, pořádají vzdělávací kursy pro řemeslníky, pečují o vojáky; vincenciáni navštěvují vězně a nemocné, budují starobince, přinášejí pomoc nemocným a umírajícím, pečují o blaho venkovského lidu; vincenciáni z Konferencí sv. Vincence z Pauly zřizují prázdninové kolonie: zotavovny i ozdravovny, starají se o ústavy pro léčení plicních chorob, zřizují právní poradny a poradny vůbec.

Jejich úkol a poslání je věčně živé, úkol i cíl svatý.

A proč mohlo dílo Ozanamovo dorůsti oné výše, která charakterisuje již životy světců? Ozanam věděl, že milovati Boha účinnou láskou, znamená milovati svého bližního jako sebe samého. Právě tato bratrská láska je podstatou Konferencí sv. Vincen-

¹ V r. 1935 má dílo Ozanamovo 18.000 konferencí se 180.000 členy. Konference toho roku vydaly více jak 200,000.000 franků na podpory strádajícím spoluobčanům.

ce z Pauly. Ozanam žil mezi svými spolubojovníky vždy jako jeden z nich — s tím rozdílem, že v díle lásky byl neúnavný, že, klesaje na těle, vpravdě neklesal, odcházeje od díla, dával mu pečeť věčnosti. O Bedřichu Ozanamovi platí i ona slova, která řekl on sám o Lamartinovi, jenže křesťansky ještě daleko hlubší: „Byl to člověk jednoduchý, logický, byl vznešený, ale byl něčím daleko více: měl v sobě lásku.“

Ozanam byl vždy jen služebníkem svých chudých; byl přesvědčen, že Bůh, svěruje mu péči o chudé, strádající, opuštěné a nemocné, že mu poskytuje možnosti státi se opravdovým křesťanem a přiblížiti sebe a chudé království nebeskému; v chudých sloužil Ozanam Bohu. Přijav časně ráno svatou Eucharistii, Ozanam neběžel domů, ani nespěchal k svému povolání, ale navštívil vždy s kloboukem v ruce několik svých chudých; tak děkoval Bohu za milost, že jej učinil účastna své přítomnosti. Ozanam nikdy nedělal rozdílu mezi potřebnými; na seznamu jeho svěřenců nebylo poznámek o politickém přesvědčení a náboženské příslušnosti toho kterého chudého nebo nemocného. Vždy to byli jen bratři, kteří potřebovali pomoc. Stalo se jednou, že Ozanam obdržel velký peněžní obnos od protestanta pro chráněnce Konferencí; a tehdy při rozdělení podpor navrhoval jeden člen, aby byla dávána přednost potřebným katolíkům. Ozanam vzrušeně vstal a řekl: „Ano, přisvědčte na tento návrh a rozdělujte nejprve podle náboženského vyznání a národností a já půjdu a celý tento obnos vrátím onomu šlechtnému protestantovi a řeknu mu: ‚Vezměte zpět, prosím, my nejsme hodni vaší důvěry.‘“ Tak rozuměl Ozanam Božím příkazům o lásce k bližnímu.

P. Lacordaire mnohokrát vypravoval, jak Ozanam navštěvoval své chudé a chudí jeho, a obdivoval onen dar, který Ozanama tolik přibližoval chudým. Così tajemně hřejivého plynulo ze srdce a ze slov Ozanamových a chudí se cítili u Ozanama jako doma. Nemohl-li Ozanam okamžitě pomoci, byl

smutný a svůj smutek neodložil dříve, dokud žádost chudého nevyplnil. Mezi podporovanými bylo mnoho nevděčníků, ale to Ozanama nikdy neodvrátilo, aby nepomáhal jiným; ba stalo se u něho velice často, že přišel k nevděčníkovi se stejně milým úsměvem, když viděl, že opět pomoci potřebuje.

Život Bedřicha Ozanama, jak jsme již výše napsali, byl jedinou cestou lásky. Celá osobnost Ozanamova, prolnutá sluncem Božího milosrdenství, nesla pečeť, jež měla barvu Božího srdce. Snad už byl svět příliš lehký pro tíži Ozanamovy krve, že pozemské srdce muselo předčasně zemřít, aby do věků tepalo srdce omilostněné, napájené krví bratří.

VII. VĚK DOSPĚLOSTI

R. 1836 dosáhl Bedřich Ozanam doktorátu věd právních a vrátil se na naléhání své rodiny domů do Lyonu. Těžko opouštěl Paříž, ale věděl, že to není navždy. Jeho charitativní dílo bylo postaveno, ostatní dělníci měli nyní pokračovati v jeho dobudování.

Dílo Ozanamovo — Konference svatého Vincence z Pauly — můžeme zcela právem nazvati dílem věku mladosti i tehdy, když mužným již krokem profesor pařížské Sorbonny znovu a znovu měří ony, z bídy lidské nekonečné, cesty za chudými, kdy nemocen s podlomenými koleny stoupá opět a opět do podkroví, kde leží nemocní a hladoví. Dílo lásky je vždy mladistvé; lásky bude vždy třeba, nevděčnost lidská k Bohu nedá opravdu křesťanským srdcím zestárnouti.

Vidíme-li takto Bedřicha Ozanama, onen vystřelený šíp, stoupáti vyměřenou drahou, můžeme opustiti věk jeho mladosti. Když naštipil stromek a chránil jej před bouřemi a úhonami světa, mohl pak nakloniti k sobě větvě mohutného stromu s přehojnými plody. Nuže, nakloňme i my k sobě některé z těch větví.

Během r. 1836 Ozanam dosáhl ještě doktorátu

filosofie. R. 1837 se stal jeho otec obětí svého povolání a zemřel k veliké žalosti celé rodiny. Bedřich přichvátal domů již po smrti otcově. Rychle utužený mladý člověk se tímto nárazem naklonil vpřed. Otcova síla, která Bedřichovi byla mnohdy zdrojem jeho vlastní síly, náhle zhasla. Bedřich, ačkoliv rád by byl unikl z Lyonu, zůstal u matky, jíž chtěl býti povždy silnou oporou, a proto přijal r. 1839 nabídnuté mu místo profesora obchodního práva v Lyoně. Ale tichá pohoda v kruhu matčinu brzy se rozpukla v chaotický pláč a apatickou melancholii; r. 1839 matka po dlouhé nemoci zemřela. Smrt matčina zdála se býti katastrofální pro okamžitý růst Bedřichův. Byla to těžká bolest, ale Bůh nedovolil, aby smrt jedna byla příčinou smrti ještě časnější. Pomalu se Bedřich ze svého žalu prokopal jako ze studené prsti černého hrobu. Obraz matky však byl nesmazatelně vtisknut do medalionu jeho srdce. Připomeňme ještě i my, že paní Ozanamová byla jednou z prvních inspirátorek charitativního díla svého syna Bedřicha.

R. 1840 byl Ozanam povolán na universitu, aby zastupoval profesora Fauriela v oboru dějin cizích literatur. R. 1842 je Ozanam profesorem na Koleji Stanislavově a r. 1844 je jmenován profesorem na Sorbonně. V té době, vyplněné neúnavnou prací v Konferencích, prací vědeckou, publicistickou, žurnalistickou a učitelskou, jsou jeho síly již podlomeny. V té době Ozanam poznal i ženu, která plně zaujala v jeho srdci místo, které jí patří. Šťastné manželství bylo jedním z těch několika málo radostí, které prudce zazářily v poslední leta jeho života. Studijní cesty do Bretagne, Normandie, Německa, Anglie a Španělska jsou krátkými jasnými dny, které nedorostly v dlouhá slastná leta, ale které prudce zazářily v omamnost smrti. S cesty po milované Itálii se více nevrátil k svému dílu lásky ani na Sorbonnu; opustil krásnou a milovanou ženu, dceru, rozloučil se s tisíci bratry vincenciány; Marseille zakývala jako nesmírný květ vstříc jí přijíždějící lodi a

nachýlila se jako nalomená palma nad dohasínající oči Ozanamovy. Ve věku 43 let 8. září r. 1853 Ozanam zemřel.

„Věda a katolictví,“ napsal Ozanam ještě jako mladý student, „jsou mými jedinými radostmi a věru, že je to úděl krásný.“ Těmto slovům, vycházejícím z celé duchovní podstaty, zůstal Ozanam věren po celý život; jako student, jako vincencián, profesor lyonský i jako učitel Sorbonny nalézá vždy největší radost v tom, když v dobách pohnutých a ve chvílích všeobecných nejistot a pochyb může žít prakticky ve svém náboženství i z náboženství, když může jako z krásně vyciselované amfory nalévati utěšující lék na rány všech svých bližních. Bůh je Ozanamovi ústřednou, z které a do které musí vcházeti a vyrůstati všechno ostatní myšlení. Na Boha Ozanam navazuje všechny své činy i city. Veškeré své konání, veškeré své studium chápe Ozanam jako jediné veliké hledání pravdy, která je samotným Bohem; sílu Boží a její působení cítí tryskati všude po světě jako onen pramen vystoupivší pod poutnickou holí Mojžišovou. „Na konci všech řádů a na všech jejich stupních je vždy Bůh, jež hledáme.“

Potřeba určité, neklamající filosofie, která by zpevnila jeho čisté, ideální názory, potřeba soustavy doktrin, které by byly vždy životným základem a vzorem jeho studiím a činům, hnaly Ozanama vždy jen ke katolicismu. Katolictví je „právě oním zdrojem všeho snažení naší inteligence, všech našich snů, jest také středem, v němž se musí sbíhati.“ Pro Ozanama je jediné katolictví pravým nositelem křesťanství; křesťanství, toť láska, neboť jí člověk poznává a miluje Boha. Idea křesťanská naplňuje celé dílo Ozanamovo, ať již to byla jeho práce vědecká, publicistická, učitelská, nebo organizační; idea křesťanská dává neklamné znamení i jeho dílům charakteru uměleckého.

Ozanam nemůže pochopiti ony státní systémy a státnické metody, které berou lidem nezbytně potřebnou víru; nutnost náboženského života je pro

Ozanama něčím naprosto samozřejmým. Býti co nejbliže Bohu, býti účasten tajemného zjevování pravdy, to bylo Ozanamovou světeckou vášní. Žítí s Bohem! V okamžicích, kdy má býti jmenován profesorem práva, zůstává netečným vůči všemu ruchu kolem sebe; právě teď, když všichni vidí, že Ozanam zaujme místo, jaké je úměrné jeho schopnostem, on sám hluboko v sebe ponořen přemýšlí o své budoucnosti; tichá zadumanost mládí zas tiskne jeho oči a bouřlivě čeří krev. Ozanam váhá a ptá se na všech stranách, čeká odpověď P. Lacordaira, zda se má věnovati své práci laické nebo má-li sobě zvoliti roucho sv. Dominika nebo černý šat sv. otce Benedikta: „... jak závidím těm, kteří se tak cele mohou oddati Bohu a osvědčování lásky k bližnímu!“ Zůstává však jako palčivá rána vědomí úžasné odpovědnosti před Bohem. Stav kněžský, to není Ozanamovi jen vnější znamení, to musí býti srdce jako chrám a duše jako čisté nedělní slovo evangelijní. Konečně Ozanam nalézá své pravé poslání za katedrou Sorbonny, ale onen naznačený charakter kněžství zůstává v Ozanamovi po celý život. Život lidský, křesťansky žitý je dobrým prostředkem vedoucím k Bohu. Nikoliv sterilní, externí filosofování starověkých filosofů, nýbrž opravdové křesťanské odezdání se v ruce Boží. „Je třeba,“ říká Ozanam, „aby člověk ze sebe vystoupil k Bohu a z Boha aby se vracel ve svou tvář.“

A přece víme, že byly v životě Ozanamově chvíle, kdy lyonský chlapec svíral horečnaté čelo, kdy řady pochyb jako d'ábelské mámení táhly jeho duši. Ale pak mu bylo milosrdenstvím Božím svěřeno ono tajemství lásky — víra. Se světlem víry se Ozanam probíjel celým chaotickým světem a navzdory všem nepřátelstvím stavěl své dílo. Z víry vytryskla ona slova, když nemocen musel opustiti své dílo, jemuž věnoval všechny své síly: „Volo quomodo vis, volo quamdiu vis,“ říká v hluboké pokoře svému milému Bohu, jemuž svěřuje ochranu svého díla. Když nemocí zkrúšen těžce odpočívá na loži, děkuje Bohu

za všechno utrpení, které tak rád podstupuje z lásky k jeho veliké obětivosti; byl přesvědčen, že bolest a utrpení, které tisknou člověka k zemi, jsou výzvou k tomu, aby s tím větší důvěrou pozvedal se duší k nebi.

Jako vědec a profesor je Ozanam velice svědomitý. Sorbonna se stala místem, které dalo vyniknouti jeho úžasným poznatkům vědeckým, ale stala se také horečným zdrojem obav mladého profesora. Ozanam si byl, jako dokonalý křesťan, vědom veliké odpovědnosti, kterou mu Bůh klade, svěruje mu formaci mladých charakterů. Ozanam se vědecky přímo žene, chce za každou cenu podávati svým posluchačům vždy to nejlepší, formou nejvybranější, a starost o to, zda se přibližuje ideálu profesora-vychovatele, právě mu působí mnoho neklidných nocí. „Každý večer,“ napsal, „uléhám s vědomím, že jsem splnil jen asi polovici svého úkolu, a těžko usínám se slzami v očích.“

Již první vystoupení za katedrou Sorbonny bylo nástupem triumfálním. Plachost z očí Ozanamových zmizela a jemně, ostře ciselovaná slova se vážala ve věnce, které náhle přinášely posluchačům vůně dosud neviděné a Ozanamovi lásku na Sorbonně neobvyklou. Kde dříve posluchárny byly poloprázdné, nyní není ani místečka volného a posluchači, strženi nadšením přednášejícího, propukají v jásot: „Jak milujeme Ozanama!“

Universitní přednášky Ozanamovy jsou přímým duchovním pokračováním Konferencí. Jako dříve shromažďoval dělníky a chudé, lačné fysicky, ke stolům s chlebem vezdejším, tak nyní shromažďuje jiné hladovějící, jimž připravuje hody duchovního chleba; jako vyrostly Konference svatého Vincence z Pauly z hrstky lidí v zástupy statisícové, tak vyrostla Ozanamovi i obec akademická. A Ozanam cítil, že musí svého Boha nésti vždy a všude i v těchto místech kolem Sorbonny. Pravda — toť cíl každé vědy; uchvátit pravdu, rváti se se světem o její kořeny, bojovati za její neporušenost — to jest hledati

Boha, který je pravdou všeho, to jest manifestovati Boží řád vždy a ve všem, Boha nésti všem. Vychovávati v inteligenty, vědce, lidi, kteří by vždy stáli každý pevně na místě Řádem mu v životě přiřčeném, znamená pro Ozanama vychovávati lidi v křesťany. To je jediným smyslem Ozanamova životního snažení: výchova bližního v křesťana. Tím začal v Konferencích, žádaje od vincenciánů zdokonalování se v životě křesťanském, a v tom pokračoval i na všech ostatních místech svého života. O smysl této výchovy se Ozanam přímo pral s celým universitním světem; často je napadán i některými v pecciválství si libujícími, kompromisními katolíky, ale vytrvává; skutečnost mu dávala a dodnes dává za pravdu. Francie dnes uctívá Ozanama jako jednoho z těch, kdož jí vychovali věrné syny, Církev jako poslušného syna.

Když se už blížil neodvratný konec Ozanamových sil, kdy zcela přepracován a vyčerpán měl na radu svých přátel si odpočinouti, Ozanam příkře odmítl. „Nikoliv,“ řekl, „zůstanu na svém místě; zemru na něm, bude-li třeba.“ A jako v odpověď Ozanam vstal a předstoupil opět před své posluchače a řekl: „Můj život náleží vám, vy jej máte míti až k mému poslednímu dechu a také jej míti budete. Mám-li zemřít, pánové, necht' je to ve službě vám.“ Ozanam pracoval tak, že o něm platilo ono Boží: chléb svůj v potu tváře jísti budeš. Jak mohlo vydržeti slabé tělo takové přepínání, jež vysvítá z dopisu psaného Ozanamem jeho bratru v r. 1837: „Během těchto pěti měsíců jsem pracoval denně pravidelně deset hodin, nepočítaje v to přednášky a kursy, a čtrnáct až patnáct hodin denně po celý tento poslední měsíc.“ A když síly mu vypověděly službu a takřka mu vyrazily pero z ruky, Ozanam odpočívaje na lůžku píše své dílo „Pout do země Cidovy“ a ve vzpomínce svým přátelům si stěžuje: „Nemohu vám říci, jak nevýslovně trpím, když vidím, že mohu jísti, spáti, ale že sebe lehčí jednogodinová práce unavuje mou hlavu.“ Ozanam v duchu bloudil po

oněch cestách kolem Luxemburgu v houfu svých posluchačů, kteří mu vždy znovu a znovu kladli při těchto procházkách nové a nové otázky, v duchu opět vstupoval mezi pět set posluchačů do své posluchárny a bylo mu těžko, když viděl, že unikají dny a on že neštípí zasazené stromky.

Žítí s Bohem. To stále připomínal Ozanam sobě a všem svým přátelům. A Boha Ozanam nalézal ve všech disciplínách lidského myšlení. Bůh je nejen velikým zákonodárcem, velikým geometrem světa, ale také velikým umělcem. Positiv byl Ozanamovi něčím více než superlativ, znamenal dokonalost absolutní. Ozanamova citovost a smyslová jemnost, tak delikátní a bohaté, nalézaly nekonečné radosti ve všech oborech lidského ducha i v přírodě.

Umění Ozanam chápe jako prostředek k výchově a vzdělání národů. Umění je tehdy uměním, plynoucí z Boha, který je dokonale krásný, dobrý a pravdivý. V oslavu Boha se má umění zas obracet sloužíc lidem lidmi a jejich duší. Umění stejně jako věda je zdrojem pravdy. Pro Ozanama teorie „umění pro umění“ je neudržitelná, má-li znamenati, že umění má sloužiti jen k pobavení člověka; umění opravdového umělce musí zpívati pravdou, která má svou životní účelnost morální a sociální. Umělec, opravdový umělec, je nespokojencem svého díla, nikdy neřekne tolik, aby se směl domnívati, že řekl dokonale dosti. Jestliže Ozanam řekl, že jedině idea křesťanská zaručuje vědě pokrok a trvání, platí jeho slova stejně i o pokroku v umění. Dokonalá díla vědecká a umělecká jsou jako „charaktery, jimiž Bůh vpisuje své jméno v lidského ducha, jako je vpisuje na nebe hvězdami“.

Před krásnými katedrálami upadá Ozanam v extatické chvály a díky Bohu, že dovolil lidem vyvésti k nebi stavby, jež by byly hodny státi se příbytky Božími. Před katedrálou v Burgosu říká: „Boží symbolism zvedl tyto kameny a dal jim myšlenku nebo ještě lépe: sílu, která vás nutí přemýšlet.“ A vstupuje do katedrály pisánské, prožívá rajskou hodi-

nu: „Ach, jak tito staří mistři dobře pochopili, že Církev má býti nebeským Jerusalemem.“ Kolikrát se Ozanam na svých cestách zastavuje, aby povzpomínal, kolik který památník by měl připomínati lidem velikost Boží. V Římě musea vatikánská připravují Ozanamovi několik pohnutých chvil. Sály Rafaelovy jsou mu přímo pomníky křesťanského umění. Rafaelova freska „Disput“ jej přitahuje především: „Mezi těmito freskami je jedna, na které utkví naše oko s láskou obzvláštní, snad je to pro dokonalou krásu obrazu, snad pro ono šťastné provedení.“ Zde Ozanam pochopil krásu Dantovy filosofie. Itálie křesťanská s tolika uměleckými památkami pravého křesťanství oživovala v Ozanamovi vždy znovu a znovu; stále obnovovala lásku k druhé vlasti. Vyličuje jednomu ze svých přátel, odjíždějícímu do Itálie, své cesty po Itálii, řekl: „Kolik sladkých myšlenek jsem tam nechal pod kameny, které budou nyní lemovati vaši cestu!“

Ozanam obdivuje umění lidských rukou, ale přímo zbožňuje dílo Boží, které je v harmonické čistotě rozloženo po celém světě. Miluje přírodu, protože ona mu hovoří o velikosti Boží. Ozanam obdivuje v díle Božím velikou účelnost prostupující všemi zjevy a děním přírody. Nenachází však v oné zákonitosti pro svou duši naplnění radosti a potěšení, nalézal spíše jakési posvátné znepokojení, které mu zjevovalo neznámé stránky Božích úradků. Člověk má vycházeti z přírody, odnášeje si vzor účelnosti a zákonitosti pro práci vlastní. Příroda ve své prostotě, ve své panenské neporušenosti jest hluboce křesťanská, neboť je plna slavných smutků a nevýslovných útěch; příroda dovede hovořiti o smrti i o vzkříšení, o minulých zánicích i budoucích oslaveních. Hle, jak třeba hory jsou plny symbolů! „Hory říkají mnoho věcí naší duši, jejímž často jsou samy obrazem... Hory se svou rozmanitostí se podobají lidské přirozenosti, asi jako moře svou nesmírností obrazí přirozenost Boží.“

Ozanam obzvlášť miluje krásu tichou, krásu ne-

hlučnou, neokázalou a nedramatickou. Krásu tichou, nevtíravou, nehlučnou — tu miluje a pak — hory, hory — Alpy, Pyreneje! V Pyrenejích: „Když jsme přišli až na dno těchto úžasných kamenných zdí, zapadajícím sluncem zkrvavené oblaky zahalovaly vrcholy skal a chvěly se kolem nich jako draperie. Jindy, když vítr náhle roztrástil tyto parní oblaky, objevil se pod modrým pavilonem oblohy štít masivu, korunovaný věčnými sněhy. Hlas kaskád naříkal jako nekonečná modlitba: ano, kdyby byli ještě bezbožníci, sem bych je chtěl zavésti, abych je viděl klesati na kolena ponížené a uchvácené.“ Od milovaných hor Ozanam sestupuje na břeh mořský, aby i zde našel onu krásu, která mluví o velikosti Boží.

Tak obdivuje Ozanam krásu a cítíte z jeho slov, že jsou naplněna onou krásou, která slouží jen umělci k oslavě díla Božího; a tuto krásu, kterou nyní Ozanam dovede zachytiti jemnou ozvučinou svého srdce, jindy dovedl vtisknouti svým slovům, když mluvil o všemohoucnosti Boha a jeho zákonů za katedrou universitní stejně, jako když mluvil k svým spolubratřím vincenciánům; ale daleko více sloužila Ozanamovi krásu: ji dovedl vtisknouti i do svého díla charitativního. A potom pochopíte, že musí působiti dílo, v němž se zasnubuje stále láska se svou sestrou krásou. Ani my bychom zbytečně nečitovali, kdybychom si nebyli vědomi, jak vznešenost srdce dovede zroditi vznešené dílo.

Příroda je krásná a nestačí člověku, který poznal Boha. Život lidský má tolik zákoutí, která jsou stále otevřenými ranami a nesplacenými dluhy Bohu. Žijme život, ale život, jakým žili svatí. Ze života vyházejme v život křesťanský. Tak si Ozanam stále opakuje ve svých meditacích i všech skutcích. Pod torným úhlem křesťanství teprve objevíme krásu, dostaneme milost jasného zření a poznávání. Jinak je vše klam, mámení a živoření. Ze srovnávání denní skutečnosti a skutečnosti křesťanské vplynula tato slova: „Máme-li ve svém srdci alespoň něco

zbožnosti, nedíváme-li se bez smutku na sekeru ve kmeni dubu, na hada v ptačím hnízdě, na bouřící vulkán pod utěšenými krajinami, na otevřenou ránu do těla plného života, pozorujeme-li bolestnou hrůzu a šílenství, utrpení a smrt a onu křehkost, která provází všechny pozemské věci i ty největší a nejkrásnější — pak musíme zaplakati.“ Ozanam cítí ve světě mnoho křehkosti, nízkosti a porušenosti v samé lidské podstatě, a to jej rmoutí až k slzám.

Jak jsme řekli již na počátečních stránkách těchto několika obrazů ze života Bedřicha Ozanama, žil Ozanam v době, která byla velice pohnutá událostmi politickými i myšlenkovými. Ozanam, třebaš tolik zaměstnán svým posláním charitativním a učitelským (jak ani jinak nebylo možno) sleduje pilně všechny duchovní proudy a se svou důkladnou pečlivostí je podrobuje rozboru a hledá v nich zrna, jež by byla zrozena velikostí křesťanství. Je přesvědčen, že po chaotickém nástupu barbarismu musí vždy opět zavládnouti mír Kristův a jeho učení lásky k bližnímu. Říká: „Nevím, jak se nově ustaví Evropa, je jasno, že sny o starých stranách se rozpadnou. Ale co nemůžeme, je to, že ono učení, které zcivilisovalo barbary, hýbe opět chaosem našich dnů. Křesťané byli na všech bojištích.“

Ozanam je přesvědčen, že všechny ony útoky, které s takovou houževnatostí jsou vedeny proti katolictví, jsou jen záručnou předzvěstí konečného vítězství. Staletí barbarismu, která byla charakterisována drsnou mocí, přece jen na konec byla překonána jasem Světla. Prozřetelnost Boží ve svůj účel zařazuje vše, nenechá zahynouti společnost, která je jejím dílem; zničí-li Bůh svět starý, činí tak jen proto, aby budoval nový. „Věřme, že doba nám určená nebude nešťastnější, že i pro nás, má-li se již staré zdívo rozpadnouti, budou vyvedeny nové pevnější příbytky a že nakonec civilisace, která již tolik stála Boha i lidstvo, nezahyne nikdy.“ Ozanam bez ustání pevně věří. „Chraňte se (neboť opak by byl neštěstím pro vaše duše a povznesená srdce),

chraňte se zoufatí nad svým stoletím.“ Je-li nějaká chyba, jako že jich je mnoho, pak ji nesmíme hledati v době, ale v sobě samých a ve svých skutcích. Ozanam na konec převádí své úvahy na osud své milované Francie, jejíž štěstí mu tolik leží na srdci; cítí, že vlast je prvním místem, z kterého se můžeme přiblížiti k celému světu, že z kruhu národního, z pochopení vlastní podstaty národa dojdeme k bratrské pospolitosti světového míru. Proto se Ozanam tolik chvěje o osud Francie a tolikrát říká: „Prosme a modleme se!“ Francie křesťanská, katolická, je Ozanamovi zárukou Francie věčné. Pojem vlasti nabývá teprve své dokonalosti a trvalosti jen v úzkém soužití s náboženstvím a Církví. Nacionalism dávno předcházejících generací spočíval v tom, že prohlašoval za nepřitele vlasti každého cizince. „Naproti tomu v ustrojení nového světa každé nacionální vědomí není ničím jiným než jedním z úkolů, jež Bůh vtiskl lidu, pro nějž jej stvořil, pro který sílil a oslavoval; ale tento úkol může býti splněn jedině v harmonickém soužití s ostatními národy, v pospolitosti s ostatními uvědomělými nacionalitami: to je konečný smysl moderních národů. Každý z těchto národů má své určité poslání sociální uprostřed té velké společnosti, kterou nazýváme lidským rodem.“ A Ozanam říká dále, že územní hranice, které dříve mezi národy byly hradbami, místy krvavých bojů a vraždění, podle úmyslů Božích mají býti místy, liniemi a plochami vzájemného porozumění a místy vzájemných schůzek. A při tomto dorozumívání se mají katolíci určeno své pevné místo. Katolíci musí býti prvními, kdož z dosavadních nepřátel vyvedou bratry; a budou-li to nepřátelé duchovní, musí jednání katolíků býti stejné: opět z nepřátel musí tvořiti bratry v Bohu.

Z takového učení pak vyplývá i Ozanamovo učení o potřebě dokonalé duchovní svobody, svobody, která se zrodila na Kalvarii. Hluboké studium kořenů katolictví a Církve ujišťuje Ozanama, že opravdová svoboda, nikoliv jen pouhá nezávislost (která je nej-

větším nepřítelem svobody), počala žítí teprve se zvěstováním křesťanství. Ozanam nejvýš zdůrazňuje, že je třeba v první řadě zabezpečiti svatý základ svobody — ono poslání, jež má vésti lidstvo ke službě Bohu a k bliženecké pomoci bližním. Ve své první přednášce na Sorbonně po revoluci r. 1848 vystupuje před své posluchačstvo a prohlašuje: „Předstupuje před vás po velkých událostech, které se mají nyní naplňovati, jsem šťasten, že od svých šesti let až do této přednášky nenacházím ve svých vzpomínkách žádného slova, jež bych dnes dále nemohl podržeti. Vy jste mě znali vždy jako nadšence svobody, přirozených práv člověka, dokonalých reforem, jež by umravňovaly lidstvo zvyšující jeho inteligenci, znáte mě jako nadšence oněch dogmat rovnosti a bratrství, neboť právě tyto požadavky neznamenají nic jiného než příchod Církve v časné panování.“

Ozanam se příliš nesrovnává s politikou, neboť právem nedůvěřuje v konečnou obsáhlost a bezvýhradní účinnost politických prostředků. „Dynastie mají, v mých očích, poslání, jehož věrné plnění je zárukou jejich trvání, porušení naopak nutně přináší jejich zkázu.“ Vítá politiku tehdy, jestliže používá všech dobrých prostředků k sociálnímu zabezpečování společnosti. Dokonce vyslovil i požadavek, aby duch pouhé politiky byl nahrazen duchem akce sociální. „Bez odporu mám úctu k starému royalismu jako k slavnému invalidovi, ale nespolehnu se naň v budoucnu, protože se svou dřevěnou nohou není schopen udržovati ostrý krok s novými generacemi. Neodmítám ani nezavrhuji žádnou kombinaci vládní. Ale přijímám všechna státní zřízení jen jako prostředky, jež mohou učiniti lidi šťastnými a lepšími.“ I tak vidíme Ozanama jako důsledného prohlubovatele náboženských zákonů, pokud učí o vládních formách a náležitostech v držení moci. Pěkně rozlišuje jednotlivé státní systémy a rozřazuje bez soucitu jejich teorie o službě jedince celku a celku jedinci; pro některé státní systémy má ob-

div, jiné kategoricky zamítá a nakonec dochází k závěru, že nejkrásnější státní formou je onen tvar, kdy „každý se zasvěcuje svou službou všem“, a to je „ona křesťanská republika, jaká byla v prvotní Církvi jerusalemské; a tuto formu, která je nejvyšším stupněm, jíž může lidská láska dosíci, na sebe vezme svět asi ve dny poslední.“

Ozanam je rozhodným demokratem, neboť je přesvědčen, že demokratická vláda je s křesťanstvím nejslučitelnější, resp. že může co nejvíce uskutečňovati zásadní požadavky křesťanského učení. „Znalost historie mi dává víru, že demokracie jest přirozeným cílem politického pokroku a v ni že Bůh uvede celý svět.“ Na konci svého života po událostech z r. 1848 přeje si vroucně trvání republiky, neboť je přesvědčen, že Francie jako republika zaručuje rozkvět nejen sobě, ale i Církvi; Ozanam se nikdy nemůže smířiti s Restaurací, která věrolomně chtěla opět podržovati zájmy Církve svým machinacím politickým.

Co však Ozanamovi je na zřízení demokratickém nejsympatičtější, je onen fakt, že demokracie nejspíše jest schopna řešiti a opravdu šťastně vyřešiti hroznou sociální krizi, která tehdy leptala jako nebezpečný vřed na těle státním i duchovním. A vypsalí jsme na jiném místě, jaké léky Ozanam uchystal svému národu a vůbec lidstvu trpícímu příšerným vyděračným sobectvím, zápasem mezi bídou a bohatstvím. Prostě: vyřešiti křesťansky sociální otázku všech tříd národa, ale hlavně třídy dělnické a maloživnostnické, se stalo základním rysem celého díla Ozanamova, ať již působil mezi vincenciány a mezi pařížskou chudinou, ať vědecky, ať jako vychovatel a učitel universitní mládeže.

Mládež byla Ozanamova láska. Stav se profesorem na Sorbonně, mohl se Ozanam plně věnovati mladým, dospívajícím lidem. Vpravdě žil Ozanam stále obklopen mladými; rozuměl mladým a dovedl jim vždy poraditi, vésti je po správných cestách a za neklamajícími ideály; dovedl dodati odvahy a znal

potěšiti. „Okusili jste,“ řekl svým mladým svěřencům jako v epištole, „všechnu tu prázdnotu fyzických radostí; a nyní cítíte nesmírnou potřebu ve svých duších; poznali jste, že člověk není živ jen denním chlebem, dostali jste hlad a žízeň po pravdě a spravedlnosti, a tu jste hledali tuto potravu ve školách filosofů, běželi jste na kázání moderních apoštolů, a přece nic z toho všeho nenaplnilo vaše srdce. Hle, jen náboženství vašich otců vám nabízí plné ruce. Neodvracejte své zraky, neboť náboženství je vznešené a mladistvé jako vy.“ A získává srdce a celé duše svých posluchačů, Ozanam se raduje jako dobrý pastýř. Tato činnost zdá se mu tak vznešená, že jí chce věnovati celý zbytek svého života. „Dovolí-li mi Bůh, chci na tomto místě zestárnouti, zešedivěti, ani mrazivé stáří mě neodstraší, tak jen budu moci obnovovati mládí svého srdce v ohni vaší mladé horoucnosti.“

Vychováváje své žáky, Ozanam vedl jejich měkké, poddajné duše ke katolickému náboženství a radil je mezi bojovníky za práva Církve. Svým posluchačům Ozanam nic nezatajuje, otvírá jim své srdce dokořán a před nimi se vši horoucností obhajuje Církev, kdykoliv noví útočníci vyvstávali.

A když píše své poslední pořízení o věcech časných i věčných, nezapomíná na nikoho, kdo mu byl drahý: „Svou duši odporučím Ježíši Kristu, mému Spasiteli; hrozím se svých hříchů, ale věřím v nekonečné milosrdenství, umírám na prsou římské apoštolské Církve katolické. Poznal jsem pochybnosti přítomného století, ale celý můj život mě přesvědčil, že duše a srdce mohou nalézt klid jen v náboženství a autoritě Církve. Přiřládám-li nějakou cenu svým dlouhým studiím, pak jenom proto, že mi dávají právo prositi všechny ty, jež miluji, aby zůstali věrni náboženství, ve kterém já jsem našel světlo a mír. Má poslední prosba platí mé rodině, mé ženě, mému dítěti, mým bratrům a všem, kdož se zrodí z nich, aby vytrvali ve víře, i když budou svědky dob, kdy Církev bude ponižována, skandalisová-

na a opouštěna.“ Tato slova jako by byla korunou celého díla Ozanamova.

Již na více místech jsme si povšimli, jak Ozanam pilně sledoval kvapnou pulsaci své doby, a v jeho dílech publicistických i vědeckých a hlavně pak v jeho dopise vidíme, s jakou pečlivou oddaností k Církvi shromažďuje v jakýsi kodex principy a ideály k veřejnému, organisovanému využití práce laiků ve prospěch Církve a tak celého lidstva; nepozorovatelně tak kladl základy k tomu společenství práce laiků a Církve, které dnes nazýváme Katolickou akcí. A obzvlášť to byla zase mládež — mladí studenti, kteří roznášeli Ozanamovo učení po celé Francii. Ozanam je přímo nazýván vůdcem mládeže. Ozanam však od sebe odmítá jakékoliv vznešené vůdcování a poukazuje na zásluhy těch, kdož jeho vůdcem nazývají. Ale jeho skromnost byla marná. Mládež, uvěřili někomu, pak jej chce mítí cele, jako ona sama chce cele sloužiti. „Veliký počet mladých lidí opravdu zasloužilých,“ píše Ozanam, „mi prokazuje čest, o níž vím, že jí nejsem hoden, a dokonce i dospělí lidé mi dávají všude přednost. Chtějí, abych byl v čele všech hnutí a je-li nějaká věc zvlášť nesnadná k provedení, chtějí, abych opět já přijal na sebe její břímě. Je přímo nemožné, aby se konala nějaká schůze, právnícká nebo literární konference a abych jí nemusel já předsedati; patery nebo šestery noviny mě žádají o články.“

Ozanam přikládal velikou důležitost spolkům, ale spolkům, které by plnily své poslání náboženské a kulturní. Ozanam s hrůzou pozoroval onu záplavu spolků a společků, jež v jeho době svou prací přímo kopaly hrob Církvi, neboť jejich členové filosofující hanobili filosofii, řečníci uráželi umění řečnické a „vědecky a umělecky“ si počínajíce nemilosrdně podřezávali kořeny zdravé vědy a umění. Ozanam, pozoruje tuto bídu, již tehdy postavil devisu: proti činu čin, proti knize knihu, proti slovu slovo. Je třeba, říkal, stále shromažďovati umělce, spisovatele a katolické vědce, dáti jim možnost pracovati

a nakonec je zařaditi v bitevní linie. Ozanam žádal, aby umělci nevěřili absolutně jen svému talentu, nadání, ale aby věřili více v Boha, který je původcem všeho; aby užili darů Božích sloužíce prakticky vírou a láskou vznešeným ctnostem křesťanským. Slovo a láska jsou mocnými zbraněmi, a umělec jich má užívat, aby vždy on na prvním místě obhajoval křesťanské zásady. Ozanam se dále snažil zříditi neutrální pásma, na kterých by bylo možno duchovně přesvědčovati a získávati.

Ozanam ví, že spolek, který není živěn, který neroste z milosti a přízně Boží, není určen k životu, že lidé se marně snaží o jeho trvání. „Pevně věřím, že ty instituce nemají trvalé ceny, které vznikly jen z lidských plánů, úmyslně, s patrnými prvky svého vytvoření; ale trvají ony organizace, které samy spontánně vznikají z prvků živě se v osudech lidských projevujících.“ I lidé, kteří jsou v čele spolku, musí na toto místo přicházeti vlastně Božím povoláním a nikoliv z nějaké žádosti nebo pokusnictví. První neúspěchy spolku diskreditují spolek do budoucna; proto je třeba nejprve mnoho měřiti životnost míz toho kterého díla a možnosti té či oné skupiny lidské.

Ozanam snad ani tolik nežehral na mnoho spolků, v něž jsou katolíci rozděleni, jako spíše na neúčinné oposice v nich, na osobní rozmršky, na neshody mezispolkové a podobně. Není sklíčen tím, že katolíci jsou jako vzorná vojska rozděleni v mnoho setnin vyzbrojených různými zbraněmi a že jsou na frontách nejrozličnějších, to ne, právě naopak; jen neshodovitost a mnohdy zmatené plánování a organizování jej rozčilují. „Myslím,“ říká, „že budeme silnější, budeme-li četnější, budeme-li zápasiti v mnoha setninách a stále na několika zápasištích. Nic bych si nemohl přát méně než jednu jedinou stranu katolickou, protože (za dnešních poměrů) bychom takřka přímo realizovali ono přání Caligulovo; nebudeme míti pouze jednu hlavu, kterou by nám pak mohli sraziti jedinou ranou.“ I jinou výhodu s sebou

nese toto rozdělení (v podstatě vždy jednotného) úderného vojska katolického: katoličtí bojovníci se uvarují i vůdců, kteří mnohdy svými taktickými chybami by mohli přímo ohroziti zájmy Církve, vydávající se za zcela svrchované její obránce a propagátory. Mohlo by se snadno státi politováníhodným zjevem, že náboženství by bylo často vydáno v nebezpečí lidmi, kteří užívají náboženství jako kulis pro svá komediantská dobrodružství. Stejnou zásadu měl Ozanam i pokud se týkalo širšího počtu časopisů sloužících katolickým ideálům; bylo tím zabráněno, aby mnohdy pochybený hlas žurnalisty z určitého časopisu byl vydáván za obecné prohlášení katolické; zdravé rozčlenění vojenské masy v organisované bojové jednotky může býti jen k prospěchu.

Ozanam se bál, aby zájmy Církve nebyly zkompromitovány lidmi nehodnými, nevzdělanými a málo odpovědnými. Ještě v r. 1845 se ptá, zda laici nevstoupili příliš brzy ve veřejné služby Církvi, zda jejich vlivnost, počet, vážná práce zaručují uspokojivý výsledek zápasu. Kontrolu všech počinů laiků by chtěl Ozanam viděti přímo v rukou biskupů, neboť tak by bylo možno uvarovati se mnoha nepřijemností a chyb, které by budoucně mohly býti nebezpečné apoštolátu Církve.

Úkol Církve je stálý vznešený boj — boj o uskutečňování Kristova učení. Církev neznamena klidné a pokojné odpočívání, lenošení, ale jejím věčným posláním je činnost, horečný zápas o nesmrtelné duše. Onen boj za upevnování víry, náboženství, předpověděný samým Spasitelem, je mnohdy i utrpením. „Jen chvílečku zůstal Pán na hoře Tábor a my nemáme obrazu o jeho proměnění: ale zůstal celý den na kříži a od té doby obraz jeho ukřižované lásky máme stále na svých oltářích.“ Křesťan nesmí znáti falešné naděje nebo radosti, stejně jako nečestné zbabělosti a malověrnosti.

Všechny složky lidského konání mají býti ovlivňovány a pronikány katolíky. Ale v Ozanamových

teoriích se stále vrací ona laskavá něha, která podněcovala jeho vlastní duši: chudí, dělníci, třídy pracující. To je pro Ozanama a jeho dobu smysl katolického jednání: jíti mezi dělníky a chudé do měst i na venkov. „Žádám, abychom se zabývali lidem, který má mnoho potřeb a tak málo práv, který se rozumně domáhá úplnějšího podílu na událostech veřejných, který žádá zabezpečení své práci a sobě ochranu proti bídě.“

VIII. OBRAZ POSLEDNÍ

San Jacopo, malá rybářská vesnice u Livorna. Májové květy se vyklánějí ze zahrad do stínů prolomovaných mříží a rozprysklých zdí jako sladké krajkoví. Slunce svým teplem obtěžkává všechen život. Od moře docela tichounce vane slaňý dech jara. Nebe je jako modrá paleta kosmického malíře.

Na lehátku již mnohý týden odpočívá bledý cizinec, o němž jako o dokonalém křesťanu letí pověst takřka celým světem. Váha země těžce dolehla na srdce a celé tělo Bedřicha Ozanama. Oči se teskně dívají do dálky, srdce se rozbíhá k tisícům bratřím pracujícím na Bohem požehnaném díle; chvějící se ruka píše na stránky Evangelia konečnou životní moudrost.

Kolem nemocného žena, dcera, bratři. A smutek. Čas utíká, a jako květy dozrávají, tak zraje i život Ozanamův. A přicházejí vincenciáni z celé Italie, aby se slzami v očích děkovali svému vůdci, a přicházejí prostí vesničané, aby spatřili „světce“.

A síly prchají. Jaro dorostlo v léto.

Nemocný se naposledy rozhlédl po zemi, která dala lidstvu prostáčka Božího, sv. Františka, a loď odrazila od břehů. Livornští vincenciáni poklekají a modlí se za svého bratra Ozanama. Druhá vlast — Francie kývá! Smutné oči se zvedají nad obzor, jako by chtěly ještě jednou změřiti ony úrodou Boží lásky požehnané širé kraje.

Marseille. Nemocného uložili do stinného pokoje
Dech byl těžší a těžší, kratší a bolestivější.

8. září r. 1853, když odbila sedmá hodina večerní
dech se zastavil. Pak jen na zlomek času se ústa ještě
otevřela k tiché prosbě: „Můj Bože, můj Bože, smi-
luj se nade mnou!“

Celý svět oplakal Bedřicha Ozanama.

Šíp prolomil nebesa, aby duše křesťanská tiše
tak tiše jako procházela celým životem, aby vstou-
pila v zářivou blízkost Nejvyššího, aby okoušela mi-
lost věčného poznání, aby žila jako strážný anděl
všem, kdož strádají hladem časným i duchovním
i těm, kdož milují své bližní jako bratry své.

A pak, když uplynulo sto let od narození Bedři-
cha Ozanama, sešel se celý svět do krypty karmelit-
ského chrámu v Paříži, aby uctil slavně památku
velikého křesťana. A tehdy byl zvednut Ozanamovi
pomník s tímto nápisem:

Hic in pace

Fredericus Ozanam

Conquisitor iuvenum in militiam Christi

Princeps in societate sancti Vincentii a Paulo
instituenda.

Doctrina, historia, eloquentia, poesi, caritate,
Studuit omnia instaurare in Christo

Totum orbem terrarum quasi in dagine inclusit.

Církev miluje Ozanama, svého syna v tichosti vy-
rostlého. Křesťanský svět žije z jeho památky, u-
skutečňuje jeho dílo a myšlenky. Francie ctí veřejně
a slavně hrdinu. Krev Ozanamova neztuhla v mrt-
vých cévách, ale proměnila se v jakési mystické flui-
dum, které jako věčné jaro vdechuje sladký příkaz
charitativní práce všem křesťanům. A Ozanam?

Hle, láska žije, žije, žije!

Nomen eius requiretur a generatione
in generationem

Sapientiam eius enarrabunt gentes et laudem eius
enuntiabit ecclesia (Eccles. 39. 13. 14).

Z LITERATURY O BEDŘICHU OZANAMOVĚ A JEHO DÍLE:

Ampère G. G.: Biografia di Federigo Ozanam. – Auer H.: Friedrich Ozanam. Ein Leben der Liebe. – Beaudrillart, kard. msgre A.: Frédéric Ozanam. – Beaunard, msgre: Frédéric Ozanam. – Curnier Léonce: La jeunesse de Frédéric Ozanam. – Faulquier Bernard: Frédéric Ozanam, l'homme et l'oeuvre. – Huit C.: La vie et les oeuvres de Frédéric Ozanam. – Karker F. X.: Friedrich Ozanam. Sein Leben und seine Werke. – Lacordaire, R. P. Henri Dominique: Frédéric Ozanam. – Méjécaze Fr.: Frédéric Ozanam, L'ame d'un saint laïque. Frédéric Ozanam et l'Église catholique. Frédéric Ozanam et les lettres. – Origines de la société de Saint-Vincent de Paul. – Ozanam A. F.: Oeuvres complètes: Dante et la philosophie catholique au XIII. siècle. Etudes germaniques. Documents inédits pour servir à l'histoire de l'Italie depuis le VIII. siècle jusqu'au XIII. (Sebrané dílo vyšlo v 11 svazcích.) – Ozanam C. A.: Vie de Frédéric Ozanam, professeur de littérature étrangère à la Sorbonne.

SVATÝ FRANTIŠEK SOLANO

J O S E F Ř E Z N Í Č E K

SVATÝ FRANTIŠEK

SOLANO

patron františkánských misií

1936

VÍTĚZOVÉ OLMOUC

Nr. 17003

I M P R I M A T U R

Olomucii, die 8. Octobris 1936.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

POČÁTKY FRANTIŠKÁNSKÝCH MISIÍ V AMERICE

Při objevitelských cestách Španělů v jižní Americe byli prvními hlasateli slova Božího menší bratři sv. Františka. Františkánský klášter v Rabidě ve Španělsku byl útlukem Kolumbovým, když r. 1484 se synkem, sedmiletým Diegem tehdy v horečce, byl bez přístřeší po odmítnutí plánů na zámořskou cestu španělským dvorem. Kvardián tohoto kláštera, P. Juan Perez, dal se získati Kolumbem pro jeho plán, umožnil prostřednictvím zpovědníka královny Isabely Kolumbovi výklad před učenici v Salamance a když tito neuznali jeho názorů a Kolumbus zdrcen chtěl opustiti Španělsko, nenechal jej rabidský kvardián, opatrující jeho synka, odejíti, obrátil se na královnu písemně i ústně, že jde o získání světů Kristu, a dosáhl úspěchu.

Po objevení Ameriky hlásili se františkáni dobrovolně k misijní práci (mezi nimi i onen kvardián z Rabida), ale divoká soldateska mařila jejich práci. Přesto na Haiti vznikla r. 1493 první františkánská provincie sv. Kříže, v městě Isabela postavil P. Perez první kapličku z kůry stromů a při ní první klášter. Druhý byl založen v San Domingu. Pak přišli další františkánští misionáři a všude stavěli kostely, kláštery, školy pro indiánské hochy. Prvním biskupem v Haiti stal se r. 1511 františkán Garcia de Padillia.

I v ostatních objevitelských výpravách španělských byli františkáni průkopníky křesťanského života. V květnu 1524 přibyli do Mexika, kde za dvacet let získali devět milionů Indiánů křesťanské víře. První biskup v Mexiku 1528 byl opět františkán Juan de Zumarraga, stejně stal se biskupem v Tlaxcala františkán. I druhý řád sv. Františka, klarisky, stěhovaly se za moře, a vychovávaly dívky. Žel Bohu,

že kvetoucí křesťanství mělo největšího škůdce v hrabivosti a špatných mravech španělských dobyvatelů. Marně psali františkáni císaři Karlu V. prosebné listy. Ovoce jejich práce nedozrávalo pro zlatou horečku a odpor domorodců odnesli i nevinní. Hořely kostely i kláštery a první mučedníci jsou opět misionáři-františkáni.

Františkáni šli s křížem v ruce po Americké pevnině na jih. Zřídili biskupství v Panamě 1514, přišli do Peru do založeného města Limy a zatím, co Pizarro a jeho druhové zahynuli „svatým hladem po zlatě“, kladli fratiškáni základy křesťanské kultury. Přišli sem i dominikáni, zakládány kláštery, kostely, školy. Prvním biskupem v Limě r. 1543 stal se dominikán Jeronym Loaysa. Františkáni pronikli do Venezuely, Guayany, Brasilie, předcházejíce zde pozdější jezuitské známé misie, byli až v Paraguayi a zřídili v Assuncionu u Buenos Aires biskupství. Z Peru pronikli do Chile, kde z jejich řádu byl první biskup 1553. Z Peru přišli františkáni se Španěly přes vrcholky Kordilier do Tukumanie, zřídili zde několik stanic a čekali na posilu bratří ze Španělska. A mezi nimi plul i budoucí patron františkánských misí náš světec — *František Solano*.

KŘESŤANSKÝ DŮM STUDNICÍ CTNOSTÍ

V zahradě Španělska, v Andalusii, kde majestátní palmy, symbol vznešené hrdosti a individuality, své pravidelně zkadeřené listoví povznášejí nad všednost trampot přízemního života, v zahradě svěží zeleně, do níž Pán Všemíra určil nádherným olivám, fíkovníkům, citrovníkům, oranžovníkům, aby osvěžovaly oko i chuť, aby byly bratřími a sestrami odznakům statečnosti, slávy, vítězství i ctnosti, vavřínu i myrtě, aby s aloem, agavemi, krásnými agáty, cypřiši, platany, jilmy, kaštany i duby byly doplňkem krásy tohoto „zemského ráje na pohled“, zalévaného sinavým jižním sluncem a hojností vod řeky Guadalquiviru a jejích přítoků, zde stála kolébka

velkého pokorného syna pokorného otce Františka a svatost syna Andaluzie jako by vypučela z pně svatosti jmenovce assiského, zakladatele řádu a učitele pravé pokory.

A zde v Montille, několik mil od Cordoby, se narodil 10. března 1549 druhorozený syn Matyáše Sancheze Solana, František, uvítán na svět radostnými slzami zbožné matky Anny z prastaré rodiny Ximenes Hidalgo a mužnou pýchou otce, potomka neméně staré španělské, šlechtické rodiny. Jméno serafínského Otce dáno dítěti na křtu a od chvíle, kdy skanula křestní voda na čílko dítěte ve svatojakubském kostele v Montille, skanula i milost Boží do celého života, který byl určen k velikým věcem.

Starosta a smírčí sudí montillský Matyáš Sanchez Solano obýval s rodinou prostorný dům v odlehle ulici. Krása maurské stavby není v prostotě a hladkosti vnějších stěn. Otvírá se zrakům, až když vstoupí příchozí na čtverhranný dvůr a těší se ze stínů krásného stromoví, které tvoří listnatou střechu, pod níž příjemně se dýchá vzduch prosycený vlhkým chladem vodotrysku uprostřed květinových záhonů. Byl to dům vpravdě křesťanský a proto na význačném místě zahrádky stál kříž. V záplavě růží stála tu socha P. Marie, kolenní kašny, která přijímala stále obloukem dopadající perly vodotrysku, v mramoru vytesané stojí sochy sv. apoštolů a v rozích zahrady v umělých jeskyních sošky sv. Františka Serafínského a sv. Antonína z Padovy.

U kříže na kamenné lavičce bylo oblíbené místo paní Anny a tam také — u paty kříže — začal se rozvíjet malý František v dítě chápající s nevšedním citem a otevřeným srdcem náboženské pravdy. Tam rostlo v mladistvé duši odhodlání zcela mysliti jen na Boha a jen jemu sloužiti.

Ve škole okouzloval František Solano i ty nejdivočejší spolužáky svou umírněností a srdečností. Hádky a rvačky při jeho příchodu ustávaly, špatné slovo zůstávalo za pevnými hradbami zubů temperamentních krajanů a proklouzlo-li přesto někomu,

vyčetl ihned z tváří svých druhů svou chybu a hleděl to obratem napravit. František se těšil zvláštní úctě u spolužáků a mluvil k nim o tom, čím srdce jeho přetévalo: o Bohu a jeho lásce! Sémě zasévané zbožnou matkou do mladistvé duše velmi rychle klíčilo a vydávalo květy a plody a malý František ovlivňoval své druhy v dětství umírňováním sporů i náboženskou aktivitou a nejednou na jeho pokyn šla družina z hřiště do kostela, nebo k soše P. Marie pomodliti se růženec nebo zazpívati píseň.

Vyšší životní dráha byla Františkovi určována rodiči. V Montille nedávno zřízeno bylo jesuity učiliště pro vyučování jinochů, kteří z daleka sem přicházeli vzdělávat se ve vědách i náboženství. František i zde dělal velké pokroky. Jeho duše rozvíjela se v plný květ, který vábil a zářil sycen častým svatým přijímáním, rozjímavou modlitbou, a vyjadřoval pravou křesťanskou radost. Nebylo v ústraní vegetující bylinkou. Dovedl přijímati jas a krásu slunce plností i vnitřní radostí ozářeného obličejce.

Ve volných chvílích jeho nejmilejší zábavou bylo zahradničení a hudba. Rodina Solano měla před městem velkou zahradu, v níž František rád zaléval květiny, uvazoval vinnou révu, kypřil půdu a zpíval si při tom zbožné písně, zvláště mariánské. Při tom s radostí chápal se housliček a jimi dovedl vyzpívati všechnu tu krásu, kterou Stvořitel v čistém srdci nechával rozkvétati. Housle staly se Františkovi výmluvným druhem a neopustily jej po celý život. Šly s ním do klášterní cely i v Americe v misijním apoštolátě, mluvily jeho srdcem a získávaly i ty, které i lahodná mluva zanechávala lhostejné. Svatý František Solano pěstoval oddaně hudbu a posvětil ji na prostředek apoštolátu. Již jako hoch přivábil nejednou kouzelnými zvuky houslí druhy, kteří zanechali her a poslouchali nejen čarovné zvuky nástroje, nýbrž i povzbudivá slova malého umělce, který dovedl spojití sladké s užitečným pro duši a spasení. Důstojný protějšek assiského „zpěváčka Božího“.

Mnoho příběhů a legend z raného mládí Františka je svědectvím jeho rozvážnosti a přesvědčivosti jeho slov a skutků.

ZA IDEÁLEM ÚPLNÉ CHUDOBY

Jak mohla jinak vyústiti dokonalá láska k Bohu, která pronikala srdce i mysl, touhu i sny mladého Františka, než v horoucí tužbu po svatém kněžství a klášterním životě? Přesto že ve škole Tovaryšstva Ježíšova nabyl vzdělání, táhlo jej srdce k františkánům, do jejichž malého klášterního kostelíka rád chodíval. Přísná řehole, utužená zvláště několik let před vstupem Františkovým do řádu zemřelým sv. Petrem z Alcantary, vábila mladistvou duši. První sdělení o úmyslu státi se „menším bratrem“ a ztrávit život v hrubém hábitě, choditi bosýma nohama v sandálech po žebrotě, překvapilo a zarmoutilo rodiče. Ale jejich zbožnost byla upřímná a nelpěla na výhodách tohoto světa. A tak jednoho dne v r. 1569 po srdečném rozloučení s rodiči a sourozenci zaklepal na bránu františkánského kláštera a byl přijat v řád, v němž dosáhl dokonalosti až na oltář světce.

S radostí odložil střevíce a punčochy při vstupu do řádu, a ať bylo sebe nepříznivější počasí, vždy stejně radostně ponořen v sebe krácel za svým cílem a v době postu odkládal sandály a chodil bos. Žil životem umrtvujícího se kajícího. Pod hrubým hábitem nosil zíněné roucho, aby ve stálém a často neočekávaně hrozícím zápase duše s tělem byl vždy vítězem. Zasněnil se věčnému životu a na věci časné díval se jen jako na přípravu na smrt a věčnost. Zvláštní lůžko si vyrobil sám. Zavlekl do své cely vyhloubený kmen lípy, vyhledal důkladný špalek dřeva jako podušku pod hlavu a lože bylo hotovo. V tomto primitivním dřevěném lůžku viděl náběh na rakev, do které mrtvé a umrtvené tělo patří. V adventě a postní době si vytvářel ještě jiné lůžko. Položil silné větve na délku, jiné napříč, svázal pro-

vazem a pod hlavu si dal opět špalek. Viděl v tom napodobení jesliček i tvrdého lůžka kříže. A ve své cele, jak tehdy zvláště bylo zvykem, konal tvrdé úkony pokání a bičoval se.

Noviciát ukázal Františkovu schopnost pro život, který znamená naprosté odřeknutí se světa. Mohl se svatým Pavlem říci: „Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi.“ Tvrdý život zostřoval si odepíráním masa, ryb, vajec a pojídal obvykle jen chléb, ovoce, zeleninu a zapíjel vodou. Pisatelé životních osudů světcových na tomto místě poznamenávají, že sílil duši sladkou stravou modlitby.

VE VÝHNI BOŽÍ

Spolubratří záhy poznali ryzost duše Františkovy a své chování k němu naplnili patřičnou úctou a vážností. Jeho svatá horlivost poutala, jeho bratrská láska a pokora okouzlovala. Tento novic byl ukazatelem přímé cesty k Pánu i starším bratřím. Po roce přípravy a zkoušky zakončil noviciát, složil sliby a rozplýval se radostí, zatím co opodál klečeli jeho otec, matka a sourozenci a s těžkým srdcem obětovali Bohu svého drahého, milovaného Františka.

V duchovním životě po složených slibech znamenalo to jíti dál, vpřed, neohlížet se. „Kdo chvíli stál, již stojí opodál...“ platí i v řeholním životě. Jakmile se noc snesla nad krajem a klášter usínal po celodenní lopotě pod ochranou Boží, chodil František do kostela a horlivě adoroval. Jen Věčný zná obsah těch horlivých výlevů mladistvého zaníceného srdce, které s dětinnou mystikou promlouvalo k Ježíši svátostnému. Vracel se po delší chvíli do své cely, prospal se několik hodin na svém tvrdém loži, v jedenáct hodin v noci chodil již do choru a políbiv zemi na posvátném místě, modlil se slovy sv. Otce Františka: „Vzýváme Tě, nejsvětější Pane Ježíši Kriste, zde a ve všech chrámech, které jsou na celém světě a chválíme Tebe, nebo svým svatým kří-

žem svět jsi vykoupil.“ Ponořen v rozjímavou modlitbu setrval tu tiše, dokud zvonek nesvolal bratry k půlnočním hodinkám, které s pravou ohnivostí pěl a stupňoval žár srdce v mohutných výzvách laud: „Chvalte Hospodina všechna díla, chvalte a vyvyšujte jej na věky . . .“ Když k půl druhé hodině v noci končil půlnoční chor a po chodbách dozníval tlumený šelest sandálů bratří, setrval František sám, obyčejně do čtyř hodin zrána ve svatém bdění a rozjímání.

Tři roky ztrávil František v klášteře montillském, skryt zrakům lidským. Pak odešel do Loretta, místa vzdáleného tři míle od Sevily, kde pokračoval ve studiu filosofie a svatých Písem a připravoval se na kněžská svěcení. Tam našel představeného, který měl porozumění pro touhu Františkovu krušiti tělo tuhou kázní. Žíněné roucho vystřídal drátěným. Cela zdála se mu příliš velká, ačkoliv byla jak u františkánů obvyklá. Za přispění jednoho bratra-novice vystavěl si ve věži zvonice z rákosu a bláta chyšku přilepenou k jednomu z věžních okének — podobné spíše díře než oknu. Na zem si položil oloupanou stromovou kůru, na té spal, hlavu položenou opět na kusu dřeva. Sedadlo, kříž a několik knih doplňovaly zařízení této chyšky. Zde chtěl ztrávit celý svůj život, odloučen od světa a blízek svému Pánu. Studium vedlo jej k chápání velikosti Božího milosrdenství a lásky. Jako rozjímání o umučení Páně dovedla rozechvíti žalem jeho citlivou duši, tak ji naplňovala nesmírným blahem radost nad velikostí lásky Boží. Tu často seběhl se schodů věže, proběhl se zahradou a těšil se z krásy přírody, vida v každém stebélku trávy i květu i v rose úsměv Boží. Srdce překypovalo a jeho var nemohl nechat bez ohlasu srdce všech, které spojoval jeden dům, jeden šat a jeden řádivý duch.

Zvláštní úctou lnul František k Matce Boží. Její svátek prožíval k celodenní radosti. Tu brával své housličky, poklekal před oltář Královny nebes a hrál tak něžně a vroucně, že odevšad přicházeli

bratří tiše, aby jej nerušili a nahlédali dveřmi se slzami v očích.

František zrál pro úřad nejvznešenější, prostředníka mezi Bohem a lidmi. Na svátek sv. Františka 4. října 1576 sloužil u P. Marie v Lorettu první mši sv. Přišla sem z Montilly skoro celá rodina. Chyběla jen matka, která vážně churavěla. Po celou noc před primicí připravoval se František na první Oběť věčného kněžství. Legendy líčí krásně zvonivý jeho hlas při první mši sv. Kdo by mohl ale zachytiti pomíjející formou slast Františkovu, když mohl po prvé proměnit chléb a víno v Tělo a Krev Páně?

Po primiční mši sv. běžel František ihned do své cely, zavřel se a tam nerušeně konal vroucí díkučinění Bohu. Zde je takto konal vždy.

UČITELEM POSVÁTNÝCH ZPĚVŮ A NOVICMISTREM

Představení určili mladému knězi, aby své hudební a pěvecké nadání uplatnil v řádě a ustanovili jej vikářem choru, čili učitelem posvátných zpěvů v Lorettu. Tehdy se celý chor u františkánů zpíval bez doprovodu varhan a hlas vikáře choru byl vůdčím po celý zpěv, nesměl zakolísat. A František ve dne a v noci zasvěcoval Bohu svůj krásný hlas v chorálních zpěvech. Při cvičení zpěvu byl plně ve svém živlu. Pochybil-li některý bratr ve zpěvu, tu trápilo to Františka, že Bohu nebyla vzdána náležitá čest.

Po několik let vykonával s největší péčí funkci vikáře choru, když jej došla zpráva o smrti otce. Myšlenka na osleplou matku, tak milovanou a po tolik let nespátranou, vedla jej po prvé k představenému s prosbou, aby ji mohl navštívit. Současně přišlo rozhodnutí, že se má František přestěhovati do kláštera Arrizafa nedaleko Cordoby. Světec znaven a prachem pokryt přibyl konečně do rodného města Montilly. Služebnictvo v jejich domě ho nepoznalo, ale přesto vyhublého mnicha přívětivě poslalo dále k paní domu, která dlela v zahrádce čtver-

cového dvora. Neviděla přichozího, ale první jeho slovo prozradilo mateřskému srdci, kdo přišel a nastalo shledání, které nelze vypsati. V krátkosti zvěděla celá Montilla, že mladý kněz František Solano přišel navštívit milovanou matku. Dovolené, poskytnuté k ztrávení u matky, nechtěl světec užívatí bez práce pro společnou bratrskou komunitu. A tak si vzal pytel a šel žebrati pokorně po sourodácích v Montille pro místní františkánský klášter a při této cestě pokory, která nebyla provázena takovými svízelí, jako žebrání serafínského otce, byl František Solano důstojně a uctivě od sourodáků přijímán a obdarován. Bůh zřetelně dal najevo, že jeho milost spočinula na tomto menším bratru. V rodině Diego Lopeza uzdravil dítě plné vředů a hnisajících ran tím, že ke každé ráně přiložil rty a ránu vyssál. Pak všem požehnal a odešel. Příští den začaly se rány dítěte tak rychle hojiti, že nedovedl si to nikdo přirozenou cestou vysvětliti. Zvěst se rozletěla městem a projevy úcty celého obyvatelstva dostoupily takového stupně, že pokornému služebníku Páně v režném rouchu staly se až obtížnými.

A nebyl to jediný zázrak v rodném prostředí. Podobně uzdravil žebráka u městské brány, jehož rány, vzpomenuv na utrpení Páně, políbil. Žebrák v několika dnech mohl odložití berly a do měsíce byl úplně zdrav.

Úcta krajanů vyhnala Františka z Montilly. Nemohl ve své pokoře snést, aby lidé před ním poklekali a odešel bezprostředně po tom, kdy v svaté pověsti žijící hraběnka Kateřina Fernandez de Cordova z Priego vyžádala si na kvardiánu hábit, který František jednou nosil, aby se v něm dala pohřbíti. Odešel okamžitě do nového působiště v Arrizasa. Tam se stal novicmistrem a byl opravdovým mistrem duchovního života svým životem. Kázal opravdu příkladem, jak hlásal Otec Serafínský. Jasně zrcadlo všech ctností, nazývá Františka Solano kronikář. Není divu, že představení potvrzovali jej po několikráte v úradě novicmistra. Přeložili noviciát do

San Francisco de Monte, kláštera jako hnízdo přilepeného ve skalách, daleko od světa, kde s větším účinkem může milost Boží zalévati vyvolenou setbu.

Tak rajská krása andaluzského pruhu při Guadalquiviru a jeho přítocích v těchto místech ustala a drsné skály se skrovným porostem tvořily hradbu očím, aby nořily se do sebe. Jižní slunce vypalovalo svým žářem ve skalách stopy své moci, lidská slabost byla mělněna a drcena a duše prahla po nebeském jasu.

Novicové i ostatní řeholníci pociťovali štěstí v této pustině. Štěstí i svatost vyzařovala z tváře, každého slova i úsměvu Františkova, kterým každého oblažoval. Několik let působení v řádové štěpnici — v noviciátě na této skalnaté výspě — tvořilo v životě Františkově velmi šťastnou etapu.

KVARDIÁNEM – OTCEM CELÉHO KLÁŠTERA

Jen svatá poslušnost a pokora jej uklidnila, když dostal rozkaz nastoupiti jako kvardián do kláštera San Francisco de Monte. Předtím napsal několik prosebných listů, plných lkání nad svou nicotou a neschopností zastávati určený nový úřad. Ale jakmile byl poslán na nové působiště, zvítězila jeho kázeň a s pokorou se věnoval spravování kláštera de Monte. Byl opravdovým otcem celého kláštera. Neznal hněvu, jednal rozvážně, ale jeho měkký tón, kterým prosil, ne rozkazoval, nacházel u každého takový ohlas, že i ti nevrlí uposlechli bez hlesu a rádi. Onemocněl-li některý bratr, neposílal k němu někoho z bratří, nýbrž šel sám, opatřil peřiny, podušku, vyčistil celu, nádobí umyl a v kuchyni nařídil přípravu posilujících jídel pro nemocného. Po dlouhé hodiny sedal u lůžka nemocného, rozptyloval jej vhodným hovorem a často přinesl své housličky, hrál a zpíval zbožné písně, že nemocný přestal mysliti na své utrpení a usmíval se s Františkem.

A při všem tom svatém životě považoval se František za neužitečného služebníka, starý vyšlapaný

střevíc, který patří na smetiště. A často překvapil své spolubratry tak prostými a dojímovými akty pokory, že se neubráníte dojetí při čtení zápisů v řádových kronikách. Nechybělo ani těch, kteří plní obdivu potřásali hlavou nad takovou pokorou, která měla předchůdce v životě assiského chudáčka.

APOŠTOLEM ANDALUZIE

František Solano stal se apoštolem Andaluzie. V Monte vyvinul svou působnost slova kazatele, které předcházel účinný příklad vlastního života. Rád a s horlivostí kázal v nejbližších městech a městečkách. Jeho vzhled vábil posluchače. Byl vysoký, vyhublý, ale nepůsobil strachu. Byl to „bratr František“, který měl pro každého slova potěchy, úsměv. Vnitřní mír a svatost vyzařovaly z něho světlo, kterého nemohla tma pojmouti. Kde mluvil, byl kostel naplněn do posledního místečka. Měl dar vésti lidi kázáním po cestě k Bohu a na rozcestí mezi milostí a hříchem dovedl vyvolati účinnou lítost u hříšníků a předsevzetí, nastoupiti cestu ctnosti. A když sestupoval s kazatelny, vcházel do zpovědnice obležené kajícíky, jichž srdce již rezivělo a bylo po kázání milostí svátosti pokání rozpáleno v žár, který pak dal jim tvárnost a schopnost státí se ocelí v ruku Božích.

Ptal se kdosi, vida takové úspěchy Františkovy, odkud čerpá takové účinné vývody a obraty řečnické. Světec odvětil: „Látku ke kázání a její učlenění dostávám v koutku choru, když klečím před Nejsvětějším.“

Pověst světcova rostla a přece dovedl zachovat prostou pokoru. Nikde se nedal hostit, častovat, z kostela šel přímo domů, někdy i hodinu pěšky, a pojedl, čím bratří na něho z denní stravy pamatovali. Duch přemáhal zesláblé tělo. Když měl v městečku Adamuz postní kázání, chodil tam pilně, ač trpěl horečkami, ale pevná vůle přinutila tělo k poslušnosti, a nemoc šťastně překonal.

František znal povahu svých krajanů, veselých, až bujných Andalazanů, s vášnivou touhou po hudbě a opojných tancích. Kdykoliv kráčel kolem dvorců, kde se k večeru chasa tancem veselila, neopomenul se nikdy zastaviti a připomenouti jí, aby se veselila v Pánu. A jeho zjev i slova měla vždy účinek.

Viděli jsme, že jako kvardián pečoval o nemocné spolubratry. Tu lásku k trpícím projevoval i mimo klášter. *Visitare infirmos! Nemocné navštěvovati.* To bylo pro Františka svatou povinností. Jakmile se doslechl, že někdo onemocněl, šel jej aspoň na chvíli navštívit, potěšil jej a požehnal.

Mnoho podobnosti je mezi svatým Františkem Serafinským a jeho následovníkem svatým Františkem Solano. Přesto, že od doby, kdy žil svatý Zakladatel, uplynulo do působení jeho věrného syna skoro třístapadesát let, vidíme zachování opravdového františkánského ducha v neztenčené míře. Když chodil svatý František Solano po žebrotě, zůstal často státi pod stromy a rozmlouval s ptáčky, ale ještě jiná ptáčata plnila jeho srdce mimořádnými city lásky. Byly to děti, které se rády kolem světce shromažďovaly a šly s ním dlouhý kus cesty. Dospělí nezůstávali bez mocného dojmu, když viděli tuto kočovnou „školu“ putovati za zpěvu modliteb po kraji. Děti čekávaly na světce, když se vracel z kázání a jiných cest, předstihovaly se v projevech lásky, odřikávaly mu, co se v náboženství naučily, co si z jeho výkladů katechismu zapamatovaly. A za dětmi přicházeli dospělí, a František dovedl odemykati i sebe více zrezivělý zámek zanedbaného srdce. Ale děti zůstaly velikou láskou Františkovou. Bůh dal mu také moc, aby zde udělal jeden ze svých zázraků, když totiž v Monte vzkřísil z mrtvých dítě, nesené ke hrobu.

OŠETŘOVATELEM MOREM ZACHVÁCENÝCH

V roce 1583 uviděl svět, jak duši Františkovu hluboce pronikla láska k trpícím. Svatý zakladatel řádu neštítal se malomocných. Jeho následovník ve Špa-

nělsku ukazoval stále svou velkou lásku k chudým a nemocným. Onoho roku začal řídit v jihošpanělských městech mor, s celou svou neúprošností a hrůzou. František Solano často kázával v městečku Montoro, obklopeném olivovými háji, tam, kde si řeka Guadalquivir prorvala před staletími cestu dále na své pouti k moři. Když se objevily v tomto městečku první příznaky moru, nastal zmatek a obyvatelé se domnívali, že zabeđením oken a uzavřením dveří se uchrání smrtící návštěvy. Mrtví zůstali v domech nepochováni. Před branami města byl zřízen špitál sv. Šebestiána pro nemocné morem. Byl vybaven vším potřebným, ale co chybělo, byli lékaři, ošetřovatelé i kněží. Část jich skosil mor, ostatní z bázně před smrtí odmítli sem jít. A tak, kdo onemocněl, byl prostě vypuzen z města.

Když se v klášteře v Monte dozvěděli o moru v Montoro, František spěchal ke kvardiánovi, vrhl se na kolena a nevstal se země, dokud nedostal povolení jít do zamořeného města. Jako společníka dostal bratra Bonaventuru. V městě je uvítali jako spásu. Pověst světcova vykonala kus preventivní práce. Panický strach před morem se zmírnil, naděje nabyli zdraví, ale i nemocní ve špitále sv. Šebestiána dostali to, co jim chybělo, duchovní i tělesné lékaře. Bez ohledu na nebezpečí nákazy opatrovali oba františkáni nemocné, neštítili se hrozivých ran, zapáchajících výtoků. Skutky tělesného milosrdenství doprovázeli kázáním pokání. A mnohé svědomí zatvrzelé a propadávající zoufalství uzdravilo se, i když tělo propadlo zkáze. Hlasatel Boží lásky a milosrdenství František byl ve svém živlu. Umírajícím pěl píseň o bratru Slunci chudáčka Božího:

„Bud' chválen, můj Pane, sestrou naší tělesnou smrtí,
které žádný živoucí člověk nemůže uniknouti.

Blaze těm, kdo umírají, spojení s Tvou nejsvětější
vůli, .

neboť druhá smrt neučiní jim škody.“

A byla to sladká ukolébavka, kterou z údolí bolesti přecházely duše na věčnost.

V tomto asyly zasvěcených smrti konala láska obou Menších bratří divy. Od lůžek nemocných spěchali pohřbítí zemřelé. Uzdravené přivedli k mlýnské strouze, aby se vykoupani, dali jim nové prádlo a šatstvo a pak s křížem v ruce za zpěvu vedli jednoho uzdraveného po druhém do města. Bratr Bonaventura se při ošetřování nakazil a po rychlém průběhu nemoci opustil slzícího Františka a odešel na věčnost. Přes namáhavou práci nepolevil František nijak ve své přísné životosprávě. A tu pojednou pocítil na sobě příznaky moru. Naskočily mu morové boule. Jakmile se ve městě dozvěděli, že světec onemocněl, nastal všeobecný rozruch. Všichni čekali, co se stane. Posílali mu lahůdky, ale světec to dal rozdati ostatním nemocným. S křížem v ruce očekával, až Pán pokyne. Bůh však nedal mu zajíti morem. Světec se uzdravil a za několik dní opět horlivě opatroval nemocné. A brzy nato mor ustal. Víc jak polovinu obyvatelstva zkosil. Před díky občanů utekl František domů do kláštera v horách. Cestou vítalo jej obyvatelstvo městeček, jimiž se vracel, velmi radostně. Neméně slavně byl přijat v klášteře, kde oslaveno shledání slavným Te Deum.

U NEMOCNÝCH V GRANADĚ

Kategorický příkaz evangelia: „Kažte evangelium všem stvořením,“ tak prakticky prováděný zvláště v duchu poutníka Božího v chudobě a lásce, svatého Františka z Assisi, vedl duši našeho španělského světce, ctnostmi po okraj naplněnou, ke stálému neklidu, k touze chodit všude a dobře činit. Stále vzrůstající úcta lidu k svatému řeholníku, stálé proudy věřících, kteří s pravým jižním temperamentem toužili uviděti světce a rušili jej v jeho soustředěné službě Bohu, vyháněla jej z Monte, a proto s radostí přijal příkaz představených, aby šel do kláštera sv. Ludvíka, nedaleko Granady, „dcery slunce, kvetou-

cích zahrad“, jak ji opěvají básníci. Jméno daly to-
muto městu, kdysi hlavní baště Maurů, nesčetné jab-
loně s granátově červenými plody. Když kleslo tu
panství půlměsíce na pyrenejském poloostrově dne
2. ledna 1492, nastala teprve křesťanská restaurace
v kraji, který po staletí byl v područí vyznavačů Mo-
hamedových. Mešity změněny v kostely, krásná ka-
tedrála granadská byla v době života našeho světce
teprve rozestavená (začata 1523 a skončena až 1689).
Klášter sv. Ludvíka byl založen teprve v roce 1500.

Bratr František Solano byl uvítán svými spolu-
bratry s velikou láskou. Přinesl do jejich soužití
vzácné kouzlo a štěstí, byl vzorem poslušnosti, po-
kory a horlivosti, našel opět své působíště mezi ne-
mocnými bratry. K této péči měl František nejen
trpělivost, nýbrž také neobyčejnou zručnost a zlatou
výřečnost při těšení trpících. František si vyprosil
u kvardiána dovolení, aby směl choditi do veliké ne-
mocnice sv. Jana z Boha v Granadě. Než vstoupil do
nemocnice, žebřal František po ulicích a protože
dovedl vzítí svým zjevem, chováním a životem úto-
kem srdce všech, nepřicházel nikdy s prázdnem k
milým nemocným. Ale ani věznicí se nevyhýbal a
shledal tam často s úspěchem kající lotry.

Z granadské nemocnice zaznamenávají kronikáři
mimo jiné tento příběh: „Ptal se jednoho dne ve
špitále nemocného, jak se cítí. Dostalo se mu odpo-
vědi: „Trochu lépe.“ Tu zachvátilo duši Františko-
vu zvláštní nadšení. Uchopil dvě hole, které byly
nablízku, opřel jednu o bradu jako housle, druhou
po ní jezdil a zpíval o lásce Boží vždy sladčeji a do-
jímavěji, až v slastném rozplynutí utichly zvuky je-
ho zpěvu, hůlečky přestaly ve svém němém dopro-
vodu a jen rty se pohybovaly. Světec upadl do vytr-
žení. Se všech lůžek patřily k němu udivené a bázeň
Boží vyjadřující zraky.“ Když nemocní jali se zpí-
vati zbožné písně, vrátil se světec do světa skuteč-
nosti, odhodil hole a rychle běžel domů.

UČTE VŠECHNY NÁRODY

Zde v Granadě víc a více zalétaly do duše Františkovy touhy splniti příkaz na nebe vstupujícího Spasitele: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy . . .“ A touha, která kdysi tak jímala zakladatele řádu, uchvacovala i jeho jmenovce a následovníka. Jíti do neznámých krajů a zalíti srdce neznající Krista blahem lásky k pravému Bohu, a ve službě misijní obětovat Pánu vše, i život, ve smrti mučednické. Toužil na jih mezi mohamedány. Obrátil se na představené s prosbou, aby mohl jíti jako misionář do Afriky. Očekával trpělivě ve svaté pokoře rozhodnutí.

Shodou okolností žádal roku 1588 španělský král Filip II. všechny představené řádu ve Španělsku o zbožné a schopné misionáře do Ameriky, zvláště do jižní, do Peru. Provinciál františkánů v Granadě vydal svolání k bratřím. A tak se v počtu nových kazatelů evangelia za mořem setkáváme pochopitelně s Františkem Solano.

Řeholníci, kteří se přihlásili z horlivé touhy po misijní činnosti, byli rozděleni do čtyř skupin čili komisariátů. Každému stál v čele jeden z řeholníků jako představený či komisař. Každá z těchto skupin měla určený cíl. První do Nicaraguay ve střední Americe, druhá do Granady de Bogotu (čili Nové Granady), třetí do Peru a čtvrtá do poloobjevené a málo kultivované Tukumanie mezi divoké indiánské kmeny. Španělé právě dobývali Tukumanie a vicekrál z Peru měl ji spravovati jménem španělského krále. Tehdy se jménem Tukumanie rozuměla veškerá objevená země mezi Rio de la Plata na východě a chilskými hřbety na západě. Je to vlastně rozloha dnešní Argentiny a Bolívie. Divoké a bojovné indiánské kmeny bránily se vytrvale bílým vetřelcům. Kultivace domorodců měla býti svěřena misionářům. Ti šli s ideálem do práce, spojené často se smrtí, viděli v ní apoštolát šíření slova Božího. Cíle světské, které sledovala španělská vláda, neměly na jejich

rozhodování vlivu. Misionáře vedl hlad po duších, Španěle touha po moci, bohatství a zlatě. To je již světa běh a rozdíl mezi cíli tohoto světa a cestě k Bohu.

Náš světec, jak jinak ani nebylo možno, vybral si tu nejtěžší a nejnebezpečnější cestu, do Tukumanie. Pětičlenná jejich skupina františkánská měla vůdcem P. Baltazara z Navarry. František rozloučil se se svými nemocnými a vězni v Granadě, s chudými na ulicích a v bratrské lásce se spoluřeholníky v klášteře sv. Ludvíka. Pak putoval do Montilly, do rodného města, aby se rozloučil se slepou matkou naposledy, protože odcházel ze Španěl navždy. Pochopíme sílu nadšení světce a zápal pro apoštolát mezi pohany za mořem, když přesvědčil trpící srdce matčino a nadchl ji pro tento ideál. Když odcházel z domova, tříštila se bolest matky o hrdost, že má tak svatého, milostí Boží prodchnutého syna.

Z Montilly zaskočil František do oblíbeného skalního klášteře San Francisco de Monte, kde tolik krásných chvil prožil. Zvěst, že tu je, předcházela jeho spěchající kroky po všech osadách i samotách kraje, lid se sbíhal odevšad a světec kázal.

Byla to řeč plná posvátného zápalu a zůstávala v srdcích posluchačů trvale vryta. A když byl zahajován vyhledávací proces pro blahořečení Františka Solano, byli ještě lidé plni jeho krásných slov na rozloučenou.

Po kratším pobytu v klášteře Panny Marie v Loretto, kde studoval a měl primici, dočkal se František dokončení výstroje lodí, které měly jej a jeho druhy přepraviti ze Sevilly do Ameriky. U oltáře v katedrále sevillské před svatoostánkem na kolenou poklekla bezbranná armáda bojovníků Kristových, aby načerpala sil a požehnání pro velikou cestu.

DO NOVÉHO SVĚTA

Bylo to v roce 1589, pravděpodobně na jaře, kdy v přístavišti sevillském kotвило, připraveno k odplu-

tí, loďstvo vicekrále peruánského dona Garcia Hurtado de Mendozy. Měl odvézti do nového světa bojovníky, vojáky a misionáře. Františkánští misionáři byli rozděleni ve skupiny. František Solano s více druhů dleli na palubě veliké plachetnice, galeony. Když toužený vítr zadul, dalo se loďstvo na cestu nejprve řekou Guadalquivirem, až pak veplulo do širého oceánu.

Brzy zmizely břehy pyrenejského poloostrova z dohledu. Mnohý z cestujících díval se teskně za posledním pruhem pevniny a neměl nejveselejší pocity. Náš světec, vzor vyhraněnosti a odevzdanosti do vůle Boží, byl záhy ve svém živlu. Chodil mlčky skupinami hovořících spolucestujících s takovým klidem, jako kdyby kráčel klášterními chodbami. Když našel vhodný kout, poklekl k modlitbě, nebo rád se zadíval na stále se měnící hru mořských vln. Nacházel neustále podněty ke chvále a díkům Bohu. Hrubí námořníci pozorovali světce s úctou a cítili přitažlivost k němu. On s nimi také příležitostně navazoval rozhovor. A v něm jim dovedl říci málo slovy mnoho o pokání. A brzy na přední palubě bylo vidati vyhublého mnicha, jak káže vojákům, námořníkům a černošským sluhům o majestátě a lásce Boží, o zavržení a hříchu. Zasaňoval do rozporů mezi posádkou a zdařilo se mu i to, čeho si ani velitelé netroufali: poslouchali ho všichni na slovo. V jeho přítomnosti utichly kletby. Najednou stál František v klidu a míru noci na přídi a pěl radostně o Kristu — kormidelníku, a Marii — Hvězdě mořské. Námořníci tiše na svých místech naslouchali čarovnému hlasu pěvce, který pak celou noc proklečel na palubě, pohroužen v modlitbu a rozjímání.

Po delší plavbě připlula loď k ostrovu Haiti. Ne daleko něho loď zakotvila a na spuštěných šalupách pluli cestující na pevninu. Také misionáři využili této příležitosti a vyprali si v sladké vodě potoka, vlévajícího se do moře, své hábity a prádlo. Museli jíti dále, tam, kde lidí nebylo, protože neměli šatů na převlečení. A když na lodi zvoncem vyzývali: „Vše-

chno na loď!“ neslyšeli znamení naši misionáři, a loď odplula bez nich. František zachoval klid v neznámé divoké krajině. Po 24 hodin trávili zde v očekávání a nejistotě, až se pro ně loď vrátila. A tak touha Františkova, že dojde brzy smrti mučednické, se nesplnila.

Loď po další plavbě zastavila se po proplutí karaibského moře v Carthageně na několik dní. František vystoupil s ostatními na pevninu, rozběhl se do nemocnice, kde sloužil chorým, dokud nebyl čas k odchodu na loď. Podél pobřeží střední Ameriky dopluli do Porto Velo, kde museli vystoupiti. Tehdy nebylo ještě panamského kanálu, a tak nezbývalo, než překročiti pěšky panamskou šíji hustým pralesem. Po 20 milích cesty dorazili do Panamy. Tam se celá společnost, kterou loď dopravovala do Ameriky, rozcházela. Františkáni v místním klášteře odpočívali a čekali na příležitost k další plavbě na jih. I zde si František zařizoval vše po svém. V malém koutě choru vystavěl si celu, ve které prodléval, když rozjímal, a ložem byla mu rákosová rohožka, poduškou špalek dřeva. Tento koutek opouštěl světec jedině tehdy, mohl-li se věnovati skutkům lásky bliženské. A byly to zase lazarety s četnými nemocnými, postiženými zvláště žlutou zimnicí. Tam rozséval František květy lásky a trpělivosti. A vyhledával choré i v soukromých domech, tam, kde o ně nikdo nepečoval.

NA VRAKU V ROZBOUŘENÉM MOŘI

Uplynulo mnoho dní, než připlula do přístavu vhodná loď, která plula na jih. Byla to loď s nákladem otroků a její majitel byl ochoten odvézti misionáře. František snažil se svým způsobem během plavby nešťastné ukované černé otroky těšiti. Loď se už blížila břehům, aby v jejich blízkosti pokračovala v plavbě, když tu pojednou octla se v prudké bouři. Síly lidské proti cyklonu ukázaly se marné. Panika zmocňovala se všech, jen František

zůstal klidný a utěšoval černé i bílé plavce. Lod' zmítala se v neviditelných rukách bouře, která blesky ozařovala hrůznou temnotu, v níž jako ořechová skořápka tančila lod' svůj tanec zániku. Za hrozného praskotu, který byl zvláště v noci tak děsivý, vrhla bouře lod' na skalní útesy. Situace byla zoufalá. Spodem vtékala trhlinami voda, rozbouřené vlny bily do hořejšku, a k dovršení neštěstí lilo hustě a nepřetržitě. Velitel lodi kázal spustiti záchranné čluny. Jen význační cestující měli se v nich zachrániti. Chtěl do člunu vzíti také misionáře, ale František odmítl. Šalupa odrazila od vraku, na němž zůstal František se sty černochoů a mnoha muži, ženami a dětmi z chudších vrstev. Světec s křížem v ruce snažil se uklidniti zoufající. Za jeho vedení poklekli všichni a modlili se k Bohu o záchranu. František shromážděným černochoům vysvětlil stručně základy křesťanské víry a pak je pokřtil. Byli to první pohané, kterým světec udělil svátost vstupní do svazku dítek Božích. Ostatní spolucestující zpovídal a připravoval na nejistou budoucnost. Dravý živel neustával ve svém řádění. Pojednou přihnala se obrovská vlna a strhla půl nalomené lodi do moře, které se stalo společným hrobem novokřtěnců-černochoů, kdežto František s ostatními zůstal zachráněn na druhé polovině vraku, který byl vklíněn do skalisk. Byli zachráněni, ale na jak dlouho? František vléval klesajícím na mysli naději prorockým nadšením: „Do tří dnů přijde záchrana! Nezoufejte!“

Bez jídla a bez pitné vody, ve stálém nebezpečí, měli trosečníci jedinou posilu v Bohu, k němuž je bez umdlení náš světec vedl. Uplynuly dva dny a následující noci nechal František na vraku lodi rozsvítiti světla. Třetí den se nekonečně vlekl. I ti nejodvážnější ztráceli odvahu a naději, že by přišla pomoc, část lidí skákala do moře a pomocí dřevěných součástek z lodi urvaných pokoušela se doplouti ke břehu. Světec vytrvale těšil a dával naději, že pomoc přijde. A tu pojednou radostné výkři-

ky upozornují, že se blíží menší loď. Byla to šalupa, se kterou odpluli před třemi dny kapitán a význační cestující. Ti dorazili na pobřeží, které bylo nehostinné a pusté, takže zachránili vlastně jen holé životy (poblíž dnešního zálivu Choco u Kolumbie), své druhy na vraku oželeli. Když uviděli v noci na třetí den světlo na vraku, poznali, že se přece někdo zachránil, vyspravili člun a rozhodli se přepraviti k sobě trosečníky. Rozradostnění opuštění a nyní zachránění chtěli všichni do šalupy, ale František ujal se velení, v pořádku dirigoval nastupování do lodice a zůstal jako opravdový kapitán (ale ne ten, který opustil dříve loď) poslední. Vlnobití bránilo šalupě zůstatí blízko vraku. Světec proto svlékl hábit, svázal jej provazem a hodil do člunu, ale netrefil a vlny hábit odnesly. Pak František s křížem v ruce skočil do vln a šťastně dosáhl člunu. V tomtéž okamžiku praskot a zvýšené vlnobití ukazovalo, že byl nejvyšší čas. Vrak se zřítíl do hlubin. Zachránění vrhali se vděčně k světci, ale ten ukazuje k nebesům, zanotil: „Bože, chválíme Tebe!“

Nebylo však ještě utrpení skončeno. Smrti v dravých vlnách ušli, ale když dopluli ke břehu, viděli celou bídu svého postavení. Nikde nebylo lidského obydlí, nikde ani stopy po potravě. Františka nehnětl tak nedostatek jídla, jako to, že přišel o svůj jediný hábit. Důvěřoval však Serafínskému Otcí, že svému následovníku i z této nepříjemnosti pomůže. A také brzy nato vlny vrhly hábit na břeh. Byl úplně suchý.

Když se všichni zachránění shromáždili pospolu, radili se, co počítí. Z větví bavlníku vytvořeny primitivní chyše. Po dlouhém rokování byl přijat návrh komisaře, vůdce misionářské skupinky, P. Baltazara z Novarry, aby šalupu, na které se na břeh zachránili, důkladně vyspravili a aby několik odvážných mužů s ním pokusilo se dopravití do Panamy pro pomoc, novou loď a potraviny, protože kromě neznámých kořínků, nebylo co vzít do úst. Za několik dní vyrazilo plavidlo na stomílovou cestu, pod-

nik opravdu odvážný, provázeno modlitbami a žehláním trosečníků. Na výzvu Františkovu vybudoval lid Panně Marii Hvězdě mořské na pobřeží pěknou kapli z větví a kamenů. Dovnitř umístil světec obraz Panny Marie, zachráněný z lodi. Tam pak shromáždil František všechny k ranní modlitbě, po níž se rozcházeli lidé do okolí sháněti potravu. Při tom se stalo, že neznajíce tamější byliny, pojedli někteří i plodů jedovatého keře Hippomane, v jehož šťávě Indiáni namáčeli šípy jako do jedu. Palčivá bolest dostavila se záhy a s nárkem doplazili se postižení k tábořišti. František opustil svou malou chyšku, věnoval se nemocným, na nichž zhoubný jed vykonal do čtyřadvaceti hodin své dílo zkázy. S pláčem pohřbili otrávené do písku. Světec nad hrobem vyzval trosečníky, aby napříště nepojídali pokoutně, co naleznou, nýbrž aby přinesli vše na hromadu, aby mohl potravě požehnati. Tak se stalo a nikdo již ne onemocněl.

A světec chodil nad to k moři, žaloval vodám a rybám bídu lidských synů, a ačkoli neměl ani sítě ani udice, vracel se od moře s četnou kořistí ryb, raků, krabů atd., takže to k výživě všech stačilo. Vážní svědkové vypravovali, že stejně jako svatý František z Assisi a svatý Antonín Paduánský, i náš světec dovedl z vůle Boží přiměti svým slovem říši živočišnou ke službě člověka. Je zachováno v zápisech svědectví, jak svatý František Solano mluvil k vodním obyvatelům: „Pojďte sem, dítky, tvorové Boží, nemějte za zlé, že se máte státi potravou a jídlem vašich větších bratří, kteří hladem umírají.“ Ve chvíli se shromáždilo kolem světce obrovské množství mořských krabů. Trosečníci s radostí se jimi živili.

Přesto, že světec láskou spravoval trosečnickou pospolitost, objevila se i zde jablka nesváru o předměty, které vlny po čase ze ztroskotané lodi na břeh vyvrhovaly. Ze sváru byla rvačka, při které sáhnuto i ke zbrani. Klid zjednal František veřejným bičováním sebe za pokání pro bloudící lid.

Padesát dní už prodlévali trosečníci na nezná-

mém pobřeží, naděje na záchranu valem ubývalo. Nebylo zpráv, zda šalupa dosáhla Panamy, ani pomoc nepřicházela. Byly vánoce a Štědrý večer byl obzvláště tesklivým okamžikem pro všechny. S trudnými myšlenkami odpočívali všichni ve svých chatrčích, když tu o půlnoci přispěchal František s rozjasněnou tváří, zanotil sladce vánoční píseň, která zahнала všechny trudy a spánek. Pak ohlásil, že jim může oznámiti velikou radost: do tří dnů přijde záchrana! Shromáždění pro velikou lásku k světcí přemohlo nedůvěru, vzpomnělo, že již jednou předvídal záchranu, která přišla — a následovalo světce ke kapli, kde kázal, a pak všichni radostně uctívali Jezulátko a jeho Božskou Matku. A za tři dni pomoc opravdu přišla. Po dojemném rozloučení s kaplí vnesen obraz Panny Marie opět na loď a pokračováno v cestě na jih za apoštolátem.

NA LOV DUŠÍ PŘES NEBETYČNÉ HORY

Hnána příznivým větrem a pravidelným zabíráním vesel, plula galeona, na níž se plavili naši zachráněni se světcem Františkem, podél ecuadorského pobřeží a po krátké plavbě zajela do přístavu Payta na pátém stupni zeměpisné šířky. Payta byla hlavním obchodním místem severního Peru. Tehdy tu stálo ovšem jen několik budov, protože několik let předtím (roku 1587) vyloupili a vypálili přístav a osadu Angličané (za vedení admirála Cavendish), žárliví na španělské koloniální úspěchy. Od té doby se již město nikdy nezmohlo na výši svého rozkvětu a i dnes je ještě pozadu za ostatními městy Peru. Nebyl ničím radostným pohled na prostředí, v němž Payta byla položena. Široko daleko nebylo stromu, keře ani travin, ani stopy po zeleni. Jen holá skaliska a písčité pláně a v pozadí rozeklaný pás horstva. Tam tedy vstoupil František s bratřími na pevninu, aby pokračoval pěšky v cestě do Limy. Ostatní pluli lodí do Callao, limského přístavu. Bylo to jistě dojímavé loučení s mořem, které

dovedeme si představit, znajíce citlivé a vnímavé srdce Františkovo.

Bylo to v lednu roku 1590, kdy stanuly první kroky Solana na žhavém písku, který tvoří skoro nekonečný pás, vroubený po jedné straně mořem, na druhé horstvem Kordiler. Bos putoval s bratřími a po delším pochodu dorazili do Limy a vyhledali klášter sv. Františka, tehdy obrovská budova pro 180—200 mnichů. Byla to přípravná stanice misionářů a duchovních správců pro celé Peru. Odtud vycházeli do hor, po celé zemi, kázali a křtili, zakládali školy a další kláštery, takže měli v Peru brzy pět provincií. Do jejich řad nastupoval nyní ten, který měl mítí později čestné označení „slunce Jižní Ameriky“. V tomto klášteře pobyl František krátce, aby si odpočinul a zotavil na obtížnou cestu přes horské velikány. Jenže jeho apoštolský zápal vnutil tělu poslušnost bez otálení a hned příští den s křížem v ruce procházel ulicemi Limy a kázal pokání. Jeho vyzáblá postava, blýskavé oči a výmluvná slova upoutala a shromáždila záhy velké zástupy a mnoho hříšníků roztálo v ohni lásky sv. Františka.

Za několik neděl vydal se světu s třemi bratřími a za vedení generálního komisaře P. Baltazara z Navary na velkou cestu přes Kordilery. Celá výstroj byla: kříž a brevír. Pro případnou potřebu vzal si dřevěné opánky, ale ty obyčejně nosil uvázané na cingulu, kterým byl opásán. Tehdy nebyla přes horstvo žádná pohodlná cesta, jen stezka, po níž bylo nutno v pravém slova smyslu šplhat. Hned od Limy začíná prudké stoupání na první z obou rovnoběžných hřebenů, táhnoucích se od severu k jihu. Mezi nimi je kotlina, jejíž okraj má úctyhodnou výšku až 5000 m nad mořem a některé vrcholky hor dosahují ještě značnější výše, jako u východního pásma zasněžený vrchol hory Sarato 6563 m a v západním Ampato dokonce 6950 m, stejně věčně pokryt ledem. Příroda, kterou kráčeli horliví misionáři, ukazovala se v nejrozmanitějších změnách. Z pásma palem, lesy listnatými, pak jehličnatými a brzy ho-

lými skalami, kde se již jen sem a tam kleč zachytila, a po dosažení holého hřbetu nastal sestup do úrodného údolí, kde se pásala nesčetná stáda ovcí a lam, a po krátké cestě zelení nastal nový výstup na východní pásmo Kordiler. Zatím co spolubratří občas cestovali na koních nebo oslech, šel náš František po celou cestu vytrvale pěšky.

Majíce ledové hřbety And za sebou, sestupovali naši poutníci do bolivijské nížiny obávanými stepmi písčitými a jílovitými (llanos), které jsou v době dešťů zaplavené a neschůdné. V této poušti v mraku prachu a v tropickém vedru krácel František vesele, skládaje a zpívaje písně k Matce Boží, jak s Ježíškem prchá pouští do Egypta. A bratří vpadli do jeho písně, až když výprava dorazila do stinných pralesů, plných záludí a nebezpečí přepadení dravou zvěří.

Po celou cestu byl František silnou oporou svým umdlévajícím bratřím, stále vesel, zpívající, poskakující radostně, když krásy pralesa uchvacovaly jeho básnickou duši. Ačkoliv jedl jen málo, přece nevynechával obvyklé skutky pokání a byl stále čilý. Konečně dorazili do Talavera, města na Salavadu v Tukumanii. To ušli asi 3900 km z Limy; byl tedy náš světec víc jak 875 hodin na cestě. Tehdy byla Talavera (indiánsky Esteco) španělskou osadou, městem, vedle ostatních už měst v Tukumanii, jako San Jago, San Miguel, Cordova a j. Tato města se „pyšnila“ dřevěnými baráky a hlavně v nich byly všude františkánské klášteríky s několika mnichy, jako duchovními správci pokřtěných Indiánů. Padesát let před příchodem naší výpravy byli tu první věrozvěstové františkáni, z nichž jsou známi zvláště P. Ildefons od sv. Bonaventury a před ním P. Ludvík Bolanos, který nejen že se záhy naučil domorodým jazykům, nýbrž sepsal i v indiánském nářečí „kuzko“ katechismus, který byl pak přeložen do jiných nářečí. Svým jazykovým nadáním také vykonal veliké dílo. Sám pokřtil na 20.000 Indiánů. Přesto zůstalo mnoho Indiánů kočujících a před

bělochy do lesů a hor prchajících bez poznání křesťanství. To tedy mělo býti působiště našeho světce, který se svou obdivuhodnou energií se vrhl do studia indiánských nářečí. Za 15 dní naučil se za vedení vojenského velitele města Talavery nářečí tokonotskému s bezvadnou výslovností. Dosáhl pak takové dokonalosti v četných jazycích indiánských, že domorodci byli užaslí a dovedli si to vysvětliti jen vyšší mocí. Vyzbrojen znalostí jazyků, jal se František apoštolsky působiti nejprve v Talaveře a v nejbližším okolí. Kázal, navštěvoval nemocné a chudé, vyžebraval u bohatých jídlo a šatstvo a nosil je chudým. Rád se zastavoval, jako druhdy ve Španělsku, s dětmi na ulicích, ať španělskými, indiánskými nebo míšenými. Vypravoval jim o lásce nebeského Otce, který má stejně rád dítě černé, rudé, míšence jako bílé.

DUCHOVNÍM SPRÁVCEM INDIÁNSKÝCH VESNIC

Nedaleko Talavery byly dvě indiánské vesnice, jaké zakládali misionáři, kteří vedli pokřtěné Indiány od kočovného života ke vzdělávání půdy a řemeslům, aby křesťanství mohlo u nich nalézt pevného prostředí. Jesuité říkali těmto osadám redukce. Takovými redukcemi byly i ony dvě osady Sokotonio a Magdalena. Pro nedostatek kněží neměli svého duchovního správce, proto náš světec převzal u nich funkci faráře a založil jim školu. Denně sem docházel z města, vyučoval mládež i dospělé, uděloval svátosti. Po poledni odcházel na nedaleké návrší, kde pojídal chléb a oddával se rozjímáním. K tomu mu koncertovalo nesčetné ptactvo, které se odevšad sletovalo, usedalo k jeho nohám, na hábit, na kapuci i na hlavě, cvrlikalo a přítulností dávalo najevo svou lásku k světcovi, který s Božími zpěváčky rozmlouval a chválil je po vzoru velkých řádových světců sv. Františka z Assisi a sv. Antonína Paduánského. V odměnu jim často chléb, svůj oběd, celý rozdobil, pak je napomenul k lásce a stálé chvále

Boží, požehnal jim, a pernaté shromáždění se rozletělo.

Jednou šel František úzkou cestou, po které jel kus před ním talaverský hejtman na koni. Pojednou vyřítil se z horských úbočí a pastvin zdivočelý býk. Velitel včas ještě s koněm uskočil, když si uvědomil nebezpečí, hrozící světci, kráčeujícímu vzadu. Strhl koně, obrátil se a viděl tento napínavý obrázek: Býk zastavil se jako přimrazen před světcem, který k němu došel, hladil mu rohy, šimral na čele a poplácal po chřípí, z čehož mělo zvíře takovou radost, že vděčně lízalo světci ruku a chovalo se jako přítulný psík. Světec dal býku políbit rukáv svého hábitu a pak mu požehnal. Zvíře se tiše otočilo a vrátilo se do kopců.

Mnoho historií podivuhodných zaznamenávají letopiscové. Jedna z nich: Sokotonští Indiáni trpěli nedostatkem pitné vody a chtěli se již z osady vystěhovati. Světec zvěděv jejich bolest, uchýlil se k modlitbám, povolal pak muže vesnice a rozkázal jim, aby na zdánlivě docela vyprahlém, vyschlém místě kopali. Jen důvěra k milému Otci je k té práci přiměla. Kde František holí ukázal, kopali, a za krátko narazili na vlhký písek, pak vytryskl silný pramen. Celá vesnice se džbány a nádobami sbíhala se sem a naplňovala je dobrou chladnou vodou, která měla nejen výbornou chuť, ale i léčivé účinky. Tak vznikla studně sv. Solana.

Takový byl počátek misijní práce sv. Františka Solano. Ještě dlouho po smrti světce byli lidé, jím vychovaní, vzorem křesťanů a hospodářů tukumanským Indiánům. Žili stále ve vzpomínkách se svým světcem a když za několik let po jeho smrti přiletělo mračno kobylek a chtělo celou úrodu zničit, jaký div, že obyvatelstvo Talavery, Sokotonia a Magdaleny vroucně vzývali Solana a slibovali, že jej budou vždy jako světce ctít, aby pomohl, a opravdu náhle se kobylky zvedly a opustily kraj, aby na holých skalách Cordovy zašly.

Misionáři v Jižní Americe měli svízele nejen s domorodci, nýbrž i se španělskými dobyteli, před nimiž museli domorodce chrániti proti vykořisťování. Náš světec měl velikou průpravu v Talaveře a obou redukcích. Odvážně se vypravoval ze svých působišť do hor, kde se divocí Indiáni skrývali. Pátral po roklích a když našel domorodce, běžel za ním a nepustil ho dříve, dokud nezískal jeho srdce pro pravého Boha. Jakmile se dověděl, že v horách se koná nějaké shromáždění Indiánů, nebojácně se odvážil do jejich středu a s křížem v ruce kázal jim o lásce Boží a oběti Kříže, že mlčky poslouchali a pak jej zahrnovali pohostinstvím, které jim dovedl odpírati s milým úsměvem. Dovedl za každých okolností zachovati svoji životosprávu posty a umrtvováním.

Hon za dušemi do hor podnikal světec i v noci, protože se Indiáni rádi shromažďovali k uctívání měsíce o půlnoci. Jaké bývalo jejich překvapení, když do pohanského obřadu zapadl plamennými slovy František, dokazující bláhovost jejich počínání, a od kultu těles nebeských přivedl je k úctě Tvůrce Všemohíra a ke křtu svatému. Není divu, že tento apoštol Kříže měl tolik úspěchu, že se brzy celé zástupy divochů kolem něho shromažďovaly, následovaly ho, kudy šel, a tak František začal je civilisovat zakládáním vesnic, učil je opatrování domácího dobytka a užívání náradí. Z této jeho činnosti je zaznamenáno mnoho legend, zvláště o lásce k přírodě. Budeme ještě moci ukázati krásnou harmonii mezi Františkem a přírodou, zvláště Božími zpěváčky.

Počet obrácených rostl neobyčejně rychle. Světec hlásaje lásku Boží, stane před branami Santiago del Estero na rybnaté řece Rio Dolce, která u města tvořila skoro jezero. Kraj z části úrodný, z části písčina. Indiáni odtud před Španěly utekli a tak světec po krátkém zdržení táhl dále a byl s radostí

uvítán v Rioji (čti Riochi), na chilských hranicích na úpatí And, kde objevili Španělé stříbrné žíly. Životy objevitelů byly však ohrožovány divokými kmeny indiánskými. Jejich očekávání, že práce Františkova zmírní tak nebezpečné sousedství, nezklamalo. Světec přivedl divoké pohany ke Kristu a ke klidnému a pracovitému životu. To však tím více podněcovalo vzdálené divoké kmeny ve východních horách. Ve válečné poradě 45 náčelníků divokých válečníků smluven vyhlazovací boj proti Španělům a pokřtěným Indiánům. Pojednou objevily se na návrších u města nepřehledné řady pomalovaných ozbrojených Indiánů, kterých stále přibývalo. Bylo to ráno na Zelený čtvrtek, kdy křesťanská obec bílých i rudých obyvatel města Rioji přijala Nejsvětější chléb z rukou Františkových. Ženy plačíc utekly do kostelíka, muži chystali se k obraně. František přikázal všem, aby zachovali klid, a s křížem v ruce vydal se do nepřátelského tábora. Obklopen překvapenými divochy, kráčel směrem k jejich vůdcům, vystoupil na vhodný vršek a pronesl k nim jedno ze svých nejkrásnějších kázání na námět žalmu druhého: „Proč se bouří národové a kmeny kují marné plány?“ Výmluvně vylicil hrůzu jejich úmyslu, pak kázal o lásce Ježíše Ukřižovaného ke všem lidem, o hříchu, pokání a vykoupení. Jeho ohnivá slova a kříž, vztyčený v ruce, dělaly divy. Když končil řeč před náčelníky opět slovy žalmu: „Teď tedy, králové, buďte moudří, přijměte výstrahu, vládcové země! Služte Hospodinu s bázni, jásejte mu s uctivým chvěním. Podvolte se přikázáním, by se Hospodin nerozhněval, ať není vaše cesta vám zkázou; můžeť snadno vzplát hněv jeho. Blaze všem, kdo doufají v něho,“ zmohla milost Boží zášť 9000 divochů, kteří se svými náčelníky klečeli u nohou světce. A pak nastalo nejslavnější tažení, jakého byl kraj svědkem. Divoši proudem táhli za Františkem dolů k městu, kde je vodou z řeky všechny pokřtil. Noc utrpení Pánu se Zeleného čtvrtku na Veliký pátek prožívali již obrá-

cenci mírumilovně a kajícně po boku těch, k jichž vyvraždění vytáhli. Celé daleké okolí Rioji stalo se katolickým.

V CHACU A PARAGUAYI

Františka táhlo to dále. Zaměřil na severovýchod přes Catamarkas do San Miguela v údolí Calchaqui. Všude křtil a kázal. Pak dorazil na severu do města Tukuman, založeného Španěly před 30 lety. Krajina velmi úrodná, ale celkem bez domorodců, kteří uprchli přes horské hřebeny až do Chaca, kde kočovaly četné divoké kmeny, namnoze ještě i lidojedi, kteří také první španělské dobyvatele, kteří přišli do Chaca, pobili a snědli. Sem se odvážil náš světec v touze po mučednické smrti a po spasení duší. Osmahlý skoro do ruda jako Indián, v hábitě podobném barvou jejich pleti, znalý několika indiánských nářečí, vysoký, vysušený posty, umrtvováním a spalující se vnitřním žářem nadšení, s brevířem a křížem v ruce, s růžencem na cingulu, tak vyzbrojen přišel František do Chaca. Tisíce pokřtil, přivedl k vzájemné lásce, usedlému životu, k orbě. Jen pozdější hrubství světské vlády španělské učinilo z obrácených divochů opět — divochy.

František prošel celým Chacem do Paraguaye, kde nyní se usazují čeští kolonisté, a mezi nimi začínají působiti čeští misionáři, řádoví spolubratři sv. Františka. V pověstech domorodců zachováno mnoho zkazek na pobyt světcův mezi nimi. Jednou z nich je vylíčení, jak se František dostal do Paraguaye přes stejnojmennou řeku, hodně širokou. Domorodci schovali loďky, aby světec od nich nemohl, ale František prý se usmál, sňal plášť s beder, hodil na vodu a posadil se na něj a proud jej přenesl na druhý břeh. Jisté je, že František prošel s křížem v ruce celou Paraguayí, křtil vodou z její řeky, ale i z řek Parany a Uruguaye. Přes odlišná nářečí, velmi se různící i u blízkých sousedů, rozuměli domorodci záhy ohnivým slovům misionáře, který se

stejnou radostí krácel úrodným krajem, jako kamenitými pustinami, solnými bažinami, travnatými pampami, často hladov a žízniv.

Po dlouhém putování přeplavil se světec přes řeku La Plata a přišel do města Santa Fé, odtud do nové Cordovy. Mířil zpět na západ. Přidala se k němu větší výprava, protože v kraji nebylo bezpečno jednotlivci. Cestou se připojili také dva vojáci, nepříjemného vzezření. Ti také byli první mezi láteřícími na nedostatek vody, který karavanu tížil. Jali se proklínati a urážeti Boha tak, že světec pro slzy lítostí neviděl skoro na cestu. Pravil pak, že bez ohledu na urážky Bohu učiněné sdělí spolupoutníkům, kde najdou pramen, a určil místo na jednom návrší, kde pod trachytovým kamenem je voda. Jeho druh v této výpravě, P. Ondřej Fisaguirra, třebas mnoho naděje v možnost pramene v takové pustině neskládal, vedl lidi na ono místo a pramen čisté vody nalezen, přikryt kamenem, tak, jak František naznačil. Všechno se vrhlo k vodě a když se napili a zásobili vodou na další cestu, vzpomněli si teprve na světce, kterému byli díky povinni. Ten zatím dole na cestě klečel a modlil se. Jeho zření věcí, jiným utajených, jako objev vody v neznámém kraji, neskončilo se při této cestě pouze tímto zjevem. Když přicházela výprava k branám Cordovy podél šibenice, prohodil František k spoluputujícímu misionáři, že tam zítra ráno budou oběšeni oni dva vojáci z průvodu pro vraždu. Stalo se, protože současně s výpravou došel do města zatykač na oba vojáky s příkazem, aby byli ihned pověšeni.

NÁVRAT DO TUKUMANIE

A tak se vrátil František do Tukumanie a v Cordově začal opět plniti své misijní poslání. Bylo tu dosti křesťanů — Španělů, Kreolů, míšenců — ale kde je shon po penězích a obchodech, tam víra neproniká plně celý život. Světcova výmluvnost brzy shromažďovala lidi, utápějící se dosud ve shonu

po zisku, u zpovědnice a u stolu Páně. Z Cordovy vycházel František podle okolností, proseb obcí, nebo příkazu představených do okolí na vinici Páně. Učil křesťany pravé zbožnosti, životu s Bohem, pokání a lásce k bližnímu. Divochy vedl k spásnému křtu a životu podle víry. V kostele chtěl, aby všechno plesalo touhou po lásce Boží. Jednou o vánocích klečel v řádovém kostelíku, přeplněném věřícími. Roztoužen hleděl k jesličkám. Pln sladkosti vyběhl na stupně oltáře a slze, kázal lidu o veliké lásce Boží. Náhle odběhl a vrátil se s housličkami v podpaží, nasadil je pod bradu a hrál a zpíval kledy a všechno zpívalo s ním. Housličky byly primitivní, jen se dvěma strunami, pravděpodobně jeho vlastní výrobek, protože své housle ze Španěl tu neměl, nemohl s nimi putovati přes moře, hory a pustiny. Pán v nebesích jistě však i z tohoto primitivního zdroje viděl tryskati radost a vděčnost věřícího srdce nad milostí Boží. Vánoční doba byla chvílí největších radostí světceva srdce.

Byl hlasatelem pokoje a lásky. Kde hrozil svár a nepřátelství, tam se vždy objevil jako apoštol míru a věčné pravdy. Neúnavná byla jeho péče o duše. Několik mil od města umíral starý Indián, o němž se nevědělo, je-li pokřtěn. František tam došel, ale chorý nemohl již mluvit. Tu mu světec přikázal, aby promluvil. Stalo se. Světec jej pokřtil — byl to pohan — a brzy nato nemocný zemřel. Jinému Indiánu vzkřísil zemřelého jediného syna.

Denně pozorovali lidé, že světci ustupují přírodní zákony. Na jeho cestách ho provázely celé houfy zpěvných ptáků. Viděli jsme též, jak zkrotl rozzuřený býk pod pohledem a pohlazením světce. V Cordově při býčích zápasech — ty si sem přivezli Španělé z vlasti — splášil se poraněný a krvácející býk a vyrazil ze závodistiště do ulic a hnal se proti světci, právě tudy krácejícímu. A opět zdivočelé zvíře se před ním zastavilo, lichotně vrtělo ocasem, lízalo Františkovi ruku a konec cingula, který světec v ní držel. Lidé měli takovou důvěru ke světci, že, když

byli v bídě a nebezpečí, šli k němu s prosbou o pomoc. Modlitby světcovy odvrátily pohromy hrozící od kobylek, kterým jménem Páně zakázal, aby co zeleného v kraji pozřely, a na jeho příkaz odletěly do hor. Světec dodal, že v horách tyto kobylinky vykonají kus dobrodiní, protože tam žijící Indiáni je pojídají.

Viděli jsme již znatelně nevýslovnou péči Františkovu o duše. Když přibyl ze San Miguele do Rioji a tam onemocněl, musel ulehnouti. Svým vnitřním zrakem viděl, že duši jedné Indiánky hrozí nebezpečí. Byla to služebná, která ze strachu před trestem chtěla se oběsiti v lese. Požádal posluhujícího bratra, aby šel ke knězi, jehož příchod do kostela právě v duchu viděl, aby nemeškal a bez zastávky šel po určité cestě na místo, které přesně popsal. Tam že najde nešťastnou ženu. Ať ji upokojí a přivede do města. Cizí kněz však na ulici potkal známého obchodníka, kterého dlouho již neviděl, zapovídali se a když si konečně na své poslání vzpomněl, přišel pozdě. Nešťastná žena si zoufala. Vrátil se ke světci, který na lůžku plakal nad ztrátou jedné nesmrtelné duše.

František neprojevoval se nikdy jako mrzout, přesto že míjel ženskou společnost. Dovedl býti srdečným společníkem, který uměl vhodně hovor vyústiti vždy k blahu duší a k oslavě Boha. Šli jednou s bratrem Petrem Vildosolou Gamboa ze San Miguele do Santiago del Estero na konci doby dešťů, které se však tentokráte zpozdíly, takže když poutníci přišli k „hlubokému potoku“, byl až po okraj naplněn pěnicí se kalnou vodou. Na obou březích čekali lidé, kteří počítali, že se přebrodí. Obtěžovala je hejna komárů. Nařikající utěšil světec, že příštího dne v devět hodin bude možno řeku přejíti. Aby neměli hlad, protože neměli s sebou zásob, šel k vodě a sítí nachytil s dostatek ryb pro všechny. Udělal oheň a pekl ryby, které počestní s chutí pojídali. Při tom jim udělal krátkou promluvu. Sám se spokojil několika kukuřičnými zrnky, vlezl pod

vůz a spal. Druhý den ráno opravdu opadla voda natolik, že bylo lze ji přebrodit. Když oba proudy cestujících přešly, naplnila zase pěnící voda koryto potoku jako včera. František se bránil všem projevům díky a úcty. „Všechno zmohu v tom, který mne posiluje.“

Devět let ztrávil František již na misijním díle v Jižní Americe. Poblíže Limy shromáždila se kapitula františkánské provincie v Peru „pod ochranou 12 svatých apoštolů“, k níž patřila také Tukumanie. Rozhodla o jmenování Františka kustodem tukumanských klášterů řádových, protože nebyla visitace provinciálem v tak vzdálených klášterech proveditelná. Když došla zvěst o volbě, přijal ji světec jen proto, že by prosba za odnětí takové funkce došla do Limy za dlouhé měsíce a vyřízení zpět stejně dlouho. Přesto však prosbu poslal. Jako kustos sídlil František v Talaveře a působil především na podřízené bratry vlastním životem, plným vroucnosti a odříkání, zápalu a umrtvování. Proto na svých visitačních cestách působil opravdu účinně, a to jak na kněze, tak na věřící. V Saltě, na řece Rio Arias, byl na hostině u městského guvernéra, když došlo k vádě, ze které hrozila bitka. Světec vytáhl klidně z rukávu kříž a zadíval se na něj vroucně a začal zpívat smutnou píseň o utrpení Páně. Celé shromáždění utichlo a naslouchalo. Bylo po sporech a z hostiny vyrostla chvíle vzpomínky na Ukřižovaného.

Raduj se s radujícími, bylo nevyslovené heslo Františkovo. Uvidíme, že v jeho životě byl to nejen zpěv, hra na housle, kterými vyjadřoval světec překypující radost, je to i — tanec. (Nám severanům se zdá snad tento temperamentní způsob vyjadřování radosti trochu nezvyklý a snad i nevhodný. Vžijme se však do jižního temperamentu. Vzpomeňme ze Starého zákona na tančícího Davida před Archou úmluvy.) František visitoval jeden klášter právě v době slavnosti Božího těla. Indiáni-křesťané projevovali radost ze svátku svým způsobem: hřmotnou

hudbou, zpěvem a tancem. František při pohledu na veselící se rudé bratry nezdržel se a shodil plášť a poskakoval s nimi. Nikdo se nesmál, jen slzy radostí tlačily se okolostojícím do očí.

Rok byl kustodem tukumanských klášterů, než jej kapitula řádová na jeho úpěnlivou prosbu zbavila úřadu, ale jinou bolest mu způsobila. Povolala jej do Limy. Zármutek padl na celou Tukumanii. Ale František, pokorný a poslušný, nejmenší z menších bratří, rozloučil se s milým krajem, bělochy i drahými divochy. Jeden jejich náčelník vyprosil si na památku světcovo cingulum, které pak putovalo od rodiny k rodině. František odmítl dar jednoho předního obchodníka, peníze na cestu, a řekl mu s úsměvem: „Ponechte si zatím své peníze. Budete jednou tak chud, že na váš pohřeb bude třeba vyžebraných peněz.“ Došlo k tomu, protože bohatý muž přemýšleje o svém životě, rozdal vše, stal se františkánem a když zemřel, byl opravdu pohřben „za peníze z almužen“. Nejen toto proroctví se v Tukumanii splnilo; světec předpověděl i zánik města Talavery.

SVATÝ ŽIVOT V LIMĚ

Jak přišel před osmi lety, tak se vracel František z Tukumanie do Limy, bos, s holí a křížem, cestou přes 700 mil dlouhou. Horami, lesy, bažinami, žhavým pískem, brodě se vodou řek a potoků. Na svátek serafínského otce Františka, dne 4. října, přibyl do Potosi, města snad nejvýš na světě nad mořem (4075 m) položeného, kde byl hostem františkánského kláštera. Kázeň zde byla velmi přísná, zachovávalo naprosté mlčení. Kvardián dal pro Františkovu návštěvu dispens od mlčení při jídle. František chtěl rozveseliti spolubratry a podařilo se mu to zpěvem a tancem. Konečně dorazil do Limy.

Zde se dověděl, proč byl odvolán. Ve všech řádových klášteřích měl býti zaveden přísný život. Počátek takové reformy řádového života učinil už P.

Ondřej Corso a František měl reformu klášterů upevniti. Nelze říci, že by kázeň byla uvolněna, ale šlo o to, aby zachována byla původní přísnost a upevněna prostota františkánského života. Bohaté almužny, udělované klášterům, vracely se do světa. Deně rozdál velký františkánský klášter v Limě, tvořící menší čtvrt, vybudovaný místokrálem Mendozou, 80 bochníků chleba, každou neděli pro chudé zabito a upečeno 10 ovcí a rozdávány i jiné pokrmy. Pro jídlo si chodili chudáci a zchudlí Španělé, kteří se ještě odívali vznešeně, ale potají sytili svůj hlad v klášterní fortně. Stejně neodešli s prázdnem Indiáni a černoši.

Na pravém břehu řeky Rimak bylo limské předměstí sv. Lazara. Jak již jméno ukazuje, byla to čtvrt charity. Bydlili tam sirotci, nemocní, choromyslní atd. Poblíž byla velká stromovka, kam proudilo město k procházkám v nádherných stromořadích. Na konci sadu byl postaven nový františkánský klášter pod ochranou Královny andělů „Santa Maria de los Angelos“ pro rekolekty. Tam měl František slovem a příkladem pěstovati ducha františkánského umrtvování. Aby se nezpěchoval převzítí vedení, dostal k ruce titulárního kvardiána a sám jmenován vikářem konventu. Po čase na naléhání generálního komisaře provincie zvolen František skutečným kvardiánem kláštera P. Marie, ale světec tak dlouho a úpěnlivě prosil, až ho funkce zbavili. Aby se vyhnul nebezpečí, že mu bude dán jiný vysoký úřad v řádě, vyprosil si, aby svou churavost, která jej sužovala, mohl léčiti v odlehlém klášteře. Poslali jej do kláštera v Truxillo (čti Truchiljo), asi 80 mil severně od Limy. Tam se věnoval především opuštěným a nemocným s největší horlivostí, jaké byl schopen. V tomtéž roce určil nový generální komisař, pozdější chilský biskup P. Juan Venido, Františka za kvardiána v Truxillo a nedal se jeho prosbami obměkčiti. Roku příštího zvolen František kvardiánem v Limě, ale během čtyř měsíců jedenáctkrát prosil za zbavení hodnosti, až provinciál nerad po-

volil a na oko přísně určil pak Františkovi poslední místo v klášteře — k jeho veliké radosti, až dětské.

Když jsme se na počátku dívali na život světce v klášterech španělských, na jeho noční bdění, modlitby a rozjímání, tuhou kázeň a umrtvování, vidíme v této fázi jeho života, že se ani za mořem po tolika letech nezměnil. V klášteře v Limě chodil také již v 11 hod. v noci do choru, aby se hodinu před hodinkami mohl připravit na chválení Boha. V kostele zůstával do 4. hod. ranní. Po odchodu bratří po skončených půlnočních hodinkách setrval totiž v choru na rozjímáních, která jej přiváděla často do vytržení a do výbuchů radosti, při nichž spěchoval mnohdy do cely pro housličky a hrál, zpíval i tancem projevoval radost a srdce láskou k Bohu přetéající. Není divu, že oběť mše sv. našla v něm duši tak zanícenou a omilostněnou, že jej pozdvihovala s Proměněným Pánem bez ohledu na zákony tíže a tělo se vznášelo až půl lokte od země. Věřící v kostele byli strženi při jeho mších sv. v nevýslovné štěstí spoluobětujících, bratří v řadě přeli se o právo Františkovi ministrovati a nakonec musili ustoupiti místokráli Ludvíku Velascovi, hraběti ze Salnasu, který chodil denně k P. Marii posluhovati svatému služebníkovi Páně. Tím vzdávalo mu i celé Peru svou úctu veřejně.

HLASATEL POKÁNÍ V PERU

V koloniích, rozšiřujících se touhou po zlatě, bohatství, slávě a moci nežili namnoze bílí dobytí a osadníci životem křesťanským. Byli to většinou dobrodruzi, kteří kladli malou váhu na život, který je vymezen příkázáním. Příliš často, jak praví Francis Thompson, „činili křesťanství jiným jménem pro loupež a chtivost zlata“. A v tomto prostředí se špatně dařilo pastoraci i mezi domorodci, kteří viděli špatný život bělochů a podle toho soudili novou víru. Misionáři musili s neúnavnou péčí kázati pokání mezi vlastními krajany. Jedním z nejúčinněj-

ších kazatelů v tomto směru byl náš František Solano. Viděli jsme, že jeho život byl nejlepší přípravou a legitimací ke krušení zatvrzelých srdcí a vyčištění kalem hříchu zanesených duší.

František miloval po Bohu nade vše P. Marii, všemocné „útočiště hříšníků“. Pokládal se za jednoho z největších hříšníků a proto se s takovou vroucností chápal každé příležitosti, aby přimluvkyni a panenské Matce Páně projevil svou dětinnou lásku a oddanost. Jí tak často na housličkách hrával v kostele u jejího oltářního obrazu dojmavé dostaveníčko. K jejím nohám skládal všechny své touhy a naděje, aby je přednesla svému Synáčku. Nejednou po úchvatné sonatě odkládal housle, aby projevil velikou svou radost invokacemi a temperamentními tanečními pohyby mazlíčího se dítěte. Když jednou spontánně vyjádřil tak svou nezměrnou lásku k P. Marii v kapli i před bratřími, vhrkly slzy do očí i bratru Juanu Navarettimu, asketovi životem i chováním, který dosud zazlíval Františkovi jeho letoru a „nehodné dětinství“. — Láskou velmi vřelou lnul František k velkému řádovému světci sv. Bonaventurovi, kterého zval svým otcem a nejmilejším přítelem. Před jeho obrazem v učebně kláštera konal mnohá rozjímání a skutky pokání.

Se srdcem naplněným až po okraj hlubokou láskou k hříšníkům a zápallem pro jejich získání náboženskému životu chodil František ulicemi města. Kde viděl shluk lidí, zvedl paži s křížem a jal se kázati. Brzy kolem něho se tvořily nepřehledné zástupy. Františkova kázání byla sloučením vylíčení krásy posmrtného života v nebi a hrůzy hříchu a nebezpečí smrti ve hříchu a zatracení. Výmluvnost světcova, provázená často slzami, měla neobyčejné účinky. Lid visel na jeho rtech a provázel jej, kudy šel a kázal, až k branám kláštera.

V prosinci 1604, když byl František kvardiánem u P. Marie v Limě, došlo k významné události. Město žilo v přepychu a rozmařilosti, muži v hýření, pýše, ziskuchtivosti a mravní zchátralosti, ženy v poho-

dlnosti, strojivosti, v blahobytu, týrajíce z rozmaru otrokyně a přemýšlejíce o požívačnosti a hříchu. Velké náměstí, vroubené paláci, sídlem místokrále, úřady a v čele s katedrálou, bylo střediskem limského přepychu, flirtu a hýření.

Jednoho večera zmíněného prosince pravil náhle světec bratru vrátnému: „Bůh mi přikázal velký úkol. Jdu nyní, abych vykonal božskému majestátu povinnou službu.“ Běžel přes most do města na velké náměstí na schodiště chrámové. Cestou se k němu v ulicích přidávali lidé, takže když stanul na schodech s křížem vzhůru vztyčeným v tak nezvyklé době, stála před ním nesmírná masa urozených i prostých lidí, skvostně i chudě oděných. Pochodně ozářující náměstí byly úchvátným akcentem ohnivého projevu Františkova. Začal slovy z prvního listu sv. Jana: „Všecko, co jest ve světě, žádost těla, žádost očí a pýcha života, není z Otce, nýbrž je to ze světa. A svět pomíjí a žádost jeho . . .“ Řekl, že tento výrok platí plně o Limě, městu tonoucím v hříších a nepravosti. Před zraky zástupů rozvinul celý soupis jejich hříchů a vyvrcholil hrozbou, že míra milosrdenství je dovršena a že, nezmění-li se život obyvatel a neodvrátí-li se hněv Boží, celé město zanikne. Lid byl hluboce dojat a otřesen. Zadní řady dobře nepochopily smysl Františkových slov, jehož prorocký dar byl všem znám a jehož slovo bylo bráno s naprostou platností, rozuměly, že předpovídá okamžitý zánik města, a rozběhly se po ulicích, volajíce: „Město zahyne! Světec František tak prohlásil.“ V městě nastala nečekaná změna. Rozmařilci odkládali svá skvostná roucha, oděli se prostě, hříšníci konali veřejné pokání a vyznávali se ze hříchů, dlužníci platili dluhy, lichváři nespravedlivý zisk vraceli, nepřátelé se vzájemně odprošovali a všude zavládl duch smířlivosti. Ve všech kostelích rozžata světla, vystavena nejsvětější Svátost, zpovědnice obloženy kajícíky. Nikdo té noci nespal. Růžena Limská, z Třetího řádu sv. Dominika, té noci konala ve své zahradní cele pokání a prosili za kající město.

Předáci města s počátku byli překvapeni náhlým převratem ve městě. Místokrál Kašpar de Zuniga a arcibiskup sv. Turibius (řídil diecési limskou v letech 1582—1606) přibrali generálního komisaře františkánů a sestavili komisi k vyšetření obecné paniky. Posláno pro Františka a ten na vyzvání opakoval doslova před vznešenou společností své kázání. Všichni byli dojati. Místokrál dal napsati několik cedulí, na nichž vysvětleno, že František kázal, že zkáza hrozí městu a jeho obyvatelům, nebude-li nadále žiti kajícně a zbožně. Tak že to mínil František, který také ony vyhlášky podepsal, a byly vyvěšeny na rozích ulic. Úsudek komise o celém případě byl, „opus hoc Dei esse patet“, že je to dílo Boží. Tak obrátil sv. František Solano Limu, která nikdy už tolik v mravech neklesla.

Prorocký duch Františkův však předpověděl zkázu města Truxilla, kde působil před druhým pobytem v Limě. Kázal tu pokání, ale s malým zdarem. Tu s kazatelny klášterního kostela vyzval 11. listopadu r. 1603, aby se hříšné město vzpamatovalo a činilo pokání, nebo že za 15 let dopustí Bůh takové strašlivé zemětřesení, že celé město bude zničeno a jen kazatelna, se které František mluví, zůstane trčeti neporušená z trosk jako svědectví pravdivosti jeho slov. Sklidil posměch a truxillští žili ve hříších dále, zvláště když slyšeli o událostech v Limě a domnělém nesplněném proroctví Františkově. Ale město Truxilla pocítilo celou tíhu a pravdivost proroctví světce. Dne 14. února 1618 (osm let po smrti světce) hrozná zemětřesení zničilo do základů celé město, a praví se, že bez úrazu zůstala jedině stařena, která náhodou klečela pod onou kazatelnou, která zbyla v troskách neporušena.

František kázal, kudy chodil. Pijanům a hráčům v kostky u hostinců, šejdířům a proklínačům na trzích, hercům obscénních kusů přímo v divadle. Dovedl slovu Božímu zjednati váhu a důraz a jeho kázání provázely i jiné mimořádné zjevy. Jeho životopisec P. Didak z Cordovy líčí, jak v r. 1609 jedné

noci roztráslo zemětřesení město Limu, takže lidé příštího dne naplnili kostely. Otřes se opakoval, lustry se houpaly, svícný na oltáři poskakovaly a shromáždění ve chrámě propuklo v hrozný nářek. Františkáni se právě modlili Miserere. Tu František vyskočil a rozkázal několika slovy lidu a živlům, aby ztichli. Stao se. Pak kázal o pokání, které shromáždění vykonalo.

NA NEJVYŠŠÍCH PŘÍČKÁCH ŽEBŘÍKU DOKONALOSTI

Osvětlili jsme si osobnost velikého apoštola Peru za různých okolností jeho života. Nesmíme však zapomenouti na jeden dar od Pána Boha, který měl: vidění do nitra člověka, čtení jeho myšlenek, znalost jeho jména, minulosti i cílů, ba i budoucnosti. A pak dar tak zvané levitace, to jest vznášení se nad zemí v extasi, které pozorovali nejen spolubratří, nýbrž veřejně i lid v kostele. Jednou na svátek Porciunkule seděl František ve zpovědnici a zatoužil při zaslechnutí zvonku při vystavování nejsvětější Svátosti, aby mohl adorovati co nejbliže. Náhle spatřily zástupy lidu, dělicí Františka od stupňů oltáře, jak letí bleskurychle nad nimi a po vteřinové úkloně na stupních oltáře vrací se touž cestou a rychlostí zpět do zpovědnice. Jiný případ udál se ve vzdálenosti více jak 100 kroků. O jiném budeme mluvit při jeho umírání. Upadal ve vytržení takové, že tělo bylo zcela bezduché.

Zpěvem a houslemi nejen projevoval svoji vnitřní touhu a radost, nýbrž jimi také léčil těžkomyslnost svých bližních. Uzdravoval modlitbou a dotekem nemocné, nad nimiž lékařská věda složila bezradně ruce. Uzdravoval choroby tělesné i duševní, a to zřením do nejtajnějších záhybů nitra. Odvracel tím způsobem od chystaného hříchu, ukázal na hlavní nedostatky a co v oslovení nebo rozhovoru naznačil, bylo korunováno milostí ve svaté zpovědi.

Nejmilejšími jeho druhy byli ptáčci zpěvácci.

V zahradě klášterní měl s nimi denně po obědě besedu. Drobil jim chléb, promlouval k nim a byl ptactvem švitořícím a prozpěvujícím obsypán jako nejkrásnější třešeň v květu. Zobali mu z nastavené dlaně a po čtvrthodince rozkošného rozmlouvání s Božími zpěváčky odcházel František do cely a ptáci umkli nebo odletěli, aby jej v rozjímání a modlitbě nerušili.

Svou stálou lásku k nemocným projevil František tak, že poslední leta měl celu hned v nemocničním oddělení v klášteře. Ale pečoval i o choré mimo klášter. Příkazy řeholního života našly v něm plného dovršení. Poslušnost, pokora, čistota, trpělivost, odříkání... Byl bratřím vzorem a nedostižným příkladem. Nepochybovali o jeho svatosti a měli příležitost přesvědčiti se o moci zázraků, kterou měl od Boha. Jednou jej zkoušel generální vikář jednoho řádu; tvářil se těžce nemocným, vlezl si do lůžka a poslal k františkánům pro světce, aby prosil Boha za jeho uzdravení. František mu vzkázal, ať Pána Boha nepokouší a rychle vstane, že jednou bude v opravdovém náhlém nebezpečí smrti a přijme poslední pomazání, ale že na onu nemoc nezemře. (Splnilo se v Panamě roku 1626.) František dovedl rozeznávati skutečnost od zdánlivosti velmi zřetelně.

V roce 1610 měl František skončiti svou životní pout. Bylo mu 61 let. Pociťoval tělesné bolesti už delší dobu a v květnu toho roku uvrhla jej silná horečka na lože. Trpěl mnoho a přece se radoval, že může snášeti tělesné obtíže a aspoň nepatrný zlomek utrpení Páně. Když jej bolesti zmáhaly, dával si od bratří zpívati Magnificat nebo jiný hymnus k Panně Marii. Jeden bratr mu předčítal rozjímání svatého Ludvíka Granadského. Nad jednotlivými odstavci František rozjímal a své úvahy v duchu končival hlasitým: *Glorificetur Deus*“ (Bůh budiž pochválen). Umučení Páně podle svatého Jana bylo podkladem jeho nejčastějších rozjímání, zdrojem usebranosti v Bohu a slzí nad obětí Bohočlověka. V noci bděl a rozjímal, mlčky trpěl a často upadal do vy-

tržení, kdy zalétal do sídla Věčné Lásky a blaženosti.

Byl vyhublý na kost. Nejedl 4—5 dní a nedal se přemluvit lékaři, aby se sytil silnější stravou. Žaludek by ji také sotva snesl. Bratří, kteří jej přicházeli těšiti, dostávali útěchu od něho. V nemoci udál se také tento mimořádný zjev: Bývalý generální komisař řádu v Peru P. Antonín Ortiz a jeho sekretář, posluhující Františkovi, viděli jej jasně obklopeného a půl sáhu nad zemí vznášejícího se mihnouti se dveřmi cely a křížovými chodbami; bleskurychlý let Františkův skončil tím, že narazil na chodbě na Indiána, terciáře řádového, kterého objal a držel tak, že sevřený úzkostí křičel. František vrátil se ze stavu vytržení do skutečnosti a klesl zesláblý na zem. Bratří jej odnesli zpět na lůžko.

SMRT VÍTĚZE

Na svátek Božího těla musil zůstat v lůžku a aspoň v duchu se účastnil velkého holdu Eucharistického Králi. Sil však ubývalo. Patnáctého dne před smrtí světce přicházel k jeho cele dlouhý průvod bratří s rozžatými svícemi a zpíval 50. žalm: „Smiluj se nade mnou, Hospodine!“ Do cely, ve které již smrt se chystala převzít tělo vysíleného bojovníka Kristova, nesl kněz nejsvětější Svátost. František ji v radostné touze očekával a přijal s pocitem nadzemské blaženosti, která všechnu bolest tlumila. Pozdějšímu biskupu, bratru Juanu Venidovi, prohlásil, že zemře v den svátku svého milovaného sv. Bonaventury. Všechny bolesti a utrpení provázal svým: „Glorificetur Deus!“

Jakmile se městem roznesla zvěst, že světec umírá, přišly do kláštera významné osobnosti a okolí zaplnily zástupy lidu. Ptáci, nemohouce se dočkat svého přítele, posedávali na mřížích okna a zpívali mu. Zvláště četně jich přiletělo 12. července ráno. Třeli zobáčky o mříž a pěli jako o závod. František se radoval z jejich přítulnosti jako dítě. Za přítomnosti celého konventu přijal poslední pomazání. V cele

neměl nic, knihy už dříve odevzdal kvardiánovi. Vyprosil si na něm starý hábit, v němž měl býti pohřben. V slzách prosil za odpuštění všechny spolubratry a se všemi se rozloučil bratrským objetím a přáním shledání na věčnosti.

Blížila se poslední chvíle pozemského jeho putování. Tělo zmořené útrapami a posty, osmahlé a houževnaté, nabývalo pojednou vláčnosti, rty a tváře zčervenaly, ruce zbělely, nohy zrudověly. V cele se rozjasnilo. A tento mimořádný zjev trval do 14. července, svátku sv. Bonaventury. Tuhá zima, tou dobou v Jižní Americe vládnoucí, nebránila zpěvnému ptactvu v chvalozpěvech k Bohu o jeho věrném služebníkovi. Poslední noci se František nehnutě díval na kříž. O půlnoci začal zpívat v zahradě slavík a světec promluvil slova žalmu 121.: „Zaradoval jsem se, když mi bylo řečeno: půjdeme do domu Páně.“ — Brzy zrána shromáždili se bratři v jeho cele a na chodbě a modlili se denní hodinky. Na okně opět jeden ptáček vedle druhého zapadal zpěvem do choru řeholníků. Ptáci dnes opouštěli okno, nebáli se tolika přítomných, usedali v cele poblíž milovaného světce. Po pět hodin zpívali opeřenci sladce a líbezně Františkovi na cestu do věčnosti. V 9 hodin upadl světec do vidění a když pominulo, vyprávěl zpovědníkovi, že viděl sv. Petra z Alkantary a sv. Terezii Ježíšovu, oba španělské krajany a velké umrtvovače těla, kteří chválili Boha za věčnou blaženost pro vítězství nad tělem.

Přesně v jedenáct hodin dopoledne František políbil kříž a zemřel, vydechnuv své poslední vroucí: „Glorificetur Deus!“

Umlkl zpěv řeholníků a ptactva. Chvíle velikého a posvátného mlčení před vznešeným majestátem smrti vyvolaného Páně. Ptáci se odvážili na lůžko, ale jejich přítel tu již nebyl, jen jeho tělo. V úctě a neskrývaném žalu položili jej pak bratři na prostá nosítka. Byl ve smrti nevypsitelně krásný. V poledne přenesli drahé tělo do choru. Ptáčci, vidouce odnáseti tělo milého světce, spustili rámus, ale pak

odletěli z cely, a když došel průvod do chorové kaple, seděli už ptáci na jejich oknech. Když kráčel tento smutný průvod nemocničním oddělením, vstávali všichni choří, aby Františka ještě jednou uviděli. Pak se do lůžek už nevraceli — byli uzdraveni. Podle tehdejšího zvyku měl míti František pohřeb ještě týž den. Na přání místokrále odložen pohřeb na příští den 15. července, aby se mohl místokrál pohřbu osobně účastniti.

Umíráček na věži klášterního kostela ohlašoval městu, že František, „El Santo“, jak mu v Limě navykli si říkat (podobně jako paduánští sv. Antonínovi), zemřel. Davy před klášteřem propukly v nářek a lidí stále přibývalo. Lid chtěl vidět světcovo tělo, aby jej mohl uctíti. Klášterní vrata povolila tlaku a vypadla ze závěsů. Množství tlačilo se do kaple a ve chvílce byl hábit, v němž František měl býti pohřben, rozstřihán na kousíčky. Lidé s drahoucennou kořistí odcházeli a dělali tak místo novým, kteří následovali jejich příkladu. Tak byly tři hábity, do nichž byl František postupně oblečen, rozstřihány. Většina ctitelů spokojila se tím, že se dotýkala těla světcova růženci a šátky. Při tom se událo několik zázračných uzdravení. Teprve večer podařilo se bratřím a gardě vytlačit lid z kláštera. Po celou noc se bratři modlili nad zesnulým i k němu. Lid čekal u kláštera, zástupy houstly a ještě v noci se dožadovaly vstupu do kaple. Bratr vrátný posbíral jejich památky, které si chtěli dáti dotýkati, položil je k zesnulému, ale ke třetí hodině bylo nutno bránu otevřít, neodolala by tlaku.

K deváté hodině přišel mladý místokrál Montes Claros s celým dvorem, arcibiskup Bartoloměj Labo Querrero (sv. Turibius zemřel 4 leta předtím) s kanovníky a průvodem. Oba hodnostáři, světský i církevní, poklekli k nohám světce a líbali je. A za nimi všichni přítomní. Pak arcibiskup a místokrál s preláty a řádovými představenými pozvedli nosítka a přenesli tělo do kostela. Jen pomalu mohli kráčet, protože se lid tísnil kolem rakve a loučil se se svým

miláčkem. Když byla nosítka v kostele postavena, opakoval se útok s nůžkami a noži na hábit světcův. Konečně zjednan pořádek a mohly začít zádušní hodinky. Rekviem celebroul zmíněný již P. Juan Venido a kázání měl provinciál jesuitů P. Juan Sebastiano. Dříve než byla rakev zatlučena hřebíky, vzal si místokrál s pod hlavy světcovu podušku, to bylo znamení k novému útoku na rakev. Hejtman stráže marně bránil přístupu temperamentních ctitelů, pak si vzpomněl, že jeho žena trpí krvotokem, šavlí uřízl notný kus hábitu. (Žena se přiložením šatu týž den uzdravila.) Není divu, že si lid rozebral, co se dalo, takže když Františkovo tělo bylo uloženo v poledne do krypty, bylo tak prostě opatřeno, že by se světec sám z toho radoval.

OSLAVENÍ

Zázraky a uzdravení, jimiž se světec proslavil i po smrti, dotýkáním relikvií a kousků šatu, rozvlnily veřejné mínění v Limě. Neustále proudil lid do kostela ke mříži krypty, v níž uložen světec. Udála se četná uzdravení lidí dlouhá leta nevléčitelně chorých. Místokrál na svůj náklad vypravil hned večer zručného malíře ke kvardiánovi, aby mohl zhotoviti podobiznu světcovu. Rakev z řádové krypty vyzvednuta a otevřena — osm hodin po pohřbu — tělo bylo vláčné jako spícího člověka. Bratři použili příležitosti k uctění světce. Teprve po chvíli mohl se malíř dáti do práce. Do rána byl hotov. Rakev opět uzavřena a uložena k ostatním spolubratřím. Lid si vynutil přístup do krypty. V podzemní kapli neustále proudilo množství ctitelů, nemocných, strádajících, a ne jeden opouštěl hrob světcův uzdraven. Do Limy začaly pouti z daleka, děkovat a prosit u Františkova hrobu. Po šesti měsících byla rakev ještě jednou otevřena, aby biskup z Carthageny Didak Altamirano OFM, visitátor řádový, mohl shlédnouti tělo světcovo a pokloniti se jeho památce.

Když otevřeli dřevěnou rakev, našli tělo neporušené, rysy tváře nezměněny.

Úcta k Františku Solano začala nabývatí forem, které se nesrovnávaly s církevními předpisy. Ačkoliv nebyl ještě zahájen ani vyšetřovací proces, tím méně František blahořečen nebo svatým prohlášen, hlas lidu jej povýšil na světce a úcta mu projevovala jako světců. Hrobka přeměněna v krásnou kapli, vedle hrobu postaven nádherný oltář. Tolik mší svatých tu bylo slouženo, že někteří kněží, preláti i biskupové přicházeli na řadu až odpoledne. Celebrovali mši svatou obyčejně ke všem svatým v pevné víře, že do jejich svazku byl František pojat na věčnosti a že jednájí v duchu Církve. Kaple byla záhy naplněna votivními dary. Věřící konali k jeho úctě noveny a počet vyslyšených a uzdravených vzrůstal. Po stěnách objevovaly se vždy početněji berly uzdravených, hrob světcův denně zasypán čerstvým kvítím, takže byla kaple stále naplněna vůní růží, do níž se mísil dým kadidla a vonných zápalů. Předměty z oltáře, svíčky z lamp, písek a prach z náhrobku odnášeli lidé domů s věrou v divotvorce, jako jeho řádového bratra svatého Antonína.

Když stoupala úcta k Františkovi, dal generální komisař řádu pro Peru P. Juan Verdugo přenéstí tělo do nové skvostné rakve z cedrového dřeva. Tu vložili do pozlacené truhly se znaky města a arcibiskupa. Postavena byla pak nad bývalým hrobem světce.

Později v nové kapli sv. Bonaventury připraveno vše, aby zde v zasklené skříni nalezl — až bude svatořečen — své místo. Zatím tam vedle prázdné skříně byl obraz Františkův a 12 stříbrných lamp.

O proces blahořečení Františka Solano bylo zažádáno již 29. července 1610. Patnáct dní po jeho smrti požádal generální prokurátor františkánů P. Michal Roca arcibiskupa limského o vyšetření svatosti zvěčnělého. Také město Lima podalo takovou žádost. Vyšetřující orgány a notáři zkoumali svědectví; v krátkosti bylo podepsaných 304 svědectví z kruhů

předních mužů duchovního a světského stavu, mužů i žen, kteří byli očitými svědky zázraků nebo na nich samých se staly. V roce 1612 šla prosba za blahorečení do Říma. Změna na papežském stolci a španělském trůně způsobila průtahy. V roce 1625 vydal Urban VIII. breve, v němž žádosti vyhověl a dal na všech místech, kde František za svého života působil, vyšetřovati jeho život a zázraky a opatřiti přísežné výpovědi.

Nadšení pro světce nebralo konce. Peruánská města volila Františka Solano za svého ochránce. Lima dne 26. června 1626 usnesením městské rady, která povolila ročně 200 dukátů na výdaje s vedením procesu, 2. července započala osmidenní slavnost k instalovanému patronu města. Úcta k němu a přesvědčení o jeho všemocné přímluvě u Boha rostla a pronikla všechno obyvatelstvo Peru a sousedních zemí. Přesto, že panující papež nařídil, aby pro budoucnost všechny procesy blahorečení nebyly zahajovány dříve než 50 let po smrti kandidáta povýšení na oltář, doufali, že pro jejich, již tak ctěného světce, bude udělána výjimka, a poslali akce o 2114 listech do Říma po františkánu P. Alfonsu Quetovi. Při plavbě lodí měli námořníci příležitost v těžkých trampotách a nebezpečnostech vyzkoušeti přímluvu Františkovu, jehož jménem pak jedna z lodí — admirálská — pojmenována. Hlavní velitelství španělského loďstva v Panamě učinilo Františka Solano patronem královské flotily v Tichém oceáně. Vláda v Panamě prohlásila jej ochránцем země 4. července r. 1631, téhož roku 25. února města La Plata, Carthagena 11. října (obraz světcův vystaven na náměstí), v městech Curzo, Potosi atd. V Chile volal guvernér František de la Vega světce na pomoc proti strašlivému povstání indiánských kmenů, a když nebezpečí odvráceno, Chile s radostí přijala Františka za svého ochránce, což provedeno slavnostně 26. srpna r. 1634 v Santiago de Chile.

Ačkoliv na přípisy španělských královských manželů nebyli v Římě neochotni uspíšiti proces, přesto

formálně byl zakázán Urbanem VIII. bulou „Coelestis Jerusalem“ z 5. července 1634 kult neaprobovaného světce, pod trestem exkomunikace nařízeno odstranění vystavování těla Františkova v kryptě a pohřbení jako každého jiného řeholníka. S těžkým srdcem přenášeli františkáni rakev do nemocniční kaple. Lidé byli pobouřeni, Indiáni chtěli dokonce zbraněmi světce chrániti. Dlouho trvalo vysvětlování o poslušnosti.

Přesto, že současníci Františkovi a jejich děti vymírali, dědila se úcta a láska k němu v neztenčené míře. V roce 1665 konečně zahájen proces, který trval 10 let. Dne 25. ledna 1675 blahořečil Františka Klement X. O dalších zázracích v Peru po blahořečení Františka nezachovaly se záznamy, zato v jeho rodném kraji, zvláště v Montille, rozkvetla jeho úcta jako ochránce dítek a odvrátitele moru (zvláště v létě r. 1681).

Papež Inocenc XII. dal pokyn roku 1692 k zahájení procesu svatořečení, z jeho nástupců papež Benedikt XIII. prohlásil Františka dne 27. prosince r. 1726 svatým. Celé Španělsko i španělská Amerika uspořádala vděčné a nábožensky procítěné slavnosti. Svátek jeho je nyní slaven františkánským řádem dne 13. července.

MODLITBA

kterou sepsal P. Didak z Cordovy, františkánský současník a první životopisec Františkův.

„Ó blažený otče a náš bratře! Slávo limské provincie! Vzore ctností ve Španělich! Stkvoucí příklade apoštolských kazatelů v Indii! Svítící hvězdo Církve! Slunce západu, kde se paprsky a světla Tvé hluboké pokory, Tvých vynikajících ctností a zázraků vylily. Ty, který jsi odešel z časného do věčného života, a to, co je na tomto světě ničím, zaměnil jsi za věčné bohatství a trampoty věrného služebníka za nejvyšší výsost nebeského knížete, Ty, který nyní bydlíš v nepomíjejícím světle, neputuješ více pra-

chem a blátem země, nýbrž lehkým krokem dotýkáš se slunce a hvězd a k tomu neustále následuješ Beránka Božího, který stále jest obklopen bělostnými liliemi a růžemi panen, kamkoliv se obrátí, Ty, který jsi na věky v radosti před nevyslovitelnou tváří Boží, dej své dobrotě obměkčiti se našimi modlitbami, aby Pán Bůh, který si Tebe vybral, na Tvou přímluvu naše prosby brzy vyslyšel. Učiň, aby jeho milost nás se dotkla a k rozjímání a následování Tvých ctností nás povolala, abychom v životě stali se Tobě rovnými a nakonec ve smrti byli hodni také do nebe Tebe následovati a s Tebou slávy na věky požívati. Amen.

OBSAH

Počátky františkánských misíí v Americe	5
Křesťanský dům studnicí ctností	6
Za ideálem úplné chudoby	9
Ve výhni Boží	10
Učitelem posvátných zpěvů a novicmistrem	12
Kvardiánem — otcem celého kláštera	14
Apoštolem Andaluzie	15
Ošetřovatelem morem zachvácených	16
U nemocných v Granadě	18
Učte všechny národy	20
Do nového světa	21
Na vraku v rozbouřeném moři	23
Na lov duší přes nebetyčné hory	27
Duchovním správcem indiánských vesnic	30
Apoštolské cesty Tukumanií	32
V Chacu a Paraguayi	34
Návrat do Tukumanie	35
Svatý život v Limě	39
Hlasatel pokání v Peru	41
Na nejvyšších příčkách žebříku dokonalosti	45
Smrt vítěze	47
Oslavení	50
Modlitba	53

VÍTĚZOVÉ

8. svazek III. ročníku

Josef Řezníček

SV. FRANTIŠEK SOLANO O. F. M.

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v říjnu MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských

a nakladatelských v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

O B S A H

I. Úrodnost lásky	5
II. Interpunkce času	7
III. V městě hedvábnickém	11
IV. Šíp letí	17
V. Ubi charitas, ibi Deus	21
VI. Co bylo utopií, stalo se skutkem	31
VII. Věk dospělosti	35
VIII. Obraz poslední	52

V I T E Z O V Ě

7. svazek III. ročníku

MUDr. Miloš Krejza

BEDŘICH OZANAM

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v září MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských

a nakladatelských v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

DR. ALFRED FUCHS

SVATÝ FRANTIŠEK

XAVERSKÝ

1936

VÍTĚZOVÉ OLMOUC

Nr. 20.517

IMPRIMATUR

Olomucii, die 1. Decembris 1936.

Dr. Joannes Martinù,

Vicarius generalis.

PRVNÍ JESUITÉ

„Tvé lásky žár v mém srdci plamen zdvih,
byť nebe nebylo — mé srdce lásku cítí,
byť pekla nebylo — já přec bych míjel hřích!
Bych viděl nebe, peklo, jak se v niveč řítí,
byť trestu nebylo, ni odměn přesladkých,
za Lásku lásku musím v srdci míti!“

Tyto verše, hodné svaté Terezie Avilské nebo svatého Jana z Kříže, nepocházejí od mnicha, jenž se uzavřel v klášterní samotě Karmelu, nebo od poustevníka, jenž odešel ze světa, aby se oddal jenom posvěcování sama sebe, nýbrž od největšího misionáře, jakého kdy měla katolická Církev, od jednoho z nejaktivnějších kněží, kteří kdy přijali posvěcení, od svatého Františka Xaverského.

Byl nejbližším přítelem a nejbližším spolupracovníkem jiného velikého světce Církve, svatého Ignáce z Loyoly, a byl spoluzakladatelem Tovaryšstva Ježíšova, této nejprůbojnější armády Církve, o jejímž tajemném vlivu se tolik bájilo. A přece toto „tajemství“ jesuitů jest nasnadě. Není ani v důmyslnosti organisace, ani v tajné nauce, nýbrž v oddanosti do krajnosti, v oné lásce Boží, kterou opěvuje světec, v oné lásce, jež nečeká odměn, jež se nebojí trestů, protože prostě miluje.

Když svatý Ignác se svými druhy položili na Montmartru v Paříži první základy k Tovaryšstvu, nevěděli, že to bude nejaktivnější řád Církve, který vynikne právě tak askesí a kontemplací, jako aktivitou.

V jesuitském řádě se totiž snoubí krajní askese s krajní aktivitou. Svatý Ignác z Loyoly, právě tak jako svatý František Xaverský, jsou sami k sobě

úžasně přísní, konají heroické skutky kajícího, ale jak uvidíme, dovedou se dívat shovívavými očima na křehké lidi a nejsou apoštoly toliko jedné cesty. Silou jejich řádu jsou exercicie. Dát pocítit člověku jeho nicotnost a pak jej teprve vrátit vnější činnosti. Podle svatého Ignáce statky, nemoc, zdraví, chudoba, čest, pohrdání, dlouhý či krátký život — vše je lhostejné, ale všeho může být použito ad maiorem Dei gloriam, k větší slávě Boží. Vše má být ve službě katolického činu. Poslušná armáda svatého Ignáce nejde proti kulturním statkům světa, ale hledí je naplnit svým duchem. V jednom ze svých dopisů praví svatý Ignác: „Chci k nim vcházeti všemi branami, ale chci je vyvésti branou jedinou, jež vede ke Kristu.“ Jeho učedníci vcházejí vskutku všemi branami. I těmi branami, jimiž vcházejí k panovníkům diplomaté a politikové. Úžasná činnost jezuitů v misiích, zahájená svatým Františkem Xaverským, ukázala úžasnou mnohotvárnost činnosti tohoto řádu. Dovedli se přizpůsobit každé kastě, každé tradici, každému kulturnímu pásmu podle vzoru svého velkého misionáře svatého Františka Xaverského, jehož život je nejúžasnějším dobrodružným románem, jaký kdy byl napsán. A nejenom život jeho, ale i život jeho následovníků v misiích, mezi nimiž byli i Češi a Slováci.¹

Ve své knize „Videň“ klade si Herrmann Bahr otázku, jak je to možno, že jezuité bývali současně nejkažícíjšími askety a nejjobratnějšími politiky. Vykládá tuto mentalitu Calderonovým dramatem „Život je sen“. Nejdříve došli jezuité askesí přesvědčení, že tento svět a jeho sláva jsou pouhým snem, že pravá vlast je v nebesích, že svět je nutno překonat nejprve v sobě. Když se jim to podařilo, mohli se pak bez nebezpečí vrhnout zpět do jeho bojů, aby jej přeformovali. Deformata reformare, reformata conformare, conformata deiformare. (Co je zkřiveno, napravit, co napraveno, uvést ve shodu se sebou,

¹ O jednom z nich chystá román Jaroslav Durych (P. Spinula Grneček – mučedník japonský).

Vácer Palko: Svatý František Xaverský

co jest uvedeno ve shodu, připodobniti Bohu.) Při takovémto smýšlení jim byl svět o málo více, než mumrajem, ilusí, divadlem. Nebyli již v něm, stáli nad ním. Jakmile však stáli nad ním, byl jim svět poddán. Věděli, co jest askese moci. Tito mistři duchovního života i propagandy, politiky i diplomacie znali cenu distance od věcí a od lidí, bez níž se žádná moc neudrží.

Jesuité netvrdili nikdy, že účel světí prostředky v tom smyslu, jak jim to bývá podkládáno. Účel ovšem světí prostředky tam, kde prostředky jsou mravně lhostejné, ale nesvětí prostředků mravně závadných. Žáci svatého Ignáce uměli však mistrně stavět do služeb své věci, to jest věci evangelia, prostředky mravně indiferentní, a využívati i lidských slabostí k tomu, aby nesloužily d'áblu, nýbrž Kristu. Uměli zapřahat čerta do pluhu, jak to vypravuje legenda o svatém Prokopu. Právě tento rys řádu je vtělen v osobnost svatého Františka Xaverského snad ještě výrazněji, než v osobnost svatého Ignáce samotného. Muži Božímu není nic příliš opovržené a nic příliš vznešené. Odvází se všeho pro Krista.

Pražané znají dobře sochu svatého Františka Xaverského na Karlově mostě, vytvořenou roku 1711 bratry Brokoffy: Čtyři pohanští velmožové indičtí a japonští nesou na ramenou nosítka, na nichž stojí světec, drže ve vztyčené ruce krucifix a ukazuje naň klečícímu indickému knížeti. Také je v širší veřejnosti znám obraz Xavera Palka „Umírající svatý František“ v malostranském kostele svatého Mikuláše, na který Arbes navázal svoje známé romanetto. Obraz znázorňuje, kterak světec v bídné chatrči umírá na podlounnickém ostrůvku, opuštěn téměř všemi lidmi, ale v plnění svého úkolu. „Navigare necesse est, vivere non necesse!“ „Je třeba brázdit moře, není třeba žít!“ bylo heslem misionářů, těchto conquistadorů pro Krista. Není tomu dávno, co připomněl svatý Otec, že slovo „propaganda“, jehož se dnes tolik zneužívá, je původním a legitimním majetkem Církve, jež ho používala pro šíření krá-

lovství Kristova. Dnes, ve věku propagandy zneužitě, bude dobře poznati světce propagandy, užité dobře.

Svatý František Xaverský se narodil 7. dubna roku 1506 na zámku Xaveru v horní Naváře jako syn doktora Jana de Jassu, královského rady a majitele panství Idocina. Jeho matka byla Marie z Azpilcuety z Xavieru. Navara byla tenkrát samostatným královstvím. Otec Františkův byl rádcem navarského krále Jana III. d'Albret, ale v bojích mezi Španělskem a Francií přišel král o korunu a jeho rádcé, otec Františkův, o život, neboť zemřel zármutkem nad osudem své ubohé vlasti, jež se stala kastilskou provincií.

Roku 1529 zemřela Františkovi a jeho dvěma bratrům také matka. Po pěti letech vypuklo v Kastilii povstání a proto několik španělských pluků musilo opustiti Navaru a dobyli Pamplony. Byla to ona památná pevnost, při jejíž obhajobě byl těžce zraněn Ignác z Loyoly, což bylo původem jeho obrácení. Těchto osvoboditelských bojů se účastnili také dva bratři Františkovi Miguel a Jan. Po čtyřicetidenním boji ztratila Navara samostatnost navždy.

Hrdinské pověsti o těchto událostech a válečnická tradice rodu působily i na Františka, který chtěl býti také hrdinou. Ale podobně jako tomu bylo u jeho velikého učitele svatého Ignáce, stal se velkým hrdinou Božím, největším misionářem, kterého kdy Církev katolická měla, takže právem o něm mohl napsati papež Urban VIII.: „Byl od Boha povolán, aby se stal vůdcem všech ostatních misionářů a zasloužil si, aby veškero křesťanstvo jej jednohlasně nazývalo apoštolem nových národů.“ Jeho rodina úplně zchudla a nadto upadla do nemilosti krále Karla V. František se proto musil vzdáti dráhy vojenské a chtěl se věnovati studiu práv, neboť z jeho rodiny pocházel slavný církevní právník doktor Martin Navara de Azpilcueta.

V měsíci září odešel František Xaverský do Paříže, proslulé tehdy svou universitou, a ubytoval se

v koleji svaté Barbory. Studoval latinu a Aristotela. Žil dosti lehkomyšlně, ale nepozbyl svaté čistoty. Ovzduší bylo tehdy plné oposice proti papeži a studenti zbožňovali antické pohanství. Vždyť kolej sv. Barbory tehdy navštěvoval také mladý právník Jan Kalvín, jenž dovedl zvlášť sugestivně vyprávěti o zlořádech římských a o učení „čistého evangelia“. František nabyt v roce 1530 hodnosti magistra svobodných umění a vykládal Aristotela v koleji bauvaiské. Byl stoupencem humanismu až do té chvíle, kdy se jeho cesta zkrížila s cestou Ignáce z Loyoly.

Svatý Ignác měl tehdy již za sebou své obrácení a svoje prudké krise vnitřní a stal se brzo známým ve studentské čtvrti v Paříži. Byl všem nápadný tento hubený, starší již muž vyhublé postavy, tváře sice vznešené, ale působící celkem nepřijemně celým svým sešlým zevnějškem a podivným zjevem. Studoval v koleji Montaigne gramatiku a chodíval také často do koleje svaté Barbory. Hledal tehdy spolu-bratry pro svoji práci, o níž tehdy ještě neměl jasných plánů. Měl však již tehdy nezdolnou touhu dobytí světa pro Krista. A tak jednoho dne zmizel z koleje svaté Barbory španělský student Amador, jenž až dotud platil za vzorného žáka, a s ním ještě druzí dva Španělé, student Paralta a doktor de Castro.

Již dříve pozorovali studenti na těchto mladých lidech změnu mysli. Zanedbávali studia, modlili se ustavičně a meditovali, prodali svoje knihy a nábytek a výtěžek rozdávali chudým a posléze žili jenom z almužny, kterou si vyžebřali. Po jejich útěku se ukázalo, že podlehli vlivu Ignáce z Loyoly a že dli u něho ve špitálu svatého Jakuba. Když se to kolegové dověděli, uspořádali jim pod okny kočičinu a odvedli násilím uprchlíky zpět do koleje.

Teprve po tomto neúspěchu našel svatý Ignác muže, kteří s ním zůstali spojeni navždy a kteří vytvořili jádro jeho budoucího řádu. Když se utišilo rozčilení pro útěk tří Španělů, vstoupil do koleje svaté Barbory Ignác sám.

Sdílel světničku se dvěma jinými studenty, kteří se právě horlivě připravovali ke zkouškám, a s počátku se podřídil jejich vedení. Ale umínil si pevně, že se zmocní jejich duší. Aby je získal, nejprve je bedlivě pozoroval.

Jeden z jeho spolubydlících byl učený muž. Nazýval se Petr Faber a byl výborným znalcem Aristotela. Ale Ignác brzo upozoroval, že za jeho zdánlivou vědeckou jistotou se skrývá ustrašená duše bývalého pastýře z hor savojských. Jednou získal Ignác větší sumu peněz, kterou si vyžebal na bohatých holandských obchodnících. Ignác vypomohl Faberovi z finanční tísně, ve které Faber stále byl, neboť byl velkým jedlíkem. Tak si získal jeho náklonnosti, takže se mu Faber vyzpovídal ze svých pokušení proti šestému přikázání. Posléze jej dostal Ignác tak daleko, že přemohl zmatky své duše exerciciemi podle návodu Ignácova, vykonav s ním dříve bedlivé zpytování svědomí.

Druhým spolubydlícím Ignácovým byl František Xaverský. Byl krásné postavy i tváře, snadno studoval a pěstoval šerm a skok. Přicházel často domů až ráno z toulek po Latinské čtvrti. Chtěl docílit bohatého benefícia a šlechtického diplomu. Proto již nyní psal žádosti ke všem možným úřadům.

Ale Ignác dobře pozoroval, že František Xaverský míval často pocit duševní prázdnoty, zvláště když pozoroval tváře svých druhů, jimž vtisklo nesmazatelnou pečeť hýřivě ztrávené mládí.

František Xaverský, dokonalý světák, neměl Ignáce příliš v lásce a nevážil si ho. Byl mu protivný zvláště tím, že neustále vedl zbožné řeči a že žádal na svých přátelích, aby konali exercicie.

Vždyť se o něm vypravovalo, že jednou prý vyzval jednoho ze svých přátel k partii kulečnicku, aby, v případě, že prohraje, se účastnil exercicií, tedy k jakési partii, kde cenou měla býti duše. Tehdy netušil František Xaverský, že jednou přijde do situace podobné!

Také k Františkovi se přiblížil Ignác nejprve tím,

že mu pomohl z finanční tísně! Jednou před ním rozvíjel František svoje ctižádostivé plány, a tu prohodil Ignác: „Nebo co platno jest člověku, kdyby celý svět získal a na duši své škodu utrpěl?“ Františkovi bylo tehdy velmi nepříjemno, že byl takto přerušen. Ale tato slova „směšného pobožnůstkáře“ utkvěla v jeho duši a tanula mu na mysl i uprostřed radovánek. Svědomí se v něm hnulo a nejprve je chtěl přehlušiti radovánkami ještě hlučnějšími. Ale slova Písma se vracelo neodbytně, zvláště ve chvílích únavy a deprese.

František naslouchal od té doby stále pozorněji hlasu Ignácovu. Brzo dokonce přímo prosil o poučení a vedení. Zapomínal nejenom na své soudruhy v pitkách, ale i na svoje humanistické záliby. Posléze byl pln horlivosti pro Boha. Chtěl dokonce složiti svůj učitelský úřad, jehož zatím nabyl, aby se věnoval jen rozjímání, takže Ignác jej musil přinutiti, aby v něm ještě po nějakou dobu setrval.

Tak dochází posléze k založení Tovaryšstva Ježíšova na pařížském Montmartru. Dne 15. srpna roku 1534 o svátku Nanebevzetí Panny Marie učinilo v tamním chrámě sedm pařížských studentů slib, že budou putovati do Svaté země a sloužiti pod praporem Kristovým v chudobě a čistotě. Tehdy tito nezkušení mladí lidé nemohli sami tušiti, co vlastně založí. Jejich láska k Bohu byla tehdy ještě ve stadiu blouznivosti a prvotní Tovaryšstvo bylo v mnohé příčině pravým opakem oné disciplinované armády Církve, kterou se později stalo. Kromě těchto dvou slibů složili ještě třetí, jenž se stal podstatným znakem pozdějšího Tovaryšstva: Že se dají úplně k dispozici papeži. Tito první jesuité byli Ignác, Faber, Bobadilla, Lainez, Salmeron, Rodriguez a magister František Xaverský. Všichni vykonali předtím čtyřicetidenní exercicie, až na Františka, který jich vykonati nemohl, jsa ještě vázán svým učitelským úřadem.

Rodina se snažila Františka zadržeti ve světě a jeho bratří rychle pro něho hledali církevní hod-

nost. Kapitula v Pamploně jej také jmenovala svým kanovníkem, ale bylo již pozdě. František se poděkoval z hodnosti a odcestoval za značných útrap s ostatními soudruhy do Benátek, odkud měli s Ignácem již dříve odcestovavším odplouti do Svaté země. Dorazili do Benátek roku 1537. V postě tohoto roku poslal svatý Ignác své soudruhy do Říma, aby si vyprosili požehnání papeže Pavla III. pro svoji pout. Papež je přijal dosti skepticky a zejména jim správně prorokoval, že se asi do Jerusalema nedostanou. Skutečně se tam také nikdy nedostali, neboť vypukla válka mezi Benátčany a Turky. Vrátili se do Benátek a přijali tam kněžské svěcení. Potom se rozešli po italských městech do Padovy, Ferrary, Boloně, Sieny a do Říma, aby se věnovali vnitřní misii a ošetřovali nemocné. František působil v Bologni, ošetřoval obětavě nemocné, nakažené morem, a proslavil se tam brzo jako kazatel. Roku 1538 svolal Ignác své soudruhy do Říma, ale ani tehdy se nedostali do Palestiny. Po vroucích modlitbách a dlouhých poradách se rozhodli roku 1539 založiti Továryšstvo Ježíšovo zcela formálně. Sestavili návrh jeho ústavy a předložili jej papeži, nabídnuvše se mu k službám podle slibu učiněného na Montmartru. Stálo v něm, že „jsou ochotni jíti kamkoli, k Turkům neb do nově objevených zemí, k luteránům nebo k jiným bludařům nebo i k nevěrcům“. Papež rozeslal tedy první jesuity po italských městech.

POČÁTEK MISIJNÍ ČINNOSTI

Když král portugalský Jan III. žádal misionáře pro Indii, začíná se vlastní heroická dráha svatého Františka Xaverského. Člověk světsky smýšlející by vyslání svatého Františka Xaverského do Indie nazval souhrnem náhod. Křesťan však nezná náhod, neboť spatřuje ve všem řízení Boží. Svatý Ignác, tehdy již pravoplatný generál řádu, určil totiž do Indie někoho jiného, P. Bobadillu. Ale P. Bobadilla onemocněl v poslední chvíli. Na jeho místo musil

nastoupiti jiný řeholník, a ježto byl František Xaverský právě v Římě, rozhodl Ignác, že pošle do Indie svatého Františka Xaverského. Od té chvíle se počíná nová hrdinská eposej Církve.

Jak se připravoval svatý František na cestu? Poslední noc před svým odjezdem si spravoval svůj roztrhaný hábit. Co si vzal s sebou? Šat, který měl na sobě, breviář a malou zásobu potravin. Do Lisabonu jej doprovázel portugalský vyslanec. V Lisabonu se však svatý František zdržel celý rok, než dostal loď, určenou k odplutí do Indie. Po roce vstoupil na plachetnici, jež jej měla dovézti kolem mysu Dobré naděje do Indie. Celé dlouhé měsíce se plavil, než spatřil pobřeží země, jež platila Evropanům za zemi divů a zázraků a které chtěl František dobýt ad maiorem Dei gloriam, pro větší slávu Boží, jak zní heslo Tovaryšstva Ježíšova.

Loď plula po řece Mandově podle břehů, porostlých háji kokosových palm, až dospěla do Goy, jež byla hlavním městem portugalské říše indické. Město obklopovaly evropské hradební zdi, loďařské dílny a zbrojnice. Byl tam však také františkánský klášter a katedrála s vysokými věžemi, jakož i jiné chrámy křesťanské, které mluvily o vítězství křesťanské víry v Indii.

František Xaverský se divil pestré směsici lidí a zvířat, jež se jevila před jeho očima. Mezi slony a posvátnými kravami se proplétali křičící barevní lidé se zpěvem a křikem. Byli to lidé hnědí, černí a žlutí. Měli na sobě dlouhá roucha a kaftany. Byli to sedláci a obchodníci, kramáři a nosiči, Arabové, Peršané, Hindové z Gučeradu a Ormuzdu. Mezi nimi kráčeli důstojně pod velikými slunečníky Portugalci, dobyvatelé, hrdí hidalgové v nádherných rouších z aksamitu a z hedvábí a za nimi nesčetná pážata a zástupy černých otroků-Kafrů. Všude byly vyvěšeny podmínky, za nichž lze na těch a těch místech obdržeti plnomocné odpustky.

První cesta Františkova vedla do katedrály, která byla obrazem pravého triumfu víry nad pohanstvím.

Před ní se kupily davy mocných tohoto světa, kteří se dali do chrámu donášeti v palankinech, nádherných nosítkách, a jejich služebnictvo razilo jim cestu mezi davem. Z nosítek vystupovaly nádherně oděné dámy tmavé pleti, jejichž roucha byla plná dráhou a jejichž tváře byly nalíčeny. Obuty byly do střevíčků s převysokými podpatky. Pážata běžela před nimi do chrámu, rozprostírala před nimi koberec, stavěla jim v chrámě pozlacené židle a přinášela jim nádherně vázané modlitební knížky. Za dámami kráčely slavnostně děti a služebné.

Ale mezi věřícími byli také domorodci. Měli s sebou veliké růžence, které nosili na hrdle, a při vstupu do chrámu zbožně klekali a se křížovali.

Tento pohled naplnil misionáře štěstím. Byl hrdý na to, že tolik tisíc mil od křesťanské země našel takřka druhé hlavní město katolického křesťanstva. Svoje první dojmy líčí takto: „Goa jest celá zalidněna křesťany... Musíme býti Hospodinu, Bohu zástupů, velmi vděční za to, že jméno Kristovo na této vzdálené půdě, v těchto davech nevěřících rozkvetlo tak nádhernými květy!“

Ale toto nadšení netrvalo dlouho. Brzo poznal světec i stíny tohoto nádherného obrazu. Papež Alexander VI. ustanovil demarkační čaru na Dálném východě, jež ohraničovala portugalské panství. Tehdy také dal portugalskému králi příkaz, aby do tohoto koloniálního území poslal „muže důstojné a bohabojné, aby působili na nově objevených pevninách a ostrovech“. Měli míti takové vlastnosti, aby byli s to „vyučovati katolickému náboženství a dobrým mravům obyvatele těchto krajů“. Ale Evropané, kteří se do Indie odebrali, byli téměř bez výjimky dobrodruhové a spekulanti, kteří chtěli rychle a nevybíravými prostředky zbohatnout.

Nejhůře jednali koloniální portugalští úředníci. Chovali se servilně k bohatým pohanům, opatrovali jim za bohaté odměny vlivná místa ve správě a trpěli, aby utiskovali domorodé novokřtěnce.

Tyto poměry našel světec všude, kam se na svých

cestách po Indii dostal. Nad rákosovými chatrčemi a dřevěnými domky domorodců se vypínaly nádherné chrámy, guvernérské paláce a celní stanice a kostely byly vždy plné Evropanů. Ale všude vykonávali domorodci modloslužbu před chrámy sloními a opičími a všude bylo koloniální úřednictvo stejně úplatné.

Když František Xaverský seznal tyto poměry, napsal do Lisabonu králi portugalskému: „Nepohrozíte-li svým úředníkům pouty, žalářem a konfiskací jmění a když těchto hrozeb skutečně nesplníte, pak jsou marné Vaše rozkazy, určené ku prospěchu šíření křesťanské víry v Indii. Je to hotové utrpení, když se musím trpělivě dívat, jak Vaši kapitáni a ostatní úředníci týrají obrácené pohany!“

Světec brzo viděl, že jeho důležitým úkolem bude, aby nejprve obrátil na křesťanství křesťany, kteří žili v Indii. Poznal již v Evropě, jak těžko získáváti křesťany Kristu!

K domácímu kleru se choval uctivě, ač viděl jeho chyby. Měl sice s sebou papežské breve, jež mu propůjčovalo hodnost papežského legáta, takže byl nadřazeným všeho kleru v Indii, ale přesto vykonal pokornou návštěvu biskupovi, poklekl před ním a poprosil ho, aby se na něho díval jako na nejpokornějšího spolupracovníka v díle šíření víry a aby jím disponoval podle svého uznání.

Goa byla obývána kněžími, kteří bydleli v nádherných domech, ale František Xaverský, papežský legát, se spokojil malou světničkou ve špitále. Ale špitál byl právě nejvhodnějším místem pro jeho působení, protože tu poznal všechny vrstvy lidu, a to v takových situacích, kdy byli poslání evangelia nejpřístupnější. Ve špitále byl každv rád, kdž na něho vlídnv kněz promluvil, ať byl jinak brutálním vojákem, zistným úředníkem, prvším obchodníkem nebo ubohým otrokem. Zde byl každv přístupný duchovní útěše. I když byli po svém vyléčení propuštění, zachovali si namnoze vděčnou vzpomínku na svoje rozhovory s Františkem Xaverským.

Zvláště otroci si pamatovali misionářova slova často po celý život. Chudě vystupující misionář, jenž měl pro ně porozumění, byl jejich knězem. Proto mu také všemožně pomáhali a referovali mu o životě pánů. Tak nabyl František vědomostí, kterých pro svůj úkol potřeboval. Dříve, než vstoupil do některého domu, věděl, že má na příklad co činiti s mužem, jenž udržuje mnohoženství s domorodými ženami, nebo že vstupuje do domu lichvářova, násilníkova, ukrutníkova nebo korupčnickova.

Byl-li světec pozván někde ke stolu, zajímal se plně o zájmy svého hostitele. S obchodníkem mluvil o obchodech, s lichvářem o úvěrech a úrocích, s námořníkem o námořnictví a o astronomii a vždy projevoval tolik odborných vědomostí, že všude nabýval důvěry. I důstojníci se podívovali jeho strategickým vědomostem. Tak byl všude rád viděn a všude zván.

Dovedl pochválit služku, jež přinášela pokrmy. Po jídle poprosil hostitele, aby směl promluvit s kuchařkou, a bavil se s ní o receptech na vaření. Vyptal se s účastí služebníka, který mu otevíral dveře, na jeho poměry a přání. Teprve když si získal obliby, začal opatrně mluvit o svých pravých úmyslech, ale jenom lehkým konverzačním tónem. Snažil se přesvědčiti lichváře, že je možno vydělávati peníze také jinými finančními operacemi, jež jsou také výnosné a mravně méně povážlivé. Vykořisťovatele otroků přesvědčoval, že otrok, se kterým se vlídně zachází, je výkonnější, než otrok ustrašený. Těm, kteří žili v mnohoženství, líčil sugestivně kouzlo rodinného krbu. Tak pracoval v duchu svatého Ignáce a svatého apoštola Pavla: byl všem vším.

Chodil i do nejhorších námořnických krčem. Někdy se stávalo, že hýřící společnost z úcty ke knězi chtěla nechat hry. Ale svatý František jim vlídně říkával, aby se jen nedali vyrušovat. Sám si sedával ke hráčům a sledoval se zájmem hru. Dosáhl toho, čeho by byl nikdy nedosáhl přísný karatel. Zvykli

si na něho, svěřovali mu svoje starosti a posléze se dávali od něho i zpovídat.

Když jednou cestoval po moři z Goy do Jižní Indie, slyšel, jak strašně kleje námořník, který prohrál celý svůj majetek. Svátý František k němu přistoupil, nabídl mu několik zlatáků a vyzval jej, aby zkusil štěstí s těmito penězi znovu. Tentokrát námořník skutečně vyhrál a nyní teprve využil sv. František dobré nálady hráčovy, aby jej napomenul. Kdož by si nevzpomněl na epizodu ze života sv. Ignáce, který také jednou vyhrál na kulečnicku od svých soudruhů na studiích účast na exerciciích?

Tyto svoje metody vylíčil svatý František Xaverský sám, a to v instrukcích, jež později dal svému pomocníkovi Barzeovi. Připomíná mu zejména, aby s každým jednal pohotově a duchapřítomně, aby si získal vážnosti u všech společenských vrstev a u všech stavů. „Když peněžníci poznají, že máme ve věcech peněžních takové znalosti jako oni sami, pak se nám obdivují a důvěřují nám. Jinak by se napomenutím knězovým jenom smáli.“

„Hled'te, abyste se hned prvního dne dověděl, jaký obchod je vykonáván v každém místě a jaké jsou mravy a zvyky tam v okolí... Informujte se také, v jakých hříších lidé žijí, abyste věděl, jak je třeba kázat a zpovídat... Hled'te nabytí vědomostí o tom, jaké žaloby se nejčastěji vyskytují u soudů, jakého druhu jsou podvody, křivé přísahy a úplatky...“

„Mluvte s hříšníky o jejich hříších mezi čtyřma očima. Usmívejte se však vždycky, nebuďte prudký, mluvte laskavě a vlídně. Podle toho, kdo to jest, musíte jednoho objímati a před jiným se ponížiti... Chcete-li dosáhnouti dobrého ovoce pro duši svou a pro duše bližních, jednejte se hříšníky vždycky tak, abyste nabyl jejich důvěry a otevřel jejich srdce. Lidé jsou živé knihy, jež jsou výmluvnější, než knihy neživé, ve kterých musíte studovati.“

PARAVOVÉ

Na nejj jižnějším konci Indie žila kasta Paravů, kmen, jenž čítal asi 20.000 duší a který se bídne živil lovem perlorodek. Tento kmen byl kolem roku 1530 přepaden divokým kmenem mohamedánským a v této tísní se dovolal pomoci Portugalců. Do Goy se dostavila deputace lovců perlorodek a prosila Portugalce, aby je zbavili mohamedánů, že za to budou ochotni přestoupiti na víru Evropanů. Královský místodržitel vyslechl tento návrh velmi rád a souhlasil. Vyžádal si kromě toho dvě bárky plné perel ročně.

Brzo připlulo portugalské lod'stvo k mysu Komorinskému, zahnalo mohamedánské lupiče a na břeh vystoupili katoličtí kněží vedení generálním vikářem, aby celý kmen pokřtili. Domorodci se postavili do řad, kněží pronesli několik latinských slov domorodcům nesrozumitelných a každý z nich odpověděl něco v nářečí tamilském, čemu zase nerozuměli kněží. Obřady se vykonaly se všemožným urychlením. Mezi lid pak byly rozděleny cedulky, na nichž byla napsána jména křesťanských svatých po portugalsku a lod'stvo s generálním vikářem a klérem se vrátilo do Goy. Portugalské koloniální úřady však mohly hrdě hlásiti svému králi, že se jim podařilo získati Církvi 20.000 duší.

Paravové posílali ročně svůj poplatek a běloši je chránili před mohamedány. Nikdo nebránil Paravům, aby zachovávali nadále svoje mravy a obyčeje. Od doby hromadného pokřtení se na jejich pobřeží neukázal katolický kněz.

Když svatý František přišel do Goy, bylo tomu osm let, co byl tento hromadný křest vykonán a co byl naposled kněz mezi domorodci. Paravové bydlili v ubohých chatrčích z palmových listů za mysem Komorinským na pustém pobřeží, na němž rostly jenom trnité keře a vějířové palmy. Domorodci byli štíhlí silní lidé tmavé pleti a tvořili malé vesničky. Denně se plavili ve svých maličkých bárkách s plach-

tami v podobě vlaštovčích ocasů na moře a vraceli se denně s kořistí perlorodek při západu slunce domů.

Hlavní místo této krajiny se jmenovalo Tutikorin. Stál tam stále ještě starý pohanský chrám s pestře pomalovanými modlami, byly tam hliněné pahrbky natřené bíle a rudě, hlinění koně, kamenné desky s posvátnými hady, býky, kravami, opicemi a staré symboly často necudného rázu. Pokřtění Paravové navštěvovali tyto svatyně v celých houfech a když se báli duchů ohně, kteří večer tančili po moři, obětovali svým bohům ryby a stavěli jim nové svatyně z hlíny a rákosí.

Jednoho dne se mezi nimi ukázal František Xaverský, bos, ve spravovaném plášti, na hlavě ubohou kápi z černé vlny. Držel v ruce zvoneček a neustále zvonil. Volal na lidi tamilsky, ale výslovnost jeho byla podivná. Privil jim asi toto: „Pojd'te sem, budu vám vypravovat něco pěkného.“

V Goe si dal František přeložiti do tamilštiny kázání a modlitby a naučil se jim s velikou námahou nazpaměť. Učil nyní na paravském pobřeží dospělé i děti katechismu, modlitbám a písním. Děti ho měly rády a připadalo jim, že je cizinec učí novým hrám.

Děti mu také pomáhaly kácet pohanské modly a dělalo jim to zřejmě radost. Svatý František psal svým spolubratřím do vlasti: „Dostávám-li zprávy o modloslužebnictví, shromáždím všecky děti z vesnice a vedu je tam, kde stojí modly. Urážky, kterých se dostává pak d'áblu od dětí, jsou větší, než pocty, jež mu prokazují dospělí. Děti rozbíjejí modly na prach jemnější, než je popel, plivají na ně, šlapou na ně a nadávají jim nejhorších jmen!“

Děti záhy získaly cizinci také rodiče a brzo se světec těšil takové úctě, že v něm viděli takřka nadpřirozenou bytost. Rozptýlil jejich strach ze zlých duchů a potěšil jejich duše nadějí věčné spravedlnosti. Jakoby jeho zvoneček zahnal všecek strach z příšer pohanských.

Takto cestoval svatý František Xaverský po všech pobřežích portugalské koloniální říše indické. Brzo byl na vyprahlých písečných pouštích, brzo zase byl v neschůdných pralesích. Úžasný byl jeho jazykový talent, takže se velmi brzo naučil malajsky. Všude kázal, navazuje vždy na to, co bylo lidem nejbližší. Na vulkanickém ostrově Homoro srovnával na př. oheň sopečný s ohněm věčným.

Vyměňovati vojenskou pomoc za hromadný přestup ke křesťanství se zatím stalo oblíbeným politickým tahem v celé portugalské Indii. Kníže země Candy na Ceyloně byl ohrožen sousedy a požádal o pomoc Portugalce. Jako protislužbu nabídl konversi svého národa. Žádal však po strance vojenské značně mnoho, neboť v jeho městě byla prý skála, na níž je stopa Budhova a v jedné pagodě měli Budhův zub. Proto nechtěl kníže víru svých otců prodati lacino. K úmluvě vskutku došlo.

S bílými vojáky přišli do Candy také kněží a provedli opět hromadný křest knížete a jeho lidu. Když však byli Mohamedáni zahánáni a když portugalská expedice opět opustila ostrov, vrátil se kníže opět ke staré víře a pagoda se zubem Budhovým byla opět otevřena.

O rok později se však dostal kníže opět do konfliktu se sousedními kmeny a zase potřeboval válečné pomoci Portugalců. Svatý František Xaverský byl v té době právě v Jižní Indii. Proto ho kníže poprosil, aby přijal úlohu prostředníka u guvernéra goyského. Svatý František se odebral pak v průvodu portugalského vojska do Candy a pokusil se o nové pokřesťanění obyvatelstva.

Také tentokrát pracoval pomocí dětí, aby navždycky učinil konec modloslužbě. Na jeho popud vtrhly děti do chrámu Budhova, zahodily zub Budhův a obrousily ve skále stopu Budhovu.

Také jiná knížata volala tohoto misionáře, který uměl tak dobře vyjednávat s portugalskými úřady. Vždy znovu se jevila potřeba čeliti domácím nepokojům pomocí Evropanů. Vždy se pak na takových

místech objevil i svatý František se zvonečkem, aby zval ke katechismu.

Jak účinná byla práce Františkova, jest viděti z toho, že jak Paravové, tak i jejich susedé v Travankoru, v Karepatamu a Manaru dali Církvi i mučedníky, když radža z Džafbapatamu pod trestem smrti jim nařídil vrátiti se k pohanství. I na tomto případě byla především vinna ziskuchtivost Portugalců.

Po šesti letech práce si vytvořil svatý František Xaverský veliké pole působnosti. Počátkem roku 1549 píše svatému Ignáci: „Členové Tovaryšstva žijí na všech místech Indie, kde jsou křesťané. Čtyři jsou na Molukkách, dva na Malace, šest na mysu Komorinském, dva v Kochině, a čtyři na ostrově Sokotra. Každá skupina má svého superiora.“

Bylo třeba celého roku, aby se jeho dopisy dostaly po moři do vlasti. Každý jeho dopis vyvolal radost a byl oslavován, neboť dodával nového sebevědomí katolickému křesťanstvu, jež tehdy tolik bylo ohroženo bludem. Král Jan Portugalský byl nadšen úspěchy misie, kterou kdysi sám zahájil a řídil. Poslal dopisy svatého Františka Xaverského do Španělska, kde je arcibiskup Toledský dal předčítati se všech kazatelen.

Blahosl. P. Faber psal tehdy svatému Ignáci: „Znají nás po celém Španělsku. Tam, kde o nás před tím nikdo nikdy neslyšel, kde nás posuzovali jenom podle pomluv, není, díky Bohu, již ani jediného místa, ani jediného paláce, ani jediné věznice, ani jediného špitálu, kde by o nás nevěděli, ať jsou chudí nebo bohatí, ať jsou šlechtici nebo měšťané, ať jsou to lidé učení nebo nevědomí, ať jsou to muži, ženy nebo děti. Vědí o nás, jak žijeme a jaké jest poslání našeho řádu.“

JAPONCI

Od té doby, co Marco Polo přinesl první zprávy o tom, že na východ od Číny se prostírá Ostrovní říše, zabývali se touto zemí v myšlenkách mnozí obchodníci i kněží. Později se stalo, že portugalská loď byla bouří zahnána na japonské pobřeží a od té doby se datují první nesmělé počátky obchodu mezi Indií a Japonskem. Ale ježto si lidé navzájem nerozuměli, docházelo pouze k němé výměně zboží a tak se jenom zvyšoval nimbus tajemnosti, jež obklopoval v Indii Japonsko a v Japonsku Indii.

Jednou se objevil v Malacce, ve východním přístavě Portugalské Indie Japonec, jménem Jaširo. Dopustil se doma vraždy a utekl se před japonskými úřady na portugalskou loď, jež kotvila v jeho rodném městě Kagošimě. Kapitán jej převezl za bohatou odměnu do Malaky a po cestě se dověděl Jaširo od námořníků leccos o víře křesťanů, o věčné odměně a trestu, o lítosti, o odpuštění hříchů a o věčné spáse. Mladý Japonec, jehož svědomí bylo obtíženo vraždou, byl brzo naplněn touhou přestoupiti ke křesťanství, aby takto nabyl v novém náboženství odpuštění za svůj zločin.

Když se František Xaverský na svých cestách dostal zase do Malakky, vyhledal jej Jaširo a prosil jej o odpuštění svého hříchu ve jménu Boha křesťanského. Svátý František jej pokřtil na jméno „Pavel od svaté víry“. Známost s Jaširem otevřela svatému Františku Xaverskému nové, úžasné obzory. Japonec mu vypravoval o náboženství svých krajanů a pravil mu, že takto věří celý pohanský svět ve východní Asii. František píše svým bratřím do Evropy: „Podle sdělení mého Pavla mají Čína, Japonsko a Tatarsko společný náboženský zákon, kterému vyučují v městě jménem Chynquiquo. Pavel sám nerozumí řeči, v níž jest sepsán zákon tohoto náboženství. Říká, že je to jazyk, kterým jsou psány jenom náboženské knihy, jako u nás latina. Co knihy obsahují, o tom nedovedl nic říci.“

Náboženský zákon, o kterém mluvil Jaširo, byl zákon Budhův a svaté knihy byly knihami severního buddhismu. Jazykem zasvěcenců byl sanskrit. František Xaverský se domníval, že tajné Chynquinquo jest městem sdružených škol, že jest jakýmsi asijským Římem a že jest středem veškerého náboženského života ve východní Asii.

Chtěl se dostat k tomuto středisku, aby obrátil Japonsko, Čínu a Tatarsko. „Předstoupíme tam před učené muže a zvítězíme nad nimi pravdou Kristovou.“ Kde ono tajemné město leží, nedovedl Jaširo rovněž udati.

„Tázal jsem se Jašira, zda by Japonci přestoupili na křesťanskou víru, kdybych mezi ně přišel“ — píše svatý František Xaverský. — „Odpověděl mi, že sotva by tak učinili hned. Jeho krajané že se mne budou asi nejdříve vyptávat, pak že budou o mých odpovědích přemýšlet a budou zkoumat, zda se můj život také přesně shoduje s mojí naukou. Podaří-li se mi však uspokojiti ve všem jejich požadavky tím, že jim dám přesvědčivé odpovědi, a tím, že povedu bezvadný život, pak že by se mohli dát pokřtít král, šlechta a lid za půl roku.“

Svatý František Xaverský si tedy představoval, že lze Japonce obrátiti rozumovými důvody. Bude třeba vyhledati jejich „krále“ a přesvědčiti jej. Zdaří-li se to, bude obrácena na křesťanství celá ostrovní říše. Z Japonska by se pak mohla otevřít cesta do Číny, až dotud uzavřená, neboť jak Jaširo ujišťoval, byli „králové“ japonští a čínští přátelé. Dostane-li tedy doporučení japonského panovníka, dostane se i do Číny, obklopené neproniknutelnou zdí. Vstup do Číny je jinak cizincům zapověděn pod trestem smrti.

Světec se dále domníval, že je velmi mnoho shod mezi katolictvím a náboženstvím Japonců, neboť Jaširo mu vypravoval o mniších, kteří zachovávají celibát a bydlí společně, zachovávají posty a konají noční modlitby. Mluví mezi sebou jazykem lidu nerosrozumitelným, konají častá kázání, věří v jednoho

Boha, jsou poslušni svého představeného a žijí ctnostně. Věří v nebe, peklo a v očistec a ctí svoje svaté, jež pokládají za přímluvčí u Boha, nikoli za modly.

Svatý František si myslil, že snad dokonce možná již křesťanství do těchto zemí jednou proniklo, ale že snad bylo pokaženo pohanskými příměsky. Domníval se zkrátka, že nebude těžko Japonce získati.

Za pomoci Jaširovy se počal proto horlivě učit japonštině. Dal si přeložiti hlavní články víry křesťanské do japonštiny a naučil se jim nazpamět. Vzal si s sebou tři bratry, kteří přijeli zatím do Asie a s nimi a s Jaširem nastoupil cestu do Japonska na čínské džunce.

Po dlouhé a dobrodružné cestě spatřil konečně japonské pobřeží. Na den Nanebevstoupení Páně roku 1549 vystoupil svatý František Xaverský na břeh v Kagošimě a napsal do vlasti: „Bůh nás dovedl do země naší touhy.“

Ještě nikdy předtím se nestalo, aby se byl obyvatel Kagošimy přeplavil přes veliké moře, a tak krajané přijali Jašira zvědavě a s podivem. Nikdo již nemluvil o vraždě, pro niž kdysi uprchl. Za to chtěli vědět, jak to vypadá v zemi jižních barbarů.

Ještě více se lidé divili jeho bílému druhu Františku Xaverskému a jeho společníkům. Sotva se usadil svatý František v domě Jaširových rodičů, chodili k němu zástupci Japonců a Japonek ve svých pestrých rouších, s barevnými papírovými slunečníky a do hola ostříhaní bonzové bílé odění a zahalení do černých plášťů.

Dům byl naplněn od rána do večera návštěvníky a každý měl plno otázek. Kníže země, mocný daimyo Šimatsu Takahisa poslal svého dvorního úředníka za světcem a dal cizince pozvati do zámku.

Daimyo se kdysi dověděl i od několika portugalských obchodníků o existenci pušek a pokládal tuto okolnost za důležitou pro podporu svého postavení, neboť v Japonsku nastávaly nepokojné časy. Portugalci dodávali také mnohé jiné drahocenné věci a

SVATÝ FRANTIŠEK XAVERSKÝ

SV. JAN NEPOMUCKÝ A BL. JAN SARKANDER
(Archiv CM. bohosl. fakulty)

„Tento světec zápasil
za zákon Boha svého
až k smrti,
a nezalekl se slov bezbožníků:
neboť jeho základ byl na
pevné skále ...“ Off. Martyris.

Letmo pohlížíme do zpustošené zahrady, v níž vyrůstá nádherný květ.

16. a 17. století bylo jako pevnými chapadly chobotnice škrcceno náboženským chaosem, který však přesto, co do počtuúčastněných sekt nedosahuje chaosu století dnešního. Je ovšem jen malá útěcha v tom, že mnohé dnešní sekty již svým založením a oficielním uznáním dosáhly svého cíle, jiného zřejmě postrádající!

Tehdy se mísily zápasy náboženské v jednu věru se zápasy politickými. Nebylo u nás panovníků, kteří by měli o své země vyšší zájem. Vlastní prospěch: výnos dávek, ochota při najímání vojska, podpora cizích výbojů, to bylo vše, na čem jim záleželo. Takový císař Rudolf II. je vlastně víc churavým astronomem, astrologem, alchymistou, řezbářem, než obratným panovníkem († 1612). Císař Matyáš, bratr Rudolfův, svým malým nadáním, nedostatkem vůle, nerozhodností je panovníkem ještě chabějším († 1619). Ferdinand II., od r. 1617 král český, později císař římsko-německý, muž přísné katolické výchovy i katolických zásad, nezvládl již vzpurného ducha zemských stavů. Do dnů jeho vlády spadá pražská defenestrace, vzpoura

stavů, začátek třicetileté války, volba protikrále Fridricha Falckého, Bílá hora atd. . . .

Přihlížíme-li jenom k Moravě, zde jsou vládnoucími živly stavové (čtyři: panský, rytířský, měšťanský a prelátský). Ti určují i náboženství. Samozřejmě platí na jednotlivých panstvích: Cujus regio, eius religio! Náboženství pánovo náboženstvím poddaných. V tom ohledu, i v jiných, lid nemá práva mluvit.

Není třeba řešit otázku, zda pátí „veliká doba rodí veliké muže“, či opak, že velikí lidé tvoří velikou dobu. Jisto jest, že veliký náboženský úhor, vlastně zapeklitě tvrdá skála, rodí v blahoslaveném Janu Sarkandroví přespanilý květ živé víry, neposkvrněného života a udlvující smrti, svědčící neklamně o tom, že synové tmy byli i tenkrát houževnatější, nežli synové světla. Ze zavilého křesání v křemen moravského katolictví vyskočila Jiskra, jež ani po třech stoletích neztratila na žáru, neuhaslá, ale zvláště v dnešní době, tak ztrouduvatě, může zapalovat plamen víry, nadšení pro svatou věc a neohroženosti nejen v srdcích kněží, ale všech!

Sbíráme v paměti všechny tituly a podtituly, jimiž věky zdobily Sarkandrovo jméno a jež jistě nechtěly být jenom zářivými sklíčky laciné okrasy. Díváme se na ně s větším vzrušením a uctivostí nežli na nejvíce imponující stužky a odznaky nejčestnějších Legií. A co nám zabrání, abychom k nim my — v údivu slabých a kolísavých — připojili připodobnění k mohutnému Stromu pevné katolicity myšlení i skutků. Stromu, jehož větvovím pracně lomcovaly zběsilé bouře dobového sektářství a jehož kmen nezbortily ani nejpádňější rány odpadlických seker ani lačné plameny.

Obdiv roste v době katolických třtin a přízemní plazivosti v úžas.

A ten snad zrodí následování — a činy!

JANOVO RODIŠTĚ, RODIČE, DĚTSTVÍ.

Bl. Jan Sarkander se narodil 20. prosince 1576 v malém domku u radnice ve Skočově (Skoczow). Skočov je prastaré městečko v úrodné krajině bývalého knížectví těšínského v údolí řeky Visly při nynější železniční trati Těšín—Bílsko. Jako významnější městečko knížectví vidělo od svého vzniku (jest o něm zmínka již ve století 14.) mnoho pánů, kteří se v jeho držení rychle střídali. Politické i náboženské boje dlouho Těšínsko, jakožto pohraniční výspu, silně pustošily. Tlupy polských žoldnéřů po bojích ve sporech o korunu polskou podle dobové morálky vykořisťují zvláště pečlivě i tento kraj. Jim pomáhají hordy uherské, tábořící u Skočova právě za dětských let bl. Jana. Protestantský živel za vlády knížete Václava II. se i na Těšínsku nebezpečně posiluje, rychle rozmáhá, pohlcuje Těšín, Bílsko, Skočov, Strumeň, Jablunkov, takže skočovský farní chrám jest (r. 1560) katolíkům vzat a plných sto let zůstává v rukou protestantů. Rovněž tak i filiální kostel sv. kříže, v němž byl bl. Jan pokřtěn. Ten byl však zakrátko katolíky vykoupen.

Až do kolébky Janovy zaléhají halasivé ohlasy neklidného století. Války, šarvátky, půtky, pochody, výpady, přepady, výpravy, cizí vojska, střídání pánů, politické převrasy, náboženské různice; to nejsou sladké, kouzelně čisté, konejšivé popěvky, oblažující Janovo dětství, ale bručlivý disharmonický hlahol, lépe řečeno šramot doby, ztrativší orientaci.

Otec Janův se jmenoval Řehoř Matěj Sarkander a byl podle různých zpráv z rodu šlechtického. Zchudlý šlechtic. Rovněž matka Janova, Helena Gurecká, pocházela ze šlechtického rodu Kornických, který patřil k nejznamenitějším a nejstarším panským rodům Slezska. Řehoř Matěj Sarkander byl druhým manželem Heleny Gurecké z Kornic, z jejíhož prvního sňatku pocházel Matouš Vičov-

ský, žijící v Příboře. U něho byl také starší bratr Janův Mikuláš od útlého mládí vychováván.

Z druhého manželství s Řehořem Matějem Sarkandrem vzešli čtyři synové: Václav, Pavel, Mikuláš a Jan. Kromě těchto tří bratří měl Jan ještě sestru, jejíž jméno se nám nedochovalo.

Nenadálá bolestná rána, jež rázně změnila celý běh života Janova, stihá rodinu Sarkandrovu roku 1589. Umírá otec. Ovdovělá matka, přísná katolička, stěhuje se s dětmi do Příbora na Moravu. Prchá vlastně z protestantismem úplně zamořeného Skočova do Příbora, kde má příbuzné. Příbor i s nedalekými Hukvaldami patřil biskupům olomuckým. Byl tedy katolickým, ač i katolíci příborští, podobně jako katolíci v Ostravě, Místku a Brušperku, museli býti teprve samým biskupem Stanislavem Pavlovským roku 1590 několikrát žádáni, aby zanechali bratrského způsobu přijímání pod obojí způsobou a drželi se přesně ritu katolického.

V Příboře chodil Jan asi tři leta do české školy farní, malé, dřevěné budovy pod farním chrámem Narození Panny Marie, kde se učil po tehdejších způsobu náboženství, čtení a psaní. Dům č. 41 na náměstí, v němž Jan s matkou bydlel, se nám dochoval a v roce 1860 byla z jeho hlavní obytné místnosti vybudována kaplička u příležitosti Janovy beatifikace.

ŽÁKEM JESUITSKÝCH ŠKOL V OLOMOUCI.

Po tří- nebo čtyřletém základním školení v Příboře odchází asi sedmnáctiletý Jan Sarkander na jezuitské školy latinské do Olomouce (r. 1593).

Jesuité se hned po svém příchodu do Olomouce (r. 1566) chopili energicky svého vznešeného úkolu. Zakládají znamenité školy řídíce se poznatkem, že nevědomost a polovzdělanost nejčastěji odvádějí duše od Boha. Jejich školy měly s počátku jen čtyři třídy. Později zařídili další dvě. Jme-

novaly se: Rudimenta, Principia, Grammatica, Syntaxis. Dvě vyšší pak: Poesis a Rhetorica. Na škole vyučovalo se podle předpisů, jež svému řádu dal již sv. Ignác Zakladatel. Byly ovšem postupně upravovány a zdokonalovány podle nejnovějších metod. Přirozeně, že největší péče byla věnována jazyku latinskému, jenž byl i v kruzích šlechtických obvyklý. Možno říci, jak lze podle předepsaných soudobých učebních osnov lehce zjistiti, že v tehdejší čtvrté třídě byli žáci v latině jistě mnohem dále než v nynější septimě nebo i oktávě gymnasií. Zvláštní oblibě z klasických autorů se těšil Cicero, podle jehož vzoru se v poslední třídě (Rhetorice) cvičilo řečnictví. Ve vyšších třídách probírána filosofie jakožto nejbližší příprava na studia universitní. Veřejné přednášky, žákovské koncerty, zvláště pak slavnostnější deklamace, konané v ústavní dvoraně, nebo i v kostele, dále veřejné vyvěšování žákovských prací veršovaných i prosalckých, skládaných na nejrůznější témata a k nejrůznějším příležitostem, to vše podporovalo u žactva jakési ušlechtilé závodění a bylo výbornou přípravou pro budoucí kulturně-nábožensko-politické pracovníky.

Na takové „střední“ škole setrval Jan až do roku 1599. Tedy plných šest let. Studentem byl výtečným. Že tyto školy měly na jeho mladou duši i ducha vliv nejlepším, lze usuzovati ze svědectví právem potvrzujících vzornou školní kázeň i celkový výsledek jezuitských škol vůbec. Byliť jesuité přes všechny dnešní výpady a výtky, zplozené nekritickou zaujatostí, opravdovými mistry ve vychovatelství.

Že nebylo dbáno jen vzdělání ducha rozumového, ale že žáci byli vedeni i po stránce náboženské výborně, o tom nelze při známé přísnosti regule Tovaryšstva Ježíšova míti pochyby. Svá učiliště dávali od počátku vždy pod zvláštní ochranu Panny Marie — „Stolice Moudrosti“. Zakládali v městech své působnosti Mariánské družiny, teh-

dy úplně moderní náboženské spolky studentů. Takových Družin bylo i v Olomouci založeno několik již asi dvacet let před tím, než Jan do Olomouce zavítal. Roku 1596 stává se i on členem Družiny Nanebevzetí Panny Marie, aby tak celý svůj život postavil pod péči Té, k Níž se pak utíkal nejraději, když všemožné starosti jej nejtíživěji trápily. Družina Nanebevzetí Panny Marie měla ze všech pěti, Jesuity v Olomouci založených Družin, pověst nejlepší. Byla pravou zahradou ctností a arsenálem modlitby, jak vysvítá z vřelého ocenění historikova, který má pro její sodály slova radostného uznání: „Zachovávají pravidla velmi pečlivě, nenávidí z duše hříchu a zla, šíří horlivě zbožnost a náboženství, jsou velmi horliví v modlitbách, postech, tělesném umrtvování a jiných kajících skutcích . . .“

Hotová tažení modliteb byla uspořádána zvláště k odvrácení tehdejšího svrchovaného nebezpečí turecké záplavy, šířící se téměř nezadržitelně přes Uhry až k srdci Evropy. Při takových úpěnlivých pobožnostech — řídíval je někdy sám velký olomucký biskup Stanislav Pavlovský — vynikali sodálové-studenti neobyčejnou horlivostí a svatým zápalem. A dočteme-li se u životopisců, že v těchto letech bylo zavedeno mezi mariánskými sodály po prvé i veřejné mrskání, pak snadněji pochopíme pozdější projev Janovy sebekázně a úžasné trpělivosti v přívalu nejděsnějších muk, které vytrpěl pro své kněžství a Boha . . .

Nelze vyčísti z těchto tří hlavních rysů jeho studentského života: v houževnatosti a pílí ve vzdělávání, v synovské oddanosti nebeské Matce a v dobrovolném sebezáporu a kajících skutcích, nelze si již z těchto tří složek představití budoucího apoštola v chaosu bludů, budoucího poutníka k Matce Boží čenstochovské i budoucího mučedníka? Jak nepatrnou zdá se poznámka životopisce, že starostou Mariánské družiny, do níž byl Jan Sarkander přijat, byl tehdy Jan Scintilla, pozdější

městský sudí a jako takový ex offo asistent při krutém mučení bl. Jana! Snad se při obřadu přijetí do Družiny Scintillův zrak ve zvláštní tuše hlouběji ponořil v hloubku očí mladíka, s nímž se za čtyřladvacet let měl setkat v tak hrozném prostředí...

Z Olomouce odchází Jan po přípravných studiích za zvláštních okolností. Studijní rok 1599 předčasně ukončen katastrofální morovou epidemií, která za necelého půl roku skosila přes 6000 lidí v objetí hrobu. Studenti rozpuštěni, vzdálenější a někteří řeholníci umístěni prozatímně v Kelči a Budišově v biskupských zámcích. Od 27. července 1599 do velikonoc 1600 školy zavřeny; té doby se o bl. Janu ve všeobecném zmatku ničeho bližšího a podstatnějšího nedovídáme. Až 13. května 1600 se s ním setkáváme na filosofické koleji jesultů v Praze.

V PRAZE.

Když se Jan loučil s olomuckou kolejí, netušil, že za nedlouho bude snad podél její budovy veden spoutaný jako oběť protestantské zvěle do tmy městského vězení... Třladvacetiletý vstupuje do Prahy zapálen svatou touhou načerpat co nejvíce ze zářivého zdroje Moudrosti, pramenící v Bohu a vedoucí k zanícenější lásce k Němu! Věděl, že čím pronikavější poznání, tím vroucnější oddanost a láska!

V Praze měl jesuité vyšší učiliště, které již roku 1562 bylo císařským dekretem povýšeno na universitu, neboť popularita důkladnosti jesuitského studia kladla toto na roveň všem slavným universitám zahraničním. Staroslavná universita Karlova byla v úpadku. Nemohla se vzpamatovati z ran, zasazených husitskými bouřemi. Dříve tak košatý a plodný strom vysokého vědění byl postupně osekáván, až z něj zbyla pouze fakulta filosofická.

Úpadek její byl snad dovršen ve století 16., kdy většina profesorů byla úplně ve vleku módního protestantismu.

Bl. Jan byl přijat do jesuitského semináře sv. Václava, jinak zvaného „dům chudých“. (Založen 1580.) Žili v něm totiž chudší studenti, kteří nemohli být přijati za plat do konviktu sv. Bartoloměje, kde byli z papežské nadace vydržováni studenti, kteří se mínili věnovati kněžství, jakož i bohatší synové šlechticů. Jan se stal členem „domu chudých“, protože jeho rodina, zvláště po smrti otcově, neoplývala pozemskými statky. Proto byl také Jan nucen udělovati kondice, jak víme z oslavné básně, sepsané u příležitosti jeho bakalářské promoce jedním z jeho žáků — českým šlechticem — jimž byl praeceptorem.

Není pochyby, že Jan byl studentem nejen výtečného nadání, ale i obzvláštní píle. Vždyť již po dvou letech, po dokončené „rhetorice“ a „physice“, přihlašuje se (1602) ke zkoušce bakalářské, prvnímu tehdejšímu akademickému gradu. Po přísných zkouškách z logiky, fysiky a filosofie Aristotelovy i katechismu byl slavnostně 9. května 1602 asi se 26 jinými promován na bakaláře filosofie a svobodných umění.

Již rok na to — 14. května 1603 — skládá zkoušky vyšší a jest slavnostně prohlášen mlstrem, čili doktorem filosofie. Bl. Jan projevil tedy obdivuhodnou houževnatost a píli, živenou svatým zápallem: vědou a moudrostí se co nejvíce přiblížiti Moudrosti věčné! Při tom stavěl chrám vědy na pevné základy vroucí zbožnosti. Po celou dobu studií v Praze byl členem Mariánské družiny akademiků. V den, kdy byl zapsán do seznamu posluchačů filosofie, spěchá, aby byl zapsán za sdála-posluchače nauky vnitřního žívota, jejíž nekonale moudrou hlasatelkou jest Panna Maria — Sedes Sapientiae! Tak žil v prostředí, v němž nebyla pěstována zbožnost jen pro zbožnost, ale pro skutečný život z víry. Dobrovolné kající skut-

ky, návštěva nemocnic, chudobinců, výpomoc v těchto domech utrpení a bídy, to vše bylo nejlepší universitou, z níž mohli vycházeti i budoucí mučedníci.

Po skončení studií filosofických r. 1603 začíná klepat milost Boží na Janovo srdce. A blahoslavenec nenechává Boha klepati nadarmo. Nelze ani mluvit o nějakém váhání, i když nevíme přesně, čím byla vyplněna doba jednoho roku po filosofii, neboť do theologie nastupuje teprve roku 1604. Ale jeden z jeho životopisců praví, snad docela oprávněně: „Chtěl však dříve jasně poznati, že hlas volající ho ke kněžství jest hlasem Božím, proto odebral se do samoty, rozjímal o tom a prosil Ducha svatého o osvětlení. A když poznal, že nic jiného, jen Bůh ho volá ke stavu duchovnímu, rozhodl se poslechnouti.“ (J. Melický v časopisu „Náš domov“, roč. 1910, str. 156.) Stejně píše o této rozhodující fázi života Janova i Matěj Procházka (z r. 1861): „Když pak po úpěnlivém vzývání Ducha sv. poznal, že vnuknutí to jest volání milosti Boží, neodporoval tomuto hlasu z nebe, jako mnozí jinochové, alebrž pevně na tom se ustanovil, vstoupiti ve stav duchovní, byť i tento sebe větší útrapy, ba i trnovou korunu mučednictví Jemu podati měl... I slušno už zde obdivovati se neobyčejné síle jeho, která se rozhoduje pro stav tenkrát na nejvíce nenáviděný a tisícero strašnou smrtí ohrožený; nebo právě tenkrát, když v Praze studoval, slyšel a viděl to sám očitě, kterak zahořeli nepřátelé církve katolické, co popuzovatelé mezi lidem obecným chodili a zástupy k šílenému odporu proti katolickému duchovenstvu štváli, slyšel a viděl, že protivníci tito lid vražednou nenávistí proti kněžství rozpalovali, takže nejednou několik farářů katolických, mezi nimi i jeden na panství chomůvském, od rozlíceného lidu zabiti byli. Kdož by se tu neobdivoval rekovně myslí Janově? Nebyl-li on už tenkrát mužem velikým?“ Tolik dávný životopisec. A lze

něco z jeho slov připsat na vrub jen svatému rozhorlení, nebo zápalu a obdivu vůči zamilované osobě? Postavení Církve katolické v 16. století, začátkem století 17. i později, bylo nesmírně těžké a mnohde, žel, i smutné! Z Německa k nám s epidemickou záškodností zavlečený blud protestantismu rozšiřoval se po počátečních rozpácích stále směleji, že brzy nebyl tento vřed k vyléčení! A kdo byl při protikatolických štvanicích na první ráně? Kněží! Jest tedy krok Janův jistě hrdinstvím, když mohl jako uznávaný a vážený doktor filosofie lehce dosáhnouti dobrého postavení ve stavu jiném!

BOHOSLOVCEM

Proč odchází na studie bohovědné do Štyrského Hradce? Jistě ne na posledním místě proto, že tamější universitu vedli Jesuité a že na doporučení Jesuitů pražských mohl býti přijat ve Štyrském Hradci do t. zv. „Ferdinandovy koleje“, kde bylo i nemajetným umožněno splniti touhu po kněžství. V tu dobu zemřela Janovi matka. Jeho hmotné poměry jistě byly zlé a sotva by mu bylo možno hraditi výdaje se studiem v zahraničí z vlastních prostředků.

Studlu theologie oddal se Jan s veškerou vážností své houževnaté povahy. Dovedeme si představit, s jakou opravdovostí zvlášť sledoval tehdy velmi oblíbené přednášky z dogmatiky kontroveršní, v nichž se budoucí obránci víry učili čelití výtkám jinověrců a odpadlíků. A vůbec ideální láska k bohovědě v něm utkvěla po celý život. I jako kněz, při vší práci a vyčerpávajících starostech, jimiž byl všude přímo zasypáván, nezapomínal osvěžovati svého ducha v konejšivém studiu. To nám jasně potvrzuje jeho list, poslaný z neohroženější duchovní správy rodnému bratru Mikulášovi, děkanu opavskému, kde jej prosí, aby

mu poslal několik vědeckých knih... Byl jistě zvláštní ozdobou university štyrsko-hradecké, ale mylnou jest domněnka Procházka, že byl promován i na doktora theologie. Procházka byl asi k tomuto tvrzení sveden nesprávným překladem zprávy ředitele Ferdinandovy koleje, kde se však jen tvrdí, že 6. září 1604 ve 24. roce svého věku byl „Joannes Sarcander Moravus Priborlensis magister philosophiae ad theologiam susceptus...“

I v theologii potvrzuje svoji lásku a oddanost k Matce Boží tím, že vstupuje, zase hned po zápisu na fakultě, do akademické Marlánské družiny „Sodalitas Maior“ pod ochranou Zvěstování Panny Marie.

KNĚZEM

Po třetím ročníku bohosloví (1607) vrátil se Jan ke kratšímu pobytu do vlasti. Při té příležitosti udělil mu sám olomucký arcibiskup kardinál Dietrichstein v zámecké kapli v Kroměříži čtyři nižší svěcení. Pak se opět vrací do Štyrského Hradce na poslední rok.

Po zakončení bohovědných studií odebral se k svému bratru Mikuláši do Opavy, aby mu vypočetl. Vyšších svěcení ještě neobdržel. Za dnů svého pobytu mohl již zblízka nahlédnouti do bědné tragedie kněžského života. Byl svědkem křížové cesty svého vlastního bratra Mikuláše, děkana opavského. Poněvadž bl. Jan měl k této historii zvláštní vztah, jest potřebí šířeji se o ní zmíniti.

Rudolf II., král český a císař římsko-německý, proslavený přítel uměleckých i vědeckých snah své doby, mecenáš Kepplerův, Tychona de Brahe a jiných, přísný katolík, vychovaný na španělském královském dvoře, byl pro svoji duševní chorobu a snad také pro bezdětnost v neustálém zápasu o země své říše. Roku 1609 byl přinucen vzdáti se

Rakous, Uher a Moravy ve prospěch svého bratra Matyáše. Přirozeně, že takové podstatné okleštění své říše jen těžce snášel a hledal všemožné cesty, jak by ztracené země dostal zase pod svoji moc, aby je předal do správy svému druhému bratru Leopoldovi, arciknížeti-biskupu pasovskému a štrasburskému. Arcikníže Leopold byl snad v přátelském poměru k bl. Janu Sarkandrovi, neboť se jistě spolu setkali ve Štyrském Hradci, kde byl Leopold po soukromých studiích a po slavnostní veřejné disputaci (v březnu 1605) prohlášen doktorem filosofie. Slavnost přilákala tehdy nejenom množství žáků z čelnějších panských rodů štyrských, nýbrž i členy panovnického domu a není vyloučeno, že se Leopold při té příležitosti seznámil s mistrem filosofie Janem Sarkandrem. Leopold se o něco později stal přítelem a ochráncem Janova bratra Mikuláše, když se tento příliš pro jeho zájmy a zájmy císaře Rudolfa II. exponoval. Slezsko totiž zůstalo dále pod správou Rudolfa II. a není divu, že Rudolf, hledaje pomocníky a přívržence svých plánů, získal také jistě významnou osobnost v opavském děkanu, který byl pevně přesvědčen, že, pomáhaje Rudolfovi II. proti Matyášovi a zemským stavům, bije se zároveň za rozkvět katolické víry. Zde se však zkřížily jeho snahy se snahou olomuckého arcibiskupa kardinála Dietrichsteina, jenž po dohodě se zemskými stavy uznával za jediného pána Moravy jen Matyáše.

Staré pořekadlo o vrtkavosti lidské přízně se osvědčilo plně i na osudu Mikuláše Sarkandra. Roku 1608 z jara jest vyhlédnut za faráře opavského samým kard. Dietrichsteinem, jenž o svém rozhodnutí píše císaři z Kroměříže, že lze beze všeho Mikuláše Sarkandra na toto místo doporučití „als eine Person, die zue dieser neuen Pflanzung und Restituirung der uhralten Religion guetter massen mit exemplarischen Leben und wandel als lehr und Underweisung qualificiert ist . . .“ Do-

poručuje jej tedy jakožto osobu, která se k novému založení a obnovení starobylého náboženství (v Opavě) pro příkladný život dobře hodí. A co se stalo za rok, dva?

Kardinál cele stojí za právy a nároky Matyášovými, vázán také dohodami se stavy, otevřeně bojujícími s císařem Rudolfem. Naproti tomu Mikuláš Sarkander horlivě podporuje zájmy Rudolfovy a tím i arciknížete Leopolda. Při tom všem jak kardinál, tak i děkan Sarkander mají jednu stejnou velkou obavu: jen aby nebyla porušována práva Církve! Situace se konečně vyvinula tak, jak ani jinak nebylo možno: v Mikulášův neprospěch! Osudné nedorozumění. Dva šli k stejnému cíli po nestejných cestách. K tomu okolnosti z nich činí nepřátele. Kardinál vydal konečně rozkaz, aby byl Mikuláš zatčen. To bylo první zastavení křížové cesty opavského děkana. Co musel asi vytrpěti již od protestantů opavských, aspoň částečně vysvítá z jeho výslechu před kardinálem Dietrichsteinem v Olomouci. Poukazuje na divoké hrozby protestantů, kteří kdysi i okna jeho bratra Jana ostřelovali, ač přece museli vědět, že Jan se do věcí bratrových nikterak nevměšoval.

Mikuláš byl od června 1609 až do listopadu téhož roku ve vazbě v Olomouci. Pak byl převezen do Brna, kde měl vyčkati konečného vyšetření své viny do svolání soudu. Pro opavskou faru byl ustanoven prozatímní správce (administrátor) a jemu k v ý p o m o c i b y l d á n J a n S a r k a n d e r. I Janovi bylo poručeno (ve zvláštním listu, adresovaném administrátorovi opavskému), aby do sporů a záležitostí svého vězněného bratra nezasahoval. („Qui si in negotium fratris sui et novitates quocunque modo se immiscuerit, noverit se inde brevi amovendum fore.“)

Zatím, co se věci takto vyvíjely, dosáhl Jan svého kýženého cíle. Ač věděl, kolik trní v kněžském stavu roste za tak nepokojných a Církvi nepřejících časů, ač věděl dobře, kolik příkoří zakouší

jeho bratr, přece toužil celou silou své ideální duše, aby, bez ohledu na zatemněný obzor a smutné perspektivy do budoucna, směl na sebe vzít těžké, ale sladké jeho kněžství. Tak byl v den svých dvaatřicátých narozenin (20. prosince 1608) v Olomouci vysvěcen na podjáhna. Příštího roku, na svátek sv. Josefa, obdržel v Brně svěcení jáhenské a tři dni nato, 22. března 1609, rovněž v Brně, svěcení kněžské. Zdržoval se i po své ordinaci v Opavě. Byla mu sice přidělena jako první samostatné místo fara v Jaktaři u Opavy, ale na tu nebyl asi ani uveden a vypomáhal v opuštěné duchovní správě opavské dále. Ode dne ustanovení za pomocníka administrátora v Opavě do dne, kdy již kardinál píše o tom, že pro Jaktař na žádost Jana Sarkandra ustanovil faráře jiného (15. července 1609), zbýval necelý měsíc, takže jest pravděpodobno, že Sarkander v Jaktaři ani nenastoupil. Dobře věděl, že by se zřejmě vystavil nekýženému nebezpečí nenávisli stavů i protestantů, kdyby místo v Jaktaři, sousedící s Opavou, přijal. Sám kardinála na tyto okolnosti upozornil se žádostí, aby mu byla přidělena fara jiná. Kardinál, uznávaje obezřetnou prosbu Janovu, rád jí vyhověl. Splnil tak také žádost městské rady uničovské, která přímo Jana Sarkandra za faráře žádala.

UNIČOV

10. října 1609 byl Jan dosazen za uničovského místop faráře. K pomoci měl kaplana. Maje, pokud se hmotného zaopatření týče, slušné příjmy z městských důchodů i desátků od farníků, mohl být v Uničově celkem klidně živ, kdyby nebylo dvou rušivých činitelů. I Uničov byl zasažen vlnou protestantismu. Jeho přívrženci, pokud byl na Moravě pánem Rudolf II., z obavy před katolickým pánem svou náboženskou příslušnost utajovali.

Až když převzal vládu nad Moravou Matyáš, stoupla i odvaha protestantů v Uničově.

Zatím co se Jan snažil v krátkém čase pozvednouti úroveň své farnosti, odrážející dotěrné útoky se strany nekatolíků, byl jeho bratr Mikuláš ve vazbě. Po předběžném dvoudenním soudním řízení, jemuž předsedal sám kardinál Dietrichstein, byl Mikuláš, jelikož prý se dostatečně z plků proti králi Matyášovi neočistil, suspendován a později, asi za měsíc, měl býti vyslýchán právem útrpným. Tedy mučením! Mikuláš prosil na kolenou kardinála i zemské stavy o smilování, zapřisahaje se naprostou nevinou. Nic nepomohlo. Byl dopraven do vězení ve Vyškově, aby vyčkal dalšího soudu. A nyní se ukazuje v této těžké době pro něj, jakou obdivuhodnou láskou bratrskou byli sourozenci Sarkandroví navzájem spjati.

Jan z Uničova i Pavel z Příbora vydávají se na dlouhé cesty k dvoru v Praze i ve Vídni, aby tam za bratra orodovali. Při návratu zpět chtěli čekatí ve Vyškově, jak dopadne soud, určený na začátek prosince. Soud byl však o měsíc odsunut a Jan tísněn trapnou nejistotou o osud bratrův, vrátil se do Uničova. Za několik dní sedá opět na koně, jede do Vyškova, odtud do Vídně a Prešpurku, sílen jen touhou pomoci trýzněnému bratrovi. Před svátky vánočními (1609) se vrátil s radostnějšími zprávami přímo k bratru do Vyškova. Po dobu svých namáhavých cest si vždycky zjednával zástupce, aby duchovní blaho jeho farníků netrpkalo. O vánocích na sv. Štěpána jede zase do Olomouce, avšak již u Pňovic (u Olomouce) se dovídá, že Mikuláš z vězení v noci štědrovečerní prchl. Oba bratři jsou upozorněni, že jest i proti nim vážné podezření, jako by Mikuláš k útěku dopomohl. Jan se vrátil do Uničova a nyní i pro něj nadchází několik měsíců trapného srádání. Hned po návratu jest zatčen, a aniž by mohl své věci v Uničově uspořádati, jest dopraven do Olomouce i s Pavlem z Příbora a druhým bratrem

Václavem, který byl soukeníkem v Tišnově. Z Olomouce převezen později do vězení v radnici v Kroměříži. Odtud píše uničovským farníkům dopisy, z nichž vysvítá, jak nešetrně s ním bylo zacházeno, a že „strádání jeho bylo hrubě tuhé“. Dojemně působí jeho slova k městské radě, kterou vybízí: „A pakližby jste porozumívali, že ne tak snáze toho vězení, v kterém pozůstávám, prázděn budu, a abyste v duchovních věcech příčinou mou velikého zkrácení neměli, jak by jste se mocí zaopatřiti soudili, toho Vám upřímně přeji. S tím se svatým modlitbám Vaším poručena činím.“ (31. prosince 1609.) U tohoto dopisu jest připsán ještě dodatek: „Nechť mi sem pošlí asi dvě košile, item plátěné punčochy se škarpalami; item některé šátky; item střevíce kordibanové.“ Neměl tedy nevinně vězněný Jan ani těch nejpotřebnějších věcí. A vzpomeneme-li si, že byl vězněn právě v nejhorší roční době po vánocích až do podzimku r. 1610, tedy přes 10 měsíců, pak snad můžeme říci, že mučení začalo již tehdy! Či nemluví slova dopisu, v němž prosí, aby posel něco z jeho bývalých důchodů „mně sem nanejvýš vytrávenému a velikém nedostatku postavenému přinesl“, nemluví toto o mučednictví nevinného kněze, jemuž ani kardinál, obávající se ještě větší zřítelivosti protestantských stavů, pomoci nemohl. Žádal od uničovských, aby za něj poslali nějaké rukojmí, ale tuše, že městská rada bude již asi hodně protestantstvím nakvašena, píše jim odevzdaně: „Pakližby se nic toho státi nemohlo, že mi aspoň od lidí opuštěnému modlitbami svými trpělivosti na Pánu Bohu vyprosíte, za to žádám.“ (Ze dne 16. února 1610.)

CHARVÁTY

Po propuštění ze strastiplného desítiměsíčního žaláře byl hned ustanoven od svátku sv. Jiří 1611

farářem v Charváttech u Olomouce. Pobyl tam jen krátkou dobu, neboť již po dvou měsících píše kardinálovi probu, aby byl, bude-li to možno, této fary zproštěn a aby mu bylo dáno místo kaplana u pana Jana Kavky Říčanského z Říčan na hradě Brumově a Vlachovicích. I tak krátká doba však stačila, aby se trvale vrylo jeho jméno v paměť jeho farníků. Procházka o tom píše (ovšem klade působení Janovo v Charváttech do jiného úseku jeho života): „Nejedni rodičové (od r. 1711) dali své syny na jméno tohoto blahoslavence pokřtiti... Podle inventáře roku 1804 psaného nalézá se ve věži kostelní zvon 177 liber těžký, roku 1732 zjednaný, na němž troje bylo vyobrazení, totiž sv. Vavřince, sv. Jana Nepomuckého a bl. Jana Sarkandra s nápisem: In honor. S. Laurentii M. S. Joannis Nepom. M. et venerab. Joannis Sarcandri Anno 1730.“ Svatá to tedy byla stopa, již i v Charváttech bl. Jan zanechal. Po přejití jednoho století charvátští včleňují, vedeni pevným přesvědčením a utvrzení jistě živou pověstí a tradicí, svého bývalého faráře v toto mučednické trifolium, z něžž Jan Sarkander, té doby ještě nekanonizovaný, jako by nejpodstatnější znaky dvou ostatních světců v sobě spojoval. Musíme připomínat, že byli na svého bývalého faráře hrdí? Nemohl by kus této oprávněné hrdosti — k našemu dobu — „nakazit“ i nás?

ZDOUNKY

Z Charvát pak na vlastní žádost byl odvolán a presentován — jistě na přímluvu svého příznivce, jmenovaného již pana Jana Kavky Říčanského — na faru ve Zdounkách, a to od sv. Jiří 1612. Ani zde nečekal horlivého faráře klid a odpočinek. Jak obtížná to byla štace, vysvítá ze zprávy, že před příchodem Janovým do Zdounek konal tam delší misie olomucký jezuita Jan Drachovský. Po

téměř měsíční usilovné práci, kdy musel teprve učiti i mládež dělati kříž a modliti se Otčenáš a Zdravas, nebyl výsledek příliš skvělý. Byl to ale přece začátek náboženské obrody. A v ní Jan s celým zápalem své apoštolské duše pokračoval. Jak rozsáhlé pole působnosti měl, je zřejmo z výčtu vesnic do Zdounek tehdy přifařených: „Cvrčovice, Divoké, Milovice, Něčice, Skržlice, Soběsuky, Těšánky, část Troubek, Roštín, Cetechovice, Honětice, Hoštice, Zborovice, Medlov, Zlámanka, Kostelánky, Oujezdsko a Lhotka. Byl to tedy náramně veliký okres, v němž Jan Sarkander pastýřský úřad zastával a nezbývalo mu, leč mislonářským způsobem úřad ten vykonávati. Pročež v pondělí každého týhodne vyšel s velebnou Svátostí do jedné z přifařených osad a odtud bral se do ostatních, aby i zde pokrm duchovní ovečkám svým podal, což půl týhodne aneb i déle podle potřeb duchovních trvalo. Z toho už vidno — pokračuje Procházka — jak obtížný byl tehdáž při skrovničském počtu kněžstva úřad osamělého duchovního pastýře, an tolik požadoval namáhání, zapírání sebe sama, neúnavné obětavosti a v horoucím, skoro marném zápasu s četnými kacíři ustavičného vniterného mučednictví.“ (Procházka, str. 867.) Všechnu tuto obětavost uznale ocenil i sám kardinál Dietrichstein, jenž v listu, jímž rozšířoval zpovědní pravomoc na všechny hříchý, jež může jinak jen biskup rozhřešovati, praví, že mu dává tuto moc, „maje plnou důvěru v (Sarkandrovu) moudrost, vědění a zbožnost“. „De tua prudentia, doctrina et pietate bonam in Domino fidutiam gerentes . . .“ (Ze dne 4. prosince 1613.)

A poněvadž po tříletém výborném vedení fary zdounecké byl jeho vrchní pastýř úplně přesvědčen o Janově horlivosti a neohroženosti v obracení bludařů, rozhodl se, že pošle Jana na místo ještě nebezpečnější: do B o s k o v i c !

BOSKOVICE

Do Boskovic přišel Jan asi kolem svátku svatého Jiří 1615.

Jako mnohá jiná místa, byly i Boskovice po dlouhá leta v rukou pánů přejících Českým bratřím. Bratři (Pikarti) byli současníky pokládáni za tvrdšíjnější než sami protestanti. Boskovický pán Václav mladší Morkovský, svobodný pán ze Zástřizl, se po dlouhé řadě předků, podporujících všemožně učení bratrské, osvědčil zase jako katolík. Povolal do Boskovic slavného olomuckého jesuitu Jana Drachovského, aby tam konal lidové misie. Za rok na to byli povoláni tři další jesuité. Radostným úspěchem jejich bylo, že farní chrám sv. Jakuba byl opět vrácen katolíkům. Jan Sarkander, dobře věda, že na tolik práce sám nestačí, povolal tak na pomoc Jesuity. S jak zatvrzelými srdci jim bylo co činiti, když se dlouhé úmorné práci věhlasných obhájců katolictví podařilo asi jen 50 měšťanů obrátiti z bratrství na víru pravou! Přesto však i to zdánlivé „málo“ bylo vlastně velikým ziskem, neboť i starý životopisec nadšeně praví: „... tak fara po dlouhý čas už znekatoličená opět církvi katolické navracena a strom Boží zde téměř uvadlý utěšeně se zelenati a krásnými květy se ozdobovati počal.“

Všemožně se nám vtírá myšlenka, že Jan byl posílán na místa sektářství nejvíc propadlá, nejvíc ohrožená, a když se mu podařilo tam nebo jinde alespoň trochu nejhorší úhory rozmělniti a je nejbujnější plevelé zbaviti, hned byl, jako misionář, poslán na úhor jiný.

Jeden důležitý fakt při tom nesmíme pouštěti se zřetele: stejně, jako byl oddaně milován katolíky a všude nadšeně vítán jako záchrance, jenž měl celé tonoucí obce vyrvávati ze záplavy kacířství, tím více byl nenáviděn protivníky, jejichž hněv každý úspěch Sarkandrův, každá jím zachráněná duše, zveličovala tak, že později za jeho bojů

v Holešově a konečně v olomucké mučírně vzrostl až k nepřičetnosti.

Po ročním působení v Boskovicích, těše se plně důvěře kardinála Dietrichsteina, odchází v květnu 1616 do H o l e š o v a.

V HOLEŠOVĚ

V Holešově se podařilo úsilí holešovských pánů neustálými nátlaky oslabiti katolický živel tak, že z dřívě ryze katolické farnosti zůstaly opravdové trosky. O posledním faráři katolickém jest zmínka ještě kolem roku 1560. Majitelé holešovského panství byli horliví Bratři a není divu, že brzy se jim podařilo obsaditi kostel i faru a dosaditi tam duchovní bratrské. Jak dlouho se mohl ubrániti hlouček katolíků neustálým útokům přesly, kdyby si na Holešov sám Bůh nevzpomněl? Roku 1604 kupuje holešovské panství od Viktorína z Žerotína pán Ladislav Popel z Lobkovic, přesvědčený katolík. V plánovitém pokatoličení Holešova mu brání jen jeho manželka Anna Eliška, horlivá stoupenka Bratří. Než i za jejího života jest dovoleno opravdovým „trosečníkům katolickým“ navštěvovati bohoslužby v zámecké kapli. Po její smrti odhodlává se Lobkovic k ráznému kroku. Farní kostel, Bratřimi znesvěcený, jest znova biskupem olomuckým vysvěcen, povoláni olomučtí jesuité, věhlasní kazatelé a misionáři Albert Chanovský, Jan Drahovský a Křištofor Stefet, aby připravili misie mi půdu pro nového faráře. Obrátili na katolickou víru asi 230 pobloudilých. Misie pořádány i roku následujícího (1616). Další úspěchy na sebe nenechávají čekati. Bratrský duchovní opouští Holešov, jejich sbor jest upraven pro katolické účely a slavnostně 15. května 1616 samým kardinálem Dietrichsteinem posvěcen na kostel katolický ke cti sv. Anny. Slunce milosti Boží se rozzářilo nad Holešovem v plné kráse, když téhož dne, kdy kardi-

na světli novy kostelík, byl na holešovskou faru uveden — sláva holešovských farářů všech dob — Jan Sarkander. Tím byla obnova katolického života i v tomto kraji postavena na pevný základ. Kolik námahy a starostí vyžadovala tamější duchovní správa, vynikne ze skutečnosti, že tenkrát patřilo k Holešovu 11 vesnic. Pozoruhodnou jest poznámka starého životopisce: „Chtěje úplně veliké úloze své co pastýř duchovní dostáti, snažil se nejprve počet duší ve své farnosti, jejich mravy a obyčeje a vůbec veškeré jejich chování dokonale poznati. Vědomosti takto nabyté pilně zaznamenával ve zvláštní knize farní, od něho založené, a podle nich se řídil i napotom ve svém posvátném úřadě.“ (Procházka, str. 885.) Co by to bylo jiného, než kartotékový systém, který jest horlivě za našich dnů propagován a zvláště ve velkých městech tvoří základ zdárné kněžské práce! Při tom vše, co činil, posvěcoval modlitbou. Vpravdě: nemluvil jenom se svými farníky o Bohu, nýbrž často, každou chvíli volněji, i s Bohem o svých farnících! Jest třeba jasnějšího potvrzení tohoto nejdokonalejšího pastoračního umění nežli jsou slova: „Kostelníci, přišedše k němu za nějakou záležitostí, zastali jej zpravidla při modlitbě.“ A dále: „O zbožném jeho duchu svědčí i ta okolnost, že r. 1617 konal s jinými ještě 15 kněžími duchovní cvičení podle sv. Ignáce u jezultů v Olomouci.“ (Foltynovský, str. 541 a 542.) Věděl tedy, že, bude-li chtít svým svěřencům svítiti jasným vzorem vědění, víry a zbožnosti, nesmí lampa jeho duše vysychati, nýbrž musí býti dolévána olejem novým. Mohl k tomu nalézti jiného způsobu, lepšího, než exercicie podle vzoru nejlepšího exercitátora sv. Ignáce z Loyoly? Krátce řečeno, jedna pravda se jeví v životě Janově stále zřetelněji: Čím větší tušil boj, tím horlivěji se utíkal k Bohu a k Pomocnici křesťanů. Zde jeho přirozený charakter nalézal nadpřirozenou sílu, bez níž by nikdy nedosáhl slávy mučedníka!

Při všech starostech o duchovní rozkvět farnosti jistě trapným dojmem působilo na horlivého faráře, že si musel s největšími obtížemi vymáhati na některých pánech, jimž patřily Jeho přifařené obce, desátkové právo. Jakékoliv navázání na právo Janových předchůdců bylo téměř nemožné, poněvadž po dlouhou dobu katolického faráře v Holešově nebylo. Nenalezl žádných záznamů o počtu a náboženství duší, majetku a stavu chrámu, fary, školy, důchodů, břemen, práv, závazků, almužen, zvyků. Vše bylo během času zničeno a ztraceno. Proto horlivý kněz, ochotný do krajnosti hájiti ve své farnosti nejen statků duchovních, nýbrž i hmotných, zase nejen pro svou osobu, nýbrž pro všechny své budoucí nástupce, podstupuje dlouhé spory se zarytými nekatolickými statkáři o desátkové právo. Mezi nimi neblaze vynikli zvláště pan Václav Bítovský z Bítova, pán na Bystřici pod Hostýnem, tvrdý protestant. Jeho panství sahalo i do farnosti faráře holešovského. Zdvořilé prosby, aby své závazky vůči Janově faře plnil, hrubě odmrští. Proto Jan vida, že musí hledati cestu spravedlnosti, již by jedině mohl svých práv získati, obrátil se několikrát o pomoc na svého příznivce pana Ladislava Popela z Lobkovic, jenž se zatím stal nejvyšším hejtmanem Moravy. Teprve na jeho zakročení dlouhé spory byly vyřízeny ve prospěch Janův. Než takovýchto trpkých zákroků musel Lobkovic podniknouti ještě několik a u pánů jiných. Při tom všem vidíme zřejmě, že Jan kladl právo své fary i Církve nad všechny nepříjemnosti, jichž se mohl nadáti. Plaméneků nenávisti a zloby protestantských šlechticů vyskakovalo úměrně s Janovou horlivostí a oblíbeností a láskou, již byl zahrnován katolíky. Všechny ty plaménky vzteku poznenáhlu se spojovaly v plameny, jichž svitem mělo býti ozářeno sklepení olomucké věznice i tváře panských katanů a žárem spálena odolnost budoucího mučedníka. Jan byl si dobře vědom nebezpečí, které jej stále těsněji obklíčova-

lo. Píše svému bratru Mikulášovi, který se zatím stal kanovníkem štrasburským se sídlem v Molsheimu: „Catholica religio apud nos quoque valde periclitatur propter conspirationem adversariorum cum rebellibus vicinis. Nescio quid ulterius futurum sit.“ (Náboženství katolické jest u nás ve velikém nebezpečí, neboť někteří nepřátelé se spojili se sousedními povstalci. Nevím, co se stane dále.“ 4. dubna 1619.)

Při všech těchto starostech, jež vzrůstaly se zá-
ludnými nebezpečími doby, nezapomíná Jan na sebevzdělání. V téměř dopise bratrovi žádá, aby mu poslal některé vědecké knihy theologické. Ani sebebouřlivější poměry jej nemohou odtrhnouti od nového a nového studia, neboť asi jen ve chvílích, kdy se ponořoval do propastí věčných pravd, zapomínal na všechny své těžkosti, věda, že zbožným studiem se nejsnáze přiblíží Bohu.

Apoštolská horlivost v hájení práv Církve i v boji s odpadlíky, bezúhonnost života, zářivá zbožnost, jakož i nevšední vzdělanost den ode dne rozšiřují věhlas holešovského faráře i za hranice jeho farnosti. Uznání nedá asi dlouho na sebe čekati. A opravdu! Kroměřížský starosta s městskou radou posílají kardinálovi pokornou suppliku, aby na uprázdněné místo kolegiálního děkana v Kroměříži byl dosazen Jan Sarkander, o němž vědí, „že (tento) ctihodný kněz, jsa člověk pokojný a dobrého života a příkladu, k tomu by se hoditi mohl“. (List ze dne 6. listopadu 1617.) Kardinál mínil ochotně jejich žádosti vyhověti; zařídil potřebné věci v Olomouci, nechávaje ovšem konečné rozhodnutí v rukou Janových. Tento však nabízené vyznamenání odmítl. Snad ze skromnosti, snad také z obavy o svoje, tak těžce uhajované stádečko věřících.

NASTÁVÁ BOJ NEJTĚŽŠÍ . . .

Byl-li celý ten čas po vstupu bl. Jana do duchovní správy hodně bouřlivý, pak se jeho bouřlivost za poslední leta jeho života vystupňovala na nejvyšší míru. Nad nešťastným královstvím se proháněly zlo věstící mraky. Politicko-náboženská situace slibovala zploditi bouři, jež nebyla daleko . .

Dveřmi, jimiž později tolik bědy, nesvárů a neštěstí do českých zemí vtrhlo, nazývá historik den 23. května 1618! Tehdy protestantští stavové zahájili otevřenou bitvu s císařem Matyášem. Matyáš, nezdravý stejně jako jeho bratr Rudolf, nerozhodný, nevalného nadání, jistě nebyl mužem, jenž by dovedl hrozivé poměry v tak rozsáhlé říši zvládnouti. Jeho ruka byla příliš slabá, než aby udržela na uzdě stále nebezpečněji se vzrůstající odboj stavů. Když pak, jsa bezdětný, dosadil svého příbuzného Ferdinanda, rozhodného katolíka (1617), za krále v Čechách a o rok později i v Uhrách, tu bylo již zřejmo, že vichřice jen čeká na vhodný okamžik, aby se rozběsnila. Tím kritickým okamžikem byl výše uvedený den 23. května 1618, kdy se zrodila tak zv. třicetiletá válka! Toho dne vtrhli protestantští stavové do královského hradu v Praze, vyházeli oknem do hradního příkopu císařské místodržitele Viléma Slavatu a Jaroslava Martince spolu s jejich písařem a zvolili si vládu třiceti direktorů. Vrchním velitelem vojska jmenován Jindřich Matyáš Thurn. To bylo v Čechách. Po počátečním rozpačitém váhání připojuje se k povstání českému i Morava. A nyní se již valí neblahé události i přes Moravu plným proudem. Dne 4. května 1619 konán sněm stavů v Brně. Nastolena vláda 29 direktorů: 12 ze stavu panského, 12 z rytířského a 5 ze stavu měšťanského. Ani potuchy o zástupcích stavu čtvrtého: prelátského! Tedy vláda n e k a t o l í k ů, kteří planuli jedinou touhou: v krátkém čase splatit katolíkům to, čím jim prý bylo dříve křivděno! A teď: stav prelátský zrušen, jesuité vyhnání

ze země! Rozkaz zněl: Hned! Směli si vzít jen plášť, klobouk a brevír! Opustili Brno (7. května), Olomouc i Holešov, kde jim Lobkovic daroval bývalý bratrský dům. Katolíci sesazováni z úřadů. Jezuitské i jiné chrámy i kláštery zabrány a proměněny v domy protestantské. Zemský hejtman Ladislav Popel z Lobkovic, ochránce Sarkandrův, svého úřadu zbaven a uvězněn, aby pak úplně z dějinného jeviště zmizel! Rovněž zatčen i kardinál Dietrichstein. Ten však brzy propuštěn. Krátce: nad katolíky se v zemích českých začíná opět povážlivě stmívatí. Všude jsou pronásledování, majetek jim konfiskován, a to nejenom snad ve městech hlavních. Z těchto se protikatolické akce rychle šíří i na venkov. A Jan Sarkander? Byl jistě v prvním šluku těch, kteří, jati těžkými obavami o národ, vroucně k Bohu lkali: Ó, z ů s t a ň s n á m i, P a n e, n e b u n á s s e h r o z n ě p ř i p o z d í v á . . . ! Děsivé chmury se převalovaly zvlášť nad Holešovem.

Nadešla chvíle, kdy pan Václav Bítovský z Bítova a na Bystřici mohl uleviti svému vzteku na holešovského faráře, který si na něm dovedl i přes jeho houževnatý odpor, svých i církevních práv dobýti. Novou nábožensko-politickou konstelaci pokládal Bítovský za nejpříznivější k vyrovnání starých „úctů“. Popuzoval proti němu, kde a jak jen mohl a usiloval všemožně Jana z Holešova vyštvatí. Situace byla již tak přiosťřena, že Jan nemohl ani z domu svobodně vycházet, aby se nemusel obávat o svůj život. Vída, že svou přítomností snad ještě více obrací pozornost na hlouček svých katolických farníků a vída, že tito sami jej z lásky a z obav o jeho život prosí, aby na čas z Holešova odešel, až by se poměry uklidnily a nejdravější vlna protestantské zloby přešla, vyhověl jim. Vyžádav si svolení představených, rozhodl se splniti svůj dřívější již slib a vykonati pout k Matce Boží čenstochovské v Polsku!

POUTNÍK ČENSTOCHOVSKÝ

Netušil Jan, že právě nevinná pout, splnění dávného přání i slibu, prostá touha nadýchat se na posvátném místě polských Lurd svatého pokoje a potřebné vzpruhy, bude protestantským záškodníkům záminkou k provedení neslýchaného martyria.

Časně zrána červencového dne 1619 svolává své věrné do chrámu, loučí se s nimi, pobízí je k stálosti a vydává se na dalekou pout. Naskytuje se mu nenadálá příležitost. Štolba pana Lobkovice jede do Krakova v nějaké pánově záležitosti. Sarkander se k němu rád připojuje. Cesta není příliš zábavná. Štolba mluví jen německy a italsky. Sarkander zase ovládá jen češtinu a latinu. O živější rozmluvě, dokonce o nějakých dalekosáhlejších úmluvách politického rázu, nebylo a nemohlo býti ani řeči. A přece tato cesta posloužila nepřítelům jako nejhlavnější argument. Se štolbou dojeli až do Krakova. Odtud se pustil Jan do Čenstochové sám. Byl radostně a pohostinně přijat. Tamější mniši pauláni ochotně také splnili jeho přání, aby mohl vykonati delší duchovní cvičení. Po čtyři týdny koupala se jeho duše v proudech milosti Boží, prýštící z rozjímání, častější svaté zpovědi, postu a jiných kajících skutků. Vyprošoval posilu nejen sobě, ale i pro své ohrožené farníky. Byl vzorem zbožnosti i řeholníkům! Jako znovuzrozený spěchal pak zase ke svým. Obava o ně vede jej přímo v netušená nebezpečí. Na zpáteční cestě do vlasti zastavuje se v městě Rybniku, kde měl příbuzné. Jeho ochránce Lobkovic tam měl také nějaké statky. Zde se dozvídá od přátel zdrcující zvěst, že vlna protestantismu rozmetla již téměř úplně holešovské katolíky, kostel jim odňat a na faru dosazen protestantský duchovní. Smí se nyní do Holešova vrátit? Byl by to za stávajících poměrů krok přímo sebevražedný! Vrací se zpět do Krakova, kde v samotě nových duchovních cvičení

uvažuje o tom, co by bylo v zájmu svěřených duší i jeho duše nepřijatelnější. Ví dobře, že jeho osoba jest nyní právě v průsečíku reflektorů nepřátelské pozornosti a že by rozhodně spíše Holešovu uškodil než prospěl, kdyby se nyní vrátil. Po dlouhých vnitřních bojích odhodlává se jen v zájmu farníků k hrdinnému činu. Pochopíme to z úryvku jeho listu poslaného z Polska panu Lobkovicovi 22. října 1619: „... a tak tímto listem vzdává se z nutnosti holešovské fary, kterou jsem se svolením pana probošta kroměřížského, jakožto zástupce biskupova, tehdy opustil, snažně Vaši Milost prosím, aby ráčila tuto renunciaci laskavě přijmouti...“ V dalších slovech vysvětluje svou žádost a prosí, aby byl přijat za Lobkovicova osobního kaplana. Jeho resignace však přijata nebyla. Ke konci listopadu se do Holešova vrátil! Nějakou dobu mohl — ovšem s největší opatrností — svoje kněžské funkce zastávat, neboť jeho nejzavilejší nepřítel, Václav Bítovský, v ten čas doma nedlel. Kratičká chvíle ticha před bouří. Ta se přihnala z nenadání...

Koncem roku 1619 a začátkem roku příštího nájmal císařský generál hrabě Althan jakožto posel císaře Ferdinanda proti odbojným Čechům pomoc u Ferdinandova švagra, polského krále Zigmunda. Ten Ferdinandovým prosbám vyhověl a poslal mu na pomoc 4000 jízdy. Byli to obávaní kozáci, zvaní Lisovčáci. Tito polodivocí válečníci, živící se jen kořistí z loupeží a válčící úplně podle tatarských praktik, hnali se Slezskem cestou vyznačenou dýmem spálených dvorů i vesnic a kvílením ubíjených... Pak zadusala kopyta jejich rychlých koní krutou píseň zkázy na Moravě. Postupovali údolím řeky Bečvy, aby se co nejdříve dostali k Vídní. V Meziříčí přepadli a oloupili svatební průvod nějakého šlechtice a dorazili až k Bystřici pod Hostýnem. Tam, dozvěděvše se, že bystřický pán Václav Bítovský jest protestant, vyplenili jeho panství a bystřického bratrského kněze, když se zdráhal

vydati jim peníze, usmrtili . . . Z Bystřice není do Holešova daleko. Zpráva o ukrutnostech Lisovčků vyděsila letem blesku i Holešov, jenž byl nyní na ráně. Holešovští právem mřeli hrůzou. Sarkander, když se dozvěděl, že hordy se blíží, svolal ve středu 5. února své věřící do chrámu, promluvil k nim, aby se připravili i na to nejhorší svatou zpověď a svatým přijímáním. Prodlevše celou noc na modlitbách, byli ochotni poslechnouti každého Janova rozkazu. Ve čtvrtek 6. února časně zrána zvěstovaly stráže, že vojsko se blíží. Jan se oblékl v bohoslužebná roucha, vzal s největší úctou do rukou monstranci s nejsvětější Svátostí oltářní a v průvodu, v němž šli muži, ženy s dětmi na rukou, starci, katolíci i nekatolíci, za hlaholu zvonů a zpěvu vyšli před město! Bůh byl s nimi, proto složili důvěryplně starost o své životy i majetky na Něj. Tlupy Lisovčků se zastavily v překvapení nad tím neobyčejným zjevem. Když zjistili účel průvodu, shlukli se kol Jana, seskákali s koní a na kolenou uctili nejsvětější Svátost. I v tvrdém srdci nelitostných válečníků doutnala stále i pod mohutným nánosem rablátské hrubosti příslovečná zbožnost jejich národa. Od doby zázračné porážky nechvalně proslulých barbarských Tatarů pod posvátným chlumem Hostýna jest to po druhé, co přirozeně téměř nespoutatelná síla vojensko-loupežných hord jest jednou rozprášena, jindy ve zmatku k zemi přibíta zásahem nadpřirozeným . . . Lisovčici — druhé, ale horší vydání slavných kozáků donských a záporožských — divně zmateni ctihodným zjevem faráře ozbrojeného bezbrannou svatou Hostií v monstranci, minuli Holešov a pokračovali ve své krvi a hrůzou znamenané cestě k Vídni. Holešov byl zachráněn . . .

Holešov zachráněn, ale farář Sarkander obětován!

Nebylo potřebí dlouhého přemýšlení, aby protestanští slídiči jedním rázem vítězoslavně vzkřikli: Byl v Polsku jako císařův náhončí! On najal Li-

sovčíky! Byl s nimi ve spojení, neboť jemu a Holešovu neublížili. Před Holešovem sehrál s nimi smlouvenou komedii. Jest vlastizrádce! Lidé rádi dávají nějaké své vášni, nebo ubohosti, vznešené jméno... Stará nenávist odpůrců se stáčí čím dále úžeji kolem Jana v divoký vír, jímž má býti brzy pohlcen. Ústa mluví o vlastizradě, zatím co v jejich srdcích šlehá jediný plamen nenávisti kacířů vůči katolickému apoštolu!

SARKANDER ZAJAT — UVĚZNĚN

Když se pan Bítovský, který tou dobou dlel v Brně, dozvěděl o podivuhodném zachránění Holešova, hned se postavil v čelo těch, kteří pokládali Jana za původce vpádu kozáků na Moravu. Jišácky vytušil, že nadešla kýžená hodina, kdy švecky své dosavadní „účty“ s ním vyrovná. Hned vymohl na moravských stavech rozkaz, aby se všichni faráři z Holešovska do tří dnů dostavili do Brna. Nepůjdou-li prý dobrovolně, budou násilím předvedeni! Sarkander poznal, že tento rozkaz est vlastně jen zatykačem na jeho osobu. „Byltě aké Jan skutečně vyhledáván na všelikých místech, tu na faře, tam ve chrámu, tu u známých, tam u přátel a naléháno na katolíky, aby jej vyzradili... Svatý muž pak zatím brzy v zahradě, brzy ve stáji, brzy i mimo faru, na hřbitově v kostnici se ukrýval, drže se výpovědi Páně, že nemáme svévolně do rukou nepřátel se vydávati a sami jim páchání zločinu nápomocní býti, při čemž i příkladu Pána našeho Ježíše Krista následoval, který pronásledován a k zabití vyhledáván od Židů se ukryl a nevydal se do rukou jejich, dokud čas jeho od Otce určený nepřišel.“ (Procházka, str. 932.)

Nechtěje holešovské katolíky vystavovati zřejmému nebezpečí, odhodlal se město opustiti. Utíká na tovačovský zámek, kde má přátele, ale i tam est jeho úkryt protestantskými měšťany vyzrazen.

Hledá útočiště v tovačovských lesích, ale kruh pronásledovatelů stahoval se stále víc a více, až pes jednoho řezníka z Troubek Jana jako štvanou zvěř vyčenichal. Modlil se podle pověsti právě pod širokým dubem. Dodnes jest sochou a nápisem označeno místo po levé straně silnice z Tovačova do Troubek, kde Jana zajali a odtud vítězoslavně do Olomouce odvedli.

Olomučtí připravili Janovi ohromné přivítání. Protestanté i katolíci naplnili hustě náměstí i ulice, jimiž byl spoutaný kněz veden. Protestanté se netajili radostí, že mohou všecek vztek ze svých niter vyplivati na přivítání muži, jenž měl pověst neohroženého bijce sektářství; katolíci — ovšem v menšině — se slzami v očích patřili naposledy na zbědovaného pastýře, o němž věděli, že živý z vězení nevyjde. Smutný, tak rozličně aklamovaný průvod kráčí ulicemi Olomouce. Míjí dům (dnes Masarykovo náměstí 3) nového zemského hejtmana Ladislava Žerotína. V paláci bylo právě rušno a veselo. Na chvíli tichne zábava pánů sezvaných k hodování. Zvědavost otevírá okno. To pan Václav Bítovský se vyklání do ulice a se škodolibým posměškem hází po spoutaném Janovi: „Pan Lobkovic zdrav? Nebude tě snad brzy následovatí?“

K službě zlu jsou lidé rychle ochotni. Zde byla ochota jako silným dynamem poháněna osobním vztekem k urychlenějšímu soudnímu jednání . . . Ve čtvrtek 6. února byli kozáci-Lisovčiči před Holešovem. Týden na to, ve čtvrtek 13. února, stojí již Jan Sarkander po prvé před soudním tribunálem v olomucké městské věznici.

Soud tvoří šest delegátů zemských stavů, mezi nimi ovšem Václav Bítovský z Bítova a na Bystřici a tři členové městské rady olomucké. Z úřední moci musel býti všem výslechům osobně přítomen městský sudí Jan Scintilla, jediný katolík z celé komise. On to také byl, který dojemnými slovy, jako očitý svědek celých Janových muk, později proces na přání kardinála Dietrichsteina vypsál.

Snad tušili ti, kteří notáře Scintillu k takové asistenci přinutili, že jej se souzeným pojí zvláštní páska duchovního příbuzenství mariánských soddálů! Věděli, že Scintilla před 24 roky stiskl jako starosta Mariánské družiny Janovu pravici a přijal jeho slib, že bude věrným sluhou a ctitelem Matky Boží?

ZAHAJOVACÍ VÝSLECH

Podle zápisu Scintilly můžeme bezpečně, téměř slovo za slovem, sledovati celý ten krvavý dlouhý proces.

Předsedou prvního výslechu byl pan Velen z Žetotína zvaný Lundenburg nebo také Lumpenburg. O nenávisti a jí přímo sršící zaujatosti a zlobě svědčí už jeho první slova zahajující vyšetřování. „Přísnými a furiantskými slovy byl obžalovaný předsedou dotýkán a napomenut, by zvěděl, že tu žádný špás nebude a že . . . zde je h o o s o b y a k n ě ž s k é t o n s u r y velice málo šanovati se bude.“ Obžalovaný měl říci, jakým způsobem se Poláci dostali na Moravu. Musí o tom přece jako důvěrník, rádce a zpovědník Lobkovicův vědět! . . . Šarkander klidně vypovídal o své p o u t i do Polska. Svými přesvědčivými slovy jistě jen přiléval oleje do ohně vzteku a nenávisti, že Václav Bítovský „hanlivými a vzpurnými“ slovy se jej dotazoval, proč tedy, když se necítil vinen, odjížděl z Holešova tajně, časně ráno. Stejně klidně mu Jan odpovéděl, že z Holešova neprchl, nýbrž jen odjel na pout dávno slíbenou. Časně zrána proto, aby se vyhnul úpalu červencového slunce . . . K Bíovskému se sborem přidali i ostatní přísedící spíajíce Janovi, že mnohé různice strany víry mezi lidem způsobil a pozdvihl. A když si pak sám Žetotín posměšně vyjel: „Ty pope, ty nechceš s pravdou ven, co myslíš? Nemohli bychom i tvého pána popravčím mistrem seznámiti?“ tu již bylo zjeveno, že původní a pravá tvář soudců — náboženská

nenávist — vyšklebuje bez ostychu z pod masky starostlivosti o zemi . . .

Posměšky snášel Jan trpělivě, výtky i krutá obvinění lehce vyvracel, maje silného pomocníka v čistém svědomí.

Tak skončilo první jednání bolestného dramatu Janova jen přívalem výčitek, nařčení, úsměšků, nadávek a vyhrůžek katem, aby v jednáních ostatních žízeň po krvi i životě souzeného byla dosyta ukojena.

SUCHÁ TORTURA

Scintilla poznával, že soud se asi zvrhne v nenávistné vraždění. Proto se již druhému líčení zdráhal přísluhovati. Teprve na nátlak pánů a jejich četné pohružky do vězení přišel. Tomuto výslechu měl předsedati Bítovský! Opakoval obžalovanému všecka dosavadní obvinění. Jan trval neochvějně na svém, že jest úplně nevinný. „Načež Bítovský se rozzlobil a hned v té furii katovi naporučil, by k němu s přísností a torturou, poněvadž jest tak tvrdošíjný, přikročil.“ Jan vida, že tušené martyrium se přibližuje, vrhá se na kolena a zapřisahá své katany, aby alespoň ušetřili jeho kněžského stavu. Mluví k tvrdým skalám, z nichž zní jen jako echem: kat a skřípeč! Vida kol sebe jen srdce utuhlá v led, který ku podivu ještě více tvrdil ve výhni vzteklé zvědavosti po krvavé podívané, plně si uvědomuje, že mají jediný úmysl, mstít se jen z důvodů náboženských, když jiných by v celé při ani nejdokonalejší čeních nenašel, povstal se země a slavnostně prohlásil, že i kdyby „skrz jemu učiněnou bolest a bolestné mdloby něco více, než před tím vyznal, že to vše bude neplatné“ A již svléká odhodlaně svůj kněžský talár, přistupuje před sloup skřípce a za vroucích modliteb k Bohu, Matce Boží a sv. Anně dává se na ruku i nohou přivázati. Nohy měl přilpoutány provazem k silnému železnému kruhu zasazenému

v kámen, ruce, vztyčené nad hlavou, svázaný také provazem vedeným přes kladku na dřevěné kolo.

Bitovský i ostatní nemohouce se dočkatí krutého divadla, nedůstojně pokřikovali na kata: „Tak, chop se ho, chop se ho! Vezmi ho na suchou torturu!“ Kat neváhal. Zaskřípaly rozeschlé čepy dřevěného kola, skřípec se zachvěl a prováz, zařezávající se v maso, vytahoval ruce výš a výš. Klouby zapraskaly a celé tělo se pozvolným otáčením kola napínalo do nemožnosti. Soudcové znovu dorážejí, doufajíce, že bolest, lámající tělo, zlomí i Janovu vytrvalost a že těžce zkoušený kněz se přizná i k tomu, o čem nevěděl, čehož však oni nutně potřebovali, aby pravá příčina pronásledování mohla být před veřejností zahalena rouškou spravedlnosti, trestající zemězrádce. Kýžené účinky středověkého strašidla soudních procesů a výslechů — skřípce — se nedostavovaly, proto členové „poroty“ tím neomaleněji spílají mučenému: „vyvrhel“, „vlastizrádce“, „známý ptáček, jakých jest ještě více k pochytování“ atd. I v největších mukách trvá na svých dřívějších obhajobách, dokazuje jasně, že se štolbou Lobkovicovým nic důležitějšího domlouvati nemohl. Nepomohlo ani neustálé pobízení kata, aby „silněji stiskal a natahoval...“.

Tak první „suchá tortura“ trvala celou hodinu. Kolik jest to vteřin, jimž muka tělesná nebo duševní prodlužují letmé trvání v nehybné nekonečno! Zdá se, že soudní dvůr byl rychleji schvácen hrůznou podívanou, než trpící...

Poručili katovi povoliti a s hrozbami a klením odešli.

To se stalo ve čtvrtek 13. února 1620.

V pátek, sobotu a neděli byla přestávka. V pátek byl zaneprázdněn městský sudí Scintilla. Bez něho vyslýchati nemohli. V sobotu a v neděli „hostil“ Olomouc nešťastného českého vzdorokrále protestanta Bedřicha Falckého. Panstvo holdova-

lo a po slavnostních protestantských bohoslužbách v chrámě Panny Marie Sněžné skládalo přísahu.

DRUHÉ MUČENÍ

Ani ruch spojený s vítáním krále a lesk nevídáných slavností nestlumil v nitrech pánů živelnou touhu triumfovati nad houževnatým „papežencem“. „Principálem soudu“ byl zase jiný, snac proto, aby vyzkoušeli novější metodu výslechů jež začínaly vždy mírnými domluvami, dobrácky úlisnými slovy, aby končily nadávkami a surovými kletbami. Jan znovu natažen na skřipec. Nyní jeho tělo, rozbolavené ještě po prvním mučení, mnohem rychleji a citelněji reagovalo na mučení nové. Spírali mu zatím jako o závod, a jeden přes druhého jej zasypávali výčitkami starými i nově připravenými. Petr Kopřelcký, jenž měl dvůr na Holešovsku, vyčítal, že poručil mrtvolu jeho matky vykopati, z holešovského chrámu odnésti a pochovati na zahradě, že nutil přijímati pod jednou způsobou, Bratry vyhnal z chrámu sv. Anny a dosadil tam jesuity... Lehce se mohl i největšími bolestmi obklíčený mučeň hájiti, neboť toto vše se v Holešově odehrálo ještě před jeho příchodem. Než ve vášnivé zaslepenosti i ty nejzjevnější lži byly stejně dobrým mučidlem, jako na př. svíčky, jež toho dne po prvé k jeho napjatým bokům přiložili.

Toto mučení trvalo skoro dvě hodiny

KAT ROZEHRÁVÁ VŠECHNY REJSTRÍKY SVÉHO „UMĚNÍ“

Den na to, 18. února, se ve výslechu pokračovalo. Co by nevymyslíl zdravý, byť i ďábelsky zaujatý rozum, to musela dokázati opilost. Scintilla, ve své zprávě, po výpočtu přísedících tohoto vý-

slechu, krátce, ale mnohoznačně o pánech podotýká: „welche ziemblichen berauscht gewesen . . .“ („kteří dobře podrašení jsou . . .“, jak překládá český kralický rukopis Scintillovu zprávu asi z r. 1727). Hned na začátku tohoto výslechu přerušuje nedočkavě přisedící pan Beneš Pražma předsedajícího: „Ja, nebudeš ty věděti, jaké praktiky nastrojeny jsou, snad ti to jistě pán z Lobkovic při z p o v ě d í v y j e v í !“ Touto otázkou padá veškerá přetvářka s protestantských soudců, kteří dobře znali posvátnost zpovědního mlčení a zaútočili tak na závazek nejsvětější. To byla asi jejich poslední zbraň, v níž byla zároveň skryta tajná zvědavost, jak se asi souzenec k této otázce zachová. Zmučený kněz ukázal, že byl vždy ochotný obhajovat svůj stav, základy víry i svátosti nejen slovy, ale i krví a životem! Jak drtivě muselo působiti na uštěpačné exekutory ohnivě prohlášení: „Kdybych i něco věděl ze zpovědi, třebaš mne raději na kusy rozsápejte a roztrhejte, ničeho takového nevyjevím.“

Po tomto jasném, odhodlaném protestu soudcové jako šlehnuti bičem — stále ještě v oparu opilosti — rozkazují znovu mučiti. Jest opět přivázán. A aby zachovali jakousi dramatickou gradaci, dávají přinést hořící pochodně. Kat je přikládá k bokům Janovým. Fakule, snad přívalem krve ze spálenin, uhasínají. Kat je s nevrlym posunkem bezradnosti odhazuje. Jest se svým uměním u konce. Však jsou tu ještě přisedící. Sbírají své vzpomínky na podobné exekuce kdesi v Uhrách. Tam kati namáčeli peří v oleji a síře, slepili v náplasti a tyto hořící přikládali na tělo. Kat znovu přikládá k bokům svíčky. Namáčí šest per v oleji a smole a hořící háže na prsa a ramena Janova. Snad teď promluví? Ale ze rtů, okoralých horečkou, žízni a palčivou bolestí, jest slyšeti jenom tichou modlitbu, v níž se často opakují svatá jména: Ježíš, Maria, Anna! Znova svíčky k bokům! Úžas nad nevyčerpatelnou trpělivostí mísí se s bezmocným vzte-

kem. Promluví? Přizná, co slyšel ve zpovědi? Tělo již jest viditelně propáleno na několika místech. Na vypjatých bocích jsou v hrozných ranách patrna ohořelá žebra! Jest možno, aby na tak děsná muka stačila lidská vůle? Soudcové se nemusí dlouho přehrabovati ve svých otupělých mozcích, aby zdroj nepochopitelné trpělivosti našli hodně blízko... Jejich dobová pověrčivost triumfuje. Objevila v Janově odevzdanosti důstojnou dceru pověry: kouzla! Jest to čaroděj! Zničte jeho tajemné čáry osvědčeným nápojem! Poučují „nevzdělaného“ kata o nejlepším receptu. Kat Jana úplně obnažuje, stříhá mu vousy i vlasy s hlavy i po těle, pak nehty, spaluje na prášek, smíchává s vínem a podává Janovi. S radostí nápoj vypije. Nic nepomáhá! Jeho ústa šeptají jen slova nevinny a pokojné modlitby, na jejichž perutích odlétá jeho mysl ze sklepení napěchovaného čmoudem, nenávisti a příšerným zápachem, v končiny Boží slávy, jejíž slastí se již nyní v přípalu nejpalčivějších muk v blažené tuše opájí...

Toto mučení trvalo téměř tři hodiny!

Tělo Janovo jest surovým, pozvolným otáčením kola napínáno jako tetiva luku. Olomucká kronika vypravuje, že ani kámen, k němuž byly Janovy nohy přikuty, nesnesl stále se zvětšujícího napětí a praskl... „A tak, když na něm nic více způsobiti, ni skončiti mohli a taky s ním docela se ukvaltovali a nad tím ukonali, jeho tak docela spáleného tortury zprostili...“

Po odvázání se skřipce sklesl Jan s vymknutými údy a přetrhanými šlachami ve mdlobě na zem... Zdálo se, že brzy dokoná, proto jej nechtěli ani odnášet do věznice. Když ale projevil asi po dvouhodinové smrtelné mráкотě známky života, odnesli jej přece a složivše na slámu, přikryli jeho kněžským talárem. Proti novému mučení, které soudcové navrhovali, pokládajíce dosavadní za malý žert, se rozhodně postavil notář Scintilla, že

další tortura by byla proti všemu právu a spravedlnosti.

MĚSÍČNÍ AGONIE. BLAŽENÁ SMRT

Jan zůstal po mučení plné čtyři týdny ve vězení potáčeje se mezi žitím a smrtí. Jest třeba připomínati, že byl po tu dobu starostlivostí a péčí olomuckých katolíků přímo zahrnován? Jedině žalářník, který byl nějak zklamán ve své hamižnosti, nakládal s umírajícím s bezpříkladnou otrlostí. Vydíral od smutných návštěvníků vysoké vstupné, dělaje si zřejmě z cizí bolesti a cizího soucitu nečistý obchod. Vše, co bylo Janovi k útěše, úlevě, posile a občerstvení darováno, vše konfiskoval pro sebe, aby za vděk nepocítil se zbědovaným knězem ani špetky soucitu!

Toho dne, kdy skončilo poslední mučení, byli do vězení dovedeni tři mniši kartusiáni ze Štípy, kteří byli jati pro podezření, že i oni zavinili vpád polských kozáků na Moravu. Smutné bylo jejich shledání s farářem Sarkandrem, kterého dobře znali. Měli býti také mučeni, ale koncem března byli z vězení propuštěni. Snad je sám Bůh poslal Janovi k útěše. Velice často byli přímo v údivu nad jeho trpělivostí, zbožností a svatým klidem, s nímž hleděl odhodlaně v tvář přicházející smrti. Breviář byl jeho neustálým průvodcem i zřídlem nejsladší útěchy. S ním se nechtěl rozloučiti, ani když se nemohl hnouti a kdy musel listy obracet jazykem, nebo kdy musel o tuto službu prosit jiného. Projevy soustrasti odmítal slovy žalmistovými: „Psallam Deo meo, quamdiu fuero!“ Slova posvátných kněžských hodinek se tak mění v kameny, z nichž si vybudoval most mezi svým nitrem a Bohem! „Když budu stísněn, vzkřiknu k Pánu a On mne vyslyší a vyvede duši moji z moře běd...“ Na soucitné slzy a útrpností ztichlé dotazy odpovídal: „V největších bolestech cítím největší útě-

chu a muk si nevšímám..." Co by řekl moderní básník o tomto umírání, když musel o svém tušeném umírání říci: „Smrt není zlá, zlé je jen umírání..."?

Farář z Velkého Týnce Vincenc Kalixt Šivek přináší umírajícímu poslední svátostnou útěchu a v úterý 17. března mezi 10. a 11. hodinou v noci L. P. 1620 opustila Janova apoštolská duše zmučenou tělesnou schránku, aby byla korunována škvoucí korunou mučednickou.

PO SMRTI. OSLAVA

Hned po smrti jej Bůh oslavuje zázračnými zjevy, provázejícími odchod jeho duše mezi Boží mučedníky. Popsal je svědek všeho Scintilla i jeho bratr Mikuláš, jenž dal do zdi u jeho hrobu v chrámě Nanebevzetí Panny Marie — později r. 1839 zbořeném — kde bylo tělo mučedníkovo 24. března v kapli sv. Vavřince před oltářem sv. Barbory v tichosti pohřbeno (slavný pohřeb, jaký chystali olomučtí katolíci, byl protestantskou vládou zakázán), zasaditi kamennou desku s krásným reliefem znázorňujícím Janovo mučení. Celý ten nápis dýchající čistou láskou bratrskou, ale zároveň i obdivem křesťana — rodného bratra k vznešenému mučedníku, v překladu čtenáři otiskujeme. Zní: Důstojnému Pánu Janu Sarkandru ze Skočova, mistru filozofie, faráři holešovskému, Kristovu oddanému mučedníku, bratru svému přemilému! Oroduj za bratry a všechny příbuzné, blažený mučedníku! Máš v této oběti, pod tímto kamenem uložené, katolický čtenáři, muže ducha Vavřincova, jenž na skřípci jsa natažen nižádným spíláním, pouty, přetržením nervů a žil, ohněm, sírou, smolou, pryskyřicí pohnouti se nedal, jednak, aby zjevil skrytý poklad svaté zповědi, jednak, aby pana Popela, moravského hejtmana, jeho císařskému Veličen-

stvu věrného, věrolomným povstalcům, lžihejtmanu a direktorům, sám jsa nevinen, udal nevinného jako zrádce vlasti, podezřelého z uvedení kozáků na Moravu. Jeho tělo, ač celé až na samé vnitřnosti i s několika žebry neustálým plamenem bylo popáleno, osm dní zůstavši nepohřbeno, podivnou vůní občerstvovalo zbožné přítomné. Tvář za živa vyzáblá a bledá, po smrti jevila se jako růžová a červená. Dosvědčí to a mnoho jiného očití svědkové, olomučtí katolíci, kteří též od jmenovaných bludařů pro tebe, slavný císaři Ferdinandu II., nejhorších věcí zakusili.

V tomto hrobě odpočívalo tělo Janovo, oděné v kněžská roucha se štolou barvy mučedníků, až do roku 1720. Plných sto let. V tomto jubilejním roce byl hrob otevřen. Na prsou mezi zbytky setlelých šatů a ztrouchnivělých kostí ležel neporušený, ještě svěží a vonící věneček rozmarýnový. Byl jakýmsi ztělesněním živé, neuvadající úcty, jíž se bl. Jan ještě před svou beatifikací široko daleko těšil.

Po zrušení kostela Narození Panny Marie r. 1784 přenášejí čtyři kanovníci olomučtí drahé pozůstatky do oratoria v chrámu sv. Michala. Před beatifikací r. 1859 znova ostatky vyzdvíženy, část poslána do Říma, část po beatifikaci vydána k veřejnému uctívání. Po slavnostech beatifikačních zasvěcen u sv. Michala nový poboční oltář jeho úctě. Do něj vložena část ostatků. Lebka s jinými menšími ostatky přenesena do metropolitního chrámu sv. Václava a uložena v oltáříku zasvěcenému bl. Janovi.

Hned po jeho blažené smrti rozlétla se pověst o zbožnosti, neohroženosti a stálosti Jana Sankandra, všude zvaného: mučedník, po širých končinách naší vlasti, ba i za hranice její, do Španělska, Rakous, Štýrska, Polska atd. zalehla mocná ozvěna chvály o jeho udivujícím životě i mučednické smrti. A úměrně se ctí Janu všude vzdávanou rostlo i pokoření a trest stíhající vlnu zpupných soud-

ců. Bůh je našel brzy a všecky. Všichni vedeni odbojnou pýchou a nenávisť ke všemu katolickému skončili jako nejubožejší životní ztroskotanci štvání kletbou z nevinně prolitých slz a krve nejen Janovy, ale i mnohých jiných. Téměř u všech, zvláště u pána Bítovského, katovo smrtonosné gesto bylo poslední tečkou na stránce neblahého života...

I o Sarkandrově hrobu se splnilo slovo proroka Isaiaše: „Hrob jeho bude slavný!“ Zástupy poutníků s nejrozmanitějšími prosbami navštěvovaly i místo, na němž si vysloužil slávy mučednické — podzemní mučírnu! Ta r. 1704 upravena v kapli, jež byla později značně rozšiřována, aby se konečně přeměnila v nádhernou barokovou svatyni, skrývající ve svém nitru skleněnými pouzdry zajištěný skřípec i pramen vody vytrysklý podle prastarých zvěstí k utišení palčivé žízně zmučeného...

Hrob jeho se stal slavným! Nejen zástupy zbožných ctitelů zblízka, ale téměř ze všech končin katolické Evropy! Před rokem 1703 přišel nějaký poutník až ze Španěl do Olomouce, vyptával se na hrob Sarkandrův a vypravoval, že přišel takto mučedníka uctít, slíbiv to Bohu. Starší životopiscové zmiňují se o poutnících z Holandska, Polska, Uherska, Štýrska, Rakous, Čech a Slezska. Slavný polský král Jan Sobieski, když táhl se svými voji na pomoc Vídni, obležené tureckými nevěřícími, zastavil se v Olomouci a zbožně uctil Sarkandrův hrob. Jeho vzoru následovali: roku 1745 polská královna Josefina, jež připutovala zároveň s dvěma princeznami, císař František I., císařovna Marie Terezie, kardinál solnohradský, polský primas-arcibiskup hnězdenský, významní šlechticové i církevní hodnostáři domácí i cizí. Hrob stále kráslen nekonečnou řadou nových a nových votivních darů, nápisů, obrazů, sošek atd.

Vůně Sarkandrový svatosti rozlévala se tedy čím dále zřejměji nejen mezi krajany, ale i za hranice české vlasti.

Radostná vlna úcty domácí „přítovaryšuje“ Jana

Sarkandra brzy po jeho skonu k jeho slavnému předchůdci a druhu v bolesti i slávě: Janu Nepomuckému, tehdy ještě taktéž nekanonizovanému. Nadšený autor životopisu „Phönix Moravicus“ z roku 1725 píše: „Jak Čechové ono starodávné přísloví: Simills simill gaudet, Stejný podobnému se raduje, podnes zachovávají, viděti jest na obrázkách v Praze vnově rytých, kdežto Sarkander k svatému Janu Nepomuckému na dvojí způsob tovaryšejí a to pro příčinu jednu, a pobožnost stejnou a jeho někdy s podpisem VENERABILIS, a někdy BEATUS, to jest VELEBNÉHO nebo BLAHO-SLAVENÉHO ctějí a s paprškem svátosti hlavu jeho osvěcují, jenž i od pobožných křesťanů SVATÝM se nazývá . . . Na jiném opět obrázku spatřuje se s tímž svatým Janem Nepomuckým a svatým Antonínem Paduánským náš Jan Skočovský: pod kterými nápis v německém jazyku v podobném smyslu stojí: že jazyk svatého Jana Nepomuckého skrz mlčení neporušený zůstal a svatého Antonína Paduánského skrz horlivé kázání; co by tedy lepšího bylo, zdaž mlčetli neb kázali? To s časem Sarkander měl ponavrhnouti. Že ale časem svým y mlčení y kázání jest dobrý, proto oba ti svatí dobře činili, kteréž by blahoslavený Jan Sarkander k obojímu neunaveným srdcem potvrditi mohl.“

Nedlouho po jeho smrti jsou na různých místech vystavovány jeho obrazy a sochy, zakládány fundace na slavnou mši sv. na úmrtní den zvláště v jeho bývalých působištích. Spisovány knihy oslavující jeho život i smrt. Ani ne za deset let po Sarkandrově smrti polský kněz Fabián Birkowski vydává v Krakově oslavné kázání v knize: *Glos krwie blagoslowienego Josefata Kuncewicza, archiepiskopa polockiego, takže blagoslowienego Jana Sarkandra, meczenika morawskiego . . .!* Tedy: mučedníka moravského!

A blahoslavený Jan na všechny důkazy lásky a úcty vděčně odpovídal. Z mnoha míst se hlásí zá-

zraky a vyslyšení nejrůznějšího druhu. „Mezi padesáti osobami takto zhojenými podle vypravování Františka Liveraniho, protonotáře apoštolského v Římě, jenž všechny takové události z listin hodnověrných sepsal, nalézají se mnozí, jimž vrácena řeč, jiným nová síla v zemdlené oudy vlita, jiní, jenž schromeni byvše, opět zpřímení jsou; dále mnozí od zimnic nenadále oproštěni; rány ustavičně jltřící, vředy píštělné a raky rychle odstraněny, body smazány, padoucí a podagrické nemoci, žlutenice zhojeny, slepí vidoucími učiněni, zlámané oudy zase napraveny, malomocenství a všelijaké zlé vyraženiны odklizeny, červenka přemožena, nemoce, v nichž žádné, nebo málo naděje vyléčení stává, jako mrtvice, přenebezpečná padnutí, kámen, nebezpečenství se utopiti a jiné podobné odstraněny.“ Všecky tyto případy vypočítává Procházka z knihy procesu, vedeného před beatifikací v Římě.

„Ego dormio et cor meum vigilat“ — ano, Sarkander spal, ale jeho srdce bdělo nad utěšenými zástupy věrných jeho ctitelů, kterým všeliká bída, soužení a nemoci spínaly ruce k milovanému patronu, jenž do té doby ještě Církví svatou na oltář postaven nebyl . . .

ZDLOUHAVÝ BEATIFIKAČNÍ PROCES

Bylo zřejmo, že není daleka chvíle, kdy vši té spontánní široké úctě lidu vznešeného i prostého musí býti dán oficielní punc. Doba ta byla však vzdálenější, než jak se na letmý pohled zdálo. A neváháme opakovati, že celý dlouhý proces beatifikační mohl býti kýmsi právě nazván Janovým druhým martyriem! Rozháraná doba: válečné nepokoje, náboženské spory, nákažlivé nemoci, to vše jako nelítostným spárem přiškrcovalo snahy ctitelů, jejichž řady nejen, že se během doby neztenčovaly, ale živelně rostly.

Jedna těžká rána za druhou stíhá naše země. Hned po Janově smrti chmura třicetileté války zahaluje úplně i zahájení procesu. Roku 1636 umírá kardinál Dietrichstein, jenž začal projevovati o zahájení beatifikačního řízení nejlepší zájem. Jeho nástupcové na stolci olomuckého biskupství zdaleka nedosahují jeho úrovně. Jan Arnošt Platejs umírá brzy po volbě. Pak následuje celá řada biskupů, kteří se jimi stali, ne tak pro své důvěryhodné schopnosti, jako spíše pro rodovou kvalifikaci. Biskup arcivévoda Leopold Vilém (1637 až 1662), zároveň i správce Belgie, ani v Olomouci nebydlel. Arcivévoda Karel Josef — čtrnáctiletý — zemřel rok po volbě. Karel hr. Liechtenstein (1664—1695) vzbuzoval všechny naděje, že se dá vésti iniciativou prvního životopisce Sarkandrova, faráře u Panny Marie v Olomouci, Ondřeje Schwarze. Mimo jím vydaný životopis a vypsání sbírek na okrasu Sarkandrova hrobu, pro beatifikaci ne učiněno nic. Tím méně se mohlo očekávat od jeho patnáctiletého nástupce Karla, vévody lotrinského. Teprve biskupu Wolfgangu ze Schrattenbachu bylo na jeho žádost příznáno právo zavésti předběžné řízení biskupské. Do jeho vlády nad diecézí olomuckou spadá první sté výročí blažené smrti Sarkandrovny, které jasně ukázalo, že lid v úctě k „perle Moravy“ a „skvělému drahokamu kněžstva“ neochabuje, naopak touží, aby jejich uznávaný patron a orodovník byl vsazen v zářivou korunu mučedníků Církve svaté.

Kardinál Schrattenbach chopil se energicky bohumilé akce. Nařídil utvoření komise k vyšetření svatosti života mučedníka a zázraků. Práce postupovaly velmi pomalu, takže sama městská rada olomucká posílá ke kardinálovi deputaci s prosbou o urychlení procesu. Roku 1737 vydává kardinál Schrattenbach rozkaz, aby kněží vyzvali v chrámech lid, aby se přihlásil každý, kdo dosáhl na přímiluvu Jana Sarkandra nějakého vyslyšení. Na tyto výzvy dochází ze všech částí Moravy i z prus-

kého Slezska do Olomouce celá záplava zpráv a ze 150 měst a vesnic o různých vyslyšeních, jež jsou nejdůraznějším potvrzením sarkanderské úcty na začátku XVIII. století. Zdá se, že věc jest na nejlepší cestě, když tu kardinál Schrattenbach — první organisátor beatifikačního procesu — roku 1738 umírá. Jeho nástupce po sedm let nepodnikl ničeho.

Až zase kardinál hr. Troyer (1746—1758) hned po svém nastolení dává se cele v službu této vznešené akce. Zachováváje přísně nařízení a instrukce apoštolské stolice o obvyklém postupu, vyzývá duchovenstvo ke spolupráci, důrazně všem ukládá plnění papežského nařízení „de non cultu“, vypisuje sbírky na hrazení výloh spojených s nákladným šetřením, sepisuje vyslyšení i zázraky, vyslychá svědky, kteří měli pod přísahou vypovídati, co věděli o jednotlivých úsecích života Sarkandrova, o jeho práci, mučení, pohřbu, vyslyšeních, poutích k hrobu atd. Zkoumány písemné památky, různá dosavadní svědectví o Sarkandrově, obrazy, sochy, nápisy, votivní dary, prozkoumán znovu hrob i mučírna, proveden soupis jeho ostatků, aby pak všechny tyto zprávy byly poslány do Říma. Zdá se, že nějaký nový odklad nebude asi možný, zvláště když na přání Troyerovo jest zasláno za jeden rok papeži 23 proseb hodnostářů světských (císařovna Marie Terezie, císařovnavdova Eliška, císař František, královna polská), hodnostářů duchovních (biskup vratislavský, arcibiskup pražský, biskup královéhradecký, kardinál vídeňský a pasovský), dále biskupských kapitul, městských rad (Olomouc, Uničov, Brno) i universit (olomucká, pražská i štyrsko-hradecká), z nichž někteří své žádosti později naléhavě opětovali. Kolik práce i nákladu musel kardinál Troyer vynaložiti, vysvitne z toho, že bylo vykonáno do 20. března 1750 celkem 61 sezení, při nichž vyslyšení svědci.

Nebylo téměř možno, aby všechna ta úmorná,

podrobná a opatrná práce nebyla vbrzku korunována konečným úspěchem. Než pravdou měl být opak.

V hrobech, do nichž uložen jak kardinál Troyer (zemřel 1758), tak i jeho brzy jej následovavší přítel papež Benedikt XIV., s jejich tělesnými schránkami jest uložen na dlouhou dobu i jejich vroucí zájem o Janovo blahoslavení.

Ten malý zbytek zájmu o proces ubíjí sedmiletá válka, obležení Olomouce a tak v záplavě zájmů a starostí jiných se po více jak půl století utápí zájem tento!

Teprve roku 1827 císař František II. a jeho bratr olomucký kardinál arcivévoda Rudolf otvírají zaprášená akta procesu a zjišťují, že proces nebyl před sedmdesáti lety zastaven, nýbrž jen vnějšími zásahy válek a jiných událostí přerušen. Vskutku roku 1830 dosaženo obnovy procesu, jehož se nyní po smrti kardinála Rudolfa ujímá s opravdovostí jeho nástupce hrabě Chotek. Ten však roku 1836 předčasně tragicky umírá a jeho nástupce kardinál Sommerau-Beck (1836—1853) nemá o proces zájmu, naopak usiluje o jeho zastavení. Teprve kardinálu Bedřichu Fürstenbergovi, který od roku 1853 po plných 39 roků olomuckou arcidiecési spravoval, bylo dopřáno, že spatřil ovoce dlouhé, tolikrát začínané a tolikrát neočekávaně přerušované práce . . .

Hned po svém nastolení ujímá se všele Sarkan-drovy beatifikační záležitosti, jmenuje nového postulátora v Římě, jenž by se staral o dokončení procesu. Toto již jest otázkou blízkých let. Vydána nová beatifikační akta, probrány a vyvráceny námítky promotorovy, takže po kongregaci přípravné mohla být 25. ledna 1859 svolána congregatio generalis, konaná za přítomnosti papeže Pia IX. Když pak kardinálové i konsultorové na otázku, zdali jsou jista mučednictví, příčina mučednictví a zázraky ve věci Sarkan-drově, odpověděli kladně, záviselo konečné rozhodnutí již jen na pape-

ži. Ze zázraků pro blahoslavení uznal za dostatečné tři. Byla to zázračná uzdravení ze žloutenky, pakostnlce a nosního polypu. V té době dlel právě kardinál Fürstenberg v Římě a jistě svým slovem celou záležitost urychloval, takže 11. září 1859 vydává papež Plus IX. ad perpetuam rei memoriam b r e v e, jímž prohlašuje, že ctihodný sluha Boží Jan Sarkander, farář z diecése olomucké, dlouhým a vytrvalým snášením muk... novou mučednickou palmou Církev katolickou ověřil. Ostatky mučednickovy mohou býti veřejně uctívány a na den 17. března jsou každoročně stanoveny kněžské hodinky, jakož i mešní formulář v celé arcidiecési olomucké.

6. května 1860 zahřměla s Andělského hradu slavnostní salva dělová, rozhlaholily se římské zvony, aby mohutným chorálem jásavých tónů oznámily Římu i celému světu, že s obrazu bl. Jana Sarkandra, visícího nad pomníkem se stolcem sv. Petra ve svatopetrském velechrámu, za zpěvu hymnu Te Deum padl závoj...

Velkolepé slavnosti beatifikační v Římě měly ještě radostnější zopakování v královském „Janově“ městě Olomouci. Po přípravných devítidenních pobožnostech u svatého Mořice v Olomouci, v předvečer slavnosti hlavní, byly přeneseny všechny zbývající ostatky, uložené do dvou nádherných relikviářů, devíti faráři z míst, k nimž měl blahoslavenec zvláštní poměr, z chrámu svatomichalského na dóm.

V neděli 23. září ukázala katolická Morava, jak dovede býti vděčná Bohu i novému přímlovcu. Po přečtení beatifikačního breve za zpěvu Te Deum padá rouška zahalující obraz bl. Jana Sarkandra nad hlavním oltářem katedrály svatováclavské. Slavnou mši svatou celebrouval kardinál Fürstenberg. Skvělý rámeček povznášející slavnosti tvořila přítomnost mnoha biskupů, opatů, zástupců šlechty a množství jiných církevních i světských hodnostářů. Rozlehlé prostory metropolitního chrámu,

i náměstí před ním, byly přeplněny zástupy lidu, mezi nimiž zvláště vynikaly početné svérázně krojované skupiny Hanáků, Valachů, Slováků i jiných. Týden nato konána slavnost v chrámu sv. Michala i ostatních chrámech po celé arcidiecési. Největším nadšením, radostí a okázalostí byly ovšem provázeny slavnosti v místech, kde nový blahosla-venec působil. Pořizovány nové sochy nebo obra-zy mučedníkovy, jež pak slavnostně v chrámech nebo před chrámy i v polích instalovány a svě-ceny.

Nejkrásnějším pomníkem Sarkandrovým jest však krásná barokní svatyně, postavená v letech 1908—1910 za kardinála Bauera nad místem, kde bl. Jan Sarkander dotrpěl. Tento vznosný památ-ník, stojící v srdci Olomouce, připomíná a připomínati bude, že:

„Tak Čechům Nepomuckého Jana mičelivého,
nám Moravcům věrného Jana Skočovského
dal Bůh za ochranu a jistou obranu
Sarkandra milého.“ (Bílovský.)

ÚTĚK OD VYSCHLÝCH STUDNIC

Nemyslíme horlivě dokazovati, že pramen vy-trysklý v mučírně Janově jest původu zázračného. Pro srdce věřícího a Boha oddaně milujícího jest celé to posvátné místo studnicí svatého nadšení, vzpruhy, radosti i míru. Naši předkové o tom byli přesvědčeni dokonaleji nežli my! Křesťané věku dvacátého zároveň s ostatními se rádi tlačí k stud-nicím světa. Popraskaným! Touženého občerstve-ní v úpalu bědných dnů v nich již dávno není. Mi-mo to — byly otravovány. Přijavše jed, vydávají smrt! Jedy pekla rodí pak smrt věčnou.

Prcháme před těmito zabíjejícími prameny vy-hloubenými světem bez Boha a plněnými rovněž bez Boha! Vyhýbáme se jim a vyschlá ústa svých

zármutků a béd přissáváme k okovu studnic Božích! Hledáme je a bude je hledati konečně celý národ, celé lidstvo! Snad při spásonosném pátrání stanou naše nohy v šeru Sarkandrovy věznice Ovane nás duch „muže rázu svatého Vavřince“ a zašeptáme s dávným vroucím Sarkandrovým cti-
telem:

„Klaním se Tobě, ó svrchovaná Velebnosti Božská, a vši vnitřní mocí mou chválím a dobrořečím Tobě, že, ačkoliv všudy můžeš a máš býti ctěna, zde však obzvláštním způsobem a důvodem chtěla jsi býti vzývána a poctěna, podivně oblíbená a zvolivši místo toto k rozmnožení chvály své a Sarkandrovy počestnosti. Těším se z veliké pocty a služby tu kdy Tobě prokázány a žádám, aby se vždycky na tomto místě skrz blahoslaveného Jana skočovského rozmáhala čest a chvála Tvá. Vyslyš prosby naše s trůnu vysokosti slávy Tvé, aby nebyl žádného marný slib, žádného prázdna modlitba, který důvěrně tuto k Tobě skládá. Ty sám nám vnauej prosby, kterých bys sobě oblíboval a je milostivě vyslyšeti ráčil. Ó lásko věčná! Dobroto nestihlá! Spasiteli náš!“

„Ať mluvějí nemocní, kdo byl jejich Lékařem, a oni odpověděti musejí, Jan Sarkander. Ať mluvějí zarmoucení, kdo byl jejich Utěшитelem? Řeknou Jan Sarkander. Ať mluvějí zaufanliví, kdo byl jejich Zástupcem? Ať mluvějí opuštění, kdo byl jejich Přítelem? Ať mluvějí potřební, kdo byl jejich Pomocníkem? Rovně řeknou Jan Sarkander! Ať mluvějí nuzní a chudí, kdo byl jejich Štědrodárce? Ať mluvějí v nebezpečenství postavení, kdo byl jejich Zachráncem? Jedním slovem ať mluvějí obecný obrazy zlatý a stříbrný, plátěný, voskový, statuae kamenný i dřevěný a jiný těm podobný obětě, a z těch všech se zví, jak ten muž Boží mnohým činil a dosavad činí a činiti bude velké dobrodiní.“ (Phönix Moravicus, str. 186 a n.)

OBSAH:

Neseme malou splátku velikého dluhu	5
Janovo rodiště, rodiče, dětství	11
Žákem jesuitských škol v Olomouci	12
V Praze	15
Bohoslovcem	18
Knězem	19
Uničov	22
Charváty	24
Zdounky	25
Boskovice	27
V Holešově	28
Nastává boj nejtěžší	32
Poutník čenstochovský	34
Zajat. Uvězněn	37
Zahajovací výslech	39
Suchá tortura	40
Druhé mučení	42
Kat rozehrává všecky rejstříky	42
Měsíční agonie. Blažená smrt	45
Po smrti. Oslava	46
Zdlouhavý beatifikační proces	50
Útěk od vyschlých studnic	55

VITĚZOVÉ

3. svazek I. ročníku.

Jaroslav Šumšal

**RUBÍN MORAVY
BLAH. JAN SARKANDER**

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v březnu L. P. MCMXXXIV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

Na lepším knihovém papíře vydáno

Jedno sto číslovaných výtisků,

z nichž prvních pět je neprodejných.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

Ú L O M K Y

Sedmikrásy. Serafínský prapor dává svým čtenářům životopisné črty, mezi nimiž se objevují i zprávy o zemřelých sestřích Laického apoštolátu. Život jedné této sestry, Rafaely Nádvorníkové, jest podoben květu sedmikrásy, samy spolusestry jí přiřkly „prostou zbožnost“. Zbožnost, jež pramení a končí v tichosti, v lásce k eucharistickému Ježíši, v obětech za duchovní povolání sourozenců, za vysvobození pobloudlých a zatvrdilých duší. Kdo z nás by dovedl zaběhnout do sousední vsi odprosit se za několik neprozřetelných slov? Prostá zbožnost, avšak ovanutá dary Ducha sv., neboť praví její životopisná zpráva, že „neměla zvláštního vzdělání, ale na spletité nebo záhadné otázky dovedla vždy jasně a případně odpovědět“. Sžírala ji potichoučku tuberkulosa, ale ulehla teprve čtyři dni před smrtí; nečekala konec tak brzy: „To bych měla nebe laciné.“ Tázali se jí v poslední dny: „Není vám smutno?“ — Divila se: „Není!“ — „A co děláte?“ — „Teď mám na práci trpět.“ ... Chodíme na jaře a nevidíme prosté krásy sedmikrás; až jsme utýráni všelikou umělkovaností, planou krásou, potom se hladně skláníme k prostotě a léčíme jí osláblé srdce. A kolik by nám prospělo, kdybychom se naučili vidět krásu „prostých zbožností“ duchovních sedmikrás!

Konverse nejvyšší. Čtenáři našich hlídek literárních často potkali jméno francouzsko-belgického nakladatelství Desclée De Brouwer; vysloveně katolické a jedno z nejčilejších. Méně známo jest, že příčinou rozmachu tohoto domu jest konvertita Holanďan Petr van der Meeren. Narodil se roku 1880 v Utrechtu ze zámožné rodiny. Mladík propadl liberalismu a skončil v radikálním socialismu. Na prosté popírání, négation intégrale, bylo jeho hes-

lo. V Bruselu se oženil s bojovnou žákyní marxistickou a počal spisovati. Ale již od roku 1907 se u něho projevoval vnitřní neklid a ten jej pudil k četbě evangelií. Písmo sv. a četba životopisu ctih. Kateřiny Emmerichové jej pudily k bližšímu poznání řeholního života. Na cestě po italských klášteřích pronesl slova: Žízním po Bohu. Vrátil se do Paříže, kde navázal nová přátelství s katolíky a roku 1911 přijal se synem křest; žena jej brzy následovala. Přijal ředitelské místo v podniku Desclée De Brouwer, kde uveřejňoval i své spisy proniknuté křesťanstvím a ovlivněné Bloyem a Maritainem; nejznámější jsou Deník konvertitův a Bílý ráj. Očistná cesta Petra van der Meeren nebyla ještě ukončena: za příkladem synovým, jenž se stal benediktinem v Solesmes, a dceřiným, jež jest rovněž benediktínkou, vstoupil i otec do benediktinského kláštera v Oosterhut v Holandsku, když před tím jeho žena přijala řeholní závoj u sv. Cecilie v Solesmes. Podivné cesty Páně, z rodiny radikálního marxisty intelektuála se stává rodina řeholní.

Úmrtí dvou vynikajících rakouských katolických intelektuálů zaznamenávají poslední dva měsíce. V lednu umírá Herrmann Bahr, počátkem února dr. Richard von Kralik. Oba literáti zanechali hlubokou stopu, ovlivňovali i české katolické spisovatele a básníky. „Nanebevstoupení“ H. Bahra bylo přeloženo do češtiny naším spolupracovníkem P. E. Soukupem.

Šedesát let ve službách Kristu Pánu mezi černochy. V prosinci minulého roku oslavoval Saint Louis v Senégalu svou „babičku“ sestru Pretextatu z kongregace sester sv. Josefa z Cluny. Sestra odejela do misí začátkem roku 1874, čtrnáct dní po složení řeholních slibů, a nepřetržitě sloužila v nemocnici v Gorée a v Saint Louis. Dnes již nemůže ani chodit, ale zná ji celý kraj, neboť jest „babičkou“ všech. Vládou byla poctěna křížem čestné legie a zlatou medailí des épidemies.

Petr de la Gorce, člen francouzské Akademie (1914), akademie věd mravních politických (1907), právník a historik, zemřel počátkem ledna. Byl vždy horlivým a uvědomělým katolíkem, když byly ve Francii vyhlášeny protikongregační zákony, zřekl se státní soudcovské služby. Z jeho děl vynikají Dějiny Druhé republiky, sedmisvazkové Dějiny Druhé říše a Náboženské dějiny francouzské revoluce.

Cesty Boží. V dějinách církve annamské jest slavným písmem zapsáno pronásledování za císaře Ming-Manga; za tohoto pronásledování přinesl r. 1833 mezi prvními obětí života bl. Pavel Buong. Pronásledování skončilo, krvelačný císař odešel před trůn Boží a dnes — tři jeho vnukové, vzeší ze spojení jeho rodu s rodem mučedníkovým, jsou v chlapeckém semináři v Hué.

Učitelé, doktoři, katolické Církve. „Dvě vlastnosti se pokládají za nepostradatelné u Učitelů Církve katolické: svatost života a čistota učení. Svatost života uplatňuje učitelovu učenost; čistota učení dává lesk svatosti člověka. Svatost života mu získává náklonnost; neporušenost učení mu zajišťuje vážnost. Svatý život se doporučuje sám k následování; čisté učení nevidí, že by mu byl odepřen souhlas. Svatý život odnímá všechny zámlinky očerňování; čisté učení ob stojí v zápase . . . Nadarmo by se snažili učit moudré nauce, kdyby nevedli svatý život.“ (Jáhen Ferrand: Život sv. Fulgence.)

Pro povzbuzení posmívaných „zbožných babl-ček“. Misijsní biskup msgre Meysing OMI. v Kapsku uděloval v Rlvertonu svátost bířmování. Mezi bířmovanci byla šedivá domorodá stařenka, která ještě před přijetím svátosti Božích bojovníků zvítězila v duších sedmdesáti příbuzných, jež rovněž přivedla ke křtu sv. a ještě dále vítězí. Její zásluhou, prosté domorodé stařeny bez jakéhokoli vzdělání, bude nutno zřídit novou misijsní stanicí. Obrácení stařenky jest po milosti Boží ovocem laskavosti P. Stumpa OMI. Byla původně protes-

tantského vyznání a P. Stump ji potkal v nemocnici. Stařenka ležela opuštěná a misionář pro ni vždy našel vlídné slovo. Když se dověděl, že jest protestantka, nabídl se, že jí pozve pastora, ale stařenka odmítla a za nedlouho požádala o přijetí do Církve katolické. Po křtu sv. se jí zdraví polepšilo tak, že mohla odejít domů a počala úspěšný apoštolát. — Nechť se jen svět vysmívá „babičkám“, i ony mají právo pracovati podle sil pro království Boží a jejich apoštolát jest tím vzácnější, neboť jest ozdoben lidskou důstojností stáří.

Za P. Odilo Pospíšilem O. P.

Zaplesej, šťastná Moravo, opět vzchází z tebe a nad tebou jeden zdařilý obraz Slova tělem učiněného a opět ze staroslavného Olomouce. Či není P. Odilo jedním z těch šťastných, již podle vzoru Páně napřed činili a pak učili? Slovo Zjevení vnímané od dětství přijalo v něm podobu Ježíše-Mistra a Učitele uhnětených srdcí lidských. Jest veliký duchem, protože dovedl uchovat horoucnost ideálu mládí se zápallem pro čin, jenž v něm sublimoval v květ záronosný, schopný zapáliti svět.

Pečlivě si uchovával své vnitřní bohatství, žárlivě tohoto dědictví po své zbožné matce střežil před nepřízní času; od zevního světa nečekal nic a přec nezakrněl, neustrnul, nezatvrdil se, naopak, s taktem dovedl rozdávatí sebe. Rozdával se na kazatelně, ve zpovědnici, ve svém milém juvenátě, kde byl „tatičkem, jakého již nikdy nebudou mítí“, tak vyznali šťastní jeho svěřenci. Rozdával se i v ostatním řádovém prostředí. Vyprané habity, zametené chodby, umyté nádoby, očištěné klosety, nejnižší práce, jež nenáročně konal, vydají kdykoli zářné svědectví o vysoké ctnosti světců. Rozdával se i u svých milých řádových sester, kdykoli po únavné práci apoštolické směl si zajít k nim pro chvílku „osvěžení“.

(Pokračování.)

Dr Jiří Maria Veselý O. P.

* * *

IMELDA

Lambertini

* * *

Dominikánská Edice Krystal, Olomouc

P. Jiří Maria Veselý O. P.

Bl. Imelda Lambertini dominikánka

*Druhé
rozšířené
vydání*

Dominikánská Edice Krystal Olomouc

**Marii,
PANNĚ VĚRNÉ**

*• Je jedna z duchových bolestí:
mít co říci a nemít komu! •*

Březina.

Obětování květů

Klamný je půvab a prázdná je krása;
žena bojící se Boha, jen ta bude pochválena.
(Resp. offic.)

Květen; nedělní odpoledne. Římské oslňující slunce řezalo palčivými paprsky na dlažbě ostré obrysy věcí a lidí a pod jeho zárem se vlnilo zlaté lemování rudých závěsů na hlavním vchodu chrámu Santa Maria sopra Minerva.

Santa Maria sopra Minerva je starý dominikánský kostel a klášter v Římě blízko Pantheonu. Je spjat těsně s životem řádu bratří kazatelů a má slavnou minulost. Je

stavěn ve slohu severoitalské gotiky a o jeho sloupech se vypráví, že jsou udělány z umělého mramoru, jež zhotovili dva řeholní bratři-laici.

Rudé závěsy na dveřích chrámových znamenají slavnost. U Santa Maria sopra Minerva byla tedy slavnost.

Toho nedělního odpoledne se začínali kupit lidé okolo hlavního oltáře. Z dálky se zdálo, že se tam chvěje bílý obláček, ale byly to děti. Družičky, bílé a krásné, s očima jako studánka. Mlčely a dívaly se buď na velikou dominikánskou světici, Kateřinu ze Sieny, jejíž ostatky v podobě černobílé sochy leží za sklem pod hlavním oltářem. Nebo na gotická okna, na nichž byly znázorněny hlavní osoby liturgické moudrosti a lásky dominikánské modlitby. Nebo nedočkavě na dveře sakristie, a hlavně tam; až přišel kněz-dominikán a hovořil k dětem, ale zdálo se, že čekají stále něco většího. U sakristie zazvonil zvonek a vyšel průvod. Arcibiskup v kněžské nádheře a před ním řada bílých mnichů. Byli mladí skoro všichni a v předních dvojstupech mezi italskými tvářemi se odrážely obličejy Indů. Byli to indiští domorodí dominikáni, ovoce misí římské dominikánské provincie.

Když průvod došel k oltáři, arcibiskup vystoupil na nejvyšší stupeň, obrátil se a s úsměvem se zahleděl na bílé duše u svých nohou. Hlasem prosyceným láskou jim řekl několik slov. Děti zmlkly, oči jim zaotřely jako ohníčky, a nejmenší - jako andílek - se vybatolilo po stupních nahoru: náruč mělo plnou květů. Podalo je arcibiskupovi, políbilo mu ruku, dívalo se bedlivě, jak arcibiskup kladl květy na oltář. Pak naklonilo hlavičku, aby ji velekněz požehnal a pohladil a s ručkama rozpraženými seběhlo radostně do klína mamínčina. Potom šlo další, třetí, až poslední, a všechny obětovaly květiny.

Byla to neděle po svátku bl. Imeldy, ta slavnost byla k vůli ní a děti obětovaly květy Bohu k její počtě. Rudé závěsy lemované zlatem, ohýbajícím se v žáru květnového slunce byly na hlavním vchodu, protože tu byla slavnost obětování květů, to je totiž podobenstvím života a smuti sestry Imeldy.

V blízkém Pantheonu leží mnoho slavných mužů, a mezi nimi světoznámý malíř Rafael Santi. Kolem hrobu přecházejí c zinci, ale bez modlitby na rtech. Na hrobě visí věnec. Ale květy jsou umělé a nevíš: pověsila je sem milující ruka, anebo veřejný

zřízenec na státní útraty? Včera, či před měsícem?

Vzpomeneš si mimoděk na obětování květů sestře Imeldě a marně zapuzuješ myšlenku, co vlastně určuje hodnotu lidského života. A do myšlenek mísí se ještě poslední akordy varhan, doprovázející arcibiskupa v bílém průvodě od oltáře posetého květy a v doznívajících tónech jako by se prolamovala melodie responsoria kněžských hodin: *Fallax gratia et vana est pulchritudo: mulier timens Deum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum* *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto* *Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému*

Imeldina láska

v nočních chvílích
jsem hledala toho, jež miluje duše má;
hledala jsem ho, ale nenašla.
Vstanu a budu chodit městem;
na náměstích a ulicích
budu hledat toho, jež miluje duše má.
Hledala jsem ho, a nenašla.
Našli mě ponocní, hlídači města:
„Neviděli jste toho, jež miluje duše má?“

Maličko od nich sotva jsem poodešla,
našla jsem toho, jež miluje má duše,
uchopila jsem jej, a nepustím...“
(Píseň Šalomounova, 3, 1-4.)

Imelda Lambertini byla dcera boloňského šlechtice Egana Lambertiniho. Skoro ještě jako dítě se stala sestrou druhého dominikánského řádu, tedy dominikánkou s přísnou klausurou. Celá její svatost je v tom, že umřela láskou a touhou po Bohu při svém prvním svatém přijímání. Tehdy jí bylo asi 13 let. Byla mladičká, proto je patronkou dětí přistupujících po prvé ke stolu Páně, i vůbec dětí milujících časté sv. přijímání.

Jelikož hlas Církve sv. - tak jako v dobách prvního křesťanství dnes zve naléhavě dětské duše k častému sv. přijímání, bude snad aspoň poněkud užitečné a zajímavé poznat něco ze života a smrti bl. Imeldy.

Je tak dávno, co se to všechno stalo; a tolik bouří přešlo místy, kde se to všechno stalo, že se zdá skoro nemožné vytvořit naprosto přesný obraz celé skutečnosti a krásy několika málo let života mladé boloňské komtesy. A pak - lidské slovo je jenom *znamením* skutečnosti a pro svou omezenost nemůže vyčerpat svým významem ani zdaleka to, čemu se říká život člověka, a v našem případě svatý dívčí život.

Podle zachovaných pramenů můžeme soudit, že Imelda Lambertini se narodila asi v červnu nebo v červenci roku 1321 v Bologni. Její rodina byla vznešená, mocná a bohatá. A říká se, že matka si ji vyprosila na Panně Marii. Jeden francouzský Imeldin životopis píše, že matka vzala dítě když se narodilo do svých rukou, pozvedla je k nebi a plna radosti pravila:

„Matko Boží, dalas mi ji; obětuji ji tobě, vezmi si ji.“ - A další události ukazují, že ji Panna Maria vyslyšela.

Dítěti dali jméno Imelda. Zdá se, že i to

jméno bylo od Boha, neboť je proroctvím o celém životě Imeldině.

I-mel-da - znamená: jdi - dávej - med -

A uvidíme, že Imelda skutečně rozdává med až do dnešního dne, ano, právě dnes. Med, mající v sobě všecko potěšení: Největější svátost oltární.

Všecky doklady svědčí o tom, že rodina Egana Lambertiniho byla rodina věřící, a proto šťastná.

Jsou-li jen nepatrné doklady o vnitřním životě této rodiny, tím četnějších důkazů se nám dostalo o ctnostech, které se jeví činností navenek: pomníky, v kamenech tesané nápisy, pamětní mince a pod. svědčí mnoho o Eganově velikomyslnosti, rozvážnosti, statečnosti anebo o štědrosti a dobrotě jeho choti. Byla to žena spíše tiché povahy, jež se cele věnovala svému muži a dítěti.

Viděla růsti Imeldu, jak rostou všechny ostatní děti. Někdy však se jí zdálo, že má v sobě její dcerka něco zvláštního.

Imelda rostla obklopena nádherou a pohodlím italského šlechtického života, odloučena od obvyklého ruchu a dobrodružství dětského zrání v nižších vrstvách. Byla vychovávána jako všechny šlechtické děti té doby: v komnatách, zdobených těžkými ko-

berci na kamenných stěnách a mramorových podlahách; pod stropy, do jejichž patriarchálních ozdob obohacených zlatem se jen s námahou dostávalo světlo malými okeními oblouky, tesanými z mramoru či bílého pískovce; obklopena chůvami a komornými, které ji doprovázely nádhernými sady, v nichž do zpěvu slavíků prudce začínaly voněti růže a chorobně bledé květy citroníků a oranžovníků, když s širých boloňských vinic tekl prostrannými podloubími do paláců večer. Starší zkušená paní ji učila dvorským způsobům, aby Imelda věděla jak se chovat, až bude moci jíti na hlučné slavnosti, plné naznačovaných tajemství dráždících zvědavost.

Více však než všechny tyto věci lákala Imeldu domácí kaple, v níž ztichle a usebraně hleděla na oltář. Hlavně od té doby, když matka a chůvy jí začaly vyprávěti první pravdy o Bohu a o jeho lásce; o pokoře a čistotě Panny Marie a o jejím skrytém životě; o pannách a princeznách, které zvábeny jejím příkladem odcházely do samoty milovat Boha nade všechno: celým srdcem svým, celou duší svou a z celé mysli své. Že taková věc je krásná, a že je to jako velký hlad, jenž pronikne sžíravou touhou celou lidskou bytost, když se člo-

věk rozhodne milovat jenom Krista Ježíše ukřižovaného.

A když jí řekly, že všichni lidé nežijí v paláci, a že je na světě mnoho bídy a bolesti, a že to všecko je proto, že Bůh je málo milován - rodila se v ní touha milovat, hodně milovat: tak, jak nikdo ještě nemiloval Ukřižovaného.

Když ji maminka naučila Zdrávas, modlila se jej často. Ale její hlavička byla plna sužujících myšlenek a srdce hořelo nepokojem. Oněch několik slov o bolesti, o nutnosti lásky, o Bohu, jenž čeká na nás, to vše jí nedalo pokoje. Rozhodla se již tajně - ani mamince to neřekla, ani staré chůvě že by šla za Ním, že by mu řekla potichoučku, že i ona je ochotna jej milovat tak, jak mu to dělá radost.

Ale kam jít? Kde je 'On? Kdo by jí to bez posměchu řekl? Maminka, či starý zámecký kněz?

Bylo to ve chvílce, jakých se naskytne dosti mezi matkou a dcerou, když tato začíná nacházeti ve svém životě tajemství a hledá, kdo by jí řekl pravdu, ale čistou, něžnou a laskavou. To dovede jen dobrá matka. A tak jednou Imelda, dospívající velmi brzy, schoulena na srdci matčině, slyšela mezi jiným i odpověď na své hle-

dání „Život je Boží dar. Naplní jej jen ne-
sobeká láska, vykoupená obětí. Ale hle-
dá-li k tomu člověk sílu, musí se odejít z u-
lice do kostela. Tam je přece na oltáři živý
Bůh, Ježíš Kristus ve svatostánku. S ním je
tam Panna Maria, Matka dobré rady, an-
dělé a svatí . . .“

Imelda věděla dosti. Od té doby ji pudila
neznámá síla k bílému Chlebu ve svato-
stánku, ale bylo to násilí sladké. Zdálo se
jí, že se v ní rozhořely palčivé plameny,
roze hvěné a bolestné, ale krásné a čisté.

A obrazy, jež začínaly plnit její mysl,
byly tak zvláštní, že by za nic na světě ne-
byla mohla říci, ve které staré knize je vi-
děla, ani kdy, ani jak. Přicházivaly a způ-
sobovaly, že uprostřed hry či uprostřed vý-
kladů starých chův najednou utichala a s
tváří politou sladkým leskem hleděla na
plameny, jež běhaly po těžkých kusech vo-
nicího dřeva, které hořelo ve velkém krbu.
Anelo, když minuly chladné deště, o samo-
tě se nořila do zurčení fontán a opojena
vůní vavřínu myslila, že všechno na světě
se stalo jako nová píseň.

A všechny sny končily stejně: Oltář, kněz
a v rukou knězových bílá Hostie - živý Bůh.

V Imeldě se probudila dívčí duše, poznala
krásu a zamilovala si ji. Je to prosté a při-

rozené: Imelda Lambertini začala mítí svou první a poslední lásku. Bylo jí málo let, to je pravda; ale jsou květy nejkrásnější, jež rozkvetou přes noc a zvadnou do večera. A také splní své poslání.

Na každého čeká v životě podobná chvíle. Volil-li člověk po prvé špatně, život mu strhá všechny sny a postaví ho před kruté rozčarování, z něhož ho zachrání jen něco pevného a nekonečně věrného: víra v Boha: že se o nás stará. Milovat člověka není hřích, miluješ-li ještě více Boha. Ano, je to krásné; ale není to všechno. Lidé odejdou, věci se ztratí a hovory skončí, zůstaneš sám. Loučení bolí a hlad je ještě větší než před začátkem a nezbyvá, než aby ses vrátil k tomu, od něhož jsi vyšel, jenž je začátek a konec, A a Ω . Neboť málokdo pochopil, že hořící keř v duši je místo svaté. Člověk je jenom kousek dobra a duše je zrozena pro celé.

Imeldu vedl Bůh krátkou cestou. Ze Sebe k Sobě. Její srdce bylo utišeno a zdálo se, že když Ho nalezla, nezbude než s Ním žít a hovořit. Ale nebylo tomu tak docela.

Boj o lásku

Přitiskni si mě jako pečetní prsten na své srdce,
jako pečetní prsten na své rámě,
protože mocné jest jako smrt milování,
silná jak peklo je láska.

Žár její - žár jest ohně, plamenů;
spousty vod té síly nemají,
aby uhasily lásku,
řeky jí nezatopí.

Nabídne-li kdo všecek svůj majetek za lásku,
dojde jen odmrštění.

(Pís. 8, 6-7.)

Budoucnost voněla před Imeldou jako čerstvě upečený chléb, jenž má býti nakrojen co nevidět a snězen. Neměla, co by ji svádělo, a myslila, že v sobě udusí všecko, co by ji odvádělo od svatostánku.

Stalo se však, že se někdy přistihla, jako by se mísilo do jejích vzpomínek něco cizího, studeného a temného. Něco, co nevedlo k oltáři; co jako šedivý prach napadlo někdy na její duši. Ženská povaha jí po-

věděla, že začíná boj o její lásku. Dospívala, chápala více život okolo sebe a začínalo se jí zdát, že i svět je krásný se svými věcmi. Že je příjemné býti mladá, bohatá a půvabná. Byla však statečná a ani jí nenapadlo, že by kdy mohla mít jinou lásku než tu, jíž teď žila.

Bylo jí asi deset roků, když se zhoršil její boj. Bratr Guido se oženil s Pinou Malavolti.¹ Až dosud žila Imelda s ním a s matkou téměř úplně odloučena od světa, ale teď se hodně změnilo. Bratr si přivedl mladou choť do svého otcovského domu, aby tu žili všichni pod jednou střechou, neboť jeho otec Egano, jsa ještě mlád a svěží, vedl správu rodinného jmění sám a nedal synovi samostatného podílu. Žili tedy pohromadě a svorně. Změnilo se jen to, že v domě zavládl rušnější život; mladičká nevěsta nemínila zanechat zábav a způsobu života, obvyklého v jejím rodném domě a s radostí vítala i v paláci Lambertinů své příbuzné a známé. Jemná matka Imeldina to viděla také ráda a ani otec neměl ničeho proti tomu. Na Imeldu se dívali všichni s láskou, ale všichni v ní viděli dítě, jež nerozumí ještě životu. A přece již tak dlouho byla Imeldina duše otevřena,

¹ Podle zachovaných dokladů bylo to před r. 1330.

tak dlouho již měla své vlastní tajemství. Možná, že o tom věděla jen matka, ale nechápala toho snad v plné hloubce.

Imelda pochopila, že se něco musí stát, a to hodně brzy. Pod žhavým italským sluncem proudí v žilách krev prudčeji a pokušení přicházela v zakuklení tak sladkém, že by nikdo neřekl, že jejich koncem je smrt, zvláště když mladým srdcem se tak často rozvlíne touha po štěstí, po okamžitém štěstí. V rušné společnosti se snadno zapomíná na oltář, a Imelda nemohla odejít, nemohla si vystavět někde v koutě zahrady jeskyňku, aby tam žila svému Bohu. Prosila Pána Ježíše, aby se něco stalo, co by jí pomohlo.

A Bůh jí pomohl. Stalo se to tak náhle, že to roztrhalo všechna vlákna, začínající poutat nebeskou svobodu Imeldinu. Massina, teta Imeldina, vstoupila do kláštera. Bylo to jako úder blesku za jasné oblohy, když se rozhlásilo, že uhlazená, jemná a půvabná komtesa Massina opustila všechno bohatství a hlučnou společnost, aby oblékla pokorné roucho klarisek a dala se na drsnou cestu pokání na usmíření hříchů všech lidí.² A nedala se zmásti ničím: byla hlu-

² Viz: „La Bienheureuse Imelda par une religieuse du même Ordre.“

chá ke všemu přemlouvání, jímž se snažili změnit její rozhodnutí příbuzní a známí. Konečně i dnes jsou ještě lidé a budou takoví stále kteří nechápou, že je marný každý lidský pokus, když Bůh zavolá někoho neodvolatelně pro své záměry, v jejichž splnění je jediné a největší štěstí duše.

Je v tom jakási záhada. Všichni jsme vábeni pravdou, dobrem a krásou, je to přirozený zákon. Každý křesťan dále ví, že Bůh je vrchol pravdy a krásy, že tedy není většího štěstí nad přátelství s ním; a přece je málo těch, kteří dovedou býti důslední v rozeznávání hodnot. Mnozí zůstanou u věcí menších. Ano, pronásledují ty, kteří jdou dále než oni. To je ten boj dvou království, inspirovaný někým, kdo je dnes právě tak zlý a lživý jako před sedmi sty lety, ano dávno před tím. Boj, jehož počátek sahá až k pádu prvních lidí, po němž bylo položeno nepřátelství mezi hadem a ženou.

Když teta Imeldina Massina se stala milovnicí sestry chudoby v řádě sv. Františka a sv. Kláry, Imeldě začínalo vzcházeti též světlo. Bude nutné odejít.

Je zajímavé, že celý tento boj, který byl skryt jejímu okolí, Imelda prodělávala skoro sama. Její otec byl málo v rodinném kruhu. Byl význačnou osobou a měl důle-

žité místo ve správě Bologně. Skoro víc než s otcem stýkala se Imelda se svými třemi strýci kněžími, z nichž jeden se jmenoval P. Napoleone a dva ostatní byli domini-kány: P. Edigio a P. Guglielmo. Ti chodili navštěvovat časem Imeldu, či jak jí důvěrně říkali svou Beldu. Imelda je jméno, jež do-stala již na křtu, neboť v té době nebylo ješ-tě zvykem měnit jméno při vstupu do řádu, jak je tomu dnes. Jméno Imelda se v Bologni vyskytovalo často, i v samé rodině Lambertinů.

Egana, otce Imeldina, vzdalovalo z rodi-ny i to, že byl volán jako starosta do sou-sedních měst v okolí Bologně, kamž odjíž-díval sám a rodinu s sebou nebral. Byl svědomitý a celý svůj čas věnoval lidem, kteří mu dali do rukou správu své obce.

Žily tedy doma většinou s matkou, v ti-chu a ústraní, než se Guido oženil. Kroni-ky prvých životopisců Imeldiných se ob-divují přímo palčivé zbožnosti dítěte, kte-rou jako by byla vyssála z prsů matčiných, a jen tak si vysvětlují div milosti Boží, který v ní uskutečnila Prozřetelnost za tak kratičký čas. Píší, že Imelda byla od ma-lička jemná a vážná, ráda poslouchala pří-běhy ze života svatých a ve svém úsud-ku projevovala neobyčejnou zralost rozumu. Matka ji vodila často na slavné bohosluž-

by, jež tehdy byly skoro denně. Naslouchaly spolu recitování a zpěvu společných kněžských hodin, a v prázdných chvílích si dítě opakovalo útržky žalmů, zachytivších se v dětské paměti.

Byl to zázrak? Nebo jen dobrá výchova? Snad oboje. Rozhodla-li se Imelda tak mladá pro život v klášteře, nebylo to v té době nic divného.

Sv. Marketa Uherská, dcera uherského krále Bely IV., učinila právě tak. Stará čtyři roky je dána rodiči k sestřám druhého řádu dominikánského a v sedmi letech plna radosti obléká hábit.

Blah. Zdislava, dominikánská terciářka, světským jménem hraběnka Berková z Moravy, zasvěcuje se Bohu již jako dítě. Neměla ještě sedm roků a utíká z domu do lesů, aby tam mohla žít jenom Bohu.

Právě tak mladá vstupuje do kláštera ct. sestra Eufemie z Ratiboře, knížecí dcera, jež umřela roku 1359 v pověsti světice jako převorka dominikánského kláštera v Ratiboři.³ Byla vrstevnicí bl. Imeldy. Měla tedy Imelda dosti vzorů, věděla-li ovšem o nich. Zachovala se však hrdinsky, když k její duši dolehl hlas Boží.

³ Viz: Eufemia, P. Pius Bazan O. P., Albertus-Magnus-Verlag, Vechta.

Nalezený domov

„Pověz mi ty, jehož miluje duše má,
kde pásáš, kde odpočíváš v poledne;
bych nemusila se toulat za stády tvých druhů
„Nevíš-li, ó nejkrásnější ze všech žen,
vyjdi a kráčeť po stopách stád...“
(Píseň 1, 6-7.)

Všecky tyto věci zrály pomalu a bolestně v duši Imeldině. Lidem se příliš nesvěřovala, neboť i ten nejvěrnější může zradit, a pak je bolest člověka větší pro zklamání. A z rány v srdci vyteče krve ještě víc. Zato prodlužovala své chvíle před svatostánkem. Byla rozhodnuta jít do kláštera, ale nevěděla, do kterého. V Bologni jich bylo dosti, ale byly různé povahy. Snad zjevila milost Boží Imeldě také to, že

je důležité najít *svou* řeholi, odpovídající spíše její povaze a touze. Měla jíti snad prostě za tetou Massinou ke klariskám?

Imelda chodila často do dominikánského kostela. Měla tam dva strýce, kteří podobně jako tetu Massina opustili bohatství a stali se prostými bratry kazateli-dominikány. P. Guglielmo Lambertini byl příbuzný se strany otcovy, P. Edigio Galuzzi se strany matčiny. Nemáme důkazů popírati, že tito dva vzorní kněží neměli vlivu na volbu své neteře.

Bylo tomu teprve sto let od té doby, co žil a zemřel v Bologni sv. Dominik. Požehání těchto událostí naplňovalo Bolognu dominikánským duchem. Bylo tam šest ženských klášterů dominikánských v době bl. Imeldy: klášter sv. Anežky, sv. Jana Křtitele, sv. Matěje, sv. Lukáše, sv. Marie Magdaleny ve Valdipietře, sv. Petra mučedníka a pravděpodobně sv. Maria Nuova. Několik jiných se chystalo přijmouti dominikánské stanovy.⁴

Dokud sv. Dominik žil, dával Bologni ve svých kázáních a duchovních vedeních ovoce svého života. Když zemřel, dal jim i své tělo. Byl pohřben v Bologni. Jeho

⁴ „La beata Imelda Lambertini, domenicana; P. Tom. Alfonsi O. P., Bologna. Cap. IV. pag. 51—52.

mramorový hrob na oltáři boční kaple dominikánského kostela v Bologni zdobili největší výtvarní umělci Itálie.

Kolikrát asi klečela Imelda před ostatky sv. Dominika, kolikrát asi sledovala svými zraky postavy svých strýců, když se ubírali z kůru za hlavním oltářem v průvodu s ostatními řeholními bratry k náhrobku svého duchovního otce, aby tam zpívali antifonu „O lumen Ecclesiae - O světlo Církve“. A když se zpívalo a kněz obcházel náhrobek s hořícím kadidlem, jak vroucně se asi mísily do stoupající vůně touhy a modlitby Imeldiny, v nichž prosila Boha, aby i ona našla již brzy nový domov. A stalo se.

Imelda se stala dominikánkou. Byla sestrou II. řádu v klášteře sv. Magdaleny ve Valdipietře na předměstí Bologně, třebaže v klášteře sv. Anežky měla svou příbuznou už sestrou dominikánkou.

V životě Imeldině byl skryt rys samoty a lásky k eucharistii. Snad si toho nebyla ani plně vědoma, ale bylo to pravda. Teď, když začínala býti řeholnicí, splnilo se jí to dokonale. Samota to je zřejmé. A eucharistie? Také.

Dominikánský duchovní život má zvláštním způsobem svou základnu v nejsvětěj-

ší svátosti oltářní. Je to odkaz sv. Domini-
ka, o němž čteme, jak miloval mši svatou,
s jakou vroucností ji sloužil: o tom, jak
trávil celé noci v kostele, a když ho zmoh-
la únava, jak jen na okamžik si dopřál
spánku opřen hlavou o oltářní kámen. Za-
ložil-li potom řád bratří kazatelů, musel
mu dáti eucharistickou základnu. Kázání
je hlásání slova Božího - života a lásky
Ježíše Krista, jak je to uloženo v evange-
liu. Eucharistie není nic jiného než vtěle-
ná druhá božská osoba, tedy také Slovo
Boží, ale pod jinou způsobou. Aby bratr
kazatel mohl hlásat slovo Boží psané, tak
aby duše poznala, že jí dává Cestu, Prav-
du a Život, musí býti jeho duše naplněna
a oživena tím, co káže. A této nadpřirozené
plnosti se mu dostává ve svatém přijímání.
Eucharistie je jako žhavý uhel, jímž kdysi
očistil anděl rty prorokovy, aby mohl hlá-
sati slovy Božími pokání a naději vyvole-
nému národu.

Dominikánský poměr duše k nejsv. svá-
tosti určil vědecky, theologicky a mystic-
ky největší syn sv. Dominika, sv. Tomáš
Akvinský. Jeho modlitby a hymny o Eu-
charistii se staly majetkem a mluvou celé
Církve svaté.

Jeho spisy byly základem duchovního ži-

vota celého dominikánského řádu, a téměř okamžitě přinesly ovoce v Německu ve vynikajících dominikánských mysticích, jako byl mistr Eckehart, Jan Tauler a lahodný Jindřich Suso (1295-1366). Jsou skoro všichni vrstevníci bl. Imeldy a měli veliký vliv na duchovní výchovu ženských dominikánských klášterů. Kroniky těchto klášterů, většinou z doby Imeldiny, zachycují v dětské prostotě celý život sester Imeldiny doby a pomohou nám pochopit i její život v klášteře.

Náš úvod k dominikánskému životu Imeldinu by nebyl úplný, kdybychom se nezmínili ještě o sv. Kateřině ze Sienny. Pocházela z chudičké rodiny. Jako je sv. Dominik „laskavým, sladkým otcem“ dominikánského řádu, tak sv. Kateřina se může zvátí starší sestrou nebo matkou bratří i sester kazatelského řádu. Vytvořila tak krásné spojení činného života a mystiky dominikánské, že v jejím životě a díle najde pro sebe mnoho, ano všecko, každá sestra dominikánka: její kontemplace byla tak hluboká, že je vzorem druhému řádu; třetí řád má v ní příklad učitelky, ošetrovatelky nemocných a sirotek a ostatních činností sociálních, poroučených láskou k bližnímu pro Ježíše umírajícího za

nás na kříži. V šestnácti letech se stává dominikánskou terciářkou po velikých bojích s rodinou, okolím a se sebou samou.

Její život byl vtělená láska k Bohu, k Církvi a k bližnímu. Eucharistie jí byla vším.⁵ Často nepožívala od Popeleční středy až do Nanebevstoupení Páně jiného pokrmu než nejsvětější svátost. A vypráví se, že Spasitel se jí dal napít své drahocenné krve ze svého otevřeného boku. Zemřela ve věku 33 let (roku 1380).⁶

Neuměla čísti ani psáti, proto Bůh sám ji naučil recitovati kněžské hodinky, a to latinsky. Napsala, vlastně nadiktovala krásný Dialog a mnoho listů, v nichž se obráží darovaná moudrost Ducha svatého, neboť Kateřina neměla žádných škol. Každý list její končí výkřikem: „Zůstaňte ve svaté a sladké lásce k Bohu! Ježíši sladký! Ježíši Lásko!“

Vidíme tedy, že sv. Dominik nezklamal eucharistické touhy Imeldiny, zavolav ji do svého řádu.

⁵ Dialog sv. Kateřiny.

⁶ Život sv. Kateřiny Sienské, Dobré dílo, St. Říše.

Ze života a modliteb sester kazatelek

„Toto jest přikázání mé, abyste se milovali, jako jsem miloval vás. A nikdo nemá větší lásky než je ta, že položí život svůj za své přátele.“

(Jan, 15, 12-13.)

Celý řád kazatelský se skládá ze tří řeholních společností: bratří, sester (II. řádu) a členů třetího řádu, jimž stojí v čele velmistr řádu nebo generální kapitula jako nejvyšší hlava, podléhající svaté Stoli-ci.“ (Stanovy bratří, n. 8, § 1, Řím 1932.)

Sestry druhého řádu bratří kazatelů tvoří řeholní řád, založený sv. Otcem Dominikem. Jeho údové mají slavné sliby, žijí v samostatných klášteřích podle řehole sv.

Augustina a stanov, sestavených pro ně řádem bratří kazatelů; usilují o dokonalý křesťanský život, a tak naplňují svatou účinností práci svých bratří“ (Stanovy sest. II. ř., n. 5, Rome 1930).

„Poustý a tichý kanovník z Osmy ve Španělsku“, tak nazývají současné dějepisné prameny sv. Dominika,⁷ chtěl založit apoštolský řád bratří. Okolnosti ho donutily založit napřed řád ženský. Stalo se to roku 1206 v Prouille v jižní Francii.⁸ Shromáždil v klášteře konvertitky, jednak aby je zachránil ze společnosti plné bludů, jednak aby mu pomáhaly v apoštolátě svou činností mezi dívkami, a to především svými modlitbami.

Žily podle řehole sv. Augustina a podle stanov, vypracovaných sv. Dominikem. Stanovy byly potvrzeny roku 1236 pod názvem „Stanovy sv. Sixta“, neboť byly adresovány klášteři sv. Sixta v Římě, zbudovanému roku 1218 podle Prouille. Dějiny kláštera sv. Sixta souvisí s životem bl. Imeldy, neboť Imelda žila v klášteře, jenž byl obrozen a upevněn v řeholní kázni sestraní dominikánkami, které přišly do Bo-

⁷ Viz Scheeben, Der hl. Dominikus, strana 64...

⁸ Dějiny založení, vylíčení života v klášteře, a pod. líčí kniha „Notre Dame de Prouille“.

logně z římského kláštera svatého Sixta.

Stanovy sv. Dominika, jejichž text se nám zachoval v bulle papeže Řehoře IX. z října roku 1236, ukazují obraz řeholních ideálů sv. Patriarchy. Uvedeme z nich několik bodů:

„Věrné zachovávání řehoře, tří slibů, trvalá zdrženlivost od masa; půst od Vyvýšení sv. kříže (14. září) až do velikonoc. Ustavičné mlčení, chudičké a hrubé šaty, tvrdé lože, odpočinek a spánek bez svlékání hábitu. Každodenní vyznávání přestupků předpisů pro společný život na kapitulou; přísné odloučení od světa (klausura), ruční práce, rozjímání a recitování božského officia. Konečně předpisy pro bratry, kteří se měli starati o majetek sester a o jejich duchovní život.“

Byly by to spíše body, jež vysvětloval v čas potřeby sám sv. Dominik. Po jeho smrti počet klášterů vzrostl a bylo nutné určití přesně i podrobnosti předpisů, aby se uchovala jednota. Učinili to generálové Humbert de Romanis, bl. Jordán, sv. Rajmund Penafort a Johannes Teutonicus. To se stalo ve XIII. a XIV. století. Imeldin život spadá do proudu těchto organizačních snah.

Život sester byl prostý: ne psát knihy a

listy, ne býti dobrou pracovní silou, nýbrž dokonalé a úplné obětování sebe: holocaustum - celopal, to jest obět, která shoří celá na oltáři mimo město tak, aby z ní nic nezůstalo, jak byl předpis ve Starém Zákoně.

Tak plyne den jak den; zdánlivě šedý a nechutný, ve skutečnosti však každý den je „novou slokou písně lásky a poznání, jež bude ukončena a začata Věčností.“ Hle pořádek takového dne:

Je půlnoc. Zvon zazní a za chvíli v naprostém tichu se otevrou tiše dveře cel a z nich neslyšně vycházejí bílé postavy sester, staví se v matném světle lampičky u mariánského obrazu v řadě po obou stranách chodby a recitují mariánské hodinky. Pak jsou v kůru kněžské hodinky, obyčejně celé zpívané.

Když jsou modlitby u konce, ztichne všechno a sestry se odeberou k odpočinku. Některé se však modlí dále. Je to dovoleno. A tak, zatím co svět spí nebo hřeší, uprošují tu Boží spravedlnost v soukromé dobrovolné modlitbě: buď schouleny ve tmě na svém místě, buď klečíce s hlavou ve dlaních opřeny o železnou mříž, jež dělí kůr od kostela, nebo se vrhají na zem ke zvláště úpěnlivé prosbě.

Pak odcházejí jedna po druhé a v hluboké úkloně vrhnou ještě poslední pohled na oltář s Nejsvětějším a na věčné světlo, jež rozlévá matné a neurčité stíny do ticha kostela a je nedokonalým obrazem jejich lásky: neboť hoří před oltářem a venku je noc nad světem.

Ráno začíná den církevní ranní modlitbou (prima) a čtením kratičkých životů svatých (martyrologium): prosba, a vzor těch, kteří již zvítězili. A je toho třeba, neboť zkoušky a pokušení jsou těžká.

Pak rozjímání. Některé sestry pracně u-sebírají mysl, jiné jsou uprostřed cesty, a jiné věc, kterou zná jen Bůh se noří svým rozumem do nazírání, kontemplace věčné pravdy. Bezprostředně následuje mše sv. Chorální zpěv je úsečný a strážlivý, a pomáhá duši připravit se na největší tajemství života a smrti, lásky a nenávisť, na svaté přijímání. Tady je střed, východ a návrat řeholního života.

Po mši svaté po kratším občerstvení každá se odebere ke své práci, a ať je jakákoliv, řeholnice ji posvěť. A práce posvěť jí.

Před polednem je vzývání Ducha svatého (tertia) a polední modlitba (sexta). Po obědě je krátký čas společné zábavy: nic

není roztomilejšího než hlouček sester, v němž starší poučuje mladší a všechny občas jsou strženy nakažlivým smíchem, jenž svědčí o tom, že nemají, co by je tížilo.

Odpoledne je rovněž začato modlitbou (nona, vesperae); a za celý den pak děkují sestry při zpěvu večerní modlitby (completorium).

Po modlitbě se utíkají do ochrany Panny Marie zpěvem „Zdravas Královno“ za předepsaných obřadů a pozdravují svého otce svatého Dominika. Ztrávily den jako dobré dcery, neboť on byl „mužem modlitby“.

Světa shasnou, sestry odcházejí v řadě se svých míst a ještě poklekají před matkou-představenou, aby jim - než přijde úplná noc - požehnala. A zatím co žehná duším, z jichž správy bude od ní chtít jednou Bůh počet, neboť jsou jeho, čte v jejich mladých očích o úplném štěstí a naprosté věrnosti.⁹

Čas mezi modlitbou v kůru je vyplněn různým způsobem. Buď sestry mohou býti ve vlastní cele a o samotě se vzdělávat v duchovním životě nebo v Písmě svatém. Nebo pracují ve společných místnostech (laborerium). Práci řídí ustanovená sestra (magistra operis). Práce je různá.

⁹ M. M. Davy, *Les Dominicaines*, chap. III.

Provinciál toulouský nařizoval roku 1340 tedy krátce po smrti bl. Imeldy - aby se sestry věnovaly hlavně předení a tkaní látek z vlny. Látka měla býti jednak na hábity sester, jednak pro chudé, jichž žilo mnoho z almužen kláštera.¹⁰

Ve století XIII. a XIV. bylo důležitým zaměstnáním sester opisování rukopisů. Byly to knihy hlavně pro kůr a pak knihy o duchovním životě. Těch však bylo málo, a proto nejčastěji sestry četly z kříže, jenž je knihou stále otevřenou a přístupnou.

Život sester, hodnocený po stránce vnitřní a duchovní, je plný obětí. Je nutné svléci všechno osobní a nápadné; učiniti mnoho ústupků lidem, s nimiž se žije. Ano, je nutno míti přátelský poměr k nim všem, pokud to je v lidské moci. Dlouhé roky soužití ztěžují tuto oběť, jejímž zakončením je smrt; síly dá jen nadpřirozená láska, pomáhající již na zemi uskutečniti obcování svatých.

Poněvadž i sestry kazatelky mají míti základní dominikánský rys; lásku k pravdě (*caritas veritatis*), v jejich duchovním životě musí se zdůraznit a rozvíjet stránka rozumová. Řešilo se to tak, že profesori řádových škol docházeli k sestrám a před-

¹⁰ Notre Dame de Prouille, pg 78.

nášeli jim soustavně theologické i filosofické otázky, zasvěcovali je do ducha rá-
dové liturgie a podobně. A jako ani laik
nemůže vésti (normálně) vyšší duchovní
život bez duchovního vůdce, i sestry měly
své zpovědníky. Bylo též nutné hodně zdů-
razňovati dobrý vzájemný příklad a četby
životů svatých.

Pomůckou k dobrému životu v klášteře je
klausura¹¹ a mlčení. Klausura odloučení
od hluku světa a od rušivého vlivu lidí;
mlčení přerušování styku s nejbližším oko-
lím a se sebou samým. Jsou nutnou pod-
mínkou ke kontemplaci, jež je důležitou
složkou dominikánského života. Vyžaduje
si ticho venku i v duši. A tak, třebaže kláš-
ter působí dojmem vězení svými mřížemi,
přece v něm žijí lidé, osvobození ode vše-
ho, i od sebe samých, což je největší. A ten-
to život je znamením moudrosti, neboť „kdo
je moudrý“, praví Goethe, „zbaví se všech
zájmů, jež tříští jeho síly“

Než, není to moudrost sobecká, podle
níž člověk hledí jen na sebe a opouští o-
statní, místo aby žil dobře mezi nimi?

¹¹ O klauzuru viz „Růži dominikánskou“, 1936,
číslo leden a březen; článek „Klausura“ napsal Br.
Ambr. Svatoš O. P. Tento časopis podává zprávy
o celém dominikánském životě, hlavně pro terciá-
ře; adresa: Olomouc, Slovenská 14.

A odpověď: obětování sebe není sobectví, nýbrž hrdinství. Není to však ztráta pro společnost lidskou?

Ne, protože toto obětování je za ni.

A tolik nepochopení je mezi lidmi, protože klášterní brána je začátkem čehosi věčného, co člověk nechápe bez milosti Boží.

Stojíš před branou kláštera II. řádu s přísnou klausurou a myslíš si: hle, podobenství smrti. Vchází se jenom tam; a vejdeš-li, nalezneš nebe nebo peklo: podle toho, jak bude tvé srdce věrné. I dominikánský hábit je symbolem podobným: barva bílá a černá: čistá láska vykupovaná pokáním: Život vykupovaný smrtí. Neboť při každé oběti v člověku něco umírá.

Vstoupí-li dívka za tuto bránu, dostane nový šat a pozná, co má v sobě dobré, nezná však všecko, co je v ní špatné. Umírá-li jako svatá sestra, pochopila, co je v ní špatné, ale nepočítá, co má dobrého: snazší je totiž počítat, čeho je méně.

V noviciátě se seznamuje s řádovým životem a chce-li Bůh prochází zkouškou povolání a různým očišťováním. Toto může býti někdy přímo hrozné, kdy i nejlhostejnější věci a slova se zdají míti znamení prokletí a duše si připadá jako Kain. Až

Bůh chce, zmizí všecko. Duše se naučí býti sama. Je vedena spíše soudem rozumu než citem a náladou. Ustupuje rušivá převaha obrazivosti, a duše se vzdělává rozjímáním (meditace); a čeká na pozvání Boží ke stolu věčné Pravdy, k nazírání (kontemplace) na První Pravdu, jež jest předmětem naší víry, cílem všech našich tužeb a činů a táhne srdce naše k věčné lásce a k obětem, jež z ní plynou. (II-II, 4, 2, 3.) Neboť kde není pravdy, není ani dobra ani krásy. Ovoce kontemplace je pokoj a radost. Duše očištěna vstupuje do řad těch, kteří přišli z velikého utrpení a umyli roucha svá a zbílili je v krvi Beránkově. Proto jsou před trůnem Boha a slouží mu dnem i nocí. Nebudou již lačněti ani žízni . . . neboť Beránek . . . bude je pásti a dovede je k prameni vod živých a Bůh setře každou slzu s očí jejich. (Apok. 7, 14-17.)

I kdyby neměl klášter jiného účinku než zdokonalení jednotlivce, měl by již své sociální poslání, poněvadž prospívá některým členům společnosti. Ale sociální poslání kláštera je širší.¹²

Již přirozeným zákonem je člověk vázán býti poddán Tomu, od něhož je on sám i

¹² Hyer. Wilms O. P. Das Beten der Mystikerinnen.

všecky věci, kterých užívá. Ale neuznávají ten zákon všichni. Z milosti Boží postřehují toto porušení spravedlnosti některé duše a odcházejí žítí jenom Bohu v oběť za ty, kteří žijí jenom světu a sobě. Tyto obětované duše v ústraní kláštera děkují Bohu za všechno a za všechny - odprošují ho za urážky chválí jeho dokonalosti a milosrdenství - prosí o nové dary. Toto všechno dělají hlavně modlíce se slavnostně úřední modlitbu Církve svaté, kněžské hodinky, breviář. Je to účast na životě v nebi.

A tak před tváří Boží nikdo neusíná bez znamení kříže, nikdo nevstává bez modlitby, nikdo nepracuje bez vzývání Boha. Dělají to za něho ovšem jiní, pro jejichž modlitby často Bůh dovoluje hříšníkům žít, aby měli čas se obrátit.

Tyto sestry tedy dělají více, než kdyby šly mezi lidi a upracovaly se až k smrti odstraňováním bídy ve světě. Neboť lidstvo je nemocno porušením řádu hodnot, což je nemoc duše. A duši uzdraví jen milost Boží.

Proto je nutné, aby i dnes byly duše, jež chápou tajemství Ježíše Krista ukřižovaného, jež by chtěly spolu s ním přibíty na kříž, pokračovati touto cestou v jeho díle vykoupení duší, jež umírají na věky.

Tak bude snadná i sociální reforma. Ale „bez prolítí krve není odpuštění“. Neboť: „V pravdě, v pravdě pravím vám, jestliže obilné zrno padající do země nezemře, zůstane samo, zemře-li však, přinese veliký užitek.“ (Jan 12, 24-25.)

Touha a čekání

„Zapísaám vás, dcery jerusalemské,
milého mého jestliže najdete,
řekněte mu, že láskou hynu (5, 8).

„Ať přijde můj milý do mé zahrady
a jí její rozkošné ovoce -.“
(Píseň, 5, 1.)

Jak splnila Imelda veliký ideál dominikánského života, když se stala sestrou II. řádu ve Valdipietře?

Klášter sv. Magdaleny ve Valdipietře sahá svou minulostí až ke sv. Dominiku. Roku 1218 poslal sv. Dominik do Bologně bl. Reginalda, aby řídil tamní mužský klášter. Bl. Reginald byl svatý a nadšený kazatel, miláček Panny Marie a vysokoškolských

studentů a profesorů v Bologni.¹³ Hrnuli se za ním do řádu v takovém počtu, že boloňský klášter ani nestačil.

V téže době žila v Bologni mladá šlechtična Diana d'Andaló, jež měla za duchovního rádce sv. Dominika. Za jeho nepřítomnosti v Bologni vedl ji bl. Reginald svými radami. Měla jich zapotřebí, neboť se proti ní postavila celá její rodina, protože se rozhodla vlivem bílých řeholníků pro život v klášteře, ano, vystavěti klášter ze svého podílu, jenž jí připadal z otcova jmění. Zvítězila však a již roku 1223 vystavěla klášter a žila v něm s pěti družkami. Pomáhal jí však ne již sv. Dominik, na jehož radu to vše činila, nýbrž jeho první nástupce v řízení řádu, bl. Jordán Saský; listy, jež v této těžké době Dianě psal, jsou plny nebeské lyriky a nadpřirozené lásky, jíž ji podporuje v obtížném boji.

Počet jejích družek rostl. Z Říma, z kláštera sv. Sixta, o jehož založení jsme se zmínili, přišly čtyři sestry dominikánky, za-

¹³ Bl. Reginald byl doktorem a profesorem práva na Pařížské akademii, pak církevním hodnostářem v Orleáně. Uzdraven byv zázračně P. Marií, která mu též řekla, že dominikáni mají přibrati ke svému hábitu ještě škapulíř, vstupuje do téhož řádu. Umřel „naplniv v krátku časy mnohé“ po životě plodné práce r. 1220. (Brev. O. P.)

svěcené již do řádového života, aby nový klášter naplnily pravým řádovým duchem. Dvě z těchto čtyř jsou dnes prohlášeny za blahoslavené: bl. Cecilia, bl. Amata a s nimi i bl. Diana, zakladatelka kláštera. Vidíme, jak opravdově chápaly sestry svůj život.

Po smrti Dianině se sestry stěhovaly jinam. Vystavěly nový klášter sv. Anežky přímo v městě, v Bologni. Jednou nepřímou větví, vzrostlou z tohoto kláštera, byl i klášter Valdipietra, do něhož vstoupila Imelda.¹⁴

Známe i jména sester, jež byly v klášteře, když tam Imelda vstupovala. Dokonce i jméno kněze, jenž byl u nich kaplanem; jmenoval se frà Aldrovando. Kapitulní akta z roku 1331 mluví o 22-23 sestrách, jež měly již slavné sliby. Převorkou byla tehdy s. Beatrice Acarisi; Jacopa di Castello byla představenou novicek. Celý klášter patřil pod pravomoc boloňského biskupa. Ze všech sester totiž patřily tehdy pod přímou pravomoc řádu jen sestry u svaté Anežky.

Tam tedy - u sv. Magdaleny ve Valdipietře byla jednoho dne Imeldina obláčka. Dnes je velmi těžké stanovit přesně rok,

¹⁴ P. Tom. Alfonsi O. P.: La beata Imelda Lambertini, pg circa 65—77; 81.

měsíc a den Imeldiny obláčky, přesnou délku jejího života v klášteře a podrobnosti o její smrti z klášterních dokladů. Neboť roku 1485 byla zničena požárem kniha s příslušnými záznamy. Dovídáme se o tomto neštěstí z t. zv. „Knihy převorck“, jejíž rukopis je chován v městské knihovně v Bologni pod číslem 994. Tam se čte poznámka, že knihy byly dány do ochrany jakémusi Jovanimu, jenž byl zástupcem a protektorem kláštera, a u něho že nešťastnou náhodou shořely: „Zmíněné knihy byly pro nás - píše se v poznámce velmi důležité a jejich ztráta způsobila a působí velké škody nám, ubohým sestrám od sv. Magdaleny. Byla mezi nimi i t. zv. kniha „delle Matricolle“, v níž se zapisují jména, rok, měsíc a den, kdy byla která připuštěna k obláčce a jak po roku zkoušky složila sliby do rukou matky převorky v kapitulní síni, za přítomnosti celého konventu Bylo to roku 1485 . . .“

Obecně se má za to, že Imelda vstoupila do kláštera roku 1331. Zdá se to potvrzovati i ta okolnost, že v „Memoriálech“ města Bologně čteme, že 7. června 1331 se Egano Lambertini, Imeldin otec, zavázal splatiti do měsíce jakémusi Tomáši Donumdei z Florencie 200 boloňských lir. Jde

zřejmě o dluh učiněný na rychlo, a to hodně veliký, neboť 200 boloňských lir byla na tu dobu hezká částka. Maně se vtírá myšlenka, nepotřeboval-li Egano těchto peněz na věno Imeldino, jež jí musil vyplatiti, když vstupovala k sestřám.

Pro akt přijetí řeholního roucha byly již tehdy zvláštní obřady. Podle starých liturgických knih a podle klášterních kronik¹⁵ můžeme si sestaviti asi takový obraz Imeldiny obláčky:

Kláštevní zvon svolal všechny členky kláštera do kapitulní síně, místnosti to, kde sestry jindy na sebe žalují veřejně své přestupky řeholního života.

Žadatelka se položí na zem a s rukama rozpjatýma v podobě kříže prosí o „milosrdenství Boží a řádu“.

Pak vstane, a převorka jí vyloží, k čemu ji zaváže splnění její prosby: „Milosrdenstvím Božím si můžete býti jista, neboť Bůh je to, jenž vás vede do řehole. Řád však vám klade určité podmínky. Nesmíte míti kanonických překážek a musíte věděti, co na sebe berete. Budete vázána poslušností. To znamená, že se vzdáte své svobody a

¹⁵ Viz staré „Processionarium S. O. P.“; dále „Histoire du Monastère de Prouille pg 66 etc; „Eufemia von Ratibor“, P. Bazan O. P., s. 42 ... a j.

vlastní vůle. Budete vázána k chudobě. Nic nebudete míti svého; představená vám bude moci vzíti i dáti, co se jí bude zdáti pro vás prospěšné. Bez ní nebudete směti nic dát, nic přijmout. A když se vám dají, budete nosit chatrné šaty a zřeknete se mnohého pohodlí. Budete posvěcena svatou čistotou, a to nejenom těla, nýbrž i mysli. Věci toho druhu se vám ztratí, takže v této věci nesmíte na sebe hledět ani jako na člověka, nýbrž musíte býti jako dřevo nebo kámen, abyste se stala jako anděl.

Budete vázána k modlitbě, kdy jiní lidé spí; k postu, kdy jiní lidé žijí v hojnosti. Budete-li však nemocna, představená má moc poskytnouti vám příslušné úlevy.

A i když všechno věrně splníte, i potom se vám může dostat pokárání, ponížení a nedocenění, což musíte trpělivě snášet. Zůstanete-li však opravdu věrná, slibuji vám jménem Božím jako odměnu život věčný. Chcete?“

Po kladné odpovědi žadatelčině sestry zpívají: „Pojď, snoubenko Kristova, přijmi korunu, kterou ti připravil Pán, tvůj božský Snoubenec. Pojď, opusť svět, odluč se od pozemských radostí! Pojď, dej se na cestu ctnosti a zapomeň na to, co opouš-

tíš a pusť se za tím, co je před tebou.“

Ustřižené vlasy padnou k zemi a převorka obleče ji do bílého hábitu s liturgickou prosbou, aby „Pán ji oblékl do šatu spásy a zachoval ji svou milostí bez poskvrny...“

Podávajíc jí řemen s růžencem, prosí, „aby v jejím těle Pán uhasil všecku žádostivost tohoto života, tak aby ji láska vedla stále k poslušnosti rozumu...“

Při škapulíři praví: „Přijmi, dcero, škapulíř svého řádu. Je to nejdůležitější část oděvu a s nebe seslaný důkaz Mateřské lásky, s níž nejblahoslavenější Panna a Rodička Boží Maria se ujala kazatelského řádu a skryla jej pod plášť své ochrany. Chladivým stínem bude tě chrániti tento šat proti žáru vášní a až do smrti bude ti ochranou proti útokům d'ábla a proti nebezpečím života.“

Když převorka dává žadatelce černý plášť (kapa), zdůrazňuje, že je to symbol pokory a pokání. Jako pod ním ztajena běl hábitu, tak musí ona tajit pokorou své dobré skutky, aby se nemusila objevit v hodině smrti před svým soudcem s prázdnýma rukama. Domýšlivost a pýcha by pokazila lesk její čistoty.

Nejdojemnějším obřadem je kladení závoje, jenž je znamením zasnub s Beránkem,

vtiskujícím na čelo pečeť nevinnosti, která má býti jedinou krásou řeholnice; modlitba praví: „Odevzdávám ti, dcero, tento závoj, aby byl na tvém čele znamením usebranosti, panenství a svatosti; ochranou proti lidem a ustavičnou upomínkou na poslušnost, jíž jsi teď povinna Kristu Ježíši. Nos jej tak, aby zůstala bez poskvrny tvá duše, již teď v duchu pokání zasvěcuješ Božímu Synu!“

Dnes se dává při obláčce též nové jméno na znamení, že začíná nový život, ale v době bl. Imeldy to ještě nebylo zvykem. Po obláčce dávají řeholnice nové sestře políbení pokoje, čímž ji přijímají do své společnosti.

*„Zahrada uzavřená jsi, sestro má, snoubenko, zahrada uzavřená, pramen zapečetěný -“
(Pís. 4, 12).*

mohl říci Pán nyní o bl. Imeldě. Žila svůj řeholní život jako ostatní. Statečně, neboť statečnosti je třeba, když duše přestává žít z pozemských věcí a začíná žít z Boha: z víry, naděje a lásky. Útočištěm je jen svatostánek, odpovědí na všechno je úsměv a důvodem k úsměvu je nejkrásnější Nejsvětější, jenž se na nás ustavičně dívá s láskou.

Imelda, říkají životopisci, byla brzy svým sestřím vzorem. Jak v práci, tak, a to hlavně, v lásce k eucharistii.

Její bílá postava, čteme o ní,¹⁶ uchvacovala všechny svou nestrojenou skromností, neodolatelnou pokorou, prostotou a září svého téměř ještě dětského panenství. Bylo vidět, že žije z pramenů nadpřirozených. Žila jak ovečka.

Jiný životopisec vypravuje: „...milovala přírodu jako Chudáček Boží sv. František z Assisi. Když chodila zahradou, hovořila s malými tvory okolo sebe: Sladký slavíčku, víš, kdo dal tvému zpěvu celou krásu? A vy, květinčky, znáte, od koho jsou vaše skvělé barvy a lahodné vůně?... Až budete zdobiti Ježíšův oltář, blizoučko u něho, řekněte mu, že ho miluji, že po něm toužím...“

Po společné práci odcházela Imelda do své světničky; na klekátku pod křížem vyprávěla Ukřížovanému o svém štěstí, o jeho dobrotě a milosrdenství a připravovala se na chvíle společného rozjímání, kde se dokončovalo očištění jejího srdce.

Když zazněl zvon, stoupla si v kůru na své poslední místo jako novicka a schou-

¹⁶ „La Bienheureuse Imelda“.

lena v pološeru pod kamennou klenbou nořila se do Bořích tajemství.

Děkovala. Tolik velikých věcí jí udělal Bůh! A přece měla ještě jednu touhu, o níž se bála mluvit, protože jí řekly, že je ještě příliš mladá. Bylo to sv. přijímání. Čekala tedy. Ale toto čekání spalovalo celou její duši a bylo její největší obětí.

V rozjímavé modlitbě se připravovala též na společnou modlitbu církevních hodinek. Byly to pro ni slavné chvíle: v nočním tichu za mdlého světla svíce spojovala se s nebeskými sbory. I když snad neznala Imelda dokonale smyslu latinských slov, přece Duch svatý jí pomáhal vnikati v tuto modlitbu. Čteme tolikrát o podobné pomoci sestrám dobré vůle v kronikách německých klášterů z XIII. a XIV. století.

Imelda byla skutečně šťastna. Její život se stal jako v poledne zastavené hodiny.

A její otec, matka a bratr? Ztrhal vstup do kláštera všecka pouta krve? Nikoliv; avšak její láska se posvětila a podřídila vůli Boží. Imelda se za ně modlila. Otec Egano, matka Castora i bratr Guido se svou chotí Pinou věděli, že Imelda není pro ně pohřbena. Zákony o klausuře nebyly tehdy ještě tak přísně chápány jako dnes, mohli ji tedy navštívit dosti často.

Prázdné místo v srdci matky Imeldiny, jež tam vzniklo odchodem dceřiným z domu, bylo brzy nahrazeno. Guidovi a Pině se narodil syn, jenž dostal jméno po dědovi, Egano. Castora k němu přilnula, třebaže Guido nebyl její vlastní syn.

Bylo to asi takto:

O vynikajícím postavení Egana Lambertiniho, otce Imeldina, v Bologni a okolí, jsme se již zmínili. Ještě dnes je v boloňském museu pamětní peníz s obrazem mladého ušlechtilého muže, a na okraji peníze je nápis: „Eganus Lambertinus bononien-sis, (h)umanitate plenus - MCCCVII.“ Imeldin otec byl tedy plný šlechtnosti.

V mládí se Egano oženil s Misinou di Villano. Měl s ní syna. Byl to Guido, Imeldin bratr. Guido byl ještě nedospělý, když mu zemřela matka. Bylo to asi roku 1315.

Brzy potom se Egano oženil po druhé a vzal si Castoru, dceru Galluzziho. Byla o hodně mladší než Egano a o mnoho let ho přežila. Imelda byla jejich dcera.

Do jejich klidného soužití doma i do života Imeldina v klášteře padly roku 1333 stíny. Na počátku tohoto roku naplnily Bolognu válečné zmatky, v nichž si nikdo nebyl jist životem a svobodou. Pokojní lidé žili v obavách, co přinese zítřek, a po-

kusy o smír byly marné. Guido musil též do boje a po několika týdnech upadl do zajetí ještě s několika druhy. Poněvadž v tehdejších poměrech nebylo jisto, vrátí-li se živ a zdráv, dům Lambertinů zaplavily obavy o jeho osud.

Imelda trpěla stejně jako příbuzní doma, ale přece byla klidná. Poručila svou věc Bohu, a měla ještě sílu potěšiti matku a švagrovou Pinu. Odcházely od ní potěšeny, spoléhajíce na modlitbu „svého bílého anděla“.

A nikdo netušil, že místo smrti Guidovy dům Lambertinů bude oplakávat tak brzy smrt Imeldinu. Nikdo neslyšel v těchto dnech žhavých modliteb sestry Imeldy. Nabídla Bohu svůj život v náhradu za záchranu bratrovu? Nikdo to neví. Ale Guido se vrátil zdráv a Imelda zemřela; ano, zemřela tak rychle, že Guido jí nemohl poděkovati než na jejím hrobě.

Z rodinné kroniky Lambertinů je zřejmé, že koncem května 1333 byl Guido ještě vězněn ve Ferrare; dále, že Eganovi bylo nabídnuto, aby si vykoupil syna za 1400 zlatých fl., což je ohromná částka. A v „memoriálech“ města Bologně čteme, že Egano dal zanésti do obecních knih prodej některých svých pozemků. Prodej nese datum

19. a 26. května 1333, a jsou tam uvedeny kupující osoby i popis pozemků. Potřeboval peněz na výkup synův.

Když se psaly tyto listiny, nebyla již Imelda mezi živými.

Zatím však, co se dály zmíněné vnější události, Imelda žila tiše svůj život v klášteře a čekala na splnění své největší touhy na první svaté přijímání. Od té doby, kdy jí řekly, že je na to ještě příliš mladá, čekala trpělivě. Takový byl zákon. Vždyť ani starším sestrám nebylo dovoleno přijímati kdy chtěly, nýbrž jen patnáctkrát za rok.¹⁷ Teprve od roku 1574 mohly jíti ke stolu Páně každé neděle. Imelda klečovala schoulena na svém místě, když sestry se vracely od svatého přijímání, zářice štěstím. Trpěla a mlčela. Jen jednou se nemohla ovládnout a přiblížila se k jedné staré sestře a zašeptala: „Drahá sestro, řekněte mi, jak je možné přijmouti Ježíše a nezemřít?“ A sestra nevěděla, co by řekla.

¹⁷ Viz „Constituzioni delle suore di S. D.“; in Roma MDCCIX; cap. XII: „Sv. přijímání se bude moci konat patnáctkrát za rok; kdy, to určí bratři, spravující sestry. Budou-li ovšem tyto míti dostatek zpovědníků, aby se mohly připravit. Ale gen. kapitula v Barceloně roku 1574 nařizuje, aby společné sv. přijímání bylo v adventě a postě každou neděli; v ostatní roční době pak každých čtrnáct dní.“

Pán přichází

„Kéž by mě políbil polibkem svých úst -
kéž přijde milý můj do své zahrady -“

„Celá jsi krásná, má přítelko,
poskvrny na tobě není;

ranilas srdce mé, sestro má, snoubenko,
ranilas srdce mé

Přicházím v sad svůj, sestro má, snoubenko;
sbírat chci myrhu svou s vonným svým kořením...

.. Jezte, přátelé, a pijte!

a opojte se, nejmilejší!“

(Pís., 1, 1; 4, 7 a 9; 5, 1.)

Jako slunce vysílá své paprsky každou hodinu, jako přeplněný pramen, z něhož vytékají živé proudy, tak Srdce Ježíšovo, aniž se kdy ochudí, rozlévá nevyčerpatelné proudy milosti. Začínají oblažováním nebe, pak proudí na zemi jako sedm toků svatých svátostí a tisíce jiných potůčků, jež vytékají z tohoto moře lásky, aby posvětily vyvolené a daly rozkvět ctnostem.¹⁸

¹⁸ „Eucharistií k nejsv. Trojici“, P. Bernadot OP.

Tak uzdravuje Spasitel celou lidskou bytost a posvěcuje každý její čin.

Pro běžný život člověka má největší význam svatá zpověď a eucharistie, či mše svatá. Zpověď, metafysicky mluveno, je největší obětí, již člověk dává Bohu otevřením svého srdce. Všecko může býti člověku vzato násilím. Ale ani nejmocnější svatý, ani největší anděl, ani neškodlivější ďábel nemá moci zasáhnouti přímo a vlastní schopností do toho, čemu člověk říká můj intimní, vnitřní život; hlubiny, tajemství mého srdce; čili do vlastních úkonů lidského rozumu a svobodné vůle. Je to království podléhající přímo jen Bohu a člověku podle zákona o podřadnosti příčin. A ve zpovědi člověk dobrovolně a upřímně otvírá toto království člověku. Ale jenom proto, že ten člověk má moc od Boha uzdraviti jeho duši odpuštěním hříchů.¹⁹

Pro lidi, kteří se zpovídají častěji, a v našem případě pro řeholnice, má svatá zpověď spíše význam jako ukazování cesty v duchovním životě. Hlavní účel každé svátosti však je upevnit v člověku obraz Boží podle podoby Ježíše Krista ukřižovaného.

¹⁹ Z toho by plynulo, že největším darem a důkazem přátelství je otevření srdce.

Eucharistie a vůbec mše svatá má základní význam v životě křesťana pro svůj tajemný vztah k životu a smrti.²⁰

Máme doklady o tom, jak pohlížely v době Imeldině sestry dominikánky II. řádu na svůj řeholní život. Jak cenily velice recitování breviáře, jak se na ně připravovaly studiem latiny, zpěvu a opisováním liturgických knih. Jak byly přesné v kůru; i o tom, jak Spasitel sám někdy trestal vlažnost a odměňoval věrnost v této věci. Zprávy se nám zachovaly v klášterních kronikách z XIII. a XIV. století. K nejvýznačnějším klášterům té doby patří na příklad: Adelshausen, Diessenhofen, Engeltal, Kirchberg, Oetenbach, Töss, Unterlinden a Weiler. Hlavně z jejich kronik se můžeme přesvědčit, že je úplně oprávněno mluvit o četných sestrách, jež v nich ve XIII. a XIV. století žily, jako o květech německé dominikánské mystiky. Zprávy o nich jsou provanuty andělskou čistotou, úplnou odloučeností od tvorů a velikou úctou k věcem Církve. Vidíme to na př. ze zpráv kronik o tom, jak sestry přijímaly svaté svátosti.²¹

²⁰ P. Reg. Garrigou-Lagrange O. P.: „La messe et la mort“; La vie Spirit. 1934, n. 194.

²¹ P. Wilms O. P.: „Das Beten der Mystikerinnen“; hl. 2; hl. 4; hl. 5.

Již tehdy byla obvyklá u sester generální svatá zpověď. Nebyly však vázány ji dělati, kdežto bratři ji konati musili, a to jednou za rok, jak to nařídil sv. Albert Veliký, když byl provinciálem v Německu.

Ve mši svaté a svatém přijímání měly sestry střed svého života. Tam viděly Spasitele přítomného v rukou knězových při pozdvihování a při sv. přijímání prožívaly nejdůvěrnější spojení s ním. Tu byl vždy konec předcházejících modliteb a obětí, a začátek i důvod nových.

Musíme si uvědomiti, abychom to vše pochopili, že sestry, které opustily svět a jeho útěchy, které v klášteře z vůle Boží mnohdy se setkaly s nepochopením lidí, jimž byly svěřeny, a které konečně samy hledaly bolest z lásky k Bohu, že potřebovaly, aby jim Bůh aspoň nějak naznačil, že o nich ví a že jsou mu milé jejich oběti. Pravda, nebyly k tomu nutné vždy mimořádné jevy. Ale kroniky mluví i o těchto. Jak na příklad sestra Elli, odcházejíc od stolu Páně, zářila jako krystal. Nebo jak po dobách vyprahlosti přicházely chvíle útěchy a radosti. Čteme dokonce i případ, který nás vrátí k bl. Imeldě: „Sestra Williburga von Trossingen vstoupila do kláštera v Diessenhofenu ještě jako dítě. Bylo to šťastné dítě,

a když konvent přijímal Pána, měla velkou touhu přijmouti ho též. Proto nejedla ráno. A tu když kněz rozdával svaté přijímání - vzal hostií jen tolik, kolik bylo sester - jedna hostie mu zbyla. Sestry věřily, že Pán učinil zázrak, a přivedly dítě. Kněz pravil: „Milé dítě, pojď sem. Náš Pán se uchoval pro tebe.“ A dal jí našeho Pána.“ Těmito a podobnými událostmi byly sestry utvrzovány v přesvědčení, že Tělo Boží je nejjistější milostí, již může člověk v tomto životě přijmouti.

Velikonoce roku 1333 byly pro Imeldu hodně neveselé pro smutek nad zajetím Guidovým. Pak přišly zprávy radostnější; že Ferrarští jednají s bratrem lidsky, že ho propustí za výkupné a že otec výkupné již shromažďuje.

Imelda se mohla zase více věnovati Bohu a sobě, nemajíc již tolik práce s utěšováním matky a ostatních domácích. O touze, která ji tolik trápila a která po lidsku mluveno - nemohla býti ještě hodně dlouho utišena, jsme se již zmínili. V takovém stavu ji zastihl den před Nanebevstoupením Páně vigilie svátku.

Hlas liturgie, vyprávějící o radosti apoštolů, že mohli žíti s Pánem, o jejich lidském smutku nad jeho vítězným odchodem, o je-

jich čekání Utěšitele, to vše oživovalo ránu v srdci Imeldině.

Vigilie Nanebevstoupení Páně roku 1333 byla 12. května. V klášteře Val di pietra svolal zvon sestry do kůru, aby byly přítomny ráno mši svaté. Zaznělo druhé znamení. Zatím co v klášterních chodbách se ztrácely táhlé údery zvonu, sestry v kůru si připravovaly knihy. Tyto knihy, prastaré, ozdobené barevnými kresbami, jež malovaly dnes zapomenuté novicky a sestry, se zachovaly až do dneška.

Leží v městském museu v Bologni v zasklených skříních a jsou bedlivě a žárlivě stráženy. Každá má své číslo. Kniha č. 9 má nápis: „Iste liber est sororum sancte Marie Magdalene de valle petre.“ Kniha s čís. 11: „Hich est liber sororum sancte Maria Magdalena de val de petra.“ O knize č. 12 můžeme soudit skoro s jistotou, že pochází z konce 13. století. A že jde o knihy původu dominikánského, o tom svědčí miniatury a liturgické texty. Na kresbách totiž jsou znázorněni obyčejně sv. Dominik, sv. Petr muč. dominikán, nebo dominikánské sestry při různých liturgických úkonech.²²

²² Viz též P. Alfonsi O. P. pg 72 a pg 226—229; op. cit.

Snad jednu z těch knih měla ve svých rukou i sestra Imelda 12. května, den před Nanebevstoupením Páně, v den svého nanebevzetí.

Zvon dozněl trhaným úderem, bohoslužba začala. Br. Aldrovando měl mši svatou a sestry zpívaly. V Imeldě bylo všecko píseň. I tehdy, když její rty byly němé, zvláště když ve volné chvíli odběhla na chvílku adorace, jež se později stala posvátným obyčejem některých klášterů sester, ale v měřítku větším, jako věčné klanění.

Obřady v kůru mójely: Litanie ke všem svatým byly jako volání drahých jmen do nebe: Otce, Matky, sester a bratří a za každým jménem vyslala Imelda žhavou prosbu: „Přimluvte se, ať ke mně Pán přijde!“ Pak byla mše svatá. Připravena kajícím duchem předcházejících dnů, Imelda sledovala a prožívala každé slovo liturgie, jako by hledala aspoň jedno, jež by jí bylo pevnou zárukou, že bude vyslyšena, že On přijde

„Gavisi sunt discipuli viso Domino“ byl vedoucí motiv liturgie již od velké noci „zaradovali se učedníci spatřivše Pána Oč méně by stačilo Imeldě

„Bratři zazněla slova epištoly jedno-

mu každému z nás byla dána milost podle míry daru Kristova . . ." (Ef. 4, 7.)

Zdálo se jí, že tato slova přicházejí jako odpověď, jako veliký slib. Vzpomněla na slova liturgie minulých dnů: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno . . . neboť každý, kdo prosí, dostane a kdo hledá, najde aleluja . . .“

Imelda se vzchopila k poslední modlitbě: „Pane, udělal jsi tolik zázraků - udělej ještě jeden: Přijď ke mně! Lidé mi řekli, že mé srdce je pro tebe příliš malé - nahraď svou láskou tento nedostatek a přijdi, přijdi -“

„Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět: znovu opouštím svět a jdu k otci, Aleluja“ zpívaly sestry v responsoriu.

Pak četl frá Aldrovando evangelium: „. . . Ježíš pozvednuv oči k nebi řekl: Otče, přišla hodina, oslav Syna svého, aby Syn tvůj oslavil tebe: jakož jsi mu dal moc nadě vším tělem, aby dal život věčný všem, které jsi mu dal. Toto pak jest život věčný: aby poznávali tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista. Já jsem tě oslavil na zemi: dokončil jsem dílo, jež jsi mi dal vykonat. A nyní oslav mě ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než ještě byl svět. Zjevil

jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. Tvoji byli a mně jsi je dal . Já za ně prosím . protože jsou tvoji . “ (Jan c 17.)

Po mši svaté sestry odešly, kůr ztichl a Imelda v něm zůstala sama. Slova liturgie jí zjevila velikost lásky a moci Boží a ovládla ji jediná myšlenka: „Kdyby Bůh chtěl . .“

Kdo ví, co všecko řekla Bohu v této adoraci. Snad jenom jediné slovo: „Přijdi, přijdi, přijdi -“

Její tvář se vpíjela do svatostánku a celá její bytost se proměnila v touhu: Bílá Hostie. Přijdi -

Zmocňovala se jí extase. Poslouchá: jakoby nějaká píseň nová, daleká. Hlas s nebe jako hukot mnoha vod: „Ecce sponsus venit - hle, přichází snoubenec Vyjděte mu vstříc Exite obviam ei -“

Jako zkosena klesla Imelda na svém místě k zemi, s napětím hledá, odkud je to světlo, odkud je ten hlas. Nad ní ve vzduchu se vznáší bílá hostie. U mříže oddělující kůr od kostela se tlačilo s úžasem několik lidí, kteří zůstali ještě ode mše svaté v kostele. Pozorují zázrak.

Hostie se blíží, Imelda rozpráhla náruč. Hostie se zastavila. Imeldě klesly ruce a

přichystané rty se semkly a šeptaly: „Panne, nejsem hodna, abys vešel pod střechemou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“ Ale Hostie stojí a zástup u mříže roste. A Imelda prožívá v té chvíli celou hloubku lidské bídy, až ji to zdrtilo. Ale hned se vzpružila. Zalila ji láska a naděje. Jeho láska, která ho přivedla na kříž: „Když přišel tak blízko, kdo mu zabrání, aby nepřišel ještě blíž?“ A s důvěrou hleděla k hostii.

Záře v kůru a lidé v kostele upozornili sestry, že se děje něco mimořádného.

Řítí se do kůru, vidí Imeldu a hostii a klanějí se. Frà Aldrovando si obléká rozechvěle znovu bohoslužebná roucha, bere zastavivší se hostii na patěnu a jde s ní k Imeldě. Porozuměl vůli Boží.

A Imelda klečíc otvírá náruč, oči nespouští s hostie a nastavuje rty k polibku Ježíše Krista. Stalo se. Bratr Aldrovando doříkává: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista nechť tě opatruje pro věčný život. Amen“ a odchází. A nikdo netušil, jak blízko je v té chvíli Imelda věčnému životu.

Sestra Imelda osaměla. Stiskla rty, neboť byla jista, že teď nepřijde nikdo jiný po Něk, aby ji políbil. Schoulila se k důkuvzdání. Sestry ve zbožném tichu si klekají

kolem ní, jiné si sdělují svůj údiv šeptem u dveří kůru a lid pln napětí se tísnil za mříží v kostele. Nikdo neví, jak děkovala v té chvíli Imelda Bohu. V duši její se odehrávalo, o čem pje Píseň:

*„Přišel jsem
otevři mi, sestro má, přítelko, holubičko má,
neposkvrněná.*

*Vstaň, má překrásná, a pojď
ukaž mi svou tvář,
ať zní tvůj hlas v mých uších;
neboť tvůj hlas je sladký
a tvář tvá půvabná
pojď, budeš korunována.“*
(Pis. 5, 2; 2, 13—14.)

Sestrám se zdálo, že Imelda děkuje Bohu již dosti dlouho. Toužily slyšet od ní samé, jak se to všechno vlastně stalo. Jdou, dotýkají se jí jemně, ale Imelda zůstává bez pohybu; oči přivřené jako v sladkém snu, na rtech lehoučký úsměv: sestry držely v rukou jen mrtvolu:

*„Vstala jsem, abych otevřela miláčku svému;
závoru svých dveří jsem otevřela miláčku
svému -
život můj se rozplynul, jak promluvil - -“*
(Pis. 5, 5-6.)

A slzy nebeské radosti sester se proměnily v slzy lidského smutku. Imelda začínala v nebi svou věčnou slavnost obětování květů, z nichž kousek zachycují dominikáni v římském chrámě S. Maria sopra Minerva jednou za rok, v neděli po 12. květnu.

Co říkala matka Imeldina, otec a ostatní? Nevíme, nemáme o tom zachovaných zpráv. Víme jen, že do rodinného archivu hrabat Lambertinů byla zapsána krátká zpráva o smrti Imeldině týmiž výrazy, kterými byla zanesena do martyrologia sester ve Val-dipietře, aby se četla v kůru v každý výroční den Imeldiny smrti; „Obiit soror Imelda de Lambertinis, cui in vita hostia de coelo sibi demissa, a sacerdote accepta communicata fuit coram multis. - Zemřela sestra Imelda Lambertini, jíž byla seslána za života Hostie s nebe, vzata knězem a jí podána před zraky mnohých.“²³

²³ P. Alfonsi, pg 242; op. cit.

Po smrti

„Téměř polední záře ti vzejde k večeru:
a když budeš mysliti, žes ztracen,
zazáříš jako jitřenka.“

(St. Lud. Bert. ant. ad vesp.)

Třebaže Egano a Castora ztratili ve Val-
dipietře drahé dítě Imeldu, zachovali si ke
klášteru přátelské vztahy, a ještě po 20
letech Castora poroučí sestřím menší část-
ku peněz.

I rodiče i sestry byly přesvědčeny, že
Imelda umřela jako světice, proto nahra-
dily brzy svůj smutek zbožnou úctou k
Imeldě. Jak tato úcta vypadala, přesně ne-
víme, neboť hlavní prameny o životě v kláš-

teře shořely roku 1485, o čemž jsme se již zmínili. Tuto bolestnou ztrátu nahrazují památky z pozdější doby, čerpané z pramenů mimoklášterních. Podle nich Imelda byla pohřbena v kůru, kde zemřela, a dostalo se jí krásného mramorového náhrobku, na němž byl nápis se zprávou o způsobu její smrti.

Dva roky po její smrti, roku 1335, bylo nutné obnoviti martyrologium.²⁴ Na den 12. května bylo vloženo na druhé místo kratičké čtení o sestře Imeldě, jak jsme je uvedli na konci předešlé kapitoly: „Obiit soror Imelda . . .“ Tím úcta Imeldina dostávala liturgický ráz. Každého roku zpívaly sestry na uctění památky Imeldiny antifonu s modlitbou, v níž prosily, aby je „Pán chránil všeho zlého na přímluvu bl. panny Imeldy a pro její prosby, aby se jim dostalo milosti zemřítí po hodném přijetí svatých svátostí.“

Z Valdipietry se šířila úcta k Imeldě i do jiných klášterů, hlavně dominikánských. Vý-

²⁴ Martyrologium je liturgický souhrn krátkých životů svatých, jejichž památku slaví Církev svatá. Souhrn je rozdělen podle dní a na prvním místě je osoba, jejíž památka se slaví v modlitbě breviáře. Čtou se v kůru ráno po modlitbě primy v klášteřích, které mají společnou kůrovou modlitbu breviáře.

jev její zázračné smrti se stal oblíbeným námětem malířů. O tomto všem máme historické doklady, které byly sebrány zvláště roku 1826, kdy Posvátná kongregace obřadů hledala důkazy o stále účtě Imeldině od její smrti až po přítomnou dobu. A tato účta byla skutečně dokázána. Tak na př. víme, že sestry v klášteře S. Maria Nuova v Bologni rovněž uctívaly malou světici zpívající před jejím obrazem tu-též antifonu a modlitbu jako sestry u sv. Magdaleny. Zjistilo se, že účta k Imeldě se rozšířila i mezi drobný lid, neboť stěny kolem oltářů a obrazů bl. Imeldy již v dávné minulosti se brzy pokrývaly různými poděkováními a dárky, jež měly tlumočiti vděčnost za vyslyšení a pomoc.

Abychom však poznali podrobněji osudy účty k bl. Imeldě, musíme si všimnouti blíže osudů kláštera ve Valdipietře. Historických dokumentů je dosti.

Tak roku 1334, tedy rok po smrti Imeldině, sestry u sv. Magdaleny dostaly veliký peněžitý odkaz od jakési Guglielminy (Vilemíny) z Ture degli Albari, aby se peněz použilo na zvelebení účty k Eucharistii. Nebyly to začátky nebeského apoštolátu Imeldina? Rovněž její matka Castora udělala veliké odkazy na podobné účely.

Než všechny příhody v dějinách Valdi-
pietry nebyly tak příznivé. Slyšeli jsme již,
že v době smrti Imeldiny zuřila v Bologni
válka. Za válkou se přihlížil strašný a obá-
vaný její průvodce, mor. „De quinque tres
mortui sunt z pěti umírali tři“ - praví
Borselli ve svých dějinách Bologně. Právě
tak zhoubně, ne-li ještě hůře, řádil mor
v klášterech. Roku 1375 prořídly sestry tak,
že si musily zvolit převorku z jiného klášte-
ra. Jmenovala se Caterina Gessi. Ještě ví-
ce trpěly sestry tím, že neměly v pohnu-
tých válečných dobách kněží, kteří by je
vedli. Počet sester se menšil, kázeň se u-
volňovala a roku 1475 opouštějí všechny
konvent, rozcházejí se do svých rodin a
většina z nich se nestarala o Valdi Pietru
ani o hrob Imeldin v ní.²⁵ Je to nejsmut-
nější úsek dějin kláštera, ale je to pravda.
Vypráví o tom žalostnými slovy „Kniha
převorek“, psaná od roku 1481 až do ro-
ku 1795. Vrací se k těmto těžkým dobám,
začínajíc líčiti nové oživení kláštera. Sestry
se sem vrátily, když hrůza války a moru
poněkud opadla. Seskupila je ct. matka
Tom. Brigoli, jež byla pak několikrát pře-
vorkou, jak o tom svědčí zápisy o volbě
roku 1472 ze dne 22. dubna. Klášter se vra-

²⁵ La beata Imelda Lambertini, pg 143-162.

cel k staré řeholní kázni, a aby se to stalo rychleji, byly volány sestry z jiných klášterů, aby se doplnil potřebný počet sester. Vypráví o tom také kronika kláštera sv. Jana Křtitele a „Kniha převorek“ v klášteře sester u sv. Matěje.

Abyste se dovršila jejich řeholní obnova, prosily sestry boloňského biskupa, pod jehož pravomocí byly, aby byly přiděleny pod pravomoc řádu, tak aby měly u sebe vždy kněze-dominikána. (R. 1504.)

Tato příhoda měla v nedávné době vliv i na historii života bl. Imeldy. V papežské bulle Julia II. ze dne 22. října 1504 totiž sestry byly nazvány „Ordinis S. Augustini“ - Řádu sv. Augustina, tedy ne dominikánky, nýbrž augustiniánky. A tu přišli někteří historikové (P. Torelli O. S. A.) a řekli: Klášter ve Valdipietře byl tedy augustiniánský. Z toho plyne, že bl. Imelda nebyla dominikánkou, nýbrž augustiniánkou.

Dnes již je ta otázka vyřešena a jen pro zajímavost uvedeme, jak podobný omyl mohl vzniknouti.

Dominikánský řád se řídí řeholí a stanovami. Řehole je všeobecné vysvětlení o zachovávání svatých slibů a o společném životě. Proto může býti několika řádům společnou. Přesné předpisy o všem jsou ve

stanovách, a v nich tedy je podstatný duch řádu i rozlišení ode všech ostatních řeholních rodin. Proto každý řád musí mít stanovy vlastní, nevypůjčené. Řeholi převzal sv. Dominik od sv. Augustina, poněvadž to bylo přání Církve v té době; proto se může nazvati řád kazatelský řádem sv. Augustina, ale je to název velmi široký a nepřesný. Stanovy vypracoval sv. Dominik sám; tam vložil vlastní řádový život, a proto přesným názvem řádu by bylo: Řád sv. Augustina podle stanov bratří kazatelů, či krátce řád kazatelský. Název dominikáni je pozdější.

Bulla Julia II. užila názvu širšího, ale byla si vědoma, že jde o dominikánky. Neboť bulla je odpovědí na prosbu sester, psanou pravděpodobně ještě roku 1504, a v ní sestry o sobě praví, že jsou „*conventus monialium seu sororum sancte Marie Magdalene . . . ordinis Sancti Augustini secundum instituta fratrum Predicatorum, alias Sancti Dominici*“ to jest „konvent řeholnic či sester sv. M. Magdaleny . . . řádu sv. Augustina *podle stanov bratří kazatelů*, jinak *sv. Dominika* . . .“

Nemůže se ani říci, že by název, jehož užila pro sestry bulla, byl zrovna chybný, neboť víme zcela bezpečně, že i sestry do-

minikánky z Prouille byly nazývány podobně: „Kanovnice sv. Augustina“, ač bylo zřejmo, že je založil sám sv. Dominik. Nemohl přece nazvati řád svým jménem; bránila mu v tom pokora. Proto sestry byly nazývány napřed jmény svých klášterů, na př.: u sv. Anežky, u sv. M. Magdaleny a p., nebo byly nazývány podle řehole sv. Augustina. Jméno dominikánky se ustálilo až dlouho po smrti sv. Zakladatele.

Pokud jde o dominikánskou příslušnost sester Valdi Pietra, důkazy jsou výmluvné: Zápisy voleb převorky, zachované z roku 1489, 1480, 1472 výslovně mluví o sestřích Ordinis S. Dominici. Roku 1465, kdy Valdi Pietra byla právě sestrami opuštěná, jak jsme o tom psali, boloňští dominikáni zabírají klášter jako řádový majetek. Památky jdou dále: víme, že již roku 1280 sestry u sv. Magdaleny užívaly v celé službě kůrové dominikánského direktáře a dominikánské liturgie a zachované liturgické knihy zobrazují sestry v dominikánském hábitě, a vůbec celý jejich ráz je dominikánský. Byly tedy ve Valdi Pietře dominikánky i před bl. Imeldou i po ní. Z toho plyne, že Imelda byla jedna z nich, dominikánka čili jak říkají prameny: soror Imelda - sestra Imelda.

Pod vahou těchto důkazů prohlásili uče-

ní španělští augustiniáni, že by bylo omylem prohlašovat ještě teď Imeldu za augustiniánku a že je nejlépe prohlásiti tuto otázku za odbytou (El Santis. Rosario, 1925. XII.).

Tridentský sněm rozhodl, že všechny kláštery sester, jež stály mimo městské hradby, mají býti umístěny za městskými hradbami. Bylo mnoho smutných zkušeností z předcházejících válečných dob.

A tak roku 1566 dne 18. května se usadily i sestry z Valdi Pietra v Bologni u kostela sv. Josefa. Získaly tímto přesídlením hmotně, avšak jejich srdce toužilo po pokladu, jež nechaly u sv. M. Magdaleny, po ostatcích bl. Imeldy.

Na jejich ustavičné a naléhavé prosby byl roku 1582 v únoru otevřen hrob sestry Imeldy a prohlédnut církevními a lékařskými autoritami.²⁶ Pak byly ostatky v tichosti přeneseny k sestrám, neboť slavnostní přenos nebyl církevně dovolen.

Kromě výročí Imeldiny smrti začaly sestry oslavovati i den přenesení ostatků, 24. února, a tak měla Imelda již dva litur-

²⁶ Podrobnosti najdeš v tak zv. „Summarium additionale“ k dokladům o účtě bl. Imeldy. P. Alfonsi O. P. pg 168.

gické svátky. V bývalém klášteře Valdi-
pietra dala rodina Lambertinů postavit ro-
ku 1591 kamenný památník s obširným
oslavným nápisem o Imeldě, jenž se za-
choval dodnes.

Čekal sestru Imeldu v novém klášteře
sester na Via Galliera v Bologni slavnější
osud než ve Valdi Pietře?

Sestry daly postavit Imeldě oltář ve svém
kostele a na oltáři uloženy její ostatky
pod obrazem, znázorňujícím její svaté při-
jímání. Roku 1724 dne 24. července při-
sahala m. Pavla Sarti a převorka m. Teresa
Baraldi, že ostatky jsou neporušené a že
skříň s nimi je střežena jako poklad. Bylo
to tehdy, když šlo o zahájení jednání o bla-
hoslavení naší světice. Takový proces však
předpokládá v minulosti církevně uznáný
kult a zázraky. Bylo tu obojí.

Již roku 1599, tedy několik let po pře-
nesení ostatků, sestry prosí arcibiskupa bo-
lognského Alfonsa Paleottiho, aby dovolil
v jejich kostele veřejnou úctu k Imeldě na
den sv. M. Magdaleny. Dovolil to a od té
doby úcta Imeldina nabyla veřejného rázu
v Bologni a v celém okolí. Jsou závěti,
v nichž umírající stanoví, aby byli pohřbe-
ni v blízkosti Imeldiných ostatků. Šlechti-

ci usilují dostatí do svých rodinných kaplí aspoň nějakou památku na ni.

Když se stal bolognským arcibiskupem kardinál Prospero Lambertini z krve rodu Imeldina, byla zřízena v obnoveném klášteře sester místo oltáře nádherná kaple. Roku 1739, 12. prosince ji vysvětil sám kardinál Lambertini. Kaple byla ozdobena četnými obrazy ze života Imeldina. Od této chvíle počet oltářů Imeldiných v kostelích rostl a roste stále. Bylo by skoro únavné vypočítávatí, kam až pronikla pověst o svatosti Imeldině a jak si ji lid zamiloval.

Největší úcty se dostávalo Imeldě v kláštěrech dominikánských. Dominikánští misiónáři šířili zprávu o ní, kamkoli vkročili. Básníci a hudební skladatelé opěvovali její život a smrt. Umělci výtvarní s oblibou zobrazovali zázrak „s hostií a dítětem, jež neznalo než Ježíše -“.

A v této chvíli se kardinál Prospero Lambertini stává papežem. Se všech stran se ozvaly hlasy po blahorečení Imeldině. Víme, že Prospero Lambertini - papež Benedikt XIV. - miloval a uctíval Imeldu jako světici, jak je patrnó z jeho spisů, ale umřel, aniž jí postavil úředně jménem Církvě svaté na oltář. Proč, nevíme. Či chystala Prozřetelnost její slavný apoštolát eucharistické

sestry kazatelky na dobu ještě pozdější?

Dvousté výročí přenesení ostatků sestry Imeldy z Valdipietry bylo oslaveno v Bologni s velkou slávou a za veliké účasti lidu roku 1782, 24. února. Výročí její smrti, 12. květen, se stával v Bologni velikou slavností celého kraje.

A přece čekalo Imeldu ještě ponižující zapomenutí. Přišla francouzská revoluce. Též sestry se s láskou ujaly vyhnaných kněží francouzských. Když však 18. června 1796 přitrhly do Bologně první francouzské oddíly revolučních vojsk, byly od nich sestry vydrancovány za své milosrdenství; a roku 1798 dne 20. července byl jim klášter vzat úplně.

Sestry byly přijaty laskavě dominikánkami u sv. Viléma, ale brzy i tento klášter byl zabrán a sestry se rozprchly. Uchýlily se buď do cizích klášterů, nebo byly přijaty v soukromých rodinách.

Z kláštera si odnášely každá jen nepatrnou nějakou památku a bolest nad osudy ostatků s. Imeldy, jejíž úctu šířily, kde mohly. Ostatky Imeldiny si vzal markýz Malvezzi, a měl je sestrám vrátit, až se zase shromáždí ke společnému životu. Když markýz viděl, že k tomu asi nedojde, dal

přenéstí ostatky roku 1799 ze své domácí kaple do farního kostela u sv. Zikmunda, kde byly až do roku 1880 skoro zapomenuty. Tohoto roku byl farní kostel opraven a jako v náhradu za dosavadní nevšimavost odpovědní lidé se začali starati s velikým úsilím o nápravu: byla zhotovena překrásná socha nad jejími ostatky a na kostelní klenbě byl namalován obraz Imeldiny nebeské slávy.

Toto téměř stoleté zapomenutí ostatků s. Imeldy se dnes zdá téměř nevysvětlitelné, uvědomíme-li si, že již roku 1826 byla Imelda prohlášena za blahoslavenou. Stalo se to zásluhou vikáře řádu (vicarius ordinis), P. Josefa M. Velziho O. P. Po důkladném zkoumání historických pramenů o životě s. Imeldy schválila posvátná kongregace kult bl. Imeldy modlitbou breviáře a mší svatou. Papež Lev XII. potvrdil usnesení kongregace dne 20. prosince 1826 na základě úcty prokazované Imeldě od nepamětných dob (cultus ab immemorabili). A tak se dostává sestra Imelda po dlouhé a dlouhé době na oltář jako blahoslavená, k veliké radosti celého dominikánského řádu, ale zvláště několika málo sester z bývalého kláštera sv. Magdaleny, jež od roku 1799 ještě zbyly na živu.

Můžeme býti jisti, že doba mlčení již minula pro naši krásnou světici, že teď nastala doba její práce voláním po návratu k eucharistii. Je úžasné, jak rychle a plodně získává dnes tato mučednice lásky k Bohu v eucharistii srdce mládeže nejen v Evropě, nýbrž ve všech dílech světa. Na veliký význam jejího eucharistického apoštolátu ukázal již sv. Otec Benedikt XV. slovy: „Schvalujeme velice šíření jejího života... Kéž četba těchto stránek rozmnoží ctitele svaté dívky, a požehnání Boží kéž zažehne v malých i dospělých touhu stanouti často u stolu Páně s takovou zářivou čistotou, jaká zdobila duši Imeldy Lambertini, když přistupovala k svému prvnímu a jedinému přijímání.“²⁷

Nepopisujeme zázraky, jež se na její přímluvu staly. Nejlepším důkazem o nich je to, že 11. ledna 1926 byla přijata posv. kongregací žádost o její svatořečení. A Bologna? Jako by se chtěla odvděčit za doby nevšimavosti, uspořádala roku 1927 celotitalský eucharistický sjezd s velikolepou slávou u jejích ostatků. Heslem sjezdu bylo: „Tobě, Imeldo, tvá Bologna!“

Píše se stále v dnešní době o rozvratu společnosti. O nutnosti přednášek a tisku.

²⁷ P. Alfonsi O. P., pg 263, op. cit.

Ale zdá se, že jenom tisk a jenom přednášky, ať sociologické, ať jiné - nezachrání dnešní společnosti. Musí se začít evangeliem. *Musí přijít sám Spasitel.*

A Spasitel přišel. Je mezi námi v eucharistii a čeká na nás. A Církev svatá nechává „mrtvé, aby pohřbívali své mrtvé“ a snaží se zachránit mládež ranným a častým svatým přijímáním. (Pius X. „*Quam singulari*“, 1910, 8. srpna.)

Aby se tato snaha Církve setkala s větším úspěchem, k tomu přispívá i bl. Imelda. V Prouille, v prvním klášteře dominikánském, o němž jsme již slyšeli, bylo zřízeno roku 1891 „Bratrstvo bl. Imeldy“. Účelem jeho je vyprositi dětem milost důstojného a účinného prvního sv. přijímání, jakož i milost setrvati v dobrém. Jeho členy se mohou státi tedy i dospělí. Povinností členů je časté dobré svaté přijímání a vzorný osobní život. Rovněž povzbuzování jiných, hlavně dětí, aby chodily často ke stolu Páně. Lev XIII. bratrstvo schválil r. 1896 a Pius X. svěřil jeho řízení velmistru dominikánského řádu. Bratrstvo má výsadu umožniti členům získání četných odpustků, členové jsou pod zvláštní ochranou svatých dominikánského řádu a mají účast ve všech řádových modlitbách, zvláště za ze-

mřelé.²⁸ Býti členem bratrstva není nic jiného, než usilovati o dokonalé provedení Katolické akce, tolik kladené katolíkům na srdce sv. Otcem.

Aby se působení bl. Imeldy zabezpečilo, založil benátský dominikán P. Pio Lorgna řeholní kongregaci sester imeldinek.²⁹ Dne 30. října 1922 - tedy sedm set let od smrti sv. Dominika - obléklo prvních deset čeka-telek bílé řeholní roucho nové kongregace, jejímž účelem je apoštolát mezi opuštěnými dětmi. Kardinál benátský, Petr La Fontaine, kongregaci schválil a počet jejích domů roste, hlavně v sev. Itálii. Jejich touhou je odpovědět kladně na výkřik prorokův: „Děti volaly o Chléb a nebylo, kdo by jim ho lámal -“

Zamyslíme-li se nad osudy bl. Imeldy po její smrti, můžeme poznati potvrzení několika pravd naší víry:

První: Že tehdy, když byla spálena láskou ve svých 12 - 13 letech, neskončilo se všechno. Že Imelda žije ještě dnes, ano, že má zájem o nás a snaží se nám pomoci.

²⁸ Každý, kdo by chtěl zříditi podobné bratrstvo, nebo se státi členem, může se obrátiti na Provinciální správu řádu dominik., Praha I., Husova tř. 8.

²⁹ Viz „Bolletino di S. Domenico, aprile 1934.“

Druhá: Že Bůh nenechá zapadnouti bez odměny žádný hodnotný lidský život, ano „čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, takové jest to, co Bůh připravil těm, kteří ho milují -“ (I. Kor. 2, 9.)

Třetí: Že je pravda, co se modlíme: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího... věřím v Ducha svatého, svatou Církev obecnou, svatých obcování, hříchů odpuštění, těla vzkříšení a život věčný. Amen.“

Čtvrtá: Že tedy stojí za to býti svatý; neboť je psáno: „Tomu, kdo zvítězí, dám jísti se stromu života, který je v ráji Boha mého - a bude oblečen v roucho bílé a nevymažu jména jeho z knihy života a vyznám jméno jeho před Otcem svým i před anděly jeho -“ (Zjev. 2, 7; 3, 5.)

O lásce a smrti

B1. Imelda umřela láskou při svatém přijímání. Zjistíme, co je láska, co je smrt z lásky a jaký poměr k tomu má sv. přijímání, abychom poznali, zda je možné za prožití těchto tří slov býti uctíván na oltáři.

1. *Láska*: poněvadž milost neničí přirozenost, nýbrž ji zdokonaluje, a tedy předpokládá, určíme povahu přirozené lásky a pak lásky k Bohu. Podobou Boží v člověku je schopnost rozumového poznání dobra a

zla a svobodná vůle zrozená k lásce nebo nenávisti. Poznané dobro a krása táhne k sobě vůli člověka, a tak je jediným důvodem jeho veškeré činnosti, neboť zlo jako zlo člověk nenávidí. Zlo může vésti člověka jen tehdy, dá-li mu rozum nějaký ráz dobra, ať omylem, ať ze zloby.

Každý život lidský musí mít svůj jediný poslední cíl, t. j. směřovat k nějakému naprostému Dobru, z lásky k němuž člověk dělá všechno ostatní, žije celý svůj život, i když si toho není vždycky jasně vědom. Dosažení tohoto naprostého Dobra a spočinutí v něm staví člověka do stavu vrcholné blaženosti, v němž nemá, nač by se ještě ptal, po čem by ještě zatoužil. Všecko zlé je vyloučeno, každá touha nasycena. Bytost lidská nabude úplné dokonalosti, neboť jí nechybí již vůbec nic. Je jakoby dokončena, *a proto šťastna.*

Toto poslední naprosté Dobro je Bůh, a proto každý lidský skutek má býti přiblížením ke spočinutí v něm. Spočinutí v něm je patřiti na něho tváří v tvář, býtí šťasten jeho štěstím, jež je věčné.

Dokončení lásky je tedy jednota nebo rozluka. Rozluku působí nepřekonané zklamání. V každé lásce na světě je určité rozčarování, jež nutí člověka hledati oporu

v nějakém dobru nezraňujícím a uzdravujícím, což je Bůh. Řád v láskách dává srdci lidskému klid. Nutnost tohoto řádu vytušil již pohanský filosof Platon: „... je nutné vystoupiti po stupních krásy tvorů... až k opravdové kráse... A je-li kdy chvílka, kdy stojí za to žít, Sokrate, pak je to tehdy, když se noříme do krásy samé... Kdybys ji uviděl teď, nedbal bys ani o jídlo, ani o nápoje, nýbrž jen abys viděl ji, abys byl s ní... také nesmrtelný!“

Povahu lásky určuje zákon příčinnosti, proto v každé lásce musejí býti dva: milující a milovaný - ovlivňující a ovlivňovaný.

Láska je *nehmotný* vztah dvou bytostí, rodí se proto v okamžiku. Rozbor jejího zrození a růstu se může popsati asi takto: Rozum pozná v něčem (to jest v nějakém jsoucnu) dobro a krásu. Předloží to svobodné vůli, jež buď chce, nebo nechce - a buď chce to nebo ono. Přijde-li nabízené dobro vůli jako něco blízkého a příbuzného, skloní se k tomu - a láska se zrodila.

Toto sklonění vůle je začátek pohybu, tíhnutí k milovanému. Pohyb nabývá stále jasnějších rysů. Poznaná příbuznost se mění v zálibu, milující je milovaným přitahován a přeměňován, neboť milovaný mu vtiskuje svou podobu. Zdrojem tohoto tíhnutí je

touha, jež se rodí s láskou a provází ji a pudí milujícího k jednotě s milovaným. Vrchol lásky je v naprostém splynutí. A to tak, že: Milující bere na sebe podobu milovaného, čímž dochází mezi nimi *k vnitřní, duševní* totožnosti. Na těle se obráží tento děj jen potud, pokud je hmota schopna zachytit záři paprsků z duše. Neboť láska skutečná je mezi duší a duší a hledá dobro milované osoby.

Následkem jednoty je štěstí, protože sjednocení je vlastně jakýmsi dosažením nějakého dobra cíle. Štěstí je odměnou za splnění přirozeného zákona.

Láska je účast v kráse milované bytosti a do jisté míry zánik milujícího ve spodobení s milovaným.

Krása naprostá je v naprosté prostotě a jednoduchosti Ducha. Krása stvořených věcí je v souladu složek, v jejich řádu. „*Lucidus ordo*“ píše Horatius; záblesk duše, jas pravdy. Kdo miluje jen hmotnou krásu, má na svém životě podobu smrti, neboť hmota je mrtvá. Proto nečistá krásu odpuzuje čistého. Každá bytost, milující vznešenou krásu, stává se jí podobna. Nezřízená láska činí člověka ctitelem model.

Pravá láska není jen dojetí citu, je něčím, co pramení v kořenech duše.

Láska muže není slabší než láska ženy; jest jenom jinačí než její. Duše ženy se raději obrací více k osobě, *k jednotlivci* (ad particulare). Je to zákon přirozenosti, určující ženu k mateřství a následek poměru matky a dítěte. Žena, jež *skutečně* miluje, je naplněna svou láskou. Její láska prozařuje ji i vše, co dělá, ať je to studium nebo hodiny v kanceláři, ve všem zůstává spojena s milovanou bytostí.³⁰ Nemůže nikdy zapomenout. A je šťastna, může-li svou lásku ukázat a dokázati třeba i vlastní smrtí.

Tyto psychologické pohledy do duše ženy odhalují přirozené tajemství životů tolika světic, a v našem případě dávají nové světlo k pochopení smrti bl. Imeldy. A toto světlo se zvětší, uvidíme-li, jak na těchto přirozených základech roste láska k Bohu, což vysvětluje mystika.

Metafysika lásky se mění v mystiku, dosadí-li se místo „milující“ slovo „Bůh“ a místo „milovaný“ slovo „člověk“, nebo obráceně, což je totéž. (I. II, 23,1-2; 7-8.)

Míti kromě Boha ještě jinou legitimní lásku na zemi, to není hřích, ale může to býti břemenem a nebezpečím. Panenství z lásky

³⁰ Dr. Rud. Allers, L'amour et l'instinct. (Études Carm.)

k Bohu pochopilo toto břemeno lidské lásky a hledá doplnění své bytosti přímo v lásce k Bohu. (2. II, 152.) Nejlepší možností pro nerušený růst kontemplace a lásky může být život v řeholi, kde člověk najde přímé prostředky na utišení žádosti těla, žádosti očí a pýchy života.

Cestu k mystické jednotě s Bohem rozdělují duchovní spisovatelé na tři období. Vstupem do prvního je *odvrat od těžkého hříchu*, čímž začíná v nás život milosti, život dětí Božích. V prvním období se člověk musí *očistit* od hrubých a zřejmých chyb, což ovšem působí násilí a bolest citovosti. V odměnu za to dá Bůh duši milost hlubšího poznání a citové útěchy. Aby se člověk v nich nepohrbil a nehrál si na učitele jiných, vezme Bůh duši všecko, takže zůstane ve tmě a prázdnotě. Týrá ji pokušení proti čistotě a trpělivosti, stíhá ji zklamání, nezdár a často i nemoc.

Věrné překonání těchto zkoušek je přechodem do druhého období, do období *světla*: duše přestává číst o Bohu v krásách přírody a začíná poznávat Boha prožíváním jeho milosrdenství a lásky, ukřižované za vykoupení hříšníků. Snaží se nedopustit se ani lehkého hříchu, být podobnou Spasiteli. Ale tato záplava světla a lásky

vzbudí v nemocné ještě lidské duši hnutí domýšlivosti, sebelásky a nedoceňování bližního. Mezi duši a Boha spadne tím mlhavý závoj, jenž musí shořet v bolestech třetího očistění, jež je úvodem k poslednímu údobí lásky mezi Bohem a člověkem, k mystické jednotě. Třetí očista je nejhroznější ze všech. Bůh přeorává duši až do dna, zažitím velikého nevděku od těch, jimž jsme činili dobře. Duše je obnažena a bičována duchovní vyprahlostí a opuštěností a není, kdo by ji pochopil, a nebe je jako němé a tvrdé. Duše je ponořena v mystické smrti, aby vstala úplně obnovena k své poslední lásce. Jen pomoc Boží dá sílu projítí tímto trojím ohněm, aby se člověk naučil klaněti se Bohu v duchu a v pravdě. Třetí období lásky k Bohu je nevýslovnou a téměř neztratitelnou odměnou za všechna vítězství. Duše se vznáší jako orel v kruhovém pohybu ve světle a lásce z Boha a obzírá jakoby s veliké výše vzdálené obzory stvořených věcí. Všecko ví a vše má, milujíc Boha „z celého srdce svého, z celé duše své a z celé mysli své a všemi silami svými“. A taková je láska svatých.⁸¹

A pomalu ji zalévá pokoj, jehož svět ne-

⁸¹ „Les trois conversions...“ a též „L'amour de Dieu...“ od P. Garrigou-Lagrange O. P.

zná a nemá, pokoj Ježíše Krista. Neboť „milost není nic jiného, než jakýsi začátek života věčného a slávy v nás“. Naslouchání hudbě pramenů tryskajících z jediného Zdroje všeho, co jest.

A nemá-li kdo odvahy, nebo hřešil-li příliš, hle, máme Matku, jež nás zve, Neposkvrněnou Pannu: „Já jsem matka krásného milování a bázně a poznání a svaté naděje. Ve mně je veškerá milost cesty a pravdy, ve mně je veškerá naděje života a ctnosti. Pojdte ke mně všichni, kteří dychtíte po mně, a plody mými se nasytíte. Neboť duch můj jest sladší než med... takže... „kdo mě jedí, ještě lačněti budou, a kdo mě pije, ještě žízni budou. Kdo mne poslechne, nebude zahanben a nezhřeší.“ (Sir. 24, 24-30.)

Kam až dospěla bl. Imelda v dokonalosti? Nevíme, kolikerým očišťováním duše její prošla. Ale víme, že se nevyhnula žádné bolesti, již od ní Bůh chtěl. Ano, že přidávala ještě dobrovolně. Nevíme, jak a kdy se dostala na vrcholy lásky Boží. Ale, že tam došla, to potvrdil Bůh sám tím, že je Imelda již blahoslavená. A svědčí o tom i její žíznivá touha po eucharistii, jež je znamením nejčistší lásky k Bohu, což potvrzují duchovní spisovatelé.

A stačilo jí, kdyby byla měla jenom lásku. „Neboť láska je shovívavá, dobrotivá; láska nezavidí, nechlubí se, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu; neroztrpčuje se, nemyslí si nic zlého; neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; všecko snáší, všecko věří, ve vše doufá, všecko přetrpí. Láska nikdy nepřestává.“ (I. Kor. 13, 4-8.)

2. *Smrt* je ztráta zdroje života, odloučení duše od těla. Smrt je trestem za hřích, neboť v okamžiku, kdy člověk zhřešil, začal umírat, i když žil ještě dlouho potom. (2. II, 144.) Nastává tak, že duše se obrátí všemi svými schopnostmi sama do sebe a odchází před soud Boží. Počátkem smrti je stáří a bolest. Bolest je trest za překročení zákona. Prožita s Bohem, otvírá nám nebe; jinak - peklo; jako lotrům na kříži. Je trojí bolest: tělesná, pak bolest srdce čili zármutek, a bolest duše čili smutek, jež je nejhroznější. Největším smutkem zahaluje duši nesplněná touha po jednotě s tím, ježž nade všecko milujeme, jenž je dokončením duše. (1. II, 36, 3.)

Žádná z těchto bolestí nezabila sestru Imeldu. Ani sama láska, neboť smrt není ovocem lásky, je prokletím hříchu.

Jak tedy Imelda umřela? Radostí! Radost je šťastný stav, do něhož staví milujícího přítomnost milované bytosti (2. II, 28). Může býti tak prudká, že spálí v okamžiku celého člověka. K Imeldě přišel Bůh - a Imelda umírá. To byl důkaz, jak veliká byla její radost. A zabíjející radost prozradila nesmírnost lásky a touhy v jejím malém srdci. Byl to zázrak Boží. „Nikdo nemá větší lásky než je ta, že položí kdo život...“ řekl Spasitel.

Účinky svatého přijímání

Když odchází milující člověk, dává na památku nějakou věc. Když umírala Láska, dala nám sebe samu (III, 175, 1), neboť láska pudí milující býti spolu. Při svatém přijímání přichází k nám v eucharistii celý a živý Ježíš Kristus. Není to prázdný symbol. A s Ním přichází celá nejsvětější Trojice: „Jestliže mě kdo miluje, můj Otec bude ho milovati: i přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.“ Člo-

věk je zázračně povyšován do účasti ve vnitřním životě nejsv. Trojice. Přichází k němu Otec jako pramen života a míru, jest mu Otcem, jenž obklopuje své dítě dobrotou a nevýslovnou něhou. Pán Ježíš plní duši nadpřirozeným poznáním. Duch svatý dává lásku. Jest Láskou Otce a Syna, jejich vzájemným Polibkem a věčným pohybem a nevýslovným vytržením jejich lásky. Zasnívá duši do tajemství a dává jí růst po každém hodném přijetí.³²

Svatá hostie je nekrvavým, avšak skutečným opakováním smírné smrti Spasitelovy na Golgotě (oběť). Ve svaté hostii zůstává stále přítomen pravý Bůh, jemuž se klaníme (tajemství). Avšak svatá hostie nebyla dána lidem jen proto, aby se jí klaněli, nýbrž především, aby byla duším pokrmem (svátost). Chlebem, o němž jest psáno obrazně v Písmě svatém: „A hle, anděl Páně se dotekl Eliáše a řekl mu: Vstaň a jez. Rozhlédl se, a hle, u jeho hlavy chléb a nádoba vody; pojedl tedy a napil se a znovu usnul. A vrátil se anděl Páně po druhé a dotekl se ho a řekl mu: Vstaň, jez, neboť veliká ti zbývá ještě cesta. Vstal, jedl a pil a kráčel v síle onoho pokrmu čtyřicet

³² Viz krásnou knížku: „Eucharistií k nejsv. Trojici“, P. Bernadot O. P., Olomouc, Krystal.

dní a čtyřicet nocí až k Boží hoře Orebu“ (III. Kr. 19.).

Sílu svaté hostie zázračného chleba duše - vypočítává liturgie (sv. Tomáš) v antifoně: „O sacrum convivium... Ó posvátná hostino, v níž se požívá Kristus, uctívá památka jeho umučení, mysl se plní milostí a dává se nám záruka budoucí slávy!“ Theologie o tom učí toto:

1. Každým dobrým svatým přijímáním se duše spojuje s *Kristem Pánem*: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm“ (Jan, 6, 56). Je to jednota mystická, jednota dvou vůlí, dvou náklonností a srdcí ve vlité lásce. Láska proniká z hostie celou přijímající duši, takže je trvale věrná, a propuká ve výbuchy žhavých vyznání Posvětiteli, který nás proměňuje v Krista ukřižovaného. Proto praví Spasitel sv. Augustinovi: „Jsem pokrm velkých duší, snaž se růsti, a budeš mě jísti; avšak neproměníš mě ty v sebe jako pokrm svého těla nýbrž ty budeš proměněn ve mne.“

2. Poněvadž je Kristus hlavou tajemného těla, jímž je Církev, spojuje dobré svaté přijímání duši i s *Církví sv.* „A chléb, který lámeme, není-li společenstvím těla Kristova? Poněvadž (tedy) jeden chléb, jsme

my mnozí telem jedním (1. Kor. 10, 17). A tak je eucharistie poutem nové lásky, nové rovnosti, nového bratrství, jímž začíná již zde nevýslovné společenství, obcování svatých v dobře přijímající duši. Pak člověk není nikdy sám. Je v něm Kristus a Církev. Slavnost „Krvě a Těla“ svatého přijímání a mše svaté není nikdy slavností jen jedné duše ani jen za jednoho člověka. Kdykoli kněžské ruce zvedají hostii a dávají ji věřícím, je to Syn Boží a s ním Otec i Duch svatý, a v tajemném označení i andělé a svatí, přítomní, minulí i budoucí. A se všemi těmito se spojuje přijímající, v nich se ztrácí podle slov sv. Pavla: „A budou dva tělo jedno. Tajemství toto je veliké, ale já to pravím o Církvi a o Kristu“ (Ef. 5, 31-2). Jak kalné a mdlé jsou všechny lidské radosti a lásky proti tomuto živému světlu s nebe

3. Dobré svaté přijímání *rozmnožuje posvěcující milost*. Eucharistie je svátost živých, předpokládá v duši nadpřirozený život (milost). Neboť eucharistie je pokrm, a pokrm se nedává duším mrtvým, t. j. hříšníkům, nýbrž živým, které nemají vědomého těžkého hříchu. Účinky tohoto nebeského nasycení jsou nevýslovné. Neboť svatá hostie:

a) udržuje duši v milosti, sytí ji, zachovává v ní oheň lásky Boží. Duše pak žije trvale z Boha a nepodlehne hříchu.

b) Nejen že vyrovnává ztráty z denního života, nýbrž *rozmnožuje* milost a posiluje růst ve ctnostech. Proto volá sv. Augustin: „Ó svátosti zbožnosti, ó znamení jednoty, ó pouto lásky.“

c) Nahrazuje ztráty, *hojí* rány hříchu, smývá skvrny slabosti, prozařuje stíny nedokonalosti, tiší vášně, učí pokoře.

d) *Dává radost*. Plní duši nadšením a odvahou konati dobro vždy a všude. Hostie jest chléb, jenž má v sobě všechno potěšení, jenž uvádí duši do stavu opojení sladkou dobrotou a jenž ji noří do živého ticha Věčné Moudrosti.

A nevidíme-li vždy těchto účinků u lidí, chodících často k stolu Páně, může to býti buď pro špatnou, vlažnou přípravu, buď pro přirozenou tvrdost srdce, nebo pro skryté hříšné náklonnosti. Anebo je to zkouška od Boha.

4. Bůh ve svaté hostii při dobrém svatém přijímání působí v duši *odpuštění lehkých hříchů*. Neboť v něm přichází do duše nekonečná Láska, která ji zapaluje k lásce větší a k horlivějším úkonům; a láska při-

krývá hříchy. Obsahem této svátosti je láska a úkon lásky shlazuje všední hříchy. Je tedy eucharistie lék a protijed, který osvobozuje duši od denních slabostí, a to podle toho, jak velikou má kdo lásku k Bohu. Dobrým svatým přijímáním se *odpouštějí též časné tresty* za hříchy, a to zase podle stupně vroucnosti a zbožnosti, s níž kdo vítá Boha k sobě, hlavně v okamžiku svatého přijímání a bezprostředně po něm, neboť Boží láska má všechny zákony a krásy lásky lidské. Ale božským způsobem.

5. Nepřijímat znamená cestu k zavržení. Přijmout špatně znamená smrt duše a peklo. Svatokrádežně přijatá eucharistie zabíjí duši a dává ji do moci ďábla: „Namočiv skývu, podal ji Jidášovi Iškariotskému. Po té skývě vešel do něho satan“ (Jan 13, 27). Těžkým hříchem brání člověk svévolně Bohu přijíti do jeho srdce. Těžký hřích totiž zabíjí duši, a mrtvý nemůže jíst. A jak může přijíti Kristus k duši, která těžce hřeší, t. j. miluje se s ďáblem v jeho hořké radosti? V srdci hříšnickově je peklo pod vládou ďáblou. Tam zve nehodně přijímající Krista, tam jej místo lásky dává znovu do moci satanovy, tam Ho s ním znovu tupí, trýzní a zabíjí. A tak si pije a jí svatokrádce odsouzení a smrt.

6. Sv. hostie jest duši proto zárukou *vzkříšení a věčného života*. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den poslední“, řekl Pán Ježíš (Jan 6, 54). Tělo se stává nositelem Boha, duše se ztrácí v Bohu. Kdo jí tento chléb, bude žít na věky, bude mít sílu proti zlu, dokud neodejde domů, k Otci. Proto káže Církev přijímati, když se blíží smrt. Aby člověk šťastně došel. Avšak je nutné, aby chom nejprve s Kristem trpěli, a pak teprve s ním byli oslaveni.

Z toho všeho je jasné, že eucharistie je pramenem všech milostí, poněvadž v ní přichází do duše nebe, Bůh, Kristus Pán, naše štěstí, náš život. Nade všechny ctnosti a oběti obohacuje duši láska k eucharistickému Králi, nade všechny bázně a tresty nás drží v dobru myšlenka, že On přijde; žízeň a touha po opakování tohoto příchodu (duchovní sv. přijímání). Ve sv. hostii je ukřižovaný Kristus. Vše tedy, co dává Golgota, dává i svatostánek. Chce-li Bůh, a neprotiví-li se člověk, může stačiti jedině svaté přijímání k úplnému posvěcení duše i těla. Bl. Imelda chtěla a připravila se. Bůh k ní přišel. Sežehlo ji to. Co na tom? Teď je na nebi a na oltáři. Vítězně šťastná.

Mešní modlitby k bl. Imeldě

(Svátek dne 13. května.)

Modleme se: Pane Ježíši Kriste, který jsi blaženou pannu Imeldu, zraněnou palčivou čistou láskou a zázračně občerstvenou nebeskou Hostií, vzal do nebe: učiň, ať na její přímluvu přistupujeme k posvátnému stolu s právě takovým žářem lásky, abychom toužili zemřítí a zasloužili býti s tebou, jenž žiješ a kraluješ s Bohem Otcem v jednotě Ducha svatého, Bůh po všechny věky věkův. Amen.

Modleme se: Přijmi, Pane, dary, které ti obětujeme a vlivem zásluh blažené panny Imeldy vlej nám ducha své lásky: abychom pohrdali pozemskými náklonnostmi a tkvěli svým srdcem v tobě, v němž jsou pravé radosti. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Modleme se: Kéž je nám, Pane, u trůnu milosrdenství tvého blažená panna Imelda neúnavnou přímluvkyní za nás: aby - jako ona přijavši spasitelnou Hostii vzlétla do věčné slávy tak byla pro nás účast v tak velikém tajemství smýváním zločinů v životě a ve smrti cestou, jíž bychom došli do věčného života. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Obsah

Obětování květů	7
Imeldina láska	11
Boj o lásku	19
Nalezený domov	25
Ze života a modliteb sester kazatelek	31
Touha a čekání	43
Pán přichází	57
Po smrti	69
O lásce a smrti	85
Účinky svatého přijímání	95
Mešní modlitby k bl. Imeldě	103

Nihil obstat

P. Reginaldus Dacik O. P.

Imprimatur

P. Mag. Dr. Met. Habáň O. P., provincialis

Pragae 28. Octobris 1939

Nihil obstat

P. Aemil. Soukup O. P., censor ex offio

Imprimatur

Dr. Johannes Martinů, Vicarius generalis

Olomucii, die 18. XI. 1939. - Nr. 17.220

Tiskl E. Potměšil, Zlín

V Í T Ě Z O V Ě

M Ě S Í Č N Í K P R O H A G I O G R A F I I

A K A T O L I C K O U B I O G R A F I I

R O Č N Í K I I I .

Pius X.

Sv. František z Assisi

Frant. Xav. Paleček

Žofie Svečinová

Sv. Jan Křtitel de la Salle

Biskup Zdik

Bedřich Ozanam

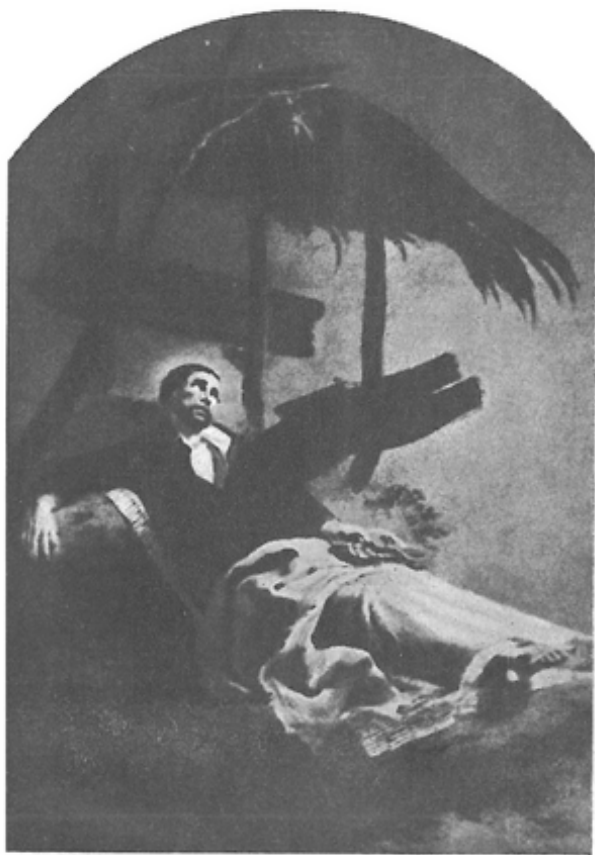
Sv. František Solano

Bl. Imelda Lambertini

Sv. František Xaverský

O L O M O U C L . P . 1 9 3 6

Xaver Palko: Svatý František Xaverský

D R. A L F R E D F U C H S

S V A T Ý F R A N T I Š E K

X A V E R S K Ý

1936

V Í T Ě Z O V É O L O M O U C

PRVNÍ JESUITÉ

„Tvé lásky žár v mém srdci plamen zdvih,
byť nebe nebylo — mé srdce lásku cítí,
byť pekla nebylo — já přec bych míjel hřích!
Bych viděl nebe, peklo, jak se v niveč řítí,
byť trestu nebylo, ni odměn přesladkých,
za Lásku lásku musím v srdci míti!“

Tyto verše, hodné svaté Terezie Avilské nebo svatého Jana z Kříže, nepocházejí od mnicha, jenž se uzavřel v klášterní samotě Karmelu, nebo od pouštevnicka, jenž odešel ze světa, aby se oddal jenom posvěcování sama sebe, nýbrž od největšího misionáře, jakého kdy měla katolická Církev, od jednoho z nejaktivnějších kněží, kteří kdy přijali posvěcení, od svatého Františka Xaverského.

Byl nejbližším přítelem a nejbližším spolupracovníkem jiného velikého světce Církvě, svatého Ignáce z Loyoly, a byl spoluzakladatelem Tovaryšstva Ježíšova, této nejprůbojnější armády Církvě, o jejímž tajemném vlivu se tolik bájilo. A přece toto „tajemství“ jesuitů jest nasnadě. Není ani v důmyslnosti organisace, ani v tajné nauce, nýbrž v oddanosti do krajnosti, v oné lásce Boží, kterou opěvuje světéc, v oné lásce, jež nečeká odměn, jež se nebojí trestů, protože prostě miluje.

Když svatý Ignác se svými druhy položili na Montmartru v Paříži první základy k Tovaryšstvu, nevěděli, že to bude nejaktivnější řád Církvě, který vynikne právě tak askesí a kontemplací, jako aktivitou.

V jesuitském řádě se totiž snoubí krajní askese s krajní aktivitou. Svatý Ignác z Loyoly, právě tak jako svatý František Xaverský, jsou sami k sobě

úžasně přísní, konají heroické skutky kajícnosti, ale jak uvidíme, dovedou se dívat shovívavýma očima na křehké lidi a nejsou apoštoly toliko jedné cesty. Silou jejich řádu jsou exercicie. Dát pocítit člověku jeho nicotnost a pak jej teprve vrátit vnější činnosti. Podle svatého Ignáce statky, nemoc, zdraví, chudoba, čest, pohrdání, dlouhý či krátký život — vše je lhostejné, ale všeho může býti použito ad maiorem Dei gloriam, k větší slávě Boží. Vše má býti ve službě katolického činu. Poslušná armáda svatého Ignáce nejde proti kulturním statkům světa, ale hledí je naplnit svým duchem. V jednom ze svých dopisů praví svatý Ignác: „Chci k nim vcházeti všemi branami, ale chci je vyvésti branou jedinou, jež vede ke Kristu.“ Jeho učedníci vcházejí vskutku všemi branami. I těmi branami, jimiž vcházejí k panovníkům diplomaté a politikové. Úžasná činnost jesuitů v misiích, zahájená svatým Františkem Xaverským, ukázala úžasnou mnohotvárnost činnosti tohoto řádu. Dovedli se přizpůsobit každé kastě, každé tradici, každému kulturnímu pásmu podle vzoru svého velkého misionáře svatého Františka Xaverského, jehož život je nejúžasnějším dobrodružným románem, jaký kdy byl napsán. A nejenom život jeho, ale i život jeho následovníků v misiích, mezi nimiž byli i Češi a Slováci.¹

Ve své knize „Vídeň“ klade si Herrmann Bahr otázku, jak je to možno, že jesuité bývali současně nejkajícnějšími askety a nejobratnějšími politiky. Vykládá tuto mentalitu Calderonovým dramatem „Život je sen“. Nejdříve došli jesuité askesí přesvědčení, že tento svět a jeho sláva jsou pouhým snem, že pravá vlast je v nebesích, že svět je nutno překonat nejprve v sobě. Když se jim to podařilo, mohli se pak bez nebezpečí vrhnout zpět do jeho bojů, aby jej přeformovali. Deformata reformare, reformata conformare, conformata deiformare. (Co je zkřiveno, napravití, co napraveno, uvést ve shodu se sebou,

¹ O jednom z nich chystá román Jaroslav Durych (P. Spinula Grneček – mučedník japonský).

co jest uvedeno ve shodu, připodobniti Bohu.) Při takovémto smýšlení jim byl svět o málo více, než mumrajem, ilusí, divadlem. Nebyli již v něm, stáli nad ním. Jakmile však stáli nad ním, byl jim svět poddán. Věděli, co jest askese moci. Tito mistři duchovního života i propagandy, politiky i diplomacie znali cenu distance od věcí a od lidí, bez níž se žádná moc neudrží.

Jesuité netvrdili nikdy, že účel světí prostředky v tom smyslu, jak jim to bývá podkládáno. Účel ovšem světí prostředky tam, kde prostředky jsou mravně lhostejné, ale nesvětí prostředků mravně závadných. Žáci svatého Ignáce uměli však mistrně stavět do služeb své věci, to jest věci evangelia, prostředky mravně indiferentní, a využívat i lidských slabostí k tomu, aby nesloužily d'áblu, nýbrž Kristu. Uměli zapřahat čerta do pluhu, jak to vypravuje legenda o svatém Prokopu. Právě tento rys řádu je vtělen v osobnost svatého Františka Xaverského snad ještě výrazněji, než v osobnost svatého Ignáce samotného. Muži Božímu není nic příliš opovržené a nic příliš vznešené. Odvází se všeho pro Krista.

Pražané znají dobře sochu svatého Františka Xaverského na Karlově mostě, vytvořenou roku 1711 bratry Brokoffy: Čtyři pohanští velmožové indiští a japonští nesou na ramenou nosítka, na nichž stojí světec, drže ve vztyčené ruce krucifix a ukazuje naň klečícímu indickému knížeti. Také je v širší veřejnosti znám obraz Xavera Palka „Umírající svatý František“ v malostranském kostele svatého Mikuláše, na který Arbes navázal svoje známé romanetto. Obraz znázorňuje, kterak světec v bídne chatrči umírá na podlounnickém ostrůvku, opuštěn téměř všemi lidmi, ale v plnění svého úkolu. „Navigare necesse est, vivere non necesse!“ „Je třeba brázdit moře, není třeba žít!“ bylo heslem misionářů, těchto conquistadorů pro Krista. Není tomu dávno, co připomněl svatý Otec, že slovo „propaganda“, jehož se dnes tolik zneužívá, je původním a legitimním majetkem Církve, jež ho používala pro šíření krá-

lovství Kristova. Dnes, ve věku propagandy zneužitě, bude dobře poznati světce propagandy, užité dobře.

Svatý František Xaverský se narodil 7. dubna roku 1506 na zámku Xaveru v horní Navaře jako syn doktora Jana de Jassu, královského rady a majitele panství Idocina. Jeho matka byla Marie z Azpilcuety z Xavieru. Navara byla tenkrát samostatným královstvím. Otec Františkův byl rádcem navarského krále Jana III. d'Albret, ale v bojích mezi Španělskem a Francií přišel král o korunu a jeho rádcem, otec Františkův, o život, neboť zemřel zármutkem nad osudem své ubohé vlasti, jež se stala kastilskou provincií.

Roku 1529 zemřela Františkovi a jeho dvěma bratrům také matka. Po pěti letech vypuklo v Kastilii povstání a proto několik španělských pluků musilo opustiti Navaru a dobyli Pamplony. Byla to ona památná pevnost, při jejíž obhajobě byl těžce zraněn Ignác z Loyoly, což bylo původem jeho obrácení. Těchto osvoboditelských bojů se účastnili také dva bratři Františkovi Miguel a Jan. Po čtyřicetidenním boji ztratila Navara samostatnost navždy.

Hrdinské pověsti o těchto událostech a válečnická tradice rodu působily i na Františka, který chtěl býti také hrdinou. Ale podobně jako tomu bylo u jeho velikého učitele svatého Ignáce, stal se velkým hrdinou Božím, největším misionářem, kterého kdy Církev katolická měla, takže právem o něm mohl napsati papež Urban VIII.: „Byl od Boha povolán, aby se stal vůdcem všech ostatních misionářů a zasloužil si, aby veškeré křesťanstvo jej jednohlasně nazývalo apoštolem nových národů.“ Jeho rodina úplně zchudla a nadto upadla do nemilosti krále Karla V. František se proto musil vzdáti dráhy vojenské a chtěl se věnovati studiu práv, neboť z jeho rodiny pocházel slavný církevní právník doktor Martin Navara de Azpilcueta.

V měsíci září odešel František Xaverský do Paříže, proslulé tehdy svou universitou, a ubytoval se

v koleji svaté Barbory. Studoval latinu a Aristotela. Žil dosti lehkomyšlně, ale nepozbyl svatě čistoty. Ovzduší bylo tehdy plné oposice proti papeži a studenti zbožňovali antické pohanství. Vždyť kolej sv. Barbory tehdy navštěvoval také mladý právník Jan Kalvín, jenž dovedl zvlášť sugestivně vyprávěti o zlořádech římských a o učení „čistého evangelia“. František nabyt v roce 1530 hodnosti magistra svobodných umění a vykládal Aristotela v koleji bauvaiské. Byl stoupencem humanismu až do té chvíle, kdy se jeho cesta zkřížila s cestou Ignáce z Loyoly.

Svatý Ignác měl tehdy již za sebou své obrácení a svoje prudké krise vnitřní a stal se brzo známým ve studentské čtvrti v Paříži. Byl všem nápadný tento hubený, starší již muž vyhublé postavy, tváře sice vznešené, ale působící celkem nepříjemně celým svým sešlým zevnějškem a podivným zjevem. Studoval v koleji Montaigne gramatiku a choďoval také často do koleje svaté Barbory. Hledal tehdy spolu-bratry pro svoji práci, o níž tehdy ještě neměl jasných plánů. Měl však již tehdy nezdolnou touhu dobývati světa pro Krista. A tak jednoho dne zmizel z koleje svaté Barbory španělský student Amador, jenž až dotud platil za vzorného žáka, a s ním ještě druzí dva Španělé, student Paralta a doktor de Castro.

Již dříve pozorovali studenti na těchto mladých lidech změnu mysli. Zanedbávali studia, modlili se ustavičně a meditovali, prodali svoje knihy a nábytek a výtěžek rozdávali chudým a posléze žili jenom z almužny, kterou si vyžebřali. Po jejich útěku se ukázalo, že podlehli vlivu Ignáce z Loyoly a že dlí u něho ve špitálu svatého Jakuba. Když se to kolegové dověděli, uspořádali jim pod okny kočičinu a odvedli násilím uprchlíky zpět do koleje.

Teprve po tomto neúspěchu našel svatý Ignác muže, kteří s ním zůstali spojeni navždy a kteří vytvořili jádro jeho budoucího řádu. Když se utišilo rozčilení pro útěk tří Španělů, vstoupil do koleje svaté Barbory Ignác sám.

Sdílel světničku se dvěma jinými studenty, kteří se právě horlivě připravovali ke zkouškám, a s počátku se podrídil jejich vedení. Ale umínil si pevně, že se zmocní jejich duší. Aby je získal, nejprve je bedlivě pozoroval.

Jeden z jeho spolubydlících byl učený muž. Nazýval se Petr Faber a byl výborným znalcem Aristotela. Ale Ignác brzo zpozoroval, že za jeho zdánlivou vědeckou jistotou se skrývá ustrašená duše bývalého pastýře z hor savojských. Jednou získal Ignác větší sumu peněz, kterou si vyžebal na bohatých holandských obchodnících. Ignác vypomohl Faberovi z finanční tísně, ve které Faber stále byl, neboť byl velkým jedlíkem. Tak si získal jeho náklonnosti, takže se mu Faber vyzpovídal ze svých pokušení proti šestému přikázání. Posléze jej dostal Ignác tak daleko, že přemohl zmatky své duše exerciciemi podle návodu Ignácova, vykonav s ním dříve bedlivé zpytování svědomí.

Druhým spolubydlícím Ignácovým byl František Xaverský. Byl krásné postavy i tváře, snadno studoval a pěstoval šerm a skok. Přicházel často domů až ráno z toulek po Latinské čtvrti. Chtěl docílit bohatého benefícia a šlechtického diplomu. Proto již nyní psal žádosti ke všem možným úřadům.

Ale Ignác dobře pozoroval, že František Xaverský míval často pocit duševní prázdnoty, zvláště když pozoroval tváře svých druhů, jimž vtisklo nesmazatelnou pečeť hýřivě ztrávené mládí.

František Xaverský, dokonalý světák, neměl Ignáce příliš v lásce a nevážil si ho. Byl mu protivný zvláště tím, že neustále vedl zbožné řeči a že žádal na svých přátelích, aby konali exercicie.

Vždyť se o něm vypravovalo, že jednou prý vyzval jednoho ze svých přátel k partii kulečnicku, aby, v případě, že prohraje, se účastnil exercicií, tedy k jakési partii, kde cenou měla býti duše. Tehdy netušil František Xaverský, že jednou přijde do situace podobné!

Také k Františkovi se přiblížil Ignác nejprve tím,

že mu pomohl z finanční tísně! Jednou před ním rozvíjel František svoje ctižádostivé plány, a tu prohodil Ignác: „Nebo co platno jest člověku, kdyby celý svět získal a na duši své škodu utrpěl?“ Františkovi bylo tehdy velmi nepříjemno, že byl takto přerušen. Ale tato slova „směšného pobožnůstkáře“ utkvěla v jeho duši a tanula mu na mysli i uprostřed radovánek. Svědomí se v něm hnulo a nejprve je chtěl přehlušiti radovánkami ještě hlučnějšími. Ale slova Písma se vracelo neodbytně, zvláště ve chvílích únavy a deprese.

František naslouchal od té doby stále pozorněji hlasu Ignácovu. Brzo dokonce přímo prosil o poučení a vedení. Zapomínal nejenom na své soudruhy v pitkách, ale i na svoje humanistické záliby. Posléze byl pln horlivosti pro Boha. Chtěl dokonce složiti svůj učitelský úřad, jehož zatím nabyl, aby se věnoval jen rozjímání, takže Ignác jej musil přinutiti, aby v něm ještě po nějakou dobu setrval.

Tak dochází posléze k založení Tovaryšstva Ježíšova na pařížském Montmartru. Dne 15. srpna roku 1534 o svátku Nanebevzetí Panny Marie učinilo v tamním chrámě sedm pařížských studentů slib, že budou putovati do Svaté země a sloužiti pod praporem Kristovým v chudobě a čistotě. Tehdy tito nezkušení mladí lidé nemohli sami tušiti, co vlastně založí. Jejich láska k Bohu byla tehdy ještě ve stadiu blouznivosti a prvotní Tovaryšstvo bylo v mnohé příčině pravým opakem oné disciplinované armády Církve, kterou se později stalo. Kromě těchto dvou slibů složili ještě třetí, jenž se stal podstatným znakem pozdějšího Tovaryšstva: Že se dají úplně k dispozici papeži. Tito první jesuité byli Ignác, Faber, Bobadilla, Lainez, Salmeron, Rodriguez a magister František Xaverský. Všichni vykonali předtím čtyřicetidenní exercicie, až na Františka, který jich vykonati nemohl, jsa ještě vázán svým učitelským úřadem.

Rodina se snažila Františka zadržeti ve světě a jeho bratří rychle pro něho hledali církevní hod-

nost. Kapitula v Pamploně jej také jmenovala svým kanovníkem, ale bylo již pozdě. František se poděkoval z hodnosti a odcestoval za značných útrap s ostatními soudruhy do Benátek, odkud měli s Ignácem již dříve odcestovavším odplouti do Svaté země. Dorazili do Benátek roku 1537. V postě tohoto roku poslal svatý Ignác své soudruhy do Říma, aby si vyprosili požehnání papeže Pavla III. pro svoji pout. Papež je přijal dosti skepticky a zejména jim správně prorokoval, že se asi do Jerúsalema nedostanou. Skutečně se tam také nikdy nedostali, neboť vypukla válka mezi Benátčany a Turky. Vrátili se do Benátek a přijali tam kněžské svěcení. Potom se rozešli po italských městech do Padovy, Ferrary, Boloně, Sieny a do Říma, aby se věnovali vnitřní misii a ošetřovali nemocné. František působil v Bologni, ošetřoval obětavě nemocné, nakažené morem, a proslavil se tam brzo jako kazatel. Roku 1538 svolal Ignác své soudruhy do Říma, ale ani tehdy se nedostali do Palestiny. Po vroucích modlitbách a dlouhých poradách se rozhodli roku 1539 založiti Tovaryšstvo Ježíšovo zcela formálně. Sestavili návrh jeho ústavy a předložili jej papeži, nabídnuvše se mu k službám podle slibu učiněného na Montmartru. Stálo v něm, že „jsou ochotni jíti kamkoli, k Turkům neb do nově objevených zemí, k luteránům nebo k jiným bludařům nebo i k nevěrcům“. Papež rozeslal tedy první jesuity po italských městech.

POČÁTEK MISIJNÍ ČINNOSTI

Když král portugalský Jan III. žádal misionáře pro Indii, začíná se vlastní heroická dráha svatého Františka Xaverského. Člověk světsky smýšlející by vyslání svatého Františka Xaverského do Indie nazval souhrnem náhod. Křesťan však nezná náhod, neboť spatřuje ve všem řízení Boží. Svatý Ignác, tehdy již pravoplatný generál řádu, určil totiž do Indie někoho jiného, P. Bobadillu. Ale P. Bobadilla onemocněl v poslední chvíli. Na jeho místo musil

nastoupiti jiný řeholník, a ježto byl František Xaverský právě v Římě, rozhodl Ignác, že pošle do Indie svatého Františka Xaverského. Od té chvíle se počíná nová hrdinská epopěj Církve.

Jak se připravoval svatý František na cestu? Poslední noc před svým odjezdem si spravoval svůj roztrhaný hábit. Co si vzal s sebou? Šat, který měl na sobě, breviář a malou zásobu potravin. Do Lisabonu jej doprovázel portugalský vyslanec. V Lisabonu se však svatý František zdržel celý rok, než dostal loď, určenou k odplutí do Indie. Po roce vstoupil na plachetnici, jež jej měla dovéztí kolem mysu Dobré naděje do Indie. Celé dlouhé měsíce se plavil, než spatřil pobřeží země, jež platila Evropanům za zemi divů a zázraků a které chtěl František dobýti ad maiorem Dei gloriam, pro větší slávu Boží, jak zní heslo Tovaryšstva Ježíšova.

Loď plula po řece Mandově podle břehů, porostlých háji kokosových palem, až dospěla do Goy, jež byla hlavním městem portugalské říše indické. Město obklopovaly evropské hradební zdi, loďařské dílny a zbrojnice. Byl tam však také františkánský klášter a katedrála s vysokými věžemi, jakož i jiné chrámy křesťanské, které mluvily o vítězství křesťanské víry v Indii.

František Xaverský se divil pestré směsici lidí a zvířat, jež se jevila před jeho očima. Mezi slony a posvátnými kravami se proplétali křičící barevní lidé se zpěvem a křikem. Byli to lidé hnědí, černí a žlutí. Měli na sobě dlouhá roucha a kaftany. Byli to sedláci a obchodníci, kramáři a nosiči, Arabové, Peršané, Hindové z Gučeraadu a Ormuzdu. Mezi nimi kráčeli důstojně pod velikými slunečníky Portugalci, dobyvatelé, hrdí hidalgové v nádherných rouších z aksamitu a z hedvábí a za nimi nesčetná pážata a zástupy černých otroků-Kafrů. Všude byly vyvěšeny podmínky, za nichž lze na těch a těch místech obdržeti plnomocné odpustky.

První cesta Františkova vedla do katedrály, která byla obrazem pravého triumfu víry nad pohanstvím.

Před ní se kupily davy mocných tohoto světa, kteří se dali do chrámu donášeti v palankinech, nádherných nosítkách, a jejich služebnictvo razilo jim cestu mezi davem. Z nosítek vystupovaly nádherně oděné dámy tmavé pleti, jejichž roucha byla plná drakokamů a jejichž tváře byly nalíčený. Obuty byly do střevíčků s převysokými podpatky. Pážata běžela před nimi do chrámu, rozprostírala před nimi koberec, stavěla jim v chrámě pozlacené židle a přinášela jim nádherně vázané modlitební knížky. Za dámami kráčely slavnostně děti a služebné.

Ale mezi věřícími byli také domorodci. Měli s sebou veliké růžence, které nosili na hrdle, a při vstupu do chrámu zbožně klekali a se křížovali.

Tento pohled naplnil misionáře štěstím. Byl hrdý na to, že tolik tisíc mil od křesťanské země našel takřka druhé hlavní město katolického křesťanstva. Svoje první dojmy líčí takto: „Goa jest celá zalidněna křesťany... Musíme býti Hospodinu, Bohu zástupů, velmi vděční za to, že jméno Kristovo na této vzdálené půdě, v těchto davech nevěřících rozkvetlo tak nádhernými květy!“

Ale toto nadšení netrvalo dlouho. Brzo poznal světec i stíny tohoto nádherného obrazu. Papež Alexander VI. ustanovil demarkační čáru na Dálném východě, jež ohraničovala portugalské panství. Tehdy také dal portugalskému králi příkaz, aby do tohoto koloniálního území poslal „muže důstojné a bohabojné, aby působili na nově objevených pevninách a ostrovech“. Měli míti takové vlastnosti, aby byli s to „vyučovati katolickému náboženství a dobrým mravům obyvatele těchto krajů“. Ale Evropané, kteří se do Indie odebrali, byli téměř bez výjimky dobrodruhové a spekulanti, kteří chtěli rychle a nevybíravými prostředky zbohatnout.

Nejhůře jednali koloniální portugalští úředníci. Chovali se servilně k bohatým pohanům, opatrovali jim za bohaté odměny vlivná místa ve správě a trpěli, aby utiskovali domorodé novokřtěnce.

Tyto poměry našel světec všude, kam se na svých

cestách po Indii dostal. Nad rákosovými chatrčemi a dřevěnými domky domorodců se vypínaly nádherné chrámy, guvernérské paláce a celní stanice a kostely byly vždy plné Evropanů. Ale všude vykonávali domorodci modloslužbu před chrámy sloními a opičími a všude bylo koloniální úřednictvo stejně úplatné.

Když František Xaverský seznal tyto poměry, napsal do Lisabonu králi portugalskému: „Nepohrozíte-li svým úředníkům pouty, žalářem a konfiskací jmění a když těchto hrozeb skutečně nesplníte, pak jsou marné Vaše rozkazy, určené ku prospěchu šíření křesťanské víry v Indii. Je to hotové utrpení, když se musím trpělivě dívat, jak Vaši kapitáni a ostatní úředníci týrají obrácené pohany!“

Světec brzo viděl, že jeho důležitým úkolem bude, aby nejprve obrátil na křesťanství křesťany, kteří žili v Indii. Poznal již v Evropě, jak těžko získávají křesťany Kristu!

K domácím kleru se choval uctivě, ač viděl jeho chyby. Měl sice s sebou papežské breve, jež mu propůjčovalo hodnost papežského legáta, takže byl nadřazeným všeho kleru v Indii, ale přesto vykonal pokornou návštěvu biskupovi, poklekl před ním a poprosil ho, aby se na něho díval jako na nejpokornějšího spolupracovníka v díle šíření víry a aby jím disponoval podle svého uznání.

Goa byla obývána kněžími, kteří bydleli v nádherných domech, ale František Xaverský, papežský legát, se spokojil malou světničkou ve špitále. Ale špitál byl právě nejvhodnějším místem pro jeho působení, protože tu poznal všechny vrstvy lidu, a to v takových situacích, kdy byli poslání evangelia neipřístupnější. Ve špitále byl každý rád, kdž na něho vlídný kněz promluvil, ať byl jinak brutálním vojákem, zištným úředníkem, pyšným obchodníkem nebo ubohým otrokem. Zde byl každý přístupný duchovní útěše. I když byli po svém vyléčení propuštění, zachovali si namnoze vděčnou vzpomínku na svoje rozhovory s Františkem Xaverským.

Zvláště otroci si pamatovali misionářova slova často po celý život. Chudě vystupující misionář, jenž měl pro ně porozumění, byl *jejich* knězem. Proto mu také všemožně pomáhali a referovali mu o životě pánů. Tak nabyl František vědomostí, kterých pro svůj úkol potřeboval. Dříve, než vstoupil do některého domu, věděl, že má na příklad co činiti s mužem, jenž udržuje mnohoženství s domorodými ženami, nebo že vstupuje do domu lichvářova, násilníkova, ukrutníkova nebo korupčnickova.

Byl-li světec pozván někde ke stolu, zajímal se plně o zájmy svého hostitele. S obchodníkem mluvil o obchodech, s lichvářem o úvěrech a úrocích, s námořníkem o námořnictví a o astronomii a vždy projevoval tolik odborných vědomostí, že všude nabýval důvěry. I důstojníci se podívovali jeho strategickým vědomostem. Tak byl všude rád viděn a všude zván.

Dovedl pochválit služku, jež přinášela pokrmy. Po jídle poprosil hostitele, aby směl promluvit s kuchařkou, a bavil se s ní o receptech na vaření. Vyptal se s účastí služebníka, který mu otevíral dveře, na jeho poměry a přání. Teprve když si získal obliby, začal opatrně mluvit o svých pravých úmyslech, ale jenom lehkým konverzačním tónem. Snažil se přesvědčiti lichváře, že je možno vydělávati peníze také jinými finančními operacemi, jež jsou také výnosné a mravně méně povážlivé. Vykorišťovatele otroků přesvědčoval, že otrok, se kterým se vlídně zachází, je výkonnější, než otrok ustrašený. Těm, kteří žili v mnohoženství, líčil sugestivně kouzlo rodinného krbu. Tak pracoval v duchu svatého Ignáce a svatého apoštola Pavla: byl všem vším.

Chodil i do nejhorších námořnických krčem. Někdy se stávalo, že hýřící společnost z úcty ke knězi chtěla nechat hry. Ale svatý František jim vlídně říkával, aby se jen nedali vyrušovat. Sám si sedával ke hráčům a sledoval se zájmem hru. Dosáhl toho, čeho by byl nikdy nedosáhl přísný karatel. Zvykli

si na něho, svěřovali mu svoje starosti a posléze se dávali od něho i zpovídat.

Když jednou cestoval po moři z Goy do Jižní Indie, slyšel, jak strašně kleje námořník, který prohrál celý svůj majetek. Svatý František k němu přistoupil, nabídl mu několik zlatáků a vyzval jej, aby zkusil štěstí s těmito penězi znovu. Tentokrát námořník skutečně vyhrál a nyní teprve využil sv. František dobré nálady hráčovy, aby jej napomenul. Kdož by si nevzpomněl na epizodu ze života sv. Ignáce, který také jednou vyhrál na kulečnicku od svých soudruhů na studiích účast na exerciciích?

Tyto svoje metody vylíčil svatý František Xaverský sám, a to v instrukcích, jež později dal svému pomocníku Barzeovi. Připomíná mu zejména, aby s každým jednal pohotově a duchapřítomně, aby si získal vážnosti u všech společenských vrstev a u všech stavů. „Když penězníci poznají, že máme ve věcech peněžních takové znalosti jako oni sami, pak se nám obdivují a důvěřují nám. Jinak by se napomenutím kněžovým jenom smáli.“

„Hled'te, abyste se hned prvního dne dověděl, jaký obchod je vykonáván v každém místě a jaké jsou mravy a zvyky tam v okolí . . . Informujte se také, v jakých hříších lidé žijí, abyste věděl, jak je třeba kázat a zpovídat . . . Hled'te nabytí vědomostí o tom, jaké žaloby se nejčastěji vyskytují u soudů, jakého druhu jsou podvody, křivé přísahy a úplatky . . .“

„Mluvte s hříšníky o jejich hříších mezi čtyřma očima. Usmívejte se však vždycky, nebud'te prudký, mluvte laskavě a vlídně. Podle toho, kdo to jest, musíte jednoho objímati a před jiným se ponížiti . . . Chcete-li dosáhnouti dobrého ovoce pro duši svou a pro duše bližních, jednejte se hříšníky vždycky tak, abyste nabyl jejich důvěry a otevřel jejich srdce. Lidé jsou živé knihy, jež jsou výmluvnější, než knihy neživé, ve kterých musíte studovati.“

PARAVOVE

Na nejjižnějším konci Indie žila kasta Paravů, kmen, jenž čítal asi 20.000 duší a který se bídne živil lovem perlorodek. Tento kmen byl kolem roku 1530 přepaden divokým kmenem mohamedánským a v této tísnì se dovolal pomoci Portugalců. Do Goy se dostavila deputace lovců perlorodek a prosila Portugalce, aby je zbavili mohamedánů, že za to budou ochotni přestoupiti na víru Evropanů. Královský místodržitel vyslechl tento návrh velmi rád a souhlasil. Vyžádal si kromě toho dvě bárky plné perel ročně.

Brzo připlulo portugalské loďstvo k mysu Komorinskému, zahrno mohamedánské lupiče a na břeh vystoupili katoličtí kněží vedení generálním vikářem, aby celý kmen pokřtili. Domorodci se postavili do řad, kněží pronesli několik latinských slov domorodcům nesrozumitelných a každý z nich odpověděl něco v nářečí tamilském, čemu zase nerozuměli kněží. Obřady se vykonaly se všemožným urychlením. Mezi lid pak byly rozděleny cedulky, na nichž byla napsána jména křesťanských svatých po portugalsku a loďstvo s generálním vikářem a klérem se vrátilo do Goy. Portugalské koloniální úřady však mohly hrdě hlásiti svému králi, že se jim podařilo získati Církvi 20.000 duší.

Paravové posílali ročně svůj poplatek a běloši je chránili před mohamedány. Nikdo nebránil Paravům, aby zachovávali nadále svoje mravy a obyčeje. Od doby hromadného pokřtění se na jejich pobřeží neukázal katolický kněz.

Když svatý František přišel do Goy, bylo tomu osm let, co byl tento hromadný křest vykonán a co byl naposled kněz mezi domorodci. Paravové bydlili v ubohých chatrčích z palmových listů za mysem Komorinským na pustém pobřeží, na němž rostly jenom trnité keře a vějířové palmy. Domorodci byli štíhlí silní lidé tmavé pleti a tvořili malé vesničky. Denně se plavili ve svých maličkých bárkách s plach-

tami v podobě vlaštovčích ocasů na moře a vraceli se denně s kořistí perlorodek při západu slunce domů.

Hlavní místo této krajiny se jmenovalo Tutikorin. Stál tam stále ještě starý pohanský chrám s pestře pomalovanými modlami, byly tam hliněné pahrbky natřené bíle a rudě, hlinění koně, kamenné desky s posvátnými hady, býky, kravami, opicemi a staré symboly často necudného rázu. Pokřtění Paravové navštěvovali tyto svatyně v celých houfech a když se báli duchů ohně, kteří večer tančili po moři, obětovali svým bohům ryby a stavěli jim nové svatyně z hlíny a rákosí.

Jednoho dne se mezi nimi ukázal František Xaverský, bos, ve spravovaném plášti, na hlavě ubohou kápi z černé vlny. Držel v ruce zvoneček a neustále zvonil. Volal na lidi tamilsky, ale výslovnost jeho byla podivná. Právil jim asi toto: „Pojďte sem, budu vám vypravovat něco pěkného.“

V Goe si dal František přeložiti do tamilštiny kázání a modlitby a naučil se jim s velikou námahou nazpaměť. Učil nyní na paravském pobřeží dospělě i děti katechismu, modlitbám a písním. Děti ho měly rády a připadalo jim, že je cizinec učí novým hrám.

Děti mu také pomáhaly kácet pohanské modly a dělalo jim to zřejmě radost. Svatý František psal svým spolubratřím do vlasti: „Dostávám-li zprávy o modloslužebnictví, shromáždím všechny děti z vesnice a vedu je tam, kde stojí modly. Urážky, kterých se dostává pak d'áblu od dětí, jsou větší, než pocty, jež mu prokazují dospělí. Děti rozbíjejí modly na prach jemnější, než je popel, plivají na ně, šlapou na ně a nadávají jim nejhorších jmen!“

Děti záhy získaly cizinci také rodiče a brzo se světec těšil takové úctě, že v něm viděli takřka nadpřirozenou bytost. Rozptýlil jejich strach ze zlých duchů a potěšil jejich duše nadějí věčné spravedlnosti. Jakoby jeho zvoneček zahnal všecek strach z příšer pohanských.

Takto cestoval svatý František Xaverský po všech pobřežích portugalské koloniální říše indické. Brzo byl na vyprahlých písečných pouštích, brzo zase byl v neschůdných pralesích. Úžasný byl jeho jazykový talent, takže se velmi brzo naučil malajsky. Všude kázal, navazuje vždy na to, co bylo lidem nejbližší. Na vulkanickém ostrově Homoro srovnával na př. oheň sopečný s ohněm věčným.

Vyměňovati vojenskou pomoc za hromadný přestup ke křesťanství se zatím stalo oblíbeným politickým tahem v celé portugalské Indii. Kníže země Candy na Ceyloně byl ohrožen sousedy a požádal o pomoc Portugalce. Jako protislužbu nabídl konversi svého národa. Žádal však po strážce vojenské značně mnoho, neboť v jeho městě byla prý skála, na níž je stopa Budhova a v jedné pagodě měli Budhův zub. Proto nechtěl kníže víru svých otců prodati lacino. K úmluvě vskutku došlo.

S bílými vojáky přišli do Candy také kněží a provedli opět hromadný křest knížete a jeho lidu. Když však byli Mohamedáni zahánáni a když portugalská expedice opět opustila ostrov, vrátil se kníže opět ke staré víře a pagoda se zubem Budhovým byla opět otevřena.

O rok později se však dostal kníže opět do konfliktu se sousedními kmeny a zase potřeboval válečné pomoci Portugalců. Svatý František Xaverský byl v té době právě v Jižní Indii. Proto ho kníže poprosil, aby přijal úlohu prostředníka u guvernéra goyského. Svatý František se odebral pak v průvodu portugalského vojska do Candy a pokusil se o nové pokřesťanění obyvatelstva.

Také tentokrát pracoval pomocí dětí, aby navždycky učinil konec modloslužbě. Na jeho popud vtrhly děti do chrámu Budhova, zahodily zub Budhův a obrousily ve skále stopu Budhovu.

Také jiná knížata volala tohoto misionáře, který uměl tak dobře vyjednávat s portugalskými úřady. Vždy znovu se jevila potřeba čeliti domácím nepokojům pomocí Evropanů. Vždy se pak na takových

místech objevil i svatý František se zvonečkem, aby zval ke katechismu.

Jak účinná byla práce Františkova, jest viděti z toho, že jak Paravové, tak i jejich sousedé v Travankoru, v Karepatamu a Manaru dali Církvě i mučedníky, když radža z Džafbapatamu pod trestem smrti jim nařídil vrátiti se k pohanství. I na tomto případě byla především vinna ziskuchtivost Portugalců.

Po šesti letech práce si vytvořil svatý František Xaverský veliké pole působnosti. Počátkem roku 1549 píše svatému Ignáci: „Členové Tovaryšstva žijí na všech místech Indie, kde jsou křesťané. Čtyři jsou na Molukkách, dva na Malace, šest na mysu Komorinském, dva v Kochině, a čtyři na ostrově Sokotra. Každá skupina má svého superiora.“

Bylo třeba celého roku, aby se jeho dopisy dostaly po moři do vlasti. Každý jeho dopis vyvolal radost a byl oslavován, neboť dodával nového sebevědomí katolickému křesťanstvu, jež tehdy tolik bylo ohroženo bludem. Král Jan Portugalský byl nadšen úspěchy misie, kterou kdysi sám zahájil a řídil. Poslal dopisy svatého Františka Xaverského do Španělska, kde je arcibiskup Toledský dal předčítati se všech kazatelen.

Blahosl. P. Faber psal tehdy svatému Ignáci: „Znají nás po celém Španělsku. Tam, kde o nás před tím nikdo nikdy neslyšel, kde nás posuzovali jenom podle pomluv, není, díky Bohu, již ani jediného místa, ani jediného paláce, ani jediné věznice, ani jediného špitálu, kde by o nás nevěděli, ať jsou chudí nebo bohatí, ať jsou šlechtici nebo měšťané, ať jsou to lidé učení nebo nevědomí, ať jsou to muži, ženy nebo děti. Vědí o nás, jak žijeme a jaké jest poslání našeho řádu.“

JAPONCI

Od té doby, co Marco Polo přinesl první zprávy o tom, že na východ od Číny se prostírá Ostrovní říše, zabývali se touto zemí v myšlenkách mnozí obchodníci i kněží. Později se stalo, že portugalská loď byla bouří zahnána na japonské pobřeží a od té doby se datují první nesmělé počátky obchodu mezi Indií a Japonskem. Ale ježto si lidé navzájem nerozuměli, docházelo pouze k němé výměně zboží a tak se jenom zvyšoval nimbus tajemnosti, jenž obklopoval v Indii Japonsko a v Japonsku Indii.

Jednou se objevil v Malacce, ve východním přístavě Portugalské Indie Japonec, jménem Jaširo. Dopustil se doma vraždy a utekl se před japonskými úřady na portugalskou loď, jež kotvila v jeho rodném městě Kagošimě. Kapitán jej převezl za bohatou odměnu do Malaky a po cestě se dověděl Jaširo od námořníků leccos o víře křesťanů, o věčné odměně a trestu, o lítosti, o odpuštění hříchů a o věčné spáse. Mladý Japonec, jehož svědomí bylo obtíženo vraždou, byl brzo naplněn touhou přestoupiti ke křesťanství, aby takto nabyl v novém náboženství odpuštění za svůj zločin.

Když se František Xaverský na svých cestách dostal zase do Malakky, vyhledal jej Jaširo a prosil jej o odpuštění svého hříchu ve jménu Boha křesťanského. Svatý František jej pokřtil na jméno „Pavel od svaté víry“. Známost s Jaširem otevřela svatému Františku Xaverskému nové, úžasné obzory. Japonec mu vypravoval o náboženství svých krajanů a pravil mu, že takto věří celý pohanský svět ve východní Asii. František píše svým bratřím do Evropy: „Podle sdělení mého Pavla mají Čína, Japonsko a Tatarsko společný náboženský zákon, kterému vyučují v městě jménem Chynquiquo. Pavel sám nerozumí řeči, v níž jest sepsán zákon tohoto náboženství. Říká, že je to jazyk, kterým jsou psány jenom náboženské knihy, jako u nás latina. Co knihy obsahují, o tom nedovedl nic říci.“

Náboženský zákon, o kterém mluvil Jaširo, byl zákon Budhův a svaté knihy byly knihami severního buddhismu. Jazykem zasvěcenců byl sanskrit. František Xaverský se domníval, že tajné Chynquingo jest městem sdružených škol, že jest jakýmsi asijským Římem a že jest středem veškerého náboženského života ve východní Asii.

Chtěl se dostat k tomuto středisku, aby obrátil Japonsko, Čínu a Tatarsko. „Předstoupíme tam před učené muže a zvítězíme nad nimi pravdou Kristovou.“ Kde ono tajemné město leží, nedovedl Jaširo rovněž udati.

„Tázal jsem se Jašira, zda by Japonci přestoupili na křesťanskou víru, kdybych mezi ně přišel“ — píše svatý František Xaverský. — „Odpověděl mi, že sotva by tak učinili hned. Jeho krajané že se mne budou asi nejdříve vyptávat, pak že budou o mých odpovědích přemýšlet a budou zkoumat, zda se můj život také přesně shoduje s mojí naukou. Podaří-li se mi však uspokojiti ve všem jejich požadavky tím, že jim dám přesvědčivé odpovědi, a tím, že povedu bezvadný život, pak že by se mohli dát pokřtít král, šlechta a lid za půl roku.“

Svatý František Xaverský si tedy představoval, že lze Japonce obrátiti rozumovými důvody. Bude třeba vyhledati jejich „krále“ a přesvědčiti jej. Zdaří-li se to, bude obrácena na křesťanství celá ostrovní říše. Z Japonska by se pak mohla otevřít cesta do Číny, až dotud uzavřená, neboť jak Jaširo ujišťoval, byli „králové“ japonští a čínští přátelé. Dostane-li tedy doporučení japonského panovníka, dostane se i do Číny, obklopené neproniknutelnou zdí. Vstup do Číny je jinak cizincům zapověděn pod trestem smrti.

Světec se dále domníval, že je velmi mnoho shod mezi katolictvím a náboženstvím Japonců, neboť Jaširo mu vypravoval o mniších, kteří zachovávají celibát a bydlí společně, zachovávají posty a konají noční modlitby. Mluví mezi sebou jazykem lidu nerosumitelným, konají častá kázání, věří v jednoho

Boha, jsou poslušní svého představeného a žijí ctnostně. Věří v nebe, peklo a v očistec a ctí svoje svaté, jež pokládají za přímlovčí u Boha, nikoli za modly.

Svatý František si myslel, že snad dokonce možná již křesťanství do těchto zemí jednou proniklo, ale že snad bylo pokaženo pohanskými příměsky. Domníval se zkrátka, že nebude těžko Japonce získati.

Za pomoci Jaširovy se počal proto horlivě učití japonštině. Dal si přeložiti hlavní články víry křesťanské do japonštiny a naučil se jim nazpamět. Vzal si s sebou tři bratry, kteří přijeli zatím do Asie a s nimi a s Jaširem nastoupil cestu do Japonska na čínské džunce.

Po dlouhé a dobrodružné cestě spatřil konečně japonské pobřeží. Na den Nanebevstoupení Páně roku 1549 vystoupil svatý František Xaverský na břeh v Kagošimě a napsal do vlasti: „Bůh nás dovedl do země naší touhy.“

Ještě nikdy předtím se nestalo, aby se byl obyvatel Kagošimy přeplavil přes veliké moře, a tak krajané přijali Jašira zvědavě a s podivem. Nikdo již nemluvil o vraždě, pro niž kdysi uprchl. Za to chtěli vědět, jak to vypadá v zemi jižních barbarů.

Ještě více se lidé divili jeho bílému druhu Františku Xaverskému a jeho společníkům. Sotva se usadil svatý František v domě Jaširových rodičů, chodili k němu zástupci Japonců a Japonek ve svých pestrých rouších, s barevnými papírovými slunečníky a do hola ostříhaní bonzové bílé odění a zahalení do černých plášťů.

Dům byl naplněn od rána do večera návštěvníky a každý měl plno otázek. Kníže země, mocný daimyo Šimatsu Takahisa poslal svého dvorního úředníka za světcem a dal cizince pozvati do zámku.

Daimyo se kdysi dověděl i od několika portugalských obchodníků o existenci pušek a pokládal tuto okolnost za důležitou pro podporu svého postavení, neboť v Japonsku nastávaly nepokoje časy. Portugalci dodávali také mnohé jiné drahocenné věci a

mimo to dobře platili japonské zboží. Ježto daimyo slyšel, že cizí muž Boží je u svých krajanů ve veliké úctě, doufal, že jeho pobyt bude mít příznivý vliv na vývoj obchodních styků. Proto přijal misionáře se všemi obřady, jež byly obvyklé při audienci muže mocného a váženého.

Svatého Františka zavedli do nejskvostnější palácové síně, kde daimyo seděl obklopen svým dvorem na vyvýšené estrádě. Nižší úředníci leželi kol dokola na zemi a čekali na jeho rozkazy. Šimatsu Takahisa vyzval laskavě hosta, aby se usadil u jeho nohou na rohoži, a pak mu po tři hodiny kladl neúnavně otázku za otázkou: Jaké jsou mravy bělochů, zda mají lodi, zboží, děla a vojáky. Odpovědi Františkovy, jež překládal Jaširo, způsobily, že kníže se posléze uctivě odmlčel.

Nakonec mu daroval František Xaverský skvostně vázané křesťanské modlitby. Daimyo prohlásil slavnostně, že knihu pečlivě uschová a že křesťanský zákon, který kniha obsahuje, si dá vyložit. Je-li opravdu dobrý, přijme jej.

František byl vyzván, aby si vyžádal také nějaký dar. Ale k údivu všeho dvora světec poděkoval, ale prosil o dovolení, aby směl veřejně kázat, což mu daimyo ihned povolil. Dále pronesl František prosbu, aby mu byla umožněna cesta ke „králi“ japonskému. Tato prosba uvedla daimya trochu do rozpaků. Nemínil propustit od sebe tak brzo muže, o němž doufal, že jeho přítomnost přivábí do Kagošimy portugalské obchodní loďstvo, a proto odpověděl vyhybavě a odkazoval misionáře na příznivější dobu.

Když bohatí a vznešení obyvatelé kagošimští viděli, s jakou úctou přijal cizince kníže, pozvali jej i oni po řadě do svých domů. Jeden z dvorských úředníků přestoupil dokonce na křesťanskou víru. Jeho příkladu následovali jeho podrizení se svými rodinami. Za nějakou dobu stalo se v Kagošimě takřka módou rozmlouvati s Františkem Xaverským o věcech víry a dát se od něho obracet.

I u vrstev lidových měl tento misionář velké úspěchy. Zdokonalil svou znalost japonštiny, takže dovedl již předčítati japonská kázání, jež měl napsaná v sešitě. Dvakrát denně chodil na nejživější ulice, sedl si na roubení studně, vytáhl svůj sešit a kázal. Na cestě k domovu často za ním šel zástup lidí, kteří pak s ním debatovali dlouho do noci.

P. Torres, jeden z průvodců Františkových, napsal tehdy: „Japonci jsou tak zvědavý národ, že od našeho příchodu neminulo dne, aniž by od rána do večera nebyli přicházeli lidé, aby nám kladli otázky všeho druhu.“

Ponejprv uslyšeli Japonci, že svět byl stvořen v šesti dnech, ponejprv se dověděli o Synu Božím, který se pro nás vtělil a na kříži zemřel, ponejprv zaslechli o posledním soudě, o věčné odměně a trestu. Ještě více se však divili výkladům Františkovým o přírodních silách a jejich působení. O vzniku světa neměli Japonci jasných názorů. Podle jedné nauky povstal svět z vejce, jež bylo rozbito v bouři. Z bílku se udělalo nebe, ze žloutku moře a ze skořápky pevnina. Knihy jiných učenců líčily vznik světa zase jinak, a tak nikdo nevěděl nic určitého.

Svatý František Xaverský dovedl vyložiti svým užaslým posluchačům běh slunce, zjev komet, fáze měsíční, zatmění slunce, vznik hromu, blesku, deště a sněhu zcela nově a názorně. Píše do Evropy: „Naše odpovědi se jim líbily. Pokládali nás za veliké učence, a to nám pomáhalo při našem díle misijním.“

Ačkoli si svatý František velmi vážil touhy Japonců po vědění, přece jenom se někdy mrzel pro jejich nezdolnou zvědavost. Ptali se ho často, jak vypadá křesťanský Bůh. Je červený, pozlacený nebo zelený jako modly budhistů? Má veliký nos a vysokou postavu a hrozný pohled? Nebo je krásný jako Xaka a Amida a sedí také na listě lotosovém?

Jindy však kladli Japonci otázky velmi bystré, jež svědčily o filosofickém školení. Františkovi tu pomáhala jeho dialektická učenost, které nabyl za

svých studií v Paříži. Japonci na víru obrácení byli katolíky velmi horlivými. Velmi mnoho prospívaly při misii některé vnější podobnosti kultu. Počet konversí stále rostl.

Ježto však nepřicházely očekávané portugalské lodi, pozbyl daimyo trpělivosti a zakázal pod trestem smrti další konverse. Zatím bylo tedy poslání Františkovo zmařeno.

Tento nezdar byl mu však poučením, že musí vůči Portugalcům i Japoncům vystupovati v hodnosti papežského legáta, má-li míti úspěch. Když proto za dalšího jeho působení měla přijeti do Japonska portugalská loď, dával se vždy pozdravovati výstřely děl a vlajkami, aby Japonci poznali jeho vážnost u Evropanů.

Kdežto v Indii vystupoval v chudobě, v Japonsku zdůrazňoval svoji hodnost — vše ve službách šíření víry. Dovedl postaviti do služeb křesťanské pokory i světskou pýchu. Když jej kdysi v Jamaguči obklopil spílající dav, odpovídal jim s takovou hrdostí, že i povýšení samurajové si řekli, že je jistě asi ze vznešeného rodu, umí-li takto vystupovat.

Po celou dobu, v níž se pohyboval na dvorech zemských knížat a kázal evangelium na tržištích a ulicích, toužil jedině po jednom: aby obrátil na víru panovníka země. Dával si vypravovat o císařské residenci Miako, o níž slyšel, že v ní je také vysoká škola, podobná universitě pařížské. Domníval se, že tam lze proniknouti až k srdci východoasijského pohanstva.

Svatý František přistál při svém příchodu na nejjižnějším konci Japonska, vzdáleném asi 800 kilometrů od residence Miako. Aby se tam dostal, musil se jednak plaviti po lodích, jednak musil jíti přes vysoké hory po zpustlých cestách, územími plnými lupičů a vzbouřených vojsk. Počasí bylo co možno nejméně příznivé. Právě toho roku byla zima obzvláště krutá. František se musil až po kolena brodit ve sněhu. Ale s dobrou myslí překonal světec všechny překážky. Konečně spatřil Miako, z čehož

se radoval jako malé dítě. Císařské město, dnešní Kioto, se jevilo přichozímu jako směs černých, prohnutých střech, nad nimiž čněly chrámy a věže. Kolkolem se prostíraly hory, pokryté sněhem.

Zde, kde se domníval, že jest u cíle své cesty, čekala však na něho řada zklamání. Sotva vstoupil do města, viděl, že město trpí stopami války a že jest ve stavu velmi zbědovaném. Šlechtické rody bojovaly již leta mezi sebou. Paláce a dokonce a pagody byly proměněny v pevnosti. Zříceniny svědčily o lupičích a o drancování. Vysoká škola, jež naplňovala Františka Xaverského takovou zvědavostí, byla pustá a prázdná. Kláštery bonzů byly prázdné. Město bylo jako po vymření. Po několikadenním bloudění se konečně podařilo světci naléztí palác Gošo, residenci Go-Narovu, sídlo císařovo.

Císař, jinak zvaný Velký Vu, byl pokládán za potomka bohyně slunce a dostávalo se mu božských poct. Dlel z největší části ve svém harému a u dvoru se ukazoval jen velmi zřídka. Dvůr se mu jenom mlčky klaněl a vzýval ho. Císař byl vázán zvláštními zákony čistoty, jež byla již porušena, když se na něho podíval obyčejný člověk. Nikdy neopouštěl svého paláce, neboť nesměl postaviti svou nohu na zem, aby se neznesvětil. Jeho ženy mu přinášely denně nové šaty. Pokrmy mu byly donášeny v nádobách, jež byly každého dne vyráběny znovu z porculánu a musily býti po použití rozbity.

František se pokusil dostati audienci prostřednictvím jednoho z dvorských úředníků. Prohlásil, že má přinéstí panovníkovi poselství papeže, mocného pána křesťanů, a že mu také donesl ze své vlasti úžasné dary. Dvorský úředník prohlásil, že udělá, co bude možno, ale že rozhodnutí nepřijde tak brzo. Necht' cizinec zatím vezme za vděk jeho pohostinstvím.

Světce se vyptával na ceremoniel, platný u císařského dvora. Hostitel si ho oblíbil a podal mu přesné informace. František byl jimi zklamán, neboť poznal, že zbožňovaný císař je pouhým symbolem,

ale že skutečnou moc na sebe strhli někteří šlechtici. Císař sám neměl naprosto žádného politického vlivu.

Go-Nara byl ovšem potomkem bohyně slunce Amaterasu, ale následkem občanské války přišel o všechny svoje příjmy z daní, takže byl ve velkých finančních nesnázích. Nebyl ani s to, aby opravil hrouťící se zdi zámku. Trhlinami ve zdi bylo vidět dovnitř. Ježto však císař musil býti chráněn před pohledy obyčejných lidí, zakrývali jej dvořané papírovými slunečníky.

Pokrmly byly ovšem podávány velkému Vu v porculánových mísách vždy obnovovaných. Ale na mísách byly často pokrmy velmi bídné. Posléze si císař vydělával peníze tím, že krasopisně opisoval náboženské písně, jež dával za velikou peněžní odměnu těm, kteří se o ně ucházeli. Ani oni však nesměli císaře spatřiti a proto dávali žádané sumy za záclonu přijímací síně a přicházeli později, aby si přišli pro rukopis. Bylo-li třeba, aby nabyvatel rukopisu promluvil přece jenom s Velkým Vu, bylo třeba dbáti o to, aby se na syna bohů nikdy nepodíval. Princezny a dvorní dámy měly takový hlad, že žebrały. Volaly trhlinami ve zdích na mimojdoucí, aby jim darovali nějaké jídlo.

František měl živý soucit s ubohým vladařem, ale poznal, že císař, který se živí opisováním, mu při jeho misii nemůže býti nic platen, a proto se informoval, kdo vlastně vládne. Vládl šogun, generalissimus, jímž byl Ašinaka Tašiteru, patnáctiletý hoch, který ale také neměl vlivu a byl právě na útěku před nepřáteli. Skutečnou moc měla zemská knížata, daimyové. Jakmile se František toto dověděl, netrval již na audienci a rozloučil se s díky se svým hostitelem.

Již když se svatý František Xaverský ubíral do residence, přišel do velikého a bohatého města Jamaguči. Tehdy však nevěnoval pozornost vládci země, daimyovi, který se jmenoval Uči Ješitaka. Nyní však poznal, že daimyové jsou jediné autority v ze-

mi. Zvláště daimyo jamagučský byl mocným pánem s velikým dvorem, protože se do Jamaguči utekla veškerá šlechta za nepokojů v zemi. Jamaguči se takto stalo vlastním hlavním městem japonským.

Proto se vrátil František rychle do Jamaguči zpět. Oblekl drahocenné šaty, jež chtěl míti na sobě před císařem, a odevzdal mu poselství papežovo, ověřovací listiny místodržitele goyského a čestné dary, určené pro Velkého Vu.

Když viděl daimyo, jak velikou čest mu prokazuje cizinec, když slyšel, že kněz zahalený do nejkrásnějších liturgických rouch mu dává tituly náležející císaři, podařilo se Františkovi, že jej přesvědčil o užitečnosti křesťanství.

Když František Xaverský skončil svoji pozdravnou řeč a když odevzdal daimyovi krásné pergameny, vyňal svůj nádherný dar. Ihned byl zavolán dvorský úředník, aby na věčné časy zapsal, jak cizinec poctil daimya a jaký dar mu odevzdal. Co daroval František daimyovi? Byly to hodiny, jež byly dvanáctkrát ve dne a dvanáctkrát v noci. Dal mu hudební nástroj, jenž vydává překrásné zvuky, aniž kdo naň sáhne. Daroval mu brejle, pomocí jichž stařec může viděti tak dobře, jako mladý muž. Takto vylíčil tyto dary kronikář.

František ihned obdržel dovolení veřejně kázati evangelium.

Zpráva o cizinci, který přinesl tak zázračné dary, se brzo rozšířila v celé zemi. Uslyšel o něm i daimyo Jošišige z Bungo a nařídil svým samurajům, aby misionáře přivedli na jeho dvůr. Napsal světcům velmi vřelý dopis, aby k němu přišel. Náhoda tomu chtěla, že, když svatý František přišel do Bunga, přijela tam také portugalská loď. Portugalci udělili svatému Františkovi všechny počty, jež náležely papežskému legátovi a přivedli jej v čestném průvodu do residence daimyovy, jež se nazývala Funai. K audienci přijel svatý František v průvodu portugalských lodních důstojníků, kteří rozprostřeli na zem svoje pláště, aby se František při audienci na

ně posadil, což učinilo na knížete hluboký dojem.

Ihned dostal světec povolení kázati v celém Bungu. Daimyo si přál, aby kněz z daleké ciziny zůstal navždy v jeho okolí, což však svatý František Xaverský odmítl.

Jeho misijní úspěchy byly veliké. V pěti městech již byly křesťanské obce a na tisíc Japonců se dalo pokřtít, a to ze všech stavů, i z nejvyšších.

Ale svatý František dobře věděl, že jeho sémě mohou zničit jeho odpůrci, bonzové, kteří se stali jeho úhlavními nepřáteli. Na radu Jaširovu označoval svatý František křesťanského Boha názvem běžným v Japonsku. Nazýval jej „Dainiči“, což znamená „Stvořitel všech věcí“. Bonzové na to odpovídali, že tedy Bůh jižních barbarů není nikým jiným, než ona bytost, o níž učí buddhistická nauka. Křesťanství že je tedy jenom pozměněným buddhismem. Proto s počátku spatřovali ve Františkovi svého spolubratra a chovali se k němu velmi vlídně. Víтали jej dokonce slavnostně ve svých klášteřích. Tehdy také přestoupili i někteří bonzové a dali se od Františka pokřtít. Když však František lépe poznal nauku buddhistickou a šintoistickou, uviděl s hrůzou, že Jaširo jej svými informacemi uvedl v omyl. Jaširo byl sice horlivým apoštolem křesťanství, jenž činil čest svému křesťanskému jménu Pavel, ale nebyl ve věcech náboženských dostatečně vzdělán a proto jeho údaje byly nepřesné. Proto se svatý František s počátku mýlil o podstatě japonských náboženství a naukách a instituci bonzů.

Nyní teprve viděl, že vzájemná podobnost nauky a kultu je toliko vnější. Budhismus neznal Spasitele, který svým utrpením vykoupil lidstvo, a neznal ani touhy po věčné blaženosti. Budhista nespěl k nebi, nýbrž k nirvaně, ke splynutí s jediným velikým věčným Nic. Šintoisté dokonce vzývali slunce a měsíc, mythické hrdiny a zvířata, čehož se katolický misionář přímo děsil.

Proto byl opatrnější, než až dosud, a aby zabránil každému nedorozumění, užíval pro označování Bo-

ha latinského slova „Deus“. Prohlašoval nyní všude, že „Dainiči“ bonzů není Bohem, nýbrž výmyslem ďáblovým. Takto si ovšem zneprátelil japonské kněžstvo, jež od té doby proti němu vášnivě bojovalo.

Disputace se rozšířily po celé zemi. Jako argument proti učení Františkovu uváděli bonzové zejména tu okolnost, že nemůže býti správné již proto, že o něm nic nevědí Číňané. Tento důvod byl u japonských posluchačů velmi účinný. František poznal, jak se Japonci tehdy řídili ve všem podle Číňanů, od nichž přijali náboženství, písmo a skoro celou duševní kulturu. Proto došel František k tomu názoru, že je třeba získati Japonsko oklikou přes Čínu. Obrátí-li Číňany, budou následovati i Japonci, kteří tak rádi Číňany napodobovali. Proto sbíral s velikou horlivostí zprávy o Číně, hlavně od portugalských obchodníků. Zprávy zněly vesměs příznivě.

Čína je prý státem, kde vládne vzorná spravedlnost. Bohové se tam prý těší dosti malé úctě, podstatou náboženství je prý v Číně mravouka. V Číně vládne skutečný císař, jenž není pouhým stínem, jako v Japonsku. Lid prý je mírumilovný a má úctu k vědě, zvláště k astronomii.

František tehdy psal do vlasti: „Myslím, že se ještě letos vypravím do residence čínského krále. Je to země, kde se víra v Ježíše Krista může velmi rozšířiti. Přijmou-li křesťanství Číňané, bude to velmi výhodné i pro zdar díla, usilujícího o zrušení japonského sektářství. Je třeba získati Čínu, jako bylo kdysi třeba získati římskou říši. Obrátí-li se král, bude následovati i lid.“

DO ČÍNY?

Na zpáteční cestě do Indie setkal se František s portugalským obchodníkem, který se jmenoval Pereira. Vypravoval mu, jak velmi touží po Číně. Portugalec ho vyslechl velmi pozorně a navrhl mu,

aby se přičinil o organisování oficiálního poselství portugalského k čínskému císaři, aby se takto dostali Evropané do země, jež byla až dosud pro každého cizince přísně uzavřena. Pereira sám by byl rád nabyl hodnosti portugalského vyslance a proto byl ochoten platiti ze svého všecky útraty této výpravy. František má jen využití svého přátelství, jež jej spojuje s portugalským místokrálem v Goe, a má tudíž na něm vymoci, aby Pereira obdržel pověřovací listiny. Podaří-li se mu to, necht' provází Pereiru do Pekingu a tam pak může kázati evangelium.

S radostí přijal František Xaverský tento návrh. Hned po svém návratu do Goy odebral se k místokráli a vymohl od něho i schválení tohoto podniku. Pak cestoval do Malakky, kde na něho Pereira již čekal, aby spolu jeli do Číny.

Ale v Malace je čekala nepředvídaná překážka. Tamní velitel přístavu měl své vlastní plány na navázání obchodních styků s Čínou, od nichž si sliboval veliký zisk. Proto byl odhodlán zabrániti všemi prostředky cestě svého konkurenta. Marně se dovolával František své hodnosti papežského legáta a hrozil exkomunikací. Velitel byl bezbožný člověk, zaslepený lakomstvím, a prohlásil, že nepovolí.

Františkovi se však zdálo, že soupeřství mezi velitelem a obchodníkem je příliš malicherné, než aby o ně ztroskotal velkolepý plán získati Čínu pro Krista. Nejde-li to s Pereirou, dostane se do Číny bez Pereiry! Vstoupil na portugalskou obchodní loď, kterou dojel na ostrov Šan-Šian, jenž leží proti přístavu kantonskému. Byl to ostrov podlounníků, kde se již dlouho tajně vyměňovalo zboží mezi obchodníky portugalskými a čínskými.

Na tomto ostrově počal ihned vyjednávat s čínskými loďaři, aby ho přeplavili do Kantonu. Ale čínští obchodníci odmítali, neboť riskovali své hlavy, kdyby se pokusili propašovati cizince do Číny.

Takřka na prahu Číny, u jejíchž bran se tedy František usídlil v ubohé rákosové chatrči, hledal

příležitost, jak se dostati do vytoužené země. Tehdy napsal Pereirovi, který stále ještě doufal v uskutečnění svého plánu za rok: „Až se dostanete do Číny, buďto mne najdete v Kantonu v žaláři nebo v Pekingu u dvora královského.“ Konečně přece jenom našel čínského podloudníka, který mu slíbil, že jej převezme za bohatou odměnu. Naloží jej na lodičku, odveze do Kantonu a první dni jej schová ve své chatrči. Určeného dne přijde.

Ale podloudník se neukazoval. Utekl měsíc v teskném očekávání a utekl i druhý. Nadešel již říjen, kdy portugalští obchodníci vyřídili svoje záležitosti na ostrově, a loď za lodí odplouvala z ostrova. Posléze zůstal na ostrově František Xaverský sám s jediným služebníkem a pak tlumočnickem bratrem Antonínem. Denně chodil na břeh a sedával tam po celé hodiny, mlčky čekaje a dívaje se tam, kde se prostírala pohanská říše, jež měla býti získána pro Krista.

Nastalo chladné počasí a jednoho dne František Xaverský onemocněl. Dostal zimnici, nemohl ničeho jísti a jeho stav byl stále horší a horší. Na slámě ve své chatrči, otrásán horečkou, stále ještě čekal na loď, jež by jej dovezla do Číny po moři, rozbouřeném podzimními vichřicemi. Horečka však stoupala tak, že počal blouzniti. V poslední chvíli svého života kázal na lůžku v mnoha jazycích. Bezpochyby tamilsky, malajsky, japonsky a baskicky, velebě takto Boha jazyky rozličných národů do poslední chvíle. Osmého dne své nemoci ztratil řeč a nepoznal již ani svého služebníka.

Zemřel časně ráno 1. prosince roku 1552. Tělo svatého Františka Xaverského bylo pohřbeno roku 1554 s největší slávou v Goe v chrámě svatého Pavla při koleji Tovaryšstva Ježíšova a jeho pravice byla přenesena do Říma na přání tehdejšího generála řádu. Svatořečen byl roku 1622 a prohlášen zároveň patronem misí.

Postavil most mezi Čínou a Japonskem a dal misii na plánovitý základ, kdežto až dosud často byly

misie více méně heroickou improvisací. Proto také jeho dílo našlo soustavné pokračovatele. Na jeho místo nastoupily celé legie nových misionářů. Sta jesuitů se snažilo, aby dosáhli toho, co se již nepodařilo svatému Františku Xaverskému. Měli jeho lásku a měli i jeho schopnosti býti všem vším: býti s obchodníky obchodníky, s vojáky vojáky, býti knížatům rádci a otrokům těšiteli. Uměli jako světec imponovati hrdým Japoncům skvělým vystupováním a učeným bonzům svou debatérskou schopností. Všude, kde Portugalci propadali hříchům, kde Indové, Malajci a Japonci sloužili modlám, všude byli jesuité, aby kázali víru Kristovu. Všichni byli poslušnými syny Církve a mnozí podstoupili mučednickou smrt se svými duchovními dítkami, jež získali Církvi. Na místo umučených nastupovali stále noví a noví. Po celá staletí takto působili v duchu svatého Ignáce a svatého Františka Xaverského s úžasnou vynalézavostí a přizpůsobivostí, v tisícerých obměnách, ale vždy za jedním heslem, jež vyjadřuje jejich řádový monogram: IHS — In hoc signo, Jesum habemus Socium, Jesus Hostia Sanctissima! — V tomto znamení! Ježíše máme Spojencem, Ježíše Oběť Nejsvětější!

VÝZNAM MISÍ

O víře bylo řečeno, že jí přibývá v zemi tím více, čím více se jí vyváží. Tím se liší statky duchovní od statků hmotných. Při čtení životopisu svatého Františka Xaverského se budeme zajisté ptáti, jak jsme vyváželi víru my. Měli jsme misionáře jesuity i karmelitány v době rozkvětu Tovaryšstva Ježíšova a karmelského řádu v našich zemích. Rozšíření kultu svatého Jana Nepomuckého do zámoří a kult Pražského milostného Jezulátka v latinské Americe a v Australii dodnes svědčí o této činnosti. Také nyní, od převratu, máme v republice Společnost Slova Božího pro zámořské misie. Ale proti jiným státům máme podobných ústavů žalostně málo. Pro misie

je třeba šířiti teprve pochopení, jež hlásá Kongregace propagandy svým „Dilem šíření víry“. Kongregace propagandy, již podléhá veškerá misijní činnost, vznikla v úzké souvislosti s událostmi v českých zemích po bitvě bělohorské, a již tento historický fakt by nás měl vésti k tomu, abychom tomuto důležitému oboru činnosti Církve věnovali více pozornosti než dosud.

Mohutné hnutí v Církvi vyšlo mimo jiné z poznatku, že naše vlastní víra roste, když ji šíříme. Každá veliká myšlenka posiluje nejenom toho, komu jest určena, ale i své hlasatele. Obnova horlivosti náboženské měla čeliti především renesančnímu a humanistickému pohanství, jež se zmocňovalo intelligence, která byla oslněna objevy antiky asi tak, jako dnešní člověk jest oslněn objevy techniky. Při tom to však nebyla antika skutečná, nýbrž antika idealisovaná podle tehdejších nedostatečných představ. Novopohanství nestačí se jen bránit, ale je třeba ofensivy, agere contra, jak říkali první jesuité.

Metody jesuitů, které jsou tolik pomlouvány, vidíme obzvláště názorně na životě svatého Františka Xaverského. Nic lidského mu není cizí. Katolík má otevřené oči pro celou skutečnost a nic ze života nevyklučuje. Svatý František Xaverský, jak jsme viděli, dovede využití okolnosti, že Faber je mlsout a jedlík, aby jej nejprve zdánlivě podporoval, ale pak aby jej přivedl ke Kristu. Dnes je P. Faber blahoslavený. Všeho, kromě hříchu, lze využití k šíření království Kristova. Svatý Ignác z Loyoly dovede o účast na exerciciích hrát se svým druhem kulečník a svatý František Xaverský dá námořníkovi peníze do hry, aby posléze vyhrál jeho duši. Svatý František Xaverský jde za svými námořníky až do jejich krčem a neruší je v jejich hrách.

Péče o duše podle stavu je charakteristickým rysem jesuitské práce. Ne, že by měla platit pro každý stav jiná morálka, ale každý stav musí klásti důraz na jiné ctnosti a ovšem varovati se svých zvláštních pokušení. Tato pastorační vyplývá z názoru, že nor-

mální rozčlenění lidské společnosti jsou stavy, z nichž každý svým způsobem pracuje o společném díle kulturním a civilisačním, ale v křesťanské společnosti, s očima upřenými na poslední cíl.

Co jest dále charakteristické pro práci Tovaryšstva do dnešního dne, je ta okolnost, že jeho členové se snaží osvojit si co nejvíce vědomostí i ve vědách světských, aby jich mohli použít s cílem duchovním. Ještě dnes dává řád vědě věhlasné učence, a to nejen snad v duchovních vědách, právě tak jako z tohoto řádu vyšla řada křesťanských národohospodářů. Stále jako bychom slyšeli svatého Františka, který chce imponovat i peněžníkům znalostí peněžnictví, protože musí je získati nejprve svými znalostmi věcí světských, aby byli přístupni i pravdám duchovním.

Dále si všimněme ještě jednoho význačného rysu při misijní práci Františkově. Hleděl získati děti a s jejich pomocí dospělé. Nejinak si počínají misijnáři do dneška a nejinak pracují apoštolové a apoštolky velkoměstských periferií. A nevede je k tomu úvaha pouze taktická nebo psychologická. Důvody jsou i nadpřirozené. Pán Bůh si žádá prvotín. Volá k Sobě především děti. Žijeme v době, jež tolik ctí světici: duchovního dětství, svatou Terezii Ježíškovu. Jesuité dovedli pracovati u mocných tohoto světa, ale nezapomínali, že osud jediné dětské duše je před Bohem důležitější, než všechny tak zvané světo-
dějné události.

Mluvíme-li o práci jesuitů, jest ovšem nutno mluviti o ignaciánských exerciciích. Moderní psychoanalýza chce nahradit exercicie a zpověď tím, že se člověk stížený neurosou zpovídá lékaři ze svých nejtajnějších hnutí. První jesuité znali dobře, jaké poruchy může v duši způsobiti zneklidněné svědomí, a proto chtěli, aby si každý udělal nejdříve v duši pořádek. V tom byla účinnost jejich metody, neboť k psychologickým účinkům přistupoval nadpřirozený účinek svatých svátostí, jež žádná věda člověku nenahradí.

Ještě jedno hluboké poučení pro svou dobu si můžeme vzít ze zkušeností svatého Františka Xaverského. Jak úžasně škodí při hlásání evangelia politikaření. Ne cílevědomá politika křesťanská, jež usiluje o uskutečnění ideálu augustinovské obce Boží, ale krátkozraká zjištnost a zneužívání náboženství, jak jsme to viděli u Portugalců v Goa, kde náboženství ustrnulo často na pouhý formalism, jenž byl exploatován pouze politicky. Tím není zavržována politika vůbec! Vždyť i svatý František Xaverský dovedl při hlásání evangelia navazovati velmi bystře na politické zájmy portugalských guvernérů a japonských knížat. Ale zavržoval pouhé získávání mas bez zřetele k duším. I dnes musíme umět rozeznávat mezi propagandou a agitací. I dnes musíme si uvědomit, že nezáleží na masách, nýbrž na jednotlivých lidských duších. Hromadné křty Paravů nebyly Církvi nic platny, dokud nebyla Kristu získána každá jednotlivá lidská duše. Běda tomu, kdo převrací větu evangelia: „Hledejte nejprve království Božího a ostatní bude vám přidáno!“ Největší překážkou apoštolské práce bývá ne zloba nepřátel, ale nedostatek osobního příkladu, pohoršení, jež vychází od křesťanů samotných. Pro všechny časy platí zkušenost svatého Františka Xaverského, který dříve, než začal obracet pohany, musel dříve na křesťanství obracet křesťany! Především však musíme býti obráceni my sami. V tom je „duše veškerého apoštolátu“.

METODY SVĚTCOVY A DNEŠNÍ MISIOLOGIE

Velký mariánský básník středověku Adam a Sancto Victore napsal báseň, v níž líčí nebezpečí tohoto světa tím, že přirovnává život ku plavbě, na níž nám září Hvězda mořská, Matka Boží.

 Saevit mare, fremunt venti,
 fluctus surgunt turbulenti,

navis currit, sed currenti
tot occurrunt obvia.
Hic sirenes voluptatis,
draco, canes, cum piratis,
mortem paene desperatis
haec intentant obvia.

Zuří moře, vichry vyjí,
proudy vod se bouřně lijí,
pluje loď a plachty svíjí,
tolik zla jí vyšlo vstříc!
Siréna tu lákající,
obludy a loupežníci,
posádka již klesající
zoufá, naděj neznající!

To, co středověký básník naznačuje pouhou metaforou, potkávalo svatého Františka doslovně. Byl by to nejnapínavější dobrodružný román, líčiti nebezpečí jeho cest za bouří mořských, za zápasů s piráty ze zuřivých uragánů. Byl-li rytíř Boží, svatý Ignác, nazván postavou pro román, je jím tím spíše svatý František.

Heroicko-romantická doba misií dnes bývá předmětem kritiky. Vždyť dnes máme o misiích úplnou vědu, misiologii. Někteří z těchto vědeckých misiónářů často se dívají na tuto dobu se shovívavým úsměvem a nechybělo ani kritik o tom, že život svatého Františka je sice zářným příkladem, ale že je z těch, jimž jest se diviti a nelze jich následovati.

Apologii metodičnosti svatého Františka jest věnována monografie P. Brou, kterou citujeme v bibliografii této práce. I touto otázkou se chceme dnes stručně zabývat. Byla to opravdu jenom improvisace, co podnikal svatý František? Bylo by možno jej srovnati s Kolumbem. Také on objevil pro Církev pevniny, jichž sám netušil. Ale proto mu nelze dělat výtku nemetodičnosti, právě tak, jako ji nelze činit Kolumbovi. Kolumbus byl dobře připraven na svou cestu a neimprovisoval nic. Ale osvědčilo se

na něm právě tak, jako na svatém Františkovi Xaverském, že člověk míní a Pán Bůh mění.

Jeho hlavními vodítky byly pokora a poslušnost vůči představeným. Vždyť kleče psával dopisy svému generálovi, aby odvrátil snad pokušení pýchy. Sloužil v útěše i v neútěše, dal se vésti rozkazem představených, rozumem i vnuknutím. Každá jeho misijní cesta byla i novým stupněm na žebří dokonalosti. Nezavrhoval žádnou metodu. Hrál si s dětmi, přihlížel hře námořníků, rozmlouval zábavně, kázal naléhavě a posléze si jeho víra vyprošovala na Bohu i zázraky, jež se skutečně dostavily. Na svých apoštolských cestách postupoval podle téže metody, jako svatý Pavel. Nejprve obracel domácí víry k pravému křesťanskému životu a pak teprve pohany.

Jeho metoda se v něčem ovšem lišila od metod svatých apoštolů. Svatí apoštolové zakládali křesťanské obce v hlavních městech a odtud vysílali misionáře další. Zakládali obce nejdříve v Edesse, v Antiochii, v Efesu, v Korintě, v Římě a odtud a z těchto opěrných bodů evangelisovali Malou Asii, Hispanii, Syrii, Persii i indické pobřeží. Někteří kritikové činnosti jesuitů vytýkají jim, že i bez jejich heroické práce by se bylo křesťanství rozlilo ze starých středisek, ovšem daleko pomaleji, ale prý snad trvaleji a s menšími obětmi. Snad, ale za jedné podmínky. Kdyby tyto staré církve orientní byly zůstaly katolickými. Ale jak známo, jsou to vesměs církve schismatičké, jež ve svém novoplatonismu a zásvětné mystice ani misijní etičnosti neměly, neboť jsou to církve národní.

Misijní plán papežův a plán jesuitů odpovídal také plně tehdejší světové situaci nábožensko-politické. Severní Evropa byla protestantská, Francie byla ohrožena, Anglie klesala do schismatu, ale nový svět byl otevřen: Portugalsko proniklo do Asie, Španělsko do Ameriky. Bylo třeba víru vyvážet, aby se zase dostala do Evropy. Reexport? Ano, chcete-li. I my bychom ho dnes potřebovali.

P. Brou srovnává krátké působení Františkovo s meteorem. Otřepaná metafora — bude se vám zdát. Jest ovšednělá v tisíci jiných případech. Na svatého Františka Xaverského se však hodí doslova. Byl meteor, jenž se v Orientě jen ukázal, ale shasl ihned. Srovnajme jenom krátkost jeho působení s jinými věrozvěsty: Svatý Cyril a Metoděj působili u Slovanů 22 let, svatý Bonifác působil u Germánů 40 let, P. Ricci v Číně 20 let a apoštol národů sám, svatý Pavel, 30 let. Aby život tak krátký byl vyplněn takovým dílem, jako je tomu u svatého Františka, nebylo možno studovati teprve misiologii. Uvažme nadto, že nejvíce překážek se dostalo svatému Františkovi právě s těch stran, kde se mohl právem nadíti podpory, což bývá ostatně osud tak mnohého díla Božího! Kolik zla natropily v Církvi všelijaké státní politické protektoráty, patronáty a jiné prerogativy, jež nový Kodex církevního práva tak energicky ruší a kteroužto tendenci uplatňuje také tak energicky nynější svatý Otec v novodobé politice konkordátní!

Ano, bylo by bývalo pohodlnější usaditi se v hodnosti papežského legáta v Goa a odtud úřadovat, vydávati papírové výnosy a spokojovati se jejich papírovým plněním, ale svatý František Xaverský se nespolehal na úřední ochranu křesťanství a cestoval sám, jsa puzen láskou Kristovou. V žádné době se nedala pastorače nahraditi úřadováním a nedá se jím nahraditi ani dnes. Apoštol musí dávatí především sebe.

Svatý František otevřel misiím nové cesty, a co hlavního. Vytvořil nové velkolepé plány, třebaže neměl vždy správných představ. Ale byly jeho omyly skutečně chybou jeho? Kdo je měl korigovati, než ti křesťané, kteří země jeho působení znali lépe, než on? Čí vina to nakonec byla, že opuštěn zemřel na pustém ostrově?

Význam Františkův není v jeho objevech zeměpisných nebo cestopisných. Nezaměňoval nikdy úkol misionáře s úkolém vědeckého pracovníka, jak se

chal jako dědictví svým následníkům, to nebyly jenom země, které otevřel evangeliu, ale i velký sen, který odkázal budoucnosti, jež jej do značné míry i splnila. Pronikl tak daleko, jak tehdy mohl. Měl ducha podnikavosti, jenž jej přibližuje moderní době. Měl odvalu a důvěru v Boha, jež jej přibližuje svatým apoštolům a měl víru, která hory přenáší.

V nejedné příčině byl však svatý František Xaverský skutečně průkopníkem novodobých metod misijních. On to na př. byl, jenž usiloval o přípravu domorodého kleru v misijních seminářích. Tento leckdy děje i dnes, zvláště u protestantů. Co zane- úkol byl dosti dlouho v misijní činnosti zanedbáván, ale právě tento úkol zvýšenou měrou zdůrazňuje nynější svatý Otec, jenž světi barevným národům i biskupy, aby takto ukázal, že Církev nezná plemených předsudků a že každý národ má právo na náboženské vyučování v mateřském jazyce, pokud možno od vlastního kněžstva.

Zvláště důležité poučení zanechal svatý František pro naši dobu v tom, že ukázal, že daleko důležitější, než všechny davové úspěchy, jest pořádná katechisace, což neplatí jenom v misiích. On sám byl autorem katechismů pro rozličné domorodce, jsa si vědom, že katechismem lze získávati děti a po nich rodiče, že katechismem lze napravovati chyby povrchních předchůdců. P. Brou končí právem svou monografii o metodách světcových slovy, že on to byl, jenž celým svým působením osvětlil ústřední bod všeho působení, jde-li o náboženské vyučování kohokoli. Tímto centrálním bodem byl svatému Františkovi Xaverskému katechismus.

BIBLIOGRAFIE

Monumenta Xaveriana. Madrid 1899, 1918.

P. Gross. S. J. S. François Xavier et ses lettres. Toulouse 1900.

P. Thibaut. Jiný překlad Františkových dopisů ve sbírce Lesianum.

Deplace. Selectae Indarum Epistolae. Florencie 1877.

Brou Saint François Xavier. Paříž 1922.

Bellesort. L'apotre des Indes et des Japons, Saint François Xavier. Paříž 1917.

Brou. Saint François Xavier. Conditions et methodes de son apostolat. Lessianum.

P. Lepka. Sv. František Xaverský. Český Slovník bohovědný.

Müller. Macht und Geheimnis der Jesuiten.

Bernhard. Vatikan als Thron der Welt.

Kulač. Svatý misionář František Xaverský T. J. Posel Božského Srdce Páně 1935. I. 12.

OBSAH

První jesuité	5
Počátek misijní činnosti	12
Paravové	18
Japonci	22
Do Číny?	32
Význam misí	35
Metody světcovy a dnešní misiologie	38
Bibliografie	42

VÍTĚZOVÉ

10. svazek III. ročníku

Dr. Alfred Fuchs

SVATÝ FRANTIŠEK XAVERSKÝ

Vydáno

za redakce P. Prokopa Švacha O. P.

v prosinci MCMXXXVI.

Tiskem Lidových závodů tiskařských

a nakladatelských v Olomouci.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!